

τα εργοστασιακά συμβούλια και το κράτος της εργατικής τάξης

Στο Συμβούλιο έναρκώνεται ή τωρινή μορφή της ταξικής πάλης που τείνει στην εξουσία... Το Συμβούλιο είναι ο ιστορικός σχηματισμός της κοινωνίας, που προορίζεται από την αναγκαιότητα για να κυριαρχήσει στο μηχανισμό της παραγωγής...

Αντόνιο Γκράμι

Τόμος Δ

αντονιο γκραμι

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ANTONIO ΓΚΡΑΜΣΙ

ΤΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΤΑΞΗΣ

Τ Ο Μ Ο Σ Δ'

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια
Θ. Χ. Παπαδόπουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΕΚΔΟΤΗ

«Τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια καὶ τὸ Κράτος τῆς Ἐργατικῆς Τάξεως» ἀποτελοῦν τὸ πρῶτο μέρος μιᾶς ἐνότητας κειμένων καὶ ἀρθρῶν τοῦ Ἀ. Γκράμισι. Ἡ μετάφραση ἔγινε ἀπὸ τὸ Ἴταλικὸ πρωτότυπο. Τὰ κείμενα εἶναι ἀλόκληρα καὶ χωρὶς συντομεύσεις.

Τυπώθηκε τὸν Ὀκτώβρη τοῦ 1975 γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἐκδόσεων
«Σ τ ο χ α σ τ ή ς», δόδος Ἰπποκράτους 6, Ε' ὄροφος, τηλ.
601-956, Ἀθήνα.

Ἡ στοιχειοθεσία ἔγινε στὸ τυπογραφεῖο τοῦ Λευτέρη Σταμπουλίδου, δόδος Μάνης 2, τὸ τίπωμα στὰ πεστήρια τοῦ Θανάση Φλώρου, δόδος Βαλτετσίου 35 καὶ ἡ διβλιοδεσία στὸ διβλιοδετεῖο τοῦ Σπύρου Οἰκονόμου, δόδος Ρ. Γκάλλι 20.

Τὸ ἐξώφυλλο εἶναι τοῦ Γιάννη Λεακοῦ

ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι τὸ τέταρτο στὴ σειρά τῶν ἔργων τοῦ Ἀντόνιο Γκράμσι ποὺ ἐκδίδει ἐδῶ καὶ τρεῖς χρόνια ὁ «Στοχαστής». Ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο μέρος μιᾶς πλατειᾶς ἐνότητας κειμένων καὶ ἀρθρῶν ποὺ ἔγραψε ὁ Γκράμσι ἀπὸ τὸ 1919 ὡς τὸ 1922 μὲ ἀφορμὴ τὸ πρόβλημα τῶν ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων τοῦ Τοσκίνου καὶ τὴν ἀναγκαιότητα γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ Κ. Κ. Ἰταλίας.

Ἡ ἐνότητα αὐτὴ καθὼς καὶ οἱ ἐπόμενες — ποὺ περιλαμβάνονται στοὺς δύο ὀγκῶδεις τόμους ποὺ ἐκδόσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1951 ὁ Τζοβλιο Ἐϊνάουντι — θὰ δοθῶν στὰ Ἑλληνικά ἀπὸ τὸ «Στοχαστὴ» σὲ κατευθείαν ἀπὸ τὸ πρωτότυπο μετάφραση καὶ χωρὶς τὴν παραμικρὴ προσθήκη ἢ παρεμβολή.

Ἡ ἔκδοσις αὐτὴ, κρίθηκε ἀπόλυτα ἀναγκαία, κιαντὸ γιὰτὶ μὲ τὰ κείμενα αὐτὰ ὄχι μόνον ἐρχόμαστε σ' ἐπαφὴ μὲνα Γκράμσι ἔξω ἀπὸ τὶς φυλακὰς, μακροστάση στοὺς ταξικὸς ἀγῶνες, ἀλλὰ καὶ γιὰτὶ ἐρχόμαστε κοντὰ σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς πῦρ ἀθηντικὲς στιγμὲς ποδῖφτασε μέχρι σήμερα ἡ ἐπαναστατικὴ προλεταριακὴ σκέψη.

Τὰ κείμενα αὐτὰ φρονοῦμε διὲ δὲ μορεῖ παρὰ νὰ ἀποτελέσουν ἓνα γόνιμο καὶ διαρκὲς πεδίο μελέτης μὲ ἄμεσο στόχο τὴν ἀνοιχτὴν πραχτικὴ, γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ὁποίας ἄλλωστε γράφτηκαν.

Γιὰτὶ ἄν καὶ γραμμένα γιὰ μιὰ συγκεκριμένη ἱστορικὴ φάση — ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες στὴν ἱστορία τοῦ ἰταλικῶ ἔργατικῶ κινήματος — ἡ σποδαιότητα καὶ σημασία τους ξεπερνᾶ κατὰ πολὺ τὰ χρονικά καὶ τοπικά πλαίσια τῆς φάσης ἐκείνης. Κι αὐτὸ ἐπειδὴ τὰ ρωμαλέα καὶ σόντομα αὐτὰ κείμενα, δὲν εἶναι ἀπλὰ καὶ μόνον κείμενα «θεωρίας», ἀλλὰ κείμενα μάχης καὶ καθοδήγησης ἐνὸς ἀγῶνα ἀποφασιστικῶ. Κείμενα δηλαδὴ συγκεκριμένα, μιὰ καὶ ὁ Γκράμσι βαθεῖα πίστευε καὶ ἐφάρμοζε τὴν λενινιστικὴ ἀρχὴ διὲ ἡ ἀφηρημένη ἀλήθεια εἶναι ἀνέπαρχτη ἀλήθεια καὶ διὲ ἡ μαρξιστικὴ ἔρευνα δικαιῶνεται σὰν τέτοια μόνον σιὸ βαθμὲ ποὺ μορεῖ νὰ στέκεται ταυτόχρονα, τόσο σιὲς ἀ-

στηρές απαιτήσεις της ταξικής αδιαλλαξίας όσο και στη βασανιστικά συγκεκριμένη και λεπτομερειακή ανάλυση.

Τέλος η σημασία των άρθρων αυτών είναι, κατά τη γνώμη μας, και για έναν ακόμα λόγο ιδιαίτερα σημαντική. Κι αυτός είναι ο λόγος ότι ανοίγουν μιαν οθισαστικά επαναστατική προοπτική στην εργατική τάξη, μελετώντας, διασαφηνίζοντας και αναδειχνοντας τους δικούς της αυθεντικούς θεσμούς.

Ο Γκράμσι ξεκινώντας από την ουσία της σκέψης του Μάρξ ότι «η απελευθέρωση της εργατικής τάξης είναι έργο της ίδιας της εργατικής τάξης», καταδειχνει την αναγκαιότητα στήριξης του εργατικού κινήματος στους δικούς του προλεταριακούς θεσμούς. Τους θεσμούς αυτούς που αντικειμενικά καθορίζει ή παραγωγική διαδικασία και η θέση της εργατικής τάξης μέσα στην παραγωγή, αυτούς που αντικειμενικά αντιπαρατίθενται στους άστικους θεσμούς και που με την άμεσότητα και το δυναμισμό τους ανοίγουν τις προοπτικές για την απότμηση της εργατικής τάξης.

Ψαχή όλης αυτής της δυναμικής σχέσης δέν μπορεί παρά να είναι: το έργοστασιακό Συμβούλιο, μικρό σοσιαλιστικό κέντρο στα πλαίσια της καπιταλιστικής κοινωνίας, θεσμός χτυπημένος άλτπητα από την άντεπαναστατική θία της άρχουσας τάξης και κατά κανόνα άγνοημένος και από τους ίδιους τους μαρξιστές.

Τό χτέπημα όμως η ή «άγνωση» δέ μπορεί να σημάνουν και τό σθήσιμο μιās πραγματικότητας, όταν μάλιστα αυτή στηρίζεται στην αντικειμενική θέση, της συγκεκριμένης διαμόρφωσης των παραγωγικών σχέσεων, της συγκεκριμένης ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, της μοναδικά δυνατής επαναστατικής λειτουργίας της εργατικής τάξης μέσα στίς συνθήκες του σύγχρονου καπιταλισμού. Γιατί όπως τονίζει ο Γκράμσι: «Στό Συμβούλιο ένσαρκώνεται ή τωρινή μορφή της ταξικής πάλης που τεινει στην έξουσία.... Τό Συμβούλιο είναι ο ιστορικός σχηματισμός της κοινωνίας, που προορίζεται από την αναγκαιότητα για να κεριαρχήσει στό μηχανισμό της παραγωγής...».

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

“Οποιος παρακολούθησε (ἔστω κι ἀπὸ τὶς ἔφημερίδες μονάχα) τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἀπεργιακοῦ καὶ διεκδικητικοῦ κινήματος τῶν ἐργαζομένων μαζῶν στὴ χώρα μας τὸν τελευταῖο καιρὸ θὰ παρατήρησε ὅπωςδήποτε μερικὲς σοβαρὲς ἀλλαγὲς στὶς μορφὲς καὶ στοὺς τρόπους ὀργάνωσης τῆς ταξικῆς πάλης. Πρῶτα - πρῶτα δὲν εἶναι πιά οἱ ἐργατικὲς κατηγορίες τῶν οἰκοδομικῶν ἐπαγγελμάτων πού ἀποτελοῦν τὴν πρωτοπορία αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα, ἀλλὰ τὸ βιομηχανικὸ προλεταριάτο. Δεύτερο, δὲν εἶναι πιά τὰ ὁμοιοεπαγγελματικὰ συνδικάτα πού καθοδηγοῦν καὶ πλαισιώνουν τοὺς ἐργατικούς ἀγῶνες, ἀλλὰ ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς πού ἀναδείχονται αὐθόρμητα μέσα ἀπὸ τὴν ἐργαζόμενη μάζα. Ἀκόμη περισσότερο, δὲν εἶναι πιά ἡ γενικὴ συνέλευση τοῦ ὁμοιοεπαγγελματικοῦ συνδικάτου τὸ ἀποφασιστικὸ σῶμα τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, ἀλλὰ ἡ γενικὴ συνέλευση τοῦ ἐργοστασίου ἢ τῆς βιομηχανικῆς μονάδας.

Ἄλλὰ τί σημαίνουν ἄραγε, ὅλες αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς στὸ χαραχτήρα καὶ στὴ μορφολογία τῶν οἰκονομικῶν κι ἀμυντικῶν ὀργανώσεων τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα; Πρόκειται μήπως γιὰ ἀλλαγὲς συμπτωματικὲς καὶ συγκυριακὲς, ἢ μήπως αὐτὲς οἱ ἀλλαγὲς εἶναι κάτι μονιμότερο γιατί ἀντιστοιχοῦν σὲ μιὰ μεταβολὴ στὸ ρόλο καὶ στὴ σημασία τῆς ἐργατικῆς τάξης στὴν Ἑλλάδα, πού μπαίνει σὲ μιὰ καινούργια φάση, τῆς ἱστορικῆς τῆς ἀνάπτυξης;

Καταρχήν, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς καὶ τὸν συγκυριακὸ χαραχτήρα αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. Ἡ αὐξηση τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ ρυθμοῦ ἐκμετάλλευσης τῶν ἐρ-

γαζομένων σὲ ὄλη τὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ ἡ ἀπουσία ὀργανωμένων συνδικαλιστικῶν φορέων γιὰ τὴν ἀμυνα τῶν ἐργαζομένων, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐνάντια σ' αὐτὴ τὴν ἐπίθεση τῶν μονοπωλίων, συμβάλανε ὡπωσδήποτε στὸ νὰ πάρει αὐτὸ τὸ διεκδικητικὸ ἀπεργιακὸ κίνημα ἕναν αὐθόρμητο συχνὰ - πυκνὰ χαραχτήρα. Ἔτσι, οἱ ἐργαζόμενοι ὀργανώθηκαν ὅπου βρέθηκαν καὶ ρίχτηκαν στὴ μάχη μὲ τὶς πιὸ πρόχειρες μορφές ὀργάνωσης πού διαθέτανε ἐκείνη τὴ στιγμή, γιὰ νὰ διεκδικήσουν ἀγωνιστικὰ τὴν ἐπίλυση τῶν πιὸ πιεστικῶν προβλημάτων (ἐπιβίωσης καὶ ἀσφάλειας) ἀπὸ ὅσα εἶχανε συσσωρευτεῖ μέσα στὴν ἑπταετία. Εἶναι γνωστὸ ἐξάλλου ὅτι τὰ ἴδια συνέβησαν καὶ στὰ 1945, ὅταν ἡ χώρα ἐβγαίνει ἀπὸ τὴν φασιστικὴ κατοχὴ. Καὶ τότε πάλι ἡ ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης ἔτεινε νὰ πάρει ἕναν ἀνάλογο χαραχτήρα (σὲ μικρότερη κλίμακα βέβαια), μὲ τὴ δημιουργία ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν καὶ τὴ λειτουργία τῶν ἐργοστασιακῶν συνελεύσεων¹.

Ὅμως θὰ ἦταν σοβαρὸ λάθος ἂν περιορίζαμε τὶς αἰτίες αὐτοῦ τοῦ νέου χαραχτήρα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στὴ συγκυρία καὶ τὶς συμπτώσεις ἢ ἂν βλέπαμε τὶς καινούργιες μορφές σὰν κάτι παροδικὸ καὶ χωρὶς σημασία. Ἐκτός ἂν δεχτοῦμε ὅτι ἡ τέτοια ἢ τέτοια μορφοποίηση τῆς συγκυρίας ἐκφράζει (κι αὐτὴ ἀκόμη) πολὺ βαθύτερες αἰτίες, βαθύτε-

---

1. Βλ. Ἀπόφαση τῆς 12ης Ὀλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ, τὸν Ἰούλη τοῦ 1945 (Σαράντα χρόνια, 1918 - 1958, Ἀθήνα 1964, σελ. 532), ὅπου διαπιστώνονται τὰ ἑξῆς: «... Ἡ ὀλομέλεια τονίζει τὴν ἐξαιρετικὴ σπουδαιότητα πού ἔχει γιὰ τὸ ἐργατικὸ καὶ τὸ λαϊκὸ δημοκρατικὸ κίνημα ἡ πρωτοβουλία πού παίρνουν οἱ ἐργάτες καὶ φτιάχνουν σ' ὅλα τὰ ἐργοστάσια καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις τῆς χώρας ἐργοστασιακὰς ἐπιτροπές. Οἱ ἐπιτροπές θγαλμένες δημοκρατικὰ μὲ μυστικὴ ψηφοφορία ἀπὸ τὴ συνέλευση τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν στὸ ἐργοστάσιο καὶ τὴν ἐπιχείρηση, θ' ἀποτελοῦν τὰ θεμέλια καὶ τοὺς πρωτεργάτες στὴν πάλη γιὰ τὶς ἀμεσες διεκδικήσεις τῆς ἐργατικῆς καὶ γιὰ τὸν παλαιὸν δημοκρατικὸ ἀγώνα...».

ρες αλλαγές. Για παράδειγμα μιά τέτοια πρωταρχική αιτία που μπορούμε να αναφέρουμε είναι η αύξηση του όγκου, της σημασίας και του ρόλου του βιομηχανικού προλεταριάτου στον παραγωγικό μηχανισμό της χώρας μας. Από γύρω στις 300 χιλιάδες άτομα που αριθμούσε πριν από μιά δεκαετία περίπου, σήμερα πλησιάζει τις 600 χιλιάδες, κοντεύοντας να διπλασιαστεί. (*Αν μάλιστα στους παραπάνω αριθμούς προσθέσουμε και τις 250 - 300 χιλιάδες μετανάστες, που δουλεύουνε στη βιομηχανία της Δ. Ευρώπης και αλλού, τότε βλέπουμε ότι αυτή τη στιγμή το ελληνικό βιομηχανικό προλεταριάτο φτάνει κοντά το ένα εκατομμύριο εργάτες).

Μιά άλλη αποφασιστικής σημασίας αιτία είναι η εισοδος, εδώ και μερικά χρόνια, του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος σε μιά καινούργια κρίση, που παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά άρτης αλλά ξεκάθαρης γενικής κρίσης. Και είναι ιστορικά γνωστό και εξηγήσιμο πώς ακριβώς στα πλαίσια και την εποχή της καπιταλιστικής αποσύνθεσης ή εργατική τάξη διαμορφώνει στους κόλπους της τους θεσμούς, ή μάλλον τα έμβρυα των θεσμών, που θα αντικαταστήσουν την καπιταλιστική εξουσία με την ποόδο του χρόνου ή της κρίσης.

Αυτά τα δυο βασικά γεγονότα, λοιπόν, σε συνδυασμό και με άλλα (ανάμεσα στα οποία και η ιστορική συγκυρία της στρατιωτικής δικτατορίας), δίνουν το βαθύτερο χαρακτήρα των αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στην οργάνωση και την καθοδήγηση της ταξικής πάλης τον τελευταίο καιρό. Δηλαδή του ότι πλαίσιο και φορέας του εργατικού κινήματος δεν είναι πια αποκλειστικά το όμοιοεπαγγελματικό συνδικάτο, αλλά επίσης είτε η εργοστασιακή συνέλευση με επικεφαλής την εργοστασιακή επιτροπή, είτε σε μιά πιο προχωρημένη μορφή — το εργοστασιακό συνδικάτο ή το συνδικάτο μίας βιομηχανικής μονάδας ή ενός βιομηχανικού κλάδου. Και επίσης, έτσι μόνο μπορεί να ερμηνευτεί το γεγονός ότι πρωτοπορία αυτού του διεκδικητικού κινήματος της εργατικής τάξης είναι το βιομηχανικό προλεταριάτο και όχι οι οικοδόμοι ή άλλα ανάλογα στρώματα, όπως παλιότερα.

Φυσικά μιὰ τέτοια σχηματική τοποθέτηση συγκαλύπτει πολλά και σημαντικά προβλήματα τῶν μορφῶν ὀργάνωσης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος και τῆς ταξικῆς πάλης, καθὼς ἐπίσης και τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στὶς πολιτικὲς κι ἀμυντικὲς ὀργανώσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης. Γιὰ παράδειγμα ὁ χαρακτήρας τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν και συνελύσεων εἶναι διαφορετικὸς ἀπὸ τὸν χαρακτήρα τῶν ἐργοστασιακῶν και βιομηχανικῶν συνδικάτων, ὅσο κι ἂν αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἀποτελοῦν ἀναφανδὸν ἀνώτερη και πῶς προχωρημένη μορφή σὲ σχέση μὲ τὰ ὁμοιοπαγγελματικὰ συνδικάτα. Ὡστόσο δὲν πρόκειται νὰ σταθοῦμε ἐδῶ στὴν ἀνάλυση αὐτῶν τῶν προβλημάτων, πὸν ἀπαιτεῖ μιὰ πολὺ βαθειὰ και συστηματικὴ ἐρευνα τῶν σχετικῶν ἐμπειριῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης. Οἱ γραμμὲς πὸν ἀκολουθοῦν θὰ περιοριστοῦν μόνον στὸ νὰ δείξουν τὴν πρακτικὴ και θεωρητικὴ χρησιμότητα τῆς φιλολογίας γιὰ τὰ ἐργοστασιακὰ Συμβούλια, γιὰ τὴν κατανόηση τῶν ἐξελίξεων στὸ ἑλληνικὸ ἐργατικὸ κίνημα, ὥστε νὰ μὴ χρειαστεῖ νὰ κάνουμε ὅλο τὸ δρόμο ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Ἡ ἑλληνικὴ ἐμπειρία τῶν ἐργοστασιακῶν και ἐπιχειρησιακῶν ἐπιτροπῶν και μικρὴ ὑπῆρξε και γρήγορα ξεχάστηκε. Αὐτὸ τὸ κίνημα τοῦ 1945 γρήγορα πνίγηκε μέσα στὸ κύμα αἱματηρῆς ἀντεπανάστασης και τρομοκρατίας πὸν ἐπικράτησε στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν ὑποκίνηση και τὴν καθοδήγηση πρῶτα τοῦ ἀγγλικοῦ και κατόπιν τοῦ ἀμερικάνικου ἱμπεριαλισμοῦ. Ἀπὸ τότε και μέχρι τὸ 1967, τὸ ἑλληνικὸ ἐργατικὸ κίνημα δὲν εἶχε ποτὲ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξει παρόμοιες μορφὲς ταξικῆς ὀργάνωσης. Ἡ κατάσταση πολιορκίας και ἀπομόνωσης ὅπου τὸ στρίμωξε ἡ ξένη ἐπέμβαση και ἡ ἐσωτερικὴ ἀντίδραση δὲν ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ συνηχοτοῦν παρόμοιες προσπάθειες.

Ἄν ὅμως στὴν Ἑλλάδα τὸ κίνημα δὲν μπόρεσε νὰ ἀναπτύξει και νὰ ἐπεξεργαστεῖ τέτοιες μορφὲς ὀργάνωσης τῆς ἐργατικῆς τάξης και ἡ ἐμπειρία τοῦ 1945 ξεχάστηκε χωρὶς νὰ ὑπάρξει συνέχεια, τὸ παγκόσμιο ἐργατικὸ κίνημα ὥστόσο ἔχει μιὰ πλούσια πείρα —παλιὰ και νέα— γύρω ἀπὸ τοὺς θεσμοὺς τῶν βιομηχανικῶν και ἐργοστασιακῶν

δργανώσεων. Ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας καὶ μέσα στὰ πλαίσια τῆς πρώτης γενικῆς κρίσης τοῦ παγκόσμιου ἱμπεριαλιστικοῦ συστήματος, πὸν κατέληξε στὸν Α΄ Παγκόσμιον (ἱμπεριαλιστικὸ) Πόλεμον, ἡ ἐργατικὴ τάξη σὲ μιὰ σειρά χωρῶν τῆς Εὐρώπης (Ρωσία, Γερμανία, Οὐγγαρία, Ἰταλία κλπ.) ἐμφάνισε νέες, ἀνώτερες καὶ ὀργανικὲς μορφές ὀργάνωσης καὶ πάλης. Αὐτὲς οἱ μορφές ἀφοροῦσαν τόσο τὴν πολιτικὴν ὅσο καὶ τὴν ὀικονομικὴ ὀργάνωση καὶ πάλη τοῦ προλεταριάτου καὶ ἐκφράζανε τὴν καινούργια ὀριμότητά του πὸν καταχτοῦσε μέσα σὲ συνθήκες ὀξυνοσης τῶν ἀντιθέσεων καὶ σαπίσματος τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος. Μὲ τὸ ὄνομα τῶν Σοβιέτ, τῶν ἐσωτερικῶν Ἐπιτροπῶν, τῶν Ἐργοστασιακῶν Ἐπιτροπῶν ἢ Συμβουλίων κλπ. ἡ ἐργατικὴ τάξη ὀργανώθηκε σὲ ἓνα ἀνώτερο ἐπίπεδο ὀικονομικῆς καὶ ταξικῆς ὀργάνωσης. Ἔτσι, δίπλα στὰ ὀμοιοπαγγελματικὰ συνδικάτα πρόβαλαν τὰ βιομηχανικὰ συνδικάτα καὶ οἱ Ἐργοστασιακὲς ἐπιτροπὲς καὶ Συμβούλια ἢ Σοβιέτ, καὶ δίπλα στὰ παρακμασμένα Σοσιαλιστικὰ Κόμματα τῆς Β΄ Διεθνοῦς τὰ ἐπαναστατικὰ κομμουνιστικὰ Κόμματα πὸν λίγο ἀργότερα συσπειρώθηκαν στὴν Τρίτη Διεθνή.

Ὅμως, μὲ ἐξαίρεση τὴ Ρωσία, ὅπου τὸ ΚΚ (Μπολσεβίκων) μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Λένιν πραγματοποιοῖσε τὴν ἐπανάσταση καὶ ἐπέβαλε τὴν ἐργατικὴν ἐξουσία, στὶς ὑπόλοιπες χωρῶν ἡ ἀντίδραση πῆρε τὴν ἀπάνω βόλτα, ὕστερα ἀπὸ τὸ 1921, καὶ τὴν ἐπανάσταση διαδέχτηκε ἡ ἀντεπανάσταση. Ἡ συντριβὴ τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος ἀκολοῦθήθηκε ἀπὸ τὴν κατάτλιξη καὶ ἐξαφάνιση κάθε προλεταριακοῦ θεσμοῦ ἱκανοῦ νὰ ἀποτελέσει πυρῆνα μιᾶς νέας ἐργατικῆς ἀντίσης. Τὴν ἀντεπανάσταση ἀκολοῦθησε ἡ φασιστικὴ πλημμύρα.

Ὡστόσο ἡ ἐμπειρία ἐκείνη δὲν ξεχάστηκε (ὅπως καὶ οἱ κατοπινές), οὔτε ὑπῆρξε μάταιη. Κάθε φορὰ πὸν ἡ ἱστορικὴ συγκυρία ξαναφέρνει στὸ προσκῆνιον τὶς ἐργαζόμενες μάζες, ἡ ἐμπειρία ἐκείνη (καθὼς καὶ οἱ κατοπινές) ἀποτελοῦσαν τὴν ἀστείρευτη δεξαμενὴ, ἀπὸ ὅπου αὐτὲς ἀντλοῦσαν διδάγματα γιὰ νὰ ἀναπτύξουν καὶ νὰ προωθήσουν τοὺς δικούς τους θεσμούς. Ἔτσι ἡ φιλολογία πὸν ἀφορᾷ τὴ

θεωρητική και πραχτική πλευρά του κινήματος των Έργοστασιακών Συμβουλίων και Επιτροπών, των Σοβιέτ και της βιομηχανικής οργάνωσης της παραγωγής, αποτελεί τον πρώτο εξοπλισμό της εργατικής τάξης που ξαναγυρίζει αυτή για να πλουτίσει και να αναπτύξει την ταξική της συνείδηση και πραχτική.

Τμήμα αποφασιστικής σημασίας αυτής της φιλολογίας αποτελούν κατά πρώτο λόγο τα άρθρα και τα γραφτά του Λένιν για τα Σοβιέτ στη Ρωσία κλπ., που δυστυχώς δεν έχουν δει ακόμη το φως της δημοσιότητας στην Ελλάδα και που σήμερα γίνεται όλοένα και πιο αναγκαίο να μεταφραστούν και να εκδοθούν στα ελληνικά. Ένα άλλο τμήμα, επίσης μεγάλης αξίας, αυτής της φιλολογίας αποτελούν τα άρθρα και τα γραφτά του Αντόνιο Γκράμισι, για τις Έργοστασιακές Επιτροπές και τα Έργοστασιακά Συμβούλια, που δημοσίευσε στα χρόνια 1919 - 1920, όταν καθοδηγούσε την επαναστατική κίνηση των εργαζομένων μαζών του Πεδεμοντίου, με κέντρο τη μεταλλουργική βιομηχανία του Τουρίνου.

Στον τόμο λοιπόν που έχει στα χέρια του ο αναγνώστης περιέχονται όλα τα γνωστά άρθρα και κείμενα του Γκράμισι γύρω από αυτό το ζήτημα. Τα κείμενα αυτά δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά στα 1919 - 1920, δηλαδή στη φάση της επαναστατικής εξέγερσης των Τουρινέζων εργατών, είτε στην Πεδεμοντέζικη έκδοση του επίσημου οργάνου του Σοσιαλιστικού Κόμματος «Αβάντι» είτε στο περιοδικό «Όρντινε Νουόβο» που έκδιδε και διεύθυνε τότε ο Ιταλός κομμουνιστής ηγέτης. Τα άρθρα αυτά αποτελούν σήμερα το Πρώτο Μέρος ενός τόμου 500 σελίδων που έκδωσε για πρώτη φορά στα 1954 ο Τζούλιο Έινάουντι. Στον ίδιο τόμο, που έχει τον τίτλο «Opere di Antonio Gramsci: L'Ordine Nuovo 1919 - 1920», περιέχονται επίσης και οι ακόλουθες ενότητες: «Ιταλική και Διεθνής Πολιτική Ζωή», «Προλεταριακή Πολεμική» και «Χρονικά του Όρντινε Νουόβο». Τα άρθρα και τα κείμενα του Γκράμισι είναι καταταγμένα κατά χρονολογική σειρά, μέσα στα πλαίσια κάθε ξεχωριστού τίτλου. (Αυτή τη σειρά ακολουθήσαμε κι ε-

μείς στην παρούσα έκδοση, που αποτελεί μετάφραση του Πρώτου Μέρους της Τρίτης Έκδοσης του 1940 του 'Εινάουντι).

Για όλα όσα έχουν σχέση με τη φιλολογική πλευρά της έκδοσης των έργων του Γκράμισι, παραπέμπουμε τον αναγνώστη στον Πρόλογο της Ιταλικής Έκδοσης του 'Εινάουντι, αλλά και ακολουθήσαμε πιστά αυτή την έκδοση. Εκείνο που πρέπει να σημειώσουμε εδώ είναι ότι η μεταφραστική μας δουλειά βοηθήθηκε στην περίπτωση 9 άρθρων από τη μετάφραση που έκανε ο Διον. Διδάρης από τα αγγλικά, όπου είχαν δημοσιευτεί αυτά σε ένα τομίδιο με τίτλο «Τὰ Σοβιέτ στην 'Ιταλία», προκειμένου να τα εκδόσουν με τον ίδιο τίτλο και στα ελληνικά οι εκδόσεις «ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ». Η σημερινή βέβαια συνολική έκδοση όλων των σχετικών κειμένων του Γκράμισι παραμέρισε τη σκοπιμότητα μιας τέτοιας έκδοσης κι έτσι αυτή η μεταφραστική δουλειά του Δ. Διδάρη απόμεινε μόνο για να διευκολύνει τη δική μας μετάφραση. Τα άρθρα αυτά είναι:

- 1) Έργατική Δημοκρατία
- 2) Συνδικάτα και Συμβούλια
- 3) Το Κόμμα και η Έπανάσταση
- 4) Το πρόβλημα της δύναμης
- 5) Για την ανανέωση του Σοσιαλιστικού Κόμματος
- 6) Το Έργοστασιακό Συμβούλιο
- 7) Συνδικάτα και Συμβούλια
- 8) Δύο επαναστάσεις
- 9) Πολιτική Ικανότητα

Επίσης για να μπορέσει να προσανατολιστεί ο αναγνώστης σχετικά με την περίοδο και τις συνθήκες που αντανακλούν αυτά τα άρθρα παραθέτουμε άμεσα παρακάτω τον Πρόλογο του 'Εινάουντι στην Ιταλική Έκδοση.

Θανάσης Χ. Παπαδόπουλος

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΤΖ. Ε·Ι·ΝΑΟΥΝΤΙ

“Όταν αρχίζαμε νὰ ξανατυπώνουμε τὰ ἀρθρα καὶ τὰ δοκίμια πὸν ὁ Γκράμισι ἔγραψε γιὰ ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς πολιτικῆς του δραστηριότητος μέχρι τῆ στιγμῆ τῆς σύλληψῆς του, καὶ πὸν τώρα γιὰ πρώτη φορὰ συγκεντρώθηκαν καὶ ταξινομήθηκαν στοὺς τόμους αὐτῆς τῆς σειρᾶς, θεωρήσαμε —γιὰ διάφορους λόγους— ὅτι ἔπρεπε νὰ δώσουμε προτεραιότητα στὰ γραφτὰ τῶν χρόνων 1919 καὶ 1920, πὸν δημοσιεύθηκαν στὴν Πεδεμοντέζικη ἔκδοση τοῦ «'Αβάντι» καὶ στὸ ἑβδομαδιαῖο φύλλο «'Ορντινε Νουόβο». Σ' αὐτὴ τὴν περίοδο ἡ πολιτικὴ προσωπικότητα τοῦ Γκράμισι ἐκδηλώνεται σ' ὅλη τῆς τὴ ρωμαλεότητα καὶ σ' ὅλη τῆς τὴν πρωτοτυπία καὶ ἀρχίζει νὰ ἐπενεργεῖ μὲ μεγάλη ἀποτελεσματικότητα στὴ συγκεκριμένη ἱστορικὴ κατάστασι τῆς χώρας μας, καὶ ξεχωριστὰ στὸ Πεδεμόντιο, προσανατολίζοντας καὶ καθοδηγώντας τὸ κίνημα τῶν μεγάλων ἀνθρώπων μαζῶν καὶ δημιουργώντας τίς προϋποθέσεις γιὰ τὴ γέννησι καὶ ἀνάπτυξι ἑνὸς νέου κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξεως: τοῦ κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Εἶναι ἡ περίοδος, πὸν μέσα σ' αὐτὴν ἡ ἐπαναστατικὴ καὶ μαρξιστικὴ σκέψι τοῦ Γκράμισι ἀφομοιώνει τὴ διδασκαλία τοῦ Λένιν καὶ τὴν πείρα τῆς ρώσικης ἐπανάστασις, σφραγίζει μὲ τὴν παρουσία του τὸ ἑβδομαδιαῖο φύλλο «'Ορντινε Νουόβο», δημιουργεῖ τὸ κίνημα τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλιῶν καὶ διαπαιδαγωγεῖ μὲ μὰ ἀντίληψι τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, —ἄγνωστη μέχρι τότε στὴν Ἰ-

ταλία, — την ομάδα των μαχητικῶν σοσιαλιστῶν, πού οργανώθηκε γύρω ἀπὸ τὸ ἐβδομαδιαῖο φύλλο ἀπ' ὅπου αὐτὴ πήρε (καί) τὸ ὄνομά της. Εἶναι ἡ περίοδος, ἐντέλει, μέσα στὴν ὁποία ὁ Γκράμισι καταξιώνεται σὰν πολιτικὸς ἡγέτης τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ ἐπεξεργάζεται τὰ βασικά προβλήματα τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης στὴν Ἰταλία.

Τὰ θέματα πού ἀπασχολοῦν αὐτὰ τὰ ταραγμένα πρῶτα χρόνια τοῦ πολέμου τὸ μυαλὸ τοῦ Γκράμισι εἶναι οὐσιαστικά τὰ ἴδια μ' ἐκεῖνα, ὅπου αὐτὸς θὰ συνεχίσει νὰ ἐμβαθύνει στὴν ἀναγκαστικὴ ἀπομόνωση καὶ ἀδράνεια τῆς φυλακῆς. Εἶναι ὀλότελα φανερός ὁ στενότητος δεσμὸς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ σχέση καὶ συνάφεια, πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ γραφτὰ τῆς περιόδου τοῦ «Ὁρντινε Νουόβο» καὶ στίς παρατηρήσεις καὶ σημειώσεις τῶν «Τετραδίων τῆς Φυλακῆς»: Τὰ πρῶτα συμπληρώνουν τὰ δεύτερα καὶ ἀντίστροφα. Τὰ μὲν προσφέρουν ἓνα σίγουρο ὁδηγὸ στὴ μελέτη καὶ στὴν ἀuthεντικὴ ἐρμηνεία τῶν δέ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ξαναποῦμε ἐδῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ «Ὁρντινε Νουόβο», πού ξεπηδᾷ, ζωντανὴ καὶ παλλόμενη, ἀπὸ κάθε σελίδα αὐτοῦ τοῦ τόμου, καὶ πού μὲ τὰξιν ἀφηγήθηκε ὁ ἴδιος ὁ Γκράμισι στὸ «Πρόγραμμα τοῦ Ὁρντινε Νουόβο» καὶ στὴν «Ἐκθεση γιὰ τὸ ἐργατικὸ κίνημα στὸ Τουρίνο» (βλ. τὰ ἄρθρα αὐτὰ στὴν παρούσα ἔκδοση), πού ἔστειλε στὴν Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς τὸν Ἰούλιον τοῦ 1920. Μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι καλύτερο νὰ ἀφήσουμε τὸν ἀναγνώστη νὰ θυγαίει ἅμεσα ἀπὸ τὰ γραφτὰ τοῦ Γκράμισι τὴν κρίσιν του γιὰ ἓνα κίνημα, πού ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν του τράβηξε τὸ ἐνδιαφέρον πολλῶν μελετητῶν, προκαλώντας ὀξύτατες καὶ παθιασμένες πολεμικὰς καὶ πού ἀκόμη καὶ σήμερον εἶναι ἀντικείμενον μελέτης καὶ συζητήσεων.

Χρειαίεται ὁμως νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ἡ τοποθέτησις πού ἔκανε τὸ «Ὁρντινε Νουόβο» στὰ προβλήματα καὶ τοὺς ἀγῶνες τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος παρήγαγε μὴν ἀληθινὴ καὶ ἰδιαίτερη ἀναστάτωση στὸ σοσιαλιστικὸν χῶρον καὶ στὸν τρόπο ἀντίληψιν τῆς σοσιαλιστικῆς δράσης, πού ἔμεινε ὀνομαστὴ καὶ πού εἶχε τίς ρίζες της στίς προηγουμένους δεκαετίες. Ἐπρόκειτο γιὰ ἰδέες ὀλότελα καινούργιες μὲ προορι-

σιμό να προκαλέσουν, όπως πραγματικά προκάλεσαν, φλογερούς ένθουσιασμούς και σκληρές αντιδράσεις. Άραξεί να θυμηθούμε την πυρακτωμένη ατμόσφαιρα μέσα στην οποία αναπτυσσόταν ο αγώνας, για να μη νοιώσουμε θυελληξη όταν ανακαλύπτουμε ότι: σ' αυτές τις σελίδες ή ανάλυση της κατάστασης είναι ένα συνεχές προσκλητήριο για οργάνωση και πάλη, ή πολεμική αγγίζει καμιά φορά την ωμότητα, ή κριτική έχει συχνά τον τόνο του αμείλιχτου κατηγορητήριου και οι κρίσεις έχουν εκφραστεί με τρόπο φοβερά παθιασμένο, όπως συμβαίνει όταν αγωνιζόμαστε για ζητήματα ζωής ή θανάτου. Ο Γκράμισι είχε πολύ ξεκάθαρη αντίληψη για τη σοβαρότητα της κατάστασης: «Η τωρινή φάση της ταξικής πάλης στην Ίταλία — Έγραφε * — είναι ή φάση που προηγείται: είτε της κατάκτησης της πολιτικής έξουσίας, από μέρους του έπαναστατικού προλεταριάτου για τὸ πέρασμα σὲ νέους τρόπους παραγωγής και διανομής, που να επιτρέπουν ένα νέο ανέθαισμα της παραγωγικότητας, είτε μιὰ τρομερής αντίδρασης από μέρους της ιδιοκτητικής τάξης και της κυβερνητικής κλάσης.

Δὲν πρόκειται να διατάσουν μπροστά σὲ καμιά μορφή βίας προκειμένου να υποτάξουν τὸ βιομηχανικό και αγροτικό προλεταριάτο σὲ μιὰ δουλική εργασία: θὰ προσπαθήσουν να τσακίσουν αμείλιχτα τὸς οργανισμούς πολιτικού αγώνα της εργατικής τάξης (Σοσιαλιστικό κόμμα) και να ἐνσωματώσουν τὸς οργανισμούς οικονομικής αντίστασης αὐτῆς τῆς τάξης (τὰ συνδικάτα και τὲς συνεργατικὲς) στὰ γρανάζια τοῦ αστικού κράτους».

Για τὸν Γκράμισι ή κατάσταση ήταν τέτοια που δὲν ἐπιδεχόταν δισταγμούς ή εὐγένειες. Είναι χαρακτηριστικό γι' αὐτὸ ἐκεῖνο που Έγραφε στὰ 1930 ὅσον ἀφορᾷ μιὰ βίαιη ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ καθηγητῆ Οὐμπέρτο Κόσμο, που δημοσιεύτηκε στὰ 1920: «Τὸ Νοέμβρη τοῦ 1920 Έγραψα ἐναντίον τοῦ Κόσμο ἕνα βιαιότατο και ὠμό ἄρθρο ** τέτοιο

* Βλέπε τὴν παράγραφο 8 τοῦ ἄρθρου «Γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος».

** «Παστρικὲς κουβέντες μ' ἕναν ἀστό».

πὸν μονάχα σὲ ὀρισμένες κρίσιμες στιγμὲς τοῦ πολιτικοῦ ἀγώνα μποροῦμε νὰ γράψουμε... Οἱ προσωπικὲς μας ἐγκάρδιες σχέσεις δασκάλου καὶ μαθητῆ διακοπτήκανε *». Καὶ ἐντούτοις στὸ ἴδιο γράμμα τῆς 23 Φλεβάρη 1931 ὁ Γκράμισι ἔγραφε: «Φυλάω γιὰ τὸν καθηγητῆ Κόσμο μιὰν ἀνάμνηση γεμάτη στοργὴ καὶ θὰ ἔλεγα, σεβασμοῦ, ἀν αὐτὴ ἡ λέξι δὲν εἶχε μιὰ σημασία πὸν δὲν ταιριάζει μὲ τὰ συναισθηματὰ μου. Εἶχε καὶ πιστεύω ὅτι ἔχει ἀκόμη μιὰ μεγάλη εὐλικρίνεια καὶ ἠθικὴ εὐθύτητα καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐκείνη τὴ φυσικὴ ἀπλότητα πὸν εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν μεγάλων διανοουμένων καὶ ἐπιστημόνων». Ὡστόσο αὐτὸ δὲν ἐμπόδιζε τὸν Γκράμισι νὰ διαφεντεύει στὰ γεμάτα: τὸ κύρος τοῦ πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ τοῦ «Ὀρντινε Νουόβο», τὴν ἀξία τῶν ἰδεῶν πὸν ἀποτελοῦσαν τὸ βάθρο τῆς δραστηριότητάς του (καὶ κυρίως τῆς ἰδέας τῶν ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τῆς ἐργατικῆς τάξης) καί, ἐπίσης, τὶς προσωπικὲς του πολιτικὲς κρίσεις, ὅπως προκύπτει, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πολυάριθμα χωρία τῶν «Πετραδιών», καὶ ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ 1927 «Ὁ σύντροφος Τζ. Μ. Σεράτι καὶ οἱ γενιὲς τοῦ Ἰταλικοῦ σοσιαλισμοῦ» **, ὅπου ἔγραφε: «... ἔχουμε διαπράξει ὁμότητες — πιθανότατα πέρα ἀπὸ τὸ κανονικὸ — στὴν ἐπίθεσή μας ἐναντίον αὐτοῦ πὸν μᾶς φαινόταν σὰν ἀνώφελος συναισθηματισμὸς καὶ ἄγωνα ἀγάπη γιὰ τὶς παλιὲς φόρμουλες καὶ τὰ παλιὰ σύμβολα. Ἄλλὰ, ἀληθινά, ἡ γενιά μας... μπόρεσε νὰ κατανοήσῃ μὲ ξεχωριστὸ τρόπο τὴν ἀνεπάρκεια τῆς παλιᾶς γενιᾶς καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὰ καθήκοντα πὸν φορτώθηκε ἀναγκαστικὰ μὲ τὴν προσέγγιση τῆς ἀντιδραστικῆς χιονοθύελλας. Ἐμεῖς οἱ νέες γενιὲς ἀντιπροσωπεύαμε στὴν πραγματικότητα τὴ νέα κατάσταση, μέσα στὴν ὁποία ἀκόμη καὶ ἡ ἀντίπαλη τάξη — ἀλλὰ αὐτὴ γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐξουσία καὶ νὰ συντρίβῃ τὸ προλεταριάτο — θὰ κατάστρεφε τὶς νέες μορφὲς κράτους πὸν εἶχε δημιουργήσει ἡ νεαρὴ ἀστική τάξη τοῦ Ριζορτιζμέντο: Τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν καὶ παραμείνανε χρόνια τοῦ σίδηρου καὶ τῆς φωτιᾶς...».

* Ἄ. Γκράμισι, «Γράμματα ἀπὸ τὴ φυλακὴ».

** «Τριάντα χρόνια ζωῆς καὶ ἀγώνων τοῦ Κ.Κ.Ι.».

Ἄκριθῶς ἐπειδὴ γεννηθῆκανε σ' ἐκεῖνα τὰ χρόνια — στὴν ἀποκορύφωση τοῦ ἀγῶνα — τὰ ἄρθρα αὐτῆς τῆς περιόδου ἔχουν μιὰν ἀπαράμιλη ἀναγλυφότητα, ἔστω κι ἂν ὁ Γκράμισι στὴ συνέχεια διαβεβαίωνε ὅτι μερικὲς διατυπώσεις πού περιέχονται σ' αὐτὰ ἦταν ἀνακριθεῖς καὶ λαθεμένες. Μὲ ὑπερβολικὴ πραγματικὰ μετριοφροσύνη, σ' ἓνα γράμμα τοῦ ἀπὸ τὴ φυλακὴ στὶς 7 Σεπτέμβρη, ὁ Γκράμισι διαβεβαίωνε ὅτι τὰ πράγματα πού ἔγραψε αὐτὸς στὴ διάρκεια δέκα χρόνων δημοσιογραφίας, τὰ ἔγραψε, μονάχα γιὰ τὴ συγκεκριμένη μέρα καὶ ἔπρεπε νὰ πεθάνουν μαζί μὲ αὐτὴ τὴ μέρα. "Τότερα ἀπὸ τριανταπέντε χρόνια τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπ' αὐτὰ τὰ γραφτὰ εἶναι πῶς ζωντανὰ καὶ διώσιμα παρὰ ποτὲ καί, ἀκόμη κι ἂν ἐκτιμᾶτε τὴν ἐπανεπιλημένη ἀντίθεση καὶ ἀρνηση τοῦ Γκράμισι — προτοῦ νὰ τὸν συλλάβουν — στὶς προτάσεις νὰ συγκεντρωθοῦν σὲ τόμο τὰ ἄρθρα του, εἶμαστε πεπεισμένοι ὅτι αὐτὰ πρέπει νὰ ξανατυπωθοῦν καὶ ὅτι ἐπίσης ἀναμένονται πάρα πολὺ*.

* Ἀρνήθηκα πάντα στὸ νὰ δοῦν σὲ συλλογὴ ἔστω καὶ περιορισμένη. Ὁ καθηγητὴς Κόσμο ἤθελε στὰ 1918 νὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ κάνει μιὰ ἐπιλογὴ ὀρισμένων ἐλευθέρων (σ.μ. ἐννοεῖ τὰ κομμάτια μιᾶς μόνιμης στήλης πού τυπωνόταν μὲ πλάγια στοιχεῖα γιὰ νὰ ξεχωρίζε ἀπὸ τὶς ὑπόλοιπες στήλες, ἐξαιτίας τοῦ ξεχωριστοῦ περιεχομένου τους), πού ἔγραψα σὲ μιὰ καθημερινὴ ἐφημερίδα τοῦ Τουρίνου. Θὰ τὰ δημοσίευε μὲ ἓνα πρόλογο πολὺ εὐνοϊκὸ καὶ τιμητικὸ γιὰ μένα, ἀλλὰ δὲ θέλησα νὰ τὸν ἀφήσω. Τὸ Νοέμβρη τοῦ '20 ἀφέθηκα νὰ μὲ πείσει ὁ Τζιουζέπε Πρετζολίνι νὰ ἐπιτρέψω νὰ ἐκδόσῃ στὸν ἐκδοτικὸ τοῦ οἴκου μιὰ συλλογὴ ἄρθρων πού πραγματικὰ ἀνήκανε σ' ἓνα ὀργανικὸ χῶρο, ἀλλὰ τὸ Γενάρη τοῦ '21 προτίμησα νὰ πληρώσω τὰ ἔξοδα ἐνὸς μέρους τῆς στοιχειοθεσίας, πού εἶχε γίνει κιάλας, καὶ νὰ πάρω πίσω τὰ χειρόγραφα. Ἀκόμη, στὸ '24 ὁ δουλευτὴς Φράνκο Τζιαρλατίνι μοῦ πρότεινε νὰ γράψω ἓνα βιβλίο γιὰ τὸ κίνημα τοῦ «Ὁρτωε Νουόβο», πού θὰ ἔδραζε αὐτὸς σὲ μιὰ σειρὰ ὄπου εἶχαν κιάλας ἐκδοθεῖ τὰ βιβλία τοῦ Μακντόναλντ, τοῦ Κομπέρ κλπ. Αὐτὸς δεσμευόταν νὰ μὴν ἀλλάξει οὔτε μιὰ γραμμὴ καὶ νὰ μὴν προσθέσῃ στὸ βιβλίο μου οὔτε πρόλογο ἢ σημειώσεις πολεμικῆς. Τὸ νὰ τυπώσω ἓνα βιβλίο σ' ἓνα φασιστικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο μ' αὐ-

Γιὰ τὰ κριτήρια, τώρα, πού εφαρμόσαμε γιὰ τὴν ἐκλογή τῶν ἄρθρων καὶ γιὰ τὴν ταξινομήσή τους.

Ἀπὸ τὸ ἐβδομαδιαῖο «Ὁρντινε Νουόβο» πήραμε ὅλα τὰ ἄρθρα πού ὑπόγραψε ἢ τὰ μονόγραψε — μὲ τὰ ἀρχικά του — ὁ Γκράμισι ἢ πού μὲ σιγουριά ἢ σχεδὸν μὲ σιγουριά μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι ἀνήκουν σ' αὐτόν. Τὸ ἴδιο κριτήριον ἀκουλουθήσαμε γενικά καὶ γιὰ τὰ ἄρθρα πού δημοσιεύτηκαν στὰ 1919 καὶ 1920 στὴ πεδεμοντέζικη ἔκδοσι τοῦ «Ἀβάντι», ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴ περίπτωση δὲν ἦταν πάντα εὐκόλο, ἐπειδὴ στὴν ομάδα τῶν συνταχτῶν τοῦ «Ὁρντινε Νουόβο» μερικὰ στυλίστικα χαρακτηριστικά, μερικὲς ἐκφράσεις καὶ γυρίσματα φράσης εἶχαν γίνει κοινὰ καὶ ἐπειδὴ δὲν μᾶς βοηθᾶ πάντα ἡ μνήμη, ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια, νὰ θυμηθοῦμε ἐκείνους πού αὐτὴ τὴν περίοδο δουλεύανε μαζί μὲ τὸν Γκράμισι. Ἄρθρα πού δὲν μπορούσαμε νὰ τ' ἀποδώσουμε στὸ Γκράμισι, θεωρήσαμε ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ περιλάβουμε στὴ συλλογὴ — ἔστω κιὰν εἶχαμε τὴ δυνατότητα νὰ παραχωρήσουμε ἐδῶ καὶ ἐκεῖ θέση καὶ σέ γραφτὰ ἀκόμη πού στὴν πραγματικότητα ἔχουν χαραχθερά μονάχα δημοσιογραφικῶ καὶ πού μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου χάσανε μεγάλο μέρος τῆς ἀξίας τους.

Συμπεριλάβαμε στὸν τόμο ἀκόμη καὶ τὰ χρονογραφήματα τοῦ «Ὁρντινε Νουόβο» (ἐκτὸς ἐκεῖνα πού ἔχουν γραφτεῖ ἀπὸ τὸν Παλμίρο Τολιάτι), πού δὲν περιορίζονται μονάχα στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὰ προβλήματα σχέσεων μὲ τοὺς ἀναγνώστες, ἀλλὰ περιέχουν ἐνδείξεις ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσες γιὰ τὴ μέθοδο δουλειᾶς τοῦ Γκράμισι καὶ τῆς Σύνταξης τοῦ περιοδικοῦ. Ἀντίθετα δὲ θελήσαμε νὰ συμπεριλάβουμε σ' αὐτόν τὸν τόμο, τουλάχιστον, ἐκεῖνα ἀπὸ τὰ ἄρθρα, πού ἔγραψε στὸ «Ὁρντινε Νουόβο», ὁ Παλμίρο Τολιάτι, πού συμμερίστηκε μὲ τὸν Γκράμισι τὸ μόχθο καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ περιοδικοῦ. Αὐτὸ θὰ μᾶς ἐπέτρεπε βέβαια νὰ δώσουμε μιὰ πιὸ ὀλοκληρωμένη εἰκόνα τοῦ «Ὁρντινε Νουόβο», ἀλλὰ θὰ

τοὺς τοὺς δρους ἦταν πολὺ δελεαστικῶ, ἀλλὰ ἀρνήθηκα». (Ἄ. Γκράμισι, «Γράμματα ἀπὸ τὴ φυλακή»).

ἄλλαξε τὸ χαραχτήρα τῶν τόμων αὐτῆς τῆς σειρᾶς, πράγμα πού προτιμήσαμε νά τὸ ἀποφύγοιμε.

Στὴν ταξινομήση τοῦ ὕλικου, σὸ ἐσωτερικὸ τῶν τεσσάρων μεγάλων ὑποδιαίρέσεων κατὰ θέμα, ἀκολοιυθήσαμε τὴ χρονολογικὴ σειρά.

Κατὰ τὴν ἀντιγραφὴ τῶν ἀρθρων διατηρήσαμε τὴ γραφὴ καὶ τὴ στίξη τῶν πρωτότυπων κειμένων, ἐκτὸς πὰ κι ἂν ἐπρόκειτο γιὰ φανερὰ τυπογραφικὰ λάθη. Γιὰ νὰ διευκολύνουμε τὸν ἀναγνώστη, ὁμως, καταργήσαμε τὰ κεφαλαῖα ὀρισμένων οὐσιαστικῶν (ὀπως Κοινωνία, Ἱστορία, Συνδικάτα, Ἐπιτροπὲς κλπ.) καὶ διορθώσαμε τὴ γραφὴ μερικῶν ξένων ὀνομάτων (Κορνίλοφ στὴ θέση τοῦ Κορνίλοβ, ἀλλὰ διατηρήσαμε τὴν παραδοσιακὴ ὀρολογία μὲ τὰ ἀπλὰ ἰ γιὰ τὰ ὀνόματα Γκόρκι, Κερένσκι, κλπ.).

Οἱ λέξεις ἀνάμεσα σὲ ἀγκύλες ἀντιστοιχοῦν σὲ κενὰ ἢ σὲ λάθη τοῦ κειμένου, πού πασχίσαμε νὰ καλύψοιμε σύμφωνα μὲ τὸ νόημά του.

[Μικρὰ βιβλιογραφικὰ]

Πολλὰ καὶ διάφορα ἔχουν γραφεῖ γιὰ τὴν ὀμάδα καὶ τὸ κίνημα τοῦ «Ὁρντινε Νουόβο». Συνεχεῖς εἶναι οἱ ἀμεισες καὶ ἔμμεσες ἀναφορὲς σὸ «Ὁρντινε Νουόβο» στὰ Τετράδια τῆς Φυλακῆς τοῦ Γκράμισι. Βλέπε ἰδιαίτερα: «Οἱ Διανοοῦμενοι καὶ ἡ Ὁργάνωση τῆς Κουλτούρας», σελ. 7 (Σ.Μ. στὴν ἑλληνικὴ ἔκδοση «Στοχαστὴ», «Οἱ Διανοοῦμενοι», σελ. 59) καὶ «Παρελθὸν καὶ Παρόν», σελ. 57. Ὁ Παλμῖρο Τολιάτι ἀσχολήθηκε μὲ τὸ «Ὁρντινε Νουόβο» σὲ μερικὲς μελέτες του καὶ κυρίως σὸ δοκίμιο «Ὁ Γκράμισι καθοδηγητὴς τῆς ἐργατικῆς τάξης» (πού δημοσιεύτηκε τὸ 1937 σὸ ἐξωτερικὸ καὶ ξανατυπώθηκε μὲ τὸν τίτλο: «Ὁ Ἠγέτης τῆς ἐργατικῆς τάξης» σὸν τόμο Παλμῖρο Τολιάτι («Ὁ Γκράμισι», Μιλάνο 1949) καὶ σὸ λόγο του σὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Τουρίνου πού δημοσιεύτηκε στῖς 23 Ἀ-

πρίλη 1949 και πού ξανατυπώθηκε στον παραπάνω τόμο με τόν τίτλο «Στοχαστής και άνθρωπος τῆς δράσης».

Ἐνδιαφέρουσες παρατηρήσεις γιά τὸ «Ὁρντινε Νουόβο» καὶ τοὺς ἀγῶνες ἐκείνων τῶν χρόνων ὑπάρχουν στὸ «Συνομιλόντας με τὸν Τολιάτι», βιογραφικὲς σημειώσεις με ἐπιμέλεια τῆς Μαρτσέλα καὶ τοῦ Μαουρίτσιο Φεράρα, Ρώμη 1953, στὰ κεφάλαια IV - VII, σελ. 40 - 87 (Σ.Μ. ἐλληνικὴ ἔκδοση «Α. Παπακώστα», σελ. 47 - 92).

Μποροῦμε νὰ συμβουλευτοῦμε ἀκόμη τὰ παρακάτω κείμενα: Οὐμπέρτο Τερατσίνι, «Ὁ Ἀντόνιο Γκράμισι καὶ οἱ Τουρινέζοι ἐργάτες», «Ἡ γέφυρα», στὰ 1949, ἀρ. 8 - 9. Φελίτσε Πλατόνε, «Τὸ Ὁρντινε Νουόβο» στὰ «Τριάντα χρόνια ζωῆς καὶ ἀγῶνων τοῦ Κ.Κ.Ι.». Τετράδιο τῆς «Ρινάσιτα» ἀρ. 2, σελ. 35 - 36.

Μὲ τὸ «Ὁρντινε Νουόβο» ἀσχολήθηκε ἐπανεπιημένα ὁ Πιέρο Γκομπέτι: Βλέπε τὰ ἀρθρα «Οἱ Κομμουνιστὲς» στὴ «Φιλελεύθερη Ἐπανάσταση», Τουρίνο 1959, «Ὁ Γκράμισι» καὶ «Ἡ ἱστορία τοῦ τουρινέζικου κομμουνισμοῦ γραμμένη ἀπὸ ἓνα Φιλελεύθερο» στὸ «Φιλελεύθερη συνείδηση καὶ ἐργατικὴ τάξη», Τουρίνο 1951.

Τζ. Ἐτνάουντι

Η ΚΤΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Ὁ Ἰταλικὸς λαὸς θάπρεπε νὰ γιορτάζει σήμερα τὴν 71η ἐπέτειο ἀπὸ τότε ποὺ ἐγκαθιδρύθηκε ἡ κυριαρχία τοῦ νόμου¹. Ἐδῶ καὶ 71 χρόνια οἱ Ἰταλοὶ ἐπαψαν νὰ εἶναι σκλάβοι: στὸ ἔλεος τῶν ἀνεύθυνων δυνάμεων τοῦ κράτους. Ἡ καλὴ θέληση καὶ ἡ αὐθαιρεσία ἐξαφανίστηκαν ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ σκηνή: ἡ κοινωνία εἶναι κοινωνία «πολιτῶν»², ἴσων μεταξὺ τους στὰ δικαιώματα καὶ στὶς ὑποχρεώσεις καὶ ποὺ δμοια τοὺς προστατεύει καὶ τοὺς ἐξασφαλίζει ὁ καταστατικὸς χάρτης τοῦ Βασιλείου. Αὐτὴ ἡ μέρα θάπρεπε νὰ ἦτανε μέρα τοῦ λαοῦ, μέρα ἀφιερωμένη στὴν ἐλευθερία καὶ στὴν πρόοδο.

Δὲ θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξει πιὸ ἀπροκάλυπτος ἐμπαγμὸς ἀπὸ αὐτόν, ὕστερα ἀπὸ πέντε χρόνια πολέμου καὶ καθεστῶτος διαταγμάτων³. Ὅλες οἱ ἐγγυήσεις τῆς ἐλευθερίας ἔχουν καταργηθεῖ. Κάθε ἐξασφάλιση, κάθε ὁμαλότητα τῆς δικαστικῆς ζωῆς ἔχει ἐξαφανιστεῖ. Τὸ «κράτος» κατάντησε νὰ ξαναγίνει πάλι ὁ ὑπέρτατος ἐξουσιαστής τῆς μοίρας μας καὶ τῆς πιὸ στοιχειώδους φυσικῆς μας ὑπαρξῆς, ὅπως καὶ τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς ἐπίσης. Τὸ «κράτος», δηλαδὴ οἱ τυρινοὶ ἄρπαγες τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας: Μ' ἄλλα λόγια ὁ πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸ διοικητικὸ σύστημα ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν, δηλαδὴ ἡ ἱεραρχία τῶν διευθυντῶν, ὑποδιευθυντῶν, ἀστυνομικῶν διοικητῶν καὶ ὑποδιοικητῶν, τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν ἀστυνομικῶν. Ἐνας ἀστυνομικὸς «μετράει» σήμερα πολιτικὰ πιὸ πολὺ ἀπὸ ἓνα βουλευτὴ. Ὁ ἀστυνο-

μικρός είναι ένα μέρος της εξουσίας, ενώ ο βουλευτής είναι ένα νομικό πλάσμα.

(Μιά γραμμή λογοκριμένη)

Ἡ κοινωνία ἔχει καταντήσει ἕνα ἀπέραντος στρατώνας καὶ σέρνεται ἀπὸ τὴν ἀνευθυνότητα στὴν ἀναρχία καὶ τὸ μαρασμὸ: ὅλες οἱ δραστηριότητες τῶν πολιτῶν ἐλέγχονται, ξεψαχνίζονται συστηματικοῦνται (!) καὶ καταστρέφονται ἀπὸ τὸ ἐπίσημο κράτος. Ὁ ἀντισοσιαλιστικὸς μύθος τοῦ κράτους - στρατῶνα ἔχει γίνεи μὰ φοβερὴ ἀσφυκτικὴ ἀστική πραγματικότητα, πὺ σπρώχνει τὴν κοινωνία σὲ μιὰν ἄβυσσο ἀναρχίας, παραφροσύνης καὶ φονικοῦ μαρασμοῦ. Μὰς ἔχουν ἀναγκάσει νὰ φορέσουμε ἕνα ζουρλομανδῖα, πὺ μὰς φέρνει σὲ κατάσταση τρέλλας καὶ παροξυμοῦ.

Ὅλα αὐτὰ βρίσκονται στὴ μοιραία τάξη τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Τὸ Σύνταγμα — τὸ νομικὸ πλάσμα⁴ τῆς ἀμερόληπτης καὶ ὑπέρτατης κυριαρχίας τοῦ νόμου πὺ ψήφισαν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ — ὑπῆρξε στὴν πραγματικότητα ἡ ἀρχὴ τῆς δικτατορίας τῆς ἰδιοκτητίας τάξης καὶ ἡ «νομικὴ» κατάκτηση τῆς ὑπέρτατης ἐξουσίας τοῦ κράτους. Ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία ἔγινε θεμελιακὸς θεσμὸς τοῦ κράτους, πὺ τὴν ἐγγυᾶται καὶ τὴν προστατεύει ἀπὸ τὶς αὐθαίρεσιες τοῦ μονάρχῃ δοσ καὶ ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς τῶν ἀλλοτριωμένων χωρικῶν. Μὲ τὸ Σύνταγμα ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸ Βασιλιά κάθε ἐξουσία νὰ παρεμβαίνει στὸ διακανονισμὸ τῶν ζητημάτων τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Ἀντίθετα μάλιστα μ' αὐτὸ ἡ δυναστεία ἔρχεται νὰ συνδέσει τὴν τύχη τῆς μὲ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Ἡ κοινωνία ἀποδοσμεύεται ἔτσι ἀπὸ κάθε σλλογικὸ δεσμὸ καὶ περιορίζεται μόνο στὸ πρωταρχικὸ στοιχεῖο τῆς: τὸ ἀτομο-πολίτη. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς διάλυσης τῆς διαβρωμένης κοινωνίας ἀπὸ τὰ καταλυτικὰ ἔξέα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ: δόντια δράκου⁵ πὺ ἔχουν σπαρθεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἔρχονται νὰ μεγαλώσουν τὰ ψυχικά τους πάθη, τὰ ἀτελείωτα μῖση καὶ τοὺς ἀκαμπτους ἀνταγωνισμοὺς. Κάθε πολίτης εἶναι ἕνας μονομάχος πὺ βλέπει στὸ πρόσωπο τῶν ἄλλων, ἔχθρους πὺ πρέπει νὰ

νικήσει ή να υποτάξει στά συμφέροντά του. "Όλοι οι ανώτεροι δεσμοί αγάπης κι αλληλεγγύης διαλύονται: από τις συντεχνιακές ενώσεις και τις κάστες μέχρι τη θρησκεία και την οικογένεια. 'Ο ανταγωνισμός έρχεται να εγκαθιδρυθεί σά θεμελιώδης πραχτική του ανθρωπίνου γένους: τó άτομο-πολίτης αποτελεί τó κύτταρο μιás συγκεχυμένης κοινωνίας, ένα στοιχείο ανήσυχο και μη - οργανικό πού δέν μπορεί να ένταχτεί σέ κανένα οργανισμό. Πάνω σ' αυτή την κοινωνική άνοργανικότητα και άνησυχία στηρίζεται άκριβώς ή ιδέα της κυριαρχίας του νόμου, αντίληψη καθαρά άφηρημένη και δυνητική για την έξαπάτηση της καλής πίστης και της άθωότητας του λαού. 'Ιδέα άντικοινωνική, γιατί υποθέτει τόν «πολίτη» σέ μιá συνεχή αντίθεση μέ τó κράτος, γιατί δάζει τούς ανθρώπους στή θέση των αδιάκοπων κι άδυσώπητων έχθρών του κράτους, πού είναι τó ζωντανό και πλαστικό σώμα της κοινωνίας, και κατά συνέπεια δάζει τούς ανθρώπους στή θέση των έχθρών του ίδιου του έαυτού τους. "Έτσι τó Σύνταγμα γίνεται ή κωδικοποίηση της άταξίας και του άντιανθρώπινου μαρσαμού.

Μέ τó να άναγνωρίζεται νομικά ή άρχή της άστικής κοινωνίας ⁶ σάν κάτι τó αιώνιο μπαίνουμε στήν έποχή του προλεταριάτου. Τó προλεταριάτο γεννιέται σάν διαμαρτυρία του ιστορικού γίγνεσθαι ένάντια σέ κάθε άρτηριοσκληρωση κι άποτελιάτωση του κοινωνικού δυναμισμού. 'Η μαρξιστική κριτική της φιλελεύθερης οικονομίας αποτελεί την κριτική της αντίληψης για την αωνιότητα των ανθρωπίνων οικονομικών και πολιτικών θεσμών: είναι ή άναγωγή στην ιστορικότητα και τó τυχαίο κάθε γεγονόςτος κι άποτελεί ένα μάθημα ρεαλισμού για τούς άφηρημένους ψευτο-επιστημονικούς ύπερασπιστές των χρηματοκοιτωτών.

Οι προλετάριοι άρχικά θά εδνοθηθούν από τόν άστικό ανταγωνισμό: άποχτούν τó δικαίωμα να μετακινούνται και να πουλάνε κάτω από καλύτερες συνθήκες την έργατική τους δύναμη. 'Αλλά αυτή ή «έλευθερία» στρέφεται γρήγορα ένάντια στο προλεταριάτο: ó έργάτης γίνεται έμπορεύμα, έκτεθειμένος σέ όλες τις άντιφάσεις της άγοράς, χωρίς έγγύηση και χωρίς έξασφάλιση της ζωής του και του μέλ-

λοντός του. Οι συνθήκες ζωής του μισθωτού γίνονται χειρότερες από τις συνθήκες ζωής του σκλάβου και του δουλοπάροικου. Η πείνα του, ή ανεργία του και ο κίνδυνος που αυτός διατρέχει: να πεθάνει από αστία τον κάνουν επίσης έναν αριθμό στο παιχνίδι του καπιταλιστικού ανταγωνισμού: Τα χρηματοκιβώτια φουσκώνουν με το αίμα των εργαζομένων και η λαμπρότητα του πολιτισμού που έχει πετύχει ο καπιταλισμός κρύβουνε μια τραγική πραγματικότητα από δδυνήρες σκιές, βαρβαρότητες κι αδικίες χωρίς όρια.

Το εργατικό κίνημα αποτελεί την πνευματική εξέγερση της ανθρωπότητας ενάντια στους νέους κι ανελήτους φεουδάρχες του καπιταλισμού. Είναι η αντίδραση της κοινωνίας που ζητά να ξανασυγκροτηθεί σε ένα αρμονικό οργανισμό, αλληλέγγυο και τίμιο χάρη στην αγάπη και τη συμπόνια. Ο «πολίτης» έρχεται να αντικατασταθεί από το «σύντροφο». Τον κοινωνικό ατομισμό έρχεται να θγάλει από τη θέση του ή οργάνωση. Τα κύτταρα της νέας τάξης γεννούν ανθρώπινα, βλασταίνουν και θεμελιώνουν τις πιο πλατείες διαστρωματώσεις αλληλεγγύης. Η επιζήμια δύναμη της «ελευθερίας» περιορίζεται και ελέγχεται. Η κυριαρχία των καπιταλιστών στο εργοστάσιο έρχεται τώρα να στενέψει. Ο εργάτης αποχτά λίγο λίγο την αυτονομία του και την πραγματική του ελευθερία. Αυτός δέν είναι πιά ένας έναντίον όλων των άλλων: συμμετέχει σε μια συλλογικότητα όπου έρχονται να ενσωματωθούν ολοένα και πιο πλατείες και δυνατές συλλογικότητες, που καλύπτουν με ένα πυκνό δίχτυ όλη τη γήινη σφαίρα. Ο ανταγωνισμός τοπθετείται: σε μια νέα βάση και σε μια νέα γιγαντιαία κλίμακα: Αντί του ανταγωνισμού των ατόμων έχουμε τον ανταγωνισμό των τάξεων. Μια νέα παγκόσμια τάξη έρχεται: να αντιπαραταχτεί στην εκμετάλλευση όλων των εθνικών αστικών τάξεων για να τους αποστερήσει τά μέσα παραγωγής και ανταλλαγής, την ατομική και εθνική ιδιοκτησία του εδάφους και ύπεδάφους, των λιμανιών, των ποταμών και των ωκεανών. Η τρομερή σύγκρουση συγκλονίζει όλόκληρο το νομικό έποικοδόμημα του καπιταλισμού και επιταχύνει τη διαδικασία διάλυσης και αποσύνθεσης. Κάθε νομικό κα-

τασχεύασμα ξεπέφτει από τή θέση του: ή ελευθερία σμι-
πιέζεται, τὸ κοινοδοῦλιο κλείνει, τὰ ἀτομικά δικαιώματα ἐ-
ξαφανίζονται, πρόκειται γιὰ ἓνα κομπούζιο, γιὰ ἓναν πά-
ταγο, γιὰ ἓνα μακρασμὸ χωρὶς ὄρια. Πίσω ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση
τῆς πιδὸ σκληρῆς πειθαρχίας, μὲ τὴν ὁποία ἡ ἀνθρώπινη κοι-
νωνία μεταβάλλεται σὲ ἓνα ἀποπνιχτικὸ στρατόνα, βασι-
λεύει ἡ αὐθαιρεσία καὶ ἡ πιδὸ ξετσιπωτὴ δολιότητα.

Καὶ σήμερα ἀκριδῶς ὄλοι αὐτοὶ οἱ παραβάτες τοῦ Συν-
τάγματος, ὄλοι αὐτοὶ οἱ «πολίτες» ποὺ ἔχουν ὀρκιστεῖ νὰ
«φυλᾶνε πιστὰ τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς ἄλλους νόμους τοῦ
κράτους γιὰ τὸ ἀξεχώριστο καλὸ τοῦ βασιλιᾶ καὶ τῆς πα-
τρίδας», ἐνῶ καθημερινὰ τσαλαπατᾶνε τὴν ἀτομικὴ ἐλευθε-
ρία, σήμερα λοιπὸν αὐτοὶ θὰ γιορτάσουν τὸν ἐρχομὸ τῆς
ἐλευθερίας, τὸν ἐρχομὸ τῆς κυριαρχίας τοῦ νόμου καὶ τοῦ
«πολίτη». Πρόκειται γιὰ ἓνα θάρσαρο ἐμπαιγιμὸ, ποὺ δὲ θὰ
κρατήσῃ: γιὰ πολὺν καιρὸ ἀκόμη, γιὰτὶ τὴ θέση τοῦ «πολί-
τη» θὰ τὴν πάρει ὁ «σύντροφος» στὴ θέση τῆς ἀτομικιστι-
κῆς ἐλευθερίας θὰ ἔρθει ἡ κοινωνικὴ ἐλευθερία, στὴ θέση
τῆς ἀναρχίας ἡ ὀργάνωση καὶ στὴ θέση τοῦ κράτους τοῦ
ψεύδους καὶ τῆς δολιότητος θὰ ἔρθει τὸ κοινωνικὸ κράτος
τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς ἀλληλεγγύης.

*(Μὲ τὴν ὀπογραφή Α. Γκ., «Ἀθάνατο, Πεδεμον-
τέζικη ἔκδοση, 1η Ἰούνη 1919, χρ. 23ος, ἀρ. 151).*

ΤΑ ΛΤΤΡΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τι ζητάει ακόμη ή ιστορία από τὸ ρώσικο προλεταριάτο γιὰ νὰ νομιμοποιήσῃ καὶ μονιμοποιήσῃ τὶς κατακτήσεις του; Τι ἄλλα λύτρα ἄλματος καὶ θυσιῶν ἀξιώνει ἀκόμη αὐτὴ ἢ ἀπόλυτη κυρίαρχος τοῦ πεπρωμένου τῶν ἀνθρώπων;

Οἱ δυσκολίες καὶ τὰ ἐμπόδια πού πρέπει νὰ ξεπεράσῃ ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἀπειρες φορές περισσότερα ἀπὸ τὶς δυσκολίες καὶ τὰ ἐμπόδια πού ἀντιμετώπισε ὁποιαδήποτε ἄλλη ἐπανάσταση στὸ παρελθόν. Αὐτὲς εἴταν νὰ διορθώσουν μονάχα τὴ μορφή τῆς ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς. Ἄγγιζανε ἓνα περιορισμένο μόνο τμήμα τοῦ ἀνθρώπινου συνόλου. Ἐνῶ, ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση εἶναι ἡ μέγιστη ἐπανάσταση: μὲ τὸ νὰ ζητᾶ νὰ καταργήσῃ τὴν ἀτομικὴ καὶ ἐθνικὴ ἰδιοκτησία καὶ τὶς τάξεις, αὐτὴ ἀφορᾶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους κι ὄχι μονάχα ἓνα μέρος ἀπ' αὐτούς. Ἔτσι, ὑποχρεώνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ κινηθοῦν, νὰ πάρουν μέρος στὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ὑποστηρίξουνε ρητὰ κάτω. Μετασχηματίζει τὴν κοινωνία ἀπὸ τὰ θεμέλια: ἀπὸ μονοκύτταρο ὄργανισμὸ (ἀτόμων - πολιτῶν) τὴ μετατρέπει σὲ πολυκύτταρο. Βάζει στὴ βάση τῆς κοινωνίας πυρῆνες πού εἶναι κιόλας στοιχεῖα ὀργανικὰ αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Ἐξαναγκάζει ὅλη τὴν κοινωνία νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸ κράτος καὶ ζητάει ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποκτήσουν πνευματικὴ καὶ ἱστορικὴ συνείδηση. Γιαυτὸ ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση εἶναι κοινωνικὴ. Γιαυτὸ πρέπει νὰ ξεπεράσῃ τὶς ἀνήκουστες δυσκολίες καὶ τὰ ἐμπόδια. Γιαυτὸ ἡ ἱστορία ἀπαιτεῖ τερατιώδη λύτρα γιὰ τὴν καλὴ ἔκβαση τῆς ἐπανάστασης, λύτρα σὰν κι ἐκεῖνα πού εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πληρώσῃ ὁ ρώσικος λαός.

Ἡ ρωσικὴ ἐπανάσταση ἔχει ὑπερνικήσῃ μέχρι τώρα ὅλα τὰ ἐμπόδια τῆς ἱστορίας. Ἀποκάλυψε μπροστὰ στὸ ρώσικο λαὸ μίαν ἀριστοκρατία πολιτικῶν πού κανένα ἄλλο ἔθνος δὲν ἔχει. Εἶναι καναδυὸ χιλιάδες ἀνθρωποὶ πού ἔχουν

ἀφιερώνει ὅλη τους τὴ ζωὴ στὴν (πραχτικὴ) μελέτη τῶν πολιτικῶν καὶ οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, ποὺ στὴ διάρκεια δεκάδων χρόνων ἐξορίας ἔχουν ἀναλύσει κι ἔχουν ξεφαχνίσει ὅλα τὰ προβλήματα τῆς ἐπανάστασης, ποὺ στὴν πάλῃ (στὸν ἀνισο ἀγῶνα ἐνάντια στὴν τσαρική ἐξουσία) διαμόρφωσαν ἕναν ἀτσάλινο χαρακτήρα καὶ ποὺ — ζώντας σὲ ἐπαφή μὲ ὅλες τὶς μορφές τοῦ καπιταλιστικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Εὐρώπης, τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς κι ἔχοντας ἐμβαθύνει στὰ παγκόσμια ρεύματα τῶν ἀνταλλαγῶν καὶ τῆς ἱστορίας—ἀπόχτησαν μιὰ συνείδηση ὑπευθυνότητας σαφῆ καὶ ξεκαθαρισμένη, ψυχρὴ καὶ κοφτερή, σὰν τὸ σπαθὶ τῶν καταχτητῶν αὐτοκρατοριῶν.

Οἱ Ρῶσοι κομμουνιστές ἀποτελοῦν μιὰ καθοδηγητικὴ ὀμάδα πρώτης τάξης. Ὁ Λένιν ἔχει ἀποκαλυφτεῖ, σύμφωνα καὶ μὲ τὶς μαρτυρίες ὄλων ὄσων τὸν πλησίασαν, ὁ πιὸ μεγάλος πολιτικός τῆς σύγχρονης Εὐρώπης: Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐμπνέει τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ ποὺ φλογίζει καὶ κειθαρχεῖ τοὺς λαοὺς. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ καταφέρνει νὰ συγκερατεῖ μέσα στὸ πλατύ του μυαλὸ ὅλες ἐκεῖνες τὶς κοινωνικὲς δυνάμεις τοῦ κόσμου ποὺ μποροῦνε νὰ εἶναι εὐνοϊκὲς γιὰ τὴν ἐπανάσταση. Ὁ ἄνθρωπος τέλος ποὺ κρατᾷ σὲ ἀγωνία καὶ καταβάλλει καὶ τοὺς πιὸ ραφινάτους καὶ πονηροὺς πολιτικούς τῆς ἀστικῆς ρουτίνας⁸.

Ὡστόσο, ἄλλο πράγμα εἶναι ἡ κομμουνιστικὴ θεωρία, τὸ πολιτικὸ κόμμα ποὺ τὴν ὑπερασπίζεται καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη, ποὺ τὴν ἐνσαρκώνει συνειδητά, καὶ ἄλλο πράγμα εἶναι ὁ ἄπειρος ρωσικὸς λαός: ὁ καταστραμμένος, ὁ ἀποδιοργανωμένος, ὁ ριγμένος σὲ μιὰ σκοτεινὴ ἄβυσσο ἀθλιότητος, βαρβαρότητας, ἀναρχίας καὶ διάλυσης ἀπὸ ἕνα μακρὸ καὶ καταστροφικὸ πόλεμο. Ἀλλὰ ἐδῶ ἀκριβῶς θρίσκειται τὸ πολιτικὸ μεγάλειο καὶ τὸ ἱστορικὸ μεγαλοῦργημα τῶν μπολσεβίκων: στὸ ὅτι δηλαδὴ ἔχει ξανασηκώσει τὸν πεσμένο γίγαντα, στὸ ὅτι ἔχει ξαναδόσει (ἢ ἔχει δώσει γιὰ πρώτη φορὰ) μιὰ συγκεκριμένη καὶ δυναμικὴ μορφή σ' αὐτὴ τὴν καταστροφή, σ' αὐτὸ τὸ χάος: στὸ ὅτι ξέρεي νὰ συνδέει τὴν κομμουνιστικὴ διδασκαλία μὲ τὴ συλλογικὴ συνείδηση τοῦ ρώσικο λαοῦ, στὸ ὅτι ἔχει βάλει τὶς στερεὲς βάσεις πάνω στὶς ὁ-

ποιες έχει αρχίσει ή διαδικασία ιστορικής ανάπτυξης της κομμουνιστικής κοινωνίας, στο ότι έχει, με μιά κουδέντα, μεταφέρει ιστορικά τη μαρξιστική φόρμουλα της δικτατορίας του προλεταριάτου στην έμπειρική πραγματικότητα. Τέτοια είναι: ή επανάσταση — και δέν είναι: κενή έπαρση της δημαγωγικής ρητορίας — όταν ένσαρκώνεται: σ' ένα τύπο κράτους κι όταν μετατρέπεται σ' ένα οργανωμένο σύστημα εξουσίας. Δέν υπάρχει κοινωνία έξω από τό κράτος, πού είναι ή αρχή και τό τέλος κάθε δικαιώματος και κάθε υποχρέωσης και πού αποτελεί έγγύηση μονιμότητας και συνέχειας για κάθε κοινωνική δραστηριότητα. Τέτοια είναι: και ή προλεταριακή επανάσταση όταν δίνει ζωή και ένσαρκώνεται σ' ένα κράτος τυπικά προλεταριακό, φρουρό του προλεταριακού δικαίου, πού αναπτύσσει τις βασικές λειτουργίες του σά συνέπεια της προλεταριακής ζωής και δύναμης.

Οι μπολσεβίκοι: δόσανε κρατική μορφή στις ιστορικές και κοινωνικές έμπειρίες του ρώσικου προλεταριάτου, πού είναι οι έμπειρίες της παγκόσμιας εργατικής κι αγροτικής τάξης. Έχουν συστηματοποιήσει, σέ ένα σύνθετο κι εύλυγιστα διαρθρωμένο οργανισμό, την πιό έσώτατη ζωή του ρώσικου προλεταριάτου, την πιό θαυειά κι άγλαπημένη παράδοσή του και πνευματική και κοινωνική του ιστορία. Έχουν άποσπαστεί από τό παρελθόν, αλλά - ταυτόχρονα συνεχίζουν τό παρελθόν. Έχουν σακίσει την παράδοση, αλλά αναπτύσσουν και πλουτίζουν την παράδοση: Έχουν διακόψει τις σχέσεις με τό παρελθόν της ιστορίας, όπου κυριαρχούσε ή ιδιοκτήτρια τάξη, και συνεχίζουν, αναπτύσσουν και πλουτίζουν τη ζωντανή παράδοση της προλεταριακής τάξης, εργατικής κι αγροτικής. Σ' αυτό τό πράγμα άκριβώς στάθηκαν επαναστάτες και γι' αυτό τό λόγο είναι πού έχουν έγκαθιδρύσει νέα τάξη και πειθαρχία. Η ρήξη είναι άμετάκλητη, γιατί άφορά την ουσία της ιστορίας. Είναι άδύνατο πιά νά γυρίσουν πίσω, γιατί διαφορετικά μιά τρομερή καταστροφή θα πέσει επάνω στη ρώσικη κοινωνία. Και νά πού αρχίζουν ένα φοβερό άγώνα ενάντια σέ όλες τις αναγ-

καιοτήτες της ιστορίας — από τις πιο στοιχειώδεις μέχρι και τις πιο σύνθετες — έναν αγώνα που έκανε αναγκαίο να τις ενσωματώνουν στο νέο προλεταριακό κράτος, να κυριαρχούν και να χειραγωγούν τις λειτουργίες του νέου προλεταριακού κράτους.

Χρειάστηκε να καταχτήσουν για το νέο κράτος την πλειοψηφία του τίμου ρώσικου λαού. Χρειάστηκε να κάνουν γνωστό στο ρώσικο λαό ότι το νέο κράτος ήταν το κράτος του, ή ζωή του, το πνεύμα του, ή παράδοσή του κι ή πιο πολύτιμη πατρική του κληρονομιά. Το κράτος των Σοβιέτ διέθετε μια καθοδηγητική ομάδα, το μπολσεβίκικο κομμουνιστικό κόμμα. Είχε την υποστήριξη μιας κοινωνικής μειοψηφίας, που εκπροσωπούσε την ταξική συνείδηση και τα ζωτικά και μόνιμα συμφέροντα ολόκληρης της τάξης των εργατών της βιομηχανίας. Αυτή ακριβώς έγινε το κράτος ολόκληρου του ρώσικου λαού κι αυτή πέτυχε τη σταθερή επιμονή του κομμουνιστικού κόμματος, την πίστη και την ενθουσιώδη ειλικρίνεια των εργατών, την αδιάκοπη κι ασταμάτητη προπαγανδιστική δουλειά, τη διαφώτιση και την διαπαιδαγώγηση των εξαιρετικών ανθρώπων του ρώσικου κομμουνισμού, με την καθοδήγηση της ξεκάθαρης και σωστής θέλησης του δασκάλου όλων, του Νικολαί Λένιν. Τα Σοβιέτ, σά μορφή οργανωμένης κοινωνίας — που διασταίνει με εύλογισία από τις πολύμορφες μόνιμες και ζωτικές (οικονομικές και πολιτικές) ανάγκες της μεγάλης μάζας του ρώσικου λαού και ενσαρκώνει και ικανοποιεί τις επιθυμίες και τις ελπίδες όλων των καταπιεσμένων του κόσμου — αποδείχτηκαν αθάνατα.

Ο μακρύς και καταστροφικός πόλεμος έχει αφήσει πίσω του μια θλιβερή κληρονομιά αθλιότητας, βαρβαρότητας και αναρχίας. Η οργάνωση των κοινωνικών υπηρεσιών έχει ξεχαρβαλωθεί. Η ίδια ή ανθρώπινη κοινωνία έχει ξαναγίνει μία νομαδική όρδη, χωρίς δουλειά, θέληση και πειθαρχία, μία σκοτεινή όλη μας απέραντης αποσύνθεσης. Το νέο κράτος μαζεύει από τα ερείπια τα εξαντλημένα συντρι-

μια της κοινωνίας και τὰ ξανασυνθέτει και τὰ ξαναστήνει στα πόδια τους: δημιουργεί ξανά μιὰ νέα πίστη, πειθαρχία και πνεύμα, μιὰ καινούργια θέληση για δουλειά και πρόοδο. Έργο που θά μπορούσε νά δοξάσει μιάν δλόκληρη γενιά.

Άλλά δέν άρκεί αυτό. Ή Ιστορία δέν Ικανοποιήθηκε μ' αυτή τή δοκιμασία. Τρομεροί έχθροί λοιπόν όρθώνονται άμελιχτοι ενάντια στο νέο κράτος. Άγωνίζονται με πλαστά χαρτονομίσματα νά διαφθείρουν τόν άγρότη κι έρεθίζουν τó πεινασμένο στομάχι του. Ή Ρωσία αποκόβεται από κάθε θλάσσια επικοινωνία, από κάθε έμπόριο, από κάθε άλληλεγγύη: αποστερείται από τήν Ούκρανία, από τó λεκανοπέδιο του Ντόνετς, από τή Σιβηρία κι από κάθε έμπόριο πρώτων και ζωτικών ύλών. Σ' ένα μέτωπο δέκα χιλιάδων χιλιομέτρων ένοπλες συμμορίες άπειλούν εισβολή. Κι από πάνω: έξεγέρσεις, προδοσίες, βανδαλισμοί, πράξεις τρομοκρατίας και σαμποτάζ έρχονται νά συμπληρώσουν τόν πίνακα. Οι πιό περιφανείς νίκες μεταβάλλονται, εξαιτίας της προδοσίας, σέ άπροσδόκητες συμφορές.

Κι όμως όλα αυτά δέ σημαίνουν τίποτα. Ή έξουσία των Σοβιέτ άντιστέκεται: από τó χάος της διάλυσης δημιουργεί ένα δυνατό στρατό που γίνεται ή σπονδυλική στήλη του προλεταριακού κράτους.

Τό νέο κράτος στριμωγμένο από άπειρες άνταγωνιστικές δυνάμεις βρίσκει στόν έαυτό του τήν πνευματική δύναμη και τήν Ιστορική πλαστικότητα για νά προσαρμοστεί στις αναγκαιότητες του τυχαίου, χωρίς νά εκφυλιστεί και χωρίς νά συμβιβαστεί, όσον άφορά τήν έπιτυχή του διαδικασία ανάπτυξης προς τόν κομμουνισμό.

Τό κράτος των Σοβιέτ άποδειχνει έτσι ότι αποτελεί μιάν άναπότρεπτη κι άμετάκλητη στιγμή στην άναπότρεπτη πορεία του ανθρώπινου πολιτισμού, ότι αποτελεί τόν πρώτο πυρήνα μιας νέας κοινωνίας.

Άφού τὰ άλλα κράτη δέν μπορούν νά συνυάρξουν με τήν προλεταριακή Ρωσία από τή μιὰ και είναι άνίσχυρα νά

τήν ἀφανίσουν ἀπό τήν ἄλλη κι ἀφοῦ τὰ τεράστια μέσα πού διαθέτει τὸ κεφάλαιο (τὸ μονοπώλιο τῶν πληροφοριῶν, τὴ δυνατότητα τῆς συκοφαντίας, τὴ διαφθορά, τὸν κατὰ ξηρὰ καὶ κατὰ θάλασσα ἀποκλεισμό, τὸ μπουκοτάρισμα, τὸ σαμποτάζ, τὴν ἀναίσχυντη δολιότητα — βλ. Πριγκηπόνησο⁹, τὴν παραβίαση τοῦ διεθνoῦς δικαίου — βλ. ἀκήρυχτο πόλεμο — καὶ τὴ στρατιωτικὴ πλεση μὲ ἀνώτερα τεχνικὰ μέσα) στάθηκαν ἀτελέσφορα ἐνάντια στὴν πίστη ἑνὸς λαοῦ, τότε εἶναι ἀναγκαῖο ἱστορικὰ νὰ ἐξαφανιστοῦν αὐτὰ τὰ ἄλλα κράτη ἢ νὰ μετασχηματιστοῦν ὥστε νὰ γίνουν ὁμοιογενῆ μὲ τὴ Ρωσία.

Ἡ διάσπαση τοῦ ἀνθρώπινου γένους δὲν μπορεῖ νὰ κρατήσει γιὰ πολὺ. Ἡ ἀνθρωπότητα τείνει σὲ ἐσωτερικὴ κι ἐξωτερικὴ ἐνότητα. Τεῖνει νὰ ὀργανωθεῖ σ' ἓνα σύστημα εἰρηνικῆς συνύπαρξης, πού θὰ ἐπιτρέψει τὴν ἀνασυγκρότηση τοῦ κόσμου. Ἡ μορφή τοῦ καθεστώτος πρέπει νὰ μᾶς κάνει ἱκανοὺς νὰ θεραπεύουμε τίς ἀνάγκες τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ Ρωσία ὕστερα ἀπὸ ἓνα καταστροφικὸ πόλεμο, παρὰ τὸν ἀποκλεισμό καὶ τὴν ἀπουσία βοήθειας καὶ μόνο μὲ τίς δικῆς τῆς δυνάμεις, κράτησε γιὰ δυὸ ὀλόκληρα χρόνια. Τὰ καπιταλιστικὰ κράτη, μὲ τὴ βοήθεια ὄλου τοῦ κόσμου καὶ χειροτερεύοντας τὴν ἀποικιακὴ ἐκμετάλλευση γιὰ χάρη τῆς δικῆς τους ζωῆς, συνεχίζουν νὰ παρακμάζουν καὶ νὰ προσθέτουν καινούργια ἐρείπια στὰ παλιὰ καὶ καινούργιες καταστροφές στὶς παλιές.

Ἡ ἱστορία εἶναι κατὰ συνέπεια μὲ τὴ Ρωσία. Ἡ ζωὴ εἶναι κατὰ συνέπεια μὲ τὴ Ρωσία. Μόνο στὸ καθεστῶς τῶν Συμβουλίων βρίσκουν τὴ σωστὴ λύση τους τὰ προβλήματα ζωῆς καὶ θανάτου πού κρέμονται πάνω ἀπὸ τὸν κόσμο. Ἡ ρωσικὴ ἐπανάσταση πλήρωσε τὸ φόρο⁷ τῆς στὴν ἱστορία, φόρο θανάτου, ἀθλιότητος, πείνας, θυσιῶν κι ἀδάμιαστῆς θέλησης. Σήμερα ἡ μάχη φτάνει στὴν ἀποκορύφωσή της: ὁ ρώσικος λαὸς βρίσκεται ὀλόκληρος στὸ πῶδι, φοβερὸς γιγαντας στὴν ἀσκητικὴ του ἰσχνάδα, κυριαρχώντας πάνω στὸ πλῆθος τῶν πυγμαίων πού μανιασμένα τοῦ ἐπιτίθενται.

Ἐχει ἐξοπλιστεῖ πιά ὀλόκληρος γιὰ τὸ Βαλμύ¹⁰ του. Δὲν εἶναι δυνατὸ πιά νὰ νικηθεῖ. Ἐχει πληρώσει τὰ λῦτρα του.

Πρέπει νά ἀμυνθῆι ἐνάντια στίς ὀρδῆς τῶν μεθυσμένων μισθοφόρων, τῶν τυχοδιωχτῶν, τῶν ληστῶν πού θέλουν νά τοῦ ξεριζώσουν τήν κόκκινη καί ζωντανή καρδιά του. Οἱ φυσικοί του σύμμαχοι, οἱ σύντροφοί του ὅλου τοῦ κόσμου πρέπει νά κάνουν νά ἀκουστῆι ἡ πολεμική κραυγή πού ἐκφράζει τήν ἀκαταμάχητη ἀντίστασή του καί τοῦ ἀνοίγει τοῦς ὁρόμους γιά νά μπεῖ καί πάλι στή διεθνή ζωῆ τοῦ πλανήτη μας.

(*Ἀνεπὶλόγαφο, σὺν «Λ' Ὀργάνισε Νορβόβο», 7 Ἰούλιου 1919, 1, ἀρ. φελ. 5).*

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἕνα πρόβλημα ὀρθώνεται ἐπιταχτικῶς σήμερα μπροστά σέ κάθε σοσιαλιστή, μέ ζωντανή μέσα του τήν αἴσθησι τῆς ἱστορικής εὐθύνης πού ἔχει ἀναλάβει ἡ ἐργατική τάξι καί τὸ κόμμα, πού ἀντιπροσωπεύει τήν κριτική κι ἐνεργητική συνείδησι τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς τῆς τάξης:

Πῶς νά δαμάσουμε τίς τεράστιες κοινωνικῆς δυνάμεις πού ἔχει ἀπελευθερώσει ὁ πόλεμος; Πῶς νά τίς πειθαρχήσουμε καί πῶς νά τοῦς ἐδόσουμε μιᾶ πολιτική μορφή πού νά περιχλίνει μέσα τῆς τῆς δυνατότητα νά ἀναπτύσσεται κανονικά καί νά ὀλοκληρώνεται συνέχεια μέχρι νά φτάσει νά μεταβληθῆι σέ ραχοκοκκαλιά τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους, πού θά ἐνσαρκώνει τῆ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου; Πῶς νά συνδέσουμε τὸ παρὸν μέ τὸ μέλλον, ἔτσι πού νά ἱκανο-

ποιούμε τις πιστικές ανάγκες του παρόντος και ταυτόχρονα να δουλεύουμε με τέτοιο τρόπο που να δημιουργούμε και να «προλάβουμε να πάρουμε μέρος» στο μέλλον;

Αυτό το άρθρο θέλει να αποτελέσει ένα κέντρισμα για σκέψη και δράση. Θέλει να είναι ένα κάλεσμα των καλύτερων και πιο συνειδητών εργατών για να σκεφτούν και να δουλέψουν μαζί — ο καθένας στα πλαίσια της δικής του αρμοδιότητας και της δικής του δραστηριότητας — για την επίλυση αυτού του προβλήματος, συγκεντρώνοντας την προσοχή των συντρόφων τους και των ενώσεών τους πάνω στους έρους που το συγκροτούν. Μονάχα με μιὰ δουλειά αμοιβαίας διαφώτισης, πειθοῦς και διαπαιδαγώγησης, που θα γίνει από κοινού και με την αλληλεγγύη όλων, θα γεννηθεί ἡ συγκριμένη δραστηριότητα της συγκρότησής μας.

Τὸ σοσιαλιστικὸ κράτος ὑπάρχει κιόλας δυναμικά στους θεσμούς της κοινωνικῆς ζωῆς που εἶναι χαρακτηριστικοί για τὴν ἐργαζόμενη τάξη που ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἐκμετάλλευσης. Τὸ νὰ συνδέσουμε ἀνομιματῶς τους αὐτοὺς τοὺς θεσμούς, νὰ τοὺς συντονίσουμε και νὰ τοὺς ὑπαγάγουμε, συγκεντρώνοντας τους ρυθμάλια, σὲ μιὰ ἱεραρχία ἀρμοδιοτήτων κι ἐξουσιῶν — χωρὶς μ' αὐτὸ νὰ παραβιάζουμε ὁμως τὶς ἀναγκαῖες αὐτονομίες και διαρθρώσεις — σημαίνει τελικὰ νὰ δημιουργοῦμε ἀπὸ τώρα κιόλας μιὰν ἀληθινή και ξεχωριστὴ ἐργατικὴ δημοκρατία, που νὰ βρῖσκειται σὲ πραγματικὴ κι ἐνεργητικὴ ἀντίθεση με τὸ ἀστικὸ κράτος και που θὰ προετοιμάζεται ἀπὸ τώρα κιόλας νὰ ἀντικαταστήσει αὐτὸ τὸ ἀστικὸ κράτος σὲ ὅλες του τὶς βασικὲς λειτουργίες διαχείρισης και κυριαρχίας τῆς ἐθνικῆς κληρονομίας.

Τὸ ἐργατικὸ κίνημα σήμερα καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα και τὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας. Ἄλλὰ, γιὰ τὴ μεγάλη μάζα τῶν ἐργαζομένων, ἡ ἀσκησιμὴ τῆς κοινωνικῆς ἐξουσίας τοῦ Κόμματος και τῆς Συνομοσπονδίας πραγματοποιεῖται ἔμμεσα, με τὴ δύναμη τοῦ κύρους και τοῦ ἐθνουσιασμοῦ, με αὐταρχικὲς πιέσεις και τέλος ἀκόμη και

μέ την αδράνεια. Τὰ σύνορα τοῦ κύρους τοῦ Κόμματος πλαταίνουν καθημερινά, φθάνουν ν' ἀγγίζουν καὶ λαϊκά στρώματα ἀπληροίιστα μέχρι τώρα. Τὰ κάνουν νὰ συμφωνήσουν καὶ δημιουργοῦν καὶ σ' αὐτὰ τὴν ἐπιθυμία νὰ δουλέψουν γιὰ τὸν ἔρχομό τοῦ κομμουνισμοῦ. Τὸ κύρος τοῦ κόμματος ἀγγίζει τώρα ὁμάδες καὶ άτομα ποὺ μέχρι τώρα ἀπουσιάζανε ἀπὸ τὸν πολιτικὸ ἀγώνα. Εἶναι ἀνάγκη νὰ δόσουμε μορφή καὶ μιὰ σταθερὴ πειθαρχία σ' αὐτὲς τὶς ἀναρχούμενες καὶ χαοτικὲς δυνάμεις, νὰ τὶς ἀποροφήσουμε, νὰ τὶς ὀργανώσουμε καὶ νὰ τὶς δυναμώσουμε καὶ νὰ δημιουργήσουμε γιὰ τὴν προλεταριακὴ καὶ μισοπρολεταριακὴ τάξη μιὰν ὀργανωμένη κοινωνία ὅπου: θὰ αὐτο-διαπαιδαγωγεῖται, θὰ ἀξιοποιεῖ τὶς ἐμπειρίες τῆς καὶ θὰ ἀποχτᾷ μιὰν ὑπεύθυνη συνείδηση τῶν καθηκόντων ποὺ ἐπιωμίζονται ὡς τάξεις φτάνουν στὴν ἐξουσία τοῦ κράτους.

Μονάχα ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια καὶ δεκάχρονα σκληρῆς δουλειᾶς θὰ μπορέσουν τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα καὶ τὰ ἐπαγγελματικὰ συνδικάτα νὰ ἀφομοιώσουν ὅλη τὴν ἐργαζόμενη τάξη. Αὐτοὶ οἱ δύο θεσμοὶ δὲν ταυτίζονται ἅμεσα μὲ τὸ προλεταριακὸ κράτος. Πραγματικά, στὶς Κομμουνιστικὲς Δημοκρατίες αὐτοὶ οἱ θεσμοὶ συνεχίζουν νὰ ὑπάρχουν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ κράτος, σὰ θεσμοὶ προώθησης (τὸ κόμμα) ἢ ἐλέγχου καὶ μερικῆς ἐφαρμογῆς (τὰ Συνδικάτα). Τὸ Κόμμα πρέπει νὰ συνεχίσει νὰ εἶναι τὸ ὄργανο κομμουνιστικῆς διαπαιδαγώγισης, ἢ ἐστὶα τῆς πίστης, ὁ φύλακας τῆς διδασκαλίας καὶ ἡ ἀνώτερη ἐξουσία ποὺ ἐναρμονίζει καὶ καθοδηγεῖ πρὸς τὸ σκοπὸ τὶς ὀργανωμένες καὶ πειθαρχημένες δυνάμεις τῆς ἐργατικῆς καὶ ἀγροτικῆς τάξης. Ἀκριβῶς, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀσκήσει αὐτὸ τὸ λειτουργημά του, τὸ Κόμμα δὲν πρέπει νὰ ἀνοίξει τὶς πόρτες τοῦ διάπλάτα καὶ νὰ μπάσει νέα μέλη τέτοιας ὑπευθυνότητας καὶ πειθαρχίας.

Ἄλλὰ ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι πλοῦσις σὲ θεσμοὺς καὶ εἶναι διαρθρωμένη μὲ πολλαπλὲς δραστηριότητες. Αὐτοὶ οἱ θεσμοὶ καὶ αὐτὲς οἱ δραστηριότητες πρέπει ἀκριβῶς νὰ ἀναπτυχθοῦν, νὰ ὀργανωθοῦν πολυσύνθετα καὶ νὰ συνδεθοῦν σ' ἓνα πλατὺ καὶ εὐλύγιστα διαρθρωμένο

σύστημα που νά άφομοιώνει και νά πειθαρχεί όλόκληρη τήν εργατική τάξη.

Τό έργοστάσιο μέ τίς έσωτερικές του έπιτροπές, οι σοσιαλιστικοί κύκλοι και οι άγροτικές κοινότητες, άποτελούν τά κέντρα τής προλεταριακής ζωής στά όποια χρειάζεται νά δουλέψουμε άμεσα.

Οι έσωτερικές έπιτροπές είναι όργανα εργατικής δημοκρατίας, που πρέπει νά άπελευθερωθούν από τούς περιορισμούς που βάζουν στο έργο τους οι έπιχειρηματίες, και στους όποιους πρέπει νά έμπνεύσουμε νέα ζωή και δύναμη. Σήμερα οι έσωτερικές έπιτροπές περιορίζουν τήν έξουσία του καπιταλιστή μέσα στο έργοστάσιο και άσκοον διαιτητικά και πειθαρχικά καθήκοντα. Στο βαθμό που θά αναπτύσσονται και θά έμπλουτίζονται αύριο θά πρέπει νά γίνουν τά όργανα τής προλεταριακής έξουσίας που θά αντικαταστήσουν τόν καπιταλιστή σέ όλες του τίς χρήσιμες διεθυντικές και διαχειριστικές λειτουργίες.

Από σήμερα κιόλας, οι εργάτες θά έπρεπε νά προχωρήσουν στη συγκρότηση πλατειών συνελεύσεων αντιπροσώπων, που θά έχουν έκλεγεί ανάμεσα στους καλύτερους και πιο συνειδητούς συντρόφους τους, κάτω από τό σύνθημα: «Όλη ή έξουσία του έργοστασίου στις έργοστασιακές έπιτροπές», που συντονίζεται μέ τό σύνθημα: «Όλη ή έξουσία του κράτους στα εργατικά κι άγροτικά Συμβούλια».

Ένα πλατύ πεδίο συγκεκριμένης επαναστατικής προπαγάνδας άνοίγεται μπροστά στους κομμουνιστές που είναι οργανωμένοι στο κόμμα και στους συνοικιακούς κύκλους. Οι συνοικιακοί κύκλοι, σέ συμφωνία και μέ τούς τομείς των πόλεων, πρέπει νά κάνουν μάν άπογραφή των εργατικών δυνάμεων τής περιοχής τους και νά μεταβληθούν σέ έδρα του συνοικιακού Συμβουλίου των αντιπροσώπων του έργοστασίου, τό γάγγλιο που θά σφιχτοδένει και θά συγκεντρώνει όλες τίς προλεταριακές ενέργειες τής συνοικίας. Τά έκλογικά συστήματα θά μπορούσαν νά διαφέρουν μεταξύ τους, ανάλογα μέ τό μέγεθος των έργοστασίων. Θά έπρεπε ώστόσο νά προσπαθήσουμε νά πετύχουμε νά εκλέγεται ένας αντιπρόσωπος κάθε δεκαπέντε εργάτες, χωρισμένους σέ

κατηγορίες (όπως γίνεται στα αγγλικά εργοστάσια), καταφέροντας έτσι με εκλογικές διαδικασίες να πετύχουμε να υπάρχουν σε μια επιτροπή αντιπροσώπων ενός εργοστασίου, εκπρόσωποι όλκληρης της κλίμακας της δουλειάς (εργάτες, υπάλληλοι, τεχνικοί). Στη συνοικιακή επιτροπή θα πρέπει να περιλαμβάνονται και εκπρόσωποι και των άλλων κατηγοριών εργαζομένων που υπάρχουν στη συνοικία: υπηρέτες, αμαξάδες, τραμβαγιέρηδες, σιδηροδρομικοί, σκουπιδιάρηδες, ιδιωτικοί υπάλληλοι, εμποροπάλληλοι κλπ.

Η συνοικιακή επιτροπή θα πρέπει να αποτελεί την έκφραση όλκληρης της εργατικής τάξης που ζει στη συνοικία, έκφραση νόμιμη και έγκυρη, ικανή να εμπνεύσει πειθαρχία και να διατάξει την άμεση κι ολοκληρωτική διακοπή κάθε δουλειάς σ' όλκληρη τη συνοικία, αφού θα έχει αναδειχθεί στην έξουσία με αυθόρμητη εκλογή.

Οι συνοικιακές επιτροπές θα μπορούσαν να διευρυνθούν σε επιτροπές πόλης που ελέγχονται και πειθαρχούν στο Σοσιαλιστικό Κόμμα και στις επαγγελματικές δημοσπονδίες.

Ένα τέτοιο σύστημα εργατικής δημοκρατίας (που θα τ' όλκληρώνουν και οι αντίστοιχες αγροτικές οργανώσεις) θα δώσει σταθερή μορφή και θα πειθαρχήσει μόνιμα τις μάζες. Θα αποτελέσει ένα θαυμαστό σχολείο πολιτικής και διοικητικής εμπειρίας και θα παισιώσει τις μάζες, μέχρι και τον τελευταίο άνθρωπο, συνηθίζοντάς τες στην επιμονή και στη σταθερότητα και στο να θεωρούν τον έαυτό τους σαν ένα στρατό στο πεδίο της μάχης, που πρέπει να έχει αδιάσπαστη συνοχή, εάν δε θέλει να καταστραφεί και να ξαναπέσει στη σκλαβιά.

Κάθε εργοστάσιο θα αποτελούσε έτσι ένα ή περισσότερα συντάγματα αυτού του στρατού, με τους υπαξιωματικούς του, με τις υπηρεσίες του επικοινωνίας, με τους γραφείς του και με τ' επίτελείο του, που οι έξουσίες του όμως θα τ' έχουν αναταθεί με ελεύθερη εκλογή και δε θα τ' έχουν επιβληθεί αυταρχικά. Διά μέσου των συνελεύσεων, που θα λαβαίνουν χώρα μέσα στο εργοστάσιο, και με την αδιάκοπη δουλειά προπαγάνδας και πειθούς, που θα αναπτύσσουν

τὰ πρὸ συνειδητὰ στοιχεῖα, θὰ γίνῃ δυνατὴ μιὰ ριζικὴ μεταμόρφωση τῆς ψυχολογίας τοῦ ἐργάτη. Μιὰ τέτοια δουλειὰ θὰ προετοίμαζε πολὺ καλύτερα τὶς μάξες καὶ θὰ τὶς ἔκανε ἱκανὲς γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς ἐξουσίας, κι ἐπιπλέον θὰ βοηθοῦσε στὴν ἐξάπλωση μιᾶς συνείδησης τῶν καθηκόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων, τοῦ κάθε σύντροφου καὶ τοῦ κάθε ἐργαζόμενου, συγκεκριμένης κι ἀποτελεσματικῆς, γιατί θὰ εἴχε γεννηθεῖ αὐθόρμητα μέσα ἀπὸ τὴ ζωντανὴ καὶ τὴν ἱστορικὴ πείρα.

Ὅπως τὸ ἔχουμε πρὶν κιόλας, αὐτὲς οἱ σύντομες σημειώσεις προορίζονται νὰ ἀποτελέσουν μονάχα κέντρισμα γιὰ σκέψη καὶ δράση. Κάθε ὄψη τοῦ προβλήματος θ' ἀξίζε μιὰ πλατειὰ καὶ σὲ δάθος διαπραγματεύση καὶ ἐπιμέρους ἢ συντονισμένη διευκρίνιση κι ὀλοκλήρωση. Ἀλλὰ ἡ συγκεκριμένη κι ὀλοκληρωτικὴ ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τῆς σοσιαλιστικῆς ζωῆς μπορεῖ νὰ δοθεῖ μονάχα ἀπὸ τὴν κομμουνιστικὴν πρακτικὴν: μὲ τὴν συλλογικὴ συζήτηση ποὺ μεταβάλλει μὲ τὴ συμπάθεια τὶς συνειδήσεις, ἐνοποιώντας τες καὶ γεμίζοντάς τες μὲ ἐνεργητικὸ ἐνθουσιασμό. Τὸ νὰ λάβῃ τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ φτάνοιμε ὅλοι μαζὶ κι ἀπὸ κοινοῦ στὴν ἀλήθεια ἀποτελεῖ πράξη κομμουνιστικὴ κι ἐπαναστατικὴ. Ἡ φόρμουλα τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» πρέπει νὰ σταματήσει νὰ εἶναι μονάχα φόρμουλα καὶ μιὰ εὐκαιρία γιὰ νὰ ἐπιδείξοιμε τὴν ἐπαναστατικὴν μας φρασεολογία. Ὅποιος ἐγκρίνει τὸ σκοπὸ πρέπει νὰ ἐγκρίνει ἐπίσης καὶ τὰ μέσα. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἡ ἴδρυση ἑνὸς νέου κράτους, τυπικὰ προλεταριακοῦ, ὅπου συμβάλλουν οἱ πολιτειακὲς ἐμπειρίες τῆς καταπιεσμένης τάξης καὶ ὅπου ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς ἐργατικῆς κι ἀγροτικῆς τάξης γίνεται ἓνα διαδεδομένο καὶ δυνατὰ ὀργανωμένο σύστημα. Αὐτὸ τὸ κράτος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτοσχεδιασμοῦ: ὀχτῶ ὀλόκληρους μῆνες δούλευαν οἱ Ρῶσοι μπολσεβίκοι κομμουνιστὲς γιὰ νὰ διαδόσουν καὶ νὰ κάνουν νὰ γίνῃ συγκεκριμένο τὸ σύνθημα: «ὄλη ἡ ἐξουσία στὰ Σοβιέτ»· καὶ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι τὰ Σοβιέτ ἦταν γνωστὰ

στούς Ρώσους εργάτες από τὰ 1905 ἀκόμη. Οἱ Ἴταλοι κομμουνιστές πρέπει νὰ μελετήσουν τὴ ρώσικη πείρα καὶ νὰ ἐξοικονομήσουν ἔτσι καιρὸ καὶ δουλειά: τὸ ἔργο τῆς ἀνοικοδόμητης θὰ ἀπαιτήσῃ, αὐτὸ μονάχα, τόσον καιρὸ καὶ τόση δουλειά, ὥστε κάθε μέρα καὶ κάθε πράξη θὰ πρέπει νὰ μπορεῖ νὰ ἀφιερωθεῖ σ' αὐτό.

(Ἐνοπόγραφο, γραμμένο σὲ συνεργασία μὲ τὸν Παλιέρο, Τολιάτι, στὸ «Ὁρντινε Νουόβο», 21 Ἰούνη 1919, 1, ἀρ. φ. 7).

Η ΚΑΤΑΧΤΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Ἡ καπιταλιστικὴ συγκέντρωση, πού καθορίζεται ἀπὸ τὸν τρόπο παραγωγῆς, παράγει μιὰν ἀνάλογη συγκέντρωση ἐργαζομένων μαζῶν. Σ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὴν καταγωγὴ ὅλων τῶν ἐπαναστατικῶν θέσεων τοῦ μαρξισμοῦ καὶ σ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς πρέπει νὰ ἀναζητήσουμε τὶς συνθήκες πού διαμορφώνουν τὶς νέες προλεταριακὲς συνθήκες καὶ τὴ νέα κομμουνιστικὴ τάξη, πού προορίζονται νὰ ἀντικαταστήσουν τὶς ἀστικὲς συνθήκες καὶ τὴν καπιταλιστικὴ ἀταξία πού προκαλεῖ ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμὸς καὶ ἡ πάλη τῶν τάξεων.

Στὰ πλαίσια τῆς γενικῆς καπιταλιστικῆς δραστηριότητος ἀκόμη καὶ ὁ ἐργάτης ἐνεργεῖ μέσα στὰ ὄρια τοῦ ἐλεύθερου ἀνταγωνισμοῦ, εἶναι ἓνα ἄτομο - πολίτης. Ἀλλὰ δὲν ἀρχίζουν ὅλοι τὸν ἀγῶνα κάτω ἀπὸ τὶς ἴδιες συνθήκες, ἀφοῦ

την ίδια στιγμή ή ύπαρξη της άτομικής ιδιοκτησίας θέτει την μειοψηφία της κοινωνίας σε μι:ά κατάσταση ύπεροχής και κάνει άνισο τόν άγώνα. Ο εργαζόμενος είναι διαρκώς έκτεθειμένος στους πιό καταστροφικούς κινδύνους: ή ίδια ή στοιχειώδης ζωή του, ή κουλτούρα του, ή ζωή και τó μέλλον της οικογένειάς του, είναι έκτεθειμένος στους πιό άπóτομους αντίτυπους τών άλλαγών που συμβαίνουν στην άγορά εργασίας. Ο εργαζόμενος προσπαθεί λοιπόν νά ξεφύγει: από τά πλαίσια τού ανταγωνισμού και τού ατομικισμού. Η άρχή της συνεργασίας και της άλληλεγγύης γίνεται στοιχείο της εργατικής τάξης και μεταβάλλει την ψυχολογία και τις συνήθειες τών εργατών και άγροτών. Προβάλλουν θεσμοί και όργανα που ένσαρκώνουν αυτή την άρχή. Βασιζόμενη σ' αυτά άρχίζει ή διαδικασία (processo) ιστορικής ανάπτυξης που οδηγεί στην κοινοκτημοσύνη τών μίσων παραγωγής και ανταλλαγής.

Η άρχή της συνεργασίας ¹¹ μπορεί και πρέπει νά άνωφωθεί σε βασικό γεγονός της προλεταριακής επανάστασης. Σε στενή σύνδεση μ' αυτή την ιστορική τάση αναδειχθήκαν από τή προηγούμενη περίοδο στην τωρινή (πού μπορούμε νά την άποκαλέσουμε περίοδο της Α' και Β' Διεθνούς ή περίοδο στρατολόγησης) και άναπτύχθηκαν τά Σοσιαλιστικά κόμματα και τά επαγγελματικά συνδικάτα.

Η ανάπτυξη όμως αυτών τών προλεταριακών θεσμών και όλου τού προλεταριακού κινήματος γενικά δέν ύπήρξε αυτόνομη και δέν υπάκουε στους ξεχωριστούς νόμους που είναι σύμφυτοι με τή ζωή και την ιστορική πείρα της εκμεταλλεζόμενης εργατικής τάξης. Οί νόμοι της ιστορίας είχαν ύπαγορευτεί από την ιδιοκτήτρια τάξη που είχε οργανωθεί σε κράτος. Τό κράτος στάθηκε πάντα ό πρωταγωνιστής της ιστορίας, έπειδή στα όργανά του συγκεντρώνεται ή έξουσία της ιδιοκτήτριας τάξης, και με τό κράτος αυτή ή τάξη αυτοπειθαρχείται και πραγματοποιεί την ένότητά της πάνω από τις διχόνοιες και τις συγκρούσεις τού ανταγωνισμού για νά διατηρεί άβιχτη την πλεονεχτική της θέση στην άνώτερη φάση τού ίδιου τού ανταγωνισμού: στην πάλη τών

τάξεων για την εξουσία και για την πρωτοκαθεδρία στη διεύθυνση και στη χειραγώγηση της κοινωνίας.

Σ' αυτή την περίοδο το προλεταριακό κίνημα αποτελούσε μία λειτουργία μονάχα του ελεύθερου ανταγωνισμού του καπιταλισμού. Οι προλεταριακοί θεσμοί ήταν υποχρεωμένοι να σχηματίζονται όχι με βάση τους νόμους που πήγαζαν από τη φύση τους, αλλά από νόμους που τους επιβάλλονταν απ' έξω, κάτω από την τρομερή πίεση γεγονότων και έξαναγκασμών που προέρχονταν από τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό. 'Απ' αυτό το γεγονός πηγάζουν οι έπιωτερικές συγκρούσεις, οι παρεκκλίσεις, οι ταλαντεύσεις και οι συμβιβασμοί που χαρακτηρίζουν όλη την προηγούμενη περίοδο ζωής - και μέχρι σήμερα - του προλεταριακού κινήματος και που αποκορυφώθηκαν με τη χρεωκοπία της Β' Διεθνούς.

Μερικά ρεύματα του σοσιαλιστικού και προλεταριακού κινήματος είχαν θέσει ξεκάθαρα την οργάνωση των εργατών κατά επαγγέλματα ως βασικό γεγονός για την επανάσταση και πάνω σ' αυτή τη βάση θεμελίωσαν την προπαγάνδα τους και τη δράση τους. Το συνδικαλιστικό κίνημα φάνηκε για μία στιγμή ως να ήταν αυτό ο πραγματικός φορέας του μαρξισμού κι ο πραγματικός φορέας της αλήθειας.

Το λάθος, όμως του συνδικαλισμού βρίσκεται στο εξής: θεωρεί ως μόνιμο γεγονός, σαν έγγενή μορφή του συνεργατισμού¹¹ το όμοιοεπαγγελματικό συνδικάτο με την τωρινή του μορφή και τις τωρινές του λειτουργίες, που του επιβάλλονται από έξω και δεν τις αποφασίζει μόνο του¹², και κατά συνέπεια δεν μπορούν να έχουν μία σταθερή και προβλέψιμη γραμμική ανάπτυξη. 'Ο συνδικαλισμός, που παρουσιάζεται σαν είσηγητής μιας «αυθόρμητης» φιλελεύθερης παράδοσης, στάθηκε στην πραγματικότητα μία από τις πολλές, παραλλαγές του γιαικωβίνικου κι άφηρημένου πνεύματος.

'Από εδώ πηγάζουν τα λάθη του συνδικαλιστικού ρεύματος, που δεν κατάφερε να υποκαταστήσει το Σοσιαλιστικό κόμμα στο έργο να εκπαιδεύσει την εργατική τάξη στην

επανάσταση. Οι εργάτες και οι αγρότες καταλαβαίνουν ότι, για δλόκληρη την περίοδο που ή ιδιοκτήτρια τάξη και τó δημοκρατικό - κοινοβουλευτικό κράτος ύπαγορεύουν τούς νόμους τής Ιστορίας, κάθε απόπειρα νά ξεφύγουν από τή σφαίρα αυτών των νόμων είναι μάταιη και γελοία. Είναι βέβαιο ότι στη γενική διαμόρφωση τής κοινωνίας με τή βιομηχανική παραγωγή κάθε άνθρωπος μπορεί νά συμμετάσχει ένεργά και νά τροποποιήσει τó περιβάλλον μονάχα στο βαθμό που ένεργει σαν άτομο - πολίτης, σά μέλος του δημοκρατικού - κοινοβουλευτικού κράτους. Ή φιλελεύθερη έμπειρία ώστόσο δέν είναι δλότελα άνώφελη και ούτε μπορεί νά ξεπεραστεί άν δέν έχει πρώτα πραγματοποιηθεί. Ό άπολιτικισμός των άπολιτικών¹³ ύπήρξε μονάχα ένας έκφυλισμός τής πολιτικής: τó νά άρνείται κανείς τó κράτος και ταυτόχρονα νά άγωνίζεται έναντίον του κράτους είναι πράξη πολιτική στο βαθμό ακριβώς που παρεμβάλλεται στη γενική Ιστορική δραστηριότητα, ή όποία δραστηριότητα άποχτιά ένότητα με τó κοινοβούλιο και τις κοινότητες, που είναι λαϊκοί θεσμοί του κράτους. Αυτό όμως μεταβάλλει τήν ποιότητα τής πολιτικής πράξης: οι συνδικαλιστές δούλευαν έκτός πραγματικότητας και κατά συνέπεια ή πολιτική τους ήταν λαθεμένη από τή βάση τής. Οι κοινοβουλευτικοί σοσιαλιστές δούλευαν μέσα στην πραγματικότητα, μπορούσαν νά κάνουν λάθη (διαπράξανε μάλιστα πολλά και σοβαρά λάθη) αλλά δέν λάθευαν όσον άφορά τή σημασία τής δράσης τους και γι' αυτό θριαμβέψανε στον «άνταγωνισμό», με συνέπεια οι μεγάλες μάξες, εκείνες δηλαδή που με τήν παρέμβασή τους μετασχηματίζουν άντικειμενικά τις κοινωνικές σχέσεις, νά οργανωθούν γύρω από τó Σοσιαλιστικό Κόμμα. Παρόλα τά λάθη και τις έλλείψεις του τó κόμμα πέτυχε σέ τελευταία άνάλυση στην άποστολή του: κατάφερε νά δώσει όντότητα στον προλετάριο που πρηγούμενα δέν ήταν τίποτα, δηλαδή νά του δώσει συνείδηση και νά δώσει στο κίνημα για τήν άπελευθέρωσή του ένα αίσθημα δικαίου και ζωτικότητας που σέ γενικές γραμμές άντιστοιχούσε στο πρωτόες Ιστορικής ανάπτυξης τής ανθρώπινης κοινωνίας.

Τό πιό σοβαρό λάθος του σοσιαλιστικού κινήματος ήταν

της ίδιας φύσης με το λάθος των συνδικαλιστών. Συμμετέχοντας στη γενική δραστηριότητα της ανθρώπινης κοινωνίας μέσα στο κράτος, οι σοσιαλιστές λησμονήσαν ότι η στάση τους έπρεπε να είναι στην ουσία στάση κριτικής και αντίθεσης. Αφέθηκαν να αποροφηθούν από την πραγματικότητα και όχι να κυριαρχήσουν πάνω σ' αυτήν.

Τους μαρξιστές κομμουνιστές πρέπει να τους χαρακτηρίσει μια ψυχολογία που μπορούμε να την ονομάσουμε «μικροευτική». Η δραστηριότητά τους δεν πρέπει να αφηθεί να παρασυρθεί από την πορεία των γεγονότων που καθορίζονται από τους νόμους του άστικου ανταγωνισμού, αλλά πρέπει να έχουν στάση κριτικής αναμονής. Η ιστορία είναι ένα συνεχές γίγνεσθαι και είναι κατά συνέπεια ουσιαστικά απρόβλεπτη. Αλλά αυτό δε σημαίνει ότι «δλα» είναι απρόβλεπτα στο γίγνεσθαι της ιστορίας, ότι δηλαδή στην ιστορία κυριαρχούν ή αυθαιροσία και το ανεύθυνο καπρίτσιο. Η ιστορία είναι ταυτόχρονα ελευθερία και αναγκαιότητα. Οι θεσμοί στην ανάπτυξη και στη δραστηριότητα των όποιων ένοσρκώνεται η ιστορία, γεννήθηκαν και διατηρούνται: επειδή έχουν ένα έργο και μίαν αποστολή να πραγματοποιήσουν. Γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν μέσα σε όρισμένες αντικειμενικές συνθήκες παραγωγής των υλικών αγαθών και διανοητικής γνώσης των ανθρώπων. Αν αυτές οι αντικειμενικές συνθήκες, που χάρη στη μηχανική τους φύση είναι σχεδόν μαθηματικά σύμμετρες μεταβληθούν, μεταβάλλεται επίσης και το σύνολο των σχέσεων που ρυθμίζουν και διαμορφώνουν την ανθρώπινη κοινωνία και αλλάζει ο βαθμός συνείδησης των ανθρώπων. (Δηλαδή) ο κοινωνικός σχηματισμός¹⁴ μεταβάλλεται, οι παραδοσιακοί θεσμοί εκφυλλίζονται — γίνονται ακατάλληλοι για το έργο τους — και καταντούν να είναι εμπόδια και ελαβεροί. Εάν μέσα στο γίγνεσθαι της ιστορίας ή διανόηση γινόταν άνικακη να αποκτήσει ένα ρυθμό και να καθιερώσει μια διαδικασία τότε ή ύπαρξη του πολιτισμού θά ήταν αδύνατη: ή πολιτική μεγαλοφυα αναγνωρίζεται ακριβώς από αυτή της την ικανότητα να κυριαρχεί στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό συγκριμένων αναγκαιών και κατάλληλων όρων για να καθο-

ρίσει ένα προτσές ανάπτυξης και από την ικανότητά της κατά συνέπεια να προλαβαίνει το κοντινό και απώτερο μέλλον και (τέλος) πάνω στη γραμμή αυτής της διαίσθησης βασίζεται ή δραστηριότητα ενός κράτους και διακινδυνεύεται ή τύχη ενός λαού. Μ' αυτή την έννοια ο Κάρλ Μάρξ στάθηκε χωρίς καμιά σύγκριση ή πιό μεγάλη από τις σύγχρονες πολιτικές μεγαλοφυίες.

Οί σοσιαλιστές αποδέχτηκαν και συχνά με δουλοπρέπεια την ιστορική πραγματικότητα που παράγεται από την καπιταλιστική πρωτοβουλία. Έπεσαν στο ψυχολογικό λάθος των φιλελεύθερων οικονομολόγων και πίστεψαν στη μονιμότητα των θεσμών του δημοκρατικού κράτους και στη θεμελιακή τελειότητά τους. Σύμφωνα με αυτούς, ή μορφή των δημοκρατικών θεσμών μπορεί να χρειάζεται διόρθωμα και ρετουσάρισμα εδώ και εκεί, αλλά βασικά πρέπει να είναι σεβαστή. Ένα παράδειγμα αυτής της υπερβολικά γενόδοξης ψυχολογίας δόθηκε από τη μινωική κρίση του Φίλιππα Τουράτι¹⁵, που κατά τη γνώμη του το κοινοβούλιο σε σχέση με τα Σοβιέτ είναι όπως ή πόλη με τη βαρβαρική όρδη.

Από αυτή τη λαθεμένη αντίληψη του ιστορικού γίνεσθαι, από την μακρόχρονη πραχτική του συμβιβασμού και από μια ταχτική «βλακωδώς» κοινοβουλευτική, γεννιέται ή σημερινή φόρμουλα για την «κατάχτηση του κράτους».

Εμείς όμως είμαστε πεπεισμένοι, ύστερα μάλιστα από τις επαναστατικές εμπειρίες της Ρωσίας, της Ουγγαρίας και της Γερμανίας, ότι το σοσιαλιστικό κράτος δεν μπορεί να έναρξωθει στους θεσμούς του καπιταλιστικού κράτους, αλλά ότι είναι ένα βασικά νέο δημιούργημα σε σχέση μ' αυτούς τους θεσμούς, αν όχι και σε σχέση με την ιστορία του προλεταριάτου. Οί θεσμοί του καπιταλιστικού κράτους οργανώθηκαν σύμφωνα με την τελεολογία του ελεύθερου ανταγωνισμού και δεν άρκει να αλλάξουμε το προσωπικό τους για να κατευθυνθούν σε μάν άλλη αντίληψη της δραστηριότητάς τους. Το σοσιαλιστικό κράτος δεν είναι ακόμα ο κομμουνισμός, δηλαδή δεν είναι ακόμη ή επικράτηση της πραχτικής και των ήθών της οικονομικής αλληλεγγύης, αλλά

είναι τὸ μεταβατικὸ κράτος πὺ ἔχει γιὰ ἀποστολὴ του νὰ καταργήσῃ τὸν ἀνταγωνισμό, καταργώντας τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησίαν, τὶς τάξεις καὶ τὶς ἐθνικὲς οἰκονομίες: αὐτὴ τὴν ἀποστολὴν δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ ἢ σημερινὴ κοινοβουλευτικὴ δημοκρατία. Ἡ φόρμουλα «κατάκτηση τοῦ κράτους» πρέπει νὰ γίνῃ κατανοητὴ μὲ τὴν παρακάτω ἔννοια: δημιουργία ἐνὸς νέου τύπου κράτους, πὺ θὰ γεννηθεῖ ἀπὸ τὴ συνεργατικὴ πείρα τῆς προλεταριακῆς τάξης, καὶ ἀντικατάσταση ἀπ' αὐτὸ τοῦ δημοκρατικοῦ - κοινοβουλευτικοῦ κράτους.

Καὶ ἔτσι ξαναγυρίζουμε στὸ σημεῖο ἀπὸ ὅπου ξεκινήσαμε. Ἔχουμε πεί κιόλας ὅτι οἱ θεομοὶ τοῦ σοσιαλιστικοῦ καὶ προλεταριακοῦ κινήματος, ἀπὸ τὴν προηγούμενη περίοδο μέχρι σήμερα, δὲν ἔχουν ἀναπτυχθεῖ μὲ τρόπο αὐτόνομο, ἀλλὰ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς γενικῆς διαμόρφωσης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, πὺ μὲ τὴ σειρά τῆς κυριαρχεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνώτατους νόμους τοῦ καπιταλισμοῦ. Ὁ πόλεμος ὅμως ἀνάντησε τὴ στρατηγικὴ κατάσταση τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ καπιταλιστὲς ἔχασαν τὴν ὑπεροχὴ, ἢ ἐλευθερίαν τους περιορίστηκε, ἢ δυνάμει τους ἐκμηδενίστηκε. Ἡ καπιταλιστικὴ συγκέντρωση ἔφτασε στὸ ἀκρότατο ὄριο ἀνάπτυξῆς τῆς μὲ τὸ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ παγκόσμιον μονοπώλιον τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἀνταλλαγῶν. Ἡ ἀντίστοιχη συγκέντρωση τῶν ἐργαζομένων μαζῶν ἔδωσε μὴν ἀνήκουστη δύναμιν στὴν ἐπαναστατικὴν προλεταριακὴν τάξιν.

Οἱ παραδοσιακοὶ θεομοὶ τοῦ κινήματος ἔγιναν ἀνίκανοι νὰ χωρέσουν τόσο σφρίγγος ἐπαναστατικῆς ζωῆς. Ἡ ἴδια τους ἢ μορφή εἶναι ἀκατάλληλη γιὰ τὴ χειραγώγηση τῶν δυνάμεων πὺ εἰσέρχονται στὸ συνειδητὸ ἱστορικὸν προτσές. Αὐτοὶ οἱ θεομοὶ ὡστόσο δὲν ἔχουν πεθάνει ἀκόμη. Ἀπὸ γεννήθηκαν ὡς λειτουργία τοῦ ἐλεύθερου ἀνταγωνισμοῦ θὰ συνεχίσουν νὰ ὑπάρχουν μέχρι νὰ ἐξαφανιστοῦν καὶ τὰ τελευταῖα ὑπόλοιπα τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, μέχρι τὴν πλήρη κατάργηση τῶν τάξεων καὶ τῶν κοιμιμάτων, μέχρι τὴν συγχώνευση τῶν ἐθνικῶν δικτατοριῶν τοῦ προλεταριάτου στὴν κομμουνιστικὴ Διεθνή. Δίπλα ὅμως σ' αὐτοὺς τοὺς θεομοὺς θὰ προβάλλουν καὶ θὰ ἀναπτυχθοῦν θεομοὶ νέου τύπου,

κρατικού τύπου, που άκριβώς θά αντικαταστήσουν τους ιδιωτικούς και δημόσιους θεσμούς του δημοκρατικού - κοινοβουλευτικού κράτους. Θεσμοί που θά αντικαταστήσουν το πρόσωπο του κεφαλαιοκράτη στις διευθυντικές λειτουργίες και στη βιομηχανική έξουσία και θά κάνουν πραγματικότητα την αυτόνομία του παραγωγού στο έργοστάσιο. Θεσμοί ικανοί νά έπωμιστούν τη διευθυντική έξουσία όλων των σχετικών λειτουργιών στο πολύπλοκο σύστημα σχέσεων παραγωγής και ανταλλαγής, λειτουργίες που συνδέουν μεταξύ τους τὰ διάφορα τμήματα ενός έργοστασίου ώστε νά συγκροτούν μιὰ στοιχειώδη οικονομική ένότητα, λειτουργίες που συνδέουν τις διάφορες δραστηριότητες της αγροτικής βιομηχανίας και λειτουργίες που μέ δριζόντιες και κάθετες δομές θά συγκροτούν τὸ άρμονικό οικοδόμημα τῆς ἐθνικῆς και διεθνούς οικονομίας άπελευθερωμένο από την άποικιοκρατική και παρασιτική τυραννία των άτομικών ιδιοκτητών.

Ποτέ ή επαναστατική όρμη κι ο επαναστατικός ένθουσιασμός δέν υπήρξαν πιό φλογεροί στο προλεταριάτο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἄλλά φαίνεται ότι στην καθαρή και σαφή συνείδηση που έχουμε όσον άφορὰ τὸ σκοπό δέν αντιστοιχεί μιὰ, άλλο τόσο καθαρή και σαφῆ συνείδηση για τὸ ποιὰ εἶναι τὰ κατάλληλα μέσα σήμερα προκειμένου νά φτάσουμε σ' αυτό τὸ σκοπό. Ἐχει από καιρό τώρα ριζώσει μέσα στις μάζες ή πεποίθηση ότι τὸ προλεταριακό κράτος ενσαρκώνεται σ' ένα σύστημα Συμβούλων των εργατών, των άγροτών και των στρατιωτών. Δέν έχει διαμορφωθεί όμως ακόμη μιὰ ταχτική αντίληψη που νά εξασφαλίζει ἐξ άντικειμένου τὴ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ κράτους. Εἶναι ανάγκη γι' αὐτὸ τὸ λόγο νά δημιουργήσουμε ένα πυκνὸ δίχτυ προλεταριακῶν θεσμῶν, ριζωμένων στη συνείδηση των πλατειῶν μαζῶν και ἐγγυημένων από τὴ μόνιμη πειθαρχία και πίστη αὐτῶν των μεγάλων μαζῶν, μέσα στις όποιες ή τάξη των εργατῶν και των άγροτῶν στο σύνολό της θά προλαμβάνει πολλές μορφές δυναμισμοῦ και πιθανοτήτων ανάπτυξης. Εἶναι βέβαιο ότι, αν σήμερα μέ τις τυρινές συνθήκες όργάνωσης τοῦ προλεταριάτου πραγματοποιούνταν ένα κίνημα μαζῶν επαναστατικοῦ χαρακτήρα, τὰ αποτελέσματά του θά

ήταν μιὰ καθαρὰ τυπική μεταρρύθμιση τοῦ δημοκρατικοῦ κράτους καὶ θὰ καταλήγαμε σὲ μιὰν ἀξίωση τῆς ἐξουσίας τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων (διὰ μέσου μιᾶς Συντακτικῆς Συνέλευσης) καὶ σὸ νὰ ἀναριχηθοῦν στὴν ἐξουσία οἱ πολὺξέροι ἀντικομμουνιστὲς σοσιαλιστὲς. Ἡ γερμανικὴ καὶ ἡ αὐστριακὴ ἐμπειρία πρέπει κατὶ νὰ μᾶς ἔχουν διδάξει. Οἱ δυνάμεις τοῦ δημοκρατικοῦ κράτους καὶ τῆς καπιταλιστικῆς τάξης εἶναι ἀκόμη ἀμέτρητες: δὲν χρειάζεται γὰρ τὸ κρύβουμε ὅτι ὁ καπιταλισμὸς διατηρεῖται εἰδικὰ χάρις σὸ ἔργο τῶν συκοφαντῶν καὶ τῶν λακέδων ποὺ ἔχει στὴν ὑπηρεσία του καὶ ὅτι ἡ πρόλευση μᾶς τέτοιας φάρας δὲν εἶναι βέβαια ἄγνωστη.

Ἡ δημιουργία τοῦ προλεταριακοῦ κράτους δὲν εἶναι ἐν-τέλει μιὰ πράξη ταχυδαχτυλογραφικῆ: εἶναι κι αὐτὴ ἀκόμη ἕνα γίγνεσθαι, εἶναι ἕνα προτσὲς ἀνάπτυξης. Προϋποθέτει μιὰ δουλειὰ προπαρασκευῆς, συστηματοποίησης καὶ προπαγάνδας. Χρειάζεται νὰ ἀναπτύξουμε ἀκόμη περισσότερο καὶ νὰ δόσουμε ἀκόμη μεγαλύτερες ἐξουσίες στοὺς προλεταριακοὺς θεσμοὺς τοῦ ἐργοστασίου ποὺ ὑπάρχουν κιόλας, νὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀναπτυχτοῦν παρόμοιοι θεσμοὶ καὶ στὰ χωριὰ καὶ τέλος νὰ καταφέρουμε ὥστε οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι σ' αὐτοὺς νὰ εἶναι κομμουνιστὲς μὲ συνείδηση τῆς ἐπαναστατικῆς ἀποστολῆς ποὺ ἔχουν νὰ ἐκπληρώσουν αὐτοὶ οἱ θεσμοὶ. Διαφορετικὰ ὅλος ὁ ἐνθουσιασμὸς μας, ὅλη ἡ πίστη τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, δὲν θὰ μπορέσει νὰ ἐμποδίσει τὴν ἐπανάσταση γὰρ καταλήξει μ' ἕναν ἄθλιο τρόπο σ' ἕνα νέο κοινοβούλιο ἀπατεῶνων, ἀνοήτων καὶ ἀνεύθυνων καὶ θὰ χρειαστοῦν νέες καὶ πῶς τρομερὲς θυσίες γιὰ νὰ φτάσουμε σὸ κράτος τῶν προλετάρων.

(Ἐνοπόγραφο, «Λ' Ὀργάνισε Νουόβα», 12 Ἰουλίη 1919, 1, φ. 9).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΗ

Στην προλεταριακή εκδήλωση αλληλεγγύης για τις σοβιετικές δημοκρατίες της Ρωσίας και της Ουγγαρίας¹⁶, της 20 - 21 Ιούλη, την τελευταία στιγμή λιποφύχισαν οι άνθρωποι που διευθύνουν τη Γενική Συνομοσπονδία Έργασίας της Γαλλίας και οι άνθρωποι που καθοδηγούν το Συνδικάτο των Ιταλών σιδηροδρομικών. Όφειλουμε λοιπόν να θέσουμε και να δοκιμάσουμε να λύσουμε εδώ, το ακόλουθο πρόβλημα: Πώς έγινε δυνατό οι καθοδηγητές του οργανωμένου προλεταριάτου της Γαλλίας και των σιδηροδρομικών της Ιταλίας, καθοδηγητές που είναι υπεύθυνοι απέναντι στις μάζες σύμφωνα με μία υποχρέωση που τη συμφώνησαν ελεύθερα, να έχουν διαπράξει μία τόσο σοβαρή πράξη προδοσίας και άπιστίας. Αυτό υπήρξε μονάχα λάθος ανθρώπου; Προβλέπεται ότι, αποβάλλοντας από τις ήγγετικές θέσεις ορισμένους ανθρώπους, δε θα ξαναγίνουν παρόμοια γεγονότα; Ή μήπως υπάρχουν πραγματικά αντικειμενικές συνθήκες που ευνόησαν και κάταν δυνατές την προδοσία και την άπιστία και μπορούν συνεπώς και στο μέλλον να ευνόησουν και να κάνουν δυνατό να συμβούν τὰ ίδια;

"Αν τοποθετήσουμε έτσι το πρόβλημα τότε αυτό γίνεται το βασικό πρόβλημα της προλεταριακής επανάστασης.

Πρό πολλού (από το Μάρτη ως το Νοέμβρη του 1917) έχει ιδρυθεί στη Ρωσία το κράτος των Σοβιέτ σαν αντίδραση των εργατών της βιομηχανίας και των φτωχών χωρικών, σαν αντίδραση του άπλου λαού στις κοινωνικές ιεραρχίες που δημιουργούν ή καθολική ψηφοφορία και ο γραφειοκρατικός καριερισμός. Αυτή ή εσωτερική ανάγκη για την προλεταριακή ζωή γεννήθηκε στη διάρκεια του πολέμου και δημιουργήσε στοιχειώδη και εμπειρικά όργανα αυτοκυβέρνησης. Το δημοκρατικό καθεστώς του Κερένσκι επέτρεψε στους μπολσεβίκους κομμουνιστές να αναπτύξουν μάν δλόκληρη συνεχή και συστηματική δουλειά προπαγάνδας διά μέσου της όποιας οι εργάτες και οι αγρότες έφτασαν λίγο - λίγο να αποκτήσουν μία σαφή και ξεκάθαρη συνείδηση της ση-

μασίας τῶν νέων θεσμῶν. Αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι ἀναπτύχτηκαν, ἐνωμάτωσαν νέες καὶ πῶς σημαντικῆς διαχειριστικῆς λειτουργίης καὶ τελικῆς, ἀφοῦ ἔγιναν συστατικὰ ὄργανα τοῦ προλεταριακοῦ κράτους, πραγματοποιοῦσαν τὴν ἀνώτατη αὐτονομία τῆς ἐργασίας στὴν παραγωγή καὶ στὴ διανομὴ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, καθῶς καὶ σ' ὅλες τῆς σχέσεις, ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς, τοῦ Κράτους.

Ὅσον ἀφορᾷ στὶς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μὰ τέτοια διαδικασία ἀνάπτυξης τοῦ σοσιαλιστικοῦ καὶ προλεταριακοῦ κινήματος δὲν ἔχει οὔτε κἀν ἀρχίσει ἀκόμη στὴ Γαλλία, ἔχει μόνον ἀρχίσει στὴν Ἰταλία καὶ παρέχει κιόλας ὑποσχέσεις στὴν Ἀγγλία. Γι' αὐτὸ σ' αὐτῆς τῆς χῶρες τὸ προλεταριάτο εἶναι ἀκόμη οὐσιαστικῶς ὀργανωμένο μὲ τὸν κοινοβουλευτικὸ ἢ γραφειοκρατικὸ τύπο καὶ ἔχει μὲ τὸ σοβιετικὸν τύπο. Οἱ ἐπαναστατικῆς ζυμώσεις ἐπιτελοῦνται ἐδῶ δυναμικῶς, ἀλλὰ ἡ ἐπαναστατικὴ ὄρμη δὲν διοχετεύεται στὶς κατάλληλες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν στόχων μορφές. Ἡ καλὴ θέληση τῶν ἀτόμων μπορεῖ νὰ καταφέρει νὰ παροῦν ἐπαναστατικῆς ἀποφάσεις, ὅπως ἡ ἀπεργία τῆς 20 - 21 Ἰούλη τῶν Ἰταλῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν ποὺ συνδέονται μὲ τὸ Σοσιαλιστικὸν Κόμμα καὶ τὴ Συνομοσπονδία. Ἀλλὰ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, ἡ κακὴ θέληση μπορεῖ νὰ φρενάρει τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ νὰ ὑπονομεύσει τὴν ἐπανάσταση. Μιὰ τέτοια κατάσταση γεγονότων δὲν μπορεῖ νὰ συνεχίζεται ἐπ' ἀπειρον χωρὶς ἀπ' αὐτὴν νὰ προέλθουν ὀδυνηρῆς καὶ ἀναίτιες συμφορές.

Τὸ νὰ προσχωρήσουμε στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή ἔχει μὰ σημασία ὀλίγετα διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ σημασία ποὺ εἶχαν οἱ προσχωρήσεις στὴν Πρῶτη καὶ στὴ Δεύτερη Διεθνή. Τὸ νὰ προσχωρήσουμε στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή σημαίνει ὅτι ἀποδεχόμεστε τὴν ἰδέα τοῦ σοβιετικοῦ κράτους καὶ δεῖ ἀρνούμαστε κάθε κατάλοιπο τῆς δημοκρατικῆς ἰδεολογίας ἀκόμη καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς τωρινῆς ὀργάνωσης τοῦ σοσιαλιστικοῦ καὶ προλεταριακοῦ κινήματος. Ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνή εἶναι κιόλας μὰ ὑπαρκτὴ πραγματικὸτητα τῆς

δημοκρατίας τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ ὑπαρξὴ τῶν δυῶν προλεταριακῶν κρατῶν δίνει στὴ δράσῃ τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἓνα συγκεκριμένο νόημα: πρέπει νὰ ἐμποδίσουμε τὶς ἀστικές κυβερνήσεις νὰ στραγγαλίσουν τὶς Σοβιετικὲς Δημοκρατίες. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ δουλέψουμε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγικῆς ζωῆς ὥστε νὰ τὴ θέσουμε κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεγχὸ μας καὶ νὰ τὴν ἀκίνητοποιήσουμε στὸ βαθμὸ πού ἡ δραστηριότητά της στρέφεται ἐναντία στὴ Ρωσία καὶ στὴν Οὐγγαρία.

Μία δραστηριότητα αὐτοῦ τοῦ εἶδους δὲν μπορεῖ νὰ καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα καὶ ἀπὸ τὶς ἐπαγγελματικὲς ὁμοσπονδίες: μπορεῖ νὰ ἀσχεῖται μόνιμα μόνον ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες μέσα στὰ ἐργοστάσια, στοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς, στὰ ἔρυχαια, στὰ λιμάνια, στὰ καράβια καὶ στὶς ἀγροτικὲς ἐπιχειρήσεις. Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ τὰ κάνουμε αὐτὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναπτύξουμε τὶς λειτουργίες καὶ νὰ ὀργανώσουμε σὲ ἐθνικὸ καὶ διεθνὲς ἐπίπεδο τοὺς προλεταριακοὺς ὀργανισμοὺς πού γεννήθηκαν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου. Πρέπει νὰ ὀργανώσουμε τὸ Ἄντι-κράτος.

Τὸ νὰ προσχωρήσουμε στὴν κομμουνιστικὴ Διεθνή σημαίνει κατὰ συνέπεια νὰ συνδέσουμε τοὺς δικούς μας θεσμοὺς μὲ τὰ προλεταριακὰ κράτη τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ κομμουνιστικὴ Διεθνή δὲν εἶναι ἓνα γραφειοκρατικὸ διευθυντήριον τῶν «ἡγετῶν»¹⁷ τῶν μαζῶν: εἶναι ἡ ἱστορικὴ συνείδηση τῶν μαζῶν πού ἀποκρυσταλλώνεται σ' ἓνα πλατὺ καὶ σύνθετο κίνημα ὁλόκληρου τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου. Πρέπει νὰ ὑπάρξει λοιπὸν ἓνα πυκνὸ δίκτυον προλεταριακῶν θεσμῶν πού μέσα στοὺς κόλπους τους νὰ ἐκφράζεται μιὰ σύνθετη καὶ καλὰ διαρθρωμένη ἱεραρχία ὥστε νὰ γίνῃ ἰκανὴ νὰ ἀναπτύξῃ ὅλες τὶς σχετικὲς λειτουργίες τῆς στὴν ταξικὴ πάλη, ἔτσι ὅπως αὐτὴ σήμερα ἐμφανίζεται στὸν ἐθνικὸ καὶ διεθνή χώρον. Αὐτοὶ οἱ θεσμοὶ πρέπει νὰ εἶναι τόσο ὁμοιογενεῖς μεταξὺ τους στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη ὅσο καὶ ὁμοιογενεῖς μὲ τὰ κρατικὰ ὄργανα τῶν

κομμουνιστικῶν δημοκρατιῶν τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας.

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στὴν ἰμπεριαλιστικὴ Γερμανία τὰ κράτη τῆς Ἀνατολῆς συγκροτήσανε ἕναν ἀντιδραστικὸ ὄργανισμό πολὺ συγκεντρωτικὸ πού εἶχε τὸ κέντρο του στὸ Λονδίνο ὅσον ἀφορᾷ τὶς οἰκονομικὰς λειτουργίες καὶ στὸ Παρίσι ὅσον ἀφορᾷ τὴ δημαγωγικὴ του σκηνοθεσία ¹⁶. Τὸ ἀμέτρητο διαχειριστικὸ καὶ πολιτικὸ προσωπικὸ πού δημιουργήθηκε τότε συνεχίζει νὰ ὑπάρχει καὶ τώρα: δυναμώνει καὶ τελειοποιεῖται: καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀποτελεσματικὸ ἐργαλεῖο τῆς ἡγεμονίας τῆς Ἀγγλίας στὸν κόσμο. Ὅταν θὰ νικηθεῖ ἡ ἰμπεριαλιστικὴ Γερμανία καὶ ἐνσωματωθεῖ τὸ σοσιαλδημοκρατικὸ Ράϊχ στὸ παγκόσμιον οἰκονομικὸ - πολιτικὸ σύστημα πού ἐλέγχεται ἀπὸ τὸν ἀγγλοσαξωνικὸν καπιταλισμὸ τότε ὁ καπιταλισμὸς θὰ ἔχει πραγματοποιήσει τὴν ἐνότητά του καὶ τότε θὰ στρέφει ὅλες του τὶς δυνάμεις γιὰ νὰ νικήσει τὶς κομμουνιστικὰς δημοκρατίας.

Σ' αὐτὸ τὸ σύνθετο καὶ συμπαγὴ σχηματισμὸ τοῦ καπιταλισμοῦ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ἀντιπαρατάξουμε μὴν ἐξίσου συμπαγὴ ὀργάνωση τοῦ διεθνoῦς προλεταριάτου πού τὸ συμφέρον του εἶναι νὰ ἐμποδίσῃ τὴ συντριβὴ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Τὸ πῶς ἰσχυρὸ ὄπλο πού ὁ καπιταλιστικὸς συνασπισμὸς στρέφει ἐνάντια στὰ δύο προλεταριακὰ κράτη εἶναι ὁ οἰκονομικὸς ἀποκλεισμὸς, τὸ μπλοκάρισμα πού προκαλεῖ τὴν πείνα. Οἱ λαοὶ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας βρίσκονται στὴν ἴδια κατάσταση πού βρίσκεται ἡ ἐργατικὴ μάζα ὅταν κάνει ἀπεργία καὶ στὴν ὅποια οἱ ἐπιχειρηματίες ἀντιπαρατάσσουν τὸν ἀποκλεισμὸ τῆς πείνας γιὰ νὰ τοὺς ἐξαναγκάσουν νὰ παραδοθοῦν στὴν ἐξουσία τους. Ἀλλὰ ἡ ἀλληλεγγύη γιὰ τοὺς «ἀποκλεισμένους» δὲν μπορεῖ νὰ ἐκδηλωθεῖ μὲ τὶς συνηθισμένες μορφὰς πού αὐτὴ παίρνει στὰ ἐπεισόδια τῆς συνηθισμένης καὶ καθημερινῆς πάλης τῶν τάξεων: ἡ ἀλληλεγγύη λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ἐπαναστατικὴ καὶ νὰ ἐκφράζεται μὲ μὴ μόνιμη δραστηριό-

τητα ἐλέγχου στὴν παραγωγή καὶ στὶς ἀνταλλαγές. Πρέπει νὰ τείνει νὰ περιορίσει (καὶ κατόπι νὰ ἐκμηδενίσει) τὴν ἐξουσία τοῦ καπιταλιστῆ στὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἀνταλλαγῶν. Πρέπει νὰ τείνει νὰ ἐμποδίσει τὴν κατασκευὴ ὀρισμένων προϊόντων, καθὼς καὶ τὴν ἐξαγωγή αὐτῶν τῶν προϊόντων καὶ τέλος νὰ ἐμποδίσει τὶς ἐξαγωγές τῶν ἀποθηκευμένων ὄπλων καὶ πυρομαχικῶν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνακωχὴ καὶ νὰ ἐπιβάλλει νὰ ξαναρχίσουν οἱ ἀνταλλαγές μὲ τὴ Ρωσία καὶ τὴν Οὐγγαρία. Πρόκειται γιὰ μιὰ συνεχὴ καὶ συστηματικὴ δραστηριότητα ποὺ πρέπει νὰ ἀσχεῖται ἀπὸ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες τῆς Ἀνατολῆς μὲ τὰ κατάλληλα ὄργανα, ποὺ αὐτὰ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι οὔτε τὰ Σοσιαλιστικὰ Κόμματα οὔτε οἱ ἐπαγγελματικὲς ἑμοσπονδίες.

Αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι θεσμοὶ θὰ συνεχίσουν τὸ ἐκπαιδευτικὸ τους καὶ συντονιστικὸ τους ἔργο στὶς πολυάριθμες δραστηριότητες τῆς προλεταριακῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἀπὸ καιρὸ δὲν μποροῦν νὰ ἐπαρκέσουν γιὰ νὰ πειθαρχήσουν καὶ νὰ ὀδηγήσουν ὀλόκληρο τὸ κίνημα σὲ ὅλες τοὺς λειτουργίες. Ἡ προσχώρησή τους στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή δὲ θὰ εἴχε καμιά σημασία γιὰ τὴν ἱστορία, ἀν δὲ σήμαινε προσχώρηση ὅλης τῆς προλεταριακῆς μάζας, ποὺ ἔχει συνείδηση τῆς ἀποστολῆς τῆς σὰ σύνολο καὶ ποὺ εἶναι ὀργανωμένη μὲ τρόπο ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσει αὐτὴ τὴν ἀποστολή. Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ἀμεσο καθήκον τῆς Κομμουνιστικῆς ὁμάδας τοῦ Ἰταλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος: νὰ προωθεῖ δηλαδὴ τὴν ἀνάπτυξη τῶν προλεταριακῶν ἐργοστασιακῶν θεσμῶν ὅπου αὐτοὶ ὑπάρχουν κιόλας ἢ νὰ κάνει νὰ ἐλαστήσουν ὅπου δὲν ἔχουν ἀκόμη ἐμφανιστεῖ. Νὰ τοὺς συντονίζει σὲ τοπικὴ καὶ ἐθνικὴ κλίμακα. Νὰ μᾶς φέρνει σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀντίστοιχους θεσμοὺς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ ἀπὸ χαμηλά, ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς, ἀπὸ τὶς πικὲς βαθεῖες πηγές τοῦ καπιταλιστικοῦ κέρδους (ποὺ γιὰ τὴν προστασία του καὶ τὸν ἀποπλάσιασμό του ἔχουν ὀργανωθεῖ ὅλες οἱ λειτουργίες τοῦ δημοκρατικοῦ κοινοβουλευτικοῦ κράτους) νὰ φέρουν στὸ φῶς τῆς μέρας τὶς κομμουνιστικὲς δυνάμεις, ποὺ, πέρα ἀπὸ

τήν καλή ἢ κακή θέληση τῶν «ἡγετῶν», θά ὑπερασπιστοῦν τις Λαϊκές Δημοκρατίες σέ μιᾶ πρώτη φάση, ἐνῶ σέ μιᾶ δεύτερη φάση τοῦ γενικοῦ προταῖς τῆς συνειδητοποίησης καί τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας θά πραγματοποιήσουν τή Διεθνή τῶν Κομμουνιστικῶν Δημοκρατιῶν.

(*Ἀνεκλόρηφο, στό «Α' Ὀρθιτε Νοσῶδο», 26 Ἰ-σὸλη, 1, ἀρ. φ. 11).*

ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΕΣ

Κατὰ τή διάρκεια τοῦ πολέμου καί γιά τίς ἀνάγκες τοῦ πολέμου τὸ Ἰταλικὸ κράτος περίλαβε στίς λειτουργίες του καί τή ρύθμιση τῆς παραγωγῆς καί τῆς διανομῆς τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν. Ἄλλά ἔτσι πραγματοποιήθηκε ἓνα εἶδος τράστ (trust) τῆς βιομηχανίας καί τοῦ ἐμπορίου, μιᾶ μορφῆ συγκέντρωσης τῶν μέσων παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῆς καί μιᾶ ἐξίσωση τῶν ὀρων ἐκμετάλλευσης τῶν προλεταριακῶν καί μισοπρολεταριακῶν μαζῶν πού μέ τή σειρά τους προκάλεσαν ἐπαναστατικά ἀποτελέσματα. Δέν εἶναι δυνατόν νά κατανοήσουμε τὸ χαρακτήρα τῆς τωρινῆς περιόδου ἂν δὲ λάβουμε ὑπόψη μας αὐτὰ τὰ φαινόμενα καί τίς ψυχολογικές συνέπειες πού προκαλοῦν.

Στίς χῶρες πού εἶναι ἀκόμη καπιταλιστικά καθυστερημένες ὅπως ἡ Ρωσία, ἡ Ἰταλία, ἡ Γαλλία καί ἡ Ἰσπανία,

υπάρχει μιὰ καθαρή διάκριση ανάμεσα στην πόλη και στην υπαίθρο, ανάμεσα στους εργάτες και τους αγρότες. Στη γεωργία έχουν επιδιώσει οικονομικές μορφές καθαρά φεουδαρχικές και μιὰ αντίστοιχη ψυχολογία. Ἡ ἰδέα τοῦ σύγχρονου φιλελεύθερου - καπιταλιστικοῦ κράτους εἶναι ἀκόμη ἀγνωστή. Οἱ οικονομικοὶ καὶ πολιτικοὶ θεσμοὶ δὲν θεωροῦνται ὡς ἱστορικές κατηγορίες πού εἶχαν ἀρχή, ἔχουν κατόπι ἕνα προεὐχὴ ἀνάπτυξης καὶ τέλος θὰ διαλυθοῦν, ἀφοῦ θὰ ἔχουν δημιουργήσει τίς συνθήκες γιὰ ἀνώτερες μορφές κοινωνικῆς συμβίωσης. Ἀντίθετα θεωροῦν αὐτοὺς τοὺς θεσμοὺς ὡς φυσικές κατηγορίες, αἰώνιες καὶ ἀμετάβλητες. Πράγματι ἡ μεγάλη γαιοκτησία παραμένει ἔξω ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμό καὶ τὸ σύγχρονο κράτος σεβάστηκε τὴ φεουδαρχικὴ ὑπαρξή της, ἐπινοώντας νομικὲς φόρμουλες, ὡς ἐκείνη τοῦ καταπιστεύματος¹⁹, πού συνεχίζουν νὰ φέρνουν τίς παραδόσεις καὶ τὰ προνόμια τοῦ φεουδαλικοῦ καθεστώτος. Γι' αὐτὸ ὁ ἀγρότης συνέχισε νὰ ἔχει τὴ νοσοτροφία τοῦ δουλοπάροικου, πού ξεσηκώνεται βίαια ἐνάντια στοὺς «κυρλοῦς» καμιά φορά, ἀλλὰ εἶναι ἀνίκανος νὰ σκεφτεῖ τὸν ἑαυτὸ του ὡς μέλος μιᾶς κοινότητας²⁰ (τὸ ἔθνος γιὰ τοὺς ἰδιοκτήτες καὶ ἡ τάξη γιὰ τοὺς προλετάρους) καὶ νὰ ἀναπτύξει μιὰ συστηματικὴ δράση καὶ ἕνα μόνιμο ξεσηκωμὸ γιὰ νὰ ἀλλάξει τίς οικονομικὲς καὶ πολιτικὲς σχέσεις τῆς ἀνθρώπινης συμβίωσης.

Ἡ ψυχολογία τῶν χωρικῶν ἦταν, κάτω ἀπὸ τέτοιες συνθήκες, ἀνεξιχνίαστη: τὰ πραγματικὰ συναισθήματά τους ἔμειναν κρυμμένα, μπερδεμένα καὶ συγκεχυμένα στὰ πλαίσια ἐνὸς συστήματος ἄμυνας, ἐνάντια στοὺς ἐκμεταλλευτές, ἐντελῶς ἐγωϊστικοῦ καὶ χωρὶς καμιά λογικὴ συνέχεια, ἐνὸς συστήματος ἄμυνας πού κατὰ ἕνα μεγάλο μέρος ἔπαιρνε τὴ μορφή τῆς κουτοπονηρίας καὶ τῆς προσποιητῆς δουλοπρέπειας. Ἐκάναν σύγχυση τῆς ταξικῆς πάλης μὲ τὴ ληστεία, τὸν ἐκδυσισμό, τὸν ἐμπρησμό τῶν δασῶν, τὴ ζωοκλοπὴ, τὴν ἀπαγωγὴ παιδιῶν καὶ γυναικῶν, τὴν ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ δημαρχείου, δηλαδή μὲ πράξεις πού εἶχαν τὴ μορφή πρωτόγονης τρομοκρατίας, χωρὶς σταθερὲς συνέπειες καὶ ἀποτελεσματικότητα. Ἀντικειμενικά, κατὰ συνέπεια, ἡ ψυχολογία

του αγρότη μπορούσε να αναχτεί σ' ένα πολύ μικρό ζθροισμα πρωτόγονων αίσθημάτων, εξαρτημένων από τις κοινωνικές συνθήκες που είχε δημιουργήσει το δημοκρατικό - κοινοβουλευτικό κράτος από το οποίο ο χωρικός είχε αφαιρεθεί δόλελα, στη διάθεση των ιδιοκτητών και των μπράδων τους²¹ και των διεφθαρμένων δημοσίων υπαλλήλων, (γι' αυτό) και η μεγαλύτερη φροντίδα δλης της ζωής του αγρότη ήταν να αμύνεται σωματικά από τις παγίδες των στοιχείων της φύσης και από τις καταπιέσεις και τις κτηνώδεις βαρβαρότητες των ιδιοκτητών και των δημοσίων υπαλλήλων. Ο αγρότης θεωρούνταν πάντα σαν κάτι που βρίσκεται έξω από τη δικαιοδοσία του νόμου, χωρίς νομική προσωπικότητα και χωρίς ήθικη άτομικότητα, σαν κάτι που συνέχιζε να είναι ένα στοιχείο αναρχίας, το ανεξάρτητο άτομο μιας χαοτικής αναταραχής, που το συγκρατούσε μόνα ο φόβος του χωροφύλακα και του διαδόλου. Δεν καταλάβαινε τι σημαίνει οργάνωση, δεν καταλάβαινε τι σημαίνει κράτος, δεν καταλάβαινε τι σημαίνει πειθαρχία. Ένώ σαν άτομο ήταν υπομονετικός κι άντεχε στην κούραση προκειμένου να αποσπάσει από τη φύση λίγους και φτωχικούς καρπούς, ενώ ήταν ικανός για ανήκουστες θυσίες στην οικογενειακή του ζωή, αντίθετα ήταν ανυπόμονος και τρομερά βίαιος στην ταξική πάλη και ανίκανος να θέσει ένα γενικό σκοπό δράσης και να τον επιδιώξει με έπιμονή και συστηματικό αγώνα.

Όστόσο, τέσσερα χρόνια χαρακιμάτων και αιματοχυσίας έχουν αλλάξει ριζικά την ψυχολογία των χωρικών. Αυτή η αλλαγή έπαληθεύτηκε ειδικά στη Ρωσία και αποτελεί έναν από τους πιο βασικούς όρους της επανάστασης. Εκείνο που δεν κατάφερε να προκαλέσει η έκδιομηχάνισι, με το κανονικό προσές ανάπτυξης της τó πέτυχε ο πόλεμος. Ο πόλεμος έσπρωξε τα πιο καθυστερημένα καπιταλιστικά ζθνη, και κατά συνέπεια τα λιγότερο έφοδιασμένα με μηχανικά μέσα, να στρατολογήσουν όλους τους διαθέσιμους ανθρώπους για να αντιπαρατάξουν μεγάλες μάζες ζωντανού κρέατος στα πολεμικά μηχανήματα των κεντρικών Αυτοκρατοριών. Γι'α τη Ρωσία λοιπόν ο πόλεμος σήμαινε να έρ-

θουν σ' έπαφή άτομα πού πρην ήταν σκορπισμένα σ' ένα υπερβολικά εκτεταμένο έδαφος, σήμαινε δηλαδή μιá συγκέντρωση ανθρώπων, πού διάρκεσε γιά χρόνια και χρόνια, με αδιάκοπες στερήσεις, με τόν άμεσο πάντα κίνδυνο του θανάτου, και κάτω από μιá μοιόμορφη και έξίσου άγρια πειθαρχία. Τά ψυχολογικά αποτελέσματα του ότι ζήσανε αύτοι γιά τόσο διάστημα μέσα στις ίδιες συνθήκες συλλογικής ζωής στάθηκαν άπειρα και πλούσια σέ άπρόδλεφτες συνέπειες.

Τά άτομικά κι εγωϊστικά ένστιχτα άμβλύθηκαν, διαμορφώθηκε ένα κοινό πνεύμα ένωτικό, τά αισθήματα έξισώθηκαν και σχηματίστηκε ένα περιβάλλον κοινωνικής πειθαρχίας: οί χωρικοί άντιλήφθηκαν τό κράτος σ' όλόκληρη τή μεγαλοπρέπειά του, στην άπειρη δύναμή του, στην περίπλοκη κατασκευή του. Άντιλήφθηκαν τόν κόσμο όχι πιá σάν ένα πράγμα άκαθόριστο μεγάλο, όπως τό σύμπαν, και στενάχωρα μικρό όπως τό χωριό πού γεννήθηκαν, άλλα συγκεκριμένα σάν κράτη και λαούς, σάν κοινωνικές δυνάμεις και αδυναμίες, σάν στρατούς και μηχανές, σάν πλούτη και φτώχεια. Σφυρηλατήθηκαν ανάμεσά τους δεσμολί άλληλεγγύης πού διαφορετικά μόνο ύστερα από δεκάδες και δεκάδες χρόνια Ιστορικής πείρας και άγώνων χωρίς συνέχεια θά είχαν πετύχει νά σφυρηλατήσουν. Σέ τέσσερα χρόνια, μέσα στή λάσπη και στο αίμα τών χαρακιωμάτων, πρόβαλε ένας πνευματικός κόσμος άπληστος νά καταξιωθεί σέ μόνιμους και δυναμικούς κοινωνικούς θεσμούς και μορφές.

Έτσι γεννήθηκαν στο ρωσικό μέτωπο τά Συμβούλια τών άντιπροσώπων του στρατού, έτσι οί χωρικοί στρατιώτες μπόρεσαν νά συμμετάσχουν ενεργητικά στή ζωή τών Σοβιέτ της Πετρούπολης, της Μόσχας και τών άλλων βιομηχανικών κέντρων της Ρωσίας και έτσι άπόχτησαν συνείδηση της ένότητας της έργατικής τάξης. Έτσι συνέβη, ώστε διαν σιγά - σιγά ο ρώσικος στρατός άποστρατεύτηκε και οί στρατιώτες γύρισαν στους τόπους της δουλειάς τους, όλη ή έκταση της Αυτοκρατορίας, από τόν Βιστούλα ως τόν Ειρηνικό, έπιανε νά σκεπάζεται από ένα πυκνό δίχτυ τοπικών Συμβουλίων, πού ήταν τά στοιχειώδη όργανα του κρατι-

κού οικοδομήματος του ρώσικου λαού. Πάνω σ' αυτή τή νέα ψυχολογία βασίζεται ή κομμουνιστική προπαγάνδα πού άκτινοβολούσαν οι βιομηχανικές πόλεις και πάνω σ' αυτή τήν ψυχολογία βασίζονται οι κοινωνικές Ιεραρχίες πού ελεύθερα προτάθηκαν και γίνανε άποδεχτές μέσα από τις έμπειρίες τής επαναστατικής συλλογικής ζωής.

Οί Ιστορικές συνθήκες τής Ίταλίας δέν ήταν και δέν είναι πολύ διαφορετικές από τις συνθήκες στη Ρωσία. Το πρόβλημα τής ένοποίησης τής τάξης των εργατών και των άγροτών παρουσιάζεται με τους ίδιους δρους: ή ένοποίηση θά έπιτευχτεί στην πραχτική του σοσιαλιστικού κράτους και θά βασιστεί στη νέα ψυχολογία πού δημιουργήθηκε από τήν κοινή ζωή στα χαρακώματα.

Ή Ιταλική γεωργία πρέπει νά μετασχηματίσει ριζικά τις διαδικασίες της για νά θγει από τήν κρίση όπου τήν έριξε ο πόλεμος. Ή καταστροφή των ζώων επιβάλλει τήν εισαγωγή των μηχανών, επιβάλλει ένα γρήγορο πέραςμα στη συγκεντρωτική βιομηχανική καλλιέργεια, με τις πλούσιες τεχνικές δυνατότητες και μέσα πού έχουμε στη διάθεσή μας. Άλλά ένας τέτοιος μετασχηματισμός δέν μπορεί νά λάθει χώρα σέ καθεστώς άτομικής ιδιοκτησίας χωρίς νά προκαλέσει συμφορές: είναι αναγκαίο κάτι τέτοιο νά γίνει μέσα στα πλαίσια ενός Σοσιαλιστικού κράτους για τó συμφέρον των άγροτών και εργατών πού θά συμμετέχουν σέ κομμουνιστικές ένότητες εργασίας. Ή εισαγωγή των μηχανών στη διαδικασία τής παραγωγής συνεπάγεται πάντα βαθείς κρίσεις άνεργίας, πού ξεπερνιούνται με πολύ άργό ρυθμό, εξαιτίας τής ελαστικότητας τής αγοράς εργασίας. Σήμερα οι συνθήκες εργασίας έχουν διαταραχτεί από τή θάση τους: ή άγροτική άνεργία είναι κιόλας ένα άλλο πρόβλημα έπειδή είναι πραχτικά αδύνατη ή μετανάστευση. Ο βιομηχανικός μετασχηματισμός τής γεωργίας μπορεί νά έπιτύχει μονάχα με τή συγκατάθεση των φτωχών χωρικών, διά μέσου μίας δικτατορίας του προλεταριάτου πού θά ενσαρκώνεται στα Συμβούλια των βιομηχανικών εργατών και των φτωχών χωρικών.

Οι βιομηχανικοί εργάτες και οι φτωχοί χωρικοί είναι οι δυο δυνάμεις της προλεταριακής επανάστασης. Γι' αυτούς ειδικά ο κομμουνισμός αντιπροσωπεύει μια ζωτική ανάγκη: ο έρχομός του σημαίνει τη ζωή και την ελευθερία, ενώ η παραμονή της ατομικής ιδιοκτησίας σημαίνει το μόνιμο κίνδυνο να συνθλιβούν και να τὰ χάσουν όλα, ακόμη και τη φυσική τους ζωή. Γι' αυτό αυτοί αποτελούν το στοιχείο που δὲ λυγάζει, αποτελούν τη συνέχεια του επαναστατικού ένθουσιασμού και εκφράζουν τη σιδερένια θέληση νὰ μὴν ἀποδεχτοῦν τοὺς συμβιβασμοὺς και νὰ συνεχίσουν ἀμείλιχτα τὸ δρόμο τους μέχρι τὴν ὀλοκλήρωση τῶν στόχων τους χωρίς νὰ ἀπογοητεύονται ἀπὸ τίς ἐπιμέρους και περαστικές ἀποτυχίες, ἀλλὰ και χωρίς νὰ δνειροπολοῦν ὑπερβολικά ἐξαιτίας μερικῶν ἐσκολῶν ἐπιτυχιῶν.

Αὐτοί εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς ἐπανάστασης, τὰ σιδερένια τάγματα τοῦ προλεταριακοῦ στρατοῦ που προχωρεῖ, ἀνατρέποντας μὲ τὴν ὀρμὴ του τὰ ἐμπόδια ἢ πολιορκώντας τα μὲ τίς ἀνθρωποθάλασσές του, που τὰ κατατρῶγουν και τὰ διαδρώνουν μὲ ὑπομονετικὴ δουλειά και ἀκαταμάχητες θυσίες. Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ὁ πολιτισμὸς τους, εἶναι τὸ σύστημα ἱστορικῶν συνθηκῶν μέσα στις ὁποῖες θὰ ἀποκτήσουν προσωπικότητα, ἀξιοπρέπεια και κουλτούρα και μὲ τίς ὁποῖες θὰ γίνουν δημιουργικὸ πνεῦμα προῶου και ἁμορφίας.

Κάθε ἐπαναστατικὴ δουλειά ἔχει πιθανότητες καλῆς ἔκβατης μονάχα στὸ βαθμὸ που βασίζεται στις ἀνάγκες τῆς ζωῆς τους και στις ἀπαιτήσεις τῆς κουλτούρας τους. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ καταλάβουν οἱ «ἡγέτες» τοῦ προλεταριακοῦ και σοσιαλιστικοῦ κινήματος. Και εἶναι ἀνάγκη νὰ καταλάβουν ὅτι εἶναι κατεπεῖγον τὸ πρόβλημα τοῦ νὰ δόσουν σ' αὐτὴ τὴν ἀκαταμάχητη δύναμη τῆς ἐπανάστασης, τὴν κατάλληλη μορφή στὴ κατακερματισμένη ψυχολογία τῆς.

Στις καθυστερημένες συνθήκες τῆς προπολεμικῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας δὲ στάθηκε δυνατό νὰ ἀναδειχτοῦν και νὰ ἀναπτυχτοῦν πλατείες και δυνατές ὀργανώσεις ἀγροτῶν, ὅπου οἱ ἐργάτες τῆς γῆς θὰ ἐκπαιδεύονταν σὲ μιὰ ὀργανικὴ ἀντίληψη τῆς ταξικῆς πάλης και στὴν ἀναγκαία

μόνη πειθαρχία για την ανοικοδόμηση του κράτους ύστερα από την καταστροφή του καπιταλισμού.

Οι πνευματικές κατακτήσεις που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια του πολέμου και οι κομμουνιστικές εμπειρίες που συσσωρεύτηκαν στα τέσσερα χρόνια της αιματοχυσίας — αιματοχυσία που την υποστήχανε συλλογικά με το να θρίσκονται πλάι - πλάι στα λασπωμένα κι αιματοβαμμένα χαράκωματα — μπορούν να πάνε χαμένες, αν δε γίνει συνυτό να συνδεθούν όλα τα άτομα σε όργανα της νέας συλλογικής ζωής, στη λειτουργία και στην πρακτική των έπολων οι κατακτήσεις μπορούν να μονιμοποιηθούν και οι εμπειρίες μπορούν να αναπτυχθούν, να ολοκληρωθούν και να κατευθυνθούν συνειδητά στην επίτευξη ενός συγκεκριμένου ιστορικού σκοπού. Έτσι οργανωμένοι οι χωρικοί θα γίνουν ένα στοιχείο τάξης και προόδου. Άλλιως, έγκαταλειμένοι στη μοίρα τους και με την αδυναμία που έχουν να αναπτύξουν μιὰ συστηματική και πειθαρχημένη δραστηριότητα, αυτοί θα πέσουν σε μιὰ άποσυνθετική αναταραχή και σε μιὰ χαοτική αναρχία, από τα πιδ όξιμένα πάθη μέχρι και τις πιδ ώμες βαρβαρότητες, εξαιτίας των ανήκουστων παθημάτων που τους περιμένουν και που όσο πάνε θα γίνονται και πιδ φριχτά.

Η κομμουνιστική επανάσταση είναι ουσιαστικά ένα πρόβλημα όργάνωσης και πειθαρχίας. Με δεδομένες τις πραγματικά αντικειμενικές συνθήκες της Ιταλικής κοινωνίας στην επανάσταση θα είναι πρωταγωνιστές οι βιομηχανικές πόλεις με τις συμπαγείς και όμοιογενείς τους μάζες των βιομηχανικών έργατών. Είναι ανάγκη κατά συνέπεια να δόσουμε τη μεγαλύτερη προσοχή στη νέα ζωή που ή καινούργια μορφή της ταξικής πάλης δημιουργήσει στο έσωτερικό του έργαστασίου και στο προσές της βιομηχανικής παραγωγής. Άλλά μονάχα με τις δυνάμεις των βιομηχανικών έργατών ή επανάσταση δε θα μπορέσει να επιβληθεί σταθερά και σε πλάτος: είναι ανάγκη να συνδεθεί ή υπαιθρος με την πόλη και να δημιουργηθούν στην υπαιθρο όργανώσεις των φτω-

χῶν χωρικῶν, στίς ὅποιες θά μπορέσει νά βασιστεῖ τὸ Σοσιαλιστικὸ κράτος γιὰ νά ἀναπτυχτεῖ καὶ διὰ μέσου τῶν ὁποίων θά γίνεῖ δυνατὸ στὸ Σοσιαλιστικὸ κράτος νά προωθήσει τὴν εἰσαγωγή τῶν μηχανῶν καὶ νά καθορίσει τὸ μεγαλύτερες πρὸς μετασχηματισμοῦ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας. Στὴν Ἰταλία αὐτὴ ἡ δουλειὰ εἶναι λιγότερο δύσκολη ἀπὸ ὅσα φανταζόμεστε: στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου μπῆκανε στὴ βιομηχανία τῆς πόλης τεράστιες μάζες ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ στὸν ὅποιο πληθυσμὸ γρήγορα ἐπλώσε ρίζες ἢ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα. Αὐτὸς ὁ πληθυσμὸς πρέπει νά χρησιμοποιοῦται ὡς συγκολλητικὴ ὕλη²² ἀνάμεσα στὴν πόλη καὶ στὴν ὑπαιθρο, πρέπει νά ἀξιοποιηθεῖ γιὰ νά ἀναπτύξουμε στὴν ὑπαιθρο μιὰ πλατειὰ δραστηριότητα προπαγάνδας ποὺ νά διαλύσει τίς δυσπιστίες καὶ τίς μνησικακίες. Αὐτὲς οἱ ἀγροτικὲς μάζες πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν, ἀξιοποιώντας τὴ βαθειὰ γνώση τῆς ἀγροτικῆς ψυχολογίας ποὺ ἔχουν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη ποὺ ἀπολαβαίνουν, γιὰ νά εἰσαγάγουν ἀκριβῶς τὴν ἀναγκαία δραστηριότητα ποὺ ἀπαιτεῖται γιὰ νά προκαλέσουν τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῶν νέων θεσμῶν ποὺ θά ἐνσαρκώσουν στὸ κομμουνιστικὸ κίνημα οἱ πλατειεῖς δυνάμεις τῶν ἐργατῶν τῆς γῆς.

(Ἐνυπόγραφο «Α' Ὁρτυνε Νοῦβου», 2 Ἀπριλοῦ 1919, 1, φ. 12).

Η ΑΝΑΠΤΤΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Οι βασικές θέσεις της Κομμουνιστικής Διεθνούς μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

1) Ο Παγκόσμιος Πόλεμος του 1914 - 18 αποτελεί τη φοβερή επιβεβαίωση εκείνης της στιγμής του προταξά ανάπτυξης της σύγχρονης ιστορίας που ο Μάρξ είχε προβλέψει στην έκφραση: η καταστροφή του καπιταλιστικού κόσμου.

1) Μόνο η εργατική τάξη μπορεί να σώσει την ανθρωπινή κοινωνία από την άβυσσο της βαρβαρότητας και της οικονομικής καταστροφής, όπου την σπρώχνουν οι παθιασμένες και παράφρονες δυνάμεις της ιδιοκτήτριας τάξης. Και μπορεί να το κάνει αυτό η εργατική τάξη μονάχα αν οργανωθεί σε κυρίαρχη τάξη για να επιβάλει τη δική της δικτατορία στο πολιτικό και διοικητικό πεδίο.

3) Η προλεταριακή επανάσταση μᾶς επιβάλλεται, δὲ μᾶς προτείνεται²³. Οι συνθήκες που δημιούργησε ο πόλεμος (υπερβολική εξάντληση τῶν οικονομικῶν πόρων που μπορούν να ικανοποιήσουν τις στοιχειώδεις ανάγκες της συλλογικής και ατομικής ζωής, συγκέντρωση τῶν μέσων παραγωγῆς και διεθνῶν ἀνταλλαγῶν στα χέρια μιᾶς μικρῆς δράκας κατεχόντων, ἀποικιακή ὑποδούλωση δλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου στὸν Ἀγγλοσαξωνικό καπιταλισμό και συγκέντρωση στα ἔθνικά πλαίσια τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς ιδιοκτήτριας τάξης) μπορούν να ἐπιτρέψουν τις παρακάτω μόνο διεξόδους:

— ἢ τὴν κατάχτηση τῆς κοινωνικῆς ἐξουσίας ἀπὸ μέρος τῆς εργατικῆς τάξης, με τις μεθόδους και τοὺς τρόπους ποὶ τῆς ταιριάζουν, για να σταματήσει τὴ διαδικασία διάλυσης τοῦ πολιτισμένου κόσμου²⁴ και να βάλει τις βάσεις για μιὰ νέα τάξη πραγμάτων, όπου θὰ γίνει δυνατὴ μιὰ ἐπανάληψη τῶν κοινοφελῶν δραστηριοτήτων και μιὰ ζωτικὴ, ἐνεργητικὴ και γρήγορη ἐκτίναξη πρὸς ἀνώτερες μορφές παραγωγῆς και συμβίωσης

— ή τὸ θάνατο ἀπὸ ἀσιτία κι ἐξάντληση ἑνὸς μεγάλου μέρους τῶν ἐργατῶν

— ή μὴ μακρόχρονη ἐρήμωση μὲ τὸν ἀποδεκατισμὸ τῆς κοινωνίας μέχρις οὗτο ἀποκατασταθῆι ξανά μὴ καινούργια σχέση ἰσοροπίας ἀνάμεσα στὴν παραγωγή σὲ καπιταλιστικὸ καθεστῶς και στὴ μάζα τῶν καταναλωτῶν.

Τὸ νὰ προσχωρεῖ λοιπὸν κανεὶς στὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή σημαίνει ὅτι ἔχει πειστεῖ γιὰ τὴν κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ ὀργανωθῆι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, δηλαδή νὰ ἐκφραστῆι τὸ προλεταριακὸ κίνημα μὲ τίς πιὸ κατάλληλες μορφές και τρόπους, ἐπειδὴ τὸ προλεταριακὸ πολιτικὸ σύστημα ἀποτελεῖ μὴ κανονικὴ κι ἀναγκαία φάση τῆς ταξικῆς πάλης ποὺ διεξάγουν οἱ ἐργατικὲς και ἀγροτικὲς μάζες. Καὶ σημαίνει ἐπίσης ὅτι «ἡ δράση και ἡ δύναμη τοῦ προλεταριάτου», ἀντίθετα ἀπὸ ὅτι θεωροῦνται στὸ πρόγραμμα τοῦ Ἰταλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ποὺ ἐγκρίθηκε στὴ Γένοβα τὸ 1892, θὰ ἀναπτυχθεῖ κάτω ἀπὸ τοὺς παρακάτω δρους:

1) Ὀργάνωση τῶν ἐργατῶν και ἀγροτῶν κατὰ ἐνότητα παραγωγῆς (ἐργοστάσιο, ἀγροτικὴ ἐπιχείρηση, χωριό, πόλη, ἐπαρχία, ἔθνος) μὲ στροφή στὴ διπαιδαγώγηση τῶν μαζῶν στὴν αὐτοκυβέρνηση ταυτόχρονα στὸ πολιτικὸ και στὸ βιομηχανικὸ πεδίο.

2) Ἀνάπτυξη ἀπὸ μέρος τῶν κομμουνιστικῶν στοιχείων μιᾶς δραστηρίας, συστηματικῆς κι ἀδιάκοπης προπαγάνδας μὲ σκοπὸ νὰ καταχτήσουν γρήγορα τίς ἐξουσίες αὐτῶν τῶν προλεταριακῶν ὀργανισμῶν, συνενώνοντάς τες σ' ἕνα νέο τύπο κράτους (τὰ κράτος τῶν Συμβουλίων τῶν ἐργατῶν και ἀγροτῶν), ποὺ θὰ ἐνσαρκώνει τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ὄστερα ἀπὸ τὴ διάλυση τοῦ οἰκονομικο - πολιτικοῦ ἀστικοῦ συστήματος.

Αὐτὲς εἶναι οἱ βασικὲς ἀνανεώσεις ποὺ πρέπει νὰ γίνουν στὸ πρόγραμμα τοῦ 1892, γιὰτὶ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν συγκεκριμένων ἐμπειριῶν ποὺ ἀπόκτησαν οἱ ἐργάτες τῆς Ρωσίας, Οὐγγαρίας, Αὐστρίας και Γερμανίας στὴν προσπάθειά τους νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐπανάσταση. Τοὺς παραπάνω δρους πρέπει νὰ τοὺς κατανοήσουμε σὰν ἀνιγ-

καυτικές συνέπειες τής βιομηχανικής ανάπτυξης τής παγκόσμιας καπιταλιστικής παραγωγής — αφού έχουν κιόλας πραγματοποιηθεί από τους αγγλέζους και αμερικανούς εργάτες — ανεξάρτητα από τις παλινδρομήσεις των γενικών πολιτικών περιστάσεων (στρατιωτική ήττα κλπ.), πρέπει να τους κατανοήσουμε δηλαδή σαν κανονική αντίπαυση τής πάλης των τάξεων στις χώρες που έχουν την πιο έντονη καπιταλιστική ζωή.

Ἡ συγκεκριμένη επαναστατική πείρα τής διεθνούς εργατικής τάξης μπορεί να συνοψιστεί στις παρακάτω θέσεις:

1) Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, που ἔχει γιὰ ἀποστολή νὰ θεμελιώσει τὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία καταργώντας τὶς τάξεις καὶ τὶς ἀθεράπευτες συγκρούσεις τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας, εἶναι ἡ πιο ἔντονη στιγμή στὴ ζωὴ τῆς ὀργάνωσης τῆς τάξης τῶν ἐργαζομένων, δηλαδή τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν.

2) Τὸ τωρινὸ σύστημα ὀργάνωσης τῆς προλεταριακῆς τάξης (ἐνώσεις κατὰ ἐπαγγέλματα: συνδικάτα, ἐνώσεις κατὰ βιομηχανία: ὁμοσπονδία καὶ ἐνώσεις γιὰ ὀλόκληρη τὴν τοπικὴ ἢ ἐθνικὴ παραγωγή: Ἐργατικὸ Κέντρο καὶ Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας), που δημιουργήθηκε γιὰ νὰ ὀργανώσει τὸ συναγωνισμὸ κατὰ τὴν πώληση τοῦ ἐμπορεύματος ἔργασίας, δὲν εἶναι κατάλληλο νὰ διαχειριστῆ κομμουνιστικὰ τὴν παραγωγή καὶ νὰ ἐνσαρκώσει τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἐξαιτίας τῆς ἴδιας του τῆς φύσης που εἶναι: οὐσιαστικὰ ἀνταγωνιστικὴ. Ἡ ὀργάνωση κατὰ ἐπάγγελμα στάθηκε ἕνα ἀποτελεσματικὸ ὄργανο ἀμυνας τῶν ἐργαζομένων, ἀφοῦ κατάφερε νὰ περιορίσει τὴν παντοδυναμία καὶ τὴν αὐθαρεσία τῆς καπιταλιστικῆς τάξης, ἐπιβάλλοντας τὴν ἀναγνώριση τῶν δικαιωμάτων τῶν καταπιεζομένων σὰ ζητήματα τοῦ ὄραριου καὶ τῶν μισθῶν. Αὐτὴ ἢ ὀργάνωση θὰ συνεχίσει νὰ πραγματοποιεῖ αὐτὴ τὴν ἀποστολή τόσο στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ὅσο καὶ στὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία, λειτουργώντας ὡς τεχνικὸς ὀργανισμὸς που συνθέτει τὰ ἀντίθετα συμφέ-

ροντα ανάμεσα στις διάφορες κατηγορίες εργασίας και που ένοποιεί σε έθνικό και διεθνές επίπεδο τα μέσα κομμουνιστικής άμοιβης.

3) Η οργάνωση των εργαζομένων, που θα άσκει την κοινωνική έξουσία στον κομμουνισμό και που θα ένοσρκώνει την προλεταριακή δικτατορία, δέν μπορεί νά είναι παρά μονάχα ένα σύστημα Συμβουλίων, που θα εκλέγεται στους χώρους εργασίας, θα άρθρώνεται με ευέλικτο τρόπο ώστε νά συνδέεται με τό προτσές βιομηχανικής και άγροτικής παραγωγής και θα συντονίζεται και κλιμακώνεται σε τοπικό και έθνικό επίπεδο με τρόπο που νά πραγματοποιεί την ένότητα της εργατικής τάξης πάνω από τις διαιρέσεις που δημιουργεί ο καταμερισμός της εργασίας.

Αυτή ή ένότητα ύπάρχει άκόμη και σήμερα στα εργατικά κέντρα και στη Συνομοσπονδία, αλλά είναι χωρίς πραχτική άποτελεσματικότητα για τις μάζες, επειδή πρόκειται για άπλή, άσυνεχή και άοργάνωτη έπαφή με τα κεντρικά γραφεία και τις ήγετικές προσωπικότητες. Στους χώρους εργασίας αντίθετα αυτή ή ένοποίηση θα γίνει άποτελεσματική και μόνιμη, επειδή θα προκύπτει από τό άρμονικό και καλοδεμένο σύστημα του βιομηχανικού προτσές στη ζωντανή άμεσότητά του, επειδή θα βασίζεται στη δημιουργική δραστηριότητα που συναδελφώνει τις θελήσεις και κάνει κοινά τα συμφέροντα και τα αισθήματα των παραγωγών.

4) Μόνο μ' αυτό τον τύπο οργάνωσης θα μπορέσουμε νά επιτύχουμε νά συνειδητοποιήσουν οι ένότητες εργασίας ότι έχουν την Ικανότητα νά παράγουν και νά άσκουν την κυριαρχία τους (ή κυριαρχία πρέπει νά είναι μία λειτουργία της παραγωγής) χωρίς νά έχουν την ανάγκη του καπιταλιστή και μιας άόριστης αντιπροσώπευσης στην πολιτική έξουσία. Δηλαδή νά συνειδητοποιήσουν οι παραγωγοί ότι ή οργανωμένη κοινότητά τους μπορεί νά αντικαταστήσει τον ίδιοχτήτη στη γενική διαδικασία της παραγωγής υλικών αγαθών, καθώς και τους πληρωμένους ανθρώπους του στη βιομηχανική έξουσία και στην ευθύνη της παραγωγής και κατά συνέπεια ότι μπορεί νά αντικαταστήσει όλους τους παραπάνω στη διαδικασία δημιουργίας της Ιστορίας.

5) Οι ενότητες εργασίας θα πρέπει να συνενωθούν και να δημιουργήσουν ανώτερου επιπέδου οργανισμούς, πράγμα που μπορεί να γίνει με το να συνδυαστούν κατά τοπικά συμφέροντα ή κατά βιομηχανικούς τομείς στα πλαίσια μιας εδαφικής ενότητας παραγωγής (επαρχίες, περιφέρειες, έθνος), συγκροτώντας το σύστημα των Συμβουλίων. Η αντικατάσταση των ατομικών ιδιοκτητών από τις παραγωγικές κοινότητες, που θα συνδέονται και θα συνενώνονται με ένα πυκνό δίχτυ αμοιβαίων σχέσεων (που θα έχει για σκοπό του την προστασία όλων των δικαιωμάτων και συμφερόντων που πηγάζουν από την εργασία) θα οδηγήσει στην κατάργηση του ανταγωνισμού και της ψεύτικης ελευθερίας, δημιουργώντας τις βάσεις για την οργάνωση, την ελευθερία και τον κομμουνιστικό πολιτισμό.

6) Ζώντας μέσα στις παραγωγικές κοινότητες, οι εργαζόμενοι θα είναι σε θέση να εκφράσουν την θέλησή τους στον άφορα την εξουσία, αυτόματα σ' ένα επίπεδο αρχών στενά συναφασμένων με τις σχέσεις παραγωγής και ανταλλαγής. Θα εξαφανιστούν γρήγορα από την ψυχολογία του μέσου προλετάριου όλες οι μυθικές, ουτοπιστικές, θρησκευτικές και μικροαστικές ιδεολογίες γιατί θα σταθεροποιηθεί γρήγορα και μόνιμα η κομμουνιστική ψυχολογία, που είναι η σταθερή μαγιά του επαναστατικού ένθουςιασμού, της πεισματικής επιμονής στη σιδερένια πειθαρχία της εργασίας και της αντίστασης ενάντια σε κάθε άνοιχτή ή συγκαλυμμένη επίθεση του παρελθόντος.

7) Το κομμουνιστικό κόμμα δεν μπορεί να έχει αντίπαλους στο φιλικό κόσμο της εργασίας. Στην τωρινή περίοδο της ταξικής πάλης ανθίζουν τα ψευτοεπαναστατικά κόμματα: οι χριστιανοί σοσιαλιστές (που βρίσκουν εύκολη λεία μέσα στις αγροτικές μάζες), οι «άληθινοι» σοσιαλιστές (παλαιοί πολεμιστές, μικροαστοί και όλα τα ανήσυχα πνεύματα τὰ άπληστα για όποιοδήποτε νεωτερισμό) και οι ατομιστές αναρχικοί (θορυβώδεις κλίκες άνικανοποιήτων κενόδοξων, με ιδιότροπες και χασομικές τάσεις). Αυτά τα κόμματα έχουν εισβάλει στην πιάτσα και ξεκουφαίνουν την έκλογική πελατεία με την κενή και χωρίς νόημα φρασεολογία τους, με

τις τερατολόγες κι ανεύθυνες υποσχέσεις τους, με θορυβώδεις πράξεις εξάφης των πιό χαμηλών λαϊκών παθών και του πιό στενοῦ ἔγωισμοῦ τους. Αὐτὰ τὰ κήμιατα δὲν ἔχουν καταλάβει τίποτα γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους και γιὰ τὸ ἄν αὐτοὶ θὰ πρίπει, νὰ ἐκφράσουν τὴν κοινωνική τους θέληση, ὄχι: πιὰ μέσα στὴ βαβούρα και τὴ σύγχιση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ παζαριοῦ, ἀλλὰ μέσα στὴν κοινότητα ἐργασίας και μπροστὰ στὴ μηχανή τῆς ὀποίας εἶναι σκλάβοι σήμερα και πού πρέπει νὰ μετατραπεί σὲ δική τους σκλάβο.

8) Ἡ ἐπανάσταση δὲν εἶναι μιὰ ταχυδαχτυλογραφική πράξη, ἀλλὰ μιὰ διαλεχτική διαδικασία ἱστορικής ἀνάπτυξης. Κάθε Συμβούλιο τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν ἢ τῶν ἀγροτῶν πού γεννιέται: γύρω ἀπὸ μιὰ ἐνότητα ἐργασίας εἶναι ἕνα σημεῖο ἐκκίνησης αὐτῆς τῆς ἀνάπτυξης, εἶναι: μιὰ κομμουνιστική κατάκτηση. Τὸ νὰ προωθοῦν τὴν ἐμφάνιση και τὸν πολλαπλασιασμὸ τῶν Συμβουλίων τῶν ἐργατῶν και τῶν ἀγροτῶν, τὸ νὰ καθορίζουν σ' αὐτὰ τὴν μεταξύ τους σύνδεση και τὴν ὀργανική συστηματοποίησή τους — μέχρι και τὴν ἐνοποίησή τους σὲ ἔθνικὸ ἐπίπεδο και τὴ συγκρότησή τους σὲ ἕνα γενικὸ συνέδριο — και τὸ νὰ ἀναπτύσσουν μιὰν ἐντατική προπαγάνδα γιὰ νὰ κατακτήσουν τὴν πλειοψηφία τῶν Συμβουλίων, νὰ ποιοὶ εἶναι τὸ τωρινὸ καθήκον τῶν κομμουνιστῶν. Ἡ ἐπίσπευση αὐτῆς τῆς καινούργιας ἀντισης ἐξουσιῶν, πού γενοβολοῦν χωρὶς σταματημὸ οἱ μεγάλες μάζες τῶν ἐργαζομένων θὰ προκαλέσει τὴ βίαιη σύγκρουση τῶν δυὸ τάξεων και τὴν ἐπιβολή τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Ἐὰν δὲ στηρίξουμε τίς θάσεις τοῦ ἐπαναστατικοῦ προτοσὲς στὸ ἐσωτερικὸ τῆς παραγωγικῆς ζωῆς ἢ ἐπανάσταση θὰ παραμείνει μιὰ στεῖρα πρόσκληση στὴ θέληση τῶν ἐργαζομένων, ἕνας ἀσαφῆς μῦθος, ἕνα ἀπατηλὸ ὄνειροπόλημα²⁵. Και τὸ χάος, ἢ ἀναρχία, ἢ ἀνεργία και ἢ πείνα θὰ καταδροχθίσουν και θὰ ἐξουδετερώσουν τίς καλύτερες και πιό ρωμαλέες προλεταριακὲς δυνάμεις.

(Ἀπολόγραφο, Α' Ὁργτινε Νοσῶδο, 13 Σεπτέμβρη 1909, 1, φ. 18).

ΠΡΟΣ ΤΟΤΣ ΤΟΜΕΑΚΟΤΣ ΕΠΙΤΡΟΠΟΤΣ ΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ FIAT CENTRO ΚΑΙ BREVETTI

Σύντροφοι,

Ἡ νέα μορφή πού προσέλαβε ἡ ἐσωτερική ἐπιτροπή στο ἐργοστάσιό σας μέ τὸ διορισμὸ τομεακῶν ἐπιτρόπων καὶ οἱ συζητήσεις πού προηγήθηκαν καὶ ἀκολούθησαν αὐτὴ τὴ μεταβολὴ δὲν πέρασαν ἀπαρατήρητες οὔτε στο χῶρο τῶν ἐργατῶν οὔτε στο χῶρο τῶν ἐργοδοτῶν στο Τουρίνο. Ἀπὸ τὴ μὴ προσπάθησαν νὰ σᾶς μιμηθοῦν τὰ ἐπαγγέλματα ἄλλων ἐργοστασίων τῆς πόλης καὶ τῆς γύρω περιοχῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ ἰδιοκτήτες καὶ οἱ κατευθυνόμενοι ἀπ' αὐτοὺς πράχτορες, μ' ἄλλα λόγια οἱ ὀργανωτὲς τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, παρατηροῦν αὐτὸ τὸ κίνημα μὲ ἐνδιαφέρον πού ὀλοένα μεγαλώνει καὶ ἀναρωτιοῦνται καὶ ρωτοῦν καὶ σᾶς γιὰ νὰ μάθουν ποιοὺς μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς στον ὁποῖο ἀποβλέπετε καὶ ποιοὺ τὸ πρόγραμμα πού ἡ τουρινέζικη ἐργατικὴ τάξη ἔχει σκοπὸ νὰ πραγματοποιήσει.

Ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ αὐτὸ τὸ κίνημα ἢ ἐφημερίδα μας δὲν ἔχει κάνει λίγα. Μ' αὐτὸ τὸ πρόβλημα καταπιάστηκε ὄχι μόνο ἀπὸ γενικὴ καὶ θεωρητικὴ ἀποψη, ἀλλὰ ταυτόχρονα, μάζεψε καὶ περιέγραψε τὰ ἀποτελέσματα τῆς πείρας τῶν ἄλλων χωρῶν μὲ σκοπὸ νὰ προμηθεῖ τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ μελέτη τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς του. Ξέρουμε ὅμως ὅτι αὐτὴ ἡ δουλειά μας εἶχε κάποια ἀξία στο βαθμὸ μόνο πού ἱκανοποιοῦσε κάποια ἀνάγκη, δηλαδὴ στο βαθμὸ πού μᾶς βοήθησε νὰ συγκεκριμενοποιήσουμε τίς ἐπιδιώξεις μας πού βρίσκονταν σὲ λανθάνουσα κατάσταση στὴ συνείδηση τῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Γι' αὐτὸ καὶ μπορέσαμε νὰ συνεννοηθοῦμε τόσο γρήγορα, γι' αὐτὸ καὶ μπορέσαμε νὰ περάσουμε ἀπὸ τὴ συζήτηση στὴν πραγματοποίηση τόσο γρήγορα.

Ἡ ἀνάγκη στὴν ὁποία ἔχει τὴν καταγωγὴν τοῦ τὸ κίνημα ἀνανέωσης τῆς ὀργάνωσης τῶν ἐργατῶν, ἀνανέωση ποὺ ἀρχίσατε ἐσεῖς, βρῖσκεται πιστεύουμε στὰ ἴδια τὰ πράγματα, δηλαδὴ εἶναι μὰ ἄμεση συνέπεια τοῦ βαθμοῦ ὅπου ἔχει φτάσει στὴν ἀνάπτυξή του ὁ κοινωνικὸς καὶ οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς ποὺ βασίζεται στὴν ἀτομικὴ ἰδιοποίηση τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς. Κάθε μέρα ὁ ἐργάτης τοῦ ἐργοστασίου καὶ ὁ χωρικὸς τῆς ὑπαίθρου, ὁ ἐγγλέζος μιναδόρος καὶ ὁ ρῶσος μουζίκος²⁵, ὅλοι οἱ ἐργαζόμενοι ὅλου τοῦ κόσμου, διαισθάνονται μὲ λιγότερο ἢ περισσότερο σίγουρο τρόπο, νιώθουν μὲ λιγότερο ἢ περισσότερο ἄμεσο τρόπο, ἐκείνη τὴν ἀλήθεια ποὺ οἱ ἄνθρωποι τῆς μελέτης ἔχουν προβλέψει, καὶ ἀπὸ αὐτὸ προχωροῦν, καταχτιώνοντας ὀλοένα καὶ μεγαλύτερη σιγουριά, καθὼς παρατηροῦν τὰ γεγονότα αὐτῆς τῆς περιόδου τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητας ποὺ δείχνουν ὅτι: ἔχουμε φτάσει στὸ σημεῖο ποὺ ἂν θέλει ἡ ἐργατικὴ τάξη νὰ μὴ λιποταχθεῖ ἀπὸ τὴν ἀποστολὴν τῆς νὰ ἀνοικοδομήσει, ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ τὰ δυνάμεις τῆς ζήτηματα καὶ τὴν θέλησή της, πρέπει νὰ ἀρχίσει νὰ ὀργανιώνεται μὲ τρόπο θετικὸ καὶ κατάλληλο γιὰ τὸ σκοπὸ ποὺ ἐπιδιώκει.

Καὶ ἐὰν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ νέα κοινωνία (ἡ βασίζεται στὴν ἐργασία καὶ στὸ συντονισμὸ τῶν ἐνεργειῶν τῶν παραγωγῶν, οἱ τόποι ἐργασίας, ὅπου οἱ παραγωγοὶ ζοῦν καὶ ἐργάζονται ἀπὸ κοινού, θὰ εἶναι αὖριο τὰ κέντρα τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ καὶ θὰ πρέπει νὰ πάρουν τὴν ἕψη τῶν διευθυντῶν τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ὅπως στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐργατικῆς πάλης ἡ ὀργάνωση κατὰ ἐπαγγέλματα ἦταν ἐκείνη ποὺ καλύτερα προσφερόταν γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς ἀμυνας καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν ἀγώνων, γιὰ τὴν οἰκονομικὴ βελτίωση καὶ τὴν ἄμεση πειθαρχία, ἔτσι καὶ σήμερα ποὺ ἀρχίζουν πιά νὰ σκιαγραφοῦνται καὶ ὀλοένα πιὸ σταθερὰ νὰ καταχτοῦν τὰ μυαλὰ τῶν ἐργατῶν ἰδέες γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση τοῦ κόσμου ἀπὸ μέρος τους εἶναι ἐπόμενο νὰ προβάλλει δίπλα καὶ σὲ ὑποστήριξη τῆς ὀργάνωσης κατὰ ἐπαγγέλματα, ἡ ὀργάνωση κατὰ ἐργοστάσιο, μορ-

φή ὀργάνωσης πού θά εἶναι ἀληθινὸ σχολεῖο γιὰ τίς δημιουργικὲς ἱκανότητες τῶν ἐργαζομένων.

Ἡ ἐργατικὴ μάζα πρέπει νὰ προπαρασκευαστεῖ ἀποτελεσματικῶς γιὰ νὰ γίνῃι δλότελα κύρια τοῦ ἑαυτοῦ της. Καί τὸ πρῶτο βήμα πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση εἶναι νὰ ἀποχτήσῃ μιὰ στέρεη αὐτοπειθάρχιση μέσα στὸ ἐργοστάσιο κατὰ τρόπο αὐτόνομο, αὐθόρμητο καὶ ἐλεύθερο. Οὔτε πού μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς ὅτι ἡ πειθαρχία πού θά ἔγκαθιδρυθεῖ μὲ τὸ νέο σύστημα θά ὀδηγήσῃ σὲ βελτίωση τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ ἐπαλήθευση μιᾶς ἀπὸ τίς θέσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ: ὅτι ὅσο περισσότερο οἱ ἀνθρώπινες παραγωγικὲς δυνάμεις ἀπελευθερώνονται ἀπὸ τὴ σκλαβιά ὅπου ὁ καπιταλισμὸς τίς ἤθελε γιὰ πάντα καταδικασμένες, ὅτι ὅσο περισσότερο αὐτὲς παίρνουν συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ ὅσο περισσότερο ἐλευθερώνονται καὶ ἐλεύθερα ὀργανώνονται, τόσο περισσότερο καλύτερος τείνει νὰ γίνῃι ὁ τρόπος πού ἀξιοποιοῦνται: πάντοτε ὁ ἀνθρώπος θά δουλεύει καλύτερα ἀπὸ τὸ σκλάβο. Ὅσον ἀφορᾷ τώρα ἐκείνους πού ἀντιτίθενται λέγοντας ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐρχόμαστε σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἀντιπάλους μας, τοὺς ἰδιοχτῆτες τῶν ἐπιχειρήσεων, σ' αὐτοὺς ἀπαντοῦμε ὅτι ἀντιθέτως αὐτὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς τρόπος νὰ κάνουμε τοὺς ἰδιοχτῆτες νὰ καταλάβουν πολὺ συγκεκριμένα ὅτι πολὺ κοντὰ εἶναι τὸ τέλος τῆς κυριαρχίας τους, ἐπειδὴ ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀπόχτησε τώρα τὴν ἱκανότητα «νὰ τὰ κάνει ὅλα μόνη της» καὶ νὰ τὰ κάνει καλά. Πολὺ περισσότερο μάλιστα πού αὐτὴ ἀποχτᾷ ἀπὸ μέρη σὲ μέρη καὶ ὅλο καὶ πὶὸ καθαρὰ τὴ βεβαιότητα ὅτι εἶναι ἡ μόνη ἱκανὴ πού μπορεῖ νὰ σώσῃι δλόκληρο τὸν κόσμο ἀπὸ τὴν καταστροφή καὶ τὴν ἐρήμωση. Γι' αὐτὸ καὶ κάθε δραστηριότητα πού θά ἀρχίσετε, κάθε μάχη πού θά δοθεῖ κάτω ἀπὸ τὴν καθοδήγησή σας θά φωτίζεται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, πού καίει στὶς ψυχὰς καὶ στὶς θελήσεις ὄλων σας.

Κατὰ συνέπεια ἀκόμη καὶ οἱ πράξεις πού φαίνονται νὰ εἶναι μικρῆς σημασίας, ἀκόμη κι αὐτὲς θά ἀποχτήσουν πολὺ μεγάλη ἀξία, ἀφοῦ κι αὐτὲς θά ἐξήγγουν τὴν ἀποστολὴ

πού έχετε έπωμιστεί. Έκλεγμένοι από μιὰ μαστοράντζα, όπου υπάρχουν ακόμη πολυάριθμα συγκεχυμένα στοιχεία, θά πρέπει νά έχετε βέβαια γιά πρώτη φροντίδα σας νά τους οδηγήσετε στις γραμμές τής οργάνωσης, δουλειά στην όποια θά διευκολυνθείτε εξάλλου από τό γεγονός ότι αυτοί θά βρίσκουν σ' έσάς τους ανθρώπους πού θά είναι πάντα έτοιμοι νά τους υπερασπιστούν, νά τους καθοδηγήσουν και νά τους εκπαιδεύσουν στη ζωή του έργοστασίου. Με τό παράδειγμα σας θά τους δείξετε ότι ή δύναμη του έργάτη βρίσκεται ολόκληρη στην ένότητα και στην αλληλεγγύη, με τους συντρόφους του.

Έτσι λοιπόν σ' έσας απόκειται νά επαγρυπνείτε μέχρι ότου γίνουν σεβαστοί οί κανόνες εργασίας πού καθιερώσανε οί επαγγελματικές όμοσπονδίες και πού περιλαβαίνονται στις συμβάσεις, αφού σ' αυτό τό χώρο ακόμη και μιὰ έλαφρά παράβαση των καθιερωμένων αρχών μπορεί κάποτε νά αποτελεί μιὰ σοβαρή προσβολή στα δικαιώματα και στην προσωπικότητα του έργάτη, του όποιου έσείς είστε οί άκαμπτοι και πεισματικοί υπερασπιστές και φρουροί. Και μιὰ και θά βρίσκεστε συνέχεια ανάμεσα στους εργάτες και στους τόπους δουλειάς θά μπορείτε νά είσαστε σέ θέση ώστε έσείς οί ίδιοι νά γνωρίζετε τις τροποποιήσεις πού σιγά - σιγά θά χρειαστεί νά γίνουν στους κανονισμούς, τροποποιήσεις πού γίνονται έπιβεβλημένες κι από τό τεχνικό πρός τής παραγωγής κι από την προοδευτική συνείδηση και ικανότητα των ίδιων των εργαζομένων. Μ' αυτό τον τρόπο θά αρχίσουν νά δημιουργούνται εργοστασιακές «συνήθειες», πρώτα σπέρματα τής αληθινής κι αποτελεσματικής εργατικής νομοθεσίας, δηλαδή των νόμων πού οί παραγωγοί θά έπεξεργαστούν και με τους όποιους θά προκρίσουν τους εαυτούς τους. Είμαστε βέβαιοι ότι ή σημασία αυτού του γεγονότος δέ σ' διαφεύγει και ότι αυτό είναι έπίσης φανερό στα μάτια όλης τής μαστοράντζας πού με προθυμία κι ένθουσιασμό κατανόησαν την αξία και τή σημασία του έργου πού θάλατε μπροστά: νά αρχίσει δηλαδή ή ενεργητική παρέμβαση των ίδιων των δυνάμεων τής δουλειάς στο πεδίο τής τεχνικής και στο πεδίο τής πειθαρχίας.

Στο πεδίο της τεχνικής έσείς θα μπορούσατε από μιὰ άποψη νά αναλάβετε ένα πολύ σημαντικό έργο πληροφόρησης, μαζεύοντας πολύτιμα στοιχεία και ύλικό, έστω για τις επαγγελματικές άμοσπονδίες αν όχι και για τὰ κεντρικά και καθοδηγητικά στοιχεία των νέων έργοστασιακών οργανώσεων. Θα φροντίσετε, ώστε εκτός από όλα τὰ άλλα, οί έργάτες του τμήματός σας νά άποκτήσουν μιάν ολοένα μεγαλύτερη ικανότητα και θα πασχίσετε νά εξεχνανίσετε τὰ άθλια αίσθήματα επαγγελματικής αντίζηλίας ανάμεσα στους έργάτες που τούς κάνουν νά είναι διαρσιμένοι άκόμη και νά διαφωνούν μεταξύ τους. Θα τούς εκπαιδεύετε έτσι για τή μέρα εκείνη που δέ θα χρειάζεται πιά νά δουλεύουν για τὸ άφεντικό αλλά για τὸν έαυτό τους· και γι' αυτό θα είναι ανάγκη νά είναι ένωμένοι και άλληλέγγυοι μεταξύ τους, για νά αύξάνουν τή δύναμη του μεγάλου προλεταριακού στρατού, του όποιου αυτοί είναι οί πρώτοι πυρήνες. Γιατί άραγε δέ θα μπορούσατε νά κάνετε άκόμη νά δημιουργηθούν μέσα στο ίδιο τὸ έργοστάσιο κατάλληλα τμήματα εκπαίδευσης, άληθινά επαγγελματικά σχολεία, όπου κάθε έργάτης ξεφεύγοντας από τήν κούραση που τὸν άποχτηνώνει, θα μπορεί νά ξανοίγει τὸ πνεύμα του με τή γνώση των διαδικασιών της παραγωγής και νά καλύτερεύει τὸν έαυτό του;

Βέβαια για νά γίνουν όλα αυτά εκείνο που χρειάζεται είναι ή πειθαρχία. Άλλά ή πειθαρχία που έσείς θα ζητήσετε από τήν έργατική μάζα θα είναι πολύ διαφορετική από τήν πειθαρχία που επιβάλλει και άπαιτεί τὸ άφεντικό θάσει του δίκαιου της ιδιοκτησίας που δημιουργεί γι' αυτόν μιὰ προνομακή θέση. Έσείς θα στηρίζετε στή δύναμη ενός άλλου δίκαιου, του δίκαιου της εργασίας που, αφού για αιώνες στάθηκε έργαλειό στα χέρια των εκμεταλλευτών της, σήμερα θέλει νά άπολυτρωθει και θέλει νά κατευθύνει μόνη τὸν έαυτό της. Η έξουσία σας, σ' αντίθεση με τήν έξουσία των άφεντικών και των άξιωματούχων τους, θα αντιπροσωπεύει άπέναντι στις δυνάμεις του παρελθόντος τις ελεύθερες δυνάμεις του μέλλοντος, που προσμένουν τήν ώρα τους

και που την προετοιμάζουν ξέροντας ότι αυτή θα είναι η ώρα της απολύτρωσης από κάθε σκλαβιά.

Και έτσι τα κεντρικά όργανα, που θα αναδειχτούν για κάθε ομάδα τμημάτων, για κάθε ομάδα έργαστασίων, για κάθε πόλη, για κάθε περιφέρεια, μέχρι και για το ανώτατο εθνικό εργατικό Συμβούλιο, θα συνεχίσουν, θα διευρύνουν και θα εντείνουν το έργο έλέγχου, προετοιμασίας και τοποθέτησης ολόκληρης της τάξης με σκοπό να κατακτήσει την εξουσία και να κυβερνήσει.

Ότι ο δρόμος δὲ θα είναι ούτε σύντομος ούτε εύκολος, τὸ ξέρουμε: πολλές δυσκολίες θα εμφανιστούν και θα σταθούν απέναντί σας· και για να τις ξεπεράσετε θα χρειαστεί να χρησιμοποιήσετε μεγάλη επιτηδειότητα, θα χρειαστεί πιθανόν κάποτε να καταφύγουμε και στη δύναμη της οργανωμένης τάξης και θα χρειαστεί να είμαστε πάντα έμφυχωμένοι και να σπρώχνετε στη δράση από μια μεγάλη πίστη, αλλά εκείνο που περισσότερο έχει σημασία, σύντροφοι, είναι ότι οι εργάτες κάτω από την καθοδήγησή σας και την καθοδήγηση όλων εκείνων που θα σὰς μιμηθούν, θα αποχτούν τη ζωντανή βεβαιότητα ότι τώρα πια προχωρούν — σίγουροι για το τέρμα — στο μεγάλο δρόμο του μέλλοντος.

(Υπογραφή τὸ "Οργάνωση Νοσῶδο, «Α' "Οργάνωση Νοσῶδο», 13 Σεπτέμβρη 1919, 1, φ. 18).

ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

Ἡ προλεταριακὴ ὀργάνωση — που, ὡς ὀλικὴ ἔκφραση τῆς ἐργατικῆς κι ἀγροτικῆς μάχης, συνοψίζεται στις κεντρικὲς λειτουργίες τῆς Συνομοσπονδίας Ἐργασίας — περ-

νάει μιὰ συνταγματική κρίση²⁷ παρόμοια στή φύση της μ' εκείνη τήν κρίση όπου μάταια παραδέρνει τὸ δημοκρατικό κοινοβουλευτικό κράτος ἐδῶ καὶ καιρῶ. Αὐτὴ ἡ κρίση εἶναι: ἡ κρίση ἐξουσίας καὶ κυριαρχίας. Ἡ λύση, τῆς μιᾶς θὰ εἶναι καὶ λύση τῆς ἄλλης, ἀφοῦ, λύνοντας τὸ πρόβλημα τῆς θέλησης γιὰ ἐξουσία στὰ πλαίσια τῆς ταξικῆς τους ὀργάνωσης, οἱ ἐργάτες θὰ φτάσουν νὰ δημιουργήσουν τὸν ὀργανικὸ σκελετὸ τοῦ κράτους τους, ποῦ θὰ τὸν ἀντικαταθέσουν νικηφόρα στὸ κοινοβουλευτικό κράτος.

Οἱ ἐργάτες ἔχουν τὴν αἰσθησιὴ ὅτι τὸ σύνολο τῆς ὀργάνωσης «τους» ἔχει γίνει ἓνας τόσο τεράστιος μηχανισμός, ποῦ κατάληξε νὰ ὑπακούει σὲ δικούς του ἐσωτερικούς νόμους, σύμφωνα μὲ τὴ διάρθρωση της καὶ τὴν πολυπλοκὴ λειτουργία της, ἀλλὰ ξένους στὴ μάζα ποῦ ἀπόχτησε συνείδηση πρὸς τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τῆς ἐπαναστατικῆς τάξης. Νιώθουν πῶς ἡ θέλησή τους γιὰ ἐξουσία δὲν καταφέρνει νὰ ἐκφραστεῖ, μὲ μιὰ ἔννοια ξεκάθαρη καὶ σαφῆ, μέσα στὴν τωρινὴ θεσμοθετημένη ἱεραρχία. Νιώθουν πῶς ἀκόμα καὶ μέσα στὸ σπίτι τους, στὸ σπίτι ποῦ ἔχτισαν μὲ πείσμα καὶ μὲ ἐπίμονες προσπάθειες, στεριώνοντάς το μὲ αἷμα καὶ δάκρυα, ἀκόμα καὶ ἐκεῖ ἡ μηχανὴ τσακίζει τὸν ἄνθρωπο, ἡ γραφειοκρατία καταπνίγει τὸ δημιουργικὸ πνεῦμα καὶ ὁ χυδαῖος καὶ ἀερολόγος ἐρασιτεχνισμὸς μάταια πασχίζει νὰ κρύψει τὴν ἀπουσία συγκεκριμένων ἰδεῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴς ἀνάγκες τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἔλλειψη κατανόησης τῆς ψυχολογίας τῶν προλεταριακῶν μαζῶν. Αὐτὲς οἱ συνθήκες πραγματικὰ ἐκνευρίζουν τοὺς ἐργάτες, ποῦ ἀτομικὰ καὶ μεμονωμένα εἶναι ἀνίκανοι νὰ τὴς μεταβάλουν. Τὰ λόγια καὶ οἱ θελήσεις τῶν μεμονωμένων ἀνθρώπων εἶναι πάρα πολὺ μικρὰ πράγματα σὲ σύγκρισιν μὲ τοὺς σιδερένιους νόμους τοῦ σύμφυτους μὲ τὴ γραφειοκρατικὴ διάρθρωση τοῦ συνδικαλιστικοῦ μηχανισμοῦ.

Οἱ «ἡγέτες» τῆς ὀργάνωσης δὲν καταλαβαίνουν τίποτα ἀπ' αὐτὴ τὴ θαθεῖα καὶ μεγάλῃς ἔκτασης κρίση. Ὅσο πιὸ καθαρὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη εἶναι ὀργανωμένη

σέ σχήματα, πού δέν είναι σύμφωνα μέ τήν πραγματική της Ιστορική δομή κι όσο πιό ανάγλυφο γίνεται ότι ή εργατική τάξη δέν είναι οργανωμένη σύμφωνα μέ ένα σχήμα πού νά μπορεί νά προσαρμόζεται αδιάκοπα στους νόμους πού διέπουν τήν έσωτερική διαδικασία της πραγματικής Ιστορικής ανάπτυξης της ίδιας της τάξης, τόσο περισσότερο αὐτοί οἱ «ήγέτες» πεισματώνουν και κλείνουν τά μάτια στην πραγματικότητα και προσπαθοῦν νά ἐπιλύσουν τούς ἀνταγωνισμούς και τίς διαφωνίες μέσα στην ὀργάνωση «νομικιστικά». Πνεύματα κατεξοχήν γραφειοκρατικά αὐτοί, πιστεύουν ότι μιά ἀντικειμενική κατάσταση, ριζωμένη στην ψυχολογία πού ἀναπτύσσεται χάρη στις ζωντανές ἐμπειρίες τοῦ ἐργοστασίου, μπορεί νά ξεπεραστεί μέ λόγια πού ἀπευθύνονται στό συναίσθηματισμό και μέ μιά ἡμερήσια διάταξη, πού θά ἔχει ἐγκριθεῖ ὁμόφωνα ἀπό μιά, ἀποχαυνωμένη ἀπό τήν πολυλογία και τούς ρητορισμούς, συνέλευση. Προσπαθοῦν λοιπόν σήμερα αὐτοί νά «ἀρθοῦν στό ὕψος τῶν περιστάσεων», καθώς και γιά νά ἀποδείξουν ότι είναι ἱκανοί ἀκόμη γιά «δξείζ στοχασμούς», ξαναζοσταίνουν τίς παλιές και ξεφτισμένες συνδικαλιστικές ἰδεολογίες, ἐπιμένοντας βασανιστικά στό νά καθορίσουν σχέσεις ταυτότητας ἀνάμεσα στά Σοβιέτ και στά Συνδικάτα, και τέλος ἐπιμένοντας βασανιστικά στη διαβεβαίωση ότι τὸ τωρινό σύστημα συνδικαλιστικής ὀργάνωσης ἀποτελεῖ κιόλας τὸ σκελετό της κομμουνιστικής κοινωνίας κι ότι ἐπίσης ἀποτελεῖ τὸ σύστημα δυνάμεων ὅπου πρέπει νά ἐνσωματωθεῖ ή προλεταριακή δικτατορία.

Τὸ συνδικάτο, μέ τή μορφή πού ὑπάρχει σήμερα στις χώρες της Δυτικής Εὐρώπης, ἀποτελεῖ ἕναν τύπο ὀργάνωσης, ὅχι μόνο οὐσιαστικά διαφορετικό ἀπό τὰ Σοβιέτ, ἀλλά — και κατὰ τρόπο σημαντικό — διαφορετικό τύπο ἀκόμη κι ἀπό τὸ συνδικάτο πού ὀλοένα και πιό πολύ πάει νά ἀναπτυχτεῖ σήμερα στη Ρώσικη Κομμουνιστική Δημοκρατία.

Τὰ ὁμοιοεπαγγελματικά συνδικάτα, τὰ Ἐργατικά Κέντρα, οἱ Βιομηχανικές Ὀμοσπονδίες και ή Γενική Συνομοσπονδία Ἐργασίας ἀποτελοῦν τούς εἰδικούς τύπους προλε-

ταριακής οργάνωσης για την ιστορική εκείνη περίοδο που κυρίαρχος ήταν το κεφάλαιο. Μπορούμε να υποστηρίξουμε μάλιστα, με μιάν ορισμένη έννοια, ότι τα παραπάνω αποτελούν ολοκληρωτικά τμήμα της καπιταλιστικής κοινωνίας κι ότι έχουν μιά λειτουργία που είναι σύμφυτη με το καθεστώς της ατομικής ιδιοκτησίας. Κατά την περίοδο αυτή, όπου τα άτομα αξίζουν μονάχα στο βαθμό που είναι ιδιοκτήτες εμπορευμάτων και εμπορεύονται αυτή την ιδιοκτησία τους, ακόμη και οι εργάτες είναι υποχρεωμένοι να υπακούουν στους σιδερένιους νόμους της γενικής αναγκαιότητας και να μετατρέπονται σε εμπόρους της μοναδικής ιδιοκτησίας που κατέχουν: δηλαδή της εργατικής τους δύναμης και της επαγγελματικής τους ικανότητας. Όταν όμως πιό εκτεθειμένοι στους κινδύνους του ανταγωνισμού, οι εργάτες έχουν συγκεντρώσει την ιδιοκτησία τους σε όσο γίνεται πιό πλατειές και περιεκτικές «φίρμες», δημιουργήσαν αυτόν τον τεράστιο μηχανισμό για τη συγκέντρωση κρέατος για δουλειά, έχουν επιβάλει τιμές και ώραρια και έχουν πειθαρχήσει την αγορά. Έχουν προσλάβει από έξω ή έχουν δημιουργήσει μέσα στους κόλπους τους ένα έμπιστο διοικητικό προσωπικό, ειδικευμένο σ' αυτό του είδους τους χειρισμούς, κατάλληλο να κυριαρχεί στις συνθήκες της αγοράς και ικανό να συνομολογεί συμβάσεις, να αξιολογεί τους επιχειρησιακούς κινδύνους και να εισάγει χρήσιμες οικονομικά επεξεργασίες. Η ουσιαστική φύση του συνδικάτου είναι ανταγωνιστική, δεν είναι κομμουνιστική. Το συνδικάτο δεν μπορεί να είναι όργανο για μιά ριζική ανανέωση της κοινωνίας: Όσο αυτό μπορεί να προσφέρει πη προλεταριάτο εμπειρους γραφειοκράτες και τεχνικούς εμπειρογνώμονες για τα βιομηχανικά ζητήματα γενικού χαρακτήρα, αλλά δεν μπορεί να αποτελέσει τη βάση της προλεταριακής εξουσίας. Το συνδικάτο δεν προσφέρει καμιά δυνατότητα στον αφορά την επιλογή των ικανών και αξιων να διευθύνουν την κοινωνία προλεταριακών προσωπικοτήτων και ούτε μπορεί αυτό να διαμορφώσει τις ιεραρχίες που θα ενσαρκώνουν τις ζωντανές τάσεις και το ρυθμό πρόδου της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Ἡ προλεταριακὴ δικτατορία μπορεῖ νὰ ἐνσαρκωθεῖ μόνιχα σ' ἓνα τύπο ὀργάνωσης πού θὰ εἶναι ὁ εἰδικὸς γιὰ τὴν ξεχωριστὴ δραστηριότητα τῶν παραγωγῶν καὶ ὄχι τῶν μισθωτῶν, τῶν σκλάβων τοῦ κεφαλαίου. Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο εἶναι τὸ πρῶτο κύτταρο αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης. Γιὰ τὸ Συμβούλιο ἀντιπροσωπεύονται ὅλοι οἱ κλάδοι τῆς δουλειᾶς, ἀνάλογα μὲ τὴ συμβολὴ πού ἔχει κάθε ἐπάγγελμα καὶ κάθε κλάδος δουλειᾶς στὴν ἐπεξεργασία τοῦ προϊόντος πού παράγει τὸ ἐργοστάσιο γιὰ τὸ σύνολο. Ὁ θεσμὸς κατὰ συνέπεια εἶναι ταξικὸς καὶ κοινωνικὸς. Ὁ λόγος ὑπαρξῆς του ὀρίζεται στὴ δουλειά καὶ στὴ βιομηχανικὴ παραγωγή, δηλαδὴ σ' ἓνα μόνιμο γεγονός καὶ ὄχι πιά στὸ μισθό, ὀρίζεται στὴ διαίρεση τῶν τάξεων, δηλαδὴ σ' ἓνα μεταβατικὸ γεγονός πού ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο πού θέλουμα νὰ ξεπεράσουμε.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τὸ Συμβούλιο κάνει πραγματικότητα τὴν ἐνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, δίνει στὶς μάζες μιὰ συνοχὴ καὶ ἓνα σχῆμα πού εἶναι τῆς ἴδιας φύσης μὲ τὴ συνοχὴ καὶ τὸ σχῆμα πού παίρνει ἡ μάζα μέσα στὴ γενικὴ ὀργάνωση τῆς κοινωνίας.

Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο ἀποτελεῖ τὸ μοντέλο τοῦ προλεταριακοῦ κράτους. Ὅλα τὰ προβλήματα πού εἶναι σύμφута μὲ τὴν ὀργάνωση τοῦ προλεταριακοῦ κράτους εἶναι σύμφута καὶ γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ Συμβουλίου. Καὶ στὴν μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περίπτωση ἡ ἔννοια τοῦ πολίτη ξεπέφτει καὶ δίνει τὴ θέση τῆς στὴν ἔννοια τοῦ συντρόφου: ἡ συνεργασία γιὰ καλὴ καὶ ὠφέλιμη παραγωγή μεγαλώνει τὴν ἀλληλεγγύη καὶ πολλαπλασιάζει τοὺς δεσμοὺς ἀφοσίωσης καὶ ἀδελφωσύνης. Ὁ καθένας γίνεται ἀπαραίτητος, ὁ καθένας εἶναι στὴ θέση του καὶ ὁ καθένας ἔχει μιὰ λειτουργία καὶ μιὰ θέση. Ἀκόμη καὶ ὁ πιὸ ἀμόρφωτος καὶ καθυστερημένος ἐργάτης, ἀκόμη καὶ ὁ πιὸ ματαιόδοξος καὶ «πολιτισμένος» μηχανικὸς θὰ πειστεῖ τελικὰ γι' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια μέσα στὶς ἐμπειρίες τῆς ἐργοστασιακῆς ὀργάνωσης: ὅλοι στὸ τέλος καταλήγουν νὰ ἀποχτήσουν μιὰ κομμουνιστικὴ συνείδηση, καθὼς καταλαβαίνουν τὸ μεγάλο βῆμα πρὸς τὰ μπρὸς πού ἀντιπροσωπεύει ἡ κομμουνιστικὴ κοινωνία σὲ σύγκριση μὲ

τήν καπιταλιστική οίκονομία. Τὸ Συμβούλιο εἶναι τὸ πρὸ κατ'ἀλλήλο ὄργανο γιὰ τὴν ἀμοιβαία διαπαιδαγώγηση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ νέου κοινωνικοῦ πνεύματος πού πέτυχε νὰ ἐκφράσει τὸ προλεταριάτο μέσα ἀπὸ τὴ ζωντανὴ καὶ γόνιμη πείρα τῆς κοινότητος ἐργασίας. Ἡ ἐργατικὴ ἀλληλεγγύη, πού στὸ συνδικάτο ἀναπτύσσεται: μὲ τὴν πάλη ἐνάντια στὸν καπιταλισμό, μὲ τὴ δυστυχία καὶ μὲ τὴς θυσίες, στὸ Συμβούλιο εἶναι θετικὴ, εἶναι μόνιμη καὶ ἐπὶ πλῆθον ἐνσαρκώνεται καὶ στὴν πρὸ μικρὴ στιγμὴ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς. Τέλος περιέχεται στὴ χαρούμενη συνείδηση ὅτι συμμετέχεις σ' ἕνα ὀργανικὸ σύνολο, σ' ἕνα ὁμοιογενὲς καὶ συνεκτικὸ σύστημα ὅπου, δουλεύοντας χρήσιμα καὶ παράγοντας μ' ἀνιδιοτέλεια τὸν κοινωνικὸ πλοῦτο, ἐπιβεβαιώνει τὴν κυριαρχία του καὶ πραγματοποιεῖ τὴν ἐξουσία του καὶ τὴ δημιουργικὴ του ἐλευθερία μέσα στὴν ἱστορία.

Ἡ ὕπαρξη μιᾶς ὀργάνωσης, μέσα στὴν ὁποία ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ εἶναι διαρθρωμένη σύμφωνα μὲ τὴν ὁμοιογενεῖά της σὺν παραγωγικὴ τάξη καὶ ἡ ὁποία κάνει δυνατὴ μιὰν αὐθόρμητη καὶ ἐλεύθερη ἀντίθεση σεβαστῶν καὶ ἱκανῶν ἱεραρχιῶν καὶ προσωπικοτήτων, θὰ ἔχει σημαντικὰ καὶ θεμελιακὰ ἐπιπτώσεις στὴ συγκρότηση καὶ στὸ πνεῦμα πού ἐμφυχώνει τὴ δραστηριότητα τῶν συνδικάτων.

Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο βασίζεται, ἐπίσης καὶ αὐτό, στὰ ἐπαγγέλματα. Σὲ κάθε τομέα οἱ ἐργάτες διακρίνονται σὲ συνεργεῖα καὶ κάθε συνεργεῖο εἶναι μιὰ ἐνότητα δουλειᾶς (ἐπαγγέλματος): Τὸ Συμβούλιο συγκροτεῖται ἀκριβῶς ἀπὸ ἐπίτροπους πού οἱ ἐργάτες ἐκλέγουν κατὰ ἐπάγγελμα (συνεργεῖο) σὲ κάθε τομέα. Ἐνῶ τὸ συνδικάτο βασίζεται στὸ ἄτομο, τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο βασίζεται στὴν ὀργανικὴ καὶ συγκεκριμένη ἐνότητα τοῦ ἐπαγγέλματος, πού ὑλοποιεῖται μὲ τὴν πειθάρχηση τῆς βιομηχανικῆς διαδικασίας. Τὸ συνεργεῖο (ἐπάγγελμα) νιώθει σὰ νὰ εἶναι κάτι τὸ ξεχωριστὸ μέσα στὸ ὁμοιογενὲς σῶμα τῆς τάξης, ἀλλὰ ταυτόχρονα νιώθει ὅτι εἶναι ἐνσωματωμένο στὸ σύστημα πειθαρχίας

και τάξης που κάνει δυνατή την ανάπτυξη της παραγωγής με την ακριβή και καθορισμένη λειτουργία της. Σάν οικονομικό και πολιτικό συμφέρον το επάγγελμα είναι άξεχώριστο κι απόλυτα αλληλέγγυο τμήμα του ταξικού σώματος.

Σεχωρίζει απ' αυτό το τελευταίο σάν τεχνικό συμφέρον και σάν ανάπτυξη του επιμέρους έργαλειού που χρησιμοποιεί στη δουλειά. Κατά τον ίδιο τρόπο όλες οι βιομηχανίες είναι ομοιογενείς κι αλληλέγγυες στο σκοπό να πραγματοποιήσουν μιὰ τέλεια παραγωγή, διανομή και κοινωνική συσώρευση του πλούτου. 'Αλλά, ώστόσο, κάθε βιομηχανία έχει ξεχωριστά συμφέροντα στο βαθμό που την θεωρούμε από την πλευρά της τεχνικής οργάνωσης της δικής της ειδικής δραστηριότητάς.

Ἡ ὕπαρξη τῶν Συμβουλίων δίνει στους ἐργάτες τὴν ἀμεση εὐθύνη τῆς παραγωγῆς, τοὺς σπρώχνει νὰ βελτιώσουν τὴ δουλειά τους, καθιερώνει τὴ συνειδητὴ κι ἐθελοντικὴ πειθαρχία καὶ δημιουργεῖ τὴν ψυχολογία τοῦ παραγωγοῦ, τοῦ δημιουργοῦ τῆς ἱστορίας. Οἱ ἐργάτες μεταφέρουν αὐτὴ τὴν καινούργια συνείδηση στὸ συνδικάτο κι ἀντὶ γιὰ τὴν ἀπλὴ δραστηριότητα τῆς ταξικῆς πάλης τὸ συνδικάτο ἀφιερώνεται στὴ θεμελιακὴ δουλειά νὰ ἀποτυπώσει μιὰ καινούργια φυσιογνωμία στὴν οικονομικὴ ζωὴ καὶ στὴν τεχνικὴ τῆς δουλειᾶς, ἀφιερώνεται στὴν ἐπεξεργασία τῆς μορφῆς τῆς οικονομικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς τεχνικῆς πού ταιριάζει στὸν κομμουνιστικὸ πολιτισμὸ. Μ' αὐτὴ τὴν ἔγνοια τὰ συνδικάτα, πού ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοὺς πιά καλοὺς καὶ πιά συνειδητοὺς ἐργάτες, πραγματοποιοῦν τὴν ὑπέρτατη στιγμή τῆς ταξικῆς πάλης καὶ τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, δηλαδὴ δημιουργοῦν τὶς ἀντικειμενικὲς προϋποθέσεις γιὰ νὰ μὴν μποροῦν πιά νὰ ὑπάρχουν, οὔτε νὰ γεννιοῦνται οἱ τάξεις.

Αὐτὸ κάνουν τὰ βιομηχανικὰ συνδικάτα στὴ Ρωσία. Ἐχουν γίνει ὀργανισμοὶ ὅπου συγχωνεύονται, συνδέονται καὶ διαρθρώνονται. Ὅλες οἱ ἐπιχειρήσεις μιᾶς ὀρισμένης βιομηχανίας, σχηματίζουντας μιὰ μεγάλη βιομηχανικὴ μονάδα. Οἱ σπάταλοι ἀνταγωνισμοὶ περιορίζονται καὶ οἱ μεγάλες διοικητικὲς ὑπηρεσίες ἐφοδιασμοῦ, διανομῆς καὶ ἀποθήκευσης

Έρχονται να ένοποιηθούν σε μεγάλα κέντρα. Τα συστήματα δουλειάς, τα βιομηχανικά μυστικά και οι καινούργιες εφαρμογές έρχονται να γίνουν κοινές άμέσως για όλη τη βιομηχανία. Ο πολλαπλασιασμός γραφειοκρατικών και πειθαρχικών λειτουργιών που είναι σύμφυτες με τις σχέσεις της ατομικής ιδιοκτησίας και της ατομικής επιχείρησης, έρχονται να περιοριστούν στις καθαρά βιομηχανικές ανάγκες. Η εφαρμογή των συνδικαλιστικών αρχών στην ύφαντουργική βιομηχανία επέτρεψε στη Ρωσία μια μείωση της γραφειοκρατίας από 100 χιλιάδες σε 3,5 χιλιάδες υπάλληλους.

Η οργάνωση κατά εργοστάσιο κάνει την τάξη (δλόκληρη την τάξη) μια δημογενή και συμπαγή ένότητα, που εντάσσεται εδλόγιστα στη βιομηχανική παραγωγική διαδικασία και κυριαρχεί πάνω της, φέροντάς την κάτω από τον έλεγχο της τελικά. Στην οργάνωση κατά εργοστάσιο ένοσρκώνεται κατά συνέπεια ή προλεταριακή δικτατορία, το Κομμουνιστικό Κράτος που καταστρέφει την ταξική κυριαρχία στα πολιτικά έποικοδομήματα και στις γενικές συναρθρώσεις του.

Τα δημοεπαγγελματικά και βιομηχανικά συνδικάτα άποτελούν τη σπονδυλική στήλη του μεγάλου προλεταριακού σώματος. Αυτά έπεξεργάζονται τις άτομικές και τοπικές έμπειρίες και τις συγκεντρώνουν, πραγματοποιώντας έκείνη την πανεθνική έξίσωση των συνθηκών δουλειάς και παραγωγής πάνω στην όποία συγκεκρμένα βασίζεται ή κομμουνιστική ίσότητα.

Για να γίνει όμως δυνατό να δώσει κανείς στα συνδικάτα αυτή την θετικά ταξική και κομμουνιστική κατεύθυνση, είναι άπαραίτητο οι έργάτες να κατευθύνουν όλη τους τη θέληση και την πίστη στη σταθεροποίηση και στη διάδοση των Έργοστασιακών Συμβουλίων, στην οργανική ένοποίηση της εργατικής τάξης. Πάνω σ' αυτή την δημογενή και σταθερή βάση ανθίζουν και αναπτύσσονται όλες οι άνώτερες δομές της κομμουνιστικής δικτατορίας και οίκονομίας²⁸.

(Ένοπλόγραφο, στο «Όργανο Νοόδο», 11 Όκτώβρη 1919, 1, σελ. 21).

ΤΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΚΑΙ Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ

Ἡ διεθνὴς ταξικὴ πάλη ἔφτασε στὸ ἀποκορύφωμά της μὲ τὴ νίκη μέχρι τώρα τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν δυὸ προλεταριακῶν ἐθνῶν. Στὴ Ρωσία καὶ στὴν Οὐγγαρία οἱ ἐργάτες καὶ οἱ ἀγρότες ἔχουν ἐγκαθιδρύσει τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καὶ τόσο στὴ Ρωσία ὅσο καὶ στὴν Οὐγγαρία ἡ δικτατορία χρειάστηκε νὰ διεξαγάγει μιὰ σκληρὴ μάχη ἔχι μόνον ἐναντία στὴν ἀστική τάξη ἀλλὰ καὶ ἐναντία στὰ συνδικάτα: ἡ διαμάχη μάλιστα ἀνάμεσα στὴ δικτατορία καὶ στὰ συνδικάτα ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς πτώσης τῶν Σοβιέτ τῆς Οὐγγαρίας²⁹, ἀφοῦ τὰ συνδικάτα, ἂν καὶ ποτὲ δὲν προσπάθησαν νὰ γκρεμίσουν τὴ δικτατορία, ἐργάστηκαν πάντα σὰν «ἡττοπαθεῖς» ὀργανισμοὶ γιὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ ἀκατάπαυστα σπέρνανε τὴν ἀποθάρυνση καὶ τὴ δειλία ἀνάμεσα στοὺς κόκκινους ἐργάτες καὶ στρατιῶτες. Μιὰ ἔρευνα ἔστω καὶ πρόχειρη τῶν αἰτίων καὶ τῶν συνθηκῶν αὐτῆς τῆς διαμάχης ἀνάμεσα στὰ συνδικάτα καὶ τὴ δικτατορία δὲν μπορεῖ παρά νὰ εἶναι ὠφέλιμη γιὰ τὴν ἐπαναστατικὴ ἐκπαίδευση τῶν μαζῶν, ποὺ ἂν χρειάζεται νὰ πειστοῦν ὅτι τὸ συνδικάτο εἶναι ὁ πιὸ σημαντικὸς ἴσως προλεταριακὸς ὀργανισμὸς τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασης — ἐπειδὴ πάνω σ' αὐτὰ πρέπει νὰ θεμελιωθεῖ ἡ κοινωνικοποίηση τῆς βιομηχανίας καὶ ἐπειδὴ τὰ συνδικάτα πρέπει νὰ δημιουργήσουν τίς συνθήκες μέσα στὶς ὁποῖες ἐξαφανίζεται ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγεννηθεῖ πιά — πρέπει παράλληλα νὰ πειστοῦν γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα νὰ δημιουργήσουμε πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τίς ψυχολογικὲς καὶ ἀντικειμενικὲς συνθήκες μέσα στὶς ὁποῖες θὰ εἶναι ἀδύνατος κάθε ἀνταγωνισμὸς καὶ κάθε δυσδιάδοξος ἐξουσίας ἀνάμεσα στοὺς διάφορους ὀργανισμοὺς στοὺς ὁποίους ἐνσαρκιώνεται ἡ πάλη τῆς τάξης τῶν προλεταρίων ἐναντία στὸν καπιταλισμό.

Ἡ πάλη τῶν τάξεων πῆρε σὲ ὅλες τίς χώρες τῆς Εὐ-

ρώπης και του κόσμου ένα χαρακτήρα καθαρά επαναστατικό. Η αντίληψη της Γ' Διεθνούς σύμφωνα με την οποία αντίληψη ή πάλη των τάξεων πρέπει να είναι στραμμένη στην εγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου, είναι ανώτερη από τη δημοκρατική ιδεολογία και διαδίδεται χωρίς σταματημό ανάμεσα στις μάζες. Τα Σοσιαλιστικά Κόμματα προσχωρούν στην Γ' Διεθνή ή τουλάχιστον δρούν σύμφωνα με τις βασικές αρχές που επεξεργάστηκε το Συνέδριο της Μόσχας³⁰. Τα Συνδικάτα αντίθετα παραμείνανε προσηλωμένα στην «άληθινή δημοκρατία» και δεν αφήνουν καμιά ευκαιρία που να μην παρακινούν ή να μην εξαναγκάζουν τους εργάτες να διακηρύξουν ότι είναι αντίθετοι με τη δικτατορία ή να μην πραγματοποιούν εκδηλώσεις αλληλεγγύης προς τη Σοβιετική Ρωσία. Αυτή η συμπεριφορά των συνδικάτων ξεπεράστηκε γρήγορα στη Ρωσία, αφού η ανάπτυξη των επαγγελματικών και βιομηχανικών οργανώσεων συντροφεύτηκε παράλληλα και με ρυθμό πιο γρήγορο από την ανάπτυξη των εργοστασιακών Συμβουλίων. Αντίθετα αυτή η συμπεριφορά είχε διαδρώσει τη βάση της προλεταριακής εξουσίας στην Ουγγαρία, προκάλεσε στην Γερμανία τρομερές σφαγές κομμουνιστών εργατών και τη γέννηση του φαινομένου Νόσσε³¹, επίσης προκάλεσε στη Γαλλία την αποτυχία της γενικής απεργίας της 20 - 21 Ιουλίου και τη σταθεροποίηση του καθεστώτος Κλεμανσώ, εμπόδισε μέχρι τώρα κάθε άμεση παρεμβολή των Άγγλων εργατών στον πολιτικό αγώνα και απειλεί να διασπάσει βαθιά και επικίνδυνα τις προλεταριακές δυνάμεις σε όλες τις χώρες.

Τα Σοσιαλιστικά Κόμματα αποχτούν ολοένα και περισσότερο μια φυσιογνωμία καθαρά επαναστατική και διεθνο-στική. Τα συνδικάτα, αντίθετα, τείνουν να ενταρχώσουν τη θεωρία (!) και την ταχτική του ρεφορμιστικού όπορτου-νισμού και να καταστούν έθνικοί μονάχα οργανισμοί. Από το γεγονός αυτό γεννιέται μια αφόρητη κατάσταση πραγμάτων και μια προϋπόθεση μόνιμης σύγχισης και χρόνιας αδυναμίας για την εργατική τάξη, πράγματα που αυξάνουν τη γενική Έλλειψη Ισοροπίας της κοινωνίας και ευνουθούν την

εμφάνιση τῶν σπερμάτων τῆς ἠθικῆς διάλυσης καὶ τῆς βαρβαρότητας.

Τὰ συνδικάτα ὀργάνωσαν τοὺς ἐργάτες σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τῆς ταξικῆς πάλης καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια στάθηκαν οἱ πρῶτες ὀργανικὲς μορφές αὐτῆς τῆς πάλης. Οἱ ὀργανωτὲς τῶν συνδικάτων ἔλεγαν πάντα διὰ μονάχα ἢ ταξικὴ πάλη μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τὸ προλεταριάτο στὴ χειραφέτησή του καὶ διὰ ἢ συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση ἔχει ἀκριβῶς γιὰ σκοπὸ τῆς νὰ καταργήσῃ τὸ ἀτομικὸ συμφέρον καὶ τὴν ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο, ἀφοῦ αὐτὴ ἔχει γιὰ στόχο τῆς νὰ καταργήσῃ τὸν καπιταλιστὴ (τὸν ἀτομικὸ ἰδιοκτήτη) στὴ διομηχανικὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς καὶ κατὰ συνέπεια ἔχει γιὰ στόχο τῆς νὰ καταργήσῃ τὶς τάξεις. Ἀλλὰ τὰ συνδικάτα δὲν μπόρεσαν νὰ πραγματοποιήσουν ἀμέσως αὐτὸ τὸ σκοπὸ καὶ ὡς ἐκ τούτου αὐτὰ ἔστρεψαν διὰ τὴ δύναμή τους στὸν ἀμεσότερο σκοπὸ νὰ καλύτερέσουν τὶς συνθηκὲς ζωῆς τοῦ προλεταριάτου, ζητώντας ὑψηλότερους μισθοὺς, μείωση τοῦ ὥραριου ἐργασίας καὶ ἓνα πλαίσιο κοινωνικῆς νομοθεσίας. Τὶς κινητοποιήσεις διαδέχτηκαν ἄλλες κινητοποιήσεις, τὶς ἀπεργίες ἄλλες ἀπεργίες καὶ οἱ ὅροι ζωῆς τῶν ἐργαζομένων ἐγίναν σχετικὰ καλύτεροι. Μὰ διὰ τὰ ἀποτελέσματα, ὅλοι οἱ θρίαμβοι τῆς συνδικαλιστικῆς δραστηριότητος βασίζονται πάνω σὲ βάσεις ξεπερασμένες πιά: ἡ ἀρχὴ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας παραμένει ἀνέπαφη καὶ ἰσχυρὴ καὶ τὸ καθεστῶς τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς καθὼς καὶ ἡ ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο παραμένουν ἀθίχτες καὶ μάλιστα συγχροτοῦνται σὲ νέες μορφές. Ἡ μέρα τῶν ὀχτῶ ὥρων, ἡ ἀύξηση τοῦ μισθοῦ καὶ τὰ εὐεργετήματα τῆς κοινωνικῆς νομοθεσίας δὲν θίγουν τὰ κέρδη τους. Ἡ ἀνισοροπία ποὺ προκαλεῖ ἄμεσα μὲ τὸν ἔλεγχο τῶν κερδῶν ἢ συνδικαλιστικὴ δραστηριότητα, κατατῆγει σὲ μὰ νέα ἰσοροπία καὶ τὰ ἔθνη μὲ παγκόσμια οἰκονομία, ὅπως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γερμανία, βρίσκουν ἓνα νέο σύστημα, στὸ παιχνίδι τοῦ ἐλεύθερου ἀνταγωνισμοῦ, ἐνῶ τὰ ἔθνη μὲ περιορισμένη οἰκονομία ὅπως ἡ Γαλλία, καὶ ἡ Ἰταλία καταφεύγουν στὸν προστατευτισμὸ. Ὁ καπιταλισμὸς δηλαδὴ ρίχνει τὶς αὐξήσεις τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς διομηχανι-

κῆς παραγωγῆς εἴτε στὶς ἄμορφες μάζες τῶν ἔθνῶν εἴτε στὶς ἀποικιακῆς μάζες.

Ἔτσι ἡ συνδικαλιστικὴ δράση ἀποκαλύπτεται ἀπόλυτα ἀνίκανη νὰ ξεπεράσει μὲ τὴν ἐξουσία της καὶ τὰ μέσα της τὴν καπιταλιστικὴ κοινωνία καὶ ἀποκαλύπτεται ἀνίκανη νὰ ὀδηγήσει τὸ προλεταριάτο στὴ χειραφέτησή του, νὰ ὀδηγήσει τὸ προλεταριάτο στὴν πραγματοποίησή τοῦ ὕψηλοῦ καὶ γενικοῦ σκοποῦ του, πράγμα ποῦ ἦταν ἀρχικὰ ἡ πρόθεσή της.

Σύμφωνα μὲ τὶς θεωρίες τῶν συνδικαλιστῶν, τὰ συνδικάτα θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξυπηρετήσουν καὶ νὰ ἐκπαιδεύσουν τοὺς ἐργάτες στὴ διαχείριση τῆς παραγωγῆς. Ἀφοῦ τὰ βιομηχανικὰ συνδικάτα, λέγανε, εἶναι μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀντανάκλαση μιᾶς ὀρισμένης βιομηχανίας αὐτὰ θὰ γίνουν τὰ πλαίσια τῆς ἐργατικῆς ἀρμοδιότητος γιὰ τὴ διεύθυνση αὐτῆς τῆς ὀρισμένης βιομηχανίας. Τὰ ἀξιώματα στὰ συνδικάτα θὰ ἐξυπηρετοῦν στὸ νὰ κάνουν δυνατὴ μιὰ ἐκλογή τῶν καλύτερων ἐργατῶν, τῶν πιὸ σπουδασμένων, τῶν πιὸ ἐξυπνῶν καὶ τῶν πιὸ κατὰλληλων γιὰ νὰ κυριαρχήσουν στὸ σύνθετο μηχανισμό τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς: Οἱ ἐργάτες «καθοδηγητές» τῆς βιομηχανίας τοῦ ἀτσαλιοῦ θὰ εἶναι οἱ πιὸ ἱκανοὶ νὰ διευθύνουν αὐτὴ τὴν βιομηχανία καὶ τὸ ἴδιο ἰσχύει γιὰ τὴ μεταλλουργικὴ βιομηχανία, γιὰ τὴν βιομηχανία τοῦ βιβλίου κ.λ.π.

Κολοσσιαία ἀυτοπάτη. Ἡ ἐκλογή τῶν συνδικαλιστῶν ἡγετῶν δὲ γίνεται ποτὲ μὲ κριτήριον τὴ βιομηχανικὴ ἱκανότητά τους, ἀλλὰ μὲ μοναδικὸ κριτήριον τὴ νομικὴ γραφειοκρατικὴ καὶ δημαγωγικὴ ἱκανότητά τους. Καὶ ὅσο περισσότερο οἱ ὀργανώσεις μεγάλωνν σὲ μέγεθος, ὅσο περισσότερο συχνὴ ἦταν ἡ παρέμβασή τους στὴν ταξικὴ πάλη καὶ ὅσο περισσότερο πλατειὰ καὶ βαθειὰ ἦταν ἡ δράση τους ἄλλο τόσο πιὸ ἀναγκαῖο ἔγινε νὰ μετατραπῆ τὸ καθοδηγητικὸ λειτουργημὰ σὲ καθαρὰ διοικητικὸ καὶ λογιστικὸ καὶ ἄλλο τόσο ἡ τεχνικὴ βιομηχανικὴ ἱκανότητά ἔγινε μὴ - ἀξία καὶ ἀπόκτησε τὴν ὑπεροχὴ ἢ γραφειοκρατικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἱκανότητα. Συγκροτήθηκε ἔτσι μιὰ πραγματικὴ καὶ ξεχωριστὴ κλάσα

ύπαλλήλων και δημοσιογράφων συνδικαλιστών με μιά ψυχολογία κάστας που είναι σε απόλυτη αντίθεση με την ψυχολογία των εργατών, κάστα που κατάληξε να πάρει, σε σύγκριση με την εργατική μάζα, την ίδια θέση που έχει ή κυβερνητική γραφειοκρατία σε σχέση με το κοινοβουλευτικό κράτος: είναι ή γραφειοκρατία που βασιλεύει και κυβερνά.

Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου θέλει νά καταργήσει τὸ καθεστῶς τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγῆς, θέλει νά καταργήσει τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, ἐπειδὴ μόνο ἔτσι μπορεῖ νά καταργήσει τὴν ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου θέλει νά καταργήσει τὴ διαφορά τῶν τάξεων, θέλει νά καταργήσει τὴν πάλη τῶν τάξεων, ἐπειδὴ μόνο ἔτσι μπορεῖ νά εἶναι πλήρης ἡ κοινωνικὴ χειραφέτηση τῆς εργατικῆς τάξης. Γιὰ νά ἐπιτύχει αὐτὸ τὸ σκοπὸ τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα ἐκπαιδεύει τὸ προλεταριάτο καὶ ὀργανώνει τὴν ταξικὴ του δύναμη καὶ με σκοπὸ νά χρησιμοποιοῦν αὐτὴ τὴν ἐνοπλὴ δύναμη γιὰ νά ἐπιβληθεῖ στὴν ἀστικὴ τάξη καὶ νά καθορίσει τίς συνθήκες μέσα στίς ὁποῖες ἡ ἐκμεταλλεύτρια τάξη θὰ καταργηθεῖ καὶ δὲ θὰ μπορέσει νά ξαναγεννηθεῖ. Τὸ καθήκον τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στὴ δικτατορία εἶναι λοιπὸν τὸ παρακάτω: νά ὀργανώσει δυναμικὰ καὶ ἀποφασιστικὰ τὴν τάξη τῶν εργατῶν καὶ ἀγροτῶν σὲ κυρίαρχη τάξη, νά ἐλέγχει διὰ ὅλους οἱ ὀργανισμοὶ τοῦ νέου κράτους ἀναπτύσσουν πράγματι ἐπαναστατικὸ ἔργο καὶ νά καταργήσει τὰ παλιὰ δικαιώματα καὶ τίς παλιές σχέσεις, πού εἶναι συμφυεῖς μετὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ δραστηριότητα καταστροφῆς καὶ ἐλέγχου πρέπει νά συνοδεύεται ἀμεσα ἀπὸ θετικὸ ἔργο δημιουργίας καὶ παραγωγῆς. Ἐὰν δὲν πετύχει σ' αὐτὸ τὸ ἔργο, ἡ πολιτικὴ δύναμη εἶναι μάταιη καὶ ἡ δικτατορία δὲν μπορεῖ νά διατηρηθεῖ: γιὰτὶ καμιά κοινωνία δὲν μπορεῖ νά ὑπάρξει χωρὶς τὴν παραγωγή καὶ ἀκόμη λιγότερο ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, πού πραγματοποιεῖται σὲ συνθήκες οἰκονομικῆς καταστροφῆς - συνθήκες πού παράγονται ἀπὸ τὰ πέντε χρόνια ἀγρίου πολέμου καὶ ἀπὸ μῆνες καὶ μῆνες ἐνοπλῆς ἀστικῆς τρο-

μοκρατίας — και γι' αυτό έχει ανάγκη ακόμη περισσότερο από μιὰ εντατική παραγωγή.

Και ιδού λοιπόν τὸ πλατὺ και θαυμαστὸ καθήκον ποὺ πρέπει νὰ ξανανοήσουμε στὴ δράση τῶν βιομηχανικῶν συνδικάτων. Αὐτὰ θὰ ἔπρεπε ἀκριβῶς νὰ πραγματοποιήσουν τὴν κοινωνικοποίηση και θὰ ἔπρεπε νὰ εἰσαγάγουν μιὰ καινούργια τάξη παραγωγῆς, στὴν ὁποία τάξη ἡ ἐπιχείρηση δὲ θὰ βασίζετανε στὴ θέληση γιὰ κέρδος τοῦ ἰδιοκτήτη, ἀλλὰ στὸ ἀλληλέγγυο συμφέρον τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ὥστε ὁ κάθε βιομηχανικὸς κλάδος νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν γενικὴ ἀσάφεια και νὰ συγκεντρωθεῖ στὸ ἀντίστοιχο ἐργατικὸ συνδικάτο.

Στὰ Οὐγγρικά Σοβιέτ τὰ συνδικάτα ἀποφύγανε κάθε δημιουργικὴ δουλειά. Πολιτικὰ οἱ συνδικαλιστὲς — ὑπάλληλοι δημιουργοῦσαν συνεχῶς ἐμπόδια στὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἀποτελώντας κράτος ἐν κράτει, ἐνῶ στὸ πεδίο τῆς οἰκονομίας παραμείνανε ἀδρανεῖς: πάνω ἀπὸ μιὰ φορὰ τὰ ἐργοστάσια θὰ πρεπε νὰ εἶχαν κοινωνικοποιηθεῖ ἐνάντια στὴ θέληση τῶν συνδικάτων, ἀν και ἡ σοσιαλιστικοποίηση ἦταν αὐτὸ ποὺ θὰ ἔδινε ὑπεροχὴ στὰ συνδικάτα. Ἄλλὰ οἱ «ἡγέτες» τῶν Οὐγγρικῶν ὀργανώσεων ἦταν περιορισμένοι πνευματικὰ, εἶχαν μιὰ ψυχολογία γραφειοκρατικὴ — ρεφορμιστικὴ και φοβόντουσαν συνεχῶς μὴ χάσουν τὴν ἐξουσία ποὺ ἀσκοῦσαν μέχρι τότε στοὺς ἐργάτες. Ἐπειδὴ ἡ λειτουργία, γιὰ χάρη τῆς ὁποίας τὸ συνδικάτο ἀναπτύχθηκε μέχρι τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, ἦταν συμφυῆς μὲ τὴν κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης και ἐπειδὴ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ συνδικάτου δὲν εἶχαν τεχνικὴ βιομηχανικὴ ἱκανότητα, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ και οἱ τελευταῖοι ὑποστήριξαν διὰ τὴ τάξη τῶν προλεταρίων ἦταν ἀνώριμη ἀκόμη γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴν ἀμεση διαχείριση τῆς παραγωγῆς και ταυτόχρονα τάχθηκαν ὑπὲρ τῆς «ἀληθοῦς» δημοκρατίας, δηλαδὴ ὑπὲρ τῆς διατήρησης τῆς μπουρζουαζίας στὴν ἀρχικὴ θέση τῆς τῆς ἰδιοκτητρίας τάξης. Αὐτοὶ ἤθελαν νὰ δικαιωνίσουν και νὰ φέρουν ὡς τὴν τελευταία συνέπειά τῆς τὴν ἐποχὴ τῶν συμφωνιῶν, τῶν συμβάσεων ἐργασίας και τῆς κοινωνικῆς νομοθεσίας γιὰ νὰ εἶναι

σέ θέση νά αξιοποιήσουν τίς ἀρμοδιότητές τους. Μ' ἄλλα λόγια αὐτοί οἱ ἀξιωματοῦχοι ἤθελαν νά περιμένουν τή... διεθνή ἐπανάσταση, μὴ μπορώντας νά κατανοήσουν ὅτι ἡ διεθνὴς ἐπανάσταση ἐκδηλώθηκε στὴν Οὐγγαρία, ἀκριβῶς μὲ τὴν οὐγγρικὴ ἐπανάσταση, στὴ Ρωσία μὲ τὴ ρωσικὴ ἐπανάσταση καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη μὲ τίς γενικὲς ἀπεργίες, τὰ στρατιωτικὰ πραξικοπήματα καὶ μὲ δρους ζωῆς πού ἔκαναν ἀδύνατη τὴν τελευταία γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη χάρη στίς συνέπειες τοῦ πολέμου.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς πῶ ἐπιφανεῖς «ἡγέτες» τῶν οὐγγρικῶν συνδικάτων εἶπε τὰ ἔξης στὴν τελευταία συνεδρίαση τῶν Σοβιέτ τῆς Βουδαπέστης, ἐκθέτοντας τὴν ἀποψη τῶν ἠττοπαθῶν τῆς ἐπανάστασης: «Ὅταν τὸ Οὐγγρικό προλεταριάτο ἀνάλαβε τὴν ἐξουσία καὶ ἐκήρυξε τὴ Δημοκρατία τῶν Σοβιέτ, θάσκιζε τίς ἐλπίδες του σὲ τρεῖς προϋποθέσεις 1) στὴν ἐπιχειρημένη ἐκρηξη τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης 2) στὴ συνδρομὴ τοῦ κόκκινου στρατοῦ τῆς Ρωσίας καὶ 3) σὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ οὐγγρικοῦ προλεταριάτου. Ἄλλὰ ἡ παγκόσμια ἐπανάσταση ἄργησε νά ξεσπάσει, ὁ κόκκινος στρατός τῆς Ρωσίας δὲν μπόρεσε νά φτάσει στὴν Οὐγγαρία καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ οὐγγρικοῦ προλεταριάτου δὲν ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ προλεταριάτου τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ στιγμή, ἡ κυβέρνησις τῶν Σοβιέτ ἀποσύρεται γιὰ νά δώσει στὴ χώρα τὴ δυνατότητα νά ἔρθει σὲ διαπραγματεύσεις μὲ τὴν Ἀντάτ: Ἀποσύρεται γιὰ νά μὴ ματοκυλήσει τὸ οὐγγρικό προλεταριάτο, γιὰ νά τὸ διαφυλάξει καὶ νά τὸ συντηρήσει: γιὰ τὸ συμφέρον τῆς παγκόσμιας ἐπανάστασης, ἐπειδὴ "κάποια μέρα" ἡ μεγάλη στιγμή τῆς παγκόσμιας σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης πρέπει "ὥστόσο" νά ἔρθει».

Στὸ τελευταῖο τεῦχος τῆς ἡ κομμουνιστικῆς ἐπιθεώρησης «Vörös Ujság» (2 Αὐγούστου) ἐξέθετε ὡς ἔξης τὴν κατάσταση πού δημιουργήσαν σὸ οὐγγρικό προλεταριάτο οἱ παραδοσιακὲς ὀργανώσεις του:

«Ξέρε: ἄραγε τὸ οὐγγρικό προλεταριάτο τί τὸ περιμένει

ἂν δὲν βγάλει ἀπὸ τῆ μέση αὐτῆ τῆ στιγμή τοὺς φονιάδες πού ἔχει μέσα στὸ σπῆτι του; Ξέρει ἄραγε τὸ προλεταριάτο τῆς Βουδαπέστης ποιὰ θὰ εἶναι ἡ τύχη του ἂν δὲ θρεῖ τὴ δύναμη νὰ ξεβράσει τὴ συμμορία τῶν ληστῶν πού ἔχει παραιοφύσει στὸ προλεταριακὸ κράτος; Ἡ τρομοκρατία τῶν λευκῶν καὶ ἡ τρομοκρατία τῶν Ρουμάνων θὰ ἐνώσουν τίς δυνάμεις τους γιὰ νὰ ἐπιβληθοῦν στὸ οὐγγρικὸ προλεταριάτο καὶ τὸ μαστίγιο τους θὰ γλυκάνει τὸ μαρτύριο τῆς πείνας ἐνῶ ἡ παραγωγικὴ δουλειὰ θὰ ἐνισχυθεῖ ἀπὸ τὴ λεηλασία τῶν μηχανῶν μας καὶ τὴν κατεδάφιση τῶν ἐργοστασίων μας.

Ἡ "ἀριστοκρατία" τῆς ἐργατικῆς τάξης, "ὄλοι ἐκεῖνοι" πού στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου θὰ ἔχουν ἀπευθύνει ἔστω καὶ "μια μόνον φορὰ" τὸ λόγο στὸ προλεταριάτο θὰ δόσουν λογαριασμὸ γιὰ τίς πράξεις τους στὶς μπαγιονέτες καὶ τὰ μυδράλια τῶν Ρουμάνων. Ἡ "ἀληθινὴ" δημοκρατία θὰ ἐγκαθιδρυθεῖ στὴν Οὐγγαρία, ἀφοῦ ὄλοι ἐκεῖνοι πού θὰ μπορούσαν νὰ ποῦν κάτι θὰ ἀναγκαστοῦν νὰ σωπάσουν καὶ οἱ ὑπόλοιποι θὰ ἀπολαβαίνουν τὰ ἴσα δικαιώματα ἀπὸ τὸ μαστίγιο τῶν Βογιάρων. Ἡ διένεξη ἀνάμεσα στὸ κόμμα καὶ στὸ συνδικάτο θὰ σταματήσει, ἀφοῦ γιὰ πολὺν καιρὸ δὲ θὰ ὑπάρχουν στὴν Οὐγγαρία οὔτε κόμμα οὔτε συνδικάτα καὶ φυσικὰ ἡ διένεξη γιὰ τὸ ἂν πρέπει ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου νὰ χρησιμοποιοῦν τὴ βία ἢ τὴν πειθὴ θὰ σταματήσει ἀφοῦ ἡ ἀστική τάξη καὶ οἱ βογιάροι θὰ ἔχουν κίβλας ἀποφασίσει τὴ μεθοδολογία τῆς "δικίας τους" δικτατορίας: ἔτσι ἑκατοντάδες κρεμάλες θὰ δείχνουν ὅτι ἡ διένεξη ἔχει σταματήσει γιὰ πάντα ὑπὲρ τῆς μπουρζουαζίας καὶ ἐξαιτίας τῆς ἀδυναμίας τοῦ προλεταριάτου».

(Ἐναπόγραφο, «Λ' Οργάνισε Νοσόδου», 25 Ὀκτώβρη 1919, 1, φ. 23).

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ

Μήπως είμαστε συνδικαλιστές³²; Μήπως τὸ κίνημα τῶν τομεακῶν ἐπιτρόπων ποὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὸ Τουρίνο δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ ἀπὸ τίς πολλὲς τοπικὲς ἐνσαρκώσεις τῆς συνδικαλιστικῆς θεωρίας; Μήπως ἀλήθεια αὐτὸ τὸ κίνημα δὲν εἶναι παρὰ ἓνας μικρὸς στρόβιλος ποὺ προαναγγέλλει τίς καταστροφὲς τοῦ συνδικαλιστικοῦ κυκλώνα μὲ τοπικὴ σφραγίδα; Δηλαδή μήπως πρόκειται γιὰ ἐκεῖνο τὸ σύμφυρμα δημαγωγίας ρητορικοῦ ψευτοεπαναστατικοῦ βερμπολισμοῦ καὶ ἀπεΐθαρχου καὶ ἀνεύθυνου πνεύματος, ποὺ ἔχει τὴ μανία νὰ ἀναταράξει ἕναν περιορισμένο ἀριθμὸ ἀνθρώπων ἀπὸ μιὰ περιορισμένη διανόηση (μὲ λίγο μυαλὸ καὶ πολὺ τουπέ), ποὺ κατάφερε μέχρι τῶρα νὰ δεσμεύει τὴ θέληση τῶν μαζῶν καὶ ποὺ θὰ παραμείνει στὰ χρονικά τοῦ ἰταλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μὲ τὴν ὀνομασία: ἰταλικὸς συνδικαλισμὸς;

Ἡ συνδικαλιστικὴ θεωρία ἔχει χρεωκοπήσει: ὀλότελα μπροστὰ στὴ συμπαγὴ πείρα τῶν προλεταρίων ἐπαναστατῶν. Τὰ συνδικάτα ἔχουν ἀποδείξει τὴν ὀργανικὴ τους ἀνικανότητα νὰ ἐνσαρκώσουν τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Ἡ κανονικὴ ἀνάπτυξη τῶν συνδικάτων σηματοδεύτηκε ἀπὸ μιὰ πορεία παρακμῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τῶν μαζῶν: πράγμα ποὺ αὐξάνει τὴν ὕλική δύναμη, ἀλλὰ ἐξασθενίζει καὶ ἀποδυναμώνει ἐξ ὀλοκλήρου τὸ καταχτητικὸ πνεῦμα, ἔτσι ἐξαντλεῖται ὁ ζωντανὸς ἐνθουσιασμὸς καὶ τὴν ἥρωική ἀδιαλαξία διαδέχεται ἡ ὀπορτουμιστικὴ πραχτική, ἡ πραχτικὴ «γιὰ τὸ ψωμὶ καὶ τὸ βούτυρο». Ἡ ποσοτικὴ αὐξηση καθορίζει μιὰ ποιοτικὴ φτώχεια καὶ ἓνα εὐκολοδόλεμα στὶς κοινωνικὲς μορφὲς τοῦ καπιταλισμοῦ· καθορίζει τὴν ἐμφάνιση μιᾶς μίζερης καὶ ψευδοῦς ἐργατικῆς ψυχολογίας σὰν καὶ τῆς μικρῆς καὶ μεσαίας ἀστικῆς τάξης. Καὶ ὅμως στοιχειῶδες καθήκον τοῦ συνδικάτου εἶναι τὸ καθήκον νὰ στρατολογήσει ὅλη τὴ μάζα, εἶναι τὸ καθή-

κον νά ἐντάξει στά πλαίσιά του δλους τούς ἐργαζόμενους στή βιομηχανία καί τή γεωργία. Τό μέσο λοιπόν δέν εἶναι ἐκεῖνο πού ταιριάζει μέ τό σκοπό καί ἀφοῦ τό μέσο δέν εἶναι παρά μιὰ στιγμή τοῦ σκοποῦ πού πραγματοποιεῖται, πού βρίσκεται στό γίνεσθαί του, πρέπει νά συμπεράνει κανεῖς ὅτι ὁ συνδικαλισμός δέν ἀποτελεῖ μέσο γιά τήν ἐπανάσταση, δέν εἶναι μιὰ στιγμή τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, οὔτε εἶναι ἡ ἐπανάσταση πού πραγματοποιεῖται, πού βρίσκεται στό γίνεσθαί τῆς: ὁ συνδικαλισμός δέν εἶναι ἐπαναστατικός παρά μονάχα σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τή γραμματική δυνατότητα πού ἔχει νά παντρεύει τίς δύο ἐκφράσεις.

Ἀποκαλύφτηκε ὅτι ὁ συνδικαλισμός δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρά μιὰ μορφή τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καί ὄχι ἓνα ἐννητικό ξεπέραςμα αὐτῆς τῆς κοινωνίας. Ὁ συνδικαλισμός ὀργανώνει τούς ἐργάτες, ὄχι σάν παραγωγούς, ἀλλά σά μισθωτούς, δηλαδή σά δημιουργήματα τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας, σάν πωλητές τοῦ ἐμπορεύματος ἐργασία. Ὁ συνδικαλισμός συνενώνει: τούς ἐργάτες ἀνάλογα μέ τὰ ἐργαλεῖα τῆς δουλειᾶς τους ἢ ἀνάλογα μέ τό ὕλικό πού κατεργάζονται, δηλαδή ὁ συνδικαλισμός συνενώνει τούς ἐργάτες μέ βάση τή μορφή πού τούς δίνει τό καπιταλιστικό καθεστῶς, τό καθεστῶς τοῦ οἰκονομικοῦ ἀτομικισμοῦ. Τό νά χρησιμοποιοῦμε ἓνα ἐργαλεῖο καί ὄχι κάποιο ἄλλο, τό νά κατεργαζόμαστε ἓνα ὕλικό καί ὄχι κάποιο ἄλλο φανερώνει ἱκανότητες καί χαρίσματα πού διαφέρουν μονάχα στόν κόπο πού καταβάλλουμε καί στό κέρδος πού προσπορίζομαστε. Ὁ ἐργάτης προσηλώνεται ἔτσι σ' αὐτή του τήν ἱκανότητα καί σ' αὐτό του τό χάρισμα καί τὰ θεωρεῖ ὄχι σά μιὰ στιγμή τῆς παραγωγῆς, ἀλλά σάν ἓνα σκέτο μέσο προσπορισμοῦ κέρδους.

Τό συνδικάτο κατὰ ἐπάγγελμα ἢ κατὰ βιομηχανία ἐνώνοντας τόν ἐργάτη μέ τούς συντρόφους του τοῦ ἴδιου ἐπαγγέλματος ἢ τῆς ἴδιας βιομηχανίας, δηλαδή μέ ἐκείνους πού στή δουλιά τους χρησιμοποιοῦν τό ἴδιο ἐργαλεῖο μ' αὐτόν ἢ πού μεταποιοῦν τό ἴδιο ὕλικό πού μεταποιοεῖ κι αὐτός,

συμβάλλει στο να δυναμώσει ή παραπάνω ψυχολογία, δηλαδή συμβάλλει στο να τον απομακρύνει ολοένα και περισσότερο από τη δυνατότητα να κατανοήσει τον έαυτό του σαν παραγωγό και τον οδηγεί στο να θεωρεί τον έαυτό του ένα είδος «έμπορεύματος» μιας εθνικής και διεθνούς αγοράς, πού με το παιχνίδι του ανταγωνισμού καθορίζει την τιμή του και την αξία του.

Ο εργάτης μπορεί να θεωρήσει τον έαυτό του σαν παραγωγό, μονάχα αν θεωρήσει τον έαυτό του σαν αναπόσπαστο μέρος ολόκληρου του συστήματος δουλειάς πού συνοψίζεται στο αντικείμενο της συγκεκριμένης βιομηχανίας, μονάχα δηλαδή αν ζει την ένότητα της βιομηχανικής διαδικασίας, πράγμα πού απαιτεί τη συνεργασία του χειρώναχτα, του ειδικευμένου, του διοικητικού υπάλληλου, του μηχανικού και του τεχνικού διευθυντή. Ο εργάτης μπορεί να νοήσει τον έαυτό του σαν παραγωγό μονάχα όταν θάχει συνδεθεί ψυχολογικά με την επί μέρους παραγωγική διαδικασία ενός όρισμένου εργοστασίου (για παράδειγμα ως πού με ενός εργοστασίου αυτοκινήτων στο Τουρίνο) και αφού θάχει νοήσει τον έαυτό του σαν μια αναγκαία και αναπαλλοτρίωτη στιγμή της δραστηριότητας ενός κοινωνικού συνόλου πού παράγει αυτοκίνητα. Τότε ξεπερνά αυτή τη φάση και βλέπει: δηλ τη δραστηριότητα της τουρινέζικης βιομηχανίας παραγωγής αυτοκινήτων και θεωρεί το Τουρίνο σά μια παραγωγική ένότητα πού την χαρακτηρίζουν τά αυτοκίνητα και κατανοεί έτσι ένα μεγάλο μέρος της γενικής δραστηριότητας της τουρινέζικης εργασίας, ότι δηλαδή αυτή υπάρχει και αναπτύσσεται μόνο και μόνο επειδή υπάρχει και αναπτύσσεται ή βιομηχανία αυτοκινήτων, και κατά συνέπεια καταλαβαίνει ότι οι εργαζόμενοι σ' αυτές τίς γενικές και πολύπλοκες δραστηριότητες είναι και αυτοί παραγωγοί της βιομηχανίας αυτοκινήτων, επειδή είναι δημιουργοί των αναγκαίων και κατάλληλων προϋποθέσεων για την ύπαρξη αυτής της βιομηχανίας. Ξεκινώντας τώρα από αυτό το κύτταρο, δηλαδή από το εργοστάσιο πού το βλέπει σαν ένότητα, σαν πράξη δημιουργίας ενός όρισμένου προϊόντος, φτάνει ο εργάτης στην κατανόηση μιας ό-

λοένα και πιο πλατειᾶς ἐνότητας, μέχρι τὸ ἔθνος, πὺ εἶναι στὸ σύνολό του ἕνας γιγαντιαῖος μηχανισμὸς παραγωγῆς πὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὶς ἐξαγωγές και τὶς εἰσαγωγές του, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ πλοῦτου πὺ ἀνταλλάσσει μὲ ἕνα ἰσοδύναμο σύνολο πλοῦτου πὺ προέρχεται ἀπὸ δλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἀπὸ τοὺς πολυάριθμους ἄλλους γιγαντιαίους μηχανισμούς παραγωγῆς στοὺς ὁποίους εἶναι διαιρεμένος ὁ κόσμος. Ἄρα ὁ ἐργάτης εἶναι παραγωγός, ἐπειδὴ ἀπόχτησε συνείδηση τῆς λειτουργίας του μέσα στὴν παραγωγικὴ διαδικασίᾳ και σὲ δλους τοὺς ἀναβαθμούς τῆς: ἀπὸ τὸ ἐργοστάσιο ὡς τὸ ἔθνος και ὡς τὸν κόσμο. Τότε ὁ ἐργάτης νιώθει τὴν τάξη και γίνεται κομμουνιστῆς ἐπειδὴ ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησίᾳ δὲν ἀποτελεῖ λειτουργίᾳ τῆς παραγωγῆς και γίνεται ἐπαναστάτης ἐπειδὴ καταλαβαίνει ὅτι: ὁ καπιταλιστῆς, ὁ ἀτομικὸς ἰδιοκτήτης, εἶναι ἕνα νεκρὸ πρᾶγμα, ἕνα ἐμπόδιο πὺ πρέπει νὰ καταργηθεῖ. Τότε συλλαμβάνει τὴν ἔννοιᾳ τοῦ «κράτους», ἀντιλαμβάνεται μιᾶ σύνθετη ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, μιᾶ συγκεκριμένη μορφή τῆς κοινωνίας — γιὰτὶ αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ ἡ μορφή τοῦ γιγαντιαίου μηχανισμοῦ παραγωγῆς πὺ ἀντανακλᾷ — μὲ δλες τὶς νέες και ἀνώτερες σχέσεις, συνδέσεις και λειτουργίες πὺ ἀπαιτεῖ τὸ τεράστιο μέγεθός τῆς. Τότε κατανοεῖ τὴ ζωὴ τοῦ ἐργοστασίου πὺ ἀντιπροσωπεύει τὴ σύνθεση, τὴν ἄρμονία και τὴν ἱεραρχία τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν γιὰ νὰ ζεῖ και νὰ ἀναπτύσσεται τὸ ἐργοστάσιό του, ἡ βιομηχανία του και ἡ προσωπικότητά του σὰν παραγωγὸς.

Τὴν πραχτικὴ τοῦ ἰταλικοῦ ψευτοεπαναστατικοῦ συνδικαλισμοῦ τὴν ἀπόριψε τὸ τουρινέζικο κίνημα τῶν τομεακῶν ἐπιτρόπων ὅπως ἀκριθῶς ἀπόριψε και τὴν πραχτικὴ τοῦ ρεφορμιστικοῦ συνδικαλισμοῦ: και μάλιστα τὸν ἀπόριψε διπλά, ἀφοῦ ὁ ρεφορμιστικὸς συνδικαλισμὸς ἀντιπροσωπεύει μιᾶ ἀνώτερη μορφή σὲ σχέση μὲ τὸν ψευτο-επαναστατικὸ συνδικαλισμὸ. Πράγματι, ἀν τὸ συνδικάτο μπορεῖ νὰ δίνει μόνο «ψωμὶ και βούτυρο» στοὺς ἐργάτες και ἀν τὸ συνδικάτο μπορεῖ σὲ ἀστικὸ καθεστῶς νὰ ἐξασφαλίζει μονάχα

μιά σταθερή αγορά μισθών και μπορεί να περιορίζει μερικώς από τους πιο φοβερούς κινδύνους για τη φυσική και ηθική άκεραιότητα του εργάτη, είναι φανερό ότι η ρεφορμιστική πραχτική είναι πολύ καλύτερη από την ψευτο-επαναστατική πραχτική, αφού πέτυχε αυτά τα αποτελέσματα. "Αν από ένα εργαλείο απαιτούμε περισσότερα από όσα αυτό μπορεί να αποδώσει και αν κάνουμε να γίνει πιστευτό ότι ένα εργαλείο μπορεί να αποδώσει περισσότερο από εκείνο που του επιτρέπει η φύση του τότε διαπράττουμε ανοησίες και εφαρμόζουμε μια πραχτική καθαρά δημαγωγική. Οι ψευτο-επαναστάτες συνδικαλιστές της Ιταλίας οδηγήθηκαν συχνά στο δίλημα μήπως θα συνέφερε να μεταβάλουν το συνδικάτο (παράδειγμα το συνδικάτο των σιδηροδρομικών) σε κλειστό κύκλο που θα περιλαμβάνει μονάχα τους «επαναστάτες», δηλαδή την τολμηρή μειοψηφία που σέρνει πίσω της τις τις ψυχρές και αδιάφορες μάζες. Οδηγήθηκαν δηλαδή αυτοί στο να αρνηθούν τη στοιχειώδη αρχή του συνδικαλισμού, την αρχή της μαζικής οργάνωσης. Έπειδή ενδόμυχα και ασυνείδητα διαπισθάνονται πόσο άνωφελη είναι η προπαγάνδα «τους» και πόσο άνικανο είναι το συνδικάτο να δώσει μια συγκεκριμένα επαναστατική μορφή στη συνείδηση του εργάτη. Έπειδή δέν έχουν ποτέ έρευνήσει με καθαρότητα και ακρίβεια το πρόβλημα της προλεταριακής επανάστασης και έπειδή αυτοί οι όπαδοι της θεωρίας των «παραγωγών» δέν έχουν καμιά συνείδηση τι σημαίνει παραγωγός. Αυτοί είναι: δημαγωγοί και όχι επαναστάτες, άγκιτάτορες, που ξεσηκώνουν... τὰ αίματα με έρεθιστικά λόγια μονάχα, και όχι εκπαιδευτές και διαμορφωτές συνειδήσεων.

Το κίνημα των επιτρόπων γεννήθηκε μήπως και αναπτύχθηκε για να αντικαταστήσει ο Μπόργκι τον Μπουότσι και τον Ντ' Αραγκόνα³³; Το κίνημα των επιτρόπων είναι ή άρνηση κάθε μορφής ατομισμού και περσοναλισμού³⁴. Το κίνημα των επιτρόπων αποτελεί την αρχή ενός μεγάλου ιστορικού προσές στα πλαίσια του οποίου ή μάζα των εργαζομένων θα αποχτήσει συνείδηση της — βασισμένης

στην παραγωγή και στη συγκεκριμένη πρακτική της δουλειάς — αδιάσπαστης ενότητάς της και θα δώσει μίαν οργανική μορφή σ' αυτή τη συνείδηση. Αυτό το τελευταίο θα το επιτύχει με το να συγκροτήσει ή μάζα των εργαζομένων μίαν Ιεραρχία και να εκφράσει μ' αυτή την Ιεραρχία, ότι βαθύτερο έχει, έπειδή αυτή ή Ιεραρχία θα αποτελεί κάτι σαν τη συνειδητή θέληση να φτάσουν σ' έναν καθορισμένο σκοπό και σε μιά μεγάλη Ιστορική διαδικασία που χωρίς σταματημό θα αποκορυφωθεί στη δικτατορία του προλεταριάτου και στην Κομμουνιστική Διεθνή, παρόλα τα σφάλματα που μπορεί να κάνουν μερικά άτομα και παρόλες τις κρίσεις που μπορεί να δημιουργήσουν οι έθνικες και διεθνείς συνθήκες.

Η συνδικαλιστική θεωρία δεν έχει ποτέ εκφράσει μιά παρόμοια αντίληψη για τους παραγωγούς και για τη διαδικασία Ιστορικής ανάπτυξης της κοινωνίας των παραγωγών, ούτε έχει ποτέ αναφέρει ότι στην όργάνωση των εργαζομένων θα έπρεπε να δοθεί μιά τέτοια κατεύθυνση και μιά τέτοια σημασία. Το επαγγελματικό συνδικάτο και το διομηχανικό συνδικάτο θεωρήθηκαν σά μιά ξεχωριστή μορφή της όργάνωσης και συγκροτήθηκαν μάλιστα βασισμένα σε κάποια πραγματικότητα, αλλά σε μιά πραγματικότητα βέβαια που είχε μιά μορφή καθορισμένη από το καπιταλιστικό καθεστώς του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ατομικής ιδιοκτησίας της εργατικής δύναμης· και κατά συνέπεια δημιούργησε μονάχα μιά ούτοπία και ένα οίκοδόμημα άφηρημένων σχημάτων.

Η έγνοια του συστήματος των Συμβουλίων — που βασίζεται στη δύναμη της μάζας των εργαζομένων, οργανωμένης κατά τόπο εργασίας και κατά ένότητα παραγωγής — έχει την καταγωγή της στις συγκεκριμένες Ιστορικές έμπειρίες του ρωσικού προλεταριάτου και είναι το αποτέλεσμα της θεωρητικής προσπάθειας των συντρόφων κομμουνιστών της Ρωσίας, που δεν είναι βέβαια συνδικαλιστές, αλλά επαναστάτες σοσιαλιστές.

(Ανοκάρφο, «Α' Οργανισμ. Νούδο», 8 Νοέμβρη 1919, 1, φ. 35).

ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά οι εργάτες είναι πεπεισμένοι ότι μονάχα στην επανάληψη της βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής βρίσκεται η σωτηρία της εργαζόμενης τάξης. Με το να παράγουν αγαθά οι εργάτες δημιουργούν τα δικαιώματά τους και με το να μεγαλώνουν την απόδοση του παραγωγικού μηχανισμού αποδειχνουν την κοινωνική τους δύναμη και δείχνουν ακόμη πώς μονάχα στην ταξική τους οργάνωση πρέπει να θεμελιωθεί ή διακυβέρνηση του Έθνους.

Σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά — αφού το αποτέλεσμα των εκλογών έδειξε ότι χωρίς τη συγκατάθεση των εργατών και αγροτών είναι αδύνατο να γίνει κυβέρνηση — έχει αποδειχτεί ότι όταν τα καθυστερημένα μέχρι τώρα στρώματα της εργατικής τάξης θα συμμετάσχουν ενεργά στο προτσές ανάπτυξης της επανάστασης, πράγμα που δε θα αργήσει να συμβεί, τότε δηλ η πολιτική έξουσία θα πρέπει να περάσει μοιραία στα χέρια των εργατών και των αγροτών και να στραφεί στη ριζική αναδιοργάνωση του παραγωγικού μηχανισμού πάνω σε κομμουνιστικές βάσεις.

Οι βιομήχανοι σαμποτάρουν την παραγωγή. Οι βιομήχανοι δεν αποτελούν πια παράγοντα τάξης της καπιταλιστικής ιεραρχίας του παραγωγικού προτσές. Η απεργία των εργατών της τουρνέζικης μεταλλουργίας³⁵ το αποδειχνει ανάγλυφα. Αυτή προκλήθηκε από μία εκλογική μανούβρα του κυρίου Τζίνο Όλιβέτι³⁶. Οι πολιτικάντηδες δημαγωγοί που διευθύνουν τη βιομηχανική ένωση αρνούνται ξαφνικά στους εργάτες το δικαίωμα αποχής από τη δουλειά τους για γενικούς πολιτικούς λόγους, δηλαδή αρνούνται στους εργάτες το δικαίωμα να χρησιμοποιούν το μοναδικό εργαλείο που έχουν για να επηρεάζουν την πορεία της γενικής πολιτικής σε δημοκρατικό καθεστώς. Οι καπιταλιστές πλη-

ρώνου, δημοσιογράφους, ρήτορες και λιβελογράφους για να δυσφημούν τη ρώσικη επανάσταση και να δημιουργούν ευνοϊκή κοινή γνώμη για τον αποκλεισμό της Ρωσίας και για τη δολοφονία εκατομμυρίων και εκατομμυρίων άθώων γυναικών και παιδιών που είναι ένοχοι κοινωνικά μόνο και μόνο γιατί είναι μητέρες, γυναίκες, κόρες και παιδιά των κομμουνιστών εργατών της Ρωσίας. Οί καπιταλιστές με άλλα λόγια χρησιμοποιούν την ατομική ιδιοκτησία και το χρηματοκιβώτιό τους για πολιτικούς σκοπούς. Αυτοί κατακρατούν από την παραγωγή και την κανονική διανομή του κοινωνικού πλούτου ένα μέρος και το κατασπαταλούν για να πληρώνουν ένα μη - παραγωγικό πλήθος: επαγγελματίες συκοφάντες, στρατιωτικούς τυχοδιώχτες και δολοφόνους του λαού. Γιατί λοιπόν οί εργάτες έπρεπε να μη χρησιμοποιήσουν την «ιδιοκτησία» τους, το αγαθό - εργασία που διαθέτουν, και να μην αποσύρουν από τη διαδικασία της παραγωγής για να εξασκήσουν πίεση με στόχο να σταματήσουν τη σπατάλη και την καταστροφή των αγαθών; Αυτό έκαναν και οί εργάτες στις 7 Νοέμβρη και είχαν το δικαίωμα να το κάνουν σύμφωνα και με το πνεύμα και με το γράμμα των συμβάσεων που είχαν υπογράψει. Ένα μέρος των διομηχάνων αναγνώρισε στους εργάτες αυτό το δικαίωμά τους: σέ πολλά γραφεία οί επιχειρηματίες πέταξαν στο καλάθι των άχρήστων την έγχύκλιο του κυρίου Κοντόνι, «σφογγοκολάριου» του κυρίου Όλιβέτι που κάλεσε τους εργάτες για να τους αρπάξει από το λαρύγγι με τη θανατηφόρα λαβίδα του λόκ - άουτ, δηλαδή με την απειλή του θανάτου από πείνα. Ο κύριος Όλιβέτι ήθελε να πετύχει στις έκλογές και ήθελε να παραστήσει, μπρός στους «σώφρονες ανθρώπους», μπρός στην αξιότιμη αυτή κατηγορία σκυλόφαρων και τσακαλιών, ότι είναι άτεγκτος και σκληρός για τους παρανοητικούς και ανήσυχους εργάτες, ο αρχάγγελος Μιχαήλ του μπολσεβίκικου δαίμονα. Ένα μέρος [των διομηχάνων, συνηθισμένοι να μη σέβονται]* ποτέ τις συμφωνίες τους, συνηθισμένοι στα εύκολα κέρδη που πραγματοποιούν

* Στο κείμενο λείπει μιá σειρά που την συμπληρώσαμε σύμφωνα με το διο νόημα. (Σημ. Ίταλικής Έκδοσης Einaudi).

μή παραδίνοντας εγκαίρως ή μή παραδίνοντας ποτέ τὰ ἐφόδια πού τὸ κράτος τοὺς ἔχει προπληρώσει ἀκριβὰ τὴν ἀξία, καταπάτησαν τὴ συμφωνία μὲ τοὺς ἐργάτες γιὰ νὰ ρίξουν τοὺς ἐργάτες σὲ ἀπεργία πρὶν ἀπὸ τὴν Κυριακή (σ. μ. τῶν ἐκλογῶν), γιὰ νὰ προκαλέσουν συγκρούσεις, νὰ δημιουργήσουν φόβους γιὰ τὶς κάλπες καὶ ἔτσι νὰ πετύχουν νὰ βγοῦν θριαμβευτὲς οἱ «οἰκονομολόγοι» μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν κύριο Τζίνιο Ὀλιβέτι.

Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ δόλια καὶ ἀτιμὴ μανούδρα τῶν δημαγωγῶν πολιτικάντηδων τῆς Ἑνώσης Βιομηχάνων χρεωκόπησε μὲ ἀθλιό τρόπο χάρι στὴν πειθαρχημένη καὶ συνειδητὴ δράση τῶν ἐπαναστατῶν ἐργατῶν. Ἀπὸ τὶς κάλπες βγήκε θριαμβευτὴς τὸ κόμμα τῶν ἐργατῶν καὶ χωρικῶν, τὸ κόμμα πού θέλει τὴ ὑπέρτατη αὐξηση τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἀγροτικῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ ταυτόχρονα θέλει αὐτὴ ἡ αὐξηση νὰ γίνῃ μὲ ὀργανικὸ τρόπο, μὲ τὴν κατάργηση ἀπὸ τὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς τῶν δημαγωγῶν καπιταλιστῶν καὶ πολιτικάντηδων πού κρατοῦν σὲ μιά μόνιμη κατάσταση ἀταξίας καὶ μαρασμοῦ τὰ ἐργοστάσια, ἀφοῦ αὐτοὶ δημιουργοῦν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία ὄχι μὲ τὶς τεχνικὲς βελτιώσεις τοῦ μηχανισμοῦ τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ μὲ τὶς πολιτικὲς ἑντρυγκες, μὲ τὶς οικονομικὲς ἀπάτες, μὲ τὸ παιχνίδι στὸ χρηματιστήριον, μὲ τὸν τελωνειακὸ προστατευτισμὸ καὶ μὲ δημαγωγικὲς ἐνέργειες πού προκαλοῦν οἱ ἄνθρωποι τοὺς τοῦ ἀστικοῦ τύπου.

Οἱ ἐργάτες θέλουν νὰ τελειώνουν μ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ἀταξίας, μαρασμοῦ καὶ σπατάλης στὴ βιομηχανία. Ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία πηγαίνει πρὸς τὴ διάλυση, ἡ ἀνταλλαγή μὲ τὸ ἐξωτερικὸ ἀυξάνει, ἡ παραγωγικότητα μειώνεται καὶ ὅλος ὁ ἐθνικὸς μηχανισμὸς τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἀγροτικῆς παραγωγῆς ἀρχίζει νὰ παθαίνει παράλυση. Ἡ τάξι τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, ὑποστηριζόμενη καὶ ἀπὸ μερικὲς ὀλιγάριθμες κατηγορίες τῆς τάξης τῶν παραγωγῶν (τοὺς τεχνικοὺς, τοὺς διανοοῦμενους ἐργαζόμενους κλπ.) ἔβγαλε νικητὲς ἑκατὸν ἐξήντα σοσιαλιστὲς βουλευτὲς, ἀκριβῶς γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴ θέλησή τους νὰ μπεῖ ἓνα τέρμα στὸ ξετσιπωτὸ παζάρ: καὶ στὴν κατασπατάληση τοῦ πλοῦτου πού γί-

νεται από τὰ παράσιτα καὶ τοὺς δημαγωγοὺς τῆς ἱερῆς ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας. Ἐὰν οἱ βιομήχανοι δὲν εἶναι πιὰ ἱκανοὶ νὰ διευθύνουν τὸν παραγωγικὸ μηχανισμό καὶ νὰ τὸν κάνουν νὰ ἀποδώσει στὸ μᾶξιμουμ (ὅπως πράγματι δὲν εἶναι ἱκανοὶ καὶ ὅπως κάθε μέρα καὶ περισσότερο ἀποδείχνουν ὅτι δὲν εἶναι ἱκανοὶ) γιὰ νὰ σώσουν τὸν πολιτισμὸ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ καὶ ἀπὸ τὴ χρεωκοπία, τότε οἱ ἐργάτες θὰ ἀνάλαβουν αὐτοὶ αὐτὸ τὸ καθήκον, ἔχοντας συνείδηση τῆς σοβαρῆς εὐθύνης πού ἐπιφορτίζονται, καὶ θὰ τὸ πραγματοποιήσουν, μὲ τὶς κομμουνιστικὰς μεθόδους τους καὶ συστήματά τους, διὰ μέσου τῶν Συμβουλίων τους τῆς παραγωγῆς. Οἱ βιομήχανοι ζητοῦν, ἀκόμη καὶ μὲ κίνδυνον νὰ προκαλέσουν μιὰ τρομερῆ καταστροφὴ καὶ τὴν ὀλοκληρωτικὴν κατάρρευση τοῦ ἔθνους, νὰ φοβερίσουν τοὺς ἐργάτες μὲ τὸ φᾶσμα τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς πείνας. Προσοχὴ στὸν ἀσχημὸ δρόμο· θυμηθεῖτε ὅτι στὴ δημοκρατία τῶν Συμβουλίων ὁποῖος δὲ δουλεύει δὲν τρώει καὶ οἱ πῖθ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ξέρον μονάχα μιὰ δουλειά: νὰ τρῶνε.

(Ἐναπόγραφο, στὴν Πεδεμοντέζικη ἔκδοση τοῦ «Ἀδάντι», 21 Νοέμβρη 1919, XXX, φ. 322).

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΑΛΟΓΟΜΤΓΑ

Κατὰ τὴ γνώμη μιᾶς ἀπὸ τὶς ἀλογόμυγες³⁷ πού γράφουν στὴ «Στάμπα» (ἀλλὰ τί ἀντιπροσωπεύει ἡ «Στάμπα»;³⁸ σὲ ποιὲς μόνιμα ὀργανωμένους δυνάμεις μπορεῖ νὰ λογαριάσει κανεὶς τὴ «Στάμπα», προκειμένου νὰ συγκροτηθεῖ ὁ μηχανισμὸς διακυβέρνησης πού θὰ εἶναι σὲ θέση νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ προγράμματα πού διακηρύσσονται ἀπὸ τὶς εὐρύ-

χωρες στήλες της; σε ποιές άραγε ενεργητικές δυνάμεις της Ιταλικής Ιστορίας, δυνάμεις που έχουν συμφέρον και θέλουν να πραγματοποιήσουν αυτά τα προγράμματα, μπορεί να την λογαριάσει κανείς;) κάθε επαναστατική σοσιαλιστική δραστηριότητα όχι μόνο είναι αδύνατη αλλά είναι και «παράλογη», επειδή οι σοσιαλιστικές δυνάμεις στην Ιταλία δεν είναι για λόγους «μαρξιστικούς», δηλαδή για λόγους οικονομικούς, που συσπειρώνονται, αλλά μονάχα για λόγους ιδεατούς και παροδικούς. Αν το σοσιαλιστικό κόμμα προωθούσε μίαν επαναστατική πολιτική δράση θα έβλεπε τις έκλογικές του δυνάμεις να διαλύονται αφού το οικονομικό πρόγραμμα της σοσιαλιστικής επανάστασης (ή απαλλοτρίωση των απαλλοτριωτών) θα συγκρουόταν με μιá επανάσταση που βρίσκεται εν εξέλιξει: δηλαδή την αγροτική επανάσταση κατά την όποία, σε όχι πολύ καιρό, όλη ή Ιταλική γή θα είναι σε λίγο σχεδόν ιδιοκτησία αυτών που την δουλεύουν.

Η άλογόμυγα άρχίζει το άρθρο της θεβαιώνοντας ότι το Ιταλικό κράτος είναι ένα κράτος που ξεχαρβαλώθηκε από έναν πεντάχρονο πόλεμο, από σπατάλες και άνοησίες και που καθημερινά άπειλείται από τις επιθέσεις της εθνικιστικής αντίδρασης κι από τις όρέξεις των νεόπλουτων. Η άλογόμυγα (αυτοί οι μικροαστοί διανοούμενοι πιστεύουν κατά ένα κωμικό τρόπο ότι είναι οι θεματοφύλακες της πολιτικής και νομικής τεχνικής και κατά συνέπεια, αφού υπήρξαν οι άλογόμυγες του μεγάλου καπιταλιστικού κάρου, θα ήθελαν να το κάνουν αυτό προλεταριακό αυτοκίνητο) βρίσκει άπαραίτητο γι' αυτό μιá συνεργασία ανάμεσα σε σοσιαλιστές, Τζιολιτιάνους³⁹ και λαϊκούς για να ξανασταθεί στα πόδια του το Ιταλικό κράτος που έχει ανάγκη να στηριχτεί σε νέες και σίγουρες δυνάμεις για να μην καταρρεύσει. Άλλά δεν φαίνεται να καταλαβαίνει ή άλογόμυγα ότι με τον τρόπο αυτό βάζει από το παράθυρο τους μαρξιστικούς και οικονομικούς λόγους της επιδητικής και μεγάλης σοσιαλιστικής παράταξης.

Το Ιταλικό κράτος έχει ξεχαρβαλωθεί. Δηλαδή ή μεγάλη μηχανή του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής και άν-

ταλλαγής έχει σταματήσει, δὲ λειτουργεῖ πιὰ, δὲν ἐγγυᾶται πιὰ στοὺς «νόμιμους» κατόχους τὸ δικαίωμα ἰδιοκτησίας στὰ «νόμιμα» ἀγαθά. Μιὰ ἐπανάσταση εἶναι ἐν ἐξελίξει: στὴν Ἰταλία (μιὰ παρόμοια ἐπανάσταση ἦταν ἐν ἐξελίξει: στὴ Ρωσία τὸν Σεπτέμβρη τοῦ 1917 καὶ τὸν Ὀκτώβρη τοῦ ἴδιου χρόνου θριάμβεψε ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση): οἱ ἀγρότες μοιράζονται τὰ κτήματα καὶ οἱ ἐργάτες γῆς παίρνουν στὴν κατοχὴ τους τὸ κυριότερο μέσο ἐργασίας⁴⁰ ποὺ διαθέτουν, τὴ γῆ. Ὁ κεντρικὸς μηχανισμὸς τῆς καπιταλιστικῆς παραγωγικῆς μηχανῆς, τὸ κράτος, ἡ κεντρικὴ ἐξουσία ἔχει ξεχαρβαλωθεῖ. Ποιὸς λοιπὸν θὰ ἐγγυηθεῖ στοὺς ἀγρότες τὴ νομὴ τῶν μέσων ἐργασίας ποὺ κατέχουν; Ποιὸς θὰ ἐμποδίσαι ὥστε ὁ ἀγρότης νὰ μὴ συντριβεῖ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐπιμέρους μηχανισμοὺς τῆς καπιταλιστικῆς μηχανῆς, ὅπως εἶναι τὰ Τράστ (trust), οἱ Ἐνώσεις τῶν βιομηχάνων καὶ τὰ ἐμπορικὰ μονοπώλια; Ποιὸς τέλος θὰ ἐμποδίσαι τὸν ἀγρότη ἀπὸ τὸ νὰ ὑποχρεωθεῖ νὰ ριχτεῖ πάνω σ' ἓνα κομματάκι γῆς καὶ νὰ τὸ κάνει «δικό του», ὅταν δὲν θὰ μπορεῖ μὲ τὴν κανονικὴ δουλειὰ του νὰ παράγει τόσα ὅσα τοῦ χρειάζονται γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ πληρώσει στὸ κράτος τοὺς ἀπειρους φόρους ποὺ τοῦ ζητοῦν γιὰ τὸ ἔθνικὸ Ἑλλεϊμα⁴¹. Ἡ ἰδιοκτησία τῶν μέσων ἐργασίας του, δηλαδὴ τῆς γῆς, μπορεῖ νὰ ἐξασφαλιστεῖ στὸν ἀγρότη μονάχα ἀπὸ ἓνα ἐργατικὸ κράτος, ἀπὸ ἓνα κράτος κομμουνιστικὸ, ποὺ ἀπαλλοτριώνει τοὺς καπιταλιστές ἀπαλλοτριωτές, ποὺ στὴ θέση τῶν βιομηχανικῶν ἐνώσεων τῶν ἰδιοκτητῶν δάξει τὰ βιομηχανικὰ συνδικάτα, στὴ θέση τῶν τραπεζικῶν ἐνώσεων τῶν μεγαλοκαρχαριῶν δάξει τὰ πιστωτικὰ ἰδρύματα γιὰ τὴν ἔθνικὴ οἰκονομία καὶ στὴ θέση τῶν ἐμπορικῶν μονοπωλίων δημιουργεῖ τὴ συνεργασία ἀνάμεσα στὴ γεωργία καὶ στὴ βιομηχανία, ἀνάμεσα στὴν ὑπαίθρο καὶ στὴν πόλη. Μόνο τὸ κομμουνιστικὸ κράτος μπορεῖ νὰ πετύχει ὥστε τὴν ἐν ἐξελίξει ἀγροτικὴ ἐπανάσταση νὰ τὴν ἀκολουθήσει ἢ πολὺ πιὸ μεγάλη καὶ σημαντικὴ ἐπανάσταση τῆς εἰσαγωγῆς καὶ διάδοσης τῆς μηχανῆς στὴ γεωργία καὶ μπορεῖ νὰ τὸ πετύχει: αὐτὸ συνδυάζοντας τὰ συμφέροντα τῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν, τῆς πόλης καὶ τοῦ

χωριού. Εάν οι αγρότες δὲν ὑποστηρίξουν τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου (δηλαδή τὴ δυναμικὴ δραστηριότητα τῶν ἐργατῶν τῶν πόλεων γιὰ νὰ ἀπαλλοτριώσουν τοὺς ἀπαλλοτριωτέες, γιὰ νὰ κοινωνικοποιήσουν τὰ ἐργοστάσια, τὶς τράπεζες καὶ τὰ ἐμπορικὰ κέντρα, προκειμένου νὰ δημιουργήσουν τὸ μηχανισμό ἐξουσίας τῆς ἐργατικῆς τάξης) σὲ πολὺ λίγο καιρὸ θὰ καλοπερνοῦν μὲ τὴν ἄμεση χρῆση τοῦ μέσου ἐργασίας τους πού τῆ «ἐν ἐξελίξει ἐπανάσταση» θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐξασφαλίσαι: οἱ αγρότες θὰ πέσουν στὰ χέρια τοῦ καπιταλισμοῦ, ἐπειδὴ αὐτὸς ἔχει τὶς μηχανές, αὐτὸς ἐλέγχει τὶς πιστώσεις καὶ αὐτὸς πούλᾳ τὸ προϊόν τοῦ ἐδάφους ἐνῶ αὐτοὶ θὰ ξεριζωθοῦν ἀπὸ τὴ γῆ «τους». Ἡ ρώσικη ἐπανάσταση πήγασε ἀκριβῶς ἀπὸ παρόμοιες καταστάσεις κοινωνικῶν σχέσεων, καὶ ἀπὸ παρόμοιες συνθήκες πῆγασαν δὲς οἱ ἐπαναστάσεις τῆς ἱστορίας, ἀκόμη καὶ τὸ Ἰταλικὸ Ριζορτζιμέντο ⁴¹. Τὸ Ἰταλικὸ Ριζορτζιμέντο σήμαινε τὴν κατάχτηση τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἀπὸ τοὺς ἔμπορους, βιομηχανοὺς καὶ διανοομένους ἀστοὺς τῆς πόλης, πού ἔδωσε στοὺς ἰδιοχτῆτες τῆς ὑπαίθρου τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἀγαθὰ, ἐνῶ ἄφησε ἀνέγγιχτα τὰ φεουδαλικά δεσμὰ πού θάραιναν τὴ γῆ: στοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς ἔδωσε τὶς σφαῖρες ἀπὸ τὰ μυδράλλια τῶν καραμπινιέρων καὶ τὴ σχολικὴ ἱστορία γιὰ τὴ «ληστεία στὸ νότο». Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ Ὀχτώβρη ἔδωσε τὴν πολιτικὴ ἐξουσία στοὺς ἐργάτες τῆς πόλης, πού ἔχουν ἐγγυηθεῖ στοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς τὴν κατοχὴ τῶν γαιῶν πού εἶχανε ἀποχτήσῃ στοὺς μῆνες Αὐγούστο καὶ Σεπτέμβρη, πού ἔχουν ἐξαιτίας τοῦ κόκκινου στρατοῦ προκαλέσει τὴν ἀντίδραση τῶν μεγάλων ἰδιοχτητῶν καὶ τῶν πληρωμένων δολοφόνων τῆς Ἀντάτ, πού ἔχουν ἐξαλείψει τὸν τρομαχτικὸ μηχανισμό ἐθνικῆς καταπίεσης τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ἔχουν προσπαθήσει νὰ ἀνταλλάξουν μὲ γεωργικὰ μηχανήματα τὰ ζῶα τῶν ἀγροτῶν διὰ μέσου τοῦ Συμβουλίου ἐθνικῆς οἰκονομίας, πού ἔχουν δημιουργήσει στὰ χωριά τὰ κοινὰ μοντέλα, τὶς κομμουνιστικὲς ἀγροτικὲς ἐπιχειρήσεις, γιὰ νὰ δείξουν στοὺς χωρικοὺς μὲ τρόπο πραχτικὸ ὅτι μποροῦν νὰ ζήσουν καὶ χωρὶς τοὺς καπιταλιστέες,

καί χωρίς τίς μικροαστικές αλογόμυγες πού πιστεύουν ότι ὁ Κύριος τίς πασάλειψε μέ ὄλες τίς πολιτικές καί νομικές γνώσεις.

Ὁ Ἰταλός κομμουνιστής ἐπαναστάτης λοιπόν θά μιμηθεῖ τὸ ρῶσο μπολσεβίκο; Θά τὸν μιμηθεῖ μονάχα στὸ ἐξῆς: στὴν ταξική ἀδιαλαξία καί στὴν ἀπόλυτη ψυχρότητα μέ τὴν ὁποία θά ἀναλύσει τὴν πορεία τῶν γεγονότων στὴν Ἰταλία. Τὰ γεγονότα αὐτά δὲν καθορίστηκαν μονάχα ἀπὸ τίς οικονομικές σχέσεις στὴ Ἰταλία, ἀλλὰ καί ἀπὸ τίς διεθνεῖς οικονομικές σχέσεις. Οὔτε καθορίστηκαν μονάχα ἀπὸ τὴ δι-ἀρθρωση τοῦ ἐθνικοῦ μηχανισμοῦ παραγωγῆς καί ἀνταλλαγῶν (μηχανισμὸς πού μπορεῖ νὰ εἶναι λιγότερο ἢ περισσότερο τέλειος καί ἀναπτυγμένος), ἀλλὰ καθορίστηκαν ἐπίσης καί ἀπὸ τίς ἐπιδράσεις πού οἱ ἄλλοι παραγωγικοὶ μηχανισμοὶ τῆς Εὐρώπης καί τοῦ ὑπόλοιπου κόσμου ἀσκοῦν στὸν Ἰταλικὸ μηχανισμό. Ὁ Ἰταλός ἐπαναστάτης εἶναι πεπεισμένος ότι αὐτοὶ οἱ μαρξιστικοὶ λόγοι ἔχουν δουλέψει γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς παράταξης τῶν σοσιαλιστικῶν ἐκλογικῶν δυνάμεων, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι πεπεισμένος ότι αὐτοὶ θά συνεχίσουν νὰ λειτουργοῦν ἐνεργητικά, θά συνεχίσουν νὰ διασποῦν τίς παραδοσιακὰς πολιτικές δυνάμεις καί θά συνεχίσουν νὰ σφυροκοποῦν τὴ συνεκτικότητα τοῦ κράτους, τὴ μηχανὴ τοῦ οικονομικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καί τὴν κεντρικὴ καπιταλιστικὴ ὀργάνωση πού, εἴτε μέ τὸν προστατευτισμὸ, εἴτε μέ τὸν οικονομικὸ φιλελευθερισμὸ, εἴτε μέ τὴν ἐθνικοποίηση, παραδίνει τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία στοὺς ἀστῶς σφετεριστὰς τῆς ἐξουσίας. Ὁ Ἰταλός ἐπαναστάτης κριτικᾶρει καί ὀργανώνει τὴν στοιχειακὴ παράταξη τῶν δυνάμεων του μέ τρόπο πού νὰ τὸν καταστήσουν ἱκανὸ νὰ ἐνσαρκώσῃ τὸ ἐργατικὸ κράτος, πού θά καταργήσῃ τὴν τάξη τῶν ἐκμεταλλευτῶν καί θά ἐξαφανίσει κάθε αἰτία σπατάλης, ἀντιπαραγωγικότητος καί ἀταξίας.

(Ἐνοπόγραφο, στὴν Πεδεμοντιέζικη ἔκδοση τοῦ «Α-δάντι», 25 Νοέμβρη, 1919, XXIII, ἀρ. 326).

ΕΚΤΟΣ ΔΙΛΗΜΑΤΟΣ

Τὸ δίλημα πού ἡ «Στάμπα» θέτει στοὺς Ἰταλοὺς ἐπαναστάτες δείχνει μονάχα ὅτι ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» ἔχει καταλάβει πολὺ λίγο, ἢ παριστάνει πῶς ἔχει καταλάβει πολὺ λίγο, τὴν ἰταλικὴν πραγματικότητά. Ἡ ἰταλικὴ πραγματικότητά σήμερα εἶναι μιὰ κίνησις ὑπόγειων καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενων δυνάμεων πού δὲν ἔχει μορφοποιηθεῖ καὶ δὲ θὰ μπορέσει ἀπὸ τώρα καὶ στὸ ἐξῆς νὰ μορφοποιηθεῖ στὰ πλαίσια τῶν παραδοσιακῶν πολιτικῶν δυνάμεων. Τὸ νὰ ἐξαρτᾶς τὸ πρόβλημα τῆς ἰταλικῆς ζωῆς ἀπὸ τὸ παίχιδι τῶν πολιτικῶν κομμάτων, τὸ νὰ πιστεύεις ἢ νὰ κάνεις πῶς πιστεύεις ὅτι ὁ ἰταλικὸς λαὸς μπορεῖ νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν τρομαχτικὴ μέγγενη τῆς ἱστορίας μὲ μιὰ ἐνέργεια κοινοβουλευτικῆς πολιτικῆς, εἶναι σήμερα καθαρὸς τσαρλατανισμὸς καὶ θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ αἰῶνιο μιὰ τραγικὴ φάρσα. Ἡ τελευταία καὶ ὀριστικὴ ὄθνησις τοῦ ἰταλικοῦ λαοῦ στὴν οἰκονομικὴ καταστροφή, μὲ τὴν ξένη μπότα νὰ πατᾷ στὸ σβέρκο τῶν ἰταλῶν ἐργατῶν καὶ ἀγροτῶν πού θὰ τοὺς ὑποχρεώνει νὰ φοβηθοῦν κάτω ἀπὸ τὶς μηχανεὲς ἢ πάνω σὲ ἕνα κομμάτι γῆς, ὕστερα ἀπὸ 12 - 14 ὥρες κούρασις γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί πού θὰ τοὺς ρίχνει ἕνας Σενεγαλέζος ἢ ἕνας Παπούα.

Τὸ ἰταλικὸ κράτος δὲν λειτουργεῖ πιά ἀπὸ πολιτικὴ ἀποψη, ἐπειδὴ δὲν λειτουργεῖ πιά καὶ ὁ μηχανισμὸς τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἀγροτικῆς παραγωγῆς, πού εἶναι καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ πολιτικοῦ κράτους. Ὁ οἰκονομικὸς μηχανισμὸς τῆς Ἰταλίας συντρίφτηκε, ἐπειδὴ στὴ διάρκεια τοῦ πόλεμου καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πόλεμου, ἀναγκάστηκε νὰ συγχωνευτεῖ μὲ οἰκονομικοὺς μηχανισμοὺς πολὺ μεγαλύτερης δυναμικότητος. Ἔτσι ἔχασε τὴν ἰσοροπία του καὶ τὴ ζωτικότητά του. Ὁ οἰκονομικὸς μηχανισμὸς τῆς Ἰταλίας κατάντησε ἕνα ἀπλό οἰκονομικὸ φαινόμενο. Ἐφτάσε δηλαδή σ' ἐκείνη τὴ φάση ἀποσύνθεσις καὶ διάλυσις πού θὰ μπορούσε νὰ τὴ δεῖ κανεὶς λογικὰ καὶ χρονολογικὰ σὰν τὴν διαλεχτικὴ φάση πού ἀκολουθεῖ τὴ φάση τῆς μέγιστης

βιομηχανικής ανάπτυξης. Ο μαρξιστής φιλόλογος όμως αποδιώχνει από μπροστά του αυτή τη φοβερή πραγματικότητα. Βρίσκει ότι αυτή είναι αντίστοιχη. Βρίσκει ότι πριν να φτάσουμε στην προλεταριακή επανάσταση είναι ανάγκη να περάσει η ιστορική ανάπτυξη κι από άλλα στάδια στην αλυσίδα της προόδου: Αυτή ήταν η βαθυστόχαστη άποψη των ρώσων μενσεβίκων Ζερετέλι, Ντάν και Τσιέιντζε, αυτή είναι και η βαθυστόχαστη άποψη του συντάκτη της «Στάμπα». Άλλά η πραγματική ιστορία δεν χωράει στα διανοητικά κατασκευάσματα, δεν δέχεται τις υποθέσεις εξέλιξης των γεγονότων παρά μονάχα σάν υποθέσεις, σάν ενδείξεις δηλαδή που μπορούν να μᾶς χρησιμεύσουν γιὰ να δόσουμε μιὰ κατεύθυνση όσο τὸ δυνατό πιὸ σίγουρη στην πραχτική δράση. Γι' αυτό και οί επαναστάτες παρακολουθοῦν τὴν πραγματική ιστορία και ὄχι τὸ παιχνίδι τῶν κομμάτων, παρακολουθοῦν τὴ διαλεκτική τῶν πραγματικῶν οικονομικῶν δυνάμεων και ὄχι τοὺς εὐσεβεῖς πόθους και τὶς ἀγωνίες τῶν κάθε εἴδους ἀλογόμυγων.

Καμιὰ κυβερνητική δύναμη πὸν νὰ στηρίζεται στο Κοινοβούλιο δὲν μπορεῖ νὰ ὑποχρεώσει τοὺς καπιταλιστὲς (ἐργολάβους, Τραπεζίτες, κερδοσκόπους, μεγάλους γαιοκτήμονες και ὑψηλὴ γραφειοκρατία) νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὰ μερίσματα πὸν παίρνουν ἀπὸ τὴ παραγωγή, ἀκόμη κι ἂν αὐτὴ ἡ κυβέρνηση ἔχει τὴ συνεργασία τῶν σοσιαλιστῶν. Καμιὰ κυβερνητική δύναμη πὸν νὰ στηρίζεται στο κοινοβούλιο δὲν μπορεῖ νὰ ἐμποδίσει τοὺς ἰδιῶτες καπιταλιστὲς νὰ συνενώνονται σὲ βιομηχανικὲς ἐνώσεις ἢ νὰ συνασπίζονται ἐξαιτίας τῶν πιστώσεων μὲ τὶς μεγάλες Τράπεζες. Οὔτε ἐπίσης μπορεῖ νὰ ἐμποδίσει αὐτὲς τὶς πραγματικὲς δυνάμεις, πὸν κρατοῦν στὰ χέρια τους τὰ μέσα παραγωγῆς, νὰ τὰ ἀκινητοποιήσουν γιὰ νὰ στριμώξουν τὴν τάξη τῶν ἐργατῶν και ἀγροτῶν μὲ τὸ φάσμα τῆς πείνας. Καμιὰ κοινοβουλευτική κυβερνητική δύναμη δὲν μπορεῖ νὰ ἐμποδίσει τοὺς πλούσιους νὰ διαφθεῖρουν τοὺς δημόσιους ὑπάλληλους τῆς διοίκησης και τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατεύματος, καθὼς και τοὺς ἀξιωματούχους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας και τοὺς δημοσιογράφους, μὲ σκοπὸ νὰ «δημιουργήσουν» μιὰ

κοινή γνώμη που να τους βολεύει και ταυτόχρονα να φροντίσουν να εμφανιστούν κινήματα ενάντια στο «μεταρρυθμιστικό» κράτος, ενάντια στο κράτος που «δὲ θέλει νὰ ζορίσει τὴν ἱστορία». Καμιά κοινοβουλευτική κυβέρνηση δὲν μπορεῖ νὰ ἀποχτήσῃ τὴ δύναμη που χρειάζεται γιὰ νὰ κάνει νὰ λειτουργήσῃ κανονικά μιὰ παραγωγικὴ τάξη που ἔχει φθαρεῖ καὶ ἀποσυντεθεῖ. Καὶ ἐπειδὴ ἀποκλείεται ἡ πειθὼ καὶ ἡ διδασχὴ τῶν φραγκισκανῶν καλογήρων, γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ παραπάνω σκοπός, θὰ γίνῃ ἀναγκαῖα ἡ τρομοκρατία ἢ μιὰ πελώρια γραφειοκρατικὴ μηχανὴ ἐλέγχου (ἡ λεγόμενη ἔθνο:κοποίηση), που θὰ χτυπήσῃ εἰδικὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες, καὶ ἐπειδὴ ἔτσι θὰ χρειαστεῖ νὰ ἀποσπαστοῦν κι ἄλλα κομμάτια ἀπὸ τὴν τούρτα τῆς παραγωγῆς, ἡ παραγωγικὴ κατάσταση θὰ ὀδηγηθεῖ σὲ ἀκόμη μεγαλύτερη ἀποσύνθεση. Ἡ ταξικὴ συνεργασία ὀδηγεῖ στὸ μαρσασμό, στὴ μόνιμη ἀναρχία καὶ στὴ διαλυτικὴ καὶ σκληρὴ ἐμφάνιση ὄλων τῶν δάρδαρων καὶ μοχθηρῶν παθῶν. Σὲ μιὰ τέτοια κατάσταση ἔριξε τὴ Ρωσία, ἡ πολιτικὴ τοῦ συμβιβασμοῦ τῶν μενσεβίκων καὶ τῶν λαϊκιστῶν μὲ τοὺς καπιταλιστές. Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ δὲν κατάφερε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς καπιταλιστές νὰ κλείσουν τὰ ἐργοστάσιά τους καὶ τοὺς ἐργάτες νὰ πεινάσουν, δὲν μπόρεσε νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς μεγάλους γαιοχτήμονες νὰ σχηματίσουν ἰδιωτικούς στρατοὺς μὲ μισθοφόρους γιὰ νὰ διώξουν τοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς ἀπὸ τὰ χτήματά τους, οὔτε μπόρεσε τέλος νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς κορνιλοφικούς στρατηγούς νὰ προσπαθήσουν μὲ μιὰ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση νὰ ἐπιβάλουν τὴ δικτατορία τῶν караδανάδων.

Γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ σύνολο τοῦ Ἰταλικοῦ λαοῦ νὰ σωθεῖ ἀπὸ τὴν ἀβυσσο, ἔπρεπε τὸν σπρώχνουν οἱ ἀντιδραστικὲς καὶ διεθνεῖς δυνάμεις, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναδείξῃ μιὰ κυβέρνηση που νὰ βασίσει τὴν ἐξουσία της στὸν ἀμεσο ἔλεγχο τοῦ βιομηχανικοῦ μηχανισμοῦ, ἔλεγχο που θὰ ἀσκεῖται ἀπὸ ἐκείνους που περισσότερο ἀπὸ ὄλους ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἐπανάληψη τῆς βιομηχανικῆς καὶ ἀγροτικῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς ἐργάτες κι ἀπὸ τοὺς ἀγρότες. Εἶναι ἀνάγκη κατὰ συνέπεια νὰ ἀναδειχθεῖ μιὰ κυβέρνηση που θὰ ἐκ-

φράζει τούς ἐργάτες καὶ τούς ἀγρότες, τὰ ζωτικά τους συμ-
φέροντα καὶ μονάχα αὐτά. Καὶ εἶναι ἀνάγκη αὐτῇ ἡ κυ-
βέρνηση νὰ ἀποτελεῖ τὴ λειτουργικὴ ἔκφραση μιᾶς κρατι-
κῆς μηχανῆς συγκροτημένης ἀπὸ τούς ἐργάτες καὶ τούς ἀ-
γρότες τὰ δυὸ πιδ πολυάριθμα τμήματα τῆς τάξης τῶν ἐρ-
γαζομένων, μὲ τὴν συνεργασία καὶ τῶν λιγότερο πολυπλη-
θῶν τμημάτων, ἀλλὰ ὄχι γι' αὐτὸ καὶ λιγότερο ἀπαραίτη-
των, ποὺ εἶναι οἱ τεχνικοὶ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς διαχει-
ρισης καὶ οἱ ἐργάτες τοῦ πνεύματος. Αὐτῇ ἡ κυβερνητικὴ
μηχανὴ θρίσκεται στὸ δρόμο τῆς οἰκοδόμησής της. Ἡ ἱστο-
ρικὴ ἀναγκαιότητα θὰ ἐπιταχύνει τὴ διαδικασίαν ἀνάπτυ-
ξῆς της. Ἐνας λαὸς 40 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων δὲν πε-
θαίνει σὰν ἓνα ἄτομο ποὺ ἔπαθε δηλητηρίαση. Στους ἐπανα-
στάτες ἀπόκειται: νὰ ὠθήσουν τούς πιδ συνειδητοὺς ἀνάμε-
σα στους ἐργάτες καὶ ἀγρότες στὸ συγκεκριμένο ἱστορικὸ
δρόμο καὶ σ' αὐτοὺς ἀπόκειται νὰ ποῦν ἀδυσώπητα τὴν ἀ-
λήθεια. Εἶναι πιδ καλοὶ οἱ ἀγρότες καὶ οἱ ἐργάτες ἀπὸ τούς
καπιταλιστές; Διαθέτουν αὐτοὶ τὸ μαγικὸ μυστικὸ τῆς τά-
ξης, τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς καλῆς διαχείρισης; Ὁ-
χι, ἔχι! αὐτοὶ διαθέτουν ἀπλούστατα τὴ δύναμη τοῦ ἀρι-
θμοῦ καὶ ἔχουν συμφέρον ἀπὸ τὴν τάξην, τὴν παραγωγικότη-
τα καὶ τὴν καλὴν διαχείριση: συμφέρον ἐπιβίωσης καὶ ὄχι
μόνο τὸ συμφέρον μιᾶς περιθωριακῆς ὠφέλειας. Ἐπειδὴ
τὸ σταμάτημα τῆς παραγωγῆς γιὰ τούς ἐργάτες σημαίνει τὸ
μαζικὸ θάνατο στὶς πλατεῖες, ἐνῶ γιὰ τούς καπιταλιστές
σημαίνει ἀπλούστατα... ἓνα ταξίδι στὰ νησιά τῆς Εὐτυχίας.
Μιὰ καὶ φέρανε σ' αὐτὸ τὸ δίλημα τὸν Ἰταλικὸ λαὸν κάθε
ἄλλο δίλημα εἶναι: ὀπλούστατα τσαρλατανισμὸς, εἶναι ἀπλὰ
καὶ μόνον διαφορὸν πιαιχνίδι μὲ ἀπατηλὰς λεξοῦλες στὸ
στόμα ταραχοποιῶν ποὺ θέλουν τὴν ἐξουσία γιὰ τὴν ἐξου-
σία, καὶ ἔτοιμων νὰ ξαναγυρίσουν στὴν κυβέρνησιν γιὰ νὰ κά-
νουν ἔργο χαμηλῆς προσωπικῆς πολιτικῆς, ἔργο ποταπῆς
καὶ μαζύρης προσωπικῆς ἀντεκδίκησης.

*(Ἐνοπόγραφο, στὴν Πεδεμοντέζικην ἔκδοσιν τοῦ «Ἀ-
δάντι», 29 Νοέμβρη, 1919, XXIII, ἀρ. φυλ. 330).*

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Ἡ ἱστορική κατάσταση ὅπου αὐτὴ τὴν ὥρα ἔχει φτάσει ἢ τάξη τῶν ἐκμεταλλευομένων στὴν Ἰταλία μπορεῖ νὰ συνοψιστεῖ στὶς παρακάτω γενικὲς γραμμές:

Π ο λ ι τ ι κ ῆ κ α τ ᾶ σ τ α σ η⁴⁴:

Μιά στρατιὰ γύρω στὰ τρισήμισι ἑκατομμύρια ἐργατῶν, ἀγροτῶν καὶ ὑπαλλήλων — πού καλύπτουν ἕναν πληθυσμὸ 15 ἑκατομμυρίων ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ Ἰταλικοῦ πληθυσμοῦ— ἀντιπροσωπεύονται τώρα ἀπὸ 155 σοσιαλιστὲς βουλευτὲς στὸ κοινοβούλιο. Στὸ χῶρο τῆς πολιτικῆς ἢ τάξης τῶν Ἰταλῶν παραγωγῶν, πού δὲν κατέχουν τὰ μέσα ἐργασίας τους καὶ τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς τοῦ ἐθνικοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ, κατάφερε νὰ πραγματοποιήσει μιὰ τέτοια συγκέντρωση δυνάμεων πού βάζει τέρμα στὴ λειτουργικότητα τοῦ Κοινοβουλίου σὰ βάση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ σὰ συστατικὴ μορφή τῆς πολιτικῆς κυβέρνησης. Ἡ τάξη τῶν Ἰταλῶν ἐκμεταλλευομένων πέτυχε κατὰ συνέπεια νὰ καταφέρει ἕνα τρομερὸ πλήγμα στὸν πολιτικὸ μηχανισμό τῆς καπιταλιστικῆς κυριαρχίας, πού βασίζεται στὴν ἐναλλαγή στὸ χῶρο τῆς κυβέρνησης τῶν συντηρητικῶν καὶ δημοκρατικῶν κομμάτων καὶ τῶν διαφόρων πολιτικῶν προσωπικοτήτων, πού ἀλλάζουν κάθε φορὰ τὸ ἐπίχρῆμα τῆς καπιταλιστικῆς ληστείας καὶ τῆς κυριαρχίας τῶν πλουσίων.

Ο ἰ κ ο ν ο μ ι κ ῆ κ α τ ᾶ σ τ α σ η:

Τὸ κίνημα τῶν σωματείων στὶς διάφορες ἐκφράσεις του ἔχει ὡς ἐξῆς:

— Τὸ πρωτοποριακὸ κίνημα τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν, τῶν μισθωτῶν τῆς νεώτερης καὶ πιὸ προχωρημένης βιομηχανίας, καὶ τῶν ἐργατῶν γῆς τῶν περιοχῶν ἐντατικῆς καλλιέργειας πού ἀποτελοῦν τὴ Γενικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας.

— Τὸ κίνημα τῶν βιομηχανικῶν καθυστερημένων ἐργα-
τῶν καὶ κατὰ συνέπεια μόνιμα ἀνήσυχων καὶ ἀπείθαρχων,
ποῦ στὴ θέση τῆς συγκεκριμένης καὶ μακρόχρονης ἐπανα-
στατικῆς δράσης βάζουσι μίαν ἐπαναστατικὴν φρασεολογίαν καὶ
ἀκολουθοῦν τὴν συνέχειαν μεταβαλλόμενες ἀντιλήψεις τῆς
Ἰταλικῆς Συνδικαλιστικῆς Ἐνώσεως⁴⁵.

— Τὸ Συνδικάτο τῶν σιδηροδρομικῶν, δηλαδὴ μιὰ ἄ-
μορφη μάζα βιομηχανικῶν ἐργατῶν τῆς πρωτοπορείας, μι-
κροαστῶν ὑπαλλήλων, εἰδικευμένων τεχνικῶν, καὶ ἐνὸς ἀ-
δέβαιου καὶ συγκεχυμένου ἀριθμοῦ μισθωτῶν καὶ μεροκα-
ματιάρηδων ποῦ κρέμονται ἀπὸ τὸν κρατικὸν κορβανά, ὅπου
μονάχα οἱ Ἴταλοι μικροαστοὶ καὶ μικροαγρότες μποροῦν νὰ
τὸ κένουν αὐτό.

— Τὰ καθολικὰ συνδικάτα τῶν ἀγροτῶν. Οἱ ἀγρότες
αὐτοί, σὲ σύγκριση μὲ τοὺς ἐργάτες γῆς ποῦ ἀνήκουν στὴν
συννομοσπονδίαν, ἔχουν τὴν ἴδιαν σχέσιν ποῦ ἔχουν οἱ ἐργάτες,
ποῦ ἀνήκουν στὴ Συνδικαλιστικὴ Ἐνώση μὲ τοὺς ἐργάτες
ποῦ ἀνήκουν στὴν συννομοσπονδίαν: Πρόκειται γιὰ μάζες κα-
θυστερημένων προλεταριακῶν στοιχείων ποῦ εἰσάγουσι στὸ
συνδικαλισμὸ ἀρχὲς ξένες ἢ ἀντιφατικὰς (τὴ θρησκείαν καὶ
τὴν ἀσαφὴ καὶ χαοτικὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀναρχίας).

— Ἐνώσεις ἀγροτῶν καὶ Ἐργατικὰ Κέντρα ποῦ εἶναι
διασκορπισμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σὲ ὀλόκληρην τὴν Ἰταλίαν καὶ
κυρίως στὴ νότιαν Ἰταλίαν καὶ στὰ νησιά. Αὐτὰ εἶναι χαρα-
κτηριστικὰς συνέπειαι τῆς ἔλλειψης συνοχῆς στὸν ἐθνικὸν οἰ-
κονομικὸν καὶ πολιτικὸν μηχανισμόν. Γεννήθησαν ἀπὸ τὴν ἀ-
τομικὴν πρωτοβουλίαν καὶ φυτοζωοῦν μέρα μὲ τὴν μέραν, ἐξ-
αντλώνοντας τὴν δραστηριότητά τους σὲ κινήματα χαοτικὰ καὶ
χωρὶς μόνιμην καὶ συγκεκριμένην κατεύθυνσιν.

— Προλεταριακὰς Ἐνώσεις τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν
ἐπαναπατρισθέντων ἐξαιτίας τοῦ πολέμου. Ἐλεύθεροι σὺλ-
λογοὶ ἐπαναπατρισθέντων καὶ παλαιῶν πολεμιστῶν. Ἀντι-
προσωπεύουσι τὴν πρώτην μεγαλειώδη ἀπόπειραν ὀργάνωσιν
τῶν ἀγροτικῶν μαζῶν.

Τὸ κίνημα τῶν σωματείων, μ' αὐτὰς τὴς διάφορας τάσεις
του καὶ μορφάς, συγκεντρώνει ἓνα σύνολον τουλάχιστον ἑξὶ
ἑκατομμυρίων Ἰταλῶν ἐργατῶν (ποῦ στὸ σύνολον τοῦ ἐθνι-

κού πληθυσμού αντιστοιχούν περίπου στα 25 εκατομμύρια) και οδήγησε στην εξαφάνιση από το οικονομικό πεδίο του «ελεύθερου» εργάτη, οδήγησε δηλαδή στην παράλυση της καταπιεστικής αγοράς εργασίας. Η κατάχτηση του δχτάωρου και του κατώτατου ήμερομίσθιου είναι στενά συνυφασμένες με αυτές τις γενικές συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας. Έξαιτίας όλων αυτών έχει διαταραχτεί από τα θεμέλιά της η καπιταλιστική διαδικασία παραγωγής. Η «ελευθερία» της εκμετάλλευσης, ή ελευθερία να εγγάζουν υπεραξία από την εργατική δύναμη (δηλαδή κέρδη ή εισοδήματα για τους καπιταλιστές και τους γαιοκτήμονες, φόρους για το κράτος, και εισφορές για τις εφημερίδες και τους μισθοφόρους των πλουσίων) έχει περιοριστεί, και έχει μπει κάτω από τον έμμεσο έλεγχο των προλετάρων. Οι οικονομικές βάσεις της καπιταλιστικής οργάνωσης, που κυριαρχούν στην ανώτερη μορφή Ένωσης του καπιταλισμού, δηλαδή στο κοινοβουλευτικό - γραφειοκρατικό κράτος, έχουν καταρεύσει: εξαιτίας της υπονόμησης της κύριας βάσης της καπιταλιστικής εξουσίας, δηλαδή χάρη στην υπονόμηση ελευθερίας να αποσπούν υπεραξία.

Ο έκλογικός θρίαμβος του Σοσιαλιστικού Κόμματος, ή αποστολή στο Κοινοβούλιο 155 σοσιαλιστών βουλευτών, που ακινητοποιούν τη λειτουργία του Κοινοβουλίου σε συνταγματική μορφή της πολιτικής κυβέρνησης, είναι μιά απλή αντανάκλαση του πιο πάνω βασικού και πρωταρχικού οικονομικού φαινομένου, χάρη στο οποίο ακινητοποιήθηκε η λειτουργία της αγοράς της εργατικής δύναμης σε συστατική μορφή της οικονομικής καπιταλιστικής διακυβέρνησης, δηλαδή της εξουσίας των καπιταλιστών στη διαδικασία παραγωγής και ανταλλαγών.

Οι εργάτες κι οι αγρότες της πρωτοπορείας έχουν καταλάβει: ότι μιά τέτοιου είδους κατάσταση έχει κιόλας διαμορφωθεί στην Ίταλία κατά τη διάρκεια του πολέμου και ότι αυτή παγώνεται: σε τούτη την πρώτη μεταπολεμική περίοδο. Και κατάλαβαν επίσης ότι τις κατακτήσεις που έχουν

ἐπιτύχει μποροῦν νά τίς διατηρήσουν μονάχα ἂν τίς προωθήσουν παραπέρα. Δηλαδή:

— ἂν τὸ ὀχτώρω καταστῆ κανόνας γιά τοὺς ἐργάτες-καί ἀγρότες κι ἂν γίνῃ πλατεῖα «συνήθεια» τῆς κομμουνιστικῆς κοινωνίας.

— ἂν τὰ κατώτατα ὄρια ἡμερομισθίων γίνουν ὁ κανόνας, πού θ' ἀναγνωρίζῃ τοὺς ἐργάτες καί ἀγρότες τὸ δικαίωμα νά μποροῦν νά ἱκανοποιήσουν μέ τοὺς καρπούς τῆς δουλειᾶς τους ὅλες τίς ἀπαιτήσεις ἑνὸς ὀρισμένου τρόπου ὕλικῆς καί πνευματικῆς ζωῆς⁴⁶· κανόνας πού θά ἀπορέῃ ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, ἢ ὁποῖα ἐξουσία ἔσονται ἀφορᾶ τὴν κατεύθυνσή της θά εἶναι πολιτικὴ ἀντανάκλαση μιᾶς ἀνανεωμένης διαδικασίας προόδου τῆς βιομηχανικῆς καί ἀγροτικῆς παραγωγῆς.

— ἂν ὁ ἔλεγχος, πού ἀσκοῦν οἱ συνασπισμένες ἐργατικῆς καί ἀγροτικῆς μάζες, πάνω στὴν πηγὴ ἀπ' ὅπου ἀναβλύζει ἡ ἀστικὴ ἐξουσία (δηλαδή πάνω στοὺς σχηματισμοὺς τῆς ὑπεραξίας) θῆγῃ ἀπὸ τὴν τωρινὴ μυχτὴ κι' ἀσαφὴ μορφὴ τῆς μαζικῆς πίεσης καί τῆς μαζικῆς ἀντίστασης γιά νά μεταβληθῇ σὲ οἰκονομικὴ καί πολιτικὴ τεχνικὴ, γιά νά ἐνσαρκωθῇ σὲ μιὰ ἱεραρχία οἰκονομικῶν καί πολιτικῶν θεσμῶν πού θά ἀποκορυφωθοῦν μέ τὴν ἴδρυση τοῦ κράτους τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν, μέ τὸ σχηματισμὸ τῆς κυβέρνησης τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν καί μέ μιὰ κεντρικὴ ἐξουσία τῶν ἐργατῶν καί ἀγροτῶν,

— ἂν ἡ κατάχτηση τῆς γῆς ἀπὸ μέρους τῶν χωρικῶν μεταβληθῇ, ἀπὸ ἀπλή κατοχὴ τοῦ στοιχειώδους ἐργαλείου δουλειᾶς, σὲ κατάχτηση τῶν καρπῶν πού τὸ ἐργαλεῖο αὐτὸ μπορεῖ νά παράγῃ, καί σὲ ἔλεγχο κατὰ συνέπειαν τῶν μορφῶν μέ τίς ὁποῖες τὸ παραγόμενον ἐμπόρευμα κυκλοφορεῖ, καί σὲ ἔλεγχο τέλος τῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν πού ἀντιπροσωπεύουν τοὺς σταθμοὺς αὐτῆς τῆς κυκλοφορίας: δηλαδή τίς τράπεζες, τίς τραπεζικῆς ἐνώσεις, τὰ ἐμπορικὰ κέντρα, τὸ δίκτυο τῶν σιδηροδρομικῶν, ποτάμιων καί θαλάσσιων μεταφορῶν.

Ἄν ἕνα ἐργατικὸ κράτος δὲν μπορέσει νά ἐξασφαλίσῃ τοὺς ἀγρότες ἀπὸ τίς ἀρπαχτικῆς ἐπιθέσεις τοῦ καπιταλι-

σμού και της οικονομικής олиγαρχίας, τότε ο πόλεμος θα πληρωθεί με μιὰ «μεγαλειώδη» αγροτική επανάσταση, που θα την καθοδηγεί το αστικό κράτος και οι μικρότεροι καπιταλιστικοί οργανισμοί. Δηλαδή θα έχουμε την εισαγωγή των μηχανών στη γεωργία με συνέπεια την απαλλοτρίωση των χωρικών και την επαναφορά τους στην προηγούμενη κατάσταση των μεροκαματιάρηδων εργατών γης, χωρίς καμιά συνδικαλιστική πείρα, και κατά συνέπεια θα υφίστανται πιο σκληρή εκμετάλλευση και απαλλοτρίωση του πλούτου της εργατικής τους δύναμης, θέση στην οποία δε θα βρίσκονται οι εργάτες της βιομηχανίας της πόλης. Το προχώρημα στο δρόμο της επανάστασης μέχρι την απαλλοτρίωση των απαλλοτριωτών και μέχρι τη θεμελίωση ενός κομμουνιστικού κράτους είναι το άμεσο συμφέρον των δυο πιο πολυάριθμων κατηγοριών της τάξης των Ιταλών παραγωγών: Γιατί για τους εργαζόμενους της πόλης σημαίνει ότι θα διατηρήσουν τις μέχρι τώρα κατακτήσεις τους και ότι δε θα τις δουν να παρασύρονται από μιὰ χρεοκοπία του μηχανισμού βιομηχανικής παραγωγής, ούτε από μιὰ αναστάτωση της κοινωνίας που θα φτάσει στην κατάσταση μόνιμης αναρχίας και τρομοκρατίας, χωρίς πουθενά να προβλέπεται καμιά διέξοδος. Άλλα πέρα απ' αυτό σημαίνει και το να δάλουν κάτω από την κυριαρχία τους το μηχανισμό εθνικής παραγωγής για να τον στρέψουν προς το σκοπό της υλικής και πνευματικής καλύτερης της εργατικής τάξης: Δηλαδή σημαίνει για τους χωρικούς να διατηρήσουν τη γη που απέχτησαν, να διευρύνουν τα χτήματά τους, να απελευθερωθεί ή γη από τους σκληρούς καπιταλιστικούς φόρους και υποθήκες και να εισάγουν τη βιομηχανική επανάσταση με κομμουνιστικές μεθόδους και συστήματα και σε στενή συνεργασία με τους εργάτες της πόλης .

Οι εργάτες και οι αγρότες της πρωτοπορίας έχουν καταλάβει: ότι, μέσα στην τωρινή οικονομική κατάσταση, μέσα στην καταστροφική Ισοροπία των δυνάμεων και οργανισμών παραγωγής, ένυπάρχουν αυτές οι αναγκαιότητες. Και έχουν κάνει, τιδήποτε μπορούσαν να κάνουν στα πλαίσια μιὰς δημοκρατικής κοινωνίας, σε μιὰ κοινωνία διαμορφω-

μένη πολιτικά: έχουν αναδείξει δηλαδή το Σοσιαλιστικό Κόμμα — που αντιπροσωπεύει τις ιδέες και το πρόγραμμα που πρέπει να πραγματοποιήσουν— σά φυσική τους πολιτική Ιεραρχία και έχουν δείξει στο Κόμμα το δρόμο της εξουσίας, το δρόμο της κυβέρνησης, που έχει για συνταγματική της βάση, όχι το Κοινοβούλιο που εκλέγεται με καθολική ψηφοφορία εκμεταλλευτών και εκμεταλλεομένων, αλλά το σύστημα των εργατικών και αγροτικών Συμβουλίων, που ένσαρκώνουν τόσο την κυβέρνηση της βιομηχανικής εξουσίας όσο και την κυβέρνηση της πολιτικής εξουσίας, που είναι δηλαδή όργανα για το διώξιμο των καπιταλιστών από την παραγωγική διαδικασία και μέσα για την κατάσχεση της αστικής τάξης —σάν κυρίαρχης τάξης— από όλους τους θεσμούς οικονομικού έλέγχου και οικονομικής συγκεντροποίησης του έθνους.

Τό άμεσα συγκεκριμένο πρόβλημα του Σοσιαλιστικού κόμματος είναι κατά συνέπεια τό πρόβλημα της εξουσίας, είναι τό πρόβλημα των τρόπων και των μορφών μέσα από τους οποίους θά μπορέσει νά οργανώσει όλη τή μάζα των Ιταλών εργαζομένων σέ μιá Ιεραρχία που θά αποκορυφώνεται οργανικά στο κόμμα, είναι τό πρόβλημα της δημιουργίας ενός κρατικού μηχανισμού που θά λειτουργεί δημοκρατικά πρὸς τά μέσα, εξασφαλίζοντας δηλαδή σέ όλες τις αντικαπιταλιστικές τάσεις τήν έλευθερία και τή δυνατότητα νά γίνουν κόμματα μιáς προλεταριακής κυβέρνησης ενῶ πρὸς τά έξω θά είναι σά μιá άδυσώπητη μηχανή που θά συντρίψει τους μηχανισμούς βιομηχανικής και πολιτικής εξουσίας του καπιταλισμού.

Υπάρχει ή μεγάλη μάζα του εργαζόμενου Ιταλικού λαού. Σήμερα αυτή ή μάζα διακρίνεται σέ δύο μεγάλες τάσεις: τήν τάση των μαρξιστών σοσιαλιστών και τήν τάση των καθολικών σοσιαλιστών —καθώς και σέ μιá πληθώρα δευτερευόντων τάσεων, όπως ή αναρχοσυνδικαλιστική τάση, ή τάση των δημοκρατών - σοσιαλιστών των παλαιών σοσιαλιστών και οι διάφορες τοπικιστικές ομάδες κι επαναστατικές τάσεις. Αυτή ή μάζα αντιπροσωπεύει πάνω από 25 εκατομμύρια του Ιταλικού πληθυσμού, δηλαδή αποτελεί μιá

σταθερή και σίγουρη βάση της προλεταριακής παράταξης.

Υπάρχει επίσης μια σειρά συνδικαλιστικών οργανώσεων και μισοπρολεταριακών συνδέσμων, που αντιπροσωπεύουν αυτούς που ξεχωρίζουν από τη μεγάλη μάζα του εργαζόμενου λαού με τα τεχνικά και πολιτικά τους προσόντα.

Υπάρχει τέλος το Σοσιαλιστικό Κόμμα και μέσα σ' αυτό το Κόμμα υπάρχει η κομμουνιστική επαναστατική τάση που αντιπροσωπεύει τη φάση ωριμότητας της τωρινής ιστορικής συνείδησης της προλεταριακής μάζας.

Για τους επαναστάτες το μέγιστο συγκεκριμένο πρόβλημα αυτής της στιγμής είναι το παρακάτω:

1) Νά σταθεροποιηθούν τη μεγάλη μάζα του εργαζόμενου λαού σε ένα κοινωνικό σχηματισμό που νά συνδέεται με τη διαδικασία βιομηχανικής και αγροτικής παραγωγής (σύσταση των εργοστασιακών και αγροτικών Συμβουλίων με δικαίωμα ψήφου σε όλους τους εργαζόμενους, και

2) Νά καταφέρουν ώστε στα Συμβούλια την πλειοψηφία νά την έχουν οι σύντροφοι του Κόμματος, οι εργατικές οργανώσεις και οι σύντροφοι που μάς συμπαθούν, χωρίς όμως νά αποκλείουν ότι αυτή στις πρώτες στιγμές αβεβαιότητας και ανωριμότητας μπορεί νά περάσει για λίγο στα χέρια των λαϊκών, των αναρχοσυνδικαλιστών και των ρεφορμιστών, εφόσον αυτοί θά είναι ήμερομισθιοί εργάτες και θά εκλεγούν στην έδρα της δουλειάς τους και εφόσον θά αποδέχονται το εργατικό κράτος.

Στις ανώτερες κλίμακες των αστικών και περιφερειακών (όσον αφορά την ύπαιθρο) κέντρων ή εκπροσώπηση θά πρέπει νά γίνεται διά μέσου του Συμβουλίου της πόλης ή της περιφέρειας, και πέραν τούτου διά μέσου των κέντρων παραγωγής, δηλαδή διά μέσου της εργαζόμενης μάζας, σαν τέτοιας, καθώς επίσης και διά μέσου των οργανώσεων του κόμματος, των συλλόγων, των συνδικάτων, των προλεταριακών ενώσεων και των συνεταιρισμών. Η σοσιαλιστική πλειοψηφία θά ήταν σημαντική σ' αυτές τις τοπικές εξουσίες και θά γινόταν συντριπτική στις μεγάλες βιομηχανικές πόλεις, δηλαδή εκεί όπου το εργατικό κράτος θά είναι πραγματικά ή δικτατορία του προλεταριάτου (των βιομηχανι-

κῶν ἐργατῶν), ἐκεῖ ὅπου θὰ χρειαστεῖ νὰ ξεπεράσει ἀνυπέρ-
βλητες δυσκολίες, γιατί θὰ χρειαστεῖ νὰ κυριαρχήσει πάνω
στὰ καπιταλιστικά κέντρα καί στοὺς καπιταλιστικούς ὀρ-
γανισμοὺς πού ἀπὸ ἐκεῖ ἀπλώνουν τὰ πλοκάμια τους πάνω
σ' ὀλόκληρο τὸ ἔθνος.

*Ἐνοπόγραφο «Α' Ὁρτυνε Νοτόβον», φ. 29 Νοέμ-
βρη 1919, 1, ἀρ. 28).*

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΤΗΣ 2 - 3 ΔΕΚΕΜΒΡΗ [1919]⁴⁷

Μικροαστοὶ

Τὰ γεγονότα τῆς 2 - 3 τοῦ Δεκεμβρῆ εἶναι ἓνα κορυ-
φαῖο ἐπεισόδιο τῆς πάλης τῶν τάξεων. Ὁ ἀγώνας δὲν ἦταν
ἀνάμεσα σὲ προλετάριους καί καπιταλιστὲς (αὐτὸς ὁ ἀγώ-
νας ἀναπτύσσεται: ὀργανωμένα, σὰν ἀγώνας γιὰ τὰ μεροκά-
τα καί τὶς ὥρες ἐργασίας καί σὰ συνεχῆ καί πεισματική
δραστηριότητα γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς μηχανισμού διεύθυν-
σης τῆς παραγωγῆς καί τῶν ἀνθρώπινων μαζῶν, πού θὰ ἀν-
τικαταστήσει: τὸν τωρινὸ μηχανισμό τοῦ ἀστικοῦ κράτους).
Ὁ ἀγώνας πού λέμε διεξήχθη ἀνάμεσα σὲ προλετάριους
καί μικρομεσαίους ἀστούς. Ὁ ἀγώνας, σὲ τελευταία ἀνάλυ-
ση, δόθηκε γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τοῦ φιλελεύθερου δημοκρα-
τικοῦ κράτους καί γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του ἀπὸ τὰ δεσμὰ
ὅπου τὸ κράτος φυλακισμένο ἓνα μέρος τῆς ἀστικῆς τά-

ξης, τὸ χειρότερο, τὸ πιὸ ἀνάντρο, τὸ πιὸ ἀχρηστο καὶ τὸ πιὸ παρασιτικό: Ἡ μικρὴ καὶ μεσαία ἀστική τάξη, οἱ ἀστοὶ «διανοοῦμενοι» (ποὺ λέγονται «διανοοῦμενοι» γιατί ἀπόκτησαν, διὰ μέσου μιᾶς εὐκολῆς καὶ γλοιώδους καριέρας στὴ μέση ἐκπαίδευση, μικροῦς καὶ μεσαίους τίτλους σπουδῶν), οἱ ἀστοὶ ἀπὸ πατέρα σὲ γιὸ δημόσιοι ὑπάλληλοι, οἱ μαγαζάτορες, οἱ μικροβιομήχανοι καὶ μικροχτηματίες, οἱ ἐμπορευόμενοι τῆς πόλης καὶ οἱ τοκογλύφοι τοῦ χωριοῦ. Αὐτὸς ὁ ἀγώνας διεξάγεται μὲ τὴ μόνη μορφή ποὺ μποροῦσε νὰ πάρει: ἀταχτα καὶ θορυβώδικα, σὰν μιὰ κοινοτική ἐξόρμηση, μέσα ἀπὸ δρόμους καὶ πλατεῖες, γιὰ νὰ λυτρώσουν τοὺς δρόμους καὶ τίς πλατεῖες ἀπὸ μιὰν εἰσβολὴ βρωμερῶν καὶ ἀδηφάγων ἀκρίδων. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἀγώνας ὠστόσο ἔμμεσα συνδέονταν μὲ τὸν ἄλλο ἀγώνα, μὲ τὸν ὑπέρτατο ταξικὸ ἀγώνα ποὺ διεξάγεται ἀνάμεσα στοὺς προλετάριους καὶ στοὺς καπιταλιστές. Ἡ μικρὴ καὶ μεσαία ἀστική τάξη ἀποτελεῖ πραγματικὰ τὸ φράγμα, ἀπὸ μιὰ διεφθαρμένη, ἀκόλαστη καὶ σάπια ἀνθρωπότητα, ποὺ μ' αὐτὸ ὁ καπιταλισμὸς ὑπερασπίζει τὴν οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ του ἐξουσία· ἀποτελεῖ μιὰν ἀνθρώπινη μάζα δουλοπρεπὴ καὶ ποταπή, μιὰν ἀνθρώπινη μάζα πληρωμένων δολοφόνων καὶ λακέδων, μιὰν ἀνθρώπινη μάζα ποὺ γίνεται σήμερα ἀπὸ «δούλα κυρία» καὶ ποὺ θέλει νὰ πάρει ἀπὸ τὴν παραγωγὴ μερίδια μεγαλύτερα ὅχι μόνο ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν μισθῶν ποὺ εἰσπράττει ἡ ἐργατικὴ τάξη, ἀλλὰ μεγαλύτερα κι ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ μερίδια ποὺ παίρνουν οἱ καπιταλιστές. Τὸ νὰ διώξουμε ἀπὸ τὸν κοινωνικὸ χῶρο αὐτὴ τὴν τάξη —ὅπως διώχνει κανεὶς μὲ τὸ σίδερο καὶ τὴ φωτιά ἓνα σμήνος ἀκρίδες ἀπὸ ἓνα μισοκαταστραμμένο χωράφι— σημαίνει νὰ ξαλαφρώσουμε τὸν ἐθνικὸ μηχανισμό παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς ἀπὸ ἓνα βαρὺ φορτίο ποὺ τὸν κἀνει νὰ ὑποφέρει καὶ τὸν ἐμποδίζει νὰ λειτουργήσῃ, σημαίνει νὰ καθαρίσουμε τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον καὶ νὰ πολεμήσουμε τὸν εἰδικὸ αὐτὸ ἐχθρό: δηλαδὴ τὴν τάξη τῶν καπιταλιστῶν, ποὺ ἔχουν στὴν ἰδιοκτησίαν τους τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῶν.

Ὁ πόλεμος ἔδωσε ἀξία στὴ μικρὴ καὶ μεσαία ἀστική τάξη. Μὲ τὸν πόλεμο καὶ μέσω τοῦ πολέμου ὁ καπιταλιστι-

κός μηχανισμός οικονομικής και πολιτικής διακυβέρνησης στρατιωτικοποιήθηκε: τὸ ἐργοστάσιο μετατράπηκε σὲ στρατώνα, ἡ πόλη μετατράπηκε σὲ στρατώνα, ὅλοκληρο τὸ ἔθνος μετατράπηκε σὲ στρατώνα. Ὅλες οἱ δραστηριότητες γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐθνικοποιήθηκαν, γραφειοκρατικοποιήθηκαν, στρατιωτικοποιήθηκαν. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν αὐτὸ τὸ τερατῶδες κατασκευάσμα τὸ κράτος καὶ οἱ μικρότερες καπιταλιστικὲς ἐνώσεις ἐπιστρατέφανε μαζικὰ τὴ μικρὴ καὶ μεσαία ἀστικὴ τάξη. Χωρὶς νὰ ἔχουν καμιά μορφωτικὴ καὶ πνευματικὴ προετοιμασία συνέρευσαν κατὰ δεκάδες χιλιάδες ἄτομα ἀπὸ τὰ ξεχασμένα χωριὰ καὶ τοὺς συνοικισμοὺς τοῦ Νότου, ἀπὸ τὶς πίσω αὐλὲς τῶν πατρικῶν μαγαζιῶν, ἀπὸ τὰ θρανία τῶν μέσων κι ἀνώτερων σχολῶν ὅπου μάταια σέργονταν γιὰ χρόνια, ἀπὸ τὰ γραφεῖα σύνταξης τῶν σκανδαλοθηρικῶν ἐφημερίδων ποὺ ἀσχοῦσαν ἐκδισασμοὺς, ἀπὸ τὰ παλιατζίδικα τῶν ἀστικῶν προαστίων, ἀπὸ ὅλα τὰ γκέτο ὅπου σάπιζαν καὶ μούχλιαζαν ἀπὸ τὴν τεμπελιά, τὴ δειλία, τὴν ξιπασία γιὰ τὰ κουρέλια καὶ τὰ κοινωνικὰ συντρίμια ποὺ κληρονόμησαν μέσα ἀπὸ αἰῶνες δουλοπρέπειας καὶ κυριαρχίας τῶν ξένων καὶ τῶν παπάδων πάνω στὸ Ἰταλικὸ ἔθνος καὶ τοὺς ἔδωσαν μισθὸ σὰν ἀναγκαίους κι ἀναντικατάστατους καὶ τοὺς ἐμπιστεύτηκαν τὴ διακυβέρνηση τῶν ἀνθρώπων μαζῶν στὰ ἐργοστάσια, στὶς πόλεις, στοὺς στρατῶνες καὶ στὰ χαρακώματα τοῦ μετώπου.

(14 σειρὲς κομμένες ἀπὸ τὴ λογοκρισία).

Οἱ βουλευτικὲς ἐκλογὲς ἀποδείξανε ὅτι οἱ μάζες τῶν ἀνθρώπων θέλουν νὰ καθοδηγηθοῦν καὶ νὰ κυβερνηθοῦν ἀπὸ σοσιαλιστές, ὅτι οἱ μάζες τῶν ἀνθρώπων ζητοῦν ἕνα κοινωνικὸ συμβόλαιο σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο ὅποιος δὲν παράγει κι ὅποιος δὲν δουλεύει δὲ θά τρώει. Αὐτοὶ οἱ κύριοι ποὺ συνεχίζουν νὰ παίρνουν ἀπὸ τὶς προσόδους τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς κι ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς πιστώσεις τοῦ κράτους ἕνα μερίδιο ἑνὸς δισεκατομμυρίου τὸ μῆνα, ποὺ κραυγάζουν πάνω ἀπὸ τὶς στέγες τὸ ἐθνικιστικὸ τους πάθος ἐνῶ παράλληλα καταφέρνουν νὰ συντηροῦνται ἀπὸ τὴν πατρίδα.

(2 σειρὲς κομμένες ἀπὸ τὴ λογοκρισία).

Αὐτοὶ οἱ κύριοι, ἐξωθημένοι ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ὀργάνωσαν ἀμέσως τὸ πογκρόμ (progrom) ἐνάντια στοὺς σοσιαλιστὲς βουλευτὲς. Καὶ τότε ἀμέσως σὰν μὲ ἕνα σύνθημα ἀπὸ τὰ ἐργαστάσια, τὰ ἐργοτάξια, τὰ ἐργαστήρια καὶ τοὺς ναύσταθμους ὄλων τῶν ἰταλικῶν πόλεων — ἀκριβῶς ὅπως ἐγίνε στὴ Ρωσία καὶ στὴν Πολωνία, ὅταν οἱ Μαῦρες Ἑκατονταρχίαι⁴⁸ δοκίμασαν νὰ ἐξαπολύσουν πογκρόμ ἐνάντια στοὺς ἑβραίους μὲ σκοπὸ νὰ καταπνίξουν μὲ ἕνα κύμα θαρραρότητας καὶ ἀκολασίας καὶ τὴν ἐλάχιστην ἐπιθυμία ἐλευθερίας — θῆκαν οἱ ἐργάτες στοὺς κεντρικοὺς δρόμους τῆς πόλης καὶ σάρωσαν τὶς μικροαστικὰς ἀκρίδες, τοὺς ὀργανωτὲς τοῦ πογκρόμ τοὺς ἐπαγγελματίαις τεμπέληδες.

Αὐτὸ στὴν οὐσία ἦταν ἕνα ἐπεισόδιον «φιλελευθερισμοῦ». Εἶχαν διαμορφώσει ἔτσι ἕναν τρόπο ἀπόχτησης εἰσοδήματος χωρὶς νὰ δουλεύουν, νὰ ἔχουν εὐθύνες καὶ κινδύνους. Ἄλλὰ σήμερον καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ τρόπος ν' ἀποχτᾶς εἰσόδημα ἔχει τοὺς κινδύνους του, θάζει σὲ σκέψεις καὶ ἐγκυμονεῖ ἀπειλὰς.

ἝΥπόθεση...

Καὶ ἂν πετύχαινε; ... Ἐπὸ τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν ὁ δὲ λείπει ἢ ἀλήθεια. Στὶς μεγάλας πόλεις τοῦ βορᾶ, τὶς μέρες τῆς ἀπεργίας, δὲν λείψανε οἱ στιγμὲς κατὰ τὶς ὁποῖαι ἀκόμη καὶ ἄνθρωποι ἥσυχοι καὶ φύχραμοι εἶχαν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἀπὸ τῆς μιᾶς στιγμῆς στὴν ἄλλη μποροῦσαν νὰ συμβοῦν γεγονότα ἀποφασιστικά, ὅτι ἕνα ὁποιοδήποτε συμβᾶν θὰ μποροῦσε νὰ σταθεῖ ἱκανὸν νὰ δόσει: στὰ γεγονότα ὀλότελα διαφορετικὸν δρόμον, νὰ ἀνατρέψει: τὸ συσχετισμὸν τῶν δυνάμεων ἀνάμεσα στὴν ἐξουσία καὶ στὸ λαὸν καὶ νὰ κάνει νὰ μεταβληθεῖ ἢ ἐξέγερσιν σὲ ἐπανάστασιν. Ἄλλὰ αὐτὸ εἶναι: ἡ καλύτερη ἐνδειξη ὅτι ζοῦμε σὲ περίοδον ἐπαναστατικὴν: νι ὠθεῖ κανεὶς ὅτι κάτι διαφορετικὸν καὶ νέον θὰ μποροῦσε ἐπίσης νὰ συμβεῖ, περιμένει, ἐρευνᾷ τὸ ἄγνωστο καὶ λογαριάζει καὶ λίγο στὴν τύχην.

(Τρεῖς σειρὰς κομμένες ἀπὸ τὴ λογοκρισία).

Είναι αλήθεια, ή εξέγερση γίνεται κατά μεγάλο μέρος από αστάθμητα στοιχεία και πρέπει ακόμη ή εξέγερση να λογαριάζει και την τύχη, τις ομάδες των παλιόπαιδων που ξεφεύγουν από τους ύπολογισμούς όποιουδήποτε καθώς και τον φαύλο που πιθανόν δυό μέρες αργότερα θα χρειαστεί να τον τουφεκίσεις γιατί θα επιδοθεί στη λεηλασία και στην καταστροφή.

Τό οργανωτικό στοιχείο πλουτίστηκε με την ύπαρξη επαναστατικών ομάδων με την αληθινή σημασία της λέξης, δηλαδή με πυρήνες προσώπων που δεν φοβούνται τα γεγονότα, ούτε τό απρόβλεπτο και τό απροσδόκητο, που έχουν θέληση και σκοπό ακριβή και που είναι πρόθυμα και ικανά να αξιοποιήσουν αυτή τους τή θέληση. Η εξέγερση αντιπροσωπεύει την αποσύνθεση μιās ορισμένης μορφής κοινωνικής οργάνωσης, αλλά ή επανάσταση αρχίζει όταν, χάρη στη θαρραλέα ώθηση των συνειδητών και ικανών, ή κοινωνική οργάνωση αρχίζει να αποχτᾶ μιὰ καινούργια μορφή. Τό κίνημα της εξέγερσης, που είναι καθαρά άρνητικό, θα διαρκέσει τόσο περισσότερο όσο μεγαλύτερες θα είναι οι δυσκολίες που οι ομάδες της πρωτοπορίας θα πρέπει να ξεπεράσουν για να προχωρήσουν μπροστά, για να μπούν επικεφαλής και για να δώσουν οργανωμένη μορφή στις μάζες που ή άναταραχή της εξέγερσης άφησε ρευστές και άδιαμόρφωτες.

Στή Ρωσία αυτή ή μεταβατική περίοδος μπορούμε να πούμε ότι βάστηξε όχτώ δλόκληρους μήνες, τους μήνες που βρίσκοντα: ανάμεσα στην επανάσταση του Μάρτη και την επανάσταση του Όχτώβρη, ανάμεσα στην επανάσταση των μικροαστών και στην επανάσταση των εργατών και αγροτών. Όχτώ μήνες που είναι γεμάτοι από τις προσπάθειες των διανοούμενων μικροαστών να διατηρήσουν τή θέση τους επικεφαλής του κινήματος των μαζών που γινόνταν όλοένα και πιο δυσανεστήμένες και έχαναν τήν έμπιστοσύνη τους στο έργο αυτών των άνάξιων αρχηγών. Όχτώ μήνες στη διάρκεια των οποίων οι καπιταλιστές και οι γαιοκτήμονες πάσχιζαν με όλα τά μέσα — από τό σαμποτάζ στα έργοστάσια μέχρι τή στρατιωτική άντεπανάσταση — να στριμώξουν

ξανά, στά πλαίσια τῆς παλιάς μορφῆς καταπίεσης καί σκλα-
βιάς, τίς ἀνθρώπινες μάξες πού ἡ δύναμη τῆς ἐξέγερσης ἔ-
φερε στό προσκήνιο καί ἀνάδειξε σέ πρωταγωνιστὴ τῆς ἱ-
στορίας, ἀπὸ ἀνατάραξε τὴν κοινωνία μέχρι τὰ πιά θαθειά
τῆς στρώματα.

Καί μέσα σ' αὐτούς τοὺς ὀχτῶ μῆνες ἡ μεγάλη πλειο-
ψηφία τοῦ λαοῦ ἔμαθε νὰ κάνει τὴν ἐπανάσταση καί ἔνωσε
ἄμεσα, πρὶν ἀκόμη νὰ ἀποκτήσει τὴ θεωρητικὴ ἐπιθεβαίω-
ση, τὴν ἀνάγκη νὰ οἰκοδομήσει τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας του.
Καί μέσα σ' αὐτούς τοὺς ὀχτῶ μῆνες ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ
τοὺς δημοκρατικούς ἡγέτες καί συσπειρώθηκε γύρω ἀπὸ τοὺς
κομμουνιστὰς καί τέλος οἰκοδόμησε ἕναν ὄργανισμό ἔλεγχου
καὶ αὐτοκυβέρνησης πού ἐξάλειψε αὐτόματα καί ἀπογύμνω-
νε ἀπὸ κάθε ἐξουσία τὰ ὄργανα τῆς παλιάς ἐξουσίας, τῆς
ἐξουσίας τῶν κυρίων, τῶν στρατηγῶν, τῶν πολιτικάντηδων
καί τῶν προδοτῶν.

Τὸν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ
Συμβουλίου τῶν Σοβιέτ, καὶ ἐνῶ ἀκόμη δὲν ἔχει πῆσει ἡ κυ-
βέρνηση τοῦ Κερένσκι, ἔβγαξε διαταγὰς πού ἐκτελοῦσαν οἱ
πειθαρχημένους καί μὲ σιδερένια ὀργάνωση μάξες τῶν ἐργα-
τῶν καί ἀγροτῶν, καλοῦσε τὸν κόσμο στίς πλατεῖες καί δι-
εῦθνε τίς κινήσεις ὀλόκληρων συνταγμάτων, ὀλόκληρης τῆς
συντεταγμένης καί ἐνοπλης ἐργοστασιακῆς μαστοράτσας,
ἦταν ἐπικεφαλῆς μὲ λίγα λόγια ἑνὸς ὀργανισμοῦ πού λει-
τούργουσε μὲ τὴν ἀδυσώπητη ἀκρίβεια καί κανονικότητα
μιας μηχανῆς.

Θὰ ἦταν παραλογισμὸς βέβαια νὰ ἰσχυριστοῦμε σήμερα
ὅτι: στὴν Ἰταλία δὲν πρέπει νὰ κινηθοῦμε προτοῦ νὰ φτά-
σουμε σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖο. Ἀλλὰ ἀντίθετα θὰ πρέ-
πει: νὰ προσπαθήσουμε νὰ φτάσουμε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο μέ-
σα ἀπὸ τὴν πείρα κινήματων σὰν ἐκεῖνο τῆς 2 καί 3 Δε-
κέμβρη καὶ ἄλλα παρόμοια μ' αὐτὸ πού ἀναμφίβολα θὰ συμ-
βοῦν. Αὐτὰ τὰ κινήματα πρέπει νὰ χρησιμεύσουν γιὰ νὰ
τσακίσουν τίς φαινομενικὰ νόμιμες σχέσεις, πού κρατοῦν ἀ-
κόμη τὴν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ δέσμια στὴ μορφὴ τῶν
ἀστικῶν θεσμῶν, γιὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὴ μάζα τῶν ἀνθρώπων
πού ἀποδέχονται ἀκόμη, ἐξαιτίας τῆς συνήθειας ἢ ἐξαιτίας

του φόβου, τὸ παλιὸ κοινωνικὸ σχῆμα πρέπει νὰ χρησιμεύσουν γιὰ νὰ θάλουμε ὄλο τὸν κόσμον μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῆς προετοιμασίας γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῆς ἐπανάστασης.

Δὲν εἶχαμε καὶ δὲν θὰ ἔχουμε πιθανότατα μιὰ ἐπανάσταση σὰν τοῦ Μάρτη, ποὺ θὰ μᾶς ἄνοιγε τὸ δρόμο, μπάζοντάς μας στὴν περίοδο τῶν ἀναστατώσεων, τῆς ἀβεβαιότητας καὶ τῆς ἀνοιχτῆς — ἔξω ἀπὸ τὰ νόμιμα ὄρια — ἀντίθεσης τῶν δυνάμεων ποὺ ζητοῦν νὰ ἐπικρατήσουν στὸν κόσμο τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς πολιτικῆς. Ἡ ἀρνητικὴ κοινοβουλευτικὴ δραστηριότητα μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ υποκαταστήσει στὴν πραγματικότητα αὐτὴ τὴν ἀρχικὴ ρῆξη. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ κινήσεις τῶν μαζῶν εἶναι μιὰ ἀναγκαία ὀλοκλήρωση.

Καὶ στὸ μεταξύ εἶναι ἀνάγκη νὰ τοποθετηθοῦμε καὶ ἀπέναντι στὸ πρόβλημα ποὺ ὑπαινιχτήκαμε πρὶν, στὸ πρόβλημα τοῦ «μετά», στὸ πρόβλημα ποὺ θὰ μπορούσε νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε χτές, ἐὰν τὰ γεγονότα τῆς Μάντοβας τύχαινε νὰ συμβοῦν στὸ Μιλάνο ἢ στὸ Τουρίνο ὅπου ὑπάρχει μιὰ μάζα ἐπαναστατῶν ἐργατῶν ποὺ εἶναι διατεθειμένη νὰ τραβήξει μέχρι τὸ τέλος. Εἶναι μιὰ ὑπόθεση βέβαια, ἀλλὰ ἐὰν εἴμαστε ἐπαναστάτες ὀφείλουμε νὰ πάρουμε ὑπόψη μας ἀκόμη καὶ αὐτὴ τὴν ὑπόθεση, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τὴ μιὰ μέρα στὴν ἄλλη ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ πετύχει...

Ταξικὴ πάλη καὶ πόλεμος τῶν χωρικῶν

Ἡ τύχη θέλησε οἱ μέρες τῆς γενικῆς ἀπεργίας καὶ τῆς σοβαρῆς ἀναταραχῆς σ' ὀλόκληρη τὴν ὀρειὰ καὶ κεντρικὴ Ἰταλία νὰ συμπέσουν μὲ τὴν αὐθόρμητη ἐκρηξὴ μιᾶς λαϊκῆς ἐπανάστασης σὲ μιὰ τυπικὴ ζώνη τῆς νότιας Ἰταλίας, στὴν περιοχή τῆς Ἄντριας⁴⁹. Ἡ προσοχὴ ποὺ δόθηκε στὴν ἐξέγερση τοῦ προλεταριάτου τῶν πόλεων ἐνάντια σ' ἐκεῖνο τὸ τμήμα τῆς μικροαστικῆς κλάσης, ποὺ κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου ἀπόχτησε μιὰ μιλιταριστικὴ φυσιογνωμία καὶ τώρα δὲν θέλει νὰ τὴν ἀποχωριστεῖ, καὶ ἐνάντια στὴν ἀστυνομία, ἀπομάκρυνε τὰ βλέμματα ἀπὸ τὴν Ἄντρια καὶ μᾶς

ἐμπόδισε νὰ δοῦμε τὴν ἀκριβὴ εἰκόνα τῶν γεγονότων πού λάβανε χώρα ἐκεῖ κάτω καὶ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴν ἀκριβή τους σημασία. Ἐλπίζουμε νὰ μπορέσουμε νὰ προσφέρουμε στοὺς ἀναγνώστες σημαντικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἄμεση παρατήρηση τῶν αἰτίων καὶ τῆς ἐξέλιξης τῶν γεγονότων. Γιὰ τὴν ὥρα περιοριζόμεστε νὰ σημειώσουμε μόνο ὅτι ἡ περίσταση πού ἔφερε νὰ συμπέσουν τὰ δυὸ κινήματα θὰ μπορούσε νὰ προσφέρει ἴσως ἓνα μοντέλο αὐτοῦ πού θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἰταλικὴ ἐπανάσταση.

Τὸ προλεταριάτο μὲ τὴ στενὴ σημασία τῆς λέξης ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, δηλαδὴ οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐκμηχανισμένης γεωργίας, καὶ οἱ φτωχοὶ χωρικοὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, νὰ ποιοὶ ἀποτελοῦν τίς δυὸ πτέρυγες τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ. Οἱ ἐργάτες τῆς πόλης εἶναι ἐπαναστάτες ἐξ-αιτίας τῶν συνθηκῶν πού μέσα τους διαμορφώνονται. Τοὺς ἔχει κάνει τέτοιους τὸ γεγονὸς ὅτι ἀναπτύσσουν τὴ συνείδηση καὶ σχηματίζουν τὴν προσωπικότητά τους μέσα στὸ ἐργοστάσιο πού ἀποτελεῖ τὸ κύτταρο ὅπου λαβαίνει χώρα ἡ ἐκμετάλλευση τῆς ἐργασίας. Οἱ ἐργάτες τῆς πόλης βλέπουν σήμερα τὸ ἐργοστάσιο ὡς τὸν τόπο ἀπ' ὅπου πρέπει νὰ ἀρχίσει ἡ ἀπελευθέρωσή τους, ὡς τὸ κέντρο ἀκτινοβολίας τοῦ κινήματος γιὰ τὴ σωτηρία τους. Γιατὸ καὶ τὸ κίνημά τους εἶναι ὑγιές, δυνατὸ καὶ τελικὰ θὰ θριαμβεύσει. Οἱ ἐργάτες εἶναι προορισμένοι νὰ γίνουν γιὰ τὴν ἐξέγερση τῆς πόλης τὸ ἀπαραίτητο καὶ ὀργανωτικὸ συγχρόνως στοιχεῖο. Τὸ στοιχεῖο πού δὲ θὰ ἐπιτρέψει νὰ σταματήσει ἡ μηχανὴ πού ἔβαλε καὶ θὰ τὴν κρατήσει στὸ σωστὸ δρόμο. Αὐτοὶ ἀντιπροσωπεύουν μέχρι τώρα τὴν παρέμβαση στὴν ἐπανάσταση τῶν μεγάλων μαζῶν καὶ προσωποποιοῦν μὲ ὀλοζώντανο τρόπο τὸ συμφέρον καὶ τὴ θέληση αὐτῶν τῶν ἰδίων τῶν μαζῶν.

Στὴν ὑπαιθρο πρέπει νὰ λογαριάσουμε πάνω ἀπ' ὅλα στὴ δράση καὶ στὴν ὑποστήριξη τῶν φτωχῶν χωρικῶν, αὐτῶν πού εἶναι «χωρὶς γῆ». Αὐτοὶ, ὅπως καὶ οἱ χωρικοὶ τῆς Ἄντρια χτές, θὰ ἀναγκαστοῦν νὰ κινητοποιηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ λύσουν τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιβίωσής τους κι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ καλαΐψουν γιὰ τὸ ψωμί τους. Ὅμως ἔχει μί-

νο γι' αυτό. Ἀλλά κι ἀπὸ τὴν ἴδια συνεχὴ ἀνάγκη, ἀπὸ τὸν ἐπικείμενο πάντα κίνδυνο νὰ πεθάνουν ἀπὸ πείνα ἢ ἀπὸ σφαῖρα, θὰ ὑποχρεωθοῦν νὰ ἀσκήσουν πίεση πάνω στὰ ἄλλα τμήματα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ γιὰ νὰ τὰ σπρώξουν νὰ δημιουργήσουν καὶ στὴν ὑπαίθρο ἐπίσης ἕναν ὀργανισμό συλλογικοῦ ἐλέγχου τῆς παραγωγῆς. Αὐτὲς οἱ ὀργανώσεις ἐλέγχου, δηλαδὴ τὸ Συμβούλιο τῶν ἀγροτῶν, μολονότι θὰ ἐπιτρέψει νὰ ὑπάρχουν οἱ ἐνδιάμεσες μορφές ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς (τὴ μικρὴ ἰδιοκτησία), θὰ ἐργαστῆ ὡστόσο γιὰ τὴ συνοχὴ καὶ τὴν ψυχολογικὴ καὶ τεχνικὴ μεταμόρφωσή τους, θὰ ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς κοινῆς ζωῆς στὴν ὑπαίθρο, τὸ κέντρο μέσω τοῦ ὁποῖου τὰ ἐπαναστατικὰ στοιχεῖα θὰ μπορέσουν νὰ ἀξιοποιήσουν μὲ τρόπο συνεχὴ καὶ συγκεκριμένο τὴ θέλησή τους.

Σήμερα εἶναι ἀνάγκη νὰ ξέρουν ἀκόμη καὶ οἱ χωρικοὶ τί πρέπει νὰ κάνουν κι ὅτι ἡ δραστηριότητά τους, ὅπως καὶ ἡ δραστηριότητα τῶν ἐργατῶν, ρίχνει βαθεῖες καὶ στερεὲς ρίζες, πού δένονται μὲ τὴν παραγωγικὴ διαδικασία τοῦ πλούτου. Ὅπως οἱ ἐργάτες βλέπουν τὸ ἐργοστάσιο ἔτσι κι αὐτοὶ θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσουν νὰ βλέπουν τὸν κάμπο ὡς τὴ μελλοντικὴ κοινότητα ἐργασίας.

Τὸ ζεσθίωμα τῆς Ἀντρίας μᾶς δείχνει ὅτι τὸ πρόβλημα εἶναι ὄριμο. Πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ τὸ πρόβλημα ὀλοκληροῦ τοῦ ἰταλικοῦ Νότου, γιὰ τὸ πρόβλημα τοῦ νὰ ἀποκτήσει στὴν πραγματικότητα γῆ ὁποῖος δουλεύει σ' αὐτήν. Τὸ κόμμα ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ τὸ θέσει καὶ νὰ τὸ ἐπιλύσει. Ἡ κατάκτηση τῆς γῆς προετοιμάζεται σήμερα μὲ τὰ ἴδια ὄπλα μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ἐργάτες προετοιμάζουν τὴν κατάκτηση τοῦ ἐργοστασίου, δηλαδὴ οἰκοδομώντας τοὺς ὀργανισμούς πού θὰ ἐπιτρέπουν στὴ μάζα τῶν ἐργαζομένων νὰ κυβερνοῦν μόνοι τους τὸν ἑαυτὸ τους στὸν τόπο τῆς δουλειᾶς τους. Τὸ κίνημα τῶν ἐργατῶν καὶ τὸ κίνημα τῶν ἀγροτῶν συναντῶνται φυσικὰ σὲ μιὰ καὶ μόνη κατεύθυνση, στὴ δημιουργία τῶν ὀργάνων τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας.

Ἡ δύναμη καὶ ἡ σωτηρία τῆς ρώσικης ἐπανάστασης ἐρίσκεται: ἀκριδῶς στὸ γεγονός ὅτι στὴ Ρωσία ἐργάτες καὶ ἀγρότες, ξεκινώντας ἀπὸ ἀντίθετα σημεῖα καὶ κινούμενοι ἀ-

πὸ διαφορετικὰ αἰσθήματα, βρέθηκαν ἐνωμένοι κάτω ἀπὸ ἕνα κοινὸ σκοπὸ καὶ σὲ ἕνα ἐνιαῖο ἀγῶνα, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο πείστηκαν εἰς τὴν πράξιν ὅτι δὲν μποροῦν νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν καταπίεσιν τῶν ἀφεντικῶν ἐὰν δὲν δώσουν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν δικῶν τους κατακτήσεων μιὰ μορφήν πού νὰ τοὺς ἐπιτρέπει νὰ καταργήσουν μιὰ καὶ καλὴ τὸν ἐκμεταλλευτὴν ἀπὸ τὸ γῶρον τῆς παραγωγῆς. Αὕτη ἡ μορφή ἦταν τὸ Συμβούλιον, ἦταν τὸ Σοβιέτ. Ἡ ταξικὴ πάλη καὶ ὁ πόλεμος τῶν χωρικῶν ἐνωσαν ἔτσι τὶς τύχας τους μὲ τρόπον ἀδιάσπαστον καὶ βρῆκαν μιὰ κοινὴ λύσιν γιὰ τὴν οἰκοδόμησιν ἐνὸς ὀργανισμοῦ πού νὰ κατευθύνει τὴ ζωὴν ὅλης τῆς χώρας.

Τὸ πρόβλημα μπαίνει μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ γιὰ μᾶς. Ὁ ἐργάτης καὶ ὁ χωρικὸς νὰ συνεργαστοῦν μὲ συγκεκριμένον τρόπον ἐντάσσοντας τὶς δυνάμεις τους σὲ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸ ὀργανισμόν. Καὶ ἂν τὸ ξεσκήσιμον τοὺς βρῆκε ἐνωμένους κατὰ τύχην, ἴσως, ἢ ἐπανάστασιν πρέπει νὰ τοὺς βρεῖ συνειδητὰ ἐνωμένους καὶ σύμφωνους. Ὁ ἔλεγχος τοῦ ἐργοστασίου καὶ ἡ κατάκτησις τῆς γῆς πρέπει νὰ γίνωσιν ἕνα καὶ μόνον πρόβλημα. Βορᾶς καὶ Νότος πρέπει νὰ φέρωσιν σὲ πέρας μαζί τὴν ἴδιαν δουλειάν καὶ νὰ προετοιμάσωσιν μαζί τὸ μετασχηματισμὸν τοῦ ἔθνους σὲ μιὰ παραγωγικὴ κοινότητα. Πρέπει νὰ γίνωσιν ὁλοένα καὶ πιὸ καθαρὸν ὅτι μονάχα οἱ ἐργαζόμενοι εἶναι σήμερον σὲ θέσιν νὰ λύσωσιν καὶ μάλιστα μὲ τρόπον «ἐνιαῖον» τὸ πρόβλημα τοῦ Νότου. Τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος, πού τρεῖς γενεὴς ἀστῶν ἔχουν ἀφήσει ἄλυτον, θὰ λυθῆι ἀπὸ τοὺς ἐργάτας καὶ ἀγρότας πού θὰ συνεργάζονται εἰς τὰ πλαίσια μᾶς κοινῆς πολιτικῆς μορφῆς δηλαδὴ σὲ μιὰ πολιτικὴν μορφήν πού εἰς τὰ πλαίσια τῆς αὐτοῦ θὰ πετύχωσιν νὰ ὀργανώσωσιν καὶ νὰ κάνουν νὰ θριαμβεύσῃ ἡ δικτατορία τους.

(Ἐπιτομή γραμμένη σὲ συνεργασία μὲ τὸν Παλιρὸ Τολιάτι, «Ἄ' Ὀργάνωσις Νουόβο», 6 - 13 Δεκέμβριον 1919, 1 φ. 29).

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τὸ Σοσιαλιστικὸ κόμμα μὲ τὸ δίκτυ τῶν ὀργανώσεών του (ποῦ σὰ μὲγάλα βιομηχανικὰ κέντρα ἀποτελεῖ μὲ τὴ σειρά του τὸ πλαίσιο ἑνὸς συμπαγοῦς καὶ ἰσχυροῦ συστήματος συνοικιακῶν ομάδων), μὲ τὶς περιφερειακὰς ὁμοσπονδίες του (ποῦ τὶς κρατοῦν στερεὰ ἐνωμένες τὰ ρεύματα ἰδεῶν καὶ δραστηριότητος ποῦ ἀκτινοβολοῦν οἱ ὀργανώσεις τῆς πόλης), μὲ τὰ ἐτήσια συνέδριά του (συνέδρια ποῦ συγκαλοῦνται γιὰ νὰ συζητήσουν καὶ νὰ λύσουν ἄμεσα πάντα καὶ συγκεκριμένα προβλήματα) ποῦ ἀποτελοῦν τὴν ἀνώτερη ἐξουσία τοῦ κόμματος—ἐξουσία ποῦ ἀσκεῖται ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν μελῶν μέσω ἀντιπροσώπων μὲ αὐστηρὰ ὀρισμένη καὶ καθορισμένη πληρεξουσιότητα—, μὲ τὴν καθοδήγησή του (ποῦ ὀγαίνει κατευθείαν ἀπὸ τὸ συνέδριο καὶ ποῦ ἀπ' αὐτὸ τὸ τελευταῖο διορίζεται καὶ ἡ μόνιμη ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ καὶ ἐπιτροπὴ ἐλέγχου), αὐτὸ λοιπὸν τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα ἀποτελεῖ ἕνα μηχανισμό προλεταριακῆς δημοκρατίας ποῦ μὲ λίγη πολιτικὴ φαντασία μπορεῖ εὐκόλα νὰ εἰδῶθαι ὡς «μοντέλο».

Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα εἶναι μοντέλο μιᾶς «ἀναρχικῆς» κοινωνίας, ποῦ πειθαρχεῖ ἐθελοντικὰ ἐξαιτίας μιᾶς καθαρὰ συνειδητῆς ἐνέργειας. Ἄν παραστήσουμε ὀλόκληρὴν τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων ὡς ἕνα κολοσιαῖο Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, μὲ τὰ παραδεχτὰ καὶ μὴ παραδεχτὰ ἀπὸ ὅλους ζητήματα, δὲν μπορεῖ νὰ μὴν νικήσουμε τὶς συμβατικὰς προλήψεις πολλῶν ἀνατρεπτικῶν πνευμάτων, ποῦ ἔχουν διαπαιδαγωγηθεῖ πιότερο μὲ τὸν Ζᾶν Ζᾶκ Ρουσσὸ καὶ μικρὰς ἀναρχικὰς πραγματείας παρὰ μὲ τὶς ἱστορικὰς καὶ ὀικονομικὰς διδασκαλίας τοῦ μαρξισμοῦ. Τὸ Σύνταγμα τῆς Σοβιετικῆς Δημοκρατίας τῆς Ρωσίας βασίζεται πᾶνω σὲ ἀρχὰς παρόμοιες μ' ἐκείνες πᾶνω στὶς ὁποῖες βασίζεται τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα. Ἡ κυβέρνησις τῆς λαϊκῆς ἐξουσίας στὴ Ρωσία λειτουργεῖ μὲ μορφή ὑποβλητικὰ παρόμοια μὲ τὶς μορφὰς διακυβέρνησις τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Δὲν εἶναι ἀλήθεια παράξενο ποῦ μὲ τέτοια μοτίβα ἐνστιχτωδῶν ἀναλογιῶν καὶ

ἐπιδιώξωων νά γεννηθεῖ ὁ ἐπαναστατικὸς μύθος, σύμφωνα μὲ τὸν ὁποῖο φαντάζονται τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας σὰ δικτατορία τοῦ συστήματος τῶν ὀργανώσεων τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος.

Αὐτὴ ἡ ἀντίληψη εἶναι τὸ ἴδιο τουλάχιστο οὐτοπιστικὴ ὅσο καὶ ἡ ἀντίληψη ποὺ θεωρεῖ τὰ συνδικάτα καὶ τὰ ἐργατικὰ κέντρα σὰ μορφές τῆς διαδικασίας ἐπαναστατικῆς ἀνάπτυξης. Τὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία μποροῦμε νὰ τὴ συλλάβουμε μονάχα σὰν ἓνα «φυσικὸ» σχηματισμὸ, συναφὴ μὲ τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῶν. Καὶ τὴν ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ τὴ φανταστῆ κανεὶς σὰν τὴν πράξη ἱστορικῆς ἀναγνώρισης τῆς «φυσικότητας» αὐτοῦ τοῦ σχηματισμοῦ. Ἡ ἐπαναστατικὴ διαδικασία ταυτίζεται κατὰ συνέπεια μονάχα μὲ ἓνα αὐθόρμητο κίνημα τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, ποὺ καθορίζεται ἀπὸ τὴ σύγκρουση τῶν ἀντιφάσεων ποὺ εἶναι συμφυεῖς στὴν ἀνθρώπινη συμβίωση σὲ καθεστῶς καπιταλιστικῆς ἰδιοκτησίας. Πιασμένες στὴν τανάλια τῶν καπιταλιστικῶν ἀντιθέσεων καὶ ἀπειλούμενες νὰ καταδικαστοῦν ἀνέκλητα σὸ νὰ χάσουν τὰ ὕλικά καὶ πνευματικὰ δικαιώματά⁵⁰ τους, οἱ μάζες ἀποσπῶνται ἀπὸ τίς μορφές τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας καὶ θγαίνουν ἀπὸ τὴ νομιμότητα τοῦ ἀστικοῦ συντάγματος. Χωρὶς μιὰ ἀντίδραση τῆς ἱστορικῆς συνείδησης τῶν λαϊκῶν μαζῶν γιὰ νὰ ξαναβροῦν μιὰ νέα ἐνταξη καὶ νὰ ἐπιβάλουν μιὰ νέα τάξη στὴ διαδικασία παραγωγῆς καὶ διανομῆς, ἡ κοινωνία θὰ τείνει στὴν ἀποσύνθεση, κάθε παραγωγὴ ὠφέλιμων ἀγαθῶν θὰ σταματῆσει καὶ οἱ ἀνθρώποι θὰ πέσουν σὲ μιὰ σκοτεινὴ ἀβυσσο ἀθλιότητος, βαρβαρότητας καὶ θανάτου. Οἱ ὀργανώσεις πάλης τοῦ προλεταριάτου εἶναι οἱ «δρῶντες» αὐτοῦ τοῦ κολοσιαίου κινήματος τῶν μαζῶν. Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα εἶναι χωρὶς καμιά ἀμφιβολία ὁ πιὸ μεγάλος «δρῶν» αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀποσύνθεσης καὶ ἀνασύνθεσης, ἀλλὰ δὲν θεωρεῖται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται σὰν ἡ μορφή αὐτῆς τῆς διαδικασίας, μορφή ποὺ μπορεῖ εὐκολὰ νὰ διαμορφωθεῖ καὶ νὰ πλαστεῖ ἀπὸ τὴν αὐθαιρεσία τῶν ἡγετῶν. Ἡ γερμανικὴ Σοσιαλδημο-

κρατία (μέ την έννοια του συνόλου του συνδικαλιστικού και πολιτικού κινήματος) έκανε τὸ ἐξῆς παράδοξο: στρίμωξε μέ τὸ ζόρι τὴ διαδικασία ἀνάπτυξης τῆς γερμανικῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στίς μορφές τῆς ὀργάνωσῆς τῆς και ταυτόχρονα πίστευε διτι ἔτσι θά κυριαρχήσει: στήν ἱστορία. Δημιούργησε τὰ δικά της Συμβούλια ἐξουσίας γιά νά ἔχει ἐξασφαλισμένη τήν πλειοψηφία τῶν ἀνθρώπων τῆς. Φρενάρησε τήν ἐπανάσταση και τήν ἐξημέρωσε σά σπιτικό ζῶο. Σήμερα δὲν ἔχει καμιὰ σχέση μέ τήν πραγματική ἱστορία, πού νά μὴν εἶναι ἀνάλογη μέ τὴ σχέση πού ἔχει ἡ ὁμάδα του Νόσκε μέ τὸ σβέρκο του ἐργάτη, και ἡ ἐπαναστατική διαδικασία συνεχίζει τὸ δρόμο τῆς, ἕνα δρόμο ἀνεξέλεγκτο και μυστηριώδη —ἀκόμη— πού θά ξαναβγεῖ στό φῶς του ἡλίου ποῖός ξέρει ἀπό ποιεῖς ἀγνωστες πηγές θίας και πόνου.

Τὸ Σοσιαλιστικό Κόμμα μέ τήν ἀδιάλλακτη πάλη του στό πεδίο τῆς πολιτικῆς προκαλεῖ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα μέ ἐκεῖνα πού προκαλοῦν τὰ συνδικάτα στό οἰκονομικό πεδίο: δηλαδή θάζει φρένο στόν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμό. Τὸ Σοσιαλιστικό Κόμμα, μέ τὸ ἐπαναστατικό του πρόγραμμα, ἀφαιρεῖ ἀπό τὸ μηχανισμό του ἀστικού κράτους τὴ δημοκρατική βάση του τῆς συγκατάθεσης τῶν κυβερνωμένων. Αὐτὸ τὸ Κόμμα ἐπηρεάζει ὀλοένα και πῶς βαθεῖα τίς λαϊκές μάζες και τίς δεβαιώνει διτι ἡ κατάσταση ἀνέχειας μέσα στήν ὁποῖα βρίσκονται δὲν εἶναι κάτι τὸ ἐπιφανειακό, οὔτε θμως εἶναι μιὰ ἀρρώστεια χωρὶς θεραπεία, ἀλλά ἀντιστοιχεῖ σὲ μιὰ ἀντικειμενική ἀναγκαιότητα, εἶναι ἡ ἀναπότρεπτη στιγμή μιᾶς διαλεχτικῆς διαδικασίας πού πρέπει: νά ξεχυθεῖ μέ μιὰ βίαιη ἐκτίναξη, σὲ μιὰ ἀναγέννηση τῆς κοινωνίας. Νά λοιπὸν πού τὸ κόμμα ἔρχεται ἔτσι νά ταυτιστεῖ μέ τήν ἱστορική συνείδηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν και μ' αὐτὴ κυβερνᾷ τὸ αὐθόρμητο κι' ἀκαταμάχητο κίνημα. Αὐτὴ ἡ κυβερνήση εἶναι ἀύλη, λειτουργεῖ διὰ μέσου χιλιάδων πνευματικῶν δεσμῶν, εἶναι μιὰ ἀχτινοβολία κύρους πού μόνο σὲ κορυφαῖες στιγμές μπορεῖ νά μεταβληθεῖ σὲ ἐκτελεστική ἐξουσία: διταν πρόκειται γιά μιὰ πρόσκληση νά βγοῦν στοὺς δρόμους, διταν πρόκειται γιά τὴν ὄλικὴ παράταξη στρατιω-

τικῶν δυνάμεων πού ρίχνονται στὸν ἀγῶνα γιὰ νὰ ἀπομακρύνουν κάποιο κίνδυνο ἢ γιὰ νὰ διαλύσουν κάποιο σύννεφο ἀντιδραστικῆς βίας.

Ὅταν φτάσουμε στὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἔχουμε παραλύσει τὴ λειτουργία τῆς νόμιμης κυβέρνησης μὲ τὶς λαϊκὲς μάζες, ἀρχίζει τότε γιὰ τὸ Κόμμα ἡ πιὸ δύσκολη καὶ ἡ πιὸ λεπτὴ φάση τῆς δραστηριότητάς μας: ἡ φάση τῆς θετικῆς δράσης. Οἱ ιδέες πού ἔχει σκορπίσει τὸ Κόμμα δουλεύουν στὸ μεταξύ αὐτόνομα μέσα στὶς συνειδήσεις τῶν ἀτόμων καὶ καθορίζουν νέους συναφεῖς πρὸς αὐτὲς κοινωνικοὺς σχηματισμούς, δηλαδή καθορίζουν ὀργανισμοὺς πού λειτουργοῦν μὲ ἐσωτερικοὺς νόμους, καθορίζουν ἐμβρυακοὺς μηχανισμοὺς ἐξουσίας μὲ τοὺς ὁποίους ἡ μάζα πραγματοποιεῖ τὴ διακυβέρνησή της καὶ μὲ τοὺς ὁποίους ἡ μάζα ἀποχτᾷ συνείδηση τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης καὶ τῆς σπουδαίας ἀποστολῆς της νὰ δημιουργήσει τὶς συνθήκες τοῦ κομμουνισμοῦ πού φέρνει τὴν ἀναγέννηση. Τὸ κόμμα σὰ συμπαγὲς καὶ μαχόμενος σχηματισμὸς μιᾶς ιδέας ἐπιδρᾷ σ' αὐτὴ τὴ δραστηριότητα ἑκατομμυρίων κοινωνικῶν μικροοργανισμῶν πού σιγὰ - σιγὰ προετοιμάζουν τοὺς κόκκινους κοραλιογενεῖς μπάγκους, πού μιὰ μέρα ὄχι καὶ πολὺ μακρινὴ προβάλλοντας στὴν ἐπιφάνεια, θὰ σταματήσουν τὴν ὀργὴ ὠκεάνιας ἀναταραχῆς, θὰ ξαναφέρουν τὴν εἰρήνη στὰ κύματα καὶ θὰ σταθεροποιήσουν μιὰ καινούργια ἰσοροπία ἀνάμεσα στὰ διάφορα ρεύματα καὶ στὰ διάφορα κλίματα. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ ἐπιρὴσὴ εἶναι ὀργανικὴ, πηγάζει ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τῶν ιδεῶν, δρίσκειται στὴ διατήρηση ἀνέπαφου τοῦ μηχανισμοῦ πνευματικῆς καθοδήγησης καὶ ὑπάρχει στὸ γεγονὸς ὅτι ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων ἐργατῶν, θεμελιώνοντας τὶς νέες ἱεραρχίες καὶ οἰκοδομώντας τὶς νέες ἀξίες, ξέρουν ὅτι τὴν ἱστορικὴ συνείδηση πού τοὺς κινεῖ τὴν ἐνσαρκώνει πολὺ ζωντανὰ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, τὴν δικαιοῦνει μιὰ διδασκαλία, ἡ θεωρία τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, καὶ ἔχει μιὰ ἰσχυρὴ ἐπαλξή. τὴν πολιτικὴ δύναμη τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος.

Τὸ Κόμμα παραμένει ἡ ἀνώτερη ἱεραρχία αὐτοῦ τοῦ ἀκαταμάχητου κινήματος τῶν μαζῶν. Τὸ κόμμα ἀσχεῖ τὴν πιὸ ἀποτελεσματικὴ δικτατορία, τὴ δικτατορία πού γεννᾷ

τὸ κύρος τοῦ πού πηγάζει ἀπὸ τῆ συνειδητῆ κι αὐθόρμητη ἀποδοχῆ μιᾶς ἐξουσίας πού θεωρεῖται ἀναγκαία γιὰ τὴν ἐπιτυχὴ ἔκβαση τοῦ τολμηροῦ τοῦ ἔργου. Ὅμως, ἀλοίμονο, ἂν χάρη σὲ μιὰ σεχταριστικὴ ἀντίληψη τῆς θέσης τοῦ κόμματος μέσα στὴν ἐπανάσταση θελήσει κανεὶς νὰ ὑλοποιήσει αὐτὴ τὴν ἱεραρχία, θελήσει κανεὶς νὰ παγιώσει σὲ μηχανικὲς μορφές ἄμεσης ἐξουσίας τὸν μηχανισμό διακυβέρνησης τῶν μαζῶν σὲ κίνηση καὶ τέλος θελήσει κανεὶς νὰ στριμώξει τὴν ἐπαναστατικὴ διαδικασία μέσα στὶς μορφές τοῦ κόμματος. Τότε θὰ πετύχει μονάχα νὰ ἀποπροσανατολίσει ἓνα μέρος τῶν ἀνθρώπων, θὰ πετύχει μονάχα νὰ «κυριαρχήσει» στὴν ἱστορία. Ἀλλὰ ἡ πραγματικὴ ἐπαναστατικὴ διαδικασία θὰ ξεφύγει ἀπὸ τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἐπιρροή τοῦ Κόμματος, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ τελευταῖο θὰ ξεπέσει χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει σ' ἓναν ὄργανισμό συντήρησης.

Ἡ προπαγάντα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ἐπιμένει σήμερα πάνω στὶς παρακάτω ἀμφισβήτητες θέσεις:

Οἱ παραδοσιακὲς σχέσεις καπιταλιστικῆς ἰδιοποίησης τοῦ προϊόντος τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας ἔχουν ριζικὰ ἀλλάξει. Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο ἡ ἰταλικὴ ἐργασία ἐπέτρεπε, χωρὶς σοβαρὲς κι ἀπότομες ἀντιδράσεις, τὴν ἰδιοποίηση τοῦ 60% τῶν ἀγαθῶν πού παρήγε ἡ ἐργασία, ἀπὸ μέρους τῆς ἐλάχιστης μειοψηφίας τῶν καπιταλιστῶν καὶ τοῦ κράτους, ἐνῶ οἱ δεκάδες ἑκατομμύρια ἐργαζομένων τοῦ πληθυσμοῦ ἔπρεπε νὰ περιοριστοῦν σὲ ἓνα λειψὸ 40% προκειμένου νὰ ἱκανοποιήσουν τόσο τὶς στοιχειώδεις ἀνάγκες τῆς ζωῆς τους ὅσο καὶ τὶς ἀπαιτήσεις μιᾶς ἀνώτερης πνευματικῆς ζωῆς. Σήμερα μετὰ τὸν πόλεμο συμβαίνει τὸ παρακάτω φαινόμενο: ἡ ἰταλικὴ κοινωνία παράγει μονάχα τὰ μισὰ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ πού καταναλώνει καὶ τὸ κράτος ἐπιβαρύνει τὴ μελλοντικὴ ἐργασία μὲ κολοσιαία ποσά, δηλαδὴ σκλαβώνει τὴν ἰταλικὴ ἐργασία ὀλοένα καὶ περισσότερο στὴ διεθνή πλουτοκρατία. Στους καπιταλιστὲς καὶ τὸ κράτος, πού εἶναι τὰ δύο μέρη πού ἀποσποῦν μερίδιο ἀπὸ τὴν παραγωγή ἔχει προστεθεῖ τώρα κι ἓνας τρίτος καθαρὰ παρασιτικός: πρό-

κειται δηλαδή για τους μικροαστούς της στρατιωτικο - γραφειοκρατικής κλάσης που σχηματίστηκε στη διάρκεια του πολέμου. Αυτή άποσπᾶ ἀκριβῶς ἐκείνο τὸ μισθὸν τῶν ἀγαθῶν που δὲν παράγεται ἀλλὰ ἐπιβαρύνει τὴ μελλοντικὴ ἐργασία. Ἐὸ μισθὸν αὐτὸ τὸ ἀποσπᾶ ἄμεσα σὰν μισθοὺς καὶ συντάξεις καὶ τὸ ἀποσπᾶ ἔμμεσα ἐπειδὴ ἡ παρασιτικὴ τῆς λειτουργίας προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ δλόκληρου τοῦ παρασιτικοῦ μηχανισμοῦ. Ἐὰν ἡ ἰταλικὴ κοινωνία παράγει ἀγαθὰ ἀξίας μονάχα 15 δισεκατομμυρίων, ἐνῶ καταναλώνει ἀγαθὰ ἀξίας 30 δισεκατομμυρίων καὶ ἂν αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ ἀξίας 15 δισεκατομμυρίων ἔχουν παραχθεῖ με ὀχτῶ ὥρες καθημερινὴ ἐργασία τῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων ἐργαζομένων — τότε φυσικὰ ὁ καπιταλιστικὸς ἰσολογισμὸς μπορεῖ νὰ ἰσοσκελιστεῖ μονάχα μ' ἕναν τρόπο: ὑποχρεώνοντας τὰ δεκάδες ἑκατομμύρια ἐργαζομένων νὰ δουλέψουν με τὸ ἴδιο ποσὸ μισθῶν μιά, δύο, τρεῖς, τέσσερις καὶ πέντε ὥρες πάνω ἀπὸ τὸ ὀχτάωρο. Αὐτὴ ἡ δουλειὰ λοιπὸν εἶναι ἀπλήρωτη, εἶναι δουλειὰ που ἐρχεται νὰ αὐξήσῃ τὸ κεφάλαιο γιὰ νὰ ἀποχτήσῃ ξανά τὴ συσσωρευτικὴ του λειτουργία, δουλειὰ που πάει στὸ κράτος γιὰ νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη του, δουλειὰ που σταθεροποιεῖ τὴν οἰκονομικὴ κατάστασιν τῆς μισθοδοτούμενης μικροαστικῆς τάξης καὶ τὴν ἀμοίβει γιὰ τὶς ἐνοπλες ὑπηρεσίες που παρέσχε στὸ κράτος καὶ στὸ κεφάλαιο με σκοπὸ νὰ ὑποχρεωθεῖ ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς νὰ κλατάρει δουλεύοντας στὶς μηχανὲς ἢ σ' ἕνα κομματάκι γῆς.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴ γενικὴ κατάστασιν τῶν καπιταλιστικῶν σχέσεων, ἡ ταξικὴ πάλη δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἄλλο στόχο ἀπὸ τὸ νὰ κατακτήσῃ τὴν κρατικὴ ἐξουσία ἢ ἐργατικὴ τάξιν, με σκοπὸ νὰ στρέφῃ αὐτὴ τὴν τρομερὴ ἐξουσία ἐναντίον τῶν παράσιτων γιὰ νὰ τὰ ὑποχρεώσῃ νὰ μποῦν στὴν τάξιν τῆς δουλειᾶς καὶ τέλος νὰ καταργήσῃ μ' ἕνα μονάχα χτύπημα τὸ τερατικὸν μερίδιον που παίρνουν σήμερα ἀπὸ τὴν παραγωγή. Γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ πρέπει νὰ συνεργαστεῖ ὅλη ἡ ἐργαζόμενη μάζα, καὶ πρέπει ὅλη ἡ ἐργαζόμενη μάζα νὰ διαμορφωθεῖ συνειδητὰ, ἀνάλογα με τὴ θέση που ἔχει αὐτὴ στὴ διαδικασία τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνταλλαγῆς. Ἔτσι κάθε ἐργάτης καὶ κάθε ἀγρότης καλεῖται στὸ Συμβούλιον νὰ

συνεργαστεί στην προσπάθεια αναγέννησης, καλείται να οικοδομήσει το μηχανισμό της διακυβέρνησης και της δικτατορίας. Δηλαδή στο Συμβούλιο έnsαρχώνεται ή τωρινή μορφή της ταξικής πάλης που τείνει στην έξουσία. Και έτσι διαγράφεται το δίχτυ των θεσμών με τους οποίους πραγματοποιείται ή επαναστατική διαδικασία: δηλαδή τὸ Συμβούλιο, τὸ Συνδικάτο, τὸ Σοσιαλιστικό Κόμμα. Τὸ Συμβούλιο είναι ὁ ιστορικός σχηματισμός της κοινωνίας, που προορίζεται: ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητα γιὰ νὰ κυριαρχήσει στὸ μηχανισμό παραγωγῆς, σχηματισμός που γεννήθηκε ἀπὸ τὴ συνειδητοποίηση της θέσης τους ἀπὸ μέρους τῶν παραγωγῶν. Τὸ συνδικάτο και τὸ Κόμμα είναι ἐθελοντικοὶ σύνδεσμοι, ἐργαλεῖα της επαναστατικῆς διαδικασίας, «πράκτορες» και «διευθυντές» της ἐπανάστασης: Τὸ συνδικάτο που συντονίζει τις παραγωγικὲς δυνάμεις και ἀποτυπώνει στὸ βιομηχανικό μηχανισμό τὴν κομμουνιστικὴ μορφή. Ἐνῶ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα είναι ζωντανὸ και δυναμικὸ μοντέλο μιᾶς κοινωνικῆς συμβίωσης που μπορεί και συνδυάζει τὴν πειθαρχία με τὴν ἐλευθερία και ἀποδίνει στὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δλη τὴν ἐνέργεια και τὸν ἐνθουσιασμό γιὰ τὰ ὅποια είναι ἱκανός.

(*Ἀνοπόγραφο, «Α' Ὁρυκτινε Νοῦόβο», φ. 27 Δεκέμβρη 1919, I, 31*).

ΤΟ ΙΤΑΛΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ

Σ' ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στο «Ρέστο ντέλ Καρλίνο»⁵¹, ο Ένρικο Φέρι, που είναι καθηγητής του ποινικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο και που στο παρελθόν υπήρξε για κάμποσες περιόδους εκλεγμένος στη Βουλή, «κάνει γνωστό ότι δέν καταλαβαίνει γιατί ή γενική διεύθυνση τών φυλακών υπάγεται στο Ύπουργείο τών Έσωτερικών αντί όπως έπρεπε νά υπάγεται στο Ύπουργείο Δικαιοσύνης». Από δ,τι φαίνεται ο καθηγητής Ένρικο Φέρι «δηλώνει, ότι τó γιατί είναι μονάχα παράξενο κι άπρόοπτο και κατά συνέπεια πιστεύει ότι είναι δυνατό νά εξαφανιστεί με μιá ύπουργική άπόφαση. Έπειδή ο καθηγητής Ένρικο Φέρι υπήρξε για κάμποσα χρόνια ο άρχηγός του εργατικού κινήματος στην Ίταλία, δέν μäs κάνει έκπληξη που οι εργάτες και οι αγρότες Ιταλοί πρέπει νά κάνουν τόσο κόπο για νά καταφέρουν νά αντίληφθούν τó κράτος σαν Ιστορική εξέλιξη, για νά τó θεωρήσουν σαν τó μέγιστο οργανισμό τής ιδιοχτήτριας τάξης και νά τó φανταστούν σαν εργαλειό στα χέρια τής εργατικής τάξης με σκοπό νά τó στρέψει για νά συντρίψει τήν άστική τάξη τόσο στο πολιτικό όσο και στο οικονομικό πεδίο και με σκοπό νά συντονίσει και νά συστηματοποιήσει τις συνθήκες έλευσης του κομμουνισμού και νά εξασφαλίσει τήν άκαταμάχητη έλευθερία ανάπτυξης στην κομμουνιστική κοινωνία. Έάν κατά δεύτερο λόγο σκεφτεί κανείς ότι ο αξιότιμος βουλευτής Φίλιππο Τουράτι, άλλος άρχηγός αυτός (άντίπαλος του Φέρι για λόγους μαρξιστικής θεωρίας και αντίληψης!) ύστερα από πέντε χρόνια πολέμου και τή σφαγή 15 εκατομμύρων ανθρώπων, καταφέρνει μιá μεγάλη κοινοβουλευτική έπιτυχία διασκεδάζοντας τή συνέλευση τών αντιπροσώπων του Ιταλικού λαού με μιá κομψή δμιλία για τó δικαίωμα ψήφου που έχουν οι πόρνες (τó βαθύ μαρξιστικό πνεύμα του αξιότιμου Φίλιππου Τουράτι βρήκε τρόπο, όχι παρά ταύτα, νά εκδηλωθεί στην άναγνώριση και στον προσδιορισμό τής κοινωνικής κατηγορίας τους: «μεροκαματιάρισες τής αγά-

της»), τότε ή εκπληξη μικραίνει ακόμη και γίνονται αντιληπτές όλοταλα οι αναρχοειδείς προσπάθειες του Ιταλικού προλεταριάτου. Τότε αντιλαμβάνεται κανείς γιατί για την εργατική τάξη της Ιταλίας ο Κάρλ Μάρξ δέν είναι τίποτα άλλο παρά «ένας άγιος για τό μαξηλάρι», ένα όνομα χωρίς ύποκείμενο (πού δέν κάνει για παράστηιο), ένα καρτοστάλ, ή μιá μάρκα λικέρ.

Τί πράγμα είναι λοιπόν τό Ιταλικό κράτος; Και γιατί είναι αυτό πού είναι; Σε ποιές οικονομικές και πολιτικές δυνάμεις βασίζεται; Υπάρχει κάποια διαδικασία ανάπτυξής του; τό σύστημα δυνάμεων πού καθόρισε τή γένεσή του έχει παραμείνει τό ίδιο; Χάρη στη δράση ποιών έσωτερικών ζυμώσεων πραγματοποιείται αυτή ή διαδικασία ανάπτυξης; Ποιά ακριβώς θέση κατέχει ή Ιταλία στον καπιταλιστικό κόσμο και πώς επιδρούν οι δυνάμεις του έξωτερικού στην έσωτερική διαδικασία ανάπτυξης; Ποιές νέες δυνάμεις αναδειχτήκαν και έκαναν να ξεδιπλωθεί ο ύμπεριαλιστικός πόλεμος; Ποιά είναι ή πιθανή κατεύθυνση προς τήν όποία θα αναπτυχτούν οι τωρινές δυνάμεις της Ιταλικής κοινωνίας;

Ό όπορτουμιστικός και ρεφορμιστικός μηδενισμός, πού κυριάρχησε στο Ιταλικό σοσιαλιστικό κόμμα για όλόκληρες δεκαετίες, και σήμερα χλευάζει με τόν χοροϊδευτικό σχετικισμό των γερατειών τις δυνάμεις της νέας γενιάς και τήν έξαρση παθών πού προκαλεί ή μπολσεβίκικη επανάσταση, θα έπρεπε να κάνω ένα μικρό έλεγχο συνείδησης για τις εϋθύνες του και τήν ανικανότητά του να μελετήσει, να καταλάβει και να αναπτύξει μιάν αναμορφωτική δραστηριότητα. Έμεις, παιδιά, έχουμε καθήκον να άρνηθοϋμε και να περιφρονήσουμε αυτούς τούς ανθρώπους του παρελθόντος. Ποιά σχέση υπάρχει ανάμεσα σ' έμάς και σ' αυτούς; Τί έχουν δημιουργήσει; Τί μάς έχουν αφήσει σαν παράδοση για να τήν μεταβιβάσουμε και σ' αυτούς πού έρχονται ύστερα άπό έμάς; Ποιάν ανάπτυξη αγάπης κι εύγνωμοσύνης έχουμε άπό αυτούς έπειδή λ.χ. μάς άνοιξαν και μάς φώτισαν τό δρόμο της έρευνας και της σπουδής ή έπειδή έχουν δημιουργήσει για μάς τις προϋποθέσεις της προόδου κι ένός

δικού μας προχωρήματος προς τα μπρός; "Όλα πρέπει να τὰ κάνουμε μοναχοί μας, με τις δικές μας δυνάμεις, με τη δική μας ύπομνη: ή τωρινή Ιταλική σοσιαλιστική γενιά είναι παιδί του Γδιου του έαυτού της. Άλλά όποιος δέν έχει δουλέψει, όποιος δέν έχει παράγει, όποιος δέν μπορεί να αφήσει πίσω του τίποτα άλλο για κληρονομιά εκτός από μιὰ μέτρια συλλογή μέτριων άρθριδιών στον καθημερινό τύπο, δέν έχει τὸ δικαίωμα να χαμογελάει κοροϊδευτικά για τὰ λάθη τους και τις προσπάθειές τους.

Τὸ κοινοβουλευτικὸ Ιταλικὸ κράτος, πὸ θὰ ἦταν σὲ σχέση με τὴ δημοκρατία τῶν Σοβιετ ὅπως ἡ πόλη σὲ σχέση με τὴν ὄρδη τῶν βαρβάρων⁵², δέν έχει ποτὲ μπεῖ στον κόπο νὰ καμουφλάρει λίγο τὴ σκληρὴ δικτατορία τῆς ἰδιοκτητριας τάξης. Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς μάλιστα ὅτι τὸ Σύνταγμα τοῦ Ἄλμπέρτου⁵³ εἶχε ἕνα μονάχα σπουδαῖο σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετήσῃ, δηλαδὴ νὰ συνδέσῃ ἀδιάσπαστα τὶς τύχες τοῦ Στέματος με τὶς τύχες τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Πράγματι, τὰ μόνα φρένα πὸ λειτουργοῦν στὴν κρατικὴ μηχανή, γιὰ νὰ περιορίζουν τὶς ἀθαιρεσίες τῆς κυβέρνησης τῶν ὑπουργῶν τοῦ βασιλιά εἶναι τὰ φρένα πὸ ἀναφέρονται στὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τοῦ κεφαλαίου. Τὸ Σύνταγμα δέν έχει δημιουργήσῃ κανένα θεσμὸ πὸ νὰ προστατεύει, τυπικὰ τουλάχιστον, τὶς στοιχειώδεις ἐλευθερίες τῶν πολιτῶν: δηλαδὴ τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία, τὴν ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου καὶ τὴν ἐλευθερία τοῦ συνέρχεσθαι καὶ τοῦ συνεταιρίζεσθαι. Στὰ καπιταλιστικὰ κράτη, πὸ ἀποκαλοῦνται, φιλελεύθερα καὶ δημοκρατικά, ὁ ἀνώτερος θεσμὸς υπεράσπισης τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν εἶναι ἡ δικαστικὴ ἐξουσία. Στὸ Ιταλικὸ κράτος ὅμως ἡ δικαιοσύνη δέν εἶναι μιὰ ἐξουσία, εἶναι μιὰ διατεταγμένη ὑπηρεσία, ἕνα ὄργανο τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, δηλαδὴ ἕνα ὄργανο τοῦ Στέματος καὶ τῆς ἰδιοκτητριας τάξης. Καταλαβαίνουμε κατὰ συνέπεια πολὺ καλὰ γιὰ τὴ γενικὴ διεύθυνση τῶν φυλακῶν, ὅπως κι οἱ ἐπιμέρους διευθύνσεις, οἱ ἀστυνομικοὶ τῆς δημόσιας δυνάμεις κι ὅπως ὅλος ὁ καπιταλιστικὸς μηχανισμὸς τοῦ κρά-

τους, εξαρτώνται από το ύπουργείο των Έσωτερικών και καταλαβαίνει κανείς ακόμη πιδ καλά γιατί στην Ίταλία ο πρόεδρος του ύπουργικού συμβουλίου εξυπηρετείται πάντα στο ύπουργείο των Έσωτερικών. Θέλει δηλαδή νά έχει δ-λότελα στα χέρια του δλόκληρο το μηχανισμό της Ένοπλης δύναμης της χώρας: 'Ο πρόεδρος του ύπουργικού συμβου-λίου είναι: ο άνθρωπος της εμπιστοσύνης της ιδιοκτήτριας τάξης. Στην έκλογή του συνεργάζονται οι μεγάλες τράπε-ζες, οι μεγάλοι διομήχανοι οι μεγάλοι γαιοκτήμονες και το Γ. Έπιτελείο. Αυτός παρασκευάζει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία με την άπάτη και τή διαφθορά. 'Η εξουσία του είναι άπεριόριστη, όχι μόνο ντε φάκτο όπως είναι αναμφί-βολα σέ όλες τις καπιταλιστικές χώρες, αλλά και νομικά. 'Ο πρόεδρος του ύπουργικού συμβουλίου είναι ή μοναδική εξουσία του Ίταλικού κράτους.

'Η κυρίαρχη τάξη της Ίταλίας δέν είχε ούτε την ύπο-κρισία νά καμουφλάρει τή δικτατορία της. 'Ο εργαζόμενος λαός θεωρήθηκε από μέρος της σαν ένας λαός κατώτερης φυλής, πού μπορεί νά τον κυβερνάει κανείς χωρίς κομπλι-μέντα, όπως μιά άφρικανική άποικία. 'Η χώρα είναι μόνι-μη ύποταγμένη κάτω από ένα καθεστώς κατάστασης πο-λιορκίας. Σέ οποιαδήποτε ώρα της μέρας και της νύχτας μιά διαταγή του ύπουργού των Έσωτερικών στους νομάρ-χες μπορεί νά βάλει σέ κίνηση τον άστυνομικό διοικη-τικό μηχανισμό. Οι άστυνομικοί ξαπολύονται ελεύθεροι στή σπίνια και στους τόπους συγκέντρωσης. Χωρίς έντολή των δικαστών, πού είναι: παθητικοί και καθαρά στή διάθεση της διοίκησης, ή άτομική ελευθερία και το οικιακό άσυλο παραβιάζονται, οι πολίτες δένονται χειροπόδαρα και ρίχνονται μαζί με τους κοινούς έγκληματίες σέ θράμικες κι άγδιαστικές φυλακές. 'Η σωματική τους άκεραιότητα είναι άνυπεράσπιστη από την κτηνωδία και οι σχέσεις και οι δου-λειές τους διαλύονται και καταστρέφονται. Με την άπλή διαταγή ενός άστυνομικού διευθυντή περικυκλώνονται και έ-ρρευνοηται τόποι συγκεντρώσεων και διαλύονται συγκεντρώ-σεις. Με την έντολή μονάχα ενός νομάρχη ένας λογοκρι-τής άπαγορεύει νά δημιοσιευτεί ένα κείμενο, του οποίου το

περιεχόμενο δὲν ἐμπίπτει στίς ἀπαγορευτικὰς διατάξεις πού προβλέπονται ἀπὸ τοὺς γενικότερους νόμους. Μὲ ἐντολὴ ἐνὸς νομάρχου μονάχα, οἱ ἡγέτες ἐνὸς συνδικάτου συλλαμβάνονται, γίνεται: δηλαδὴ ἀπόπειρα νὰ διαλυθεῖ ἕνας σύνδεσμος, ἕνα σωματεῖο.

Ἡ Ρωσία γιὰ παράδειγμα διατηρήθηκε δεσποτικὸ κράτος μὲ τὸν τσάρο. Στὴν πραγματικότητά δὲν ὑπῆρχε μεγάλη διαφορά ἀνάμεσα στὸ τσαρικό κράτος καὶ στὸ ἰταλικὸ κράτος, ἀνάμεσα στὴν Τσαρική Δοῦμα καὶ στὸ ἰταλικὸ Κοινοβούλιο. Ὑπῆρξε μὰ διαφορά πολιτικῆς μόρφωσης καὶ ἀνθρώπινης εὐαισθησίας ἀνάμεσα στὸ ρώσικο λαὸ καὶ στὸν ἰταλικὸ λαὸ. Οἱ ρῶσοι φιλελεύθεροι καὶ σοσιαλιστὲς καταγγείλανε τὸν κόσμον τίς καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας ἐνῶ οἱ ἰταλοὶ, λιγότερο εὐαισθητοὶ ὡς ἄνθρωποι, παραπονοῦνταν μονάχα γιὰ τὰ πιδερατώδη ἐπεισόδια, καὶ λιγότερο καλλιεργημένοι: πολιτικὰ δὲν κατάφεραν νὰ ἀναγνωρίσουν στὰ μεμονωμένα ἐπεισόδια μὰ συνέχεια πού πῆγαζε ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τοῦ κράτους. Μὴν ὑπάρχοντας στὴν Ἰταλία δικαιοσύνη ὡς ἀνεξάρτητὴ ἐξουσία, μὴν ὑπάρχοντας στὴν Ἰταλία καὶ κατασταλτικὸς μηχανισμὸς ὑπὸ τὴν ἐξουσία τῆς δικαιοσύνης, ἡ κοινοβουλευτικὴ ἐξουσία δὲν ὑπάρχει καὶ ἡ νομοθεσία εἶναι μὲ ἀπάτη: πραγματικὰ καὶ νομικὰ ὑπάρχει μὰ μόνον ἐξουσία, ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, δηλαδὴ ὑπάρχει τὸ Στέμμα καὶ ὑπάρχει καὶ ἡ ἰδιοχτήτρια τάξη πού θέλει νὰ ἀμυνθεῖ πάση θυσία.

Τὸ κράτος τοῦ τσάρου ἦταν τὸ κράτος τῶν ἰδιοχτητῶν γῆς. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξηγεῖ τὴ βαρβαρότητα τῶν ὑπουργῶν τοῦ τσάρου: οἱ χωριάτες λένε τὸ ψωμί ψωμάκι καὶ σκοτώνουν τὸν ἀντίπαλο τους, χτυπώντας τον μὲ τὸ ρόπαλο. Ἡ ἐπανάσταση τοῦ Μάρτη τοῦ 1917 ἦταν μὴ ἀπόπειρα νὰ μπᾶσουν στὸ κράτος μὴν ἰσοροπία ἀνάμεσα στοὺς βιομήχανους καὶ τοὺς χωρικοὺς. Τὸ φιλελεύθερο κράτος γεννήθηκε ἀπὸ τὴν ἰσοροπία αὐτῶν τῶν δυὸ δυνάμεων τῆς ἀταμικῆς ἰδιοχτησίας. Ἡ διάκριση τῶν ἐξουσιῶν — δηλαδὴ ἡ ἐμφά-

νιση δίπλα στο Κοινοβούλιο μιᾶς δικαστικῆς ἐξουσίας, πού ἐξασφαλίζει τὴν πολιτικὴ ἰσότητα τῶν ἀστικῶν κυβερνητικῶν κομμάτων καὶ πού ἐμποδίζει στὰ μεμονωμένα κόμματα, πού βρίσκονται στὴν ἐξουσία, νὰ χρησιμοποιοῦσιν τὸν κρατικὸ μηχανισμό γιὰ νὰ δημιουργήσουν τίς συνθήκες πού χρειάζονται ὥστε νὰ παραμείνουν γιὰ πολὺ στὴν ἐξουσία — εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ φιλελεύθερου κράτους. Ὁ ἐργαζόμενος λαὸς τῆς Ρωσίας, μιὰ καὶ μπῆκε στὸ κίνημα τοῦ Μάρτη τοῦ 1917, ἐμπόδισε τὴν ἐπανάσταση νὰ ἀποκρυσταλλωθεῖ στὴ φιλελεύθερη ἀστικὴ φάση: οἱ ἐργάτες τῆς βιομηχανίας συνέχισαν τὸ ἀρχινομιζόμενον ἔργο τῶν ἰδιοκτητῶν τῆς βιομηχανίας καὶ καταργήσανε ὅλους τοὺς ἰδιοκτῆτες καὶ ἀπελευθέρωσαν ὅλες τίς καταπιεζόμενες τάξεις.

Τὸ ἐνωμένο Ἰταλικὸ κράτος οἰκοδομήθηκε χάρις στὴν περῶθησιν τῶν ἀστικῶν βιομηχανικῶν πυρήνων τῆς Ἄνω Ἰταλίας καὶ παγιωτοῦντο μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας σὲ βάρος τῆς γεωργίας καὶ μετὰ μιὰ κτηνώδη ὑποδούλωσιν τῆς γεωργίας στὰ συμφέροντα τῆς βιομηχανίας. Τὸ Ἰταλικὸ κράτος δὲν ὑπῆρξε φιλελεύθερον, ἐπειδὴ δὲν γεννήθηκε ἀπὸ ἕνα ἰσοροπημένον σύστημα. Ἀλλὰ, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ βασιλείου τῆς Ἰταλίας, ἀναθρεψιμένοι μετὰ τὴν φιλελεύθερον ἀγγλικὴν φρασεολογίαν, προτίμησαν νὰ θγάλουν ἀπὸ τὴ μέση τοὺς ἐχθροὺς τῆς βιομηχανίας, ὄχι μετὰ τὸ ρόπαλον τοῦ ρώσου χωριάτη, ἀλλὰ μετὰ τὴν κάλτσα γεμάτη ἄμμο πρὸς χρησιμοποιοῦν οἱ λοντρέζοι ἀπάχθηδες.

Πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμον ἀκόμη, οἱ ἐσωτερικὲς σχέσεις τῆς τάξεως τῶν ἰδιοκτητῶν στὴν Ἰταλία εἶχαν μεταβληθεῖ. Ὁ Σαλάντρα, πρὶν ἀκόμη νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ νότιου ὑπουργικοῦ συμβουλίου τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους. Ὁ Νίττι ἦταν ὁ δεύτερος⁵⁴. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀποσπάσθη ἀπὸ τὸ παλιὸν σύστημα τῶν καπιταλιστικῶν δυνάμεων. Ἡ οἰκονομικὴ βάση τοῦ Ἰταλικοῦ κράτους ἐγένετο ρευστὴ, μπῆκε σὲ κίνησιν, μετὰ ἀποτέλεσμα ἢ ὑπαίθριος νὰ κυριαρχήσῃ πάνω στὸ κράτος. Αὐτὴ ἔχει ἕνα μέγαλον κόμμα, τὸ Λαϊκὸν Κόμμα. Τὸ φιλελεύθερον κράτος, ἡ ἀ-

στική δημοκρατία θά έπρεπε νά είναι κανονικά τό άποτέλεσμα τών καπιταλιστικών δυνάμεων πού θρίσκονταν σέ κίνηση, έάν δέν υπήρχε στήν Ίταλία μία έπαναστατική εργατική τάξη κι αυτή επίσης σέ γίνηση και άποφασισμένη νά πραγματοποιήσει τήν ιστορική της άποστολή, νά καταργήσει δηλαδή τήν τάξη τών ιδιοκτητών και νά εγκαθιδρύσει τή δημοκρατία τών εργατών.

Άνάμεσα στή δημοκρατία τών Σοβιέτ και στήν άστική δημοκρατία, ανάμεσα στή δημοκρατία τών εργατών και στή φιλελεύθερη δημοκρατία οι ρεφορμιστές και οι όπορτουνιστές διαλέγουν τό άστικό δημοκρατικό σύστημα και τή φιλελεύθερη δημοκρατία. Οι νέοι διανοούμενοι σοσιαλιστές της Ίταλίας, πού δέν έχουν πολλούς δεσμούς μ' αυτούς τους μικροαστούς διανοούμενους, αυτοί πού είναι έλεύθεροι από προλήψεις και παραδόσεις, πού ώρίμασαν μέσα στά βάσανα τοϋ πολέμου και πού άπόχτησαν έπαναστατικό χαρακτήρα μέ τή μελέτη της μπολσεβίκικης έπανάστασης, αυτοί οι νέοι καλοθνται νά δημιουργήσουν τώρα εκείνο τό έργο πού είναι ειδικότητα της ιστορικής τους δράσης: δηλαδή ιδέες, μύθους και θαράλέα έπαναστατική σκέψη και δράση γιά τή θεμελίωση της Σοβιετικής Δημοκρατίας της Ίταλίας.

(Άνοπόγραφο, «Α' Όρντινε Νοσός», φ. 7 Φλεβάρη 1920, I, αρ. 36).

Η ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

Οι αλλαγές που συμβαίνουν είναι καταστροφικές. Η κυριαρχία του (άστικού) κράτους πάει στα κομμάτια. Οι κακοήθεις απαιτήσεις και τα στασιαστικά πάθη δεν έχουν δρια πιά: Πρέπει να σώσουμε την Ίταλία, πρέπει να σώσουμε το σύνολο, πρέπει να σώσουμε το λαό που είναι καταφάνερα πάνω από κοινωνικές κατηγορίες, από ομάδες, από κόμματα κι από τάξεις.

Η «Στάμπα» χτυπά με αγωνία την καμπάνα με το σφυρί. Ο συντάχτης των κύριων άρθρων της, συνήθως μελαγχολικός με αποχρώσεις υπέροχης τρυφερότητας, έγινε ξαφνικά υπερβολικά πένθιμος. Φαίνεται ότι αυτός λησμόνησε τις παραινέσεις, που από τις ίδιες αυτές στήλες της «Στάμπα», μοίραζε ο Μπεργκερέτ⁵⁵ στους αντίπαλους των μπολσεβίκων με άνοητη αναιδεια: «Σας παρακαλώ, μη βάζετε σαράκι στα παιδιά και στα πιτσιρικά». Ο συντάχτης χτυπά τώρα την καμπάνα με το σφυρί για να κάνει έντύπωση στην εργατική τάξη, για να βάλει σαράκι στους προλετάριους. Είναι πεπεισμένος ότι οι προλετάριοι δεν είναι πνευματικά πιά αναπτυγμένοι από τους φαρμακοτρίφτες και τα παιδιά και πιστεύει ότι θα μπορέσει να τους πείσει να γονατίσουν ταπεινά στα πόδια του σωτήρα Τζιοβάνι Τζιολίτι, κάτω από το σφυρί των νεόπλουτων, της μασονίας και του φασισμού.

Όταν ένας μικροαστός διανοούμενος, πράκτορας του καπιταλισμού γίνεται πένθιμος από μελαγχολία τότε αυτό σημαίνει ότι το πορτοφολάκι του δεν είναι σίγουρο πιά ούτε κάτω από το στρώμα του. Τότε ο μικροαστός αναστατώνεται: εάν το μπουφό στο έπιστήλιο της πόρτας του σπιτιού ναί σκούζει άπαρηγόρητα και θρηνηλογάει: «Πολίτες, είναι ανώφελο να ξεπατώνετε την πόρτα άφου στο κρεβάτι του σπιτιού σαπίζει ολομόναχη ή σορός του λυωμένου πτώματος».

Τίνος το πορτοφολάκι λοιπόν υπερασπίζει ή «Στάμπα»; Στο ιταλικό κράτος κυριαρχούσαν μέχρι τώρα τα έπεν-

θυμένα στη μεγάλη βιομηχανία κεφάλαια. Ἡ ἰταλική κυ-
 βέρνηση ἦταν μέχρι τώρα πάντοτε στὰ χέρια τῶν μεγ-
 ἄλων καπιταλιστῶν, πού γιὰ τὰ συμφέροντά τους, συμφέ-
 ροντα μᾶς ὑπερευνοημένης κάστας, θυσίασαν ὅλα τὰ ἄλλα
 συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Τὰ ἱστορικά κόμματα τῆς ἀστικής
 τάξης τῆς Ἰταλίας καταστράφηκαν ἀπ' αὐτὴ τὴν πνιγηρὴ
 καὶ καταστρεπτικὴ ἡγεμονία πού πολιτικὰ χαρακτηρίστηκε
 ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Τζιοβάνι Τζιολιτί καὶ ἀσκήθηκε μὲ τὴν
 πιδ ἄγρια βία καὶ τὴν πιδ ξαδιάντροπη διαφθορά. Ὁ πό-
 λεμος καὶ οἱ συνέπειες τοῦ πολέμου φέρανε στὸ φῶς καὶ ὠ-
 ριμάσανε νέες δυνάμεις πού προσπαθοῦν γιὰ μιὰ νέα συστη-
 ματοποίηση τῶν οἰκονομικῶν καὶ πολιτικῶν δάσεων τοῦ ἰ-
 ταλικοῦ κράτους. Ὁλόκληρη ἡ ἐσωτερικὴ διάρθρωση τοῦ ἰ-
 ταλικοῦ κράτους καταποντήθηκε καὶ συνεχίζει νὰ καταπο-
 νεῖται ἀπὸ μιὰ ἐντονη διαδικασία ὀργανικοῦ μετασχηματι-
 σμοῦ, τὰ... κανονικὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυ-
 νατὸ νὰ προβλεφτοῦν μὲ ἀκρίβεια ἀπὸ τώρα, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα:
 ὅτι δηλαδὴ οἱ διευθυντικὲς ομάδες θ' ἀλλάξουν, θ' ἀλλάξει
 τὸ διαχειριστικὸ προσωπικὸ καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ Κράτους θὰ
 περάσει σὲ ἄλλα χέρια ἔξω ἀπὸ τὰ παραδοσιακά, ἔξω ἀπὸ
 τὰ χέρια τῶν... Τζιολιτιανῶν.

Τὸ βιομηχανικὸ κεφάλαιο στις ἄλλες καπιταλιστικὲς
 χώρες κατάφερε νὰ δημιουργήσῃ σιγὰ σιγὰ ἓνα σύστημα
 ἰσοροπίας μὲ τὸ κτηματικὸ κεφάλαιο καὶ νὰ διοργανώσῃ τὸ
 δημοκρατικὸ συνταγματικὸ κράτος. Αὐτὸ τὸ πέτυχε στὴν
 Ἄγγλία λόγου χάρι διὰ μέσου τῶν ἐργατικῶν μαζῶν πού
 εἶχαν συμφέρον νὰ καταργηθοῦν οἱ δασμοὶ πάνω στὰ δημη-
 τριακὰ καὶ νὰ ἐπιβληθῇ τὸ ἐλεύθερο ἐμπόριο. Στὴν Ἰταλία
 ὁμως τὸ βιομηχανικὸ κεφάλαιο δημιούργησε ἓνα κράτος σὰν
 καὶ αὐτὸ ἄλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ τὸ πατρонаίρει ἀπὸ μόνο του
 καὶ χωρὶς ἀνταγωνιστῆς. Ἡ ἐξουσία τοῦ κράτους δὲν ἀσχο-
 λήθηκε μὲ τίποτα ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη, τὴ συχνὰ
 νοσηρὴ, τοῦ βιομηχανικοῦ κεφαλαίου: μὲ προστασία, βρα-
 βεῖα καὶ κάθε εἶδους καὶ βαθμοῦ εὐνοίες. Τὰ χωριά λεη-
 λατήθηκαν, ἡ γονιμότητα τοῦ ἐδάφους μεταβλήθηκε σὲ στει-
 ρότητα καὶ οἱ ἀγροτικοὶ πληθυσμοὶ ὑποχρεώθηκαν νὰ με-
 ταναστεύσουν. Ἡ κρατικὴ ἐξουσία ὑπεράσπισε ἄγρια τοὺς

πλούσιους. Οι σφαγές των εργατών, που τους ξεζουμίζουν στα εργοστάσια, και των φτωχών χωρικών, που ερέθτηκαν σε αδυναμία να ζήσουν εξαιτίας της δασμολογικής νομοθεσίας — που στέγνωσε το έδαφος και που έκανε να εξαφανίζονται τα δάση και να πλημμυρίζουν τα ποτάμια — δεν λογαριάζονται στη σύγχρονη Ιταλική Ιστορία. Το κράτος, χάρη στην ανάπτυξη του μηχανισμού της βιομηχανίας, απορρόφησε τη μικρή αστική τάξη της υπαίθρου και τους διανοούμενους στους διαχειριστικούς οργανισμούς του, στις εφημερίδες, στα σχολεία και στο δικαστικό σώμα. Έτσι η υπαίθρος, δεν απόχτησε ποτέ ένα δικό της πολιτικό κόμμα και δεν είχε ποτέ κάποιο θάρρος στα δημόσια πράγματα. Η κρατική εξουσία ανάλαβε ακόμη και το ρόλο της τράπεζας των βιομηχάνων. Πράγματι, όπως είναι γνωστό, οι εκδόσεις των δημολογιών του 4½% χρησιμοποιήθηκαν για να αρπάξουν τις οικονομίες των χωρικών και των μεταναστών κατά εκατοντάδες εκατομύρια: εκατομύρια που ο Τζιολίτι μοίραζε στον Έρνι, στον Άνσάλτο⁵⁶ κλπ. για τον εφοδιασμό και τους εξοπλισμούς του πολέμου της Λιβύης.

Ο πόλεμος έφερε στο προσκήνιο ένα μεγάλο αγροτικό κόμμα, το Λαϊκό κόμμα. Το ότι η υπαίθρος δεν είχε ποτέ μιὰ δική της εκπροσώπηση, ειδική έκφραση των δικών της συμφερόντων και των δικών της πολιτικών επιδιώξεων, φαίνεται στην ίδια τη σύνθεση του αριστοκρατικού και δημαγωγικού Λαϊκού κόμματος, που στηρίζεται εξίσου στους μεγάλους και μέσους ιδιοκτήτες καθώς και στους φτωχούς χωρικούς και μικροϊδιοκτήτες. Το Λαϊκό κόμμα έχει στο μάτι την κυβέρνηση, έχει στο μάτι την κρατική εξουσία και επιδιώκει να οικοδομήσει ένα δικό του, κράτος και έχει τα μέσα γι' αυτό. Ο πόλεμος έβαλε την οργάνωση του μηχανισμού της βιομηχανίας κάτω από τον έλεγχο των τραπεζών: οι κληρικοί είναι σήμερα στην Ιταλία οι μεγαλύτεροι και πιο ικανοί πράχτορες για το μάζεμα των οικονομικών. Αυτοί κυριαρχούν κιόλας σε πολλές τράπεζες και σε λίγο καιρό θα καταφέρουν να επικρατήσουν σε όλες, αν βοηθήσει η κρατική εξουσία. Σε λίγο καιρό δηλαδή η πατροπαράδοτη πελατεία και οι παραδοσιακές κλίκες θα ξεπα-

στρευτούν και θά αντικατασταθούν. Το Λαϊκό κόμμα (700 χιλιάδες ψήφοι) έχει πολλές όρέξεις και φιλοδοξίες να ικανοποιηθεί.

Ἡ πατρίδα βρίσκεται σὲ κίνδυνο, πρέπει νὰ σώσουμε τὸ λαὸ και τὸ σύνολο!. Ὅχι δά, σὲ κίνδυνο βρίσκεται μονάχα τὸ πορτοφολάκι τῆς Τζιολιτάνικης πελατείας, σὲ κίνδυνο βρίσκεται ἡ ἐξουσία τῶν πολιτικάντηδων κι ἀχόρταγων βιομηχάνων και σὲ κίνδυνο βρίσκεται ἡ πολιτικὴ καριέρα τῶν μικροαστῶν πραχτόρων τῆς καπιταλιστικῆς κερδοσκοπίας.

Βέβαια τὸ ἀστικὸ κράτος δὲν θά ἀντισταθεῖ στὴν κρίση. Μὲ τίς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν τώρα, ἡ κρίση θά τὸ στείλει στὰ κομμάτια. Ἄλλὰ ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἀστικὸ κράτος πάσι κατὰ διαβόλου, ἀντίθετα βοηθάει νὰ γίνεῖ αὐτὸ μὲ ὄλες τῆς τίς δυνάμεις. Ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀσχολεῖται μὲ τὸ παραπάνω φαινόμενο γιὰ ἕναν ἄλλο λόγο: ἐπειδὴ καταλαβαίνει ὅτι ὅπου νάναι φτάνει ἡ ἱστορικὴ τῆς ὥρα γεμάτη μὲ εὐθύνες. Ἡ τάξη τῶν βιομηχάνων εἶναι ἀνίκανη νὰ ἐμποδίσῃ τὸ πολιτικὸ κόμμα τῶν ἀγροτῶν νὰ κυριαρχήσῃ στὸ κράτος και στὴ βιομηχανία και νὰ ὑποδουλώσῃ και τὸ ἕνα και τὸ ἄλλο στὶς ἐπιδιώξεις τῶν μεγάλων και μεσαίων γαιοκτημόνων. Ἡ τάξη τῶν βιομηχάνων εἶναι ἀνίσχυρη νὰ ἐμποδίσῃ νὰ καταστραφῇ ἡ βιομηχανία και εἶναι ἀνίκανη νὰ ἐμποδίσῃ τὸ κράτος τῶν πλούσιων χωρικῶν νὰ θυσιάσῃ τὴ βιομηχανικὴ παραγωγή γιὰ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὰ χρέη στὸ ἐξωτερικόν. Ἡ τάξη τῶν βιομηχάνων εἶναι ἀνίκανη νὰ ἐμποδίσῃ τὸ Λαϊκὸ κόμμα νὰ ξαναφέρει τὴν Ἰταλία στὴ σφαῖρα ἐπιροῆς κάποιου ξένου καπιταλισμοῦ και νὰ τὴν ξανακάνῃ μιά χώρα ἀγροτῶν ποὺ ἐφοδιάζονται μὲ βιομηχανικά και βιοτεχνικά προϊόντα κατευθείαν ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Ἄλλὰ οἱ ἐργάτες ἀσχολοῦνται μὲ τὸ πρόβλημα ἐξαιτίας τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τῆς τάξης τους και ὄχι ἐξαιτίας τῶν οικονομικῶν και πολιτικῶν συμφερόντων τῶν βιομηχάνων. Ἐπειδὴ ἡ τάξη τους θά καταστραφῇ κι ἐπειδὴ ὁ ἱστορικὸς τους ρόλος στὴν ὀλικὴ

πρόοδο θα εκμηδενιστεί μαζί με τον εκμηδενισμό της βιομηχανίας.

Το ιστορικό καθήκον της εργατικής τάξης είναι ξεκάθαρο στον άφορο την Ίταλία όπως ήταν ξεκάθαρο στον άφορο και τη Ρωσία. Οι έσωτερικές αντιφάσεις του καπιταλιστικού συστήματος κατασπαράσσουν όλο το πλέγμα των έσωτερικών σχέσεων της τάξης των ιδιοκτητών και των σχέσεων ανάμεσα στην ιδιοκτήτρια τάξη και στην τάξη των εργαζομένων. Οι καπιταλιστές είναι άνικανοί να εμποδίσουν τη διαδρωτική δραστηριότητα που προκαλεί ή δηλητηριώδης ανάπτυξη τους στο κοινωνικό σώμα. Οι καταστροφές ακολουθούν ή μια την άλλη, τα έρειπια σωρεύονται επί έρειπίων και οι άξίες του πολιτισμού άπειλούνται να ανατραπούν μια για πάντα. Μόνο ή εργατική τάξη, παίρνοντας στα χέρια της την κρατική έξουσία, μπορεί να επιτύχει την αναγέννηση. Αυτή, συνεχίζοντας χωρίς συμβιβασμό το δρόμο της και χωρίς να συνεργαστεί με την άστική τάξη, θα επιβάλει τη σαφή διάκριση των τάξεων στην ύπαιθρο, θα άποσπάσει τους φτωχούς χωρικούς και τους μικροϊδιοκτήτες από τους πλούσιους και τους έκμεταλλευτές και θα στρατευθεί για τη δημιουργία του εργατικού κράτους και για να φτάσει στην «έξουσία». Αν ή εργατική τάξη συνεργαστεί με την άστική τάξη θα επιβραδύνει την επαναστατική διαδικασία που αναπτύσσεται αυτή τη στιγμή στην Ίταλική κοινωνία και που πρέπει να άποκορυφωθεί με τη διάσπαση σε δυο κύρια κομμάτια του Λαϊκού κόμματος και με τη βίαιη εισβολή, στην ύπαιθρο της πάλης των τάξεων: Για κάποιο καιρό άκόμη οι φτωχοί χωρικοί θα υποχρεωθούν να παραμείνουν στις ίδιες θέσεις με τους ιδιοκτήτες, μόνο και μόνο για να μη συντριβούν από την πόλη κι από την τυχοδιωχτική βιομηχανία. Η εργατική τάξη που άποστρέφεται την πατριωτική φρασσεολογία και που μισεί τη φρασσεολογία των σωτήρων της βιομηχανίας και της παραγωγής, στην πραγματικότητα είναι ή μοναδική τάξη που προσπαθεί να «σώσει την πατρίδα» και να εμποδίσει τη βιομηχανική καταστροφή. Άλλά για να εκπληρώσει αυτή την άποστολή της θέλει «όλόκληρη» την έξουσία και δέν λιποθυμά καθόλου από τους πένθι-

μα συγκινητικούς στεναγμούς των πρακτόρων της άτιμής τάξης και των σωτήρων του λαού και του Ιταλικού συνόλου που «είναι πάνω» από κοινωνικές κατηγορίες και τάξεις.

(*Ανεκδόταρο Πεθεμοντέζικη έκδοση του «Αθάνατου», φ. 11 Φλεβάρη 1929, ΧΧΙΥ, άρ. 36*).

ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ⁵⁷

Η κομμουνιστική επανάσταση πραγματώνει την αυτονομία του παραγωγού και στον οικονομικό και στον πολιτικό χώρο. Η πολιτική δράση της εργατικής τάξης (με σκοπό να εγκαθιδρύσει τη δικτατορία και να ιδρύσει το εργατικό κράτος) άποχτά πραγματική Ιστορική αξία μονάχα όταν αποτελεί λειτουργία της ανάπτυξης νέων οικονομικών συνθηκών, που να είναι πλούσιες σε δυνατότητες Ικανές να επεκταθούν και να παγιωποιηθούν όριστικά. Η κομμουνιστική επανάσταση είναι ή Ιστορική αναγνώριση προϋπαρχόντων οικονομικών γεγονότων, που αυτή τὰ φέρνει στο φως, που αυτή τὰ υπερασπίζεται ενεργητικά από κάθε αντιδραστική άπόπειρα και που αυτή τὰ μεταμορφώνει σε δίκαιο, δηλαδή τούς δίνει μιá οργανική μορφή και τὰ συστηματοποιεί. Νά γιατί ή οίκοδόμηση των πολιτικών κομμουνιστικών Σοβιέτ δεν μπορεί παρά να ακολουθεί Ιστορικά μιάν άνθιση και μιá πρώτη συστηματοποίηση των εργοστασιακών Συμβουλίων. Το εργοστασιακό Συμβούλιο και το σύστημα των εργοστασιακών Συμβουλίων δοκιμάζει και

φέρνει στο φῶς με τὴν πρώτη ζήτηση τίς νέες θέσεις πού στο πεδίο τῆς παραγωγῆς καταλαμβάνει ἡ ἐργατικὴ τάξη: Δίνει στὴν ἐργατικὴ τάξη συνείδηση τῆς πραγματικῆς τῆς λειτουργίας, τῆς εὐθύνης τῆς καὶ τοῦ μέλλοντός τῆς. Ἡ ἐργατικὴ τάξη θγάζει τὰ συμπεράσματά τῆς ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς θετικῆς πείρας πού πραγματοποιοῦν προσωπικά τὰ μεμονωμένα άτομα καὶ ἀποχτᾷ τὴν ψυχολογία καὶ τὸ χαρακτήρα κυρίαρχης τάξης καὶ ὀργανώνεται: σὰν τέτοια, δηλαδὴ δημιουργεῖ τὸ πολιτικὸ Σοβιὲτ καὶ ἐγκραθιδρῶει τὴ δικτατορία τῆς.

Οἱ ρεφορμιστὲς καὶ οἱ ὀπορτουμιστὲς θγάζουν μιὰ κρίση πολὺ ναφελῶδη στὰν σχετικὰ με τὰ παραπάνω θεβαιώνουν ὅτι ἡ ἐπανάσταση ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ βαθμὸ ἀνάπτυξης τῶν μέσων ἐργασίας. Ἄλλὰ αὐτὴ ἡ ἔκφραση — μέσα ἐργασίας — γιὰ τοὺς ρεφορμιστὲς εἶναι ἕνα εἶδος διαβόλου μέσα στο μπουκάλι. Σ' αὐτοὺς ἀρέσει ἡ φράση: μαξιμαλιστικός μηδενισμός. Καὶ με τέτοια καὶ ἄλλα παρόμοια ἔχουν γεμάτο τὸ στόμα καὶ τὸ κεφάλι, ἀλλὰ φυλάγονται καλά ἀπὸ κάθε συγκεκριμένο προσδιορισμὸ καὶ ἀποφεύγουν πολὺ νὰ προσπαθήσουν νὰ δόσουν ἕνα δεῖγμα σχετικὰ μ' αὐτὴ τὴν ἀντίληψή τους. Τί ἐννοοῦν λοιπὸν με τὴν ἔκφραση μέσα ἐργασίας; Ἐννοοῦν τὸ ὕλικὸ ἀντικείμενο, τὴ μεμονωμένη μηχανὴ καὶ τὸ μεμονωμένο ἐργαλεῖο; Μόνον αὐτὸ ἢ μήπως καὶ τίς σχέσεις ταυτόχρονα ἱεραρχικῆς ὀργάνωσης τοῦ συνεργείου ἐργατῶν πού δουλεύει σὲ ἕνα τμήμα γύρω ἀπὸ μιὰ μηχανὴ ἢ μιὰ ομάδα μηχανῶν; Ἡ μήπως ἐννοοῦν τὸ τμήμα μαζί με τὸν πιδ πλατὺ ἐξοπλισμὸ του σὲ μηχανές, με τὴν πιδ πλατεῖα ἐξειδίκευση, καταμερισμὸ καὶ ὀργάνωση; Ἡ τὸ ἐργοστάσιο ὀλόκληρο; Ἡ τὸ σύστημα ἐργοστασίων πού ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν ἴδια φέρμα; Ἡ τὸ σύστημα σχέσεων ἀνάμεσα στὶς διάφορες βιομηχανικὲς φέρμες ἢ ἀνάμεσα σὲ μιὰ βιομηχανία καὶ στὶς ἄλλες ἢ ἀνάμεσα στὴ βιομηχανία καὶ στὴ γεωργία; Ἡ μήπως ἐννοοῦν τὴ θέση πού ἔχει ἕνα κράτος στὸν κόσμον με βάση τίς σχέσεις πού ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὶς ἐξαγωγές του καὶ τίς εἰσαγωγές του; Ἡ, τέλος, μήπως ἐννοοῦν τὸ σύμπλεγμα αὐτῶν τῶν πολύπλοκων καὶ στενὰ ἀλ-

ληλοξαρτώμενων σχέσεων που συνθέτουν τις συνθήκες εργασίας και παραγωγής;

Οι ρεφορμιστές και οι όπορτουμιστές φυλάγονται καλά από κάθε συγκεκριμένο προσδιορισμό. Αυτοί, που θεωρούνται θεματοφύλακες της πολιτικής σοφίας και του μπουκαλιού που μέσα σ' αυτό κρύβεται ο διάβολος, δεν έχουν ποτέ μελετήσει τα συγκεκριμένα προβλήματα της εργατικής τάξης και του σοσιαλιστικού γίγνεσθαι. Έχουν χάσει κάθε φυσική και πνευματική επαφή με τις προλεταριακές μάζες και με την ιστορική πραγματικότητα. Είναι μεγαλόστομοι και άερολόγοι ρήτορες, άνικανοι για κάθε ειδική δραστηριότητα, άνικανοι να εκφράσουν μιά οποιαδήποτε συγκεκριμένη κρίση. Έπειδή έχουν χάσει κάθε επαφή με την προλεταριακή πραγματικότητα, καταλαβαίνει κανείς πολύ καλά πως έχουν καταλήξει να πειστούν, με καλή πίστη και ελιχρινά, ότι η αποστολή της εργατικής τάξης θα εκπληρωθεί όταν η γενική επιδοκμασία θα επιτρέψει να σχηματιστεί ένα ύπουργικό συμβούλιο με τη συμμετοχή του Τουράτι, που θα εκδώσει ένα νόμο βάση του οποίου θα επιτρέπεται να παίρνουν μέρος στην ψηφοφορία και οι πόρνες, ή με τη συμμετοχή του Ένρικο Φέρι που θα μεταρρυθμίσει το πειθαρχικό καθεστώς των τρελλοκομείων και των φυλακών⁵⁸.

Μήπως τα μέσα εργασίας έχουν αναπτυχθεί στη διάρκεια των τελευταίων είκοσι χρόνων, στη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων: από την έκρηξη του πολέμου ως την ανακωχή κι από την ανακωχή μέχρι σήμερα; Οι ρεφορμιστές και όπορτουμιστές διανοούμενοι, που διεκδικούν για τον εαυτό τους το αποκλειστικό δικαίωμα της έρμηνείας του μαρξισμού, θεωρούσαν πάντα σαν πιά σωστά τα κόλπα του παιχνιδιού ή την κοινοβουλευτική Εντριγκα από τη συστηματική και βαθειά μελέτη της Ιταλικής πραγματικότητας. Αυτός είναι ο λόγος που ο μαξimalιστικός «μηδενισμός» δεν διαθέτει σήμερα ούτε ένα βιβλίο για την ανάπτυξη της Ιταλικής οικονομίας. Αυτός είναι ο λόγος που η Ιταλική εργατική τάξη δεν έχει μπορέσει να πληροφορηθεί τίποτα για την

ανάπτυξη των συνθηκών της προλεταριακής επανάστασης. Κι' αυτός είναι ο λόγος που η ιταλική εργατική τάξη βρίσκεται αποπλισμένη απέναντι στην άγρια κι ασυνάρτητη εισβολή του παραπάνω αναφερόμενου ανόητου και άκριτου «μηδενισμού».

Έντούτοις η εργατική τάξη, ακόμη και χωρίς τη βοήθεια των μικροαστών διανοουμένων που πρόσδωσαν την αποστολή τους σαν εκπαιδευτές και δάσκαλοι των εργατών, κατάφερε ωστόσο να καταλάβει και να εκτιμήσει τη διαδικασία ανάπτυξης που δημιουργούν τα μέσα εργασίας, ο μηχανισμός παραγωγής και ανταλλαγής. Οι συνελεύσεις και οι συζητήσεις για την προπαρασκευή των εργοστασιακών Συμβουλίων βοήθησαν στην εκπαίδευση της εργατικής τάξης πια πολύ από όσο δέκα χρόνια διαβάσματος των κειμένων και των άρθρων, που έχουν γράψει αυτοί που κρατούν το διάβολο κλεισμένο στο μπουκάλι. Η εργατική τάξη έχει μορφωθεί από τις πραγματικές εμπειρίες μεμονωμένων στοιχείων και έχει αποκτήσει μια συλλογική κληρονομιά τέτοιων εμπειριών: η εργατική τάξη εκπαιδεύτηκε κομμουνιστικά με τα δικά της μονάχα μέσα και με τα δικά της μονάχα συστήματα.

Κάθε εργάτης, για να εκλέξει το Συμβούλιο, έπρεπε να αποκτήσει συνείδηση της θέσης του στο πεδίο της οικονομίας. Έχει νιώσει ότι καταρχήν είναι ένταγμένος σε μια στοιχειώδη ένωση, στο συνεργείο του τομέα του, και έχει καταλάβει ότι οι τεχνικές ανανεώσεις που επέρχονται στον εξοπλισμό των μηχανών μεταβάλλουν τις σχέσεις του με τον τεχνικό. Ο εργάτης έχει λιγότερη ανάγκη από πριν τον τεχνικό και το δάσκαλο της τέχνης και κατά συνέπεια έχει αποκτήσει μια μεγάλη αυτονομία και μπορεί να αυτοπεριθαρχέται.

Ακόμη και η προσωπικότητα του τεχνικού έχει αλλάξει. Οι σχέσεις του με το βιομήχανο έχουν μεταμορφωθεί δολότελα. Αυτό δεν είναι πια ένα εμπιστο πρόσωπο, ένας πράχτορας των καπιταλιστικών συμφερόντων. Έπειδή ο εργάτης για ένα μεγάλο αριθμό ενεργειών της δουλειάς μπορεί να κάνει χωρίς τον τεχνικό, για το λόγο αυτό ο τεχνι-

κός από στοιχείο πειθαρχίας που ήταν μεταμορφώνεται: σε εμπόδιο. Ο τεχνικός μεταμορφώνεται, ακόμη κι αυτός, σε παραγωγό, που συνδέεται με τον καπιταλιστή με τις γυμνές και άγριες σχέσεις εκμεταλλευομένου και εκμεταλλευτή. Η ψυχολογία του χάνει το μικροαστικό επίχρισμα και μετατρέπεται σε προλεταριακή, γίνεται επαναστατική. Οι βιομηχανικές καινοτομίες και η απόχτηση μεγάλης επαγγελματικής ικανότητας δίνουν στον εργάτη μια μεγάλη αυτονομία και τον ανεβάζουν σε μια ανώτερη βιομηχανική θέση. Άλλα η μεταβολή των ιεραρχικών σχέσεων και της αναγκαιότητας δεν περιορίζεται μονάχα στο συνεργείο εργασίας, δηλαδή στη στοιχειώδη μονάδα που δίνει ζωή στο τμήμα και στο εργοστάσιο.

Κάθε συνεργείο δουλειάς στο πρόσωπο του επικεφαλής του εκφράζει την ένιαία συνείδηση που απόχτησε για το δικό του βαθμό αυτονομίας κι αυτοπειθαρχίας στη δουλειά και παίρνει συγκεκριμένο χαρακτήρα στο τμήμα και στο εργοστάσιο. Κάθε εργοστασιακό Συμβούλιο (συνέλευση των επιτρόπων) εκφράζει στα πρόσωπα των μελών της εκτελεστικής επιτροπής την ένιαία συνείδηση που οι εργάτες ολόκληρου του εργοστασίου απόχτησαν με τη θέση τους στο βιομηχανικό χώρο. Η εκτελεστική επιτροπή μπορεί να μάς δώσει να καταλάβουμε με ποιο τρόπο είναι δυνατό να συμβεί ή ίδια μεταβολή, που στη θέση του τεχνικού φέρνει τον εργάτη, και για το ίδιο το πρόσωπο του διευθυντή του εργοστασίου.

Το εργοστάσιο δεν είναι πια ανεξάρτητο. Δεν υπάρχει πια στο εργοστάσιο ό επιχειρηματίας - ιδιοκτήτης, που είχε την εμπορική ικανότητα (ικανότητα που την κεντρίζει το συμφέρον που συνδέεται με την ατομική ιδιοκτησία) να αγοράζει φτηνά τις πρώτες ύλες και να πουλάει σε καλή τιμή τα βιομηχανικά προϊόντα. Αυτές οι λειτουργίες μετατοπίστηκαν από το μεμονωμένο εργοστάσιο στο σύστημα των εργοστασίων που αποτελούν ιδιοκτησία της ίδιας επιχείρησης. Και όχι μονάχα αυτό. Άλλα αυτές οι λειτουργίες συγκεντρώνονται τώρα σε μια τράπεζα ή σε ένα σύστημα τραπεζών, που αναλαμβάνουν την πραγματική αποστολή να εφο-

διαζούν τὰ ἐργοστάσια μὲ πρῶτες ὕλες καὶ νὰ προαγοράζουσι τὰ ἐμπορεύματα ποῦ εἶναι γιὰ πώληση.

Ἄλλὰ τὸ κράτος, στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πολέμου, δὲν μεταβλήθηκε σὲ ἐφοδιαστή πρῶτων ὕλων τῆς βιομηχανίας, σὲ διανομέα αὐτῶν τῶν ὕλων σύμφωνα μὲ ἓνα προκαθορισμένο σχέδιο καὶ σὲ μοναδικὸ ἀγοραστή τῆς παραγωγῆς; Πῶς κατάντησε λοιπὸν ἡ οἰκονομικὴ μορφή τοῦ ἐπιχειρηματία - ἰδιοκτήτη καὶ τοῦ βιομήχανου ἡγέτη, ποῦ ἦταν ἀπαραίτητος γιὰ τὴν παραγωγή καὶ γιὰ νὰ κάνει νὰ ἀναπτυχθεῖ τὸ ἐργοστάσιον, μὲ τὴν προβλεπτικότητα του, μὲ τὶς πρωτοβουλίες του καὶ μὲ τὸ κέντρισμα τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος; Αὐτὴ ἡ μορφή ἐξαφανίστηκε καὶ διαλύθηκε μέσα στὴ διαδικασία ἀνάπτυξης τῶν μέσων ἐργασίας, μέσα στὴ διαδικασία ἀνάπτυξης τοῦ συστήματος τῶν τεχνικῶν καὶ οἰκονομικῶν σχέσεων ποῦ συνθέτουν τὶς συνθῆκες παραγωγῆς καὶ ἐργασίας.

Ὁ βιομήχανος ἡγέτης κατάντησε τυχοδιώχτης. Κρύβεται στὶς τράπεζες, στὰ σαλόνια, στοὺς διαδρόμους τῶν ὑπουργείων καὶ τῆς Βουλῆς καὶ στὰ χρηματιστήρια. Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κεφαλαίου κατάντησε ἓνα ξερὸ κλαδί στὸ γῶρο τῆς παραγωγῆς. Ἐπειδὴ δὲν εἶναι πιά ἀναγκαῖος καὶ ἐπειδὴ ὁ ἱστορικός του ρόλος ἔχει ἀτροφῆσαι κατάντησε ἓνας ἀπλὸς ἀστυνομικὸς καὶ παραδίδει τὰ «δικαία» του ἀμεσα στὰ χέρια τοῦ κράτους γιὰτὶ αὐτὸ τὸ τελευταῖο τὰ ὑπερασπίζεται σκληρὰ.

Τὸ κράτος καταντάει ἔτσι ὁ μοναδικὸς ἰδιοκτήτης τῶν μέσων ἐργασίας καὶ ἀναλαμβάνει ὅλες τὶς πατροπαράδοτες λειτουργίες τοῦ ἐπιχειρηματία. Τὸ κράτος καταντάει ἔτσι ἡ ἀπρόσωπη μηχανὴ ποῦ ἀγοράζει καὶ διανέμει τὶς πρῶτες ὕλες, ποῦ ἐπιβάλλει ἓνα σχέδιο παραγωγῆς καὶ ποῦ ἀγοράζει καὶ διανέμει τὰ προϊόντα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀστικὸ κράτος τῶν ἀνίκων καὶ μὴ ἀνακλητῶν γραφειοκρατῶν. Τὸ κράτος τῶν πολιτικάντηδων, τῶν τυχοδιωχτῶν καὶ τῶν κατεργαρέων. Οἱ συνέπειες εἶναι γνωστές: αὔξηση τῆς ἐνοπλῆς ἀστυνομικῆς δύναμης, χασομικὴ αὔξηση τῆς ἀνίκων γραφειοκρατίας, ἀπόπειρα νὰ γίνουν ἀποδεχτὲς ὅλες οἱ γκρίνιες τῆς ἀπληρστῆς γιὰ τεμπελιὰ μικροαστικῆς τάξης καὶ

δημιουργία γι' αυτό το σκοπό άπειρων παρασιτικών όργανισμών.

Ό άριθμός των μη παραγωγών αυξάνει κατά τρόπο νοσηρό και ξεπερνάει κάθε έπιτρεπόμενο όριο από τη δυναμικότητα του παραγωγικού μηχανισμού. Έργαζόμαστε και δέν παράγουμε. Έργαζόμαστε άγωνιωδώς και ή παραγωγή πέφτει συνέχεια. Κι αυτό έπειδή δημιουργήθηκε μιá χάιγουσα άβυσσος, ένα τεράστιο χάσμα που καταβροχθίζει και έκμηδενίζει την έργασία και την παραγωγή. Οί άπλήρωτες ώρες της δουλειάς των έργατών δέν χρησιμεύουν πιá για νά αυξάνουν τον πλούτο των καπιταλιστών. Χρησιμεύουν για νά χορταίνουν την άπληστία ενός άτέλειωτου πλήθους πραχτόρων, δημόσιων υπαλλήλων και τριμπέλητων, χρησιμεύουν για νά χορταίνουν όσους δουλεύουν άμεσα γι' αυτό το σωρό των άχρηστων παράσιτων. Και κανείς δέν βρίσκειται υπεύθυνος και κανείς δέν μπορεί νά κατηγορηθεί γι' αυτό, γιατί παντού και πάντα υπάρχει το άστικό κράτος με την ένοπλη δύναμή του, το άστικό κράτος, που κατάντησε ό διαχειριστής των μέσων έργασίας, που άποσυντίθεται, που πάει στα κομμάτια, που ύποθηκεύεται και ξεπουλιέται στη διεθνή αγορά στη γοητεία των διεφθαρμένων και άχρηστων έμπόρων παλιοσιδερικών.

Έτσι αναπτύχθηκαν τά μέσα έργασίας, το σύστημα των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων. Η έργατική τάξη κατάκτησε ένα πολύ μεγάλο βαθμό άυτονομίας στο χώρο της παραγωγής, έπειδή ή ανάπτυξη της βιομηχανικής και έμπορικής τεχνικής κατέργησε όλες τις άχρηστες λειτουργίες που συνδέονται με την άτομική ιδιοκτησία και με το πρόσωπο του καπιταλιστή.

Η μορφή του άτομικού ιδιοκτήτη, που διώχνεται για λόγους άντικειμενικούς από το χώρο της παραγωγής, πάει και φυλιάζει στην κρατική έξουσία που μονοπωλεί την άπόσπαση του κέρδους. Η ένοπλη δύναμη κρατάει την έργατική τάξη σέ μιá πολιτική και οικονομική σκλαβιά που καταντάει άντιϊστορική και πηγή κάθε άποσύνθεσης και κατα-

στροφής. Ἡ ἐργατικὴ τάξι ἀναγκάζεται νὰ συσπειρωθεῖ γύρω ἀπὸ τὶς μηχανεὶς καὶ δημιουργεῖ τοὺς ἀντιπροσωπευτικούς της θεσμοὺς σὰ λειτουργίαι τῆς ἐργασίας καὶ τῆς αὐτονομίας πού ἔχει ἀποκτήσει, καθὼς καὶ τῆς συνείδησης γιὰ αὐτοκυβέρνηση πού ἔχει κατακτήσει. Τὸ ἐργοστασιακὸ Συμβούλιον ἀποτελεῖ τὴ βάση τῆς θετικῆς πείρας τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ τῆς κατάκτησης ἀπὸ μέρους της τῶν μέσων ἐργασίας, ἀποτελεῖ τὴ στερεὴ βάση τῆς διαδικασίας πού πρέπει νὰ ἀποκορυφωθεῖ στὴ δικτατορία καὶ στὴν κατάκτηση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας μὲ σκοπὸ νὰ τὴν κατευθύνει στὴν ἐξάλειψη τοῦ χάους καὶ τῆς γάγγραινας πού ἀπειλεῖ νὰ πνίξει τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, πού διαφθείρει καὶ διαλύει τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων.

(Ἀνεπὶγραφο, «Λ' Ὀρντινε Νορόδο» φ. 14 Φλεβάρη 1920, 1, ἀρ. 37).

Ο ΜΕΘΥΣΜΕΝΟΣ ΛΑΚΕΣ

Ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» μᾶς ξαναφέρνει στὸ νοῦ τὴν ἀθάνατη μορφή τοῦ λακὲ τῆς κυμωδίας τοῦ 16ου αἰῶνα, πού ἔλεγε: «Ἐμεῖς οἱ λακέδες εἴμαστε πολὺ τυχεροί. Μποροῦμε νὰ κάνουμε ὅ,τι θέλουμε καὶ μετὰ νὰ ποῦμε ὅτι εἴμασταν μεθυσμένοι». Ἔτσι κι αὐτὸς εἶναι σὰ νὰ λέει: Ἐμεῖς οἱ συντάχτες τῆς «Στάμπα» εἴμαστε πολὺ τυχεροί: Ὑποστηρίξαμε ὅτι ἡ Λιβύη ἦταν ὁ κήπος τῆς Ἑδέου γιὰ τὰ πειναλέα πλῆθη τῶν χωρικῶν τοῦ Νότου⁵⁹. Ὑπο-

στηρίζαμε ότι ο Τζιουζέπε Μπεβιόνε (υπόψηφιος στην 4η εκλογική περιφέρεια)⁶⁰ ήταν ο εμπνευστής μιας αναμορφωτικής πολιτικής παράδοσης, υποστηρίξαμε ότι ο πρόεδρος Ούλλσον, ο προστάτης της ανθρωπότητας, αναδιοργάνωσε τον κόσμο σε μία δίκαιη βάση και σωφρόνισε όλες τις μασσινίες, τους ιμπεριαλισμούς και τα σκυλόφαρα και των δύο κόσμων⁶¹. Και έτσι κοροϊδέψαμε τους εύκολόπιστους άγνωστες μας. Έ, και λοιπόν; Δεν υπάρχει κανένας λόγος να φοβόμαστε, εμείς; είμαστε ανεύθυνοι. 'Η «Στάμπα» είναι «πολιτική εφημερίδα και γιαυτό ζει μέσα στην επικαιρότητα».

'Αλλά τι πράγμα είναι: «η πολιτική και η επικαιρότητα» για τους μεθυσμένους λακέδες της «Στάμπα»; Είναι το επιφανειακό παιχνίδι που παίζουν τα κοινοβουλευτικά κάμματα; είναι η συμπαίγνια ανάμεσα στους μεμονωμένους ατομικούς καπιταλιστές και στα μεμονωμένα άτομα του εργατικού κινήματος; ή είναι η επίλυση των παρακάτω βασανιστικών και θεμελιωδών ιστορικών προβλημάτων: Να είναι στην εξουσία ο Σαλάντρα ή ο Νίτι αντί για τον πόλεμο κάθε κακίας, τον Ιππότη Τζιοβάνι Τζιολίτι; 'Η κυβέρνηση πρέπει να στείλει στο Λονδίνο τον 'Αμέντολα και τον Μποργιέζε της εφημερίδας «Κοριέρε» για να ύψάνουν τις μισοεπίσημες διπλωματικές έντυγκες ή να στείλει τον Μαρτσέλο Πράτι, τον Μπενεντέτο Ταιρμένι και τον Τζέζαρε Σομπέρο; Πρέπει να εμπιστευτούμε τις εθνικές και διεθνείς τραπεζικές κομπίνες στο Σίλβιο Κρέσπι ή στον αξιέπαινο Βόλπι; Οι νομάρχες κι οι ύπονομάρχες, οι δικαστές και οι πράιτωρες, οι αστυνομικοί διευθυντές και οι επικεφαλής της Δημόσιας Ασφάλειας, που πρέπει να διαλεχτούν από την τζιολιτάνικη πελατεία, θα είναι από τους εμπιστούς ανθρώπους του ίδιου του Ιππότη ή θα είναι από τα πρωτοπαλίκαρα του Σαλάντρα ή του Νίτι;

Είναι φυσικό οι «μεθυσμένοι λακέδες» της «Στάμπα» να άρνούνται να κατεθούν στο «φιλοσοφικό» επίπεδο του «'Αβάντι». Για το «'Αβάντι» «πολιτική» είναι η πάλη των τάξεων, και τα κινήματα των πλατειών μαζών του εργαζόμενου λαού, που καθορίζονται από τη διαδικασία ανάπτυξης

του ἔθνικοῦ καὶ διεθνoῦς οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ πού εἶναι ὀργανωμένος καπιταλιστικά. Γιὰ τὸ «Ἀβάντι» «ἐπικαιρότητα» εἶναι νὰ ἀκολουθεῖς (καὶ νὰ ὑποστηρίζεις) τὴ διάλυση τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ κράτους πού ἐπὶ πενήντα χρόνια διαμορφώθηκαν, κάτω ἀπὸ τὴν ἀστική κυριαρχία. «Ἐπικαιρότητα» εἶναι νὰ βλέπεις καὶ νὰ ἀποκαλύπτεις πῶς μέσα σ' αὐτὴ τὴ διαδικασία πραγματοποιοῦνται οἱ θέσεις τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας, πού διαμορφώνει τὸ πρόγραμμα δράσης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, τοῦ ὁποῦ τοῦ «Ἀβάντι» εἶναι ἔργατο. «Ἐπικαιρότητα» εἶναι νὰ βλέπεις, νὰ ἀποκαλύπτεις καὶ νὰ ἐξηγεῖς πῶς καὶ στὴν Ἰταλία ἐπίσης ἡ Τράπεζα ἔχει ἐνοποιήσει δύο κατηγορίες βιομηχανῶν (τὴ σιδηροβιομηχανία καὶ τὴς μηχανοκατασκευές) πού πρὶν ἦταν ἀντίπαλοι, πῶς τὸ κράτος ὑποστηρίζει τὸ καρτέλ τῶν μεγάλων τραπεζῶν καὶ πῶς θὰ πέσει στὰ χέρια αὐτοῦ τοῦ κολοσιαίου καπιταλιστικοῦ συνασπισμοῦ, πῶς ὁ βιομηχανικός καὶ χρηματιστικός καπιταλισμός, παρόλο πού συνασπίστηκε δὲν καταφέρνει πιά νὰ κρατήσει μέσα στὸ σιδηρένιο χέρι του τὴν κρατικὴ ἐξουσία ἀπὸ τότε πού ἡ ὑπαιθρος, σὰ συγκεχυμένο κι ἀσαφές σύνολο χωρικῶν, ἔχει βρεῖ ἔκφραση, σ' ἓνα μεγάλο κοινοβουλευτικὸ κόμμα, πού τείνει νὰ κυριαρχήσει στὸ κράτος γιὰ νὰ τὸ ὀργανώσει σύμφωνα μὲ ἓνα μοντέλο χριστιανο-σοσιαλιστικὸ καὶ ἀριστοκρατικὸ-δημαγωγικὸ. Γιὰ τὸ «Ἀβάντι» πολιτικὴ καὶ ἐπικαιρότητα εἶναι νὰ ἀποκαλύπτεις (βγάζοντας ἀπὸ τὴς ἐμπειρίες παιδαγωγικά συμπεράσματα καὶ κεντρίσματα γιὰ δράση): ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη ἀποχτᾶ ὀλοένα καὶ καλύτερη συνείδηση τῆς ἱστορικῆς τῆς ἀποστολῆς, πού πρόβλεψε ὁ Μάρξ, ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη μὲ ἀδιάκοπη καὶ ἐσωτερικὴ δραστηριότητα, πού δημιουργεῖ νέους θεσμούς, νέα ψυχολογία καὶ νέα ἦθη, τείνει νὰ ὀργανωθεῖ σὲ τάξη κυριαρχῆ, σὲ τάξη ἱκανὴ νὰ θεμελιώσει ἓνα νέο τύπο κράτους - τὴ Δημοκρατία τῶν Σοβιετ, πού θὰ πραγματοποιήσει τὸν κομμουνισμό, — φυσικὴ συνέπεια τῆς συγκεντρωτικῆς οἰκονομίας καὶ «σύμφωνα μὲ ἓνα γενικὸ σχέδιο», πού τὸ ἀστικὸ κράτος ὀργάνωσε γιὰ χάρη τοῦ πολέμου καὶ συντήρησε γιὰ χάρη... τῆς Πύρειας νίκης του.

Τὸ «Ἀβάντι» εἶναι ἡ ἑφημερίδα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, τοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνὸς μεγαλειώδους κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ ποῦ κινεῖται πραγματοποιώντας μὰ διδασκαλία ποῦ ἔχει καθοριστεῖ στὰ συνέδριά του, ἐνὸς ὀργανισμοῦ ποῦ συνδέεται μὲ χιλιάδες καὶ ἑκατομμύρια νήματα μὲ τὸν ἐργαζόμενο Ἰταλικὸ λαό, ποῦ εἶναι ὀργανωμένος στὰ συνδικάτα, στοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ στὰ ἐργοστάσια, ποῦ εἶναι ὀργανωμένος, μὲ τὸ πιὸ δραστήριο τμήμα του, στὴν πρωτοπορία, στὶς τοπικὲς ὀμάδες καὶ τομεῖς. Οἱ συντάχτες τοῦ Ἀβάντι εἶναι ἀφοσιωμένοι καὶ πιστοὶ στρατιῶτες τοῦ κόμματος, ὑπόκεινται σὲ Ἐλεγχό, εἶναι ὑπεύθυνοι καὶ εἶναι δεμένοι μὲ μιὰ πειθαρχία ποῦ διαμορφώνεται ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες συζητήσεις καὶ μὲ θάση χιλιάδες ἐμπειρίες τῆς ἰταλικῆς καὶ διεθνούς ἐργατικῆς τάξης. Γίνεται κατανοητὸ λοιπὸν ποῦ οἱ «μεθυμένοι λακέδες» τῆς «Στάμπα», ὄντας ὑπηρετὲς τοῦ ἀστικοῦ κράτους, ἰδεολογικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ κεφαλαίου καὶ ὑπάλληλοι μιᾶς δημοσιογραφικῆς ἐπιχείρησης ποῦ λειτουργεῖ σὰν ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση μὲ σκοπὸ τὸ ὑλικὸ κέρδος καὶ εἰδικὰ ἐπιδιώκοντας τὸ πολιτικὸ ὄφελος γιὰ λογαριασμὸ τῆς μαύρης «χειρὸς»⁶² τῶν διευθυντῶν τῶν μεγάλων ἑφημερίδων, γίνεται κατανοητὸ λέμε γιὰ αὐτοὺς οἱ «μεθυμένοι λακέδες» τῆς «Στάμπα» δὲν δέχονται νὰ κατεβοῦν στὸ «φιλοσοφικὸ» ἐπίπεδο τοῦ «Ἀβάντι»! Ὅποιος παλεύει μὲ τὰ δηλητηριασμένα ὄπλα τοῦ πληρωμένου καὶ ἀνεύθυνου μισθοφόρου ἐναντίονα στοὺς ἐργάτες γιὰ χάρη τῶν πλουσίων, δὲν μπορεῖ φυσικὰ νὰ κατεβεῖ στὸ πεδίο τοῦ ἀγώνα τῶν ἐκμεταλλευσμένων, στὸ πεδίο τοῦ ἀγώνα τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιὰ τὸ «μεθυμένο λακέ» εἶναι ξένα τὰ αἰσθήματα, οἱ ἰδέες, οἱ ἐπιδιώξεις καὶ ἡ «φιλοσοφία» τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Τὸ Σοσιαλιστικὸ κόμμα, ἡ πολιτικὴ ὀργάνωση τῆς συνειδητῆς πρωτοπορίας τοῦ προλεταριάτου, ἔχει τὸ ἱστορικὸ καθήκον νὰ ὀργανώσει τὴν τάξη τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν φτωχῶν χωρικῶν σὲ κυρίαρχη τάξη. Ἔτσι τὸ «Ἀβάντι» πραγματοποιεῖ, στὰ δρῖα τῆς δημοσιογραφικῆς δραστηριότητάς, αὐτὸ

τὸ καθήκον τοῦ κόμματος, γιὰ αὐτὸ κι οἱ στρατευμένοι ποὺ γράφουν στὸ «Ἀβάντι» δὲν ἀρνοῦνται νὰ κατέβουν στὰ χωράφια τῆς «Στάμπα» καὶ νὰ ξεσκεπάσουν τίς μανουῦρες τῶν πραχτόρων τῆς ἀστικῆς τάξης. Οἱ καμπάνιες τῆς «Στάμπα» εἶναι: κι αὐτὲς ἓνα ἐπεισόδιο τῆς πάλης τῶν τάξεων. Ἐχοῦμε χαρακτηρίσει ὡς ἐξῆς αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο: Τὸ ἰταλικὸ ἀστικὸ κράτος σχηματίστηκε μὲ τὴν βοήθεια τῶν καπιταλιστικῶν πυρήνων τῆς θόρας Ἰταλίας, ποὺ ζητοῦσαν νὰ ἐνοποιήσουν τὸ σύστημα τῶν σχέσεων ἰδιοκτησίας κι ἀνταλλαγῆς τῆς ἐθνικῆς ἀγορᾶς ποὺ ἦταν διαιρεμένη σὲ ἓνα πλῆθος ἐπαρχιακῶν καὶ περιφερειακῶν κρατιδίων. Μέχρι ποὺ ἀνέβηκε ἡ Ἀριστερὰ στὴν ἐξουσία τὸ ἰταλικὸ κράτος βοήθησε μὲ τὴν ἰδιοκτητικὴν τάξη. Τὸ ἰταλικὸ κράτος στάθηκε μιὰ σιδερένια δικτατορία ποὺ πέρασε διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴ Νότια Ἰταλία καὶ τὰ νησιά, σταυρώνοντας, καταξορκίζοντας καὶ θάβοντας ζωντανούς τοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς, ποὺ οἱ πληρωμένοι γραφιάδες προσπαθοῦσαν νὰ δυσφημίσουν σιγματίζοντάς τους σὰ «συμμορίτες». Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας δυνάμωσε τὸ ἐνιαῖο κράτος. Ὅταν ἤρθε ἡ Ἀριστερὰ στὴν ἐξουσία χαλάρωσε τὴ βοήθεια καὶ ἔφερε μιὰ ἰδέα «δημοκρατίας». Ἡ βιομηχανικὴ δικτατορία δὲν ὑπῆρξε γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ λιγότερο σιδερένια ἀπὸ τὴν δικτατορία τῆς μέσης ἀστικῆς τάξης καὶ τῶν γαιοκτημόνων ποὺ χόρτασαν μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία. Τὸ κράτος μπῆκε στὴν ὑπηρεσία τῆς βιομηχανίας καὶ στὰ 1898 κατὰπνιξε τὰ κινήματα, ὅπου γιὰ πρώτη φορὰ ἡ ἐργατικὴ τάξη ξεσηκώθηκε ταυτόχρονα μὲ τοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς τῆς Σικελίας καὶ τῆς Σαρδηνίας. Ἡ βιομηχανικὴ «δημοκρατία» ξεσκεπάστηκε μὲ τοὺς ἔκτακτους νόμους εἰς βάρος τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ μὲ τὴν ἐξουσία ποὺ ἔδωσε στους ἀξιωματικούς νὰ ἀναπέλλουν τίς συνταγματικές ἐγγυήσεις στὴ Σικελία καὶ στὴ Σαρδηνία. (Τὸ βιβλίον τοῦ Τζούλιο Μπέκι: «Χοντρὸ κυνήγι»⁶³ εἶναι ἡ «ἀπλοϊκὴ» διήγηση ἐνὸς κατώτερου ἀξιωματικοῦ ποὺ κήρυξε στὴ Σαρδηνία τὴν κατάσταση πολιορκίας, ποὺ συνέλαβε σὰν δημόρους γέρους, γυναῖκες καὶ μωρὰ παιδιὰ καὶ ποὺ τιμωρήθηκε ἀπὸ τίς στρατιωτικὲς ἀρχές γιὰ τὴν προσπάθεια τῆς ἀξιοπρέπεια τῶν Σαρδηνίων διανοουμένων, γράφοντας γιὰ τὸ χρώμα τοῦ οὐρα-

νου για τὸ τοπίο καὶ γιὰ τὴν ἀγνότητά τῶν γυναικῶν). Αὐ-
 τὴ εἶναι ἡ μεγάλη εὐγένεια ποὺ πέτυχε μὲ τὴν βιομηχανικὴ
 ἀνάπτυξη ὁ Τζιολιτισμὸς καὶ ποὺ γιὰ τὴ «Στάμπα» σημαί-
 νει τὸ ὑπέρτατο ὄριο τῆς «ἀληθινῆς» δημοκρατίας. Τὸ δημο-
 κρατικὸ περιεχόμενον τοῦ ἰταλικοῦ κράτους μποροῦμε νὰ τὸ
 κρίνουμε μὲ τὰ μέτρα τῆς παρακάτω ἱστορικῆς παρατήρη-
 σης: Τὰ φιλελεύθερα καθεστῶτα χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὴν
 ἰσοροπία δύο μεγάλων κοινοβουλευτικῶν κομμάτων: Τὸ ἓνα
 κόμμα εἶναι συντηρητικὸ (ἀντιπροσωπεύει τοὺς γαιοχτήμο-
 νες) καὶ τὸ ἄλλο εἶναι δημοκρατικὸ (ἀντιπροσωπεύει τὸ βιο-
 μηχανικὸ κεφάλαιο). Αὐτὴ τὴν ἰσοροπία λοιπὸν ἐγγυᾶται ἡ
 δικαστικὴ ἐξουσία ἡ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ κοινοβούλιο καὶ τὴν
 κυβέρνησιν, ποὺ ἔχει τὸ καθήκον νὰ ἐμποδίζει κάθε σφετερι-
 σμὸ τῆς ἐξουσίας ἀπὸ μέρους μιᾶς ἀστικῆς κατηγορίας καὶ
 γιαυτὸ τὸ λόγο ἐνσαρκώνει ἱστορικὰ τὴ δημοκρατία τῆς ἰδι-
 οχτήτριας τάξης, καὶ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴς ἐπιμέρους ὁμά-
 δες καὶ κατηγορίες τῆς ἴδιας τῆς ἰδιοχτησίας. Στὴν Ἰταλία
 δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μετὰ τὸν ἐρχομὸ στὴν ἐξουσία τῆς Ἀριστε-
 ρᾶς μὴ τέτοια ἰσοροπία καὶ οὔτε ὑπῆρξε ποτὲ συνταγματικὰ
 κατοχυρωμένη ἡ δικαστικὴ ἐξουσία. Τὸ ἰταλικὸ κράτος δὲν
 ὑπῆρξε ποτὲ δημοκρατικὸ, ἀλλὰ ἦταν δεσποτικὸ καὶ ἀστυνο-
 μικὸ (ὑπῆρχε πάντα μὴ μόνον ἐξουσία: ἡ κυβέρνησις, μὲ ἓνα
 συμβουλευτικὸ σῶμα: τὸ κοινοβούλιο). Τὸ ἰταλικὸ κράτος
 στάθηνε πάντα μὴ δικτατορία ποὺ τὴν ἀσχοῦσαν οἱ βιομη-
 χανοὶ ἐνάντια τόσο στὴν ἐργατικὴ τάξιν ὅσο καὶ ἐνάντια στὴς
 τάξεις τῶν ἀγροτῶν. Ὁ πόλεμος ἐξασθένησε πολιτικὰ τὸ βιο-
 μηχανικὸ κεφάλαιο καὶ δυνάμωσε τὴν ἐργατικὴν τάξιν, καὶ τὸ
 ἱστορικὸ τῆς κόμματος, ποὺ βρίσκονται σ' ἐπαναστατικὴ ἀντίθεση
 μὲ τὸ κεφάλαιο, ἐνῶ ταυτόχρονα δημιούργησε τὴς προϋπο-
 θέσεις γιὰ τὴν γέννησιν ἑνὸς μεγάλου κόμματος τῶν ἀγροτι-
 κῶν τάξεων, τὸ Λαϊκὸν κόμμα, ποὺ βρίσκειται σὲ συνταγμα-
 τικὴ ἀντίθεση μὲ τοὺς βιομηχάνους. Τὸ ἀστικὸν κράτος μπῆ-
 κε κατὰ συνέπειαν σὲ μιᾶ δεινῇ κρίσει ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ στεί-
 λει στὰ κομμάτια. Βέβαια, κανονικὰ θὰ ἔπρεπε νὰ μεταβληθεῖ
 σὲ φιλελεύθερο κράτος, σὲ κράτος ἐξισορρόπισης ἀνάμεσα
 στοὺς βιομηχάνους καὶ στοὺς ἀγρότας. Ἀλλὰ γιὰ νὰ
 γίνῃ αὐτὸ θὰ ἔπρεπε ὁ ἔλεγχος τῆς ἔ-

νοπλης δύναμης νὰ περάσει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς κυβέρνησης (ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας) στὰ χέρια μιᾶς ἀνεξάρτητης ἀπὸ τὴν κυβέρνηση καὶ το κοινοβούλιο ἐξουσίας, στὰ χέρια τῆς δικαστικῆς τάξης, ποὺ θὰ γινόταν ἐξουσία διὰ μέσου μιᾶς συντακτικῆς συνέλευσης». Ἡ τάξη τῶν καπιταλιστῶν θέλει νὰ ἀποφύγει τὴν κρίση, θέλει νὰ ἀποφύγει νὰ χάσει ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἢ κυβέρνησή του τὸν ἔλεγχό της πάνω στὴν ἔνσπλη δύναμη, γιατί τότε ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ εἰσβάλει βίαια γιὰ νὰ διευρύνει καὶ τὸ παραμικρὸ ρήγμα καὶ γιὰ νὰ καταχτήσει ἐπαναστατικὰ τὴν κρατικὴ ἐξουσία. Καὶ νὰ λοιπὸν ποὺ ξανάρχεται στὴν ἐπιφάνεια ἡ ζωντανὴ «δημοκρατία» κι ὁ ἱππότης Τζιολίτι μὲ τὸ μικροαστικὸ σκυλολόι του, τοὺς «μεθυσμένους λακέδες» τῆς «Στάμπα» (ποὺ διακηρύσσουν): ἂν ἡ ἐργατικὴ τάξη δείξει φρόνηση καὶ δὲν ἀφήσει νὰ θαμπωθεί ἀπὸ τοὺς ἄμυαλους «φιλόσοφους», θὰ μπορούσε νὰ συνεργαστεῖ μὲ τὴν «ἀληθινὴ» δημοκρατία γιὰ νὰ σταθεροποιήσει τὸ ἀστικὸ κράτος, δηλαδὴ γιὰ νὰ σταθεροποιήσει τὴν πολιτικὴ θέση τοῦ κεφαλαίου, ἔτσι θάπρεπε στὴν συμμαχία τῶν ἀγροτικῶν τάξεων ποὺ πραγματοποιεῖται στὸ Λαϊκὸ Κόμμα νὰ ἀντιταχτεῖ μὲ «βιομηχανικὴ» συμμαχία ἀγγλικοῦ τύπου: Δηλαδὴ τὸ Σοσιαλιστικὸ κόμμα θάπρεπε νὰ περάσει ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴ τοποθέτησή του στὶς θέσεις τοῦ προπολεμικοῦ «Ἐργατικοῦ Κόμματος»⁶⁴.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη ἔχει μάθει πιά νὰ μὴν ἐμπιστεύεται στοὺς μικροαστοὺς «φίλους» της, τοὺς διανοοῦμενους πράχτορες τοῦ κεφαλαίου. Ἀκόμη κι ἂν τὸ ἰταλικὸ κράτος δὲν ἦταν ἓνα ἀστυνομικὸ κράτος, ἀκόμη κι ἂν τὸ ἰταλικὸ κράτος ἦταν ἓνα φιλελεύθερο δημοκρατικὸ καθεστῶς, καὶ τότε ἀκόμη ἡ ἐργατικὴ τάξη θὰ εἶχε — καὶ ἔχει — ἓνα μονάχα χρέος ἀπέναντι στοὺς ἀντιπάλους της: νὰ τοὺς ἀνατρέψει.

(Ἐναπόγραφο, Πεδεμοντιέζικη ἔκδοση τοῦ «Ἀθάνατο», φ. 18 Φλεβάρη 1920, XXIV, ἀρ. 42).

ΕΡΓΑΤΕΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΕΣ

Ἡ «Στάμπα» ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ τῆ στιγμῇ ἓνα πρόβλημα ὑπάρχει καὶ κυριαρχεῖ πάνω ἀπὸ ὅλα: Ἡ ἀναστήλωση τῆς κυριαρχίας τοῦ κράτους. Γιὰ νὰ λύσει ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ οὐσιαστικὸ πρόβλημα τῆς ἰταλικῆς κοινωνίας ἡ «Στάμπα» κάλεσε καὶ συνεχίζει νὰ καλεῖ σὲ συνεργασία τὴν ἐργατικὴ τάξη καὶ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα. Ὁ «φιλόσοφος» τοῦ «Ἀδάντι» ἀντιπαραθέτει, στὴ δρᾶση τῆς ἐργατικῆς τάξης γιὰ τὴν ἀναστήλωση τοῦ ἀστικοῦ κράτους σὰν τὴ μοναδικὴ ἱστορικὴ δυνατότητα, τὴν ἐπαναστατικὴ δρᾶση τῆς ἐργατικῆς τάξης γιὰ νὰ ἰδρῦσει τὸ ἐργατικὸ κράτος (τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου). Στὸ χθεσινὸ ἄρθρο του ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» βρίσκει ὅτι τὸ νὰ θέτεις σὰν βασικὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐργατικοῦ κράτους ἔρχεται σ' ἀντίθεση μὲ τοὺς κανόνες τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας, ἐνῶ ταυτόχρονα βρίσκει ὅτι εἶναι κομπορμιστικὸ τὸ νὰ θέτεις τὸ πρόβλημα τῆς ἀναστήλωσεως τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἀπόκρυφα μυστήρια τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας, ποὺ ἀπεχθάνεται τοὺς ἐπαναστατικοὺς μύθους καὶ βρίσκει ὅτι εἶναι πιὸ εὐπρεπὲς νὰ ἐξυπηρετεῖ τοὺς πλούσιους καὶ τὸ ἀστικὸ κράτος.

Ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» διαμαρτύρεται, ἔντονα ἐνάντια σ' ἐποιοδῆποτε πρόσωπο τολμᾷ νὰ τὸν θεωρεῖ ἱκανὸ νὰ τρέχει πίσω ἀπὸ τίς κοινωνικὲς ἀρμονίες καὶ νὰ ἀρνεῖται ὅτι ἡ ταξικὴ πάλη ἀποτελεῖ κίνητρο τῆς ἱστορίας! Σημαίνει: λοιπὸν αὐτὴ ἡ ἔντονη διαμαρτυρία ὅτι ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» θεωρεῖ ὅτι ἡ τωρινὴ στιγμὴ τῆς ἱστορίας δὲν ἔχει ἀνάγκη κινήτρου, ἢ σημαίνει ὅτι ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» πιστεύει γενικᾶ ὅτι ἡ ταξικὴ πάλη εἶναι τὸ κίνητρο τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ ὅτι δὲν τὰ θέλει αὐτὰ τὰ ἐπικίνδυνα κίνητρα στίς ἐπιμέρους περιπτώσεις. Ἡ ἰδεαλιστικὴ φιλοσοφία, μὲ τίς αὐστηρότητές της καὶ τὰ ἐγκώμια τῆς μισαλοδοξίας, παθαίνει καὶ σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν μυστηριώδεις καὶ λαβυρινθώδεις περιπλανήσεις.

Ὁ συντάχτης τῆς «Στάμπα» ἐγκαταλείπει πικραμένως

τούς κομμουνιστές στις δαμονιακές φαντασιώσεις τους, που φαντάζονται ότι θα μπορέσουν να καταργήσουν την πάλη των τάξεων με την ταξική πάλη, άκριδώς (οί φουκαράδες) έπως εκείνοι οι άφελείς δημοκρατικοί που όνειρεύονται να έξοντώσουν τον πόλεμο με τον πόλεμο. Οι κομμουνιστές της Τρίτης Διεθνούς έχουν, όσον άφορά αυτό τό θέμα, ένα σύνολο θεωριών και θέσεων που ό συντάχτης της «Στάμπα» θάπρεπε και να έχει διαβάσει και να έχει άποδείξει σαν άβάσιμες. Ό σύντροφος Τρότσκι, για παράδειγμα, ύποστηρίζει ότι ή παγκόσμια σημασία της ρώσικης επανάστασης βρίσκεται στα παρακάτω στοιχεία της: Ή ρώσικη επανάσταση είναι ή πρώτη νικηφόρα προσπάθεια, που πραγματοποιήσε ή εργατική τάξη ενός έθνους, για τή δημιουργία των προϋποθέσεων μιās οργάνωσης της οικονομίας σέ παγκόσμιο κλίμακα. Τό εργατικό κράτος της Ρωσίας είναι τό πρώτο κύτταρο αυτής της τεράστιας οργάνωσης, που ή καπιταλιστική τάξη πάσχιζε να πραγματοποιήσει για λογαριασμό της, με τον ιμπεριαλιστικό πόλεμο και τό μύθο της Κοινωνίας των Έθνών. Τήν πολεμική για τό συνεχή πόλεμο και τή διαρκή πάλη των τάξεων οι Ρώσοι εργάτες τήν έχουν επικυρώσει με τά όπλα στα χέρια: ύποφέρανε, χρειάστηκε να περάσουν τήν πείνα και τίς πιο άνήκουστες στερήσεις, αλλά ή πολεμική τελείωσε μέχρι τώρα με τή «διαλεχτική» ύπεροχή της ρώσικης εργατικής τάξης πάνω στέν παγκόσμιο ιμπεριαλισμό. Είναι πολύ πιθανό ότι και στην Ίταλία επίσης αυτή ή πολεμική θα τελειώσει μ' έναν τρόπο που θα μοιάζει πολύ με τό ρώσικο τρόπο. Ό συντάχτης της «Στάμπα» πιστεύει ότι ή παρέμβαση του κράτους στη διαδικασία παραγωγής κι ανταλλαγής είναι ένα άπλό έπεισόδιο, ένα δυσάρεστο συμβάν, που ένα διάταγμα της αναστηλωμένης κυβερνητικής έξουσίας θα μπορέσει να εξαφανίσει πρός μεγίστη εύτυχία του ανθρώπινου γένους. Οι κομμουνιστές της Τρίτης Διεθνούς πιστεύουν, αντίθετα, ότι αυτή ή «παρέμβαση» είναι μιá αναγκαία συνέπεια της διαδικασίας ανάπτυξης της κοινωνίας που είναι διαμεμένη σέ τάξεις. Γιαυτό οι κομμουνιστές θέτουν τό πρόβλημα με τούς παρακάτω όρους: Σέ τίνοσ τήν έξυπηρέτηση πρέπει

στραφεί ή κρατική εξουσία πού έχει ένοποιήσει και συγκαν-
τρωποιήσει τή διαδικασία παραγωγής; Στην εξυπηρέτηση
της πλουτοκρατίας ή στην εξυπηρέτηση της εργατικής τά-
ξης; Και άπαντούν: Είναι ανάγκη ή εργατική τάξη νά πά-
ρει στά χέρια της τήν κρατική εξουσία για νά τήν στρέψει
πρός εξυπηρέτηση δική της και προς εξυπηρέτηση τών
φτωχών χωρικών.

Τό άγροτικό ζήτημα βασανίζει τό συντάχτη της «Στάμ-
πκ». Αὐτός μᾶς πετά αὐτό τό ζήτημα μπροστά στά πόδια
μας χαρούμενα και θριαμβευτικά. Οί άγρότες θ' άποτελέ-
σουν τό φράγμα ενάντια στον κομμουνισμό: Έργάτες, προ-
σοχή! θέλετε νά πετάξετε άπό τό σβέρκο σας τό καλοντυ-
μένο ποδαράκι της σύγχρονης και πολιτισμένης άστικής
τάξης και θά βρείτε στό σβέρκο σας τίς πεταλωμένες άρ-
δύλες του χωριάτη! Ο συντάχτης της «Στάμπκ» μᾶς ζητά
υπεροπτικά εκτός όλων τών άλλων και μιᾶ ακριβή και λε-
πτομερή περιγραφή τών μορφών πού θά προσλάβει ή έπα-
νάσταση της εργατικής τάξης της πόλης. Τό άγροτικό ζή-
τημα και τό πρόβλημα τών «μορφών» είναι πολύ στενά
συνυφασμένα. Πάνω σ' αὐτό ακριβώς βασίζεται ή πολεμική
πού γίνεται ανάμεσα στους αδιάλαχτους και στους όπορτου-
νιστές. Η ταξική πάλη δέν έχει ακόμη προσλάβει διαδεδο-
μένες και συνειδητά οργανικές μορφές στην ύπαιθρο. Είναι
έββαιο ότι ή προλεταριακή επανάσταση δέ θά μπει στην τε-
λική μορφή της παρά μονάχα όταν ή τάξη τών φτωχών
χωρικών και τών μικροϊδιοκτητών θά άποσπαστεί βίαια από
τά πολιτικά κόμματα της άγροτικής συμμαχίας. Στη Γερ-
μανία και στην Ούγγαρία τό κίνημα τών προλεταρίων δέν
τό άκολούθησε ένα κίνημα τών στρωμάτων τών φτωχών χω-
ρικών. Έτσι οί έξεγερμένες πόλεις άπομείνανε μόνες και
περικυκλωμένες από τήν άκατανοησία και τήν άδικαφορία
της ύπαιθρου, ενώ ή παπαδίστικη και καπιταλιστική αντί-
δραση βρήκε άλληλεγγύη στην ύπαιθρο. Στη Ρωσία πριν
ξεσπάσει ή προλεταριακή επανάσταση προηγήθηκαν άκα-
ταμάχητα επαναστατικά κινήματα στην ύπαιθρο. Έτσι τό
κόμμα τών ρώσων άγροτών (τών λαϊκών ή σοσιαλεπανα-
στατών) διασπάστηκε σέ δυό μεγάλα κομμάτια εξαιτίας αὐ-

των των κινημάτων και ο στρατός που αποτελούνταν στην πλειοψηφία του από αγρότες άποσυντέθηκε ολότελα. Η εργατική τάξη της πόλης επωφελήθηκε από αυτές τις συνθήκες διάλυσης του κράτους, που συγκλονίστηκε μέχρι τις θάσεις του από αυτά τα κολοσιαία κινήματα της ύπαιθρου και κυριέψε εξ εφόδου την κυβερνητική εξουσία. Η «τραγωδία» της Συντακτικής συνίσταται για την ακρίβεια στο εξής: ότι η πλειοψηφία των αγροτικών της αντιπροσώπων ήταν λαϊκοί της δεξιάς, ενώ στο Συνέδριο των Σοβιέτ η πλειοψηφία των αντιπροσώπων των αγροτών ήταν κομμουνιστές ή λαϊκοί της αριστεράς: Η Συντακτική απόφαση στους καταλόγους της συμμαχίας των λαϊκών αναπαρήγαγε μία πολιτική φυσιογνωμία των αγροτών που καταργήθηκε και ξεπεράστηκε από την ταξική πάλη κι από την επανάσταση των φτωχών χωρικών.

Η ταξική πάλη ξέσπασε βίαιη κι άκαταμάχητη και στην Ιταλική ύπαιθρο επίσης. Και στην Ιταλία επίσης το Λαϊκό κόμμα διασπάστηκε σε δυο μεγάλα κομμάτια. Όχι δέβαια ότι τα θρησκευτικά δεσμά δεν βαστούν και δεν φρενάρουν ακόμη την πάλη των τάξεων, που είναι «το κίνητρο της Ιστορίας». Και στην Ιταλία επίσης θα είναι η εργατική τάξη που θα μπει στην πρωτοπορία της επανάστασης, επειδή ανάμεσα στους καταπιεσμένους από την ατομική ιδιοκτησία μόνο το προλεταριάτο έχει πολιτική θεωρία (το μαρξισμό), κουλτούρα, ένια ψυχολογία και πειθαρχία, επειδή μόνο η εργατική τάξη μπορεί από τον κόσμο της δουλειάς κι από το εργοστάσιο να οργανώσει μία νέα κοινωνία, ικανή να επιζήσει και να αναπτυχτεί. Άραγε, η εργατική τάξη είναι τόσο ώριμη ιστορικά ώστε να μπορέσει να αντισταθεί στις δόλιες προσκλήσεις των ιδεολογικών πρακτόρων της αστικής τάξης; Θα μπορέσει να καταλάβει ότι μία συνεργασία με τα αστικά κόμματα, που αντιπροσωπεύουν τα συμφέροντα της καπιταλιστικής πλουτοκρατίας, θα καθυστερούσε τον έρχομό της βίαιης ταξικής πάλης στην ύπαιθρο και θα διατηρούσε ανέπαφη τη συνοχή της ένοπλης δύναμης και ότι κάτω από τέτοιες ενοϊκές συνθήκες το «άνασθηλωμένο» κράτος θα χρησιμοποιούνταν

για μιὰ γενική επίθεση ενάντια στους ξεγελασμένους κι εξοπλημένους εργάτες για μιὰ φορά ακόμη; Είναι τόσο ωριμη ή εργατική τάξη; Ή «Στάμπα» με τις επιθέσεις που κάνει με διγλητηριώδη αέρια δοκιμάζει τὸ ἔδαφος. Γιαυτό εἴπαμε παραπάνω ὅτι τὰ ἄρθρα τῆς «Στάμπα» εἶναι ἕνα ἐπεισόδιο τῆς πάλης τῶν τάξεων καὶ γιαυτό ἀπαντοῦμε σ' αὐτὰ τὰ ἄρθρα

(Ἀνοπόγραφο, Πεθεμοντζέικη Ἐκδοση τοῦ «Ἀδάντι», φ. 20 Φλεβάρη 1920, XXIV, ἀφ. 44).

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΤΑΞΗ⁶⁵

Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα εἶναι ἕνα κυβερνητικὸ Κόμμα, εἶναι ἕνα Κόμμα πού θὰ πρέπει νὰ ἀσχῆσει τὴν πολιτικὴ ἐξουσία. Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα εἶναι ἡ ἔκφραση τῶν συμφερόντων τῆς τάξης τῶν προλεταρίων, τῆς τάξης πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῆς βιομηχανίας, πού δὲν ἔχουν ἰδιοκτησία καὶ πού δὲν πρόκειται νὰ γίνουν ποτὲ ἰδιοχτῆτες. Πάνω σὲ τέτοια συμφέροντα στηρίζεται ἡ πραγματικὴ δραστηριότητα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, πάνω στὰ συμφέροντα ἐκείνων πού εἶναι μαθηματικὰ βέβαιο ὅτι δὲ θὰ μπορέσουν νὰ γίνουν ποτὲ ἰδιοχτῆτες. Ἡ τάξη τῶν ἐργαζομένων δὲν εἶναι μονάχα οἱ βιομηχανικοὶ ἐργάτες. Ἄλλὰ ὀλόκληρη ἡ τάξη τῶν ἐργαζομένων θὰ γίνῃ σὰν τὸ

βιομηχανικό προλεταριάτο, θά γίνει μιὰ τάξη πού δέν θά ἔχει ἰδιοκτησία καί πού θά εἶναι μαθηματικά βέβαιο δι: εὐ θά καταφέρει ποτέ νά τήν ἀποχτήσει. Γιαυτό καί τὸ Σο:σιαλιστικὸ Κόμμα ἀπευθύνεται: σ' ὀλόκληρη τήν τάξη τῶν ἐργαζομένων, στοὺς ὑπάλληλους, στοὺς φτωχοὺς χωρικοὺς καί στοὺς μικροῖδιοχτῆτες καί ἐκλαϊκεύει τὴ θεωρία του, τὴ μαρξιστικὴ θεωρία, κι ἀποδείχνει πὼς ὅλος ὁ λαὸς τῶν ἐργαζομένων — χειρῶναχτες καί διανοούμενοι — θά περι:πέσει στὴν κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης καί πὼς ὅλες οἱ δημοκρατικὲς αὐταπάτες γιὰ τὴ δυνατότητα νά γίνει: ὁ καθένας ἰδιοχτῆτης θά μείνουν αὐταπάτες, παιδι:αρίσματα καί μικροαστικὰ ὄνειρα.

Τὸ φιλελεύθερο κόμμα, τὸ κόμμα τῶν βιομηχάνων καί τὸ κόμμα τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, εἶναι: τὸ τυπικὸ κόμμα τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας, εἶναι τὸ κυβερνητικὸ κόμμα τῆς καπιταλιστικῆς τάξης. Διὰ μέσου τοῦ ἀνταγωνι:σμοῦ αὐτὸ τὸ κόμμα τείνει νά βιομηχανοποιήσῃ: ὀλη τὴν ὀργανωμένη ἐργασία τῆς κοινωνίας τείνει νά μετατρέφῃ ὀλη τὴν ἰδιοχτῆτρια τάξη σύμφωνα μὲ τὸν τύπο τοῦ οἰκονομικοῦ τῆς πελάτη, τὸ βιομήχανο καπιταλίστα.

Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα, τὸ Κόμμα τῶν προλεταρίων, τὸ κόμμα τῆς κοινωνικοποιημένης καί διεθνοποιημένης οἰ:κονομίας, εἶναι τὸ τυπικὸ κόμμα τῆς προλεταριακῆς κοινο:νίας, εἶναι τὸ κυβερνητικὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ κόμμα αὐτό, διὰ μέσου ἐνὸς Κεντρικοῦ Συμβουλίου Ἐθνικῆς οἰκονομίας πού συντονίζει καί ἐνοποιεῖ τίς παραγωγικὲς πρωτοβουλίες, τείνει νά κοινωνικοποιήσῃ ὀλη τὴν ἐργασία πού οἱ καπιταλιστὲς ἔχουν βιομηχανοποιήσῃ: καί τείνει νά βιομηχανοποιήσῃ: σοσιαλιστικὰ ὀλες τίς ἄλλες ζῶνες ἐργα:σίας πού δέν ἔχουν περιληφθεῖ ἀκόμη στὴν καπιταλιστικὴ ἐκβιομηχάνιση. Τὸ κόμμα αὐτὸ τείνει νά ξαναφέρει: ὀλους τοὺς ἀνθρώπους σὲ κοινωνία: στὸν τύπο τοῦ προλετάριου. Ἐλλά τοῦ ἀπελευθερωμένου κι ἀναμορφωμένου προλετάριου, τοῦ προλετάριου πού δέν κατέχει ἰδιωτικὸ πλοῦτο, ἀλλὰ διαχειρίζεται τὸν κοινὸ πλοῦτο καί παίρνει ἀπ' αὐτὸν τόση ἀπολαυτὴ καί σιγουριά ζωῆς, ὀση τοῦ ἀνῆκει ἐξαιτίας τῆς δουλειᾶς πού πρόσφερε στὴν παραγωγή.

Αυτή η ιστορική κατάσταση επιβάλλει συγκεκριμένα καθήκοντα στο Σοσιαλιστικό Κόμμα: Αυτό είναι: κόμμα κυβερνητικό στο βαθμό που εκπροσωπεί ουσιαστικά το προλεταριάτο, την τάξη των βιομηχανικών εργατών. Η ατομική ιδιοκτησία απειλεί να στραγγαλίσει τον προλετάριο, απειλεί να τον κάνει να πεθάνει από πείνα και κρύο. Ο οικονομικός ανταγωνισμός, που είναι το χαρακτηριστικό της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας, άφωσ δδήγγησε στην υπεραρραγωγή, οδηγεί τώρα στο έθνικό μονοπώλιο, στον ιμπεριαλισμό, στην άγρια σύγκρουση ανάμεσα στα ιμπεριαλιστικά κράτη, σε μία τεράστια καταστροφή αγαθών, στην εξαφάνιση των αγαθών, στην ανεργία και τέλος στο θάνατο από πείνα και κρύο. Η τάξη εκείνων που δεν έχουν ιδιοκτησία, εκείνων που δε θα μωρέσουν ποτέ να γίνουν ιδιοκτήτες, έχει ζωτικό συμφέρον — μόνιμο ζωτικό συμφέρον — για την κοινωνικοποίηση και την εγκαθίδρυση του κομμουνισμού. Αντίθετα, στις άλλες τάξεις του εργαζόμενου πληθυσμού μωρουδ να εμφανιστούν εξελίξεις για χάρη ενός νέου καπιταλισμού. Δηλαδή σε εκείνες τις μορφές παραγωγής, που δεν έχει εκβιομηχανήσει ακόμη ο καπιταλισμός, μωρουδ να εισβάλουν απειλητικά επεκτάσεις της ιδιοκτησίας και της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. Με καταστραμμένο το αστικό κράτος και καταστραμμένο το μηχανισμό, που χρησιμοποιεί ο χρηματιστικός καπιταλισμός για να επιβάλει τα μονοπωλιακά του συμφέροντα σε όλη την εργασία και σ' όλη την παραγωγή, ο τεχνίτης μωρει να δοκιμάσει να εξυπηρετηθεί από τη σοσιαλιστική κυβέρνηση για να αναπτύξει το εργαστήρι του, να προσλάβει εργάτες με μεροκάματο και να γίνει βιομήχανος· κι αν η προλεταριακή κυβέρνηση δεν του το επιτρέπει, ο τεχνίτης μωρει να εξελιχτεί σε αντίρτη, να ανακηρυχτεί αναρχικός, ατομικιστής, η δεν ξέρω κι εγώ τί, και να δημιουργήσει την πολιτική βάση για ένα κόμμα αντιπολίτευσης στην προλεταριακή κυβέρνηση. Ο μικροϊδιοκτήτης επίσης (η κι ο φτωχός χωρικός του γεωργικού καθεστώτος μεγάλης γαιοκτησίας κι εκτατικής καλλιέργειας) μωρει να επωφεληθεί από το γεγονός ότι (μεταβατικά και στο βαθμό που διαρκούν οι επι-

σιτιστικές συνθήκες που δημιουργήσε ο πόλεμος) ένα κιλό πατάτες μπορεί να τιμάται όσο μια ρόδα αυτοκινήτου ή ένα ψωμί μπορεί να αξίζει όσο ένα κυβικό μέτρο τοιχοποιίας, για να απαιτήσει να ανταλλάξει τη μη εκβιομηχανισμένη εργασία του (και γιαυτό οικονομικά φτωχή) με μια εργασία δέκα φορές ανώτερη από τον προλετάριο. Κι αν η προλεταριακή κυβέρνηση δεν επιτρέψει στο χωρικό να αντικαταστήσει τον κεφαλαιοκράτη στην εκμετάλλευση του εργάτη, τότε ο χωρικός μπορεί να ξεγεραθεί και να βρει ανάμεσα στους πράχτορες της αστικής τάξης την ομάδα που θα συγκροτήσει το πολιτικό κόμμα των αγροτών ενάντια στους προλετάριους. Από όλες αυτές τις ζώνες εργασίας που δεν μπορούν να μην έχουν πολιτικά δικαιώματα στο εργατικό κράτος, από αυτές τις ζώνες εργασίας στις οποίες η καπιταλιστική εκβιομηχάνιση δεν κατάφερε ακόμη να δημιουργήσει τις συνθήκες του εργαζόμενου προλετάριου, του εργαζόμενου που δεν είναι ιδιοκτήτης και είναι μαθηματικά βέβαιο ότι δε θα γίνει ποτέ ιδιοκτήτης, μπορούν να γεννηθούν μετά την επανάσταση αντιπρολεταριακές πολιτικές δυνάμεις, πολιτικές δυνάμεις που τείνουν να κάνουν να ξαναγεννηθεί ή καπιταλιστική ιδιοκτησία και η εκμετάλλευση της εργατικής τάξης.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα στο βαθμό που εκπροσωπεί τα οικονομικά συμφέροντα της εργατικής τάξης, που απειλείται με θάνατο από την ατομική ιδιοκτησία του κεφαλαίου, θα σταλεί από την εργατική τάξη στην επαναστατική κυβέρνηση του έθνους. Άλλά το Σοσιαλιστικό Κόμμα θα είναι κυβερνητικό κόμμα μονάχα στο βαθμό που θα πετύχει να κάνει την τάξη να ξεπεράσει όλες αυτές τις δυσκολίες, μονάχα στο βαθμό που θα πετύχει να ξαναφέρει όλους τους ανθρώπους σε κοινωνία στο βασικό τύπο του απελευθερωμένου και αναμορφωμένου από τη μισθοδουλεία προλετάριου, μονάχα στο βαθμό που θα πετύχει να θεμελιώσει την κομμουνιστική κοινωνία, δηλαδή τη Διεθνή των εθνών χωρίς κράτος. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα θα γίνει κυβερνητικό επαναστατικό κόμμα μονάχα στο βαθμό που θα θέσει συγκεκρωμένους στόχους για την επανάσταση, όταν δηλαδή θα πει ότι: η προ-

λεταριακή επανάσταση θα επιλύσει μ' αυτούς και μ' εκείνους τους τρόπους αυτά κι εκείνα τα προβλήματα της σύγχρονης ζωής που βασανίζουν και σπρώχνουν στην απελπισία τις ανθρώπινες μάζες. Η επανάσταση σαν τέτοια είναι σήμερα το μάξιμουμ πρόγραμμα του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Αυτή πρέπει να γίνει το μίνιμουμ πρόγραμμά του. Το μάξιμουμ πρόγραμμα πρέπει να είναι το πρόγραμμα που δείχνει τις μορφές και τους τρόπους με τους οποίους η εργατική τάξη θα φτάσει με την πειθαρχική, και μεθοδική προλεταριακή δουλειά της να καταργήσει τον ανταγωνισμό και κάθε σύγκρουση που μπορεί να ξεπηδήσει από τις συνθήκες μέσα στις οποίες αφήνει την κοινωνία ο καπιταλισμός και να θεμελιώσει την κομμουνιστική κοινωνία. Το να προετοιμάζεις την εργατική τάξη που έχει ζωτικό συμφέρον να θεμελιώσει τον κομμουνισμό, για να πετύχει τον ιστορικό της σκοπό, σημαίνει ακριβώς να οργανώνεις το προλεταριάτο σε τάξη κυρίαρχη. Δηλαδή το προλεταριάτο πρέπει να αποκτήσει μια ψυχολογία παρόμοια με την ψυχολογία της σημερινής αστικής τάξης: παρόμοια φυσικά όσον αφορά την τέχνη διακυβέρνησης, την τέχνη να ξέρει να οδηγεί σε εύτυχές τέλος μια πρωτοβουλία, μια γενική δραστηριότητα του εργατικού κράτους και όχι βέβαια παρόμοια όσον αφορά την τέχνη της εκμετάλλευσης. Άλλωστε, ακόμη κι αν το ήθελε δε θα μπορούσε να αποκτήσει μια ψυχολογία εκμεταλλευτή. Ο προλετάριος δεν μπορεί να μεταβληθεί σε ιδιοκτήτη, παρά μονάχα αν καταστρέψει τα εργοστάσια και τις μηχανές και γίνει ιδιοκτήτης κομματιών σιδήρου δόλωτα άχρηστων, για να πεθάνει την επόμενη μέρα πάνω σ' αυτά. Έπειδή ακριβώς δεν μπορεί — με τις δοσμένες τεχνικές συνθήκες στη βιομηχανική παραγωγή — να μεταβληθεί σε ιδιοκτήτη και εκμεταλλευτή, γιαυτό ακριβώς το λόγο ο προλετάριος έχει κληθεί από την ιστορία να θεμελιώσει τον κομμουνισμό και να απελευθερώσει όλους εκείνους που υποφέρουν από την καταπίεση και την εκμετάλλευση.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα δε θα γίνει πραγματικά κυδερ-

νητικό επαναστατικό κόμμα, εάν το προλεταριάτο δέν καταφέρει νά κατανοήσει ότι τὰ άμεσα και ζωτικά προβλήματά του μπορούν νά λυθοῦν μονάχα από μιὰ ταξική κυβέρνησή του, πού θά φτάσει στην έξουσία επαναστατικά.

Ἡ εργατική τάξη ξέρει ότι μονάχα παράγοντας κυριαρχεί στην κοινωνία και την οδηγεί στον κομμουνισμό. Ἐπίσης, γιά την εργατική τάξη βασικό και μόνιμο πρόβλημα είναι τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγῆς και τῆς ανάπτυξης τῆς παραγωγῆς. Ἀλλά γιά την εργατική τάξη τὸ πρόβλημα τῆς παραγωγῆς και τῆς ανάπτυξης τῆς παραγωγῆς μπαίνει μέ τὸν παρακάτω τρόπο: Μὲ ποιὸ τρόπο θά καταφέρει ἡ εργατική τάξη νά μπορέσει νά συνεχίσει νά παράγει και φυσικά νά εἶναι σὲ θέση νά αὐξήσει την παραγωγή. Μὲ ποιὸ τρόπο θά καταφέρει ἡ εργατική τάξη νά μὴ βασανίζεται από τὸ πρόβλημα τῆς επιβίωσης, μέ ποιὸ τρόπο θά μπορέσει ἡ εργατική τάξη νά αναπτυχτεῖ φυσικά και πολιτιστικά και νά μπορέσει νά ἀφοσιωθεί μ' ὄλο της τὸν επαναστατικό ἐνθουσιασμό στη βιομηχανική δουλειά, στην παραγωγή, στην ἀναζήτηση και στην πραγματοποίηση νέων τρόπων δουλειᾶς και νέων τρόπων παραγωγῆς, ὥστε νά ξεφλήσει μέ τὰ στάδια ἐκεῖνα τῆς ἱστορικής πορείας πού πρέπει νά περάσει γιά νά φτάσει στον κομμουνισμό; Τὰ άμεσα προβλήματα τῆς εργατικής τάξης ἀνάγονται οὐσιαστικά σὲ ἕνα μόνο: στὸ πρόβλημα τῶν ἀγαθῶν, στὸ πρόβλημα νά ἐγκαθιδρυθεῖ ἕνα σύστημα πολιτικῶν δυνάμεων, ὅπου ἡ ἰδιοποίηση τῶν ἀγαθῶν νά μὴν εἶναι ἐλεύθερη, ἔρμαιο τῆς ατομικής ἰδιοκτησίας, ἀλλά νά ἐξαρτᾶται ἀπὸ τις ἀναγκαιότητες τῆς δουλειᾶς και τῆς παραγωγῆς. Ἡ προλεταριακή ἀρχή «ὅποιος δέν δουλεύει δέν τρώει!» ἀποχτᾶ κάθε μέρα πού περνᾶ και πὺ συγκεκριμένη ἱστορική σημασία. Φαίνεται ὅτι: αὐτή ἡ ἀρχή δέν ἔχει μέσα της τίποτα τὸ γιαικωδίνικο τίποτα τὸ μυστικιστικό και ὅτι δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ οὔτε ἀπὸ μακριά μέ τὸ σύνθημα τῆς αστικής ἐπανάστασης: «Ἐλευθερία, Ἰσότητα, Ἀδελφσύνη!». Ἡ προλεταριακή ἀρχή ἀποτελεῖ ρητὴ ἀναγνώριση μιᾶς άμεσης ἀναγκαιότητας, μιᾶς οργανικής ἀναγκαιότητας τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, πού ἀπειλεῖται νά διαλυθεῖ και νά ἀποσυντεθεῖ μαζί μέ τὸ

αστικό κράτος. Πρέπει να υπάρχει παραγωγή και για να υπάρχει παραγωγή χρειάζεται να υπάρχει μια εργατική τάξη (και από φυσική και πνευματική άποψη) να κάνει μια ήρωική προσπάθεια δουλειάς: Γιαυτό είναι αναγκαίο τα τρόφιμα που υπάρχουν να διατεθούν ειδικά για να συντηρηθούν την εργατική τάξη, την τάξη των παραγωγών, και γιατί αυτό είναι αναγκαίο να υπάρχει μια εξουσία που να είναι σε θέση να επιβάλει αυτή την αναγκαιότητα, που να είναι σε θέση να εξασφαλίσει στην εργατική τάξη τις συνθήκες διατροφής και υγείας που να επιτρέπουν ένταση της εργασίας κι αύξηση της παραγωγής. Έτσι λ.χ. αν υπάρχουν διαθέσιμα κατά μέσο όρο 200 γραμ. ψωμιού κάθε μέρα για τον κάθε πολίτη, είναι ανάγκη να υπάρχει μια κυβέρνηση που να εξασφαλίσει 300 γραμ. ψωμί στους εργάτες και να υποχρεώσει τους μη — παραγωγούς να δουλεύουν με 100 γραμ. μόνο ή και με ακόμη πιο λίγο ή και με τίποτα, αν δεν δουλεύουν κι αν δεν παράγουν. Άλλα μια τέτοιου είδους κυβέρνηση μπορεί να είναι μονάχα μια εργατική κυβέρνηση, μια κυβέρνηση της εργατικής τάξης που θα την μεταβάλει σε κυβερνητική τάξη, σε κυρίαρχη τάξη.

Δεν μπορεί να υπάρξει εργατική κυβέρνηση εάν η εργατική τάξη δεν είναι σε θέση να γίνει στην ολότητά της εκτελεστική εξουσία του εργατικού κράτους. Οι νόμοι του εργατικού κράτους πρέπει να μπαίνουν σε εφαρμογή από τους ίδιους τους εργάτες. Μόνον έτσι το εργατικό κράτος δεν θα διατρέξει τον κίνδυνο να πέσει στα χέρια τυχοδιωκτών και πολιτικάντηδων, δεν θα διατρέξει τον κίνδυνο να μετατραπεί σε απομίμηση του αστικού κράτους. Γιαυτό όμως η εργατική τάξη πρέπει να προετοιμαστεί, πρέπει να εκπαιδευτεί στη διεύθυνση της κοινωνίας, πρέπει να αποκτήσει την κουλτούρα και την ψυχολογία κυρίαρχης τάξης. Κι αυτό πρέπει να τα αποκτήσει με τα δικά της μέσα και τα δικά της συστήματα, με τις συνελεύσεις, τα συνέδρια και τις συζητήσεις, με την αυτοεκπαίδευση. Τα εργοστασιακά Συμβούλια υπήρξαν μια πρώτη μορφή τέτοιων ιστορικών εμπειριών της Ιταλικής εργατικής τάξης, που τείνει να αυτοκυβερνηθεί στο εργατι-

κό κράτος. Ένα δεύτερο δῆμα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ πιὸ ση-
μαντικά θὰ ἀποτελοῦσε τὸ Συνέδριο τῶν ἐργοστασιακῶν Συμ-
βουλίων. Σ' αὐτὸ θάπρεπε νὰ προσκληθοῦν ὄλα τὰ ἰταλικά
ἐργοστάσια. Τὸ Συνέδριο θὰ ἀντιπροσώπευε ὄλη τὴν ἰταλικὴν
προλεταριακὴν τάξην, μὲ ρητὰ ἐκλεγμένους ἀντιπροσώπους
της καὶ ὄχι ἀπὸ τῆ συνδικαλιστικῆ ὑπαλληλία. Τὸ Συνέδριο
αὐτὸ θάπρεπε νὰ θέσει τὰ βασικά προβλήματα τοῦ ἰταλικοῦ
προλεταριάτου καὶ θάπρεπε νὰ προσπαθῆσαι νὰ τὰ λύσει.
Τόσο τὰ ἐσωτερικά προβλήματα τῆς τάξης, ὅπως τὸ πρόβλη-
μα τῆς προλεταριακῆς ἐνότητος, τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στὰ
Συμβούλια καὶ στὰ συνδικάτα, τῆς προσχώρησιν στὴν Τρί-
τη Διεθνή, τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἐπιμέρους θέσεων τῆς Τρίτης
Διεθνοῦς (δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, βιομηχανικά συν-
δικάτα κ.λ.π.) καὶ τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς ἀναρχοσυν-
δικαλιστὰς καὶ στοὺς σοσιαλιστὰς κομμουνιστὰς, ὅσο καὶ τὰ
προβλήματα τῆς πάλης τῶν τάξεων, ὅπως ὁ ἐργατικὸς ἔλεγ-
χος στὴ βιομηχανία, τὸ ὄχτώωρο, τὰ μεροκάματα, τὸ σύστημα
Ταίλουρ, ἡ πειθαρχία τῆς δουλειᾶς κ.λ.π. Ἡδὴ μέχρι τώρα
θάπρεπε οἱ σύντροφοι νὰ εἶχαν συζητήσαι αὐτὰ τὰ προβλή-
ματα στὶς ἐργοστασιακὰς συνελεύσεις καὶ θάπρεπε ὄλη ἡ ἐρ-
γατικὴ μάζα νὰ ἐνδιαφερθεῖ γι' αὐτὰς τίς συζητήσεις καὶ
ἐπίσης θάπρεπε νὰ συμβάλει μὲ τὴν πείρα της καὶ τὴν εὐ-
φυΐα της στὴ λύσιν αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Θάπρεπε νὰ ἔ-
χουν συζητηθεῖ καὶ μπερὶ τὴ ψηφοφορία, σ' ὄλες τίς ἐργοστα-
σιακὰς συνελεύσεις, πλατεῖα γνωστὰ καὶ τεκμηριωμένους ἐί-
σηγήσεις πάλιν σ' αὐτὰ τὰ προβλήματα καὶ οἱ ἐκθέσεις στο
Συνέδριο θάπρεπε νὰ εἶναι ἡ συνισταμένη τῶν συζητήσεων
ποῦ ἔλαβαν χώρα στὶς ἐργοστασιακὰς συνελεύσεις, ἡ συνι-
σταμένη τῆς διανοητικῆς ἐπεξεργασίας κατὰ τὴν ἀναζητή-
σιν τῆς ἀλήθειας καὶ τῆ συγκεκριμενοποίησης, ποῦ πραγματο-
ποιήθηκε ἀπὸ ὄλη τὴν ἐργατικὴν μάζαν. Τότε, ναί, τὸ Συνέ-
δριο τῶν Συμβουλίων τοῦ Τουρίνου θὰ ἦταν ἓνα μεγαλειώδες
γεγονὸς ἀποφασιστικῆς ἱστορικῆς σημασίας. Οἱ ἐργάτες ποῦ
θὰ ἔρχονταν ἀπὸ ὄλη τὴν Ἰταλία θὰ εἶχαν μιὰ φωτεινὴ ἀπό-
δειξιν τοῦ τί μπορεῖ νὰ πετύχει τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο
γιὰ νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἐργατικὴν τάξην στὴ χειραφέτησίν της
καὶ στὴ νίκη της. Ἔτσι μόνον θὰ ἔφερναν — ἀκόμη περισ-

σότερο από δυο σήμερα — την εργατική τάξη του Τουρίνου εάν παράδειγμα επαναστατικού ενθουσιασμού και μεθοδικής κι οργανωμένης προλεταριακής δουλειάς για να ανυψωθεί, να διαπαιδαγωγηθεί και να θεμελιώσει τις συνθήκες θρίσμι-βου και σταθεροποίησης της κομμουνιστικής κοινωνίας.

(*Ανεπλόγραφο, «Α' Όργανο Νουόβο», 28 Φλεβάρη - 6 Μάρτη 1920, I, άρ. 39. Στη στήλη «Πολιτική Έβδομάδα»).*

Η ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

Στην πολεμική για την τωρινή φάση της επαναστατικής διαδικασίας και για το βαθμό «ώριμότητας» που έφτασαν, χάρη στην καπιταλιστική οργάνωση, τα μέσα εργασίας και παραγωγής, οι ρεφορμιστές κι οι όπορτουμιστές (καθώς άλλωστε κι αναρχοσυνδικαλιστές) αποφεύγουν συστηματικά να άντλούν επιχειρήματα από εκείνη ειδικά την πηγή, που για τους κομμουνιστές αντίθετα είναι ή πιο πλούσια σε ούσιαστικές κι αξιόπιστες πληροφορίες: δηλαδή από τη μάζα των εργατών και των αγροτών. Αυτό αποδείχνει: 1) ότι οι ρεφορμιστές και οι όπορτουμιστές, παρόλη την αυτάρεσκη έπιστημονική φρασεολογία τους, είναι δλότελα έξω από την παράδοση της μαρξιστικής διδασκαλίας και (γιαυτό) στο χώρο της οργανωμένης εργατικής πάλης εκπρσωπούν ένα απόσταγμα ιδεολογικών πραχτόρων του κεφαλαίου· 2) ότι οι αναρχοσυνδικαλιστές παρόλη την άλαζωνική επαναστατική

φρασεολογία τους, στον εργατικό χώρο αντιπροσωπεύουν την ανεύθυνη δραστηριότητα μιας κλίμακας πολιτικάντηδων που στα φανερά αποτελούν μιάν ανεξέλεγκτη μασονία και στην πραγματικότητα ένα ελεγχόμενο πολιτικό κόμμα της εργατικής τάξης.

Γι'α τους κομμουνιστές που ξαναγυρίζουν στη μαρξιστική διδασκαλία, ή μάζα των εργατών και αγροτών είναι ή μόνη γνήσια έκφραση (και με κανένα τρόπο συμπτωματική) της ιστορικής διαδικασίας ανάπτυξης του κεφαλαίου. Μετά αυτόβρημα και άκράτητα κινήματα που λαβαίνουν χώρα μέσα στους κόλπους της και με τις πνευματικές κινήσεις που δίνουν καινούργια φυσιογνωμία στα διάφορα στρώματά της, ή μάζα δείχνει την ακριβή σημασία της ιστορικής ανάπτυξης, αποκαλύπτει τις κινήσεις και τις μορφές που παίρνουν αυτές και προαναγγέλλει την αποσύνθεση και τη διάλυση της καπιταλιστικής οργάνωσης της κοινωνίας. Αυτές οι μαζικές εκδηλώσεις, στα πλαίσια του επαναστατικού λυρισμού και της μικροαστικής ήθικολογίας κρίνονται τότε σαν υπέροχες και τότε σαν καμικές, τότε σαν ήρωικές και τότε σαν θάρσαρες. Στα πλαίσια όμως της μαρξιστικής διδασκαλίας αυτές οι μαζικές εκδηλώσεις πρέπει να κριθούν από την άποψη της ιστορικής αναγκαιότητας. Και για τους κομμουνιστές, έχουν πραγματική αξία στο βαθμό που φανερώνουν ότι στη μάζα υπάρχει ικανότητα, ότι οι μάζες μπαίνουν σε μιιά νέα ζωή, ότι επιθυμούν να δημιουργήσουν νέους θεσμούς και ότι υπάρχει ιστορική ώθηση να ανανεώσουν ριζικά την κοινωνία των ανθρώπων. Τέλος για τους κομμουνιστές έχουν πραγματική αξία στο βαθμό που αποκαλύπτουν ότι ή διαδικασία ανάπτυξης της μεγάλης βιομηχανικής παραγωγής δημιούργησε τις συνθήκες μέσα στις οποίες ή εργατική τάξη αποχτησ συνείδηση της δικής της ιστορικής αυτονομίας και στο βαθμό που αποχτησ συνείδηση της δυνατότητας να συγκροτήσει με την οργανωμένη και πειθαρχημένη δουλειά της ένα νέο σύστημα οικονομικών σχέσεων, που να βασίζονται στην ειδική λειτουργία που επιτελεί ή εργατική τάξη στη ζωή του κόσμου.

Τό να αποξενωθείς από την εσωτερική ζωή της εργατι-

κῆς τάξης σημαίνει: γιὰ τοὺς κομμουνιστὲς νὰ ἀποξενωθεῖς ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ διαδικασία ποὺ ἀρχίζει νὰ πραγματοποιεῖται ἀδυσώπητα πέρα καὶ ἐνάντια σὲ κάθε μεμονωμένη θέληση, πέρα καὶ ἐνάντια σὲ κάθε παραδοσιακὸ θεσμὸ. Οἱ ρεφορμιστὲς θεμελιώνουν τὴν «καθοδήγηση» τῆς δικῆς τους πολιτικῆς δράσης στὴν ἐπίσημη ἀνοχή τῆς κατεστημένης ἐξουσίας, στὶς ἐξωτερικὲς καὶ ἐπιφανειακὲς ἐκδηλώσεις τῶν παραδοσιακῶν θεσμῶν καὶ στὴ θέληση τῶν ἀστῶν καὶ συνδικαλιστῶν «καθοδηγητῶν». Οἱ ἀναρχοσυνδικαλιστὲς θεμελιώνουν τὶς δικῆς τους λύσεις στὶς φωνές τοῦ δρόμου, ποὺ τὶς προκαλοῦν τεχνητὰ οἱ ἴδιοι μὲ τὰ καπρίτσια τους, καὶ στὰ οὐρλιαχτὰ ἐνὸς χαώδους πλήθους ἀτόμων ποὺ τοὺς ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι ἀπὸ τὰ λόγια ἐνὸς μεγαλόστομου καὶ βίαιου δημαγωγοῦ⁶⁶. Γιατὸ καὶ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεῦτεροι ἐπικαλοῦνται τὴν «ἀληθινὴ» θέληση τῶν ἀνθρώπινων μαζῶν. Γιατὸ καὶ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεῦτεροι ἔχουν στὸν ἴδιο βαθμὸ τὴ διαίσθηση καὶ τὴ διαλεκτικὴ ἱκανότητα ἐνὸς δεμένου μουλαριοῦ.

Γιὰ τοὺς κομμουνιστὲς θέληση τῆς μάζας, ἱστορικὴ καὶ ἐπαναστατικὴ θέληση, εἶναι ἐκείνη ποὺ πραγματώνεται καθημερινά, ὅταν ἡ ἐργατικὴ μάζα ἐντάσσεται στὶς τεχνικὲς ἀνάγκες τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ὅταν κάθε ἄτομο νιώθει δεμένο μὲ τοὺς συντρόφους του ἀπὸ τὶς λειτουργίες τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς παραγωγῆς καὶ ὅταν ἡ ἐργατικὴ τάξη νιώθει τὶς παρορμήσεις τῆς ἐνυπάρχουσας ἱστορικῆς ἀναγκαιότητας στὸν εἰδικὸ κόσμον τῆς δραστηριότητάς της. Θέληση τῆς μάζας εἶναι ἐκείνη ποὺ ἐπιδεβαίονεται μὲ ὀργανικὸ καὶ μόνιμον τρόπο, συγκροτώντας κάθε μέρα ἕνα νέο πυρήνα τῆς νέας ἐργατικῆς ψυχολογίας καὶ τῆς νέας κοινωνικῆς ὀργάνωσης ποὺ θὰ ἀναπτυχτεῖ μέχρι τὴν Κομμουνιστικὴν Διεθνήν, ὑπέρτατο ρυθμιστὴ τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου.

Ἡ ἱστορικὴ περίοδος ποὺ διανύοιμε εἶναι ἐπαναστατικὴ ἐπειδὴ οἱ παραδοσιακοὶ θεσμοὶ διακυβέρνησης τῶν ἀνθρώπινων μαζῶν, ποὺ συνδέονταν μὲ τοὺς παλιούς τρόπους παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς, ἔχασαν κάθε σημασία καὶ κάθε

ωφέλιμη λειτουργία. Το κέντρο βάρους δλόκληρης της κοινωνίας μετατοπίστηκε σ' ένα νέο πεδίο: Έτσι οι θεσμοί απομένουν μονάχα περίβλημα εξωτερικό, καθαρές μορφές, χωρίς ιστορική ουσία και χωρίς ζωντανή πνοή. Η άστική τάξη διαχειρίζεται τα ζωτικά της συμφέροντα έξω από το κοινοβούλιο και η εργατική τάξη δοκιμάζει νέους δρόμους για να βρει έξω από το συνδικάτο το θεσμό της διακυβέρνησής της και τον βρίσκει στο εργοστασιακό Συμβούλιο και στο σύστημα των Συμβουλίων. Το Κοινοβούλιο ήταν ο οργανισμός στα πλαίσια του οποίου συγκεφαλαιώνονταν οι ανώτερες πολιτικές σχέσεις που καθορίζονταν από τον ανταγωνισμό των ατόμων, των ομάδων και των τάξεων που είχαν για σκοπό το κέρδος. Τώρα, αφού το καθεστώς του ανταγωνισμού καταργήθηκε από την ιμπεριαλιστική φάση του παγκόσμιου καπιταλισμού το Έθνικό Κοινοβούλιο δεν έχει πια καμιά ιστορική αποστολή. Η άστική τάξη άσκει τη διακυβέρνησή της με τις τράπεζες και τα μεγάλα καπιταλιστικά κέντρα που συγκεφαλαιώνουν τα συνδυασμένα και ένοποιημένα συμφέροντα δλόκληρης της τάξης: Η πολιτική κυβέρνηση στηρίζεται κατευθείαν απ' αυτούς τους συνασπισμούς και περιορίζει δλη της τη δραστηριότητα στην άστυνόμευση και στη διατήρηση της τάξης στους δρόμους και στις πλατείες.

Άλλά δεν είναι μόνο οι θεσμοί της άστικής τάξης που έχουν παρακμάσει και διαφθαρεί' επίσης και οι θεσμοί της εργατικής τάξης, που εμφανίστηκαν στην περίοδο ανάπτυξης του καπιταλισμού και που συσταθήκανε σαν αντίδραση της εργατικής τάξης ως προς αυτή την ανάπτυξη, έχουν μπει κι αυτοί σέ κρίση και δεν μπορούν πια να διακυβερνήσουν τις μάξες. Το διευθυντικό προσωπικό των εργατικών οργανώσεων άγαναχτεί έναντίον των γεγονότων που συμβαίνουν, τα βρίσκει παράλογα και χαστικά και κατηγορεί τον τάδε και το δείνα ότι τα έχουν προκαλέσει τεχνητά. Η αλήθεια όμως είναι ότι ακόμη και στην εργατική τάξη η διακυβέρνησή της γίνεται έξω από το συνδικάτο, ή διακυβέρνησή της γίνεται σέ εργοστάσιο και στους τόπους δουλειάς. Και σέ βαθμό που δεν κατάφερε ακόμη να δημιουργή-

γήσει έναν δικό της οργανισμό διακυβέρνησης και στο βαθμό που λείπουν από τους κόλπους της άτομα ικανά να εκφράσουν με καθαρότητα κι ακρίβεια την τρικυμία αίσθημάτων και παθών που συνταράζουν την κοινότητα των εργαζομένων, άτομα ικανά να δώσουν μιὰ συστηματική μορφή σ' αὐτή την τρικυμία, τότε ἡ μάζα δέχεται νὰ καθοδηγηθεῖ ἀπὸ αὐτοσχέδιους ἀρχηγούς, ἀπὸ ἕναν ὁποιοδήποτε ἀπὸ τοὺς τόσους ἀρχηγίσκους⁶⁷ πὺ ἀλωνίζουν τοὺς δρόμους καὶ τίς πλατείες σ' ἀναζήτηση δυνατῶν συγκινήσεων καὶ ὠραίων ἐπαναστατικῶν περιπετειῶν.

Οἱ οικονομικὲς σχέσεις τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας καταστράφηκαν κι ἡ ὕργάνωση τοῦ μηχανισμοῦ παραγωγῆς κι ἀνταλλαγῆς ἔχει πάθει μιὰ ριζικὴ ἀλλαγὴ, μὲ συνέπεια ἔλο τὸ δικαίικὸ οἰκοδόμημα πὺ στηρίζονταν στὸν καλὸ χῶρο νὰ διαλυθεῖ καὶ νὰ καταρῦσει. Ὅπως πάντα συνέβη καὶ τώρα οἱ ὁμάδες τῶν ἀνθρώπων, πὺ συνδέονται ἐπαγγελματικὰ μὲ τὴ διαφύλαξη αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος, νὰ ἀπελπίζονται σὰν ἡλίθιοι καὶ νὰ κατανοοῦν γελοῖοι κατὰ τρόπο ἀχρεῖο ἕν κάποιος «τολμήσει» ἀκόμη καὶ νὰ συζητήσει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀποστολῆς τους, ἀκόμη κι ἂν κάποιος «τολμήσει» νὰ ἰσχυριστῆ ὅτι ἡ βιομηχανικὴ πρόοδος ἔγει καταργήσει τὸ ἐπάγγελμά του.

Φαίνεται: Ξεκίθαρα, κάθε μέρα καὶ περισσότερο, ποῖ εἶναι τὸ καθήκον τοῦ πολιτικοῦ κόμματος τῶν ἐργατῶν στὸ τωρινὸ κίνημα καὶ ποῖ εἶναι τὸ καθήκον τῆς ἐργατικῆς πρωτοπορίας πὺ συγκροτεῖ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα. Ἡ προλεταριακὴ δικτατορία, τὸ ἐργατικὸ κράτος, ἔχει τὸ χρέος νὰ ἐξασφαλίσαι τίς προϋποθέσεις πὺ χρειάζονται γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν θεσμῶν πὺ θὰ δημιουργήσει ἡ ἐργαζόμενη μάζα προκειμένου νὰ διευθύνει τὴν παραγωγὴ γιὰ δικὸ της ὄφελος καὶ γιὰ τὴν ἀπευθείας αὐτοκυβέρνησή της. Τὸ κόμμα ὀλοποιεῖ μέχρι σήμερα αὐτὸ τὸ καθήκον στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἐργατικῆς τάξης, εἶναι ἕνα μοντέλο αὐτοῦ πὺ θὰ εἶναι αὐριο τὸ ἐργατικὸ κράτος. Τὸ κόμμα ἐξασφαλίζει σήμερα τὴν ἀναγκαία ἐλευθερία γιὰ νὰ ξαναβρεθεῖ ἡ ἐργα-

ζόμενη μάζα από μόνη της στην ειδική αρμοδιότητά της, την παραγωγή. Το κόμμα δια μέσου της εκπολιτιστικής και διαφωτιστικής του δραστηριότητας βοηθάει την εργατική τάξη να αποκτήσει συνείδηση της ιστορικής της θέσης και ταυτόχρονα την βοηθάει να δώσει έκφραση συγκεκριμένη και οργανική στα αισθήματα και τα πάθη που γεννιούνται από τις κατεπείγουσες ανάγκες που φέρνουν στο φως οι καινούργιες υλικές συνθήκες ύπαρξης των ανθρώπων. Φαίνεται καθαρά κάθε μέρα και περισσότερο το λάθος των θεωρητικών και πρακτικών συνδικαλιστών, είτε ρεφορμιστές είναι αυτοί είτε επαναστάτες: Το πολιτικό κόμμα, αντί να εξαφανιστεί όπως θάπρεπε, παρασυρμένο από το συνδικαλιστικό κύμα, δυναμώνει όλοένα και περισσότερο και οι εργάτες βλέπουν σ' αυτό όλοένα και πιο καθαρά το καλύτερο εργαλείο για την απελευθέρωσή τους. Τα συνδικάτα περνούν μια βαθειά κρίση μεταμόρφωσης και καταφέρνουν να βγούν απ' αυτήν μονάχα στο βαθμό που υπάρχει μια εργατική πρωτοπορία που διαμορφώνεται στο Κόμμα, που στο συνδικάτο μεταφέρει ένα τμήμα του κόμματος και που μετατρέπει το συνδικάτο σ' ένα χώρο πιο πλατειάς συζήτησης των προβλημάτων που το Κόμμα έχει κιόλας συζητήσει, ξεκαθαρίσει και επιλύσει.

Ο συνδικαλισμός πέτυχε ένα μονάχα αποτέλεσμα: να πολλαπλασιάσει τα πολιτικά κόμματα της εργατικής τάξης. Αυτός ο μεγάλος αριθμός των πολιτικών κομμάτων είναι ακριβώς το μεγαλύτερο εμπόδιο (εάν δεν είναι κατά πάσα πιθανότητα και το μοναδικό) για την προλεταριακή ενότητα, για τη «μια μονάχα μεγάλη ένωση» που ωστόσο έχει στο πρόγραμμά του ο συνδικαλισμός.

Η προλεταριακή ενότητα υπάρχει ντεφάκτο. Το αποδειχνει η επιδημική μορφή που παίρνει κάθε τοπικό ή σωματειακό κίνημα. Η προλεταριακή ενότητα υπάρχει επειδή υπάρχει η καπιταλιστική ενότητα. Είναι μια συνέπεια της καινούργιας φάσης στην οποία μπήκε το σύστημα των οικονομικών και πολιτικών σχέσεων της αστικής κοινωνίας.

Δέν υπάρχει ή τυπική ένότητα και ή ένότητα οργάνωσης, έπειδή υπάρχουν διάφορα πολιτικά κόμματα του προλεταριάτου.

Από αυτή την άποψη τό πρόβλημα της προλεταριακής ένότητας πρέπει να άπασχολήσει όλους τούς συνειδητούς επαναστάτες για τίς τεράστιες δυσκολίες που τό προλεταριάτο θά πρέπει να αντιμετώπισει για να πραγματοποιήσει την ιστορική του άποστολή. Η προλεταριακή επανάσταση άπαιτεί καταστάσεις καθαρές κι άκριβείς, άπαιτεί ύπευθυνότητες καλά καθορισμένες, γιατί ή εργατική τάξη πρέπει να είναι σε θέση να κρίνει γρήγορα και άμεσα. Ο συνδικαλισμός, ρεφορμιστικός ή επαναστατικός, έκανε να εμφανιστούν πολιτικά κόμματα χωρίς φυσιογνωμία, πολιτικά κόμματα άσαφή. Στενές ομάδες ατόμων, που μπαίνουν επικεφαλής των εργατικών οργάνώσεων σαν τεχνικοί της οργάνωσης και σαν ειδικοί που προτιμούν μιά όρισμένη μέθοδο άγώνα από όποιήδηποτε άλλη, έχουν υποδουλώσει τίς μάζες στις επιμέρους πολιτικές τάσεις και στα προγράμματα διαφόρων κλικών που δέν μπορούν να τά έλέγξουν οι μάζες. Τά συμφέροντα αυτών των κλικών, αυτών των στενών ομάδων και συχνά μεμονωμένων ατόμων, είναι που στάθηκαν πάντοτε έμπόδιο προκειμένου να πραγματοποιηθεί ή ένότητα του εργατικού προλεταριάτου.

Η ιστορική διαδικασία ανάπτυξης του καπιταλισμού δημιούργησε τίς συνθήκες μέσα στις όποιες ή ίδια ή μάζα μπορεί να φτάσει, με τίς δικές της μεθόδους και με τη δική της άμεση δράση, στην ένότητα. Η προλεταριακή ένότητα που δημιούργησαν οι ίδιοι οι εργάτες είναι: μιά φάση ανώτερη από τη φάση της ντεφάκτο ένότητας: είναι ή φάση όπου οι εργάτες άποδείχνουν ότι έχουν άποχτήσει συνείδηση της ένότητάς τους και ζητούν να προσλάβει αυτό ή μιά συγκεκριμένη έκφραση και να επικυρωθεί.

Η εργατική πρωτοπορία που είναι οργανωμένη στο Σοσιαλιστικό Κόμμα πρέπει να αναλάβει να επιλύσει αυτό τό πρόβλημα. Είναι ξεκάθαρο ότι ή αποτελεσματική επίλυση αυτού του προβλήματος μπορεί να πραγματοποιηθεί μονάχα από την ίδια τη μάζα και μονάχα διά μέσου των εργαστα-

σιακῶν Συμβουλίῳν. Ἡ μάζα δὲ θὰ ἀφεθεῖ πιά νὰ γοητευταῖ ἀπὸ τὶς βαυκαλιστικὰς ὑποσχέσεις τῶν συνδικαλιστῶν ἡγετῶν, ἐφόσον θὰ συνηθίσαι μὲ τὴν πραχτικὴ τῶν Συμβουλίῳν νὰ σκέφτεται ὅτι δὲν ὑπάρχουν διαφορετικὰς μέθοδοι στὴν ταξικὴ πάλη, ἀλλὰ ὑπάρχει μονάχα μιὰ: ἡ μέθοδος τοῦ μπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ ἡ ἴδια ἡ μάζα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης της, πού μποροῦν νὰ ἀνακληθοῦν ἀνὰ πάσα στιγμή· κι ἐφόσον θὰ πειστεῖ αὐτὴ ἡ μάζα ὅτι οἱ τεχνικοὶ τῆς ὀργάνωσης, ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι τεχνικοὶ καὶ εἰδικοί, δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἀνακλητοὶ κι ἀντικαταστατοὶ. Ἀλλά, ἐὰν δὲν μποροῦν νὰ εἶναι ἀνακλητοὶ κι ἀντικαταστατοὶ, πρέπει νὰ περιοριστοῦν, σὲ λειτουργίαι καθαρὰ διαχειριστικὰς καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν καμιά πολιτικὴ ἐξουσία. Ὅλη ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τῆς μάζας, ἡ ἐξουσία νὰ διευθύνουν τὰ κινήματα κι ἡ ἐξουσία νὰ ὀδηγοῦν τὴ μάζα στὴ νίκη ἐνάντια στὸ κεφάλαιο, πρέπει νὰ περάσῃ: στὰ χέρια τῶν ὀργανισμῶν πού ἀντιπροσωπεύουν τὴν ἴδια τὴ μάζα, στὰ χέρια τοῦ Συμβουλίου καὶ τοῦ συστήματος τῶν Συμβουλίῳν πού εἶναι ὑπεύθυνα ἀπέναντι τῆς μάζας καὶ συγκροτοῦνται ἀπὸ ἀντιπροσώπους πού μποροῦν νὰ ἀνακληθοῦν ἀνὰ πάσα στιγμή, ἀπὸ ἀντιπρόσωπους πού στὸ βαθμὸ πού ἀνήκουν στὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα πέρα ἀπὸ τὶς συνδικαλιστικὰς ὀργανώσεις, ἐλέγχονται κι ἀπὸ τὸ κόμμα πού ἀκολουθεῖ μιὰ πειθαρχία καθορισμένη ἀπὸ τὰ συνέδρια, ὅπου συμμετέχει ἡ ἐπαναστατικὴ πρωτοπορία τοῦ λαοῦ τοῦ ἔθνους.

Τὴν προλεταριακὴ ἐνότητα ἐμποδίζουν οἱ ὀρτοουιστὰς κάθε εἴδους πού ὑπερασπίζονται ἐγκαθιδρυμένα συμφέροντα κλειστῶν κύκλων, δηλαδὴ τόσο ὕλικά συμφέροντα ὅσο καὶ εἰδικὰ συμφέροντα πολιτικῆς ἐξουσίας πάνω στὶς μάζας. Ἡ μάζα δὲν ἔχει τίποτα νὰ χάσει, ἐνῶ μπορεῖ νὰ κερδίσει τὰ πάντα, ἀν ἐνοποιηθεῖ. Γι'αὐτὸ μονάχα αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ἀναγκαίαν δραστηριότητα γιὰ νὰ φτάσῃ σ' αὐτὸν τὸν ἐπαναστατικὸ στόχο.

(Ἀπολόγραφο, «Α' Ὀργάνων Νοσοῦ», 28 Φλεβάρη - 6 Μάρτη 1920, I, ἀφ. 39).

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ

Αυτή τῇ στιγμή ὑπάρχουν δυὸ ἐξουσίες στὴν Ἰταλία: Ἡ ἐξουσία τοῦ ἀστικοῦ κράτους καὶ ἡ ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ δεύτερη τείνει νὰ ἐκμηδενίσει προοδευτικὰ τὴν πρώτη. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀστικὸ κράτος, ἀπ' αὐτὸ ἐπιζει σήμερα μονάχα μιὰ λειτουργία: ἡ λειτουργία τῆς ἀμυνας, δηλαδὴ νὰ προετοιμάσει στρατὸ καὶ ἔνοπλες δυνάμεις πού νὰ εἶναι μὲ τὸ ὄπλο στὸ χέρι, ἔτοιμες νὰ χτυπήσουν μόλις ὁ ἀντίπαλος θὰ τείνει νὰ πάρει μιὰ συγκεκριμένη μορφή καὶ νὰ ἐνσαρκωθεί σὲ θεσμοὺς πού θὰ ἀρχίζουν νὰ ἀσκοῦν τὴ νέα ἐξουσία. Ἡ ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης γιγαντώνεται ἀπὸ μέρα σὲ μέρα καὶ ὑπάρχει στὶς ἀπεργίες, στὶς διαδηλώσεις, στὸ φόβο τῶν κυβερνῶντων, στὶς σπασμοδικὲς κινήσεις τῶν κυβερνητικῶν λειτουργῶν, στὴν ἀγωνία τῶν καπιταλιστῶν καὶ στὸ ἀδιάκοπο καὶ μανιασμένον γάβγισμα τῶν μαντρόσκυλων πού φυλάνε τὰ χρηματοκιβώτια. Ἡ ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης θὰ μπορούσε αὐριο, ἢ ἀκόμη κι ἀπὸ σήμερα, νὰ ἐνσαρκωθεί σ' ἓνα σύστημα Συμβουλίων, ἀν χρειάζότανε γι' αὐτὸ μονάχα ὁ ἐπαναστατικὸς ἐνθουσιασμὸς τοῦ προλεταριάτου καὶ ἡ πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ νὰ βρισκεται μὲ τὸ μέρος του.

Σήμερα, ἡ πάλῃ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δυὸ ἐξουσίες βασιζέται στὴν ἔνοπλη κι ὀργανωμένη δύναμη. Τὸ ἀστικὸ κράτος ἐπιζει μόνο καὶ μόνο γιὰτὶ ἔχει στὴν διάθεσή του ἓνα κέντρο συντονισμοῦ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ τὴν ἐλευθερία τῆς πρωτοβουλίας: ἔτσι εἶναι σὲ θέση νὰ κατευθύνει τὰ στρατεύματά του καὶ νὰ τὰ συγκεντρώνει ταχύτατα ἐναντία στὶς ἐπαναστατικὲς ἐστίες γιὰ νὰ τὶς καταπνίγει ἀμεσα μέσα σὲ ποτάμια αἵματος.

Αὐτὸ τὸ πρόβλημα συσχετισμοῦ δυνάμεων θὰ βρεῖ τὴ λύση του στὴ διαδικασία τῆς ἐπαναστατικῆς ἀνάπτυξης. Κάθε μέρα καινούργια στρώματα τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ ἔρχονται νὰ πάρουν μέρος στὸ γενικὸ κίνημα τῆς ἐθνικῆς καὶ διεθνοῦς προλεταριακῆς ἐπανάστασης. Ὁ ἰταλικὸς καπιταλισμὸς ἔχει τὶς πιὸ θαθεῖες του ρίζες καὶ τὶς βάσεις

της ήγεμονίας του στη βόρεια Ίταλία, στὰ βιομηχανικά κέντρα της βόρειας Ίταλίας. Η κομμουνιστική επανάσταση, πού στην Ίταλία παρουσιάζεται σαν επανάσταση της βιομηχανικής τεχνικής, σαν πρόβλημα εξίσωσης τών συνθηκών της αγροτικής εργασίας με τις συνθήκες της βιομηχανικής εργασίας, θά έχει τó κύριο θέατρό της στο Βορρά. Η τάξη τών βιομηχανικών εργατών θά βρεθεί αντιμετώπη με αυτό τó τεράστιο πρόβλημα πού δημιούργησε ó πόλεμος: δηλαδή με τó πρόβλημα πώς θά καταφέρει νά δημιουργήσει έναν κρατικό οργανισμό πού νά διαθέτει τὰ μέσα νά έβιομηχανίσει τή γεωργία και νά πετύχει νά φέρει τόν αγρότη στις ίδιες συνθήκες δουλειάς με τόν εργάτη, για νά γίνει δυνατό νά ανταλλάσσεται: μιά ώρα αγροτικής δουλειάς με μιά ώρα βιομηχανικής δουλειάς και για νά μην εκμηδενίζεται τó προλεταριάτο από τήν υπαιθρο κατά τήν ανταλλαγή εμπορευμάτων πού έχουν παραχθεί σέ συνθήκες εργασίας δρότελα διαφορετικές ανάμεσά τους. Αυτό τó πρόβλημα, πού οί καπιταλιστές βιομήχανοι είναι άνίκανοι νά επιλύσουν, και πού αν δέν επιλυθεί θά συντρίψει τó αστικό κράτος, θά μπορέσει νά λυθεί μονάχα από τούς εργάτες: κι από τó εργατικό κράτος στην Ίταλία, όπως ακριβώς λύνεται και πάει νά λυθεί από τó Ρώσικο εργατικό κράτος. Δηλαδή, θά επιλυθεί από τούς βιομηχανικούς εργάτες της πόλης πού θά γίνουν ή κύρια δύναμη της κομμουνιστικής επανάστασης.

Έάν οί εργάτες, πού βρίσκονται συγκεντρωμένοι στις βιομηχανικές πόλεις, πρόκειται ν' αποτελέσουν τó βασικό παράγοντα της κομμουνιστικής επανάστασης, αντίθετα ó βασικός παράγοντας της προεπαναστατικής περιόδου θά είναι οί μάζες τών αγροτών. Τά κινήματα τών αγροτικών μαζών θά καταστρέφουν όριστικά τήν εξουσία του αστικού κράτους, καταστρέφοντας τή στρατιωτική του δύναμη. Κανένας στρατός δέν είναι ίκανός νά καταπνίξει τήν εξέγερση στην υπαιθρο: τὰ συντάγματα, πού φαίνονται άνίκητα όταν τὰ βλέπουμε συμπαγή μέσα στους δρόμους μιάς πόλης, καταντούν γελοία μέσα στην άπεραντωσύνη τών κάμπων' τὰ κανόνια, τὰ μυδράλια και τὰ φλογόβλα, πού θά θερρίζανε τὰ πλήθη τών εργατών στους κλειστούς δρόμους και

στις πλατείες, είναι ολότελα ανεπαρκή μέσα στην απεραν-
τωςύνη των ανοιχτών ορίζοντων.

Τò αστικό κράτος νιώθει τόν κίνδυνο πού κρέμεται πά-
νω από τò κεφάλι του μέ τò πέρασμα τῆς ύπαιθρου στην
επανάσταση. Από τήν Απουλία μέχρι τῆ Νοβάρρα κι από
τῆ Νοβάρρα μέχρι τήν Μπρέσια καί τò Μπέργκαμο⁶⁸ οί
ἀγροτικές μάξες βγαίνουν ἀπό τῆ νάρχη τους καί ἀρχίζουν
μιὰ μεγαλειώδη δραστηριότητα. Τò Λαϊκό Κόμμα⁶⁹ σειέ-
ται ὡς τὰ θεμέλια του μ' αὐτές τίς γιγάντιες συγκρούσεις:
κάτω ἀπό τήν πίεση τῶν φτωχῶν χωρικῶν πού ἀγωνίζον-
ται κάτω ἀπό τίς σημαίες του, ἡ ἀριστερά πτέρυγα τοῦ
Λαϊκοῦ Κόμματος παίρνει ἐξτρεμιστικές κι ἐπαναστατικές
θέσεις. Τò αστικό κράτος νιώθει τόν κίνδυνο καί θά ἤθελε
νά ἐκδιᾶσει τὰ γεγονότα στίς διομηχανικές πόλεις, στά κα-
θαρὰ κομμουνιστικά κέντρα, πού θά γίνουν οί μοχλοί τῆς
επανάστασης, πού θά τῆς δόσουν ψυχὴ καί σκοπὸ καί πού
θά ἀνασυγκροτήσουν ἀπὸ τὰ ἐρείπια μιὰ νέα κοινωνία. Γιαυ-
τό, ἀρκεῖ μιὰ ἐσωτερικὴ ἐπιτροπὴ⁷⁰ νά μετακινήσει λίγο
τοὺς δείχτες ἐνὸς ρολογιοῦ στοῦ ἐργοστάσιου γιά νά μετακι-
νηθοῦν ἑκατοντάδες ἀντρες τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς⁷¹ καί
καραμπινιέροι καί νά ἀπειλοῦν μέ τῆ συντέλεια τοῦ κόσμου.
Ἡ ἐργατικὴ τάξη ὀφείλει νά εἶναι σὲ ἐπιφυλακὴ, πρέπει νά
κρατήσῃ γερὰ τὴν πειθαρχία στά ἐπαναστατικὰ χαρακώ-
ματα, μιὰ πειθαρχία πού ἡ οὐσία τῆς εἶναι ἡ ὑπομονή, ὁ
προλεταριακὸς κριτικὸς νοῦς κι ἡ ἐμπιστοσύνη στίς δικές
τῆς δυνάμεις καί στοῦ μέλλον τῆς. Τò ἐπαναστατικὸ προτσές
ἀναπτύσσεται ἀδυσώπητα καταστρέφοντας τò αστικό κράτος
καί ἐκμηδενίζοντας τὴν καπιταλιστικὴ ἐξουσία. Ἡ ἐργατι-
κὴ τάξη θά θριαμβέψῃ τελικά. Ἡ ἐργατικὴ τάξη, μέ τὴν
ἐθελοντικὴ συμμετοχὴ τῆς στήν ἐπανάσταση, πρέπει νά
προετοιμαστῆ γιά μιὰ διαρκὴ νίκη, γιά μιὰ νίκη γιά
πάντα. Αὐτὴ εἶναι ὁ θεματοφύλακας τοῦ μέλλοντος, εἶ-
ναι ἡ ζωντανὴ κινητήρια δύναμη τῆς ἱστορίας. Δὲν πρέπει
νά δώσει τὴν ἀφορμὴ νά τὴν θγάλουν ἔξω ἀπὸ τὸ παιχνίδι
γιά πολὺ καιρὸ. Τò αστικό κράτος θά χαιρότανε πολὺ ἂν
μποροῦσε νά ἀπομακρύνει τίς στρατιές του τῶν μισθοφό-
ρων ἀπὸ τίς πόλεις καί νά τίς στείλει ἐνάντια στοὺς ἀγρό-

τες, αφού πρώτα θά είχε τσακίσει τους εργάτες κι έτσι θά είχε εξασφαλίσει τὰ μετόπισθόν του. Ἡ ἐργατική τάξη εἶναι τὸ πιὸ μορφοκίμενο πολιτικά τμήμα δλόκληρου τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ. Πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ πρόβλημα τῆς δύναμης καὶ νὰ καταλάβει ὅτι μπορεῖ νὰ τὸ ἐπιλύσει κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος μὲ τὴ δράση τῆς μάζας τῶν ἀγροτῶν. Ἡ Ρώσικη ἐργατική τάξη ἤξερε νὰ περιμένει ἀπὸ τὸν Ἰούλη μέχρι τὸ Νοέμβρη τοῦ 1917. Μέσα σ' αὐτοὺς τοὺς μῆνες οἱ Ρῶσοι ἀγρότες καταφέρανε νὰ ἀναστατώσουν τὸ κράτος τοῦ Κερένσκι καὶ τότε οἱ ἐργάτες ἐξαπολύσανε τὴν ἐπίθεσή τους στὴν ἐξουσία καὶ τὴν πήρανε στὰ δυνατὰ τους χέρια.

Ἡ κανονικὴ ἀνάπτυξη τῆς ἐπανάστασης θά λύσει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνοπλῆς δύναμης καὶ τῆς ἐπικράτησης τῆς ἐργατικῆς τάξης πάνω, στὴν ἀστική κρατική ἐξουσία. Ἀλλὰ ἓνα μέρος αὐτοῦ τοῦ προβλήματος πρέπει νὰ τὸ λύσει ἡ γενικὴ πολιτικὴ δραστηριότητα τοῦ προλεταριάτου καὶ τοῦ πολιτικοῦ του κόμματος, τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος. Τὸ ἀστικὸ κράτος προσπαθεῖ νὰ μετατρέψει τὸν ἐθνικὸ στρατὸ σὲ μισθοφορικὸ στρατὸ: Σύμφωνα μὲ ἓνα λεπτομερειακὰ καταστρωκίμενο σχέδιο, οἱ στρατιῶτες μετατίθενται ἀπὸ τὰ συντάγματά τους σὲ τις λεγεῶνες τῶν καραμπινιέρων, διατηρώντας ταυτόχρονα ὁ καθένας τὴν εἰδικότητά του. Σχηματίστηκαν ἔτσι τὰ σώματα τῶν καραμπινιέρων - πυροβολητῶν, τῶν καραμπινιέρων ὀλμιστῶν, τῶν πολυβολιστῶν, φλογοβολιστῶν, τοῦ μηχανικοῦ καὶ τὰ λοιπὰ. Ἡ Βουλὴ ὁμως δὲν νοιάζεται γι' αὐτὴ τὴ δραστηριότητα τῆς κυβέρνησης ποὺ εἶναι ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς ἐξουσίας τῆς, καθὼς κι ἀπὸ τὰ ὄρια τοῦ Συντάγματος. Ἡ Βουλὴ ὀφείλει νὰ ζητήσει τὸ λόγο ἀπὸ τὴν κυβέρνηση γι' αὐτὴ τῆς τὴ δραστηριότητα, ἀν ὄχι γιὰ τίποτα ἄλλο, τουλάχιστον γιὰ νὰ τὴν ἐξαναγκάσει νὰ ἀποκαλύψει τις προθέσεις τῆς καὶ γιὰ νὰ δείξει στὸ φῶς τῆς μέρας πῶς λειτουργεῖ ἡ ἀστικὴ δικτατορία ποὺ ἀδιαφορεῖ γιὰ τις βασικὲς συνταγματικὲς ἀρχὲς καὶ ποὺ κατευθύνει δλόκληρο τὸ

διοικητικό μηχανισμό και όλα, τὰ οικονομικά της μέσα σ' ένα μονάχα σκοπό: Στήν άμυνα ενάντια στην πλειοψηφία του πληθυσμού της οποίας ισχυρίζεται πώς είναι ο υπέρτατος αντιπρόσωπος και ή υπέρτατη έξουσία.

(*Άποκόγραφο, στο «Αβάτιο, Πεδεμοντέζικη Έκδοση, 26 Μάρτη 1920, ΧΧΙΓ', άρ. φ. 74).*

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ⁷²

Τὰ εργοστάσια Φιάτ - Κέντρο συγκεντρώνουν στὰ σαρανταδυό τους τμήματα έναν όγκο γύρω στις δεκαπέντε χιλιάδες εργαζόμενους. Οι δεκαπέντε χιλιάδες εργαζόμενοι των εργοστασίων της Φιάτ - Κέντρο κερδίζουν τὸ καθημερινὸ ψωμί για έναν εργατικό πληθυσμὸ πάνω από εξήντα χιλιάδες ανθρώπινα πλάσματα. Πρόκειται για ένα γιγάντιο βιομηχανικό μηχανισμό πὸ ἀντιστοιχεί σ' ένα μικρὸ καπιταλιστικὸ κράτος και πὸ είναι πραγματικὰ ένα μικρὸ καπιταλιστικὸ και ἱμπεριαλιστικὸ κράτος ἐπειδὴ ἐπιβάλλει τοὺς νόμους του στὴ μηχανουργικὴ βιομηχανία τοῦ Τουρίνου και ἐπειδὴ τείνει μὲ τὴν ἐξαιρετικὴ παραγωγικότητά του νὰ καταργήσει και νὰ ἀποροφήσει όλους τοὺς ἀνταγωνιστές του. Πρόκειται για ένα μικρὸ ἀπολυταρχικὸ κράτος πὸ ἔχει για ἡγεμόνα του τὸν ἀξιοτίμο Τζιοβάνι Ἄνιέλι, τὸν πιὸ θρασύ και ἐπίμονο ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς καπετάνιους τῆς βιομηχανίας, έναν «ἥρωα» τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ.

'Ο καπιταλισμός όμως εκμηδενίζει τους «ήρωες» του. 'Ο καπιταλισμός άρχισε να καταργεί τον αξιότιμο Τζιο-βάνι Άνιέλι. 'Ο καπιταλισμός μεταβλήθηκε σε πλουτοκρατία, έγινε μεγάλη τράπεζα. Πριν από μερικούς μήνες ή τράπεζα άπλωσε άπληστα τα χέρια της πάνω στη Φιάτ. Πριν από μερικούς μήνες όμως ήταν αρκετό ο αξιότιμος κύριος Άνιέλι να δημοσιέφει στις έφημερίδες την πληροφορία ότι παρατείνεται από τη διεύθυνση της Φιάτ, στο βαθμό που ή τράπεζα κατάφερε να πετύχει τους στόχους της, για να κάνει σιπαράλια τους αντίπαλους του και για να παραμείνει ο άδιαφιλονίκητος «ήγμενας» εκεί. Πριν από μερικούς μήνες όμως ο αξιότιμος κύριος Άνιέλι ήταν ακόμη ένας «ήρωας» ήταν ακόμη ένας μεγάλος ήγέτης της βιομηχανίας, δόλοτα άναντικατάστατος και τα καθήκοντά του άξιζαν στο καπιταλιστικό σύστημα δεκάδες εκατομύρια. Άλλά μέσα σε λίγους μήνες ή καπιταλιστική όργάνωση (ή καταστροφή) έκανε πολλά θήματα προς τα εμπρός: 'Η άσσαντιανή πλουτοκρατία της σιδηρουργίας ⁷³ ξαναεπιτέθηκε κι αυτή τη φορά κατάφερε να περάσει πάνω από το κουφάρι του ήγέτη της βιομηχανίας. Το Έμπορο - Πιστωτικό Τραπεζικό Τράστ (trust) της Ιταλίας άγόρασε μετοχές του Άνσάλντο άξίας τριακοσίων εκατομμυρίων, βάρος που τελικά θά φορτωθεί στη Φιάτ μέχρι που να την εκμηδενίσουν.

Τα έργοστάσια της Φιάτ - Κέντρο είναι ένα κράτος που δύσκολα κυβερνιέται: πιά, έξαιτίας των πολυάριθμων προβλημάτων που γεννά ή συγκέντρωση τόσων και τόσων χιλιάδων έργαζομένων, που πρέπει να εξασφαλίσουν το καθημερινό ψωμί για τόσες και τόσες δεκάδες χιλιάδες εργατικού πληθυσμού. 'Η διαδικασία καπιταλιστικής συγκέντρωσης άχρηστεύει το μεγάλο ήγέτη της βιομηχανίας, δίνει ένιαία συνείδηση στην εργατική μάζα, νεκρώνει την έξουσία του άτομου καπιταλιστή και προωθεί την έξουσία της εργατικής τάξης. 'Η εργατική μάζα όργανώνεται μέσα στο έργοστάσιο. Σ' αυτό εκλέγει άμεσα τους αντιπροσώπους

της, τὸ Συμβούλιο τῶν ἐπιτρόπων τῶν τμημάτων, ἀποχτᾶ μὲν κυβέρνησι (τὴν ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Συμβουλίου) καὶ συσπειρώνεται μὲ πειθαρχία καὶ ἐμπιστοσύνη γύρω ἀπ' αὐτὴ τὴν κυβέρνησίν της, γύρω ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀπρόσωποποιημένῃ, συνείδησι τῶν ἑξὶ συντρόφων τους στὴ δουλειά, πὺ εἶναι σεμνοί, ἐπίμονοι καὶ θαρραῖοι καὶ πὺ νιώθουν δυνατοὶ ἐπειδὴ ξέρουν ἀκριβῶς ὅτι εἶναι ἡ ὀργανωμένη συνείδησι τῆς μάζας, ἀφοῦ διὰ μέσου τῆς διάρθρωσι τῶν ἐπιτρόπων ἔρχονται συνέχεια σὲ ἐπαφὴ μὲ ὅλη τὴ μάζα καὶ δέχονται καὶ τοὺς πὺ ἀσθενικοὺς καὶ ἀσαφεῖς παλιούσ της. Ὁ ἀξιοτίμος κ. Ἀνιέλι δὲν μπορεῖ πιά νὰ κυβερνᾷ αὐτοκρατορικᾶ τὴ μάζα, ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν εἶναι πιά ἓνα χαοτικὸ ἄθροισμα μεμονωμένων ἀτόμων, συμπτωματικᾶ συγκεντρωμένων καὶ συμπτωματικᾶ σκορπισμένων γύρω ἀπὸ τίς μηχανεῖς, ἀλλὰ ἔχει ἀποχτήσει μορφὴν, ἐνότητα καὶ συνείδησι πὺ δουλεύει καὶ μιλάει γιὰ λογαριασμό τους, πὺ ἐπιβάλλεται γιὰ λογαριασμό τους καὶ πὺ μοιάζει μὲ τὸ δάχτυλό τους, ἔτοιμο νὰ φοβερίσει καὶ νὰ συμβουλέψει. Ὁ ἀξιοτίμος κ. Ἀνιέλι προσβάλλει τὴν ἐργατικὴν κυβέρνησι καὶ πὺ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας δεκαπέντε χιλιάδες ἐργάτες σταματοῦν τὴ δουλειά τους, συγκεντρώνονται σὲ δυὸ μεγαλειώδεις συνελεύσεις μέσα στὸ ἐργοστάσιο καὶ πετυχαίνουν τὴν ἀνάκλησι τῆς προσβολῆς. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ζεῖ κανεῖς ἔντονα καὶ δυνατὰ τὴ γέννησι τοῦ πρώτου Ἐργοστασιακοῦ Συμβουλίου στὴν Ἰταλία, μὲ τρόπο πὺ ἀποδείχνει τὴ ζωτικότητά του καὶ τὴ γραμμὴν ἀνάπτυξής του.

Ἡ διαδικασίᾳ διάλυσι τοῦ καπιταλισμοῦ καταργεῖ τὸν ἡγήτη τῆς βιομηχανίας. Ἡ διαδικασίᾳ ἀνάπτυξι τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασις δημιουργεῖ τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο, πὺ ὀφείλει νὰ πάρει τὴ θέσι τοῦ «ἡρώα» τῆς βιομηχανικῆς ἐξουσίας καὶ πὺ ὀφείλει, διὰ μέσου τῆς πειθαρχημένης καὶ συνειδητῆς δουλειᾶς τῆς ἐργατικῆς τάξι, νὰ ἀνανεώσει τὴ δομὴν τῆς κοινωνίας καὶ νὰ καταργήσει κάθε μορφὴ κράτους.

(Ἀναπόγραφο, «Λ' Ὀργάνισ Νοτόδο», 27 Μάρτι 1920, I, σφ. 42).

ΤΟΥΡΙΝΟ ΚΑΙ ΙΤΑΛΙΑ

Τὸ προλεταριακὸ Τουρίνο ζεῖ αὐτὲς τὶς μέρες τὴν ἑβδομάδα τῶν παθῶν του. Οἱ ἀγῶνες τῶν κοινωρικῶν κατηγοριῶν ἐπεκτείνονται καὶ γίνονται πῶς ἔντονοι, νέες μάχες ἀρχίζουσι πού ἀπαιτοῦν μιὰ ταχτικὴ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ συνθησιαμένη καὶ πού διεξάγονται σὲ νέες βάσεις καὶ γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ ἔκθεσή τους ἀκόμη δὲν εἶναι φανερὴ. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ἡ συνείδηση τοῦ δίκαιου παραμένει φωτεινὴ καὶ ἀκέραιη ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ πάλι δυναμώνει ἡ ἀπόφαση γιὰ ἀντίσταση. Καὶ ἡ κατάστασις γίνεται κρίσιμη. Τέτοια τὴ νιώθει ὁ κάθε ἐργάτης. Ὁ ἐργάτης νιώθει μὲ τρόπο περὶ σόσσοτερο ἢ λιγότερο καθαρὸ ὅτι ζεῖ σὲ μιὰ στιγμὴ πού γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς τάξης του μπορεῖ νὰ σταθεῖ ἀποφασιστικὴ, σὲ μιὰ στιγμὴ ὅπου τὰ πάντα μπορεῖ νὰ συμβοῦν σὸ παιχνίδι, ὅλα νὰ κινδυνέψουσι καὶ ὅλα νὰ χαθοῦν. Ποτὲ δὲν ἔγινε τόσο φανερὸ ὅσο σήμερον ποῖα πρέπει πραγματικὰ νὰ εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῆς τάξης στὴ δράσις: δηλαδὴ ἡ προσπάθεια νὰ κυριαρχήσῃ στὴν πραγματικότηταν, καὶ νὰ μὴν ἀφεθοῦμε νὰ συμπαρασυρθοῦμε ἀπὸ ἓνα μηχανισμὸ πού λειτουργεῖ ἔξω ἀπὸ ἡμᾶς, ἡ ἔντασις κάθε θέλησις καὶ ἡ ἀγωνία κάθε συνείδησις. Κατὰ συνέπειαν ποτὲ ὅπως σήμερον δὲν ἦταν ἀναγκαῖο ἓνα πράγμα: νὰ μὴ θάλομε παρωπίδες στὰ μάτια μας καὶ νὰ προσδιορίσομε τὴν πραγματικότηταν μὲ μάτια ἀνοιχτά καὶ μυαλὰ ἀπαλλαγμένα ἀπὸ προκαταλήψεις. Ὅταν ὅλα γιὰ ὅλα βρίσκονται μπροστὰ σὲ κίνδυνον, τότε πρέπει νὰ κρίνομε καὶ νὰ ἀποφασίζομε μὲ τὴν πῶς μεγάλη ψυχραιμία.

Τὰ συμπτώματα εἶναι κατὰ ἓνα μέρος γνωστὰ σὲ ὅλους: μεταλλουργοί, τσαγκάρηδες, ράφτες, ἐργαζόμενοι σὸ κράτος, δηλαδὴ συνολικὰ ἑνενηντὰ χιλιάδες ἐργάτες μένουσι ἀνεργοί. Τὸ Τουρίνο ἀπαντᾷ κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὰ προσκλητήρια γιὰ τὴν παραγωγὴν, καὶ ἀπαντᾷ ὅπως πρέπει γιὰ μιὰ σοσιαλιστικὴ πόλιν, ἐντεινόντας τὸν ἀγῶνα τῶν παραγωγῶν γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν τους. Καὶ ἀπὸ τὶς ἑνενηντὰ, οἱ πενήντὰ χιλιάδες ἀγωνίζονται ἀνοιχτά γι' αὐτὸ

τὸ σκοπὸν. Αὐτὲς οἱ πενήντα χιλιάδες εἶναι ἐργάτες γιὰ τοὺς ὁποίους αὐτὸς ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι πιά μιὰ κουβέντα χωρὶς νόημα, δὲν εἶναι πιά ἓνα ἀβέβαιο ὄνειρο ποὺ χρειάζεται νὰ ἀγωνιστεῖ κανεὶς ἀνάμεσά τους γιὰ νὰ τὸ ἐξηγήσει· σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους καὶ γιὰ νὰ τοὺς τὸ παρουσιάσει μὲ χειροπιαστὸ τρόπο, ἀλλὰ εἶναι κάτι συγκεκριμένο, εἶναι πρόγραμμα ποὺ ἐφαρμόζεται μὲ συνεχῆ δράση καὶ καθοδηγεῖ στὴν καθημερινὴ δουλειά. Ἡ πάλη γίνεται γιὰ τὴν πραγματοποίησιν, εἶναι πάλη θέλησης ἐναντία σὲ θέλησιν, δυνάμει ἐναντία σὲ δύναμιν. Ἄνῃκει σὰ ἐργοστασιακὰ Συμβούλια ἢ τιμὴ αὐτῆς τῆς νέας κατάστασιν; Ἐνμέρει ναι, ἐνμέρει ὅμως εἶναι ἢ ἴδια ἢ ἐπαναστατικὴ καὶ ἀγωνιστικὴ παράδοσιν τῆς πόλης ποὺ ξαναζεῖ μὲ νέα μορφή, ποὺ ἐνσάρκωνεται σὲ ἓνα πρόγραμμα δράσιν καὶ ποὺ ἔχει βρεῖ σ' αὐτὸ μιὰ σταθερὴ βάση. Καὶ ἐναντία στὸ πνεῦμα αὐτὸ πρέπει νὰ προετοιμασθῆτε σήμερον ὁ στρατός.

Τὸν προετοιμάζει ἡ κυβέρνησιν, τὸν προετοιμάζουν πρὶν καὶ ἀπὸ αὐτὴν οἱ βιομήχανοι. Ἀποτελεῖ μάλιστα σύμπτωμαν αὐτοῦ τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ βιομήχανοι, παραμερίζοντας τὴν τοπικὴ πολιτικὴ ἐξουσίαν, ἀπευθύνθησαν κατευθείαν στὴν κεντρικὴ κυβέρνησιν ζητώντας νὰ τοὺς ὑπερασπίσει. Προφανῶς, σ' αὐτοὺς ἦταν σαφὴς ἡ πρόθεσιν νὰ ἐπιτεθοῦν. Καὶ σήμερον τὸ Τουρίνο εἶναι μιὰ πόλις — φρούριον: μιλοῦν γιὰ πενήντα χιλιάδες στρατιῶτες, στὸ λόφον ἔχουν παραταχθεῖ οἱ πυροβολαρχίαι, στὴν ὑπαιθρον περιμένουν οἱ ἐνισχύσεις καὶ στὴν πόλις τὰ τεθωρακισμένα. Τὰ μυδράλια βρίσκονται κρυμμένα σὲ ἰδιωτικὰ σπίτια, σὰ πῶς φημισμένα πράγματα εἶναι ἔτοιμοι γιὰ τὴν ἐπανάστασιν, πάνω στὶς γέφυρες, κοντὰ σὰ σταυροδρόμιον καὶ τὰ ἐργοστάσια.

Εὐχαριστοῦμε γι' αὐτὸ τὸ γεγονός τὸς κυρίους κυρίους βιομήχανους, τοὺς εὐχαριστοῦμε ποὺ κάνανε φανερὸ σὲ ὄλους, ἐὰν χρειάζοταν ἀκόμη κάτι τέτοιο, ποιοὶ εἶναι οἱ ὄροι τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων. Ἐὰν ὑπῆρχε ἀκόμη κάποιος ἀνάμεσά μας ποὺ ἔτρεφε αὐταπάτες, ἐὰν κάποιος ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἐργάτες μας μπορούσε νὰ θεωρεῖ νόμιμον τὸν περιορισμὸν τοῦ ἐπαναστατικοῦ ὀρίζοντα ἢ ἐκεῖνο τῆς ἐξέγερσιν στὸ ἐργοστάσιον ἢ στὴν πόλις, ἐὰν κάποιος δυσκολεῖ-

ονταν να συντονίσει το βήμα του με την ανοδική πορεία που κάνει: την εργοστασιακή εξουσία να μη φαίνεται πια παρά σε στοιχείο κι απόδειξη της εξουσίας του κράτους, εάν αυτοί οι αναποφάσιστοι, εάν αυτοί οι δνειροπόλοι υπήρχαν, το μήθημα ήταν γι' αυτούς. Έξαιτίας της εργοστασιακής περθερχίας ή εξουσία του Κράτους αγωνίζεται, είναι παρρூσα, ενεργητική και ανίκητη άκόμενη.

Πρόκειται λοιπόν για γενικό πρόβλημα, για πρόβλημα που πρέπει να τεθεί σε όλη του την έκταση. Σήμερα βρισκόμαστε πρόσωπο με πρόσωπο με την πραγματικότητα. Σήμερα είναι αναγκαίος ένας έλεγχος της συνείδησης. Τι ήταν αυτό που επέτρεψε τη συγκέντρωση δυνάμεων στο Τουρίνο, εάν όχι το γεγονός ότι άρχισε να γίνεται φανερό ότι θα δοθεί ή καλύτερα άρχισε να δίνεται ή μάχη τοπικά τάνω σε ένα ζήτημα του οποίου είναι τέτοιες οι διαστάσεις ώστε να επιβάλλουν να αναζητηθεί ή δράση δλόκληρου του προλεταριάτου της Ίταλλας; Στην πόλη μας, σ' αυτούς τους τελευταίους μήνες, έχει συγκεντρωθεί και συσσωρευτεί ένα τέτοιο σύνολο επαναστατικών ενεργειών, που ζητά να επεκταθεί με κάθε θυσία, απαιτώντας μιá διέξοδο. Και ή διέξοδος αυτή δεν πρέπει να είναι για την ώρα μιá τοπική ρήξη, επικίνδυνη και μοιραία ίσως, αλλά πρέπει να οδηγήσει: σε μιá πιό έντατική δουλειά προετοιμασίας σε όλη τη χώρα, σε μιá διάχυση δυνάμεων και σε μιá γενική ρήξη της διαδικασίας ανάπτυξης των στοιχείων εκείνων που όλα μαζί πρέπει να συγκλίνουν σε μιá κοινή δουλειά.

Στο Τουρίνο σήμερα γίνεται μιá δοκιμή, για να δούμε αν θα νικήσουμε ή θα νικηθούμε αύριο. Άλλά κι έτσι πάλι κάτι θα μείνει, θα μείνει ή πείρα και ή ώθηση για να κάνουμε περισσότερο. Ο αγώνας δεν διεξάγεται μονάχα στο Τουρίνο, αλλά σ' δλόκληρη την Ίταλία και σ' δλόκληρο τον κόσμο. Κι αυτό να το χρησιμοποιήσουμε για να ξεκαθαρίσουμε το στόχο, για να σφυρηλατήσουμε τη θέληση μας. Άκόμενη κι αυτό αποτελεί όργανο προετοιμασίας, έστω κι αν άποχτήθηκε με πολλές θυσίες και με φανερές έλλείψεις. Άκόμενη κι οι έλπίδες που διαφεύστηκαν, άκόμενη και ή άπογοήτευση, άκόμενη και ή άνήμπορη όργη που θα

γαμίζει τις ψυχές όταν θα ξαναμπούμε στο εργοστάσιο. ά-
κόμη κι αυτά θα γίνουν δίπλα για την νίκη μας.

(*Ανεπλόραφο, «Αθάνατοι, Πεθεμοντέζικη Έκδοση 3
'Απριλίη 1920, ΧΧΙΥ, άφ. 82).*

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ⁷⁴

«Πέρασε πιά από πολλόν καιρό ή εποχή πού ή πρόλη-
ψη απόδινε τις επαναστάσεις στη μοχθηρία μιας φούχτας
ταραχοποιών. Σήμερα γνωρίζουν όλοι ότι στο βάθος κάθε έπα-
ναστατικής αναταραχής υπάρχει κάποια κοινωνική ανάγκη,
πού οι γερασμένοι θεσμοί δεν επιτρέπουν την ικανοποίησή
της. Πιθανότατα αυτή ή ανάγκη να μην είναι δυνατό να
γίνει: έξαρχής αίσθητή τόσο βαθιά και τόσο πλατιά ώστε
να εξασφαλίσει: ένα άμεσο αποτέλεσμα, αλλά κάθε απόπει-
ρα να καταπνιγεί βίαια δέ θα πετύχει τίποτα άλλο, παρά
μονάχα να την κάνει να προβάλλει με ακόμη μεγαλύτερη
δύναμη, ώσπου τελικά να σπάσει αυτά τά δεσμά. "Αν λοιπόν
νικηθήκαμε, χρέος μας είναι να ξαναρχίσουμε από την άρ-
χή. Το πιθανότατα σύντομο διάλειμα ανάπαυλας πού έχουμε
στη διάθεσή μας, ανάμεσα στο τέλος της πρώτης και στην
άρχή της τελικής πράξης, για καλή μας τύχη μάς δίνει: τον
καιρό να κάνουμε μία δουλειά πάρα πολύ χρήσιμη: να με-
λετήσουμε τις αιτίες πού με τη συροή τους δδήγησαν στην

πρόσφατη επανάσταση και στην καταστολή της. Οί λόγοι αυτοί δεν πρέπει να αναζητηθούν στις προσπάθειες, στην εύφυα, στα λάθη, στα σφάλματα και στις «προδοσίες» μερικών αρχηγών, αλλά στη γενική κατάσταση της κοινωνίας και στις συνθήκες ζωής κάθε ξεχωριστού έθνους που εξεγέρθηκε»*.

Η πρόληψη αποδίνει τη γενική απεργία του Τουρίνου και του Πεδεμοντίου — δηλαδή ένα κίνημα που κράτησε με ένταση δέκα ολόκληρες μέρες, όπου συμμετείχε μισό εκατομύριο εργατών και αγροτών, που προκάλεσε την καταστροφική διάρρηξη του μηχανισμού της εξουσίας του αστικού κράτους και που απόδειξε τη δύναμη που έχει να προκαλεί τις συμπάθειες και την ενεργητική συγκατάθεση ολόκληρης της προλεταριακής τάξης της Ιταλίας — αποδίνει λοιπόν ένα τέτοιο κίνημα στην τοπική υπεροψία μιας φούχτας «άνευθυνων» ανθρώπων, στην απατηλή ψευδαίσθηση μιας μικρής ομάδας «ακούραστων» εξτρεμιστών και στις σκοτεινές «ρώσικες» ενέργειες μερικών διανοουμένων που συνωμοτούν ασφαλισμένοι κάτω από την ανωνυμία της περιβόητης Έπιτροπής μελέτης των Συμβουλίων του Τουρίνου.

Έβδομήντα χρόνια από τότε που ο Κάρολος Μάρξ μπορούσε να υποθέσει ότι «είχε περάσει πιά κάμποσος καιρός», η πρόληψη βρίσκει πιστούς όχι μονάχα ανάμεσα στους συγγραφίσκους της «Κοριέρε ντελα Σέρα» και της «Τζιορνάλε νι' Ιτάλια»⁷⁵, όχι μονάχα στο βουλευτή Έντουάρντο Τζιρέτι, αλλά επίσης και στο γραφείο διεύθυνσης και καθοδήγησης του όργανου της Γενικής Συνομοσπονδίας Έργασίας, που αγκαλιάζει δυο εκατομύρια Ιταλούς προλετάριους και υποτίθεται ότι εφαρμόζει στην πράξη τον μαρξισμό στην Ιταλία.

Η εργατική τάξη του Τουρίνου νικήθηκε. Ανάμεσα

---

* Κάρολ Μάρξ, Έπανάσταση κι Αντεπανάσταση στη Γερμανία, Παρίσι 1900, σελ. 2-3. (Σημείωση 'Α. Γκράμσι). [Έλληνική Έκδοση, «Στόχοι», σελ. 50].

στις συνθήκες που οδήγησαν στην ήττα του είναι επίσης ή «πρόληψη», ή στενοκεφαλιά των υπεύθυνων ανθρώπων του Ιταλικού εργατικού κινήματος. Ἀνάμεσα στις έξιμισες συνθήκες δεύτερου βαθμού που οδήγησαν στην ήττα είναι κατά συνέπεια και ή άπουσία επαναστατικής συνοχής όλόκληρου του Ιταλικού προλεταριάτου που δεν κατάφερε να αναδείξει από μέσα του, οργανικά και πειθαρχημένα, μια συνδικαλιστική Ιεραρχία που να εκφράζει τὰ συμφέροντά του και τὸ επαναστατικό του πνεῦμα. Ἀνάμεσα στις έξιμισες συνθήκες πρώτου βαθμού που οδήγησαν στην ήττα πρέπει κατά συνέπεια να θεωρηθεί και ή γενική κατάσταση τῆς Ιταλικῆς κοινωνίας και οί δροι ζωῆς κάθε περιφέρειας και κάθε έπαρχίας που αποτελεί ένα συνδικαλιστικό κύταρο τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργασίας. Εἶναι βέβαιο τελικά ότι ή εργατική τάξη του Τουρίνου νικήθηκε επειδή στην Ἰταλία δεν υπάρχουν και δεν έχουν ακόμη ωριμάσει οί αναγκαῖες και κατάλληλες συνθήκες για ένα οργανικό και πειθαρχημένο κίνημα του συνόλου τῆς εργατικῆς και αγροτικῆς τάξης. Ἀπόδειξη αὐτῆς τῆς ανωριμότητας κι αὐτῆς τῆς ανεπάρκειας του εργαζόμενου Ιταλικού λαού αποτελεί αναμφισβήτητα αὐτή ή «πρόληψη» και ή στενοκεφαλιά των υπεύθυνων ήγετῶν του οργανωμένου κινήματος του εργαζόμενου λαού τῆς Ἰταλίας.

Ἡ 7 του Μάρτη θεωρεῖται στο Μιλάνο σάν ήμέρα ἐθνικῆς συγκέντρωσης των βιομηχάνων. Ὁ ἀξιότιμος Σιλβέστρι, πρόεδρος τῆς γενικῆς Συνομοσπονδίας Βιομηχανίας, ἐκφώνησε στη συνέλευση έναν βιαιότατο λόγο ἐνάντια στο δχτάωρο, ἐνάντια στις αὐξήσεις των μισθῶν κι ήμερομισθίων, ἐνάντια στη δειλή κυβέρνηση που δεν υπεραμύνθηκε του κεφαλαίου στο Πόντ Καναβέζε, στο Τόρε Πελίτσε και στο Ἄστι⁷⁶ (ἐπίθεση στα θαμδακουργεῖα Μαντζόνις και στο πριονιστήριο του Ἄστιλ), ἐνάντια στη δειλή κυβέρνηση που δεν ξέρει να υπερασπίζεται τὸ ἀστικό ἀτομικιστικό καθεστῶς από τις ἐπιθέσεις των κομμουνιστῶν. Ὁ ἀξιότιμος Τζίνο Ὀλιβέτι, γραμματέας τῆς Συνομοσπονδίας, ἀναφέρθηκε στο λόγο του πρὸς τὴ συνέλευση στο ζήτημα των Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων και τελείωσε διακηρύσσοντας ότι τὰ ἐρ-

γατικά Συμβούλια του Τουρίνου πρέπει να συντριβούν αμείλιχτα. Η καπιταλιστική αντίληψη, που εκφράζει ο Όλιβέτι, εφαρμόζεται από τους βιομήχανους του Τουρίνου στην επίθεσή του ενάντια στα εργατικά - Συμβούλια και ήρθε να προστεθεί στις δυο πιο μεγάλες επιθέσεις, που οι προκηρύξεις των καπιταλιστών διατυμπανίζουν θριαμβευτικά σ' όλους τους δρόμους της πόλης, ύστερα από την ήττα των προλεταρίων: «Την ώρα της δουλειάς δουλεύουμε και δεν μιλάμε. Στα εργοστάσια δεν μπορεί να υπάρχει: παρά μόνον μάχαιρα αλλά εξουσία».

Ύστερα από τη συνέλευση του Μιλάνου οι βιομήχανοι πέτυχαν να πάρουν από την κυβέρνηση έγγραφοι. Έπειδή στο Τουρίνο μπορεί να συμβεί οτιδήποτε ξανά και ξαφνικά: ο διευθυντής της «Τζιορνάλε ντ' Ιτάλια» πήρε χαμπάρι τη μωρουδιά του αίματος στα υπουργεία της Ρώμης και στέλνει έναν ειδικό ανταποκριτή στο Τουρίνο, που γκρεμισακίζεται όλη μέρα στις συντάξεις των εφημερίδων και στις διευθύνσεις των εργοστασίων να ρωτάει:

— Μά τι συμβαίνει λοιπόν στο Τουρίνο; Γιατί φοβούνται τόσο πολύ στη Ρώμη τους Τουρινέζους εργάτες; Γιατί ο διευθυντής μου μ' έστειλε στο Τουρίνο να κάνω έρευνα για το εργατικό κίνημα και για τα Εργατικά Συμβούλια;

Και άμέσως μετά να οι πληροφορίες που φτάνουν στην επιτροπή μελέτης: Χθές έφτασαν χίλιοι νέοι βασιλικοί φρουροί: σήμερα άλλοι χίλιοι τεράστιες στρατιωτικές δυνάμεις στρατοπευδεύουν παντού ένα γύρω στα περίχωρα πυροβολαρχίες τοποθετούνται παντού ένα γύρω στους λόφους: στις εκκλησίες και στις στέγες των μεγάρων παραμονεύουν μυδραλιοδόξα: οι βιομήχανοι επιτρέπουν να οργανωθούν αποθήκες όπλων για τους παρακρατικούς συλλόγους: αυτοί οι σύλλογοι ιδρύθηκαν ύστερα από άπειθείας επαφή με τους σχετικούς αξιωματικούς που διοικούν τμήματα στην έπαρχία. Και στο μεταξύ ο ανταποκριτής της «Τζιορνάλε ντ' Ιτάλια», στα γράμματά του από το Τουρίνο, αναγγέλει: ότι οι βιομήχανοι είναι αποφασισμένοι να συντρίψουν την εργατική τάξη, ότι οι βιομήχανοι έχουν όρμιστεί να παραμείνουν ολότελο ενωμένοι κι αλληλέγγυοι στον αγώνα μέχρι και το γενικό

λοκ - άουτ, ότι οι τουρινέζοι βιομήχανοι θά ύποστηριχτούν γενναία από όλόκληρη τήν καπιταλιστική τάξη και ότι ή σύγκρουση ανάμεσα στους εργάτες και τους βιομήχανους θά τελειώσει πολύ γρήγορα.

Όλη αυτή ή κίνηση τής καπιταλιστικής τάξης και τής εξουσίας του κράτους νά περικυκλώσουν τό Τουρίνο και νά ρίξουν τήν εργατική τάξη του Τουρίνου στά δόντια του λύγου δέν έγινε καθόλου αντιληπτή από τους ύπεύθυνους ήγέτες τής οργανωμένης εργατικής τάξης τής Ίταλίας. Ή πλταειά αυτή καπιταλιστική επίθεση προετοιμάστηκε με κάθε λεπτομέρεια, χωρίς όμως νά τό αντιληφτεί τό «πεπτελειό» τής οργανωμένης εργατικής τάξης και νά άνησυχήσει. Κι αυτή ή άπουσία των κέντρων τής όργάνωσης άποτελεί έναν όρο τής μάχης, ένα τρομερό όπλο στά χέρια των βιομηχάνων και τής κρατικής εξουσίας και μιá πηγή άδυναμίας για τους τοπικούς ήγέτες του μεταλλουργικού τόμέα.

Οί βιομήχανοι καθοδήγησαν τή δράση τους με εξαιρετική επίδειξη όττητα. Οί βιομήχανοι είναι διαιρεμένοι μεταξύ τους για χάρη του κέρδους, είναι διαιρεμένοι μεταξύ τους εξαιτίας του πολιτικού και οικονομικού ανταγωνισμού. Άλλά άπέναντι στην εργατική τάξη αυτοί άποτελούν έναν άτσάλινο συνασπισμό: δέν ύπάρχει ήττοπάθεια ανάμεσά τους, δέν ύπάρχει κανείς πού νά σαμποτάρει τή γενική δράση και κανείς πού νά διασπείρει τή σύγχυση και τόν πανικό στις τάξεις τους. Οί βιομήχανοι, άφού περικύκλωσαν τή πόλη με ένα τέλειο στρατιωτικό σύστημα, έβήκαν άφορμή τή «μύτη τής Κλεοπάτρας⁷⁷» για νά αλλάξουν τή όψη τής Ιστορίας: Στα εργοστάσια «Μεταλλουργικές Βιομηχανίες», εξαιτίας μιας παραβίασης χωρίς καμιά σημασία του ώραρίου, οι βιομήχανοι άπαιτούσαν νά μήν εκλεγούν για ένα χρόνο οι σύντροφοι τής έσωτερικής επιτροπής, ζητούσαν δηλαδή νά στερήσουν για ένα χρόνο από τους έξι σύντροφους τά άστικά δικαιώματα, πού είχαν σαν προλετάριοι. Ή κατάσταση άρχίζει άπ' αυτή τή στιγμή νά επιδεινώνεται, καθώς οι βιομήχανοι αναπτύσσουν έξυπνα και μεθοδικά όλόκληρο τόν έλιγμό τους. Οί εκλεγμένοι για τις διαπραγμα-

τεύσεις ἐργάτες ἦταν παιχνιδάκια στὰ χέρια τῶν βιομηχάνων, καὶ τὸ ἔξερνε. Καὶ οἱ βιομήχανοι ἤξεραν ὅτι οἱ ἐργάτες τὸ ἤξεραν. Οἱ ἐργάτες εἶχαν πειστεί ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις δὲν εἶχαν νόημα. Ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ συνεχίσουν νὰ διαπραγματεύονται, ἐπειδὴ μιὰ σύλληψη, μιὰ πράξη ἀπελπισίας ἢ μιὰ ἀκριτὴ κίνηση θὰ προκαλοῦσε τὴν αἰματηρὴ σύγκρουση πού ἐπιδίωκαν οἱ βιομήχανοι, ἡ ἀστυνομία, ἡ στρατιωτικὴ κἀστα καὶ οἱ ἀντιδραστικοὶ κύκλοι. Οἱ ἐκλεγμένοι ἐργάτες γνώριζαν πολὺ καλὰ τίς γενικὲς συνθήκες ἐξοπλισμοῦ μέσα στίς ὁποῖες ἐξελισσονταν τὰ γεγονότα καὶ ὄφειλαν γιὰ πολλὰς μέρες νὰ σφίγγουν τὸ μυαλό τους καὶ τὴν καρδιά τους γιὰ νὰ δοῦνε πῶς θὰ περάσει ἡ μέρα, γιὰ νὰ δοῦνε μέχρι πού θὰ ἔφτανε ἡ ἐχθρική ἐπίθεση, γιατί οἱ ἀντίπαλοι ἔπρεπε νὰ φτάσουν ὡς τὸ σημεῖο ὅπου θὰ ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴν προσβάλλουν ἀρχὲς πού θὰ ὑποχρέωναν τὰ κεντρικὰ ὄργανα νὰ τοὺς καταγγείλουν καὶ νὰ κατέβουν στὸ πεδίο τῆς μάχης. Ἔτσι φθάσαμε στὴ γενικὴ ἀπεργία καὶ στὴ μεγαλειώδη συμπαράταξη τῶν προλεταριακῶν δυνάμεων τοῦ Πεδεμοντίου. Ἔτσι φθάσαμε ἕως αὐτὸ τὸ σημεῖο ὅπου, χάρη στίς ἐκδηλώσεις ἐνεργητικῆς ἀλληλεγγύης πού δεῖξαν οἱ σιδηροδρομικοὶ, οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ φορτοεκφορτωτὲς τοῦ λιμανιοῦ — ἐκδηλώσεις πού ἔκαναν ἀνάγλυφη τὴ βαθύτερη ἀδυναμία τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἀστικοῦ κράτους — μπορούσαμε νὰ πιστεύουμε ἀκόμη καὶ στὴ δυνατότητα μιᾶς γενικῆς ἐξέγερσης τοῦ ἰταλικοῦ προλεταριάτου ἐνάντια στὴν ἐξουσία τοῦ Κράτους. Ἐξέγερση πού νομίζαμε ὅτι ἦταν προορισμένη νὰ ἀποτύχει ὅσον ἀφορᾷ τὸν τελικό της σκοπό, δηλαδὴ τὴ συγκρότηση μιᾶς ἐπαναστατικῆς κυβέρνησης, ἐπειδὴ ὀλόκληρη ἡ ἐξέλιξη τοῦ κινήματος εἶχε ἀποδείξει ὅτι στὴν Ἰταλία δὲν ὑπῆρχαν οἱ ὀργανωμένες ἐπαναστατικὲς δυνάμεις οἱ ἱκανὲς νὰ συσπειρώσουν ἕνα πλατὺ καὶ ἰσχυρὸ κίνημα, οἱ ἱκανὲς νὰ δόσουν πολιτικὸ περιεχόμενο σὲ ἕνα ἀνίκητο καὶ δυνατὸ ξεστίχημα τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ, τέλος, οἱ ἱκανὲς νὰ δημιουργήσουν κράτος καὶ νὰ τοῦ ἐμφυσήσουν ἕνα ἐπαναστατικὸ δυναμισμό.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη τοῦ Τουρίνου νικῆθηκε καὶ δὲν μπο-

ρούσε να μὴν εἶχε νικηθεῖ. Ἡ ἐργατικὴ τάξη τοῦ Τουρίνου σύρθηκε παρὰ τὴ θέλησὴ της στὸν ἀγῶνα. Αὐτὴ δὲν εἶχε ἐλευθερίαν νὰ διαλέξει, οὔτε μποροῦσε νὰ ἀναβάλλει τὴν ἡμέραν τῆς σύγκρουσής, ἐπειδὴ ἡ πρωτοβουλία γιὰ τὸν πόλεμον τῶν τάξεων ἀνῆκε στοὺς καπιταλιστὲς καὶ στὴν ἐξουσία τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Ὅποιος μιλά γιὰ «ἀπατηλὲς ὀνειροπολήσεις» προϋποθέτει ἀναγκαστικὰ ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη πρέπει νὰ σκύβει πάντα τὸ κεφάλι μπροστὰ στοὺς καπιταλιστὲς, προϋποθέτει ἀναγκαστικὰ ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη πρέπει νὰ καταλάβει: ὅτι δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μονάχα ἓνα κοπάδι πρόβατα ἢ μιὰ ἀγέλη ζῶων χωρὶς συνείδηση καὶ θέληση, ὅτι ἡ ἐργατικὴ τάξη τέλος πρέπει νὰ καταλάβει: πῶς εἶναι ἀνίκανη νὰ ἔχει μιὰ δικιά της ἀντίληψη πού νὰ τὴν ἀντιπαραθέσει στὴν ἀστικὴ ἀντίληψη καὶ ὅτι εἶναι ἀνίκανη νὰ ἔχει ἰδέες, αἰσθήματα, ἐπιδιώξεις καὶ συμφέροντα ἀντίθετα μὲ τὶς ἰδέες, τὰ αἰσθήματα, τὶς ἐπιδιώξεις καὶ τὰ συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ἡ ἐργατικὴ τάξη τοῦ Τουρίνου νικήθηκε. Στὸ Τουρίνο (θίμως) ἐξακολούθησαν νὰ ὑπάρχουν τὰ μεγάλα μηχανουργικὰ ἐργοστάσια, ὅπου ὁ λεπτὸς καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας καὶ ἡ ἀκατάπαυστη τελειοποίηση τοῦ αὐτοματισμοῦ σπρώχνει τοὺς καπιταλιστὲς στὶς πύθωνες καὶ ἐξοργιστικὲς μορφὲς καταπίεσης ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο. Ἀπὸ αὐτὲς τὶς συνθήκες δουλείας σπρώχτηκαν ἀκατάπαυστα οἱ ἐργάτες στὸ νὰ ψάξουν νὰ βροῦν μορφὲς ὀργάνωσης καὶ μεθόδους ἀγῶνα μὲ τὶς ὁποῖες θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποκτήσουν ξανά τὴ δύναμή τους καὶ τὴ φυσιογνωμίαν τους σὰν ἐπαναστατικὴ τάξη, πράγμα πού πιά δὲν βρῖσκανε μέσα στὸ ἐπαγγελματικὸ συνδικάτο. Οἱ ἴδιες συνθήκες θὰ καθορίσουν ξανά τὰ ἴδια ἐπαναστατικὰ κίνητρα, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν πολιτικὴ ἥττα. Οἱ βιομήχανοι θὰ συνεχίσουν τὶς προσπάθειές τους νὰ προκαλέσουν τεχνητὰ τὸν ἀνταγωνισμὸ ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες, ὑποδιαϊρώντας τους σὲ αὐθαίρετες κατηγορίες καὶ νάθε μιὰ ἀπὸ αὐτὲς σὲ παραπέρα (ὑπο) κατηγορίες, ὅταν ἡ τελειοποίηση τοῦ αὐτοματισμοῦ ἔχει καταργήσει αὐτὸν τὸν ἀνταγωνισμὸ. Οἱ βιομήχανοι θὰ συνεχίσουν τὶς προσπάθειές τους νὰ ξοσηκώσουν τοὺς τεχνικοὺς ἐνάντια στοὺς ἐργάτες

και τους εργάτες ενάντια στους τεχνικούς, κι αυτό όταν τα συστήματα εργασίας τείνουν να συναδελφώσουν αυτούς τους δυο παράγοντες της παραγωγής και τους ώθοουν να ένοποιηθούν πολιτικά. Οι εργάτες θα συνεχίσουν να νιώθουν ότι τα επαγγελματικά συνδικάτα δεν μπορούν να τους βοηθήσουν στον αγώνα τους ενάντια στις πολυάριθμες και στις απρόβλεπτες παγίδες, όπου τους σπρώχνουν οι καπιταλιστές ακατάπαυστα με την εθνοια και των νέων μορφών παραγωγής, και δε θα ήσυχάσουν ποτέ, δε θα δουλέψουν ποτέ με ήρεμια, θα νιώθουν πιδ σκληρά την κατάσταση, καταπίσει, όπου ζουν και θα είναι πιδ ευαίσθητοι στις παρορμήσεις και στα τινάγματα της όργης. Αυτές οι νέες συνθήκες δουλειάς, πιδ ώρίμασαν στη διάρκεια του πολέμου, καθόρισαν στο Τουρίνο το σχηματισμό των Έργοστασιακών Συμβουλίων. Οι συνθήκες παραμένουν και παραμένει και στη συνείδηση των εργατών ή ανάγκη — όξεία και μόνιμη πνευματική ανάγκη για την πολιτική εκπαίδευση — πιδ μόνο το Έργοστασιακό Συμβούλιο και το σύστημα των Συμβουλίων μπορεί να την ικανοποιήσει.

Ή εργατική τάξη, χάρη στην ανάπτυξη του βιομηχανικού πολιτισμού και εξαιτίας της εξέλιξης των μέσων καταπίσης και εκμετάλλευσης, όδηγήθηκε να κάνει πράξεις, να θέσει και να προσπαθήσει να πετύχει σκοπούς και να εφαρμόσει μεθόδους, πιδ δεν τους καταλαβαίνουν άνθρωποι ψυχροί και χωρίς ένθουσιασμό, όπως είναι οι άνθρωποι πιδ ό γραφειοκρατικός μηχανισμός τους φόρτωσε με τις καθοδηγητικές εθθύνες των όργανισμών πιδ διεξάγουν τον αγώνα. Πεντακόσιες χιλιάδες εργάτες και αγρότες ριχτήκανε στη μάχη ενάντια σ' όλους εκείνους πιδ βρίσκονταν στο στρατόπεδο της καπιταλιστικής τάξης και των δυνάμεων της κρατικής εξουσίας. Ή ενεργητική παρέμβαση των κεντρικών όργανώσεων του εργατικού κινήματος θα μπορούσε να εξισοροπήσει τις δυνάμεις και, εάν δεν όδηγοσε στο θρίαμβο, θα διατηρούσε και θα μονιμοποιόσε τις κατακτήσεις πιδ είχαν πετύχει οι εργάτες με επίμονη και τολμηρή δουλειά όργάνωσης, με εκατοντάδες και χιλιάδες μικρές πρά-

Ξεις στά εργοστάσια και στά τμήματα. Από ποιόν εξαρτιόταν αυτή ή παρέμβαση; Μήπως από έναν οργανισμό πού τόν είχαν εκλέξει οι εργάτες, πού τόν ελέγγχανε συνέχεια οι εργάτες και πού τά μέλη του μπορούσαν νά τά ανακαλέσουν ανά πάσα στιγμή; Όχι! Άλλά από υπάλληλους πού έφτασαν μέχρι τό πόστο τους μέσα από δρόμους γραφειοκρατικούς και χάρη στις φιλίες τους. Από υπάλληλους στενοκέφαλους πού δέν έβλεπαν ούτε τις προετοιμασίες των βιομηχάνων και του κράτους, από υπάλληλους πού δέν γνωρίζουν τή ζωή του εργοστασίου και τις ανάγκες των εργατών και πού είναι «προληπτικοί» σαν προτεστάντες παπάδες και ματαιόδοξοι σαν ύπουργοί.

Η εργατική τάξη του Τουρίνου έχει αποδείξει: κιόλας ότι δέ θα θγει από τόν άγώνα με τσακισμένη τή θέληση και διαλυμένη τή συνείδηση. Θα συνεχίσει τόν άγώνα σε δυό μέτωπα: Άγώνα για τήν κατάκτηση της βιομηχανικής εξουσίας κι άγώνα για τήν κατάκτηση των συνδικαλιστικών οργανώσεων και για τήν προλεταριακή ένότητα.

Η γενική άπεργία απέδειξε πόσο πλατό είναι τό «φιλοσοφικό» κίνημα πού πήγασε από τό βιομηχανικό χώρο του Τουρίνου. Στο «Όρντινε Νουόβο» της 11 Όχτώβρη 1919 περιγραφόταν περίπου ως έξης ή δυσαρέσκεια πού υπόβουσε στά κρυφά μέσα στις οργανωμένες μάζες⁷⁸:

«Οι εργάτες καταλαβαίνουν ότι ή οικοδομή της οργανωτής τους έχει καταντήσει ένας τόσο τεράστιος μηχανισμός, πού έφτασε πιά νά υπακούει σε δικούς του νόμους σε νόμους πού άπορέουν από τή διάρθρωσή του και τήν πολύπλοκη λειτουργία του, πού όμως είναι ξένοι για τις μάζες πού άπόχτησαν συνείδηση της ιστορικής τους άποστολής σαν επαναστατικής τάξης. Καταλαβαίνουν ότι ή θέλησή τους για εξουσία δέν καταφέρνει νά έκφραστεί με τρόπο καθαρό και άκριτή, διά μέσου των τωρινών θεσμικών έσραρχιών. Καταλαβαίνουν ότι άκόμη και στο σπίτι τους, σπίτι πού έχουν χτίσει με έπιμονή και ύπομονετικές προσπάθειες, σπίτι πού έχουν στεριώσει με αίμα και δάκρυα, άκόμη κι εκεί ή μηχανή έκτόπισε τόν άνθρωπο, ή υπαλληλοκρατία κατάργησε τό δημιουργικό πνεύμα και ό χυδαίος και ρη-

τορικός έρασιτεχνισμός μάταια προσπαθεί νά κρύψει τήν άπουσία συγκεκριμένων ιδεών για τις αναγκαιότητες της βιομηχανικής παραγωγής και τήν άνυπαρξία κατανόησης της ψυχολογίας τών προλεταριακών μαζών. Αύτεις οι νεφάρκτο συνθήκες ξεσηκώνουν τούς εργάτες, αλλά είναι άνίσχυροι νά τις αλλάξουν άτομικά ο καθένας τους».

Τό κίνημα για τά Συμβούλια έδωσε μορφή και συγκεκριμένο σκοπό στην κακοδαμονία πού επικρατούσε: πράγμα πού συνίσταται στην πειθαρχημένη και συνειδητή δράση. Χρειάζεται νά συντονιστεί τό Τουρίνο μέ τις συνδικαλιστικές επαναστατικές δυνάμεις όλης της Ίταλίας για νά ξεκινήσει ένα οργανικό σχέδιο ανανέωσης τού συνδικαλιστικού μηχανισμού, πού θά επιτρέψει νά εκφραστεί ή θέληση τών μαζών και θά σπρώξει τά συνδικάτα στό πεδίο τού άγώνα της Τρίτης Κομμουνιστικής Διεθνούς.

(Άνευλόγραφο, «Α' Όργάνισ Νουόβο», 8 Μάη 1920, II, όφ. 1).

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Ό γιορτασμός της Πρωτομαγιάς έλαβε χώρα στό Τουρίνο άμέσως μετά πού τό σύνολο τού βιομηχανικού προλεταριάτου είχε βγει από μιá γιγαντιαία γενική άπεργία πού κράτησε δέκα μέρες και τελείωσε μέ ήττα. Όλος ο εργαζόμενος λαός τού Τουρίνου θέλησε νά άποδείξει ότι δέν έχει χάσει τήν έμπιστοσύνη του στην επανάσταση. Όλόκλη-

ρος ὁ ἐργαζόμενος λαὸς τοῦ Τουρίνου θέλησε νὰ ἀποδείξει ὅτι ἡ δύναμη τῆς ἐπανάστασης δὲν ἔχει διόλου γίνει μικρότερη, ἀλλὰ ἀντίθετα ἔχει πολλαπλασιάσει τὰ τάγματα τῆς καὶ τὰ συντάγματά τῆς.

Στὴ γενικὴ ἀπεργία ὁ καπιταλισμὸς καὶ ἡ κρατικὴ ἐξουσία παρατῆξαν ὅλα τους τὰ ὄπλα. Τὸ ἀπικὸ κράτος ἔθεσε στὴ διάθεση τῶν βιομηχάνων τοῦ Τουρίνου Πενήντα χιλιάδες ἔνοπλους στρατιῶτες μὲ θωρακισμένα αὐτοκίνητα, φλογόβλα καὶ ἐλαφρὸ πυροβολικὸ. Ἡ πόλη ἔγινε γιὰ δέκα μέρες ἔρμαιο στὰ χέρια τῶν βασιλικῶν φρουρῶν, καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξη ἔμοιαζε νὰ ἔχει ἐκμηδενιστεῖ, ἔμοιαζε νὰ τὴν ἔχει καταπιεῖ τὸ σκοτάδι καὶ τὸ χάος. Οἱ βιομήχανοι μάζεψαν τότε ἓνα ποσὸ δέκα ἑκατομμυρίων καὶ γέμισαν τὴν πόλη μὲ προκηρύξεις καὶ τρύκ. Κατόπι στρατολόγησαν δημοσιογράφους καὶ διάφορους ἀχρείους τύπους — προδοκότες καὶ ἀπεργοπάστες —, τύπωσαν μιὰν ἐφημερίδα τοῦ ἔμοιαζε στὴν ἐμφάνιση μὲ τὸ δελτίο τῆς ἀπεργίας καὶ διέδιδαν εἰδήσεις ἀνησυχητικὲς καὶ ψεύτικες καὶ ἔκαναν νὰ ἐμφανιστοῦν ὄμιλοι, ὀργανώσεις, συνδικάτα, πολιτικὰ κόμματα καὶ φασιστικοὶ σύνδεσμοι, πού ξετρύπωναν ἀπὸ ἄλλους τοὺς ὀχετούς τῆς πόλης, καὶ διαδίδανε τίς πιὸ φριχτὲς ἀτιμίες γιὰ τοὺς καθοδηγητὲς τῆς ἀπεργίας. Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴν ἐξαχρείωση τῶν καπιταλιστικῶν δυνάμεων ἡ ἐργατικὴ τάξη δὲν εἶχε νὰ ἀντιτάξει τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ καθημερινὸ μισόφυλλο τοῦ δελτίου τῆς ἀπεργίας καὶ τὴν ἐνεργητικὴ ἀντίσταση καὶ θυσία. Οἱ μεταλλουργοὶ ἐργάτες ἀντιστάθηκαν ἓνα μῆνα χωρὶς μισθό. Πολλοὶ ὑποφέρανε ἀπὸ τὴν πείνα καὶ ὑποχρεώθηκαν νὰ δάλουν ἐνέχυρο στὸ Ἐνεχυροδανειστήριον⁷⁹ τὰ ἐπιπλά τους· μέχρι καὶ τὰ στρώματα καὶ τὰ σεντόνια. Ἀκόμη καὶ τὸ ὑπόλοιπο τμήμα τοῦ ἐργαζόμενου πληθυσμοῦ ὑπόφερε στερήσεις, ἀθλιότητα καὶ κακουχίες· ἡ πόλη ἦταν σὰν πολιορκημένη καὶ ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ ὑφίσταται ὅλα τὰ κακὰ καὶ τίς στερήσεις μιᾶς ὤμης καὶ ἀμείλιχτης πολιορκίας. Ἡ ἀπεργία τελείωσε μὲ μιὰ ἤττα. Ἡ ἰδέα πού ἦταν τὸ στήριγμα τῶν ἀγωνιστῶν χλευάστηκε ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἓνα μέρος τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἡ ἐνεργητικότη

καί ἡ πίστη τῶν καθοδηγητῶν τῆς γενικῆς ἀπεργίας χα-
ρακτηριστικῆ αὐταπάτη, ἀφέλεια καὶ λάθος ἀκρίβη κι ἀπὸ
ἓνα μέρος τῶν ἐκπροσώπων τῆς ἐργατικῆς τάξης. Σανα-
γυρίζοντας στὰ ἐργοστάσια τὸ προλεταριάτο κατάλαβε ἀμέ-
σως τὸ βῆμα πρὸς τὰ πίσω πού ἔπρεπε νὰ κάνει, ἐξαιτίας
τῆς φοβερῆς πίεσης πού ἀσκούσαν οἱ ἀμέτρητες δυνάμεις
τῆς ἰδιοκτητικῆς τάξης καὶ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Μιά ἀ-
ποθάρυνση, ἓνα λύγισμα τῶν συνειδήσεων καὶ τῶν θελή-
σεων, ἓνα ξεχαρβάλωμα τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν δυνάμε-
ων τῆς τάξης μπορούσαν νὰ εἶναι δικαιολογημένα. Ἐνα
ξεχείλισμα τῆς πικρίας μπορούσε νὰ εἶναι κάτι τὸ φυσικό,
γιατὶ τὸ βῆμα πρὸς τὰ πίσω τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ θὰ
μπορούσε νὰ εἶχε προβλεφτεῖ.

Κι ἐντούτοις, ὄχι. Οἱ πεινασμένοι, οἱ ἐξαθλιωμένοι, οἱ
σκληρὰ χτυπημένοι ἀπὸ τὸ καπιταλιστικὸ μαστίγιο καὶ οἱ
χλευασμένοι ἀπὸ ἓνα ἀσυνείδητο ἢ ἄτιμο μέρος τῶν ἴδιων
τῶν συντρόφων (;) τοῦ ἀγῶνα, δὲν ἔχουν χάσει τὴν πίστη
στὸ μέλλον τῆς ἐργατικῆς τάξης, δὲν ἔχασαν τὴν πίστη
στὴν κομμουνιστικὴ ἐπανάσταση. Ὅλο τὸ προλεταριάτο τοῦ
Τουρίνου βγήκε στοὺς δρόμους καὶ στὶς πλατείες γιὰ νὰ
ἀποδείξει τὴν ἀγάπη του στὴν ἐπανάσταση, γιὰ νὰ ξεδι-
πλώσει ἀπέναντι στὰ ἑκατομύρια καὶ στὰ δισεκατομύρια τοῦ
πλούτου τῆς καπιταλιστικῆς τάξης τίς ἀνθρώπινες δυνάμεις
τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιὰ νὰ ἀντιπαρατάξει τέλος στὰ θη-
σαυροφυλάκια τὰ σιδερένια τάγματα τῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐρ-
γατικῆς ἐπανάστασης.

Δέκα μέρες ἀπεργίας καὶ ἡ πείνα, ἡ ἐξαθλίωση, ἡ πίκρα
καὶ ἡ ἡττα δὲν κατάφεραν νὰ ἐπιτύχουν αὐτὸ πού ἡ καπι-
ταλιστικὴ τάξη καὶ ἡ κρατικὴ ἐξουσία ἦταν σίγουροι ὅτι
θὰ πετύχαιναν: δηλαδή τὸ λύγισμα τοῦ προλεταριάτου καὶ
τὴν ἐξαφάνιση τοῦ φαντάσματος⁸⁰ πού ἀπειλεῖ σὰν ἐπιόλ-
της τὰ μέγαρα καὶ τὰ θησαυροφυλάκια. Ἡ καπιταλιστικὴ
τάξη καὶ ἡ κρατικὴ ἐξουσία μεταβάλανε τὴ μέρα τῆς Πρω-
τομαγιάς σὲ ἓνα ὄργιο τρόμου καὶ αἱματος. Τὴν πομπὴ τὴν
ὑποδέχτηκε μὴ ὁμοδροντῖα πυροβολισμῶν, μὲ ἀποτέλεσμα
δυὸ νεκροὺς καὶ καμιὰ πενηνταριά τραυματισμένους. Αὐτὸ

ήταν τὸ ἀπαραίτητο ἐπεισόδιο γιὰ νὰ ἀφηνιάσει πάνω ἀπὸ τὴν πόλη ἢ πρὸ σκοτεινῆ καὶ ἀγρία τρομοκρατία. Διαδόθηκαν ἀμέσως οἱ πρὸ ἀτιμες φῆμες γιὰ δόμιες, μαχαιρώματα, συνωμοσίες κλπ. Οἱ συλλήψεις πολλαπλασιάστηκαν: οἱ βασιλικοί φρουροὶ ἔβαλαν στὸ κυνήγι δσοὺς φοροῦσαν γαρούφαλα καὶ κονκάρδες. Οἱ συλληφθέντες τραυματίζονται μὲ χτυπήματα ἀπὸ ὑποκόπανο ὀπλοῦ, πληγώνονται στὰ πρόσωπα καὶ τσαλαπατιῶνται μέχρι νὰ ξεράσουν αἷμα. Οἱ δρόμοι καὶ οἱ πλατεῖες ἀντιβουίζου ἀπὸ τοὺς πυροβολισμοὺς ἐνάντια στὰ παράθυρα καὶ ἐνάντια στὶς ὀμάδες τῶν περαστικῶν. Καμῖνια μὲ βασιλικούς φρουροὺς καὶ μὲ τὰ ὄπλα στραμμένα πρὸς τὰ παράθυρα, τὶς πόρτες καὶ τοὺς περαστικούς κατακλύζουν τὴν πόλη ἀπὸ τὴ μιά ὡς τὴν ἄλλη ἀκρῆ. Ὅμάδες φρουρῶν ξεχύνονται σαρκάζοντας ἀπὸ τοὺς ὀχetoὺς γιὰ νὰ στρέψουν τὶς λόγχες τοὺς κατευθεῖαν στὸ στήθος ὀποιουδήποτε ἐρεθεῖ μπροστὰ τους, χωρὶς νὰ κάνουν καμιὰ διάκριση τάξεως, φύλου καὶ ἡλικίας ἢ ἂν εἶναι ἐργάτης, ἀξιωματικός στρατιώτης, πάστορας, γυναίκα ἢ παιδί ὁ περαστικός. Τέτοια εἶναι ἡ μανία καὶ ἡ λύσσα ποὺ κατάφεραν νὰ προκαλέσουν οἱ διαταγές μέσα στὴ σκοτεινῆ καὶ ταρραχημένη συνείδηση αὐτῶν τῶν στρατολογημένων γιὰ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο μισοφορῶν.

Ἄλλὰ οὔτε αὐτὴ ἡ γενικὴ δοκιμὴ τῆς μεγάλης «μέρας», οὔτε καὶ τὸ βάρβαρο ὄργιο ἀνήκουστης βίας κατάφερε νὰ μετακινήσει ἔστω καὶ μιὰ ἴντσα τὴν ἐργατικὴ τάξη ἀπὸ τὴ θέση της. Ἡ κηδεῖα τῶν δυὸ δολοφονημένων μεταβλήθηκε σὲ μιὰ πρωτοφανῆ ἐπίδειξη δύνამης καὶ πειθαρχίας. Ξεπρόβαλαν νέες λαϊκὲς δυνάμεις καὶ νέα πλήθη προστέθηκαν στὸν ἐπαναστατικὸ στρατὸ ποὺ συντρόφευε τοὺς δυὸ νεκροὺς στὸ κοιμητήριο.

Ἡ δὴ δύναμη τῆς ἐπανάστασης δὲν λυγίζει μπροστὰ σὲ καμιὰ ἤττα, σὲ κανένα πόνον, σὲ κανένα ἐμπόδιο, ὅσο μεγάλο κιὰν εἶναι αὐτὸ. Ὁ ἐργαζόμενος λαὸς ἔχει ξεπεράσει τὴν κριτικὴ φάση τοῦ περιμαζέματος, τῆς διάλυσης καὶ τῶν ἀπογοητεύσεων. Ἐχει μετατραπεῖ τώρα σ' ἓνα σύνολο ὁμοιογενὲς καὶ συνεκτικὸ, ἔχει μετατραπεῖ σὲ μιὰ ταχτικὴ

και πειθαρχημενη στρατια ανθρωπων που αποβλεπουν συνειδητα σ' εναν πραγματικο σκοπο, σε μια στρατια συνειδησεων που γνωριζουν οτι ειναι οι ιστορικες δυναμεις στις εποτες εχει πεσει μια αποστολη ανωτερη απο καθε ανθρωπινη δυναμη. Ο εργαζομενος λαος, απο ακατέργαστη υλη που ηταν για την ιστορια των προνομιουχων τάξεων, καταληξε τελικα να γίνει Ικανος να δημιουργει τη δικη του πολιτεια.

(Ανεπόγραφο, «Α' Οργανιτε Νοσόβο», 8 Μάη 1920, II, σφ. 1).

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ⁸¹

1) Σήμερα στην Ιταλία και σ' ολη την εκταση του εθνικου εδαφους η φυσιογνωμία της πάλης των τάξεων χαρακτηριζεται απο το γεγονός οτι οι βιομηχανικοι εργάτες και οι εργάτες γης ειναι αμετακίνητα αποφασισμενοι να θάλουν το ζήτημα της ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής κατά τρόπο ολότελα ξεκάθαρο και βίαιο. Η δξυση των εθνικων και διεθνων κρίσεων, που εκμηδενίζουν ολοένα και περισσότερο την αξία του νομισματος, δείχνουν οτι το κεφάλαιο θρίσκειτα στα τελευταία του. Το σημερινό καθεστώς της παραγωγής και διανομής των αγαθων δεν καταφέρνει να Ικανοποιήσει πια ούτε και τις πιο στοιχειώδεις ανάγ-

κες της ανθρώπινης ζωής και έπιζει μονάχα έπειδή τὸ ὑπε-
ρασπίζει άγρια ή ένοπλη δύναμη τοῦ άστικού κράτους. "Ο-
λα τὰ κινήματα τοῦ εργαζόμενου Ιταλικού λαοῦ τείνουν ά-
κατάπαυστα νά πραγματοποιήσουν μιά γιγάντια οίκοноми-
κή έπανάσταση, πού θά δημιουργήσει νέους τρόπους πα-
ραγωγής κι ένα καινούργιο καθεστώς μέσα στη διαδικασία
της παραγωγής και της διανομής τῶν αγαθῶν, πού θά δό-
σουν στην τάξη τῶν βιομηχανικῶν εργατῶν και τῶν εργα-
τῶν γῆς τή δυνατότητα της πρωτοβουλίας στην παραγωγή,
άρπάζοντάς την από τὰ χέρια τῶν καπιταλιστῶν και τῶν
γαιοκτημόνων.

2) Οί βιομήχανοι και οί γαιοκτήμονες έχουν πραγμα-
τοποιήσει τή μεγαλύτερη δυνατή συγκέντρωση της ταξικῆς
πειθαρχίας και έξουσίας. Έτσι εφαρμόζεται άμέσως σέ κά-
θε ξεχωριστό εργοστάσιο κάθε έντολή πού θά δώσει ή Γε-
νική Συνομοσπονδία τῶν Ἰταλῶν βιομηχάνων⁸². Τὸ άστι-
κό κράτος έχει δημιουργήσει ένα ένοπλο μισθοφορικό σῶ-
μα⁸³ μέ σκοπό νά λειτουργήσει σάν έκτελεστικό ὄργανο της
θέλησης αὐτῆς της καινούργιας και δυνατῆς ὀργάνωσης
της ιδιοκτήτριας τάξης πού τείνει, μέσα από μιά μεγάλη
έκτασης εφαρμογή τοῦ λοκ - άουτ και της τρομοκρατίας, νά
ἀναστηλώσει τήν έξουσία της πάνω στά μέσα παραγωγής,
έξαναγκάζοντας τοὺς εργάτες και τοὺς άγρότες νά αφήσουν
νά τοὺς άρπάζουν μιά πολύ πιδ μεγάλη ποσότητα άπλήρω-
της δουλειάς. Τὸ πρόσφατο λοκ - άουτ στίς μεταλλουργικές
βιομηχανίες τοῦ Τουρίνου⁸⁴ στάθηκε ένα έπεισόδιο μονά-
χα αὐτῆς της θέλησης τῶν βιομηχάνων νά πατήσουν μέ τὸ
πόδι τους στό λαιμό της εργατικῆς τάξης: οί βιομήχανοι
έκμεταλλεύτηκαν τήν έλλειψη συντονισμοῦ και έπαναστα-
τικῆς συγκέντρωσης τῶν εργατικῶν δυνάμεων της Ἰταλίας
γιά νά προσπαθήσουν νά σπάσουν τήν ένότητα τοῦ προλε-
ταριάτου τοῦ Τουρίνου και νά καταρακώσουν στη συνείδη-
ση τῶν εργατῶν τὸ κύρος και τήν έξουσία τῶν εργοστασια-
κῶν θεσμῶν (Συμβούλια και έπιτροπή τμημάτων) πού εἴ-
χαν άρχίσει τὸν άγώνα γιά τὸν εργατικό έλεγχο. Ἡ πα-
ράταση τῶν άγροτικῶν άπεργιῶν στη Νοβάρα και Λομε-
λίνα δείχνει ὅτι οί γαιοκτήμονες είναι διατεθειμένοι νά κα-

επιστρέφουν στην παραγωγή για να οδηγήσουν στην απόγνωση και στην πείνα το αγροτικό προλεταριάτο και να το υποτάξουν χωρίς οίκτο στις πιο σκληρές και ταπεινωτικές συνθήκες δουλειάς και ζωής.

3) Η τωρινή φάση της ταξικής πάλης στην Ίταλία είναι: η φάση που προηγείται: είτε της κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας από μέρους του επαναστατικού προλεταριάτου για το πέραςμα σε νέους τρόπους παραγωγής και διανομής που να επιτρέπουν ένα νέο ανέβασμα της παραγωγικότητας είτε μιας τρομερής αντίδρασης από μέρους της ιδιοκτήτριας τάξης και της κυβερνητικής κλάσας. Δεν πρόκειται να διστάσουν μπροστά σε καμιά μορφή βίας προκειμένου να υποτάξουν το βιομηχανικό και αγροτικό προλεταριάτο σε μιὰ δουλική εργασία. Θα προσπαθήσουν να τσακίσουν άμειλιχτα τους οργανισμούς πολιτικού αγώνα της εργατικής τάξης (Σοσιαλιστικό Κόμμα) και να ενσωματώσουν τους οργανισμούς οικονομικής αντίστασης αυτής της τάξης (τὰ Συνδικάτα και τις Συνεργατικές) στα γρανάζια του αστικού κράτους.

4) Από τις δυνάμεις των εργατών και αγροτών απουσιάζουν ο συντονισμός και η επαναστατική συγκέντρωση, γιατί οι καθοδηγητικοί οργανισμοί του Σοσιαλιστικού Κόμματος αποδείξανε ότι δεν καταλαβαίνουν ολόκληρα τίποτα για τη φάση ανάπτυξης που διέρχονται ή εθνική και διεθνής ιστορία στην τωρινή περίοδο και ότι επίσης δεν καταλαβαίνουν τίποτα για την αποστολή που έχουν να εκτελέσουν οι οργανισμοί πάλης του επαναστατικού προλεταριάτου. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα παραστέκει σὰ θεατής της εξέλιξης των γεγονότων. Δεν έχει πιά γνώμη να εκφράσει, γνώμη που να βασίζεται στις επαναστατικές θέσεις του μαρξισμού και της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Δεν ρίχνει συνθήματα που να μπορούν να τὰ δεχτούν οι μάζες, συνθήματα που να δίνουν μιὰ γενική γραμμή και να ένοποιούν και να συγκεντρώνουν την επαναστατική δραστηριότητα. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα, σάν πολιτική οργάνωση της πρωτοπορίας της εργατικής τάξης, θάπρεπε να αναπτύξει μιὰ μαζική δραστηριότητα για να ανεβάσει ολόκληρη την εργατική

τάξη στο επίπεδο όπου θα μπορεί να κερδίσει την επανάσταση και να την κερδίσει κατά τρόπο μόνιμο και διαρκή. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα, όντας συγκροτημένο από εκείνο το τμήμα της προλεταριακής τάξης που δεν αφήνεται να αποθαρυνθεί και να καταβληθεί από τη φυσική και πνευματική καταπίεση του καπιταλιστικού συστήματος, αλλά κατάφερε να διατηρήσει την αυτονομία του και το πνεύμα της συνειδητής και πειθαρχημένης πρωτοβουλίας, θα πρέπει να ενσαρκώνει την αγρυπνή επαναστατική συνείδηση ολόκληρης της εκμεταλευόμενης τάξης. Έχει χρέος λοιπόν το κόμμα να προσπαθήσει να στρέψει επάνω του την προσοχή όλου του λαού για να πετύχει να γίνει αποδεκτή ή γραμμή του και για να αποκτήσει την σταθερή εμπιστοσύνη, του συνόλου των μαζών κατά τρόπο που να γίνει ο οδηγός τους κι ο εγκέφαλος που σκέφτεται γι' αυτούς. Γιαυτό είναι απαραίτητο αυτό το κόμμα να ζει μόνιμα θυσιάζοντας στην αντικειμενική πραγματικότητα της ταξικής πάλης που διεξάγει: το βιομηχανικό κι αγροτικό προλεταριάτο, ώστε να μάθει να κατανοεί τις διάφορες φάσεις, τα διάφορα επεισόδια και τις πολυπληθείς εκδηλώσεις της για να μπορεί να προάγει μέσα από την πολυσύνθετη διαφοροποίηση την ενότητα, για να είναι σε θέση να δώσει μια πραγματική κατεύθυνση στο σύνολο των κινήματων και να εμπνέει την πεποίθηση στα πλήθη ότι υπάρχει μια μόνιμη τάξη μέσα στην τωρινή αναρχία, μια τάξη που συστηματοποιώντας την θα ανανεώσει την ανθρώπινη κοινωνία και θα κάνει ικανά τα μέσα εργασίας να ικανοποιήσουν τις πιο στοιχειώδεις απαιτήσεις της ζωής και της προόδου του πολιτισμού (del progresso civile). Το Σοσιαλιστικό Κόμμα εξακολουθεί να παραμένει — ακόμη και μετά το Συνέδριο της Μπολόνια ⁸⁵ — απλά και μόνο ένα κοινοβουλευτικό κόμμα, που βαλτώνει ακίνητο μέσα στα στενά πλαίσια της αστικής δημοκρατίας και που ασχολείται μονάχα με τις επιφανειακές πολιτικές διακηρύξεις της κυβερνητικής κάστας. Το κόμμα δεν κατάφερε να αποκτήσει ακόμη μίαν αυτόνομη φυσιογνωμία κόμματος χαρακτηριστικού για το επαναστατικό προλεταριάτο και μόνο γι' αυτό.

5) Μετά τὸ Συνέδριο τῆς Μπολώνια τὰ κεντρικά ὄργανα τοῦ κόμματος θάπρεπε νὰ ἀρχίσουν χωρὶς καθυστέρηση νὰ ἀναπτύσσουν μέχρι τὶς ἀκραίες τῆς συνέπειες μιὰ ἐνεργητικὴ δραστηριότητα γιὰ νὰ γίνῃ δημοιογενὴς καὶ συντακτικὴ ἢ ἐπαναστατικὴ συγκρότηση τοῦ κόμματος καὶ γιὰ νὰ ἀποχτήσῃ: τὸ Κόμμα ἐκείνη τὴν εἰδικὴ καὶ χαρακτηριστικὴ φυσιογνωμία πού ἔχει τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα καὶ πού ἔχει υἱοθετήσῃ ἡ Τρίτη Διεθνὴς. Ἀντίθετα, ἡ πολεμικὴ ἐνάντια στοὺς ρεφορμιστὲς καὶ στοὺς ὀπορτουμιστὲς οὔτε κἀν ἄρχισε. Οὔτε ἡ καθοδήγηση τοῦ Κόμματος οὔτε τὸ «Ἀδάντι»⁸⁶ ἀντιπαρατάξανε μιὰ δικιά τους ἐπαναστατικὴ ἀντίληψη στὴν ἀκατάπαυστη προπαγάνδα πού ἀναπτύσσανε οἱ ρεφορμιστὲς καὶ οἱ ὀπορτουμιστὲς τόσο στὸ Κοινοβούλιο ὅσο καὶ στοὺς συνδικαλιστικoὺς ὀργανισμοὺς. Τίποτα δὲν ἐγίνε ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ Κόμματος γιὰ νὰ δόσουν στὶς μάζες μιὰ πολιτικὴ διαπαιδαγώγηση κομμουνιστικοῦ χαρακτήρα, μὲ σκοπὸ νὰ τὶς παρακινήσουν νὰ διώξουν τοὺς ρεφορμιστὲς καὶ τοὺς ὀπορτουμιστὲς ἀπὸ τὴν καθοδήγηση τῶν συνδικαλιστικῶν καὶ συνεργατικῶν ὀργανώσεων ἢ μὲ σκοπὸ νὰ προκρίσουν τὰ διάφορα τμήματα ἢ τὶς πιὸ δραστήριες ομάδες τῶν συντρόφων μὲ μιὰ ἐνταχθεὴ κατεύθυνση καὶ ταχτικὴ. Μὲ ἀποτέλεσμα ὅτι, ἐνῶ ἡ ἐπαναστατικὴ πλειοψηφία τοῦ Κόμματος δὲν βρῆκε κανένα ἐκφραστὴ τῆς σκέψης τῆς καὶ ἐκτελεστὴ τῆς θέλησῆς τῆς στὴν καθοδήγηση καὶ στὸν τύπο, τὰ ὀπορτουμιστικὰ στοιχεῖα ἀντίθετα ἔχουν ὀργανωθεῖ καὶ ἔχουν ἐκμεταλλεῦται τὸ κύρος καὶ τὴν ἐξουσία τοῦ Κόμματος γιὰ νὰ σταθεροποιήσουν τὶς θέσεις τους στὸ Κοινοβούλιο καὶ τὰ Συνδικάτα. Ἡ ἡγεσία τοὺς ἐπέτρεψε νὰ συγκεντρώνονται καὶ νὰ ψηφίζουν ἀποφάσεις ἀντίθετες μὲ τὶς ἀρχές καὶ τὴν ταχτικὴ τῆς Τρίτης Διεθνoῦς καὶ ἐχθρικές πρὸς τὴ γραμμὴ τοῦ Κόμματος. Ἡ ἡγεσία τοῦ Κόμματος ἐπέτρεψε τὴν ἀπόλυτη αὐτονομία σὲ κατώτερες ὀργανώσεις, δίνοντας τους τὴ δυνατότητα νὰ κάνουν ἐνέργειες καὶ νὰ διαδίδουν ἀντιλήψεις πού εἶναι ἀντίθετες μὲ τὶς ἀρχές καὶ τὴν ταχτικὴ τῆς Τρίτης Διεθνoῦς: Ἡ καθοδήγηση τοῦ Κόμματος ἀπουσίασε συστηματικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῶν τοιμέων, τῶν ὀργανώσεων

και των μεμονωμένων συντρόφων. Η σύγχυση που υπήρχε στο Κόμμα πριν από το Συνέδριο της Μπολώνια και που μπορούσε να εξηγηθεί με το καθεστώς του πολέμου δεν εξαφανίστηκε αλλά αντίθετα μεγάλωσε κατά τρόπο φριχτό. Είναι φυσικό που μέσα σε τέτοιες συνθήκες οι μάζες έχασαν την εμπιστοσύνη τους στο Κόμμα και ότι σε πολλά μέρη οι αναρχικές τάσεις έτειναν να πάρουν την άπάνω δόλτα. Το πολιτικό κόμμα της εργατικής τάξης δικαιώνεται μονάχα στο βαθμό που, συγκεντρώνοντας και συντονίζοντας δυναμικά την προλεταριακή δράση, αντιπαράθετει μίαν πραγματική επαναστατική εξουσία στη νομική εξουσία του αστικού κράτους και περιορίζει έτσι την ελευθερία πρωτοβουλίας και χειρισμών της τελευταίας: Εάν το κόμμα δεν πραγματοποιεί την ενότητα και το συντονισμό των δυνάμεων κι αν το Κόμμα αποδειχεται ένας οργανισμός καθαρά γραφειοκρατικός χωρίς ψυχή και θέληση, τότε η εργατική τάξη ενστικτώδικα θα τείνει να δημιουργήσει ένα άλλο κόμμα και να πλησιάζει τις αναρχικές τάσεις που σκληρά κι ακατάπυστα κριτικάρουν αυτό το συγκεντρωτισμό και τη γραφειοκρατία των πολιτικών κομμάτων.

6) Το Κόμμα άπουσίασε από το διεθνές κίνημα. Σ' όλες τις χώρες του κόσμου η ταξική πάλη προχωρεί παίρνοντας γιγάντιες μορφές. Παντού οι προλετάριοι αναγκάζονται να ανανεώσουν τις μεθόδους πάλης και συχνά, όπως στη Γερμανία μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα⁸⁷, να ξεσηκωθούν με το όπλο στο χέρι. Το Κόμμα δε νοιάστηκε να εξηγήσει αυτά τα κινήματα στον εργαζόμενο Ιταλικό λαό. Ή ακόμη να τα δικαιολογήσει στο φως των ιδεών της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Το Κόμμα, μ' άλλα λόγια, δε νοιάστηκε να αναπτύξει δηλ εκείνη την δουλειά διαπαιδαγωγικής με σκοπό να κάνει τον εργαζόμενο Ιταλικό λαό να συνειδητοποιήσει την αλήθεια ότι η προλεταριακή επανάσταση είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο και ότι κάθε μεμονωμένο γεγονός πρέπει να το βλέπουμε και να το κρίνουμε μέσα σ' ένα παγκόσμιο πλαίσιο. Η Τρίτη Διεθνής έχει κάνει κιόλας δυο συναντήσεις στη Δυτική Ευρώπη: μία το Δεκέμβρη του 1919 σε μία Γερμανική πόλη και μία το

Φλεβάρη του 1920 στο "Αμστερνταμ. Το 'Ιταλικό Κόμμα δὲν ἀντιπροσωπεύτηκε σὲ καμιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς δυὸ συναντήσεις. Οἱ ἀγωνιστὲς τοῦ Κόμματος δὲν ἐνημερώθηκαν ποτὲ ἀπὸ τὰ κεντρικὰ ὄργανα γιὰ τὶς συζητήσεις ποὺ ἐγίναν καὶ τὶς ἀποφάσεις ποὺ πάρθηκαν σ' αὐτὲς τὶς δυὸ συγκεντρώσεις. Στὸ χῶρο τῆς Τρίτης Διεθνoῦς λαβαίνουσι χώρα ἔντονες πολεμικὲς γύρω ἀπὸ τὴ θεωρία καὶ τὴν ταχτική τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνoῦς. Πράγμα ποὺ ὁδήγησε ἀκόμη καὶ σὲ ἐσωτερικὲς διασπάσεις, ὅπως στὴ Γερμανία λόγου χάρι. Τὸ 'Ιταλικό Κόμμα ἔμεινε ὁλότελα ἔξω ἀπὸ αὐτὴ τὴ ρωμαλέα πάλη ἰδεῶν ποὺ ἀτσαλώνει τὶς ἐπαναστατικὲς συνειδήσεις καὶ σφυρηλατεῖ τὴν ἐνότητα πνεύματος καὶ δράσης τῶν προλεταρίων ὅλων τῶν χωρῶν. Τὸ κεντρικὸ ὄργανο τοῦ Κόμματος δὲν ἔχει ἀνταποκριτὲς δικoῦς του οὔτε στὴ Γαλλία, οὔτε στὴν Ἀγγλία, οὔτε στὴ Γερμανία, οὔτε καὶ στὴν Ἑλβετία: περίεργη κατάστασις γιὰ τὴν ἐφημερίδα τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ποὺ στὴν Ἰταλία ἐκπροσωπεῖ τὰ συμφέροντα τοῦ διεθνoῦς προλεταριάτου καὶ περίεργη κατάστασις γιὰ τὴν ἰταλικὴ ἐργατικὴ τάξι νὰ χρειάζεται νὰ ἐνημερώνεται ἀπὸ τὶς κολοβὲς καὶ παραμορφωμέναις εἰδήσεις τῶν πρακτορείων καὶ τῶν ἀστικῶν ἐφημερίδων. Τὸ «'Αβάντι», ὡς ὄργανο τοῦ Κόμματος θάπρεπε νὰ εἶναι ὄργανο τῆς Τρίτης Διεθνoῦς: στὸ «'Αβάντι» θάπρεπε νὰ ἔχουν θέσι, ὅλες οἱ εἰδήσεις, οἱ πολεμικὲς καὶ οἱ ἐπεξεργασίαι τῶν προλεταριακῶν προβλημάτων ποὺ ἐνδιαφέρουν τὴν Τρίτη Διεθνή. Στὸ «'Αβάντι» θάπρεπε νὰ φιλοξενεῖται, μὲ πνεῦμα ἐνωτικόν, μὰ ἀδιάκοπη πολεμικὴ ἐναντία σ' ὅλες τὶς ὀρτοουνιστικὲς παρεκλίσεις καὶ τοὺς συμβιβασμούς. Ἀντίθετα ὅμως σ' αὐτὸ τὸ «'Αβάντι» δίνει σημασίαν σὶς ἐκδηλώσεις τοῦ ὀρτοουνιστικοῦ πνεύματος, ὅπως ὁ πρόσφατος λόγος στὴ Βουλὴ τοῦ βουλευτῆ Τρέβε⁸⁸, ποὺ συμβαδίζανε μὲ μὴ ἀντεπαναστατικὴ καὶ ἡττοπαθὴ θεωρίαν γιὰ τὶς προλεταριακὲς δυνάμεις. Αὐτὴ τὴν ἀπουσία ἀπὸ τὰ κεντρικὰ ὄργανα κάθε φροντίδας νὰ πληροφωρήσουν τὸ προλεταριάτο, ὅσον ἀφορᾷ τὰ γεγονότα καὶ τὶς θεωρητικὲς συζητήσεις ποὺ ἔλαβαν χώρα στὰ πλαίσια τῆς Τρίτης Διεθνoῦς, μπορεῖ νὰ τὴ δεῖ

κάνεις ακόμη και στη δραστηριότητα του έκδοτικού μας οϊκου. Αυτός συνεχίζει να εκδίδει μπροσούρες χωρίς καμιά αξία ή κείμενα που διαδίδουν αντίληψεις και γνώμες χαρκτηριστικές της Δεύτερης Διεθνούς, ενώ ταυτόχρονα παραμελεί τις δημοσιεύσεις της Τρίτης Διεθνούς. Τα κείμενα των Ρώσων συντρόφων που είναι απαραίτητα για να καταλάβουμε την μπολσεβίκικη επανάσταση, μπορεί να έχουν μεταφραστεί στην Έλβετία, στην Αγγλία και στη Γερμανία, αλλά είναι άγνωστα στην Ιταλία: Το «Κράτος και επανάσταση» του Λένιν είναι ένα μονάχα παράδειγμα. Οι μεταφράσεις των έργων είναι επίσης άσχημα δουλεμένες, συχνά μάλιστα ακατανόητες εξαιτίας των γραμματικών λαθών και των λαθών στις κοινές έννοιες.

7) Από την παραπάνω ανάλυση βγαίνει κιόλας ποιό πρέπει να είναι το έργο ανανέωσης και διοργάνωσης που εμείς θεωρούμε απαραίτητα να πραγματοποιήσουμε στο σύνολο του Κόμματος. Το Κόμμα πρέπει να αποχτήσει τη δικιά του ακριβή και ξεχωριστή φυσιογνωμία: από κοινοβουλευτικό μικροαστικό κόμμα πρέπει να μεταβληθεί σε Κόμμα του επαναστατικού προλεταριάτου που παλεύει για τον έρχομό της κομμουνιστικής κοινωνίας μέσα από το εργατικό κράτος. Δηλαδή πρέπει να γίνει ένα κόμμα ομοιογενές, συνεκτικό, με δική του ξεχωριστή διδασκαλία, με την δική του ταχτική και την αυστηρή κι άτεγκτη πειθαρχία του. Όσοι δέν είναι κομμουνιστές επαναστάτες πρέπει να διαγραφούν από το Κόμμα και να διωχτούν από την καθοδήγηση, που απελευθερωμένη από την φροντίδα να διατηρήσει την ενότητα και την ισοροπία ανάμεσα στις διάφορες τάσεις και ανάμεσα στους διάφορους «ήγέτες» πρέπει να στρέψει όλη του την δραστηριότητα για να οργανώσει τις εργατικές δυνάμεις επί ποδός πολέμου. Κάθε γεγονός της εθνικής και διεθνούς προλεταριακής ζωής πρέπει να σχολιάζεται άμέσως σε διακηρύξεις και έγκυκλιους της καθοδήγησης για να ανταποκριθούμε από αυτά επιχειρήματα για την κομμουνιστική προπαγάνδα και τη διαπαιδαγώγηση επαναστατικών συνειδητήσεων. Ή ήγεσία, όντας πάντα σ' επαφή με τις κομματικές οργανώσεις πρέπει να γίνει ή κινητήρια μηχανή της προλεταριακής

δράσης σε όλες της τις εκδηλώσεις. Οι κομματικές οργανώσεις οφείλουν να βοηθήσουν στη συγκρότηση κομμουνιστικών ομάδων σε όλα τα εργοστάσια, συνδικάτα, συνεργατικές και στρατώνες, που να διαδίδουν ακατάπαυστα στους κόλπους των μαζών τις αντιλήψεις και την ταχτική του κόμματος και να οργανώνουν τη δημιουργία των εργοστασιακών Συμβουλίων για την άσκηση του ελέγχου πάνω στη βιομηχανική κι αγροτική παραγωγή και τέλος ν' αναπτύσσουν την αναγκαία προπαγάνδα για την κατά τρόπο οργανικό κατάχρηση των Συνδικάτων, των Έργατικών Κέντρων και της Γενικής Συνομοσπονδίας Έργασίας ώστε να καταστούν τα στοιχεία εμπιστοσύνης που οι μάζες θα εκλέξουν για το σχηματισμό των πολιτικών Σοβιέτ και την άσκηση της προλεταριακής δικτατορίας. Η ύπαρξη ενός συνεκτικού και ισχυρά πειθαρχημένου κομμουνιστικού κόμματος, που δια μέσου των εργοστασιακών πυρήνων, συνδικάτων και συνεργατικών θα μπορεί να συντονίζει και να συγκεντρώνει με την κεντρική εκτελεστική επιτροπή ολόκληρη την επαναστατική δράση του προλεταριάτου, ένα τέτοιο κόμμα αποτελεί τη βασική κι αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να αποτελέσουμε οποιοδήποτε σοβιετικό πείραμα. Όταν όμως απουσιάζει αυτή η προϋπόθεση, τότε πρέπει να απορρίψουμε κάθε πρόταση σοβιετικού πειράματος σαν παράλογο και ωφέλιμο μόνο στους αντίπαλους της σοβιετικής ιδέας. Όμοια έπίσης πρέπει να απορρίψουμε και την πρόταση για ένα μικρό Σοσιαλιστικό Κοινοβούλιο⁸⁹, γιατί γρήγορα θα μετατραπεί σε ένα εργαλείο στα χέρια της ρεφορμιστικής κι όπορτουνιστικής πλειοψηφίας της κοινοβουλευτικής ομάδας με σκοπό να διαδίδει δημοκρατικές ούτοπίες κι άντεπαναστατικά σχέδια.

8) Η καθοδήγηση πρέπει χωρίς καμιά καθυστέρηση να μελετήσει, να συντάξει και να προπαγανδίσει ένα πρόγραμμα επαναστατικής διακυβέρνησης του Σοσιαλιστικού Κόμματος, όπου θα εκθέτονται οι πραγματικές λύσεις που το προλεταριάτο, όταν γίνει κυρίαρχη τάξη, θα δώσει σε όλα τα βασικά οικονομικά, πολιτικά, θρησκευτικά, εκπαιδευτικά και λοιπά προβλήματα που απασχολούν τα διάφορα στρώ-

ματα του εργαζόμενου Ιταλικού πληθυσμού. Βασισμένο στην αντίληψη ότι το Κόμμα στηρίζει τη δύναμή του και τη δράση του μονάχα στην τάξη των βιομηχανικών και αγροτικών εργατών που δεν έχουν καμιά άτομική ιδιοκτησία κι ότι θεωρεί τα άλλα στρώματα του εργαζόμενου πληθυσμού σαν βοηθητικές της καθαρά προλεταριακής τάξης, το Κόμμα πρέπει να βγάλει ένα μακρόχρονο, όπου η επαναστατική κατάγηση της πολιτικής εξουσίας θα ερμηνευτεί κατά τρόπο που το βιομηχανικό και αγροτικό προλεταριάτο να καλείται να προετοιμαστεί και να εξοπλιστεί κι όπου θα υποδείχονται τα στοιχεία των κομμουνιστικών λύσεων για τα σημερινά προβλήματα: προλεταριακός έλεγχος στην παραγωγή και στη διανομή των αγαθών, άφοπλισμός των ένοπλων μικτοφορικών σωμάτων και έλεγχος της τοπικής αυτοδιοίκησης από τις έσογατικές οργανώσεις.

9) Με βάση αυτές τις σκέψεις, η σοσιαλιστική οργάνωση του Τουρίνου προτείνει να προωθηθεί μια συμφωνία δλων των ομάδων των συντρόφων από όλες τις τομιακές οργανώσεις που θα ήθελαν να συγκεντρωθούν για να συζητήσουν και αποδεχτούν τις παραπάνω προτάσεις. Δηλαδή μίαν οργανωμένη συνένωση για να προετοιμάσει σε σύντομο χρονικό διάστημα ένα Συνέδριο με σκοπό να συζητήσει τα προβλήματα της προλεταριακής ταχτικής και οργάνωσης ενώ στο μεταξύ θα ελέγχει την δραστηριότητα των εκτελεστικών οργάνων του Κόμματος.

(*Ανυπόγραφο, στο «Λ' Ορντινε Νουόβο», 8 Μάη 1920, II όρ. 1*).

ΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑΚΟ ΣΥΜΒΟΛΙΟ

Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση δὲν εἶναι ἡ αὐθαίρετη πράξη μιᾶς ὀργάνωσης ἢ ἐνὸς συστήματος ὀργανώσεων πού διακηρύσσουν ὅτι εἶναι ἐπαναστατικές. Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση εἶναι μιὰ πολὺ μακρόχρονη ἱστορικὴ διαδικασία πού ὑλοποιεῖται: μὲ τὴν ἐμφάνιση καὶ ἀνάπτυξη ὀρισμένων παραγωγικῶν δυνάμεων (πού τίς συνοψίζουμε στὴν ἔκφραση: «τὸ προλεταριάτο») σ' ἓνα καθορισμένο ἱστορικὸ περιβάλλον (πού τὸ συνοψίζουμε στίς ἐκφράσεις: «τρόπος ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας», «καπιταλιστικὸς τρόπος παραγωγῆς», «ἐργοστασιακὸ σύστημα», «τρόπος ὀργάνωσης τῆς κοινωνίας μὲ τὴ μορφή τοῦ δημοκρατικοῦ - κοινοβουλευτικοῦ κράτους»). Σὲ μιὰ ὀρισμένη φάση ζωῆς αὐτῆς τῆς διαδικασίας, οἱ καινούργιες παραγωγικὲς δυνάμεις δὲν μποροῦν πιά νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ ὀργανωθοῦν κατὰ τρόπο αὐτόνομο μέσα στὰ ἐπίσημα πλαίσια ὅπου διαμορφώνεται ἡ ἀνθρώπινη συμβίωση. Τότε μέσα στὰ ὅρια αὐτῆς τῆς καθορισμένης φάσης λαδαίνει χώρα ἡ ἐπαναστατικὴ πράξη, πού ἀποτελεῖ μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴ βίαιη ἀνατροπὴ αὐτῶν τῶν παλιῶν πλαισίων καὶ γιὰ τὴν καταστροφὴ ἐξολόκληρου τοῦ μηχανισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας, πού συγκροτοῦν μὲ τὴν καταπίεση τίς ἐπαναστατικὲς παραγωγικὲς δυνάμεις. Δηλαδή ἡ ἐπαναστατικὴ πράξη ἀποτελεῖ μιὰ προσπάθεια γιὰ τὴ συντριβὴ τῆς ἀστικῆς κρατικῆς μηχανῆς καὶ τὴν συγχρότηση ἐνὸς (νέου) τύπου κράτους πού στὰ πλαίσια του οἱ ἀπελευθερωμένες παραγωγικὲς δυνάμεις θὰ βροῦν τὴν κατάλληλη μορφή γιὰ τὴν παραπέρα ἀνάπτυξή τους καὶ τὴν παραπέρα ἐπέκτασή τους, καθὼς καὶ τὴν κατάλληλη ὀργάνωση γιὰ τὴν ἀναγκαία καὶ ἱκανὴ θωράκισή τους ὥστε νὰ ἐξαλείψουν τοὺς ἀντιπάλους τους.

Ἡ πραγματικὴ διαδικασία τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης δὲν μπορεῖ νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴ ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατικῶν ὀργανώσεων ἐθελοντικοῦ καὶ συμβατικοῦ τύπου, ὅπως εἶναι τὸ πολιτικὸ κόμμα καὶ οἱ ὁμοιοε-

παγγελαματικές ένώσεις: δηλαδή οργανώσεις που γεννήθηκαν στο χώρο της αστικής δημοκρατίας και στο χώρο της πολιτικής ελευθερίας, σαν κατάφαση κι ανάπτυξη της πολιτικής ελευθερίας. Αυτές οι οργανώσεις, στο βαθμό που ένσαρκώνουν μιὰ θεωρία που μπορεί νὰ ἐρμηνεύει τὴν ἐπαναστατική διαδικασία και νὰ προβλέπει (μέσα σὲ ὀρισμένα ὄρια ιστορικής πιθανότητας) τὴν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων και στο βαθμό που οἱ πλατειές μάζες τὴς ἀναγνωρίζουν σαν ἔκφρασή τους και σαν ἔμβρυο ἐνὸς μελλοντικοῦ κυβερνητικοῦ μηχανισμοῦ, ἀποτελοῦν ὄλο και πὺς πολὺ τώρα τοὺς ἀμεσοὺς και ὑπεύθυνους παράγοντες τῶν διαδοχικῶν ἀπελευθερωτικῶν πράξεων, που ὀλόκληρη ἡ ἐργατική τάξη θὰ δοκιμάσει κατά τὴ διάρκεια τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως, αὐτὲς οἱ οργανώσεις δὲν ένσαρκώνουν αὐτὴ τὴ διαδικασία. δὲν μποροῦν νὰ ξεπεράσουν τὸ ἀστικό κράτος και δὲν ἀγκαλιάζουν — οὔτε μποροῦν νὰ ἀγκαλιάζουν — ὅλη τὴν πολυπλοκότητα ἀπ' ὅπου ἀναδύζονται οἱ ἐπαναστατικές δυνάμεις που γεννᾶ ὁ καπιταλισμὸς στὴν ἀκατάπαυστη πορεία του σὰ μηχανισμό ἐκμετάλλευσης και καταπίεσης.

Στὴν περίοδο τῆς οἰκονομικῆς και πολιτικῆς κυριαρχίας τῆς αστικῆς τάξης, ἡ πραγματική ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας πραγματοποιεῖται ὑπόγεια, στο σκοτάδι τῶν ἐργοστασίων και στὰ δάθη τῆς συνειδητοποίησης τῶν ἀτέλειωτων μαζῶν που ὁ καπιταλισμὸς ὑποδουλώνει στοὺς νόμους του. Αὐτὴ ἡ κυριαρχία τότε δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ ἐλεχτεῖ και νὰ ἀποδειχτεῖ, πράγμα που θὰ γίνει ἀργότερα ὅταν τὸ στοιχεῖα που τὴν ἀποτελοῦν (αἰσθήματα, κρυφὴ θέληση, συνήθειες, σπέρματα πρωτοβουλίας και ἠθῶν) θὰ ἀναπτυχθοῦν και θὰ ξεκαθαριστοῦν μαζί με τὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινωνίας και τὴν καινούργια θέση που ἡ ἐργατική τάξη ἔρχεται νὰ κατλάβει στο πεδίο τῆς παραγωγῆς. Οἱ ἐπαναστατικές οργανώσεις (τὸ πολιτικὸ κόμμα δηλαδή και τὸ ὁμοιοεπαγγελματικὸ συνδικάτο) γεννήθηκαν στο χώρο τῆς πολιτικῆς ελευθερίας, στο χώρο τῆς αστικῆς δημοκρατίας, σαν κατάφαση κι ἀνάπτυξη τῆς ελευθερίας και τῆς δημοκρατίας «ἐν γένει», δηλαδή σ' ἕνα χώρο ὅπου κυριαρχοῦν

οί σχέσεις πολίτη πρὸς πολίτη. Ἡ ἐπαναστατικὴ διαδικασία λαβαίνει χώρα, στὸ πεδίο τῆς παραγωγῆς, στὸ ἐργαστάσιο, ἔπου κυριαρχοῦν οἱ σχέσεις καταπιεστῆ καὶ καταπιεζόμενου, ἐκμεταλευτῆ καὶ ἐκμεταλλευόμενου, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία γιὰ τὸν ἐργάτη, ὅπου δὲν ὑπάρχει δημοκρατία. Ἡ ἐπαναστατικὴ διαδικασία λαβαίνει χώρα ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐργάτης δὲν εἶναι τίποτα καὶ θέλει νὰ γίνῃ τὰ πάντα, ἐκεῖ ὅπου ἡ δύναμη τοῦ ἰδιοχτήτη εἶναι ἀπεριόριστη καὶ ἔχει ἐξουσία ζωῆς καὶ θανάτου πάνω στὸν ἐργάτη, πάνω στὴ γυναίκα του καὶ πάνω στὰ παιδιὰ του.

Ὅταν λέμε διὰ τὴν ἱστορικὴν διαδικασία τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης, πού εἶναι ἐγγενῆς μέσα στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία σὲ καπιταλιστικὸ καθεστῶς, — καθεστῶς πού ἔχει τοὺς δικούς του ἐσωτερικούς νόμους καὶ ἀναπτύσσεται ἀναγκαστικὰ χάρις τῆς συμβολῆς ἑνὸς πολύπλοκου συνόλου πράξεων, πού εἶναι ἀνεξέλεγκτες ἐπειδὴ ἔχουν δημιουργηθεῖ ἀπὸ μιὰ κατάσταση πού δὲν τὴν ἔχει θελήσει καὶ δὲν τὴν ἔχει προβλέψει ὁ ἐργάτης — ὅταν λοιπὸν λέμε διὰ τὴν ἱστορικὴν διαδικασία τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης ἔχει θγεῖ στὸ φῶς τῆς μέρας, σημαίνει ἄραγε αὐτὸ διὰ ἔχει γίνῃ ἱκανὴ νὰ ἐλεγχτεῖ καὶ νὰ ἀποδειχτεῖ;

Ἐμεῖς τὸ λέμε αὐτὸ σὲ μιὰ στιγμὴ πού ὅλη ἡ ἐργατικὴ τάξη ἔχει γίνῃ ἐπαναστατικὴ, ὅχι βέβαια μὲ τὴν ἔννοια ὅτι αὐτὴ ἀρνιέται γενικὰ νὰ συνεργαστεῖ μὲ τοὺς κυβερνητικούς θεσμούς τῆς ἀστικῆς τάξης, ὅχι πιά μὲ τὴν ἔννοια ὅτι αὐτὴ ἀντιπροσωπεύει μιὰν ἀντιπολίτευση στὸ χῶρο τῆς δημοκρατίας, ἀλλὰ μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ὀλόκληρη ἡ ἐργατικὴ τάξη, πού θρῖσκεται σ' ἕνα ἐργαστάσιο, ἀρχίζει μιὰ δραστηριότητα πού πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ καταλήξει στὴν ἰδρυση ἑνὸς ἐργατικοῦ κράτους, πού πρέπει ἀναγκαστικὰ νὰ ὀδηγήσει στὴ διαμόρφωση τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας σύμφωνα μὲ μιὰ μορφή πού θὰ εἶναι ὀλότελα πρωτότυπη, γενικὴ καὶ θὰ ἀγκαλιάζει ὀλόκληρη τὴν ἐργατικὴ Διεθνή καὶ κατὰ συνέπεια ὀλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Λέμε ἀκόμη διὰ τὴν τωρινὴν περίοδο εἶναι ἐπαναστατικὴ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς διαπιστώνουμε διὰ τὴν ἐργατικὴν

τάξη σὲ ὄλα τὰ ἔθνη τείνει νὰ δημιουργήσῃ, τείνει μὲ ὄ-
λες τῆς τίς δυνάμεις — παρ' ὄλα τῆς τὰ λάθη, τίς ταλαν-
τεύσεις καὶ τίς ἀναστολές πού εἶναι χαρακτηριστικὲς γιὰ
μιὰ καταπιεζόμενη τάξη, γιὰ μιὰ τάξη πού δὲν ἔχει ἱστο-
ρικὴ πείρα, τέλος γιὰ μιὰ τάξη πού πρέπει νὰ τὰ κάνει
ὄλα ἀπὸ τὴν ἀρχή — νὰ δημιουργήσῃ θεσμικοὺς νέου τύπου
στὸν ἐργατικὸ γῶρο, θεσμοὺς σ' ἀντιπροσωπευτικὴ θάση
πού θὰ συγκροτηθοῦν μέσθ σ' ἓνα βιομηχανικὸ πλαίσιο. Λέ-
με ἐπίσης ὅτι ἡ τωρινὴ περίοδος εἶναι ἐπαναστατικὴ ἐπει-
δὴ ἡ ἐργατικὴ τάξη τείνει μὲ ὄλες τῆς τίς δυνάμεις, μὲ ὄ-
λη τῆς τὴ θέληση νὰ ἰδρύσῃ τὸ δικὸ τῆς κράτος. Νὰ λοι-
πὸν γιὰτί λέμε ὅτι ἡ γένεση τῶν ἐργατικῶν Ἐργοστασια-
κῶν Συμβουλίων ἀποτελεῖ ἓνα μεγαλειώδες ἱστορικὸ γεγο-
νός, ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς στὴν ἱστο-
ρία τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Χάρη σ' αὐτὸ τὸ γεγονός ἡ ἐ-
παναστατικὴ διαδικασία ἐγῆκε στὸ φῶς τῆς μέρας καὶ μπῆ-
κε στὴ φάση, ὅπου μπορούμε νὰ τὴν ἐλέγχουμε καὶ νὰ τὴν
ψηλαφῶμε.

Στὴ φιλελεύθερη φάση τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῆς ἀστι-
κῆς τάξης καὶ τῆς κοινωνίας, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ἀστικὴ τά-
ξη, τὸ στοιχειώδες κύτταρο τοῦ κράτους ἦταν ὁ ἰδιοχτήτης
πού μέσα στὸ ἐργαστάσιο τοῦ ὑποτάσσει τὴν ἐργατικὴν τάξη
στὸ σκοπὸ τοῦ κέρδους. Στὴ φιλελεύθερη φάση ὁ ἰδιοχτή-
της ἦταν ἐπίσης ἐπιχειρηματίας καὶ βιομήχανος: ἡ βιομη-
χανικὴ ἐξουσία, ἡ πηγὴ τῆς βιομηχανικῆς ἐξουσίας ἐρι-
σχότανε στὸ ἐργαστάσιο καὶ ὁ ἐργάτης ἐνν κατάφερνε νὰ
ἀποδεσμεύσῃ τὴ συνείδησή του ἀπὸ τὴ πίστη γιὰ τὴν ἀναγ-
ναιότητα τοῦ ἰδιοχτήτη, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπο ταύτιζε μὲ
τὸ πρόσωπο τοῦ ὑπευθύνου γιὰ τὴ διεύθυνση τῆς παρα-
γωγῆς καὶ κατὰ συνέπεια μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ ὑπευθύνου ἐ-
πίσης γιὰ τὸ μισθὸ του, τὸ ψῆμί του, τὰ ρούχα του καὶ τὴ
στέγη του.

Στὴν ἱμπεριαλιστικὴ φάση τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης τῆς
ἀστικῆς τάξης, ἡ βιομηχανικὴ ἐξουσία κάθε ἐργοστασίου ἔ-
χει ἀποσπαστεῖ ἀπὸ τὸ ἐργαστάσιο καὶ ἔχει συγκεντρωθεῖ
σ' ἓνα τράστ (trust), σ' ἓνα μονοπώλιο, σὲ μιὰ τράπεζα,

στην κρατική γραφειοκρατία. Η βιομηχανική εξουσία γίνεται ανεύθυνη και κατά συνέπεια πύθ αυταρχική, πύθ αυθαίρετη, πύθ ώμη. Άλλά ο εργάτης, απελευθερωμένος από την ύποταγή στο «άφεντικό», απελευθερωμένος από τó δουλικό πνεύμα της Ιεραρχίας, σπρωγμένος ακόμη κι από τις νέες γενικές συνθήκες μέσα στις όποιες βρίσκεται ύποταγμένη ή κοινωνία εξαιτίας της νέας Ιστορικής φάσης, ο εργάτης λοιπόν πραγματοποιεί ανεκτίμητες κατακτήσεις στο πεδίο της αυτόνομίας του και της πρωτοβουλίας.

Στο εργοστάσιο ή εργατική τάξη μεταβάλλεται σ' ένα όρισμένο «εργαλείο παραγωγής» μέσα σ' ένα όρισμένο κι οργανικό σύστημα. Κάθε εργάτης μπαίνει «συμπτωματικά» και παίρνει μέρος «τυχαία» σ' αυτό τó συγκροτημένο σώμα: «συμπτωματικά και τυχαία» όσον αφορά τή δική του θέληση, αλλά όχι όμως και για ό,τι αφορά τόν προορισμό της δουλειάς του, αφού αυτός αντιπροσωπεύει μιά καθορισμένη αναγκαιότητα τού προσός της δουλειάς και της παραγωγής και μονάχα για τó λόγο αυτό τόν προσλαμβάνουν στη δουλειά και μονάχα για τó λόγο αυτό μπορεί νά κερδίσει τó ψωμί του. Ο εργάτης αποτελεί ένα γρανάκι τού μηχανισμού καταμερισμού της δουλειάς, μέσα σέ μιά εργατική τάξη πού είναι προορισμένη νά αποτελεί μέσο παραγωγής. Άν ο εργάτης αποκτήσει ξεκάθαρη συνείδηση αυτής της «καθορισμένης αναγκαιότητας» της κατάστασής του και τήν ανάγει στη βάση ενός αντιπροσωπευτικού μηχανισμού κρατικού τύπου (δηλαδή όχι θελονοτικού και συμφωνημένου μέσω της ταυτότητας γνώμης, αλλά απόλυτου, οργανικού και συναφούς με μιά πραγματικότητα πού πρέπει νά τήν αναγνωρίσεις αν θέλεις νά εξασφαλίσεις τó ψωμί, τó ρούχα, στέγη και τή βιομηχανική παραγωγή), αν ο εργάτης, επανλαμβάνουμε, και ή εργατική τάξη τó κάνει αυτό τότε θά έχει κάνει κάτι μεγαλειώδες: θά έχει άρχίσει μιά νέα Ιστορία, θά έχει μπει στην εποχή τών εργατικών κρατών πού αναγκαστικά θά συμβάλουν στη διαμόρφωση της κομμουνιστικής κοινωνίας, στη διαμόρφωση τού κόσμου πού θά οργανωθεί πάνω στη βάση και σύμφωνα με τόν τύπο της μεγάλης μηχανικής βιομηχανίας, σύμφωνα με τόν

τύπο της Κομμουνιστικής Διεθνούς, όπου κάθε λαός και κάθε τμήμα της ανθρωπότητας θα αποχτά φυσιογνωμία στο βαθμό που θα εκτελεί μίαν ορισμένη κι αμοιβόμενη παραγωγή και όχι πιά στο βαθμό που έχει οργανωθεί με τη μορφή του κράτους και έχει ορίσει τὰ σύνορά του.

Στο βαθμό που θα συγκροτεί αυτό τον αντιπροσωπευτικό μηχανισμό, στο βαθμό αυτό πράγματι ή εργατική τάξη θα ολοκληρώνει την απαλλοτρίωση της πρώτης μηχανής, του πιδ σημαντικού μέσου παραγωγής: δηλαδή θα απαλλοτριώνει την ίδια την εργατική τάξη, που έτσι θα ξανακέρει τον έαυτό της και θα αποχτήσει συνείδηση της οργανικής της ένότητας και θα αντιπαραταχτεί ενιαία στον καπιταλισμό. Η εργατική τάξη υπογραμμίζει έτσι ότι ή διομηχανική εξουσία (που πηγή της πρέπει να ξαναγίνει το εργοστάσιο) ξαναβάζει το εργοστάσιο στη θέση μιας μορφής, από την εργατική άποψη, όπου στα πλαίσιά της ή εργατική τάξη, συγκροτείται σε καθορισμένο οργανικό σώμα, σαν κύτταρο ενός νέου κράτους — του εργατικού κράτους — στη βάση ενός νέου αντιπροσωπευτικού συστήματος, του συστήματος των Συμβουλίων. Το εργατικό κράτος, αφού γεννηθεί σύμφωνα με μιὰ ορισμένη μορφή παραγωγής, δημιουργεί κατόπιν τις συνθήκες της ανάπτυξής του, δηλαδή της διάλυσής του σαν κράτος και της οργανικής ενσωμάτωσής του σ' ένα παγκόσμιο σύστημα, στην Κομμουνιστική Διεθνή.

Όπως στο Συμβούλιο ενός μεγάλου εργοστασίου μηχανών, σήμερα, κάθε συνεργείο (squadra) δουλιᾶς (κάθε ειδικότητα) είναι συνδεδεμένο, από την προλεταριακή σκοπιά, με τὰ υπόλοιπα συνεργεία ενός τμήματος και κάθε στιγμή της διομηχανικής παραγωγής συγχωνεύεται από την προλεταριακή σκοπιά, σε όλες τις υπόλοιπες στιγμές και φέρνει στο φῶς την παραγωγική διαδικασία, έτσι και σ' όλόκληρο τον κόσμο το άγγλικό κάρθουνο συγχωνεύεται με τὸ ρωσικό πετρέλαιο, τὸ στάρι της Σιδηρίας με τὸ θειάφι της Σικελίας και τὸ ρύζι τῶν Βερσαλιῶν με τὸ ξύλο της Στυρίας... συγχωνεύονται σ' ένα μοναδικό οργανισμό, υποκείμενο σε μιὰ διεθνή διαχείριση που διευθύνει ὅλο τον πλοῦτο του κόσμου ἐν ὄνόματι:

δλόκληρης τής ἀνθρωπότητας. Μ' αὐτὴ τὴν ἔγνοια τὸ ἐργα-
τικὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο εἶναι ὁ πρῶτος πυρήνας μιᾶς
ἱστορικῆς διαδικασίας πού πρέπει νὰ ἀπολήξει στὴν Κομ-
μουνιστικὴ Διεθνή, ὅχι πιά σὰν πολιτικοῦ ὄργανοῦ τοῦ
ἐπαναστατικοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ σὰν ἀναδιοργάνωση
τῆς παγκόσμιας οἰκονομίας καὶ δλόκληρης τῆς ἀνθρώπινης
κοινωνίας, ἐθνικῆς καὶ παγκόσμιας. Κάθε τωρινὴ ἐπανα-
στατικὴ δραστηριότητα ἔχει ἀξία καὶ εἶναι ἱστορικὰ πραγ-
ματικὰ ἐπαναστατικὴ, στὸ βαθμὸ πού συμμετέχει σ' αὐτὴ
τὴ διαδικασία καὶ στὸ βαθμὸ πού γίνεται κατανοητὴ καὶ ἀπο-
τελεῖ μιὰ πράξη ἀπελευθέρωσης αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀπὸ
τὰ ἀστικά ἐποικοδομήματα πού τὴν συμπιέζουν καὶ τὴν φρα-
κάρουν.

Οἱ σχέσεις πού πρέπει νὰ συνδέουν τὸ πολιτικὸ κόμμα
καὶ τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο, καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ Συν-
δικάτο καὶ τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο, προκύπτουν ἀναγ-
καστικὰ ἀπὸ ὅσα ἔχουμε πει μέχρι τώρα: Τὸ Κόμμα καὶ
τὸ Συνδικάτο ἔδν πρέπει νὰ ἐπιβάλλουν τὸν ἑαυτὸ τους σὰν
κηδεμόνες ἢ σὰν ἐποικοδομήματα συγκροτημένα ἤδη πάνω
στὸ νέο θεσμό, ὅπου ἡ ἱστορικὴ διαδικασία τῆς ἐπανάστασης
λαβαίνει μιὰ ἐλέγξιμη ἱστορικὴ μορφή. Τὸ Κόμμα καὶ τὸ
Συνδικάτο, ἀντίθετα, πρέπει νὰ πάρουν θέση σὰ συνειδητοὶ
παράγοντες τῆς ἀπελευθέρωσης αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀπὸ
τις δυνάμεις καταπίεσης πού συνοψίζονται στὸ ἀστικὸ κρά-
τος. Ὅφείλουν τέλος νὰ αποφασίσουν νὰ ὀργανώσουν τίς
γενικὲς ἐξωτερικὲς (πολιτικὲς) συνθήκες ὅπου ἡ διαδικα-
σία τῆς ἐπανάστασης θὰ λάβει τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ταχύ-
τητα ἀνάπτυξης καὶ ὅπου οἱ ἀπελευθερωμένους παραγωγικὲς
δυνάμεις θὰ βροῦν τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἐξάπλωση.

(Ἐνυπόγραφο, στὸ «Α' Ὁρατινε Νουόβο», 5 Ἰούνη
1920, II, ἀρ. 1).

Η ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΤΑΣΚΑ 90 ΚΑΙ ΤΟ ΣΤΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΤΟΥΡΙΝΟΥ

Στο προηγούμενο φύλλο είχαμε δημοσιεύσει ολόκληρη την εισήγηση για τα Έργαστασιακά Συμβούλια, που έγραψε ο σύντροφος Άντζελο Τάσκα, ύστερα από έντολή της Εκτελεστικής Έπιτροπής του Έργατικού Κέντρου Τουρίνου, και την ύποστήριξε στο Συνέδριο του ίδιου του Έργατικού Κέντρου. Αυτή η εισήγηση όμως δεν προέρχεται: κατά κανένα τρόπο από το «Όρντινε Νουόβο» και δεν εκπροσωπεί κατά συνέπεια ένα πραχτικό, συμφωνημένο κι αποδεχτό συμβιβασμό, σε σχέση με τις θέσεις που αναπτύσσονται στο «Όρντινε Νουόβο» για τη συγκρότηση και τη διάδοση, μιας όρισμένης αντίληψης και θεωρίας γύρω από το κίνημα των Έργαστασιακών Συμβουλίων. Δημοσιεύτηκε λοιπόν — κι έπρεπε να δημοσιευτεί — στο «Όρντινε Νουόβο» αυτή η εισήγηση, όπως ακριβώς δημοσιεύτηκε και η προγραμματική διακήρυξη του συντρόφου Έρκολε Μπούκο στους εργατοτεχνίτες τους οργανωμένους στο Έργατικό Κέντρο της Μπολόνια, δηλαδή σε ντοκουμέντο μιας σημαντικής φάσης στη διαδικασία ανάπτυξης των Συμβουλίων, σαν ντοκουμέντο εκείνης της θεωρητικής και πραχτικής κίνησης που τείνει προς νέους εργατικούς θεσμούς, θεσμούς που σε μιά όρισμένη στιγμή μπορούν να τους συνοφίσουν — και τους συνοφίζουν — όρισμένες αντιπροσωπευτικές προσωπικότητες και όρισμένοι συνδικαλιστές αντιπρόσωποι του προλεταριακού κινήματος.

Ο σύντροφος Τάσκα πίστευε ότι ενεργούσε σωστά όταν αναλάβαινε να είναι: ο εισήγητής στο Συνέδριο αν και δεν είχε εκλεγεί από καμιά συνδικαλιστική οργάνωση. Πίστευε δηλαδή ότι ενεργούσε σωστά όταν αναλάβαινε να γίνει: ο επίσημος εισήγητής της Εκτελεστικής Έπιτροπής του Έργατικού Κέντρου — χωρίς να είναι ακριβώς ο επίσημος εισήγητής — με μιά πόζα και μιά φιγούρα (πόζα και φιγούρα όπου έβρισκες ταυτόχρονα χαρακτηριστικές στιγμές

του «έν μέρει άπιστου»⁹¹ δεσπότη και του μεγάλου δάσκαλου στις άθλιες μηχανογραφίες της πάλης των πολιτικών τάσεων), που έν ήταν δυνατό θά μπορούσαν νά είναι όπως και ύπήρξαν, έξαιρετικά σημαντικές και γραφικές από διανοουμενιστική κι άφηρημένη άποψη, αλλά δέν μπορούσαν πραχτικά νά βοηθήσουν σε τίποτα άλλο από τό νά οδηγήσουν σε παρεξηγήσεις κι αταπάτες και νά εύνοήσουν τις καιροσκοπικές έντριγκες και μανούβρες. Δέν μπορούσαν δηλαδή νά οδηγήσουν, όπως και οδήγησαν, σε κανένα άλλο αποτέλεσμα έξω από τον έκμηδενισμό της Ιστορικής άξίας και σημασίας που τό Συνέδριο του Έργατικού Κέντρου Τουρίνου θά μπορούσε και θά έπρεπε νά έχει.

Η είσίγηση του σύντροφου Τάσκα έγινε στα γρήγορα και δέν στηρίχτηκε σε μιá κεντρική αντίληψη με βάση την έποια θά οργάνωνε τό σύνολο των περιπτώσεων και θά τους έδινε ζωή. Ο σύντροφος Τάσκα δέν ήταν καλά πληροφορημένος πάνω στην εξέλιξη των Έργαστασιακών Συμβουλίων στη Ρωσία, αν και μιá τέτοια πληροφόρηση δέν ήταν και πολύ δύσκολη. Ο σύντροφος Τάσκα μ'α λέει για παράδειγμα ότι «οί τελευταίες έμπειρίες στη Ρωσία μοιάζουν νά έχουν έξηγήσει στην ανάγκη νά έμπιστευόνται τή διεύθυνση των μεμονωμένων εργοστασίων όχι μόνο στους εργάτες του Έργουστασίου, αλλά επίσης και στους κατευθείαν διορισμένους εκπροσώπους των Συμβουλίων της λαϊκής οικονομίας».

Τό «Όργανο Νουόβο» δημοσίεψε στο φύλλο της 16 Αυγούστου 1919 ένα άρθρο με τον τίτλο «Ο σοβιετικός μηχανισμός έθνικοποίησης», όπου αυτή ή συστηματοποίηση των διεθντικών λειτουργιών στο ρώσικο εργοστάσιο περιγράφτηκε, κρίθηκε Ιστορικά και παρουσιάστηκε σαν ή ανώτερη φάση μι'ας εξέλιξης που ένθαρύνθηκε και βοηθήθηκε από τους κομμουνιστές. Στο κεφάλαιο «Για τον έλεγχο της διεύθυνσης της διεμηχανίας» του βιβλίου του Μπουχάριν «Τό πρόγραμμα των κομμουνιστών» (βιβλίο που τυπώθηκε τό Μάη του 1918) αυτή ή συστηματοποίηση τίθεται σαν ούσιαστικό προγραμματικό σημείο των μπολσεβίκων που θέλουν νά ανακόψουν και νά χτυπήσουν τή μικροαστική ψυχολογία

και τις αναρχοσυνδικαλιστικες τάσεις ενός καθυστερημένου μέρους της εργατικης τάξης της Ρωσίας. Η «τελευταία» ρώσικη εμπειρία είναι εκείνη της στρατιωτικοποίησης της βιομηχανίας που έφερε μαζί της σε όρισμένες περιπτώσεις τη διάλυση του Έργοστασιακού Συμβουλίου. Αυτή η διάλυση οφείλεται στο γεγονός ότι εξαιτίας της Ελλειψης κινητήριας δύναμης και βιομηχανικού εξοπλισμού το εργατικό γράτος εξαναγκάστηκε να θάλει σε μερικές βιομηχανίες τεράστιες μάζες χωρικών, που δεν έχουν καθόλου προλεταριακή ψυχολογία και κατά συνέπεια δεν έχουν την ικανότητα της βιομηχανικής αυτοκυβέρνησης. Το Συμβούλιο δεν είχε νόημα γι' αυτές τις καθυστερημένες μάζες των χωρικών (δεν είχε νόημα στο βιομηχανικό χώρο). Η μοναδική μορφή συλλογικής πειθαρχίας που τους ταίριαζε ήταν η πειθαρχία του επαναστατικού στρατού, μαζί με τη φρασεολογία της και τον πολεμικό της ένθουσιασμό.

Αυτές οι ατέλειες και οι ανακρίθειες του σύντροφου Τάσχα στον άφορα τη «βιβλιογραφία» του προβλήματος των Συμβουλίων αποδείχονται ακόμη και από τα πιο προσιτά ντοκουμέντα από άποψη τόπου και χρόνου. Στο κλείσιμο των συζητήσεων που λάβανε χώρα στο Συνέδριο (κλείσιμο που δημιοσιεύτηκε στο «Αβάντι») ο Τάσχα αποδίνει στο Σκιαδέλο τη διατύπωση των ειδικών καθηκόντων του επιτρόπου του τμήματος, διατύπωση που αντίθετα οφείλεται στους ίδιους τους επιτρόπους των τουρινέζικων εργοστασίων και που ο Σκιαδέλο απλώς ξανατύπωσε στο σχέδιό του για τον «Κανονισμό»⁹², που δημοσιεύτηκε στο «Όρντινα Νουόβο» της 8 Νοέμβρη 1919. Η συγκέντρωση και η οργάνωση στον «Κανονισμό» του μεγάλου όγκου εμπειριών και προτάσεων που μάζεψαν οι επιτρόποι του Τουρίνου δεν κόστισαν και λίγο κόπο στην επιτροπή μελέτης των Συμβουλίων και δεν είναι σωστό να αποδοθεί αυτός ο κόπος στο Σκιαδέλο, που δεν έκανε τίποτα άλλο από το να αντιγράψει την τελευταία φιλολογική τους έκφραση.

Έτσι, ο Τάσχα κάνει πολεμική στο σύντροφο Καρίνο στον άφορα την άποψη ότι «κύρια λειτουργία του συνδικάτου δεν είναι: να διαμορφώσει τη συνείδηση του παραγωγού

στον εργάτη, αλλά να υπερασπιστεί τα συμφέροντα του εργάτη σά μισθωτού», άποψη που άποτελεί τή θέση που άναπτύσσεται: στο εισαγωγικό άρθρο «Συνδικαλισμός και Συμβούλια»⁹³ που δημοσιεύτηκε στο «Όργανο Νουόβο» στο ίδιο τεύχος της 8 Νοέμβρη 1919. Όταν ο άναρχοσυνδικαλιστής Καρίνο άνάπτυξε αυτή τή θέση στο έκτακτο Συνέδριο του Έργατικού Κέντρου τó Δεκέμβρη του 1919, και τήν άνάπτυξε με μεγάλη διαλεκτική ικανότητα και θέριμη, έμεις σ' αντίθεση με τó σύντροφο Τάσκα νιώσαμε μιá ευχάριστη έκπληξη και δοκιμάσαμε μιá βαθειά συγκίνηση. Άφου αντιλαμβανόμασταν τó Έργοστασιακό Συμβούλιο σάν τήν ιστορική άρχή μιáς διαδικασίας που άναγκαστικά έπρεπε νά οδηγήσει στην ίδρυση του έργατικού κράτους, ή στάση του σύντροφου άναρχικού και συνδικαλιστή Καρίνο ήταν μιá άκόμη άπόδειξη, της βαθειάς πεποιθήσης που τρέφαμε πάντα έτι: στην πραγματική επαναστατική διαδικασία έλη ή έργατική τάξη αμόθρομητα βρίσκει τήν πραχτική και θεωρητική ένότητά της μέσα στην όποία ένότητα κάθε εργάτης, στο βαθμό που είναι ειλικρινής επαναστάτης, δέν μπορεί παρά νά οδηγηθεί στο νά συνεργαστεί με όλόκληρη τήν τάξη στην έκπλήρωση ενός καθήκοντος που θά ύπάρχει: πάντα μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία και που δέν είναι ένας σκοπός που έρχεται νά προταθεί όλότελα ελεύθερα άπό μιá άτομική συνείδηση και θέληση.

Άλλά έμεις είχαμε — και έχουμε — για τó Έργοστασιακό Συμβούλιο μιάν αντίληψη που λείπει όλότελα άπό τήν εισήγηση του σύντροφου Τάσκα και που δέν τήν έχει: άντικαταστήσει: μέσα σ' αυτή τίποτα τó αντίξό της. Έμεις θεωρούμε τó Έργοστασιακό Συμβούλιο σάν θεσιό όλότελα πρωτότυπο που προέρχεται: άπό τήν κατάσταση στην όποία έχει: οδηγηθεί στην τωρινή ιστορική περίοδο ή έργατική τάξη άπε τή δομή του καπιταλισμού, σάν ένα θεσιό που δέν μπορούμε νά τόν μπερδεύουμε με τó Συνδικάτο και που δέν μπορούμε νά τόν συντονίζουμε και νά τόν υποτάσσουμε στο συνδικάτο, αλλά που αντίθετα με τή γέννησή του και τήν εξέλιξή του επιβάλλει ριζικές άλλαγές στη δομή και τή μορφή του συνδικάτου. Αυτή τή στιγμή ή δομή του καπιταλισμού χαρα-

χτηρίζεται από την επικράτηση του χρηματιστικού κεφαλαίου πάνω στο βιομηχανικό κεφάλαιο, κι από την κυριαρχία της τράπεζας πάνω στο εργοστάσιο, του χρηματιστηρίου πάνω στην παραγωγή εμπορευμάτων και του μονοπωλίου στον ήγγετη της βιομηχανίας. Πράγμα που είναι μια οργανική δομή και κάτι το φυσιολογικό για τον καπιταλισμό και όχι: πια «Ένα ελάττωμα που προκλήθηκε από τις συνθήσεις του πολέμου» όπως υποστηρίζει ο σύντροφος Τάσκα σύμφωνα με τον Κάουτσκι και σ' αντίθεση με τη βασική θέση της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Αυτή την οικονομική θέση οι θεωρητικοί της Τρίτης Διεθνούς (Λένιν, Ζηγκόδινφ, Μπουχάριν, Ρόζα Λούξεμπουργκ, Α. Πάνκοκ κ.λ.π.) την είχαν ήδη υποστηρίξει πριν από τον παγκόσμιο πόλεμο, στηριγμένοι ειδικά στο ύλικό και στα συμπεράσματα ενός διδύλου του Χίλφερντιγκ για το «Χρηματιστικό κεφάλαιο», και την υποστήριξαν επίσης στην πολεμική τους ενάντια στον Κάουτσκι και των άλλων φιλολογικών «ήγγετων» της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, που ήσαν οι «κεντριστές» του διεθνούς εργατικού κινήματος κατά την διάρκεια του πολέμου και μετά. Ξεκινώντας από αυτή την οικονομική θέση οι θεωρητικοί της Διεθνούς θεμελίωσαν από τότε κιόλας τις υπόλοιπες θέσεις τους για την αποικιοκρατία, τον ιμπεριαλισμό και τον εμφύλιο πόλεμο που θα συνέβαιναν αναγκαστικά στην μεγάλη σύγκρουση που πρόβλεπαν ότι έρχότανε για μια νέα μαιρασιά του κόσμου και για την κατάχτηση της παγκόσμιας ήγεμονίας από μέρους της Άγγλιας και της Γερμανίας. Ο εμφύλιος πόλεμος, ή δημιουργία από μέρους των διαφόρων εθνικών προλεταριάτων του κράτους τους και ή αναγνώριση από Ελη τη Διεθνή του Συμβουλίου και του συστήματος των Συμβουλίων σαν της ειδικής μορφής εργατικού κράτους, μορφή που προήλθε αυθόρμητα από την οικονομική και πολιτική κατάσταση που δημιουργήσε για το προλεταριάτο ή σημερινή φάση εξέλιξης του καπιταλισμού, να ποιά είναι ή λογική σειρά των έννοιων που βρίσκονται στη βάση της κομμουνιστικής Διεθνούς και σύμφωνα με την οποία σειρά πρέπει να ειδωθεί ή γέννηση των νέων εργατικών θεσμών. Ο σύντροφος Τάσκα, με το επίχρημα μιας κομμουνιστικής κι επανα-

στατικής φρασσεολογίας, ήρθε σὲ βοήθεια τῶν ὀργανιστῶν καὶ τῶν ρεφορμιστῶν πού ἀπὸ πάντα προσπαθοῦσαν νὰ ἐκφυλίσουν τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο (τὸ ὁποῖο προσπαθεῖ νὰ φέρει τὴν πάλη τῶν τάξεων ἔξω ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς διομηχανικῆς νομιμότητας) ἐπικαλούμενοι τὴν γραφειοκρατικὴ «πειθαρχία», δηλαδὴ ἀναλαμβάνοντας τὸ ρόλο φρουρῶν τῆς διομηχανικῆς νομιμότητας πού δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ κωδικοποίηση μέσα στὸ ἐργοστάσιο τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς ἐκμεταλλευτὲς καὶ στοὺς ἐκμεταλλευομένους.

Ἔτσι λοιπόν, χάρη σ' αὐτὴ τὴν παρέμβαση, τοῦ σύντροφου Τάσκα πού δὲν ἦταν προετοιμασμένος νὰ διαπραγματευτῆ τὸ πρόβλημα οὔτε ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς γενικῆς θεωρίας οὔτε ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς θεωρίας τῶν Συμβουλίων, χάρη λοιπόν σ' αὐτὴ τὴν «ἐπίσημη, ἀλλὰ ὄχι ἐπίσημη» παρέμβαση, πού στὰ μάτια τῶν συνέδρων φάνηκε συμπαθῆς ἐξαιτίας τοῦ χαραχτήρα τῆς ἀμεροληψίας καὶ τῆς ἀνωτερότητας πού εἶχε ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐσωτερικοὺς ἀνταγωνισμοὺς τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος, τὸ Συνέδριο τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου τοῦ Τουρίνου χρησίμευσε μονάχα γιὰ νὰ γενικεύσει τίς παρεξηγήσεις καὶ τίς συγχίσεις, χρησίμεψε δηλαδὴ γιὰ νὰ δικαιώσει μιὰ κατάσταση πραγμάτων πού εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐπιζήμια γιὰ τὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα γενικὰ καὶ γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν συνδικάτων καὶ τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου εἰδικά.

Ὅταν ἀρχίζουμε μαζί μὲ τὸ σύντροφο Τάσκα τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο» εἶχαμε ὑποσχεθεῖ νὰ ἐφαρμόσουμε μεταξύ μας, πρὶν ἀπὸ οἰτιδήποτε ἄλλο τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωση τοῦ ἀμοιβαίου ἐλέγχου καὶ τῆς ἀμοιβαίας κριτικῆς, τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωση δηλαδὴ νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια ἐλεύθερα καὶ χωρὶς οἶκτο, ἐπειδὴ πέρα ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα σκοπεύαμε νὰ ἐγκαταστήσουμε στὴν οὐμάδα μας μιὰν ἰσχυρὴν συνήθεια στὶς μεταξύ μας σχέσεις. Νὰ μᾶς ἐπιτρέψει ὁ σύντροφος Τάσκα νὰ τοῦ ποῦμε διὰ τὴν παρέμβασή του γκρέμισε μέσα σὲ λίγες ὥρες ἓνα ἔργο ἐκπαίδευσης καὶ ἀνύψωσης τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐργατικῆς κουλτούρας πού στὸ «Ὅρντινε Νουόβο» καὶ στὴν οὐμάδα τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο» στοίχισε ἓνα χρόνο δουλειᾶς καὶ ἐντατικῶν προσπαθειῶν.

(Ἐνυπόγραφο, «Α' Ὅρντινε Νουόβο», 5 Ἰούνη 1920, II, ἀφ. 4).

ΣΤΗΝΔΙΚΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΤΑΙΑ

Όταν λέμε συνδικάτο δέν έννοούμε τόν άλφα ή τόν βήτα όρισμό τού συνδικάτου. Τό συνδικάτο γίνετα: Ένας κάποιος θεσμός κι άποχτή όηλαδή μιάν όρισμένη ιστορική φυσιογνωμία στό βαθμό πού οί δυνάμεις και ή θέληση τών εργατών πού τό άποτελούν εκφράζουν μιάν γραμμή και βάζουν στη δράση τους Ένα τέτοιο σκοπό πού νά επιβεβαιώνει τόν όριστόν όρισμό του.

Άντικειμενικά τό εργατικό συνδικάτο είναι: ή μορφή πού παίρνει, ή πού μπορεί νά πάρει άναγκαστικά τό έμπόρευμα - εργασία μέσα στο καπιταλιστικό καθεστώς, όταν οργανώνεται: για νά κυριαρχήσει στην αγορά. Αύτή ή μορφή άποτελείται από Ένα κατεστημένο γραφείο στελεχών, τεχνικών (όταν πράγματι είναι: τεχνικοί) τής όργάνωσης και ειδικών (όταν πράγματι είναι: ειδικοί) στην τέχνη νά συγκεντρώνουν και νά οδηγούν τις εργατικές δυνάμεις κατά τρόπο πού νά πετυχαίνουν Έναν συνολικό συσχετισμό δυνάμεων ύπέρ τής εργατικής τάξης κι ένάντια στην καπιταλιστική εξουσία.

Η ανάπτυξη τής συνδικαλιστικής όργάνωσης χαρακτηρίζεται από τά παρακάτω δυό γεγονότα: 1) Τό συνδικάτο άγκαλιάζει Έναν όλοένα και πιό μεγάλο αριθμό πραγματικών εργατών, πράγμα πού σημαίνει: ότι ένσωματώνει στην πειθαρχία τού σχήματός του Έναν όλοένα και πιό μεγάλο όγκο πραγματικών εργατών. 2) Τό συνδικάτο συγκεντρώνει και γενικεύει τό σχήμα του μέχρι πού ή εξουσία του τής πειθαρχίας και τού κινήματος νά άνατεθεί σε κεντρικό γραφείο. Αύτό όηλαδή άποσπάται από τις μάζες πού τό άποτελούν και βγαίνει έξω από τόν κύκλο τής παραξενιάς, τής λόξας και τών συναισθηματικών διακυμάνσεων πού χαρακτηρίζουν τις μεγάλες θορυβώδεις μάζες. Μονάχα έτσι τό συνδικάτο γίνεται Ικανό νά κάνει συμφωνίες και νά άναλαβαίνει ευθύνες. Μονάχα έτσι τό συνδικάτο άναγκάζει τόν επιχειρηματία νά δεχτεί μιάν όρισμένη νομιμότητα στις σχέ-

σεις του με τὸν ἐργάτη, νομιμότητα πού εἶναι πάντα σέ ἐξάρτηση ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔχει ὁ ἐπιχειρηματίας στὴν φερεγγυότητα τοῦ συνδικάτου, καθὼς κι ἀπὸ τὴν ἐμπιστοσύνη πού ἔχει ἐπίσης ὁ ἐπιχειρηματίας στὴν ἰκανότητα τοῦ συνδικάτου νὰ πετυχαίνει τὸ σεβασμὸ ἀπὸ μέρους τῶν ἐργατικῶν μαζῶν στίς συμβατικές τους ὑποχρεώσεις.

Ὁ ἐρχομὸς αὐτῆς τῆς βιομηχανικῆς νομιμότητας στάθηκε μιά μεγάλη κατάκτηση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀλλὰ αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ μιά τελικὴ κι ὀριστικὴ κατάκτηση. Ἡ βιομηχανικὴ νομιμότητα βελτίωσε τίς συνθήκες τῆς ὕλικῆς ζωῆς τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀλλὰ αὐτὴ δὲν εἶναι πιά τίποτα ἄλλο ἀπὸ ἓνα συμβιβασμὸς, πού ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνεῖ καὶ πού εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν ὑποστοῦμε μέχρις ὅτου ὁ συσχετισμὸς τῶν δυνάμεων θὰ καταστεῖ εὐνοϊκὸς γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη. Ἐάν, λοιπόν, τὰ στελέχη τῆς συνδικαλιστικῆς ὁργάνωσης θεωροῦν τὴ βιομηχανικὴ νομιμότητα ὡς ἓνα ἀπαραίτητο ἀλλὰ ὄχι μόνιμο συμβιβασμὸ, ἐάν αὐτοὶ κατευθύνουν δια τὰ μέσα πού τὸ συνδικάτο μπορεῖ νὰ διαθέσει γιὰ νὰ βελτιώσουν ὑπὲρ τῆς ἐργατικῆς τάξης τὸ συσχετισμὸ τῶν δυνάμεων κι ἂν ἐπίσης αὐτοὶ κατευθύνουν δια τὴν ἀπαραίτητὴ δουλειὰ πνευματικῆς καὶ ὕλικῆς προετοιμασίας γιὰ νὰ μπορέσει σὲ μιά ὀρισμένη στιγμή ἡ ἐργατικὴ τάξη νὰ ἐξαπολύσει μιά νικηφόρα ἐπίθεση ἐνάντια στοῦ κεφάλαιο ὥστε νὰ τὸ ὑποτάξει στοὺς νόμους τῆς τότε μάλιστα τοῦ συνδικάτου εἶναι ἓνα ἐπαναστατικὸ ἐργαλεῖο, τότε μάλιστα ἡ συνδικαλιστικὴ πειθαρχία, ἀκόμα κι ὅταν κατευθύνεται σὲ νὰ κάνει τοὺς ἐργάτες νὰ σέβονται τὴ βιομηχανικὴ νομιμότητα, εἶναι ἐπαναστατικὴ πειθαρχία.

Οἱ σχέσεις πού πρέπει νὰ ὑπάρχουν μεταξὺ συνδικάτου καὶ Ἐργοστασιακοῦ Συμβουλίου πρέπει νὰ εἰδωθοῦν ἀπ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ σκοπιὰ: νὰ δοῦμε ποιά εἶναι ἡ φύση καὶ ἡ ἀξία τῆς βιομηχανικῆς νομιμότητας.

Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο ἀποτελεῖ τὴν ἄρνηση τῆς βιομηχανικῆς νομιμότητας. Τείνει νὰ τὴν ἐμυθώνει ἀνὰ πάσα στιγμή. Τείνει ἀκατάπαυστα νὰ ὀδηγήσει τὴν ἐργατικὴ τάξη στὴν κατάκτηση τῆς βιομηχανικῆς ἐξουσίας, δη-

λαδή τείνει να καταστήσει την εργατική τάξη πηγή της διομηχανικής εξουσίας. Το συνδικάτο είναι ένα στοιχείο της νομιμότητας και έχει υποχρέωση να προσπαθεί να κάνει τους οργανωμένους σ' αυτό εργάτες να σέβονται αυτή τη νομιμότητα. Το συνδικάτο είναι υπεύθυνο απέναντι στους διομηχανούς. Όσο είναι υπεύθυνο απέναντι στους διομηχανούς μιλάει στο βαθμό που είναι υπεύθυνο κι απέναντι στους οργανωμένους σ' αυτό εργάτες: Αυτό εξασφαλίζει τη συνέχεια της δουλειάς και του μισθού, και κατά συνέπεια το ψήμιμο και της στέγης, στον εργάτη και στην οικογένειά του εργάτη. Το Συμβούλιο αντίθετα τείνει, χάρη στον επαναστατικό αυθρημισμό του, να εξαπολύσει ανά πάσα στιγμή τον ταξικό αγώνα. Το συνδικάτο χάρη στο γραφειοκρατικό του χαρακτήρα τείνει να μην αφήσει να ξεσπάσει ποτέ η ταξική πάλη. Οι σχέσεις ανάμεσα στους δυο θεσμούς πρέπει να τείνουν να δημιουργήσουν μια κατάσταση όπου δε θα μπορεί μια απερισκεπτη ενέργεια του Συμβουλίου να οδηγήσει προς τα πίσω και να προκαλέσει την ήττα της εργατικής τάξης, δηλαδή μια κατάσταση όπου το Συμβούλιο θα αποδεχτεί και θα απομιμώσει την πειθαρχία του συνδικάτου. Ταυτόχρονα όμως αυτές οι σχέσεις πρέπει να τείνουν να δημιουργήσουν μια κατάσταση όπου ο επαναστατικός χαρακτήρας του Συμβουλίου θα ασκεί επιροή πάνω στο συνδικάτο και θα γίνει ο χημικός καταλύτης που θα διαλύει τη γραφειοκρατία και τον συνδικαλιστικό κομφορμισμό.

Το Συμβούλιο τείνει να θγει ανά πάσα στιγμή έξω από τη διομηχανική νομιμότητα: Το Συμβούλιο είναι η μάζα που την εκμεταλλεύονται, την τυραννούν και την εξαναγκάζουν σε μια δουλική εργασία και γι' αυτό αυτή τείνει να γενικεύσει κάθε εξέγερση και να δώσει διαλυτική αξία και προοπτική σε κάθε πράξη της εξουσίας της. Το συνδικάτο σαν υπεύθυνο όργανο μέσα στα πλαίσια της νομιμότητας, τείνει να γενικεύει και να διαιώνίζει αυτή τη νομιμότητα. (Οι σχέσεις μεταξύ συνδικάτου και Συμβουλίου πρέπει να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις ώστε η έξοδος από τη νομιμότητα και η επίθεση της εργατικής τάξης να συμβούν στην πιο εύνοϊκή στιγμή για την εργατική τάξη, δηλαδή

νά ξεσπάσουν όταν ή εργατική τάξη θά διαθέτει εκείνη τήν ελάχιστη προπαρασκευή πού θεωρείται απαραίτητη για μιιά όριστική νίκη.

Οί σχέσεις ανάμεσα στο συνδικάτο και τό Συμβούλιο ζέν μπορούν νά στηριχτούν σε κανένα άλλο δεσμό εκτός από τόν παρακάτω: Ή πλειοψηφία ή ένα σημαντικό μέρος τών εκλογέων του Συμβουλίου πρέπει νά είναι οργανωμένοι και στο συνδικάτο. Κάθε άλλη απόπειρα νά συνδέσουμε αυτούς τούς δυό θεσμούς με σχέσεις Ιεραρχικής εξάρτησης ζέν μπορεί νά οδηγήσει πουθενά άλλου παρά μόνο στον εκμυθρευισμό τών δυό τους.

Ήάν, ή αντίληψη πού θέλει τό Συμβούλιο νά είναι ένα απλό όργανο του συνδικαλιστικού αγώνα υλοποιηθεί σε γραφειοκρατική πειθαρχία και σε δικαίωμα άμέσου έλέγχου του συνδικάτου πάνω στο Συμβούλιο, τότε τό Έργοστασιακό Συμβούλιο θά στερέψει από τή δύναμη της επαναστατικής εξέλιξης και σά μορφή της πραγματικής ανάπτυξης της προλεταριακής επανάστασης πού τείνει νά δημιουργήσει αυθόρμητα νέους τρόπους παραγωγής και δουλειάς και νέους τρόπους πειθαρχίας, πού τείνει μ' άλλα λόγια νά δημιουργήσει τήν κομμουνιστική κοινωνία. Άφου τό Έργοστασιακό Συμβούλιο γεννιέται σε στενή σχέση με τή θέση πού ή εργατική τάξη έρχεται νά κατακτήσει στο χώρο της βιομηχανικής παραγωγής κι άφου άποτελεί μιιά Ιστορική αναγκαιότητα για τήν εργατική τάξη, αυτό σημαίνει ότι ή απόπειρα νά τό υποτάξουμε Ιεραρχικά στο συνδικάτο θά προκαλέσει άργά ή γρήγορα μιιά σύγκρουση ανάμεσα στο πρώτο και στο τελευταίο. Ή δύναμη του Έργοστασιακού Συμβουλίου βρίσκεται στο γεγονός ότι αυτό γίνεται άποδεχτό από τή συνείδηση τών εργατικών μαζών και ότι άποτελεί αυτό τό ίδιο αυτή τή συνείδηση, πού ζητά τήν αυτόνομη χειραφέτησή της και τήν επιβεβαίωση της ελευθερίας της στις πρωτοβουλίες της για τή δημιουργία της Ιστορίας, άφου όλόκληρη ή μάζα συμμετέχει στη ζωή του Συμβουλίου και νιώθει νά γίνεται κάτι τι χάρη στη δική του δραστηριότητα. Άντίθετα στη ζωή του συνδικάτου συμμετέχει ένας

πολύ μικρός αριθμός οργανωμένων εργατών. Ἡ πραγματική δύναμη τοῦ συνδικάτου μάλιστα βρίσκεται σὸ παραπάνω γεγονός. Ἀλλὰ σὸ παραπάνω γεγονός ἐπίσης βρίσκεται καὶ ἡ ἀδυναμία τοῦ συνδικάτου ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ σὲ δικτατορία χωρὶς ν' ἀντιμετωπίσει πολὺ σοβαροὺς κινδύνους.

Ἄν, ὁμως, ἀπ' τὴν ἄλλη τὸ συνδικάτο στηριχθεῖ ἄμεσα πάνω στὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια, ὄχι γιὰ νὰ τοὺς ἐπιβληθεῖ, ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνεῖ μιὰ ἀνώτερή τους μορφή, τότε ἡ ξεχωριστὴ τάση τῶν Συμβουλίων νὰ κινούνται σὲ κάθε εὐκαιρία ἔξω καὶ πέρα ἀπὸ τὴ βιομηχανικὴ νομιμότητα καὶ νὰ ἀποδυναμώθουν ἀνὰ πάσα στιγμή τὴ διαλυτικὴ δράση τῆς πάλης τῶν τάξεων θὰ ἀντανακλόνταν καὶ σὸ συνδικάτο. Κι ἔτσι τὸ συνδικάτο θὰ ἔχανε τὴν ἰκανότητά του νὰ ἀναλαβαίνει ὑποχρεώσεις, δηλαδὴ θᾶχανε τὸ χαρακτήρα του σὰν πειθαρχικῆς καὶ κανονιστικῆς δυνάμεως τῶν περσομηχανικῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἐὰν ὁμως οἱ οργανωμένοι σὸ συνδικάτο ἐργάτες τοῦ ἐπιβάλλουν μιὰν ἐπαναστατικὴν πειθαρχία, τοῦ ἐπιβάλλουν μιὰ πειθαρχία ποὺ νὰ παρουσιάζεται στὶς μάξες σὰν μιὰ ἀναγκαιότητα γιὰ τὸ θρίαμβο τῆς ἐργατικῆς ἐπανάστασης καὶ ὄχι σὰ μιὰ ὑπηρεσία πρὸς τὸ κεφάλαιο, τότε αὐτὴ ἡ πειθαρχία θὰ γίνεῖ ἀναμφίβολα δεχτὴ καὶ θὰ υἱοθετηθεῖ ἀπὸ τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο. Θὰ γίνεῖ ἡ φυσικὴ μορφή τῆς δράσης ποὺ θὰ κατευθύνει τὸ Συμβούλιο. Ἐὰν τὸ γραφεῖο τοῦ συνδικάτου μετατραπῆ σὲ ἓνα ὄργανο ἐπαναστατικῆς προπαρασκευῆς καὶ σὰν τέτοιο παρουσιάσει στὶς μάξες χάρη στὴ δράση ποὺ θὰ καταφέρει νὰ ἀναπτύξει, χάρη στοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸ ἀποτελοῦν καὶ χάρη στὴν προπαγανδιστικὴ του δουλειά, τότε τὸν συγκεντρωτικὸ καὶ ἀπόλυτο χαρακτήρα του οἱ μάξες θὰ τὸν δοῦν σὰν μιὰ μεγάλη ἐπαναστατικὴ δύναμη καὶ σὰν μιὰ ἀκόμη προϋπόθεση (καὶ μάλιστα ἀπὸ τίς πιδό σημαντικῆς) γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἀγῶνα ὅπου εἶναι οὐσιαστικὰ στρατευμένοι.

Στὶς ἰταλικὰς συνθήκες, ἡ συνδικαλιστικὴ γραφειοκρατία θεωρεῖ τὴ βιομηχανικὴ νομιμότητα σὰν κάτι αἰώνιο. Γιατὸ καὶ πάρα πολὺ συχνὰ ὑπερασπίζεται αὐτὴ τὴ νομι-

μότρητα από την ίδια σκοπιά που την υπερασπίζεται κι ο ιδιοκτήτης, επειδή βλέπει μονάχα το χάος και την αυθαιρεσία σε κάθε τι που προέρχεται από την εργαζόμενη μάζα. Αυτός δεν μπορεί να γενικεύσει την πράξη της εξέγερσης του εργάτη ενάντια στην καπιταλιστική πειθαρχία, αλλά τη βλέπει μονάχα σαν ύλική δύναμη μιας πράξης που αυτή καθαυτή είναι χυδαία. Έτσι έγινε και η ιστοριούλα για «το αδιάβροχο του χαμάλη» βρήκε πλατειά διάδοση και έρμηνεύτηκε από ήλιθιους δημοσιογράφους κατά τον ίδιο τρόπο με το παραμύθι για την «κοινωνικοποίηση των γυναικών στη Ρωσία». Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες η συνδικαλιστική πειθαρχία δεν μπορεί να είναι τίποτα άλλο από μια ύπηρεσία στο κεφάλαιο. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες κάθε απόπειρα να υποτεταχτεί το Έργοστασιακό Συμβούλιο στο συνδικάτο δεν μπορεί να θεωρηθεί παρά αντιδραστική.

Οι κομμουνιστές στο βαθμό που ζητούν η επαναστατική πράξη να είναι συνειδητή και υπεύθυνη — όσο είναι δυνατό να γίνει αυτό — στον ίδιο βαθμό ζητούν η επιλογή — όσο είναι δυνατό να είναι επιλογή — της στιγμής που θα εξαπολύσουν την εργατική επίθεση να παραμείνει στα χέρια του πιο συνειδητού κι υπεύθυνου τμήματος της εργατικής τάξης, δηλαδή στο τμήμα εκείνο της εργατικής τάξης που είναι οργανωμένο στο Σοσιαλιστικό Κόμμα και που συμμετέχει πιο ενεργητικά στη ζωή της οργάνωσης. Γιαυτό οι κομμουνιστές δεν μπορούν να θέλουν να χάσει το συνδικάτο την πειθαρχική του δύναμη και το συστηματικό του συγκεντρωτισμό.

Καθώς οι κομμουνιστές θα συγχροτούνται σε μόνιμα οργανωμένες ομάδες μέσα στα συνδικάτα και στα έργοστασια, οφείλουν να μεταφέρουν μέσα στους κόλπους τους τις αντιλήψεις, τις θέσεις και την ταχτική της Τρίτης Διεθνούς. Οφείλουν επίσης να ασκούν επίρροη στη συνδικαλιστική πειθαρχία και να καθορίζουν τους σκοπούς της. Τέλος, οφείλουν να επηρεάζουν τις αποφάσεις των Έργοστασιακών Συμβουλίων και να μετατρέφουν τις παρορμήσεις για εξέγερση, που αναβλύζουν από την κατάσταση που δημιουργεί ο καπιταλισμός στην εργατική τάξη, σε συνείδηση κι επανα-

στατική δημιουργία. Γιαυτό οι κομμουνιστές του Κόσμου δείχνουν τό μεγαλύτερο ενδιαφέρον στό νά προκαλέσουν μέ τήν άσταμάτητη δράση τους (μιά κι έδω βρίσκεται γι' αυτός ή πιό μεγάλη τους ιστορική εϋθύνη) σχέσεις άλληλο-διδίσδυτης και φυσικής άλληλεξάρτησης ανάμεσα στους διάφορους θεσμούς τής εργατικής τάξης, πού νά έμφυσήσουν στην πειθαρχία και στην όργάνωση ένα ζωογόνο επαναστατικό πνεύμα.

(Ανυπόγραφο, στό «1^ο Όργανο Νοέμβιο», 12 'Ιούνη 1920, II όρ. 5).

ΑΤΟ ΕΠΙΧΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ

Κάθε μορφή πολιτικής έξουσίας μπορούμε νά τήν καταλάδουμε και νά τήν δικαιολογήσουμε ιστορικά μονάχα σάν δικαιικό μηχανισμό μιās πραγματικής οικονομικής έξουσίας, μονάχα σάν όργάνωση άμυνας και προυπέθεση ανάπτυξης ενός όρισμένου καθεστώτος στις σχέσεις τής παραγωγής και διανομής τών αγαθών. Αυτός ό θεμελιικός (και στοιχειώδης) κανόνας του ιστορικού ύλιστιού συνοψίζει: όλόκληρο τό σύστημα τών θέσεων πού προσπαθήσαμε νά αναπτύξουμε όργανικά εσον άφορά τό πρόβλημα τών Έργοστασιακών Συμβουλίων. Συνοψίζει τους λόγους γιά τους όποιους, όταν έπεξεργαζόμασταν τά πραγματικά προβλήματα τής προλεταριακής τάξης, είχαμε θεωρήσει: σάν κεντρικές και πρέχουσες τίς θετικές έμπειρίες πού είχανε δημιουργηθεί

ἀπὸ τὸ πλατὺ κίνημα τῶν ἐργατικῶν μαζῶν μὲ σκοπὸ τὴ δημιουργία, τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὸ συντονισμὸ τῶν Συμβουλίων. Γιατὸ εἶχαμε ὑποστηρίξει δι:

1) Ἡ ἐπανάσταση δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ προλεταριακὴ καὶ κομμουνιστικὴ ὅταν προτείνει καὶ πετυχαίνει νὰ ἀνατρέψει τὴν πολιτικὴ κυβέρνησιν τοῦ ἀστικοῦ κράτους.

2) Ἡ ἐπανάσταση δὲν εἶναι προλεταριακὴ καὶ κομμουνιστικὴ οὔτε ὅταν προτείνει καὶ πετυχαίνει τὴν καταστροφὴ τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν καὶ τῆς διοικητικῆς μηχανῆς διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἡ κεντρικὴ κυβέρνησιν ἀσχεῖ τὴν πολιτικὴ ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης.

3) Ἡ ἐπανάσταση δὲν εἶναι προλεταριακὴ καὶ κομμουνιστικὴ ἀκόμη κι ὅταν τὸ κύμα τῆς λαϊκῆς ἐξέγερσης δίνει τὴν ἐξουσία στὰ χέρια ἀνθρώπων ποὺ αὐτοαποκαλοῦνται (ἢ ἀκόμη καὶ εἶναι εἰλικρινά) κομμουνιστές.

Ἡ ἐπανάσταση εἶναι προλεταριακὴ καὶ κομμουνιστικὴ μονάχα στὸ βαθμὸ ποὺ ἀπελευθερῶναι τις προλεταριακὲς καὶ κομμουνιστικὲς δυνάμεις τῆς παραγωγῆς, ποὺ εἶχαν ἀρχίσει τὴν ἀνάπτυξή τους μέσα στοὺς κόλπους μιᾶς κοινωνίας ὅπου κυριαρχοῦσε ἡ καπιταλιστικὴ τάξη. Ἡ ἐπανάσταση δηλαδὴ εἶναι προλεταριακὴ καὶ κομμουνιστικὴ μονάχα στὸ μέτρο ποὺ καταφέρνει νὰ εὐνοήσῃ καὶ νὰ προωθήσῃ τὴν ἐξάπλωσιν καὶ τὴν συστηματοποίηση τῶν προλεταριακῶν καὶ κομμουνιστικῶν δυνάμεων ποὺ εἶναι ἱκανὲς νὰ ἀρχίσουν τὴν ἀναγκαία ὑπομονετικὴ καὶ μεθοδικὴ δουλειὰ γιὰ νὰ ἐγκαθιδρύσουν ἕνα νέο καθεστῶς ὅσον ἀφορᾷ τις σχέσεις παραγωγῆς καὶ διανομῆς, μιὰ καινούργια τάξη πραγμάτων ποὺ πάντω τῆς νὰ εἶναι ἀδύνατη ἢ ὑπαρξῆ μιᾶς κοινωνίας διαιρεμένης σὲ τάξεις καὶ ποὺ ἡ συστηματικὴ ἀνάπτυξί της θὰ εἶναι: γιὰτὸ νὰ συμπέσει μὲ μιὰ δι:αδικασία μαρξισμοῦ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καὶ μὲ μιὰ συστηματικὴ διάλυσιν τῆς πολιτικῆς ὀργάνωσιν ἀμυνας τῆς ἐργατικῆς τάξης ποὺ διαλύεται σὰν τάξη γιὰ νὰ γίνῃ ἀνθρωπότητα.

Ἡ ἐπανάσταση ποὺ πραγματοποιεῖται μὲ τὴν καταστροφὴ τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἀστικῆς τάξης καὶ μὲ τὴν οἰκοδόμησιν ἑνὸς καινούργιου κρατικοῦ μηχανισμοῦ

ἀφορᾶ καὶ ἐνδιαφέρει ὅλες τὶς τάξεις πού καταπιέζονται ἀπὸ τὸν καπιταλισμό. Αὐτὴ καθορίζεται ἄμεσα ἀπὸ τὸ ὠμὸ γεγονός ὅτι μέσα σὲ συνθήκες ἑλλειψῆς τροφίμων, πού μᾶς κληρονόμησε ὁ ἱμπεριαλιστικὸς πόλεμος, ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ (πού τὴν ἀποτελοῦν τεχνίτες, μικροῖδιοχτῆτες γῆς, μικροαστοὶ διανοούμενοι, ἐξαιρετικὰ φτωχῆς ἀγροτικῆς μάζης καθὼς ἐπίσης καὶ καθυστερημένες προλεταριακῆς μάζης) δὲν ἔχει πιά καμιά ἐξασφάλιση ἀκόμη κι ὅσον ἀφορᾶ τὶς πιδ στοιχειώδεις ἀπαιτήσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση λοιπὸν τείνει νὰ ἔχει κατὰ κύριο λόγο ἀναρχικὸ καὶ καταστροφικὸ χαρακτήρα καὶ νὰ ἐκδηλωθεῖ σὰν μιὰ τυφλὴ ἐκρηξὴ ὀργῆς, σὰ μιὰ τρομαχτικὴ ἀποδέσμευση καταστροφικῆς μανίας χωρὶς συγκρατημένον ἀντικείμενο, πράγματα πού θὰ συγκροτηθοῦν σὲ μιὰ καινούργια κρατικὴ ἐξουσία μονάχα ὅταν ἡ κούραση, ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ πείνα ὀδηγήσουν στὸ νὰ γίνῃ φανερὴ ἡ ἀνάγκη γιὰ ἓνα συγκροτημένο καθεστῶς καὶ μιὰ ἐξουσία πού θὰ ἐπιβάλλει νὰ τὴ σέβονται πραγματικά.

Αὐτὴ ἡ ἐπανάσταση μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ σὲ μιὰ καθαρὴ καὶ ἀπλὴ Συνταχτικὴ Συνέλευση πού θὰ προσπαθῆσῃ νὰ γιατίρει τὶς πληγῆς πού ἐπέφερε στὸν κρατικὸ μηχανισμό τῆς ἀστικῆς τάξης ἢ λαϊκὴ ὀργή. Μπορεῖ νὰ φτάσῃ ὅμως μέχρι καὶ τὰ Σοβιέτ, μέχρι καὶ στὴν αὐτόνομη πολιτικὴ ὀργάνωση τοῦ προλεταριάτου καὶ τῶν ἄλλων καταπιεσμένων τάξεων, ἀλλ' ὅμως δὲν τολμοῦν νὰ πᾶνε πέρα ἀπὸ τὴν ὀργάνωση καὶ νὰ θίξουν τὶς οικονομικῆς σχέσεις καὶ γι αὐτὸ ἀπωθοῦνται πίσω ἀπὸ τὴν ἀντίδραση τῶν ἰδιοκτητριῶν τάξεων. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ προχωρήσῃ μέχρι καὶ τὴν τέλεια καταστροφὴ τῆς ἀστικῆς κρατικῆς μηχανῆς καὶ τὴν καθιέρωση μιᾶς κατάστασης μόνιμης ἀναρχίας, ὅπου ὁ ὑπάρχων πλοῦτος καὶ πληθυσμὸς τῆς χώρας θὰ βαδίζουν πρὸς τὴ διάλυση καὶ τὴν ἐξαφάνιση τσακισμένοι ἀπὸ τὴν ἀδυναμία νὰ προχωρήσουν σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε αὐτόνομη ὀργάνωση. Μπορεῖ τέλος νὰ φτάσῃ μέχρι καὶ τὴν ἐγκαθίδρυση μιᾶς προλεταριακῆς καὶ κομμουνιστικῆς ἐξουσίας, πού θὰ ἐξαντλεῖται σὲ ἀλεπάλληλες καὶ ἀπελπισιμένες προσπάθειες γιὰ νὰ δημιουργήσῃ μ' αὐταρχικὸ τρόπο τὶς οικονομικῆς προϋποθέ-

σεις τῆς ἐπιβίωσης καὶ τῆς ἀνάπτυξής της καὶ πρὸ τελικῶς ὅς ἀνατραπεῖ ἀπὸ τὴν καπιταλιστικὴ ἀντίδραση.

Στὴ Γερμανία, στὴν Αὐστρία, στὴ Βαυαρία, στὴν Οὐκρανία καὶ στὴν Οὐγγαρία ἔχουν ἐπαληθευτεῖ αὐτὲς οἱ ἱστορικῆς ἐξελίξεις. Τὴν ἐπανάσταση ὡς καταστροφικὴ πράξις δὲν ἀκολούθησε ἢ ἐπανάσταση ὡς διαδικασία ἀνασυγκρότησης, μὲ τὴν κομμουνιστικὴ ἔννοια. Ἡ ὑπαρξὴ ἐξωτερικῶν συνθηκῶν — Κομμουνιστικὸ Κόμμα, διάλυση τοῦ ἀστικοῦ κράτους, δυνατῆς συνδικαλιστικῆς ὀργανώσεις, καὶ ἔνοπλο προλεταριάτο — δὲν στάθηκαν ἱκανῆς νὰ καλύψουν τὴν ἀπουσία τῶν παρακάτω προϋποθέσεων: δηλαδὴ τὴν ὑπαρξὴ παραγωγικῶν δυνάμεων ποὺ νὰ τείνουν στὴν ἀνάπτυξη καὶ στὴν ἐπέκταση, στὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς συνειδητοῦ κινήματος τῶν προλεταριακῶν μαζῶν μὲ κατεύθυνση νὰ γονιμοποιήσουν τὴν πολιτικὴ ἐξουσία μὲ οἰκονομικὴ ἐξουσία, στὴν ὑπαρξὴ μιᾶς θέλησης στίς προλεταριακῆς μάζες νὰ εἰσάγουν στὸ ἐργαστάσιο τὴν προλεταριακὴ τάξη πραγμάτων, νὰ κάνουν τὸ ἐργαστάσιο πυρήνα τοῦ νέου κράτους καὶ νὰ οἰκοδομήσουν τὸ νέο κράτος ὡς ἀντανάκλαση τῶν διομηχανικῶν σχέσεων τοῦ ἐργοστασιακοῦ συστήματος.

Νὰ γιατί ἐμεῖς θεωρούσαμε πάντα ὡς καθήκον τῶν ὑπαρχόντων στὸ Σ. Κόμμα κομμουνιστικῶν πυρήνων νὰ μὴν πέσουν στίς παρτικολαριστικῆς⁹⁴ ψευδαισθήσεις (πρόβλημα τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τὶς ἐκλογές, πρόβλημα τῆς συγκρότησης ἐνὸς «πραγματικῶς» Κομμουνιστικοῦ Κόμματος), ἀλλὰ νὰ δουλέψουμε γιὰ νὰ δημιουργήσουμε τὶς μαζικῆς προϋποθέσεις ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὸ νὰ ἀναλυθοῦν ὅλα τὰ ἐπιμέρους προβλήματα ὡς προβλήματα τῆς ὀργανικῆς ἀνάπτυξης τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασης. Μπορεῖ πράγματι νὰ ὑπάρξει ἓνα Κομμουνιστικὸ Κόμμα (ποὺ νὰ εἶναι κόμμα δράσης καὶ ὄχι μᾶ ἀκαδημία καθαρῶν θεωρητικῶν καὶ πολιτικάντηδων, ποὺ σκέφτονται: «σωστὰ» καὶ ἐκφράζονται: «σωστὰ» ἕτοιγον ἀφορὰ τὸν Κομμουνισμό) ἐάν δὲν ὑπάρχει μέσα στίς μάζες τὸ πνεῦμα τῆς ἱστορικῆς πρωτοβουλίας καὶ ἢ ἐπιδίωξη τῆς διομηχανικῆς αὐτονομίας ὥστε αὐτὰ νὰ βροῦν τὴν ἀντανάκλασή τους καὶ τὴ σύνθεσή τους μέσα σ' αὐτὸ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα; Κι ἀφοῦ ὁ σχηματισμὸς τῶν κομμάτων

και η αναδειξη των πραγματικων ιστορικων δυναμεων, που τα κομματα ειναι η αντανάκλασή τους, δεν γίνονται ξαφνικά κι απ' το τίποτα, αλλά παρουσιάζονται σύμφωνα με μιá διαλεχτική διαδικασία, τότε το μέγιστο καθήκον των κομμουνιστικων δυναμεων δεν είναι ακριβώς το να συνειδητοποιήσουν και να οργανώσουν τις παραγωγικές δυνάμεις, που είναι: βασικά κομμουνιστικές, και που θα πρέπει με την ανάπτυξη κι επέκτασή τους να δημιουργήσουν τη σίγουρη και μόνιμη οικονομική βάση της πολιτικής εξουσίας του προλεταριάτου;

"Όμοια, επίσης, μπορεί άρχως το Κόμμα να μη συμμετέχει στους εκλογικούς αγώνες για τους αντιπροσωπευτικούς θεσμούς της αστικής δημοκρατίας, εάν αυτό έχει για καθήκον του να οργανώσει πολιτικά όλες τις καταπιεσμένες τάξεις γύρω από το κομμουνιστικό προλεταριάτο, που για να τ' πετύχει αυτό είναι αναγκαίο γι' αυτές τις τάξεις να γίνει το κυβερνητικό κόμμα με την δημοκρατική έννοια, δεδομένου ότι μονάχα για το κομμουνιστικό προλεταριάτο μπορεί να είναι κόμμα με την επαναστατική έννοια;

Στο βαθμό που θα γίνεται το κόμμα της «δημοκρατικής» εμπιστοσύνης όλων των καταπιεσμένων τάξεων και στο βαθμό που βρίσκεται σε μόνιμη επαφή με όλα τα στρώματα του εργαζόμενου λαού, στο βαθμό αυτό το κομμουνιστικό κόμμα οδηγεί όλα τα στρώματα του λαού στο να αναγνωρίσουν στο κομμουνιστικό προλεταριάτο τη διεθύνουσα τάξη που πρέπει να αντικαταστήσει στην κρατική εξουσία την καπιταλιστική τάξη. Στο βαθμό αυτό επίσης δημιουργεί τις συνθήκες κάτω από τις οποίες είναι δυνατό ή επανάσταση σαν καταστροφή του αστικού κράτους να ταυτιστεί με την προλεταριακή επανάσταση, δηλαδή με την επανάσταση που πρέπει να απαλλοτριώσει τους απαλλοτριωτές και που πρέπει να αρχίσει την ανάπτυξη μιáς νέας τάξης πραγμάτων στις σχέσεις παραγωγής και διανομής.

"Έτσι, στο βαθμό που ισχυρίζεται πως είναι το ξεχωριστό κόμμα του βιομηχανικού προλεταριάτου και στο βαθμό που δουλεύει για να δώσει συνείδηση και σαφή κατεύθυνση στις παραγωγικές δυνάμεις που δημιουργήσει ή καπιταλι-

σμός με την ανάπτυξή του, στο βαθμό αυτό το κομμουνιστικό κόμμα δημιουργεί τις οικονομικές συνθήκες της κρατικής εξουσίας του κομμουνιστικού προλεταριάτου, δηλαδή δημιουργεί τις συνθήκες όπου θα γίνει δυνατό ή προλεταριακή επανάσταση να ταυτιστεί με την λαϊκή εξέγερση ενάντια στο άστυκό κράτος, και όπου αυτή ή εξέγερση θα μετατραπεί σε πράξη απελευθέρωσης των πραγματικών παραγωγικών δυνάμεων που έχουν συσφραστεί στους κόλπους της καπιταλιστικής κοινωνίας.

Αυτές οι διαφορετικές σειρές ιστορικών γεγονότων δεν είναι: αποσπασμένες κι ανεξάρτητες ή μιὰ από την άλλη. Είναι: απλώς οι στιγμές μιὰς και της αυτής διαλεκτικής διαδικασίας ανάπτυξης που στη διάρκειά της οι σχέσεις αιτίας — αποτελέσματος διασταυρώνονται, αντιστρέφονται και συμπλέκονται ή μιὰ με την άλλη. Ή πείρα όμως των επαναστάσεων έχει αποδείξει ότι, μετά τη Ρωσία, όλες οι άλλες επαναστάσεις σε δυο στάδια έχουν αποτύχει και ή αποτυχία της δεύτερης επανάστασης έριξε τις εργατικές τάξεις σε μιὰ κατάσταση εξασθένησης κι απογοήτευσης, που επέτρεψε στην άστυκή τάξη να αναδιοργανωθεί σε ισχυρή βάση και να άρχισε μιὰ συστηματική δουλειά για τή συντριβή των κομμουνιστικών πρωτοποριών που προσπαθούσαν να ανασυγκροτηθούν.

Για εκείνους τους κομμουνιστές που δεν μένουν Ικανοποιημένοι με τὸ να αναμασᾶνε μονότονα τις βασικές αρχές του κομμουνισμού και του ιστορικού υλισμού, αλλά που ζουν με μέσα στην πραγματικότητα του άγώνα και κατανοούν τήν πραγματικότητα έτσι όπως είναι (άπό τήν άποψη του κομμουνισμού και του ιστορικού υλισμού), ή επανάσταση σαν κατάκτηση της κοινωνικής εξουσίας από μέρος του προλεταριάτου δεν μπορεί να γίνει κατανοητή παρά μονάχα σά διολεχτικό προτσές όπου ή πολιτική εξουσία κάνει δυνατή τή διομηχανική εξουσία και αντίστροφα ή διομηχανική εξουσία κάνει δυνατή τήν πολιτική εξουσία. Έτσι, τὸ Σοβιέτ είναι τὸ εργαλείο επαναστατικού άγώνα που επιτρέπει τήν αυτόνομη ανάπτυξη της κομμουνιστικής οικονομικής οργάνωσης, που ξεκινά από τὸ Έργοστασιακό Συμβούλιο

και φτάνει: μέχρι: τὸ Κεντρικὸ Συμβούλιο τῆς οἰκονομίας, τὸ ὄργανο ἐγὼλαδῆ πὺ καθορίζει τὰ πλάνα παραγωγῆς και διανομῆς, πετυχαίνοντας ἔτσι: νὰ ἐξαφανίσει τὸν καπιταλιστικὸ ἀνταγωνισμό. Τὸ Ἐργαστασιακὸ Συμβούλιο, σὰ μορφή τῆς αὐτονομίας τῆς παραγωγῆς στὸ βιομηχανικὸ χῶρο και σὰ βάση τῆς κομμουνιστικῆς οἰκονομικῆς ὀργάνωσης, ἀποτελεῖ τὸ ἐργαλεῖο ἐνὸς θανάσιμου ἀγῶνα ἐνάντια στὸ καπιταλιστικὸ καθεστῶς στὸ βαθμὸ πὺ δημιουργεῖ τις συνθήκες κάτω ἀπὸ τις ὁποῖες ἡ διαιρεμένη σὲ τάξεις κοινωνία καταργεῖται, ἐνῶ κάθε καινούργια διαίρεση σὲ τάξεις γίνεται: «ὕλικά» ἀδύνατη.

Γιὰ τοὺς κομμουνιστὲς πὺ ζοῦν μέσα στὸν ἀγῶνα αὐτὴ ἡ ἀντίληψη δὲν θὰ μείνει μιὰ ἀφηρημένη σκέψη. Ἀντίθετα θὰ γίνει κίνητρο γιὰ πάλη και κέντρισμα γιὰ μεγαλύτερες προσπάθειες ὀργάνωσης και προπαγάνδας.

Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη ἔχει δημιουργήσει στις μάζες ἕνα κάποιο βαθμὸ πνευματικῆς αὐτονομίας, καθὼς κι ἕνα κάποιο πνεῦμα θετικῆς ἱστορικῆς πρωτοβουλίας. Εἶναι ἀπαραίτητο λοιπὸν νὰ ὀργανώσουμε και νὰ μορφοποιήσουμε αὐτὰ τὰ στοιχεία τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, καθὼς ἐπίσης ναὶ νὰ δημιουργήσουμε τις ψυχολογικὲς προϋποθέσεις τῆς ἀνάπτυξῆς τους και τῆς γενίκευσῆς τους στοὺς κόλπους ὄλων τῶν ἐργαζομένων μαζῶν διὰ μέσου τῆς πάλης γιὰ τὸν ἔλεγχο τῆς παραγωγῆς.

Εἶναι ἀπαραίτητο λοιπὸν νὰ προωθήσουμε τὴν ὀργανικὴ συγκρότηση ἐνὸς Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, πὺ νὰ μὴν ἀποτελεῖται θέβαια ἀπὸ ἕνα μικρὸ μπουκέτο δογματικῶν ἡ μικρο-Μακριαβέλλιδων, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἕνα κόμμα κομμουνιστικῆς ἐπανάστατικῆς δράσης, ἕνα κόμμα πὺ νὰ ἔχει σαφὴ συνείδηση τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς τοῦ προλεταριάτου και νὰ ξέρει νὰ ὀδηγεῖ τὸ προλεταριάτο στὴν πραγματοποίηση τῆς ἀποστολῆς του. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο θὰ εἶναι τὸ κόμμα τῶν μαζῶν πὺ θέλουν νὰ ἀπελευθερωθοῦν μετὰ τὰ δικὰ τους μέτρα και αὐτόνομα, ἀπὸ τὴν πολιτικὴ και βιομηχανικὴ σκλαβιά, διὰ μέσου τῆς ὀργάνωσης τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας κι ὄχι ἕνα κόμμα πὺ χορηγοποιεῖ τις μάζες γιὰ τις δικές του ἡρωϊκὲς ἀπόπειρες νὰ μιμηθεῖ τοὺς Γάλλους Γακωβίνους. Εἶ-

ναι λοιπόν ανάγκη νά δημιουργήσουμε, στο βαθμό πού μπορούμε νά πετύχουμε κάτι τέτοιο μέ τή δράση του κόμματος, τίς συνθήκες κάτω από τίς όποιες δε θά έχουμε δυό επαναστάσεις, αλλά ή λαϊκή εξέγερση ενάντια στο άστικό κράτος θά βρεί τίς κατάλληλες οργανωμένες δυνάμεις γιά νά αρχίσει τή μετατροπή του έθνικοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ από εργαλειό πλουτοκρατικῆς καταπίεσης σέ ὄργανο τῆς κομμουνιστικῆς ἀπελευθέρωσης.

(*Ἀνευρόγραφο, στό »Α' Ὁριγόνου Νομόβου, 3 Ἰούνη 1929, II, ἀρ. 4).*

ΟΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Ἔχουμε κιόλας ἐπιμείνει συχνά πάνω στην ἀκόλουθη γενική θέση: Στην ἱστορική περίοδο πού κυριαρχεῖται ἀπό τήν άστική τάξη, όλες οί μορφές ένωσης (ἀκόμη και ἐκείνες πού συγκροτεῖ ή εργατική τάξη γιά νά διεξγάγει τούς ἀγῶνες τῆς), ἐφόσον γεννιοῦνται και ἀναπτύσσονται: στό ἔδαφος τῆς φιλελεύθερης δημοκρατίας, δέν μποροῦν παρά νά εἶναι σύμφωνες μέ τό άστικό σύστημα και τήν καπιταλιστική δομή. Κατά συνέπεια αὐτές οί ένώσεις, ζωῶς γεννήθηκαν κι ἀναπτύχτηκαν μαζί μέ τόν καπιταλισμό, ἔτσι παρακμάζουν κι ἀποσυντίθενται: μαζί μέ τό σύστημα μέσα στο ὁποῖο ἦταν ένσωματωμένες. Πολλά γεγονότα τῆς εργατικῆς ζωῆς στην τωρινή ἱστορική περίοδο (ἀντιπειθαρχία τῶν μαζῶν στις ὀργανώσεις, ἀνταρσίες μεμονωμένων ἐργασιασίων κά-

τω από τήν ἐπιτροπή ἀναρχοσυνδικαλιστικῶν θεωριῶν, ἐπει-
σόδια ἀποθάρυνσης καί ὀξείας ἐξασθένισης, ἐφήμεροι καί πα-
ταγώδεις θρίαμβοι τῶν διαφόρων Μαζανιέλι, πού κατά μάζες
ἐμφανίζονται: στούς δρόμους καί στίς πλατείες) θά ἦσαν ἀκα-
τανόητα ἐάν δέν θεωρηθοῦν στό πλαίσιο τῆς ἀποσύνθεσης
τῶν παραδοσιακῶν θεσμῶν διακυβέρνησης. Ἀντίθετα δια-
κυτό ἐξήγγισται: καί δικαιώνονται ἀπό τήν θασανιστική
κατάσταση, πού χαρακτηρίζει κάθε ἱστορική περίοδο μέσα
στήν ὁποία μιᾶ καταπιεζόμενη τάξη πασχίζει νά ἀπελευθε-
ρωθεῖ ἀπό τίς συνθήκες τῆς σκλαβιάς της καί ἀγωνίζεται νά
ρίξει τίς βάσεις τῶν νέων κανόνων πού θά ὑλοποιοῦν τήν ἱ-
στορική της αὐτονομία. Ἀπό αὐτή τή γενική θέση ξεκινᾶμε
ἐμεῖς γιά νά ἀναπτύξουμε τήν κριτική τῆς συνδικαλιστικῆς
ὀργάνωσης, πού θεωρεῖται: ἀπό παλιά σάν πρωτότυπη μορφή
τῆς ἐργατικῆς τάξης καί σάν αὐτόνομη μορφή ἀνάπτυξης τῆς
κομμουνιστικῆς ἐπανάστασης. Ἀντίθετα, ἐμεῖς ἔχουμε ὑπο-
στηρίξει τήν «πρωτοτυπία» τοῦ Ἐργοστασιακοῦ Συμβουλίου,
τὸ μοναδικό προλεταριακὸ θεσμὸ πού — ἀφοῦ ἔχει γεννηθεῖ
ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου δέν ὑπάρχουν οἱ πολιτικές σχέσεις τοῦ
πολίτη πρὸς πολίτη, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου δέν ὑπάρχει ἐλευθε-
ρία καί δημοκρατία γιά τήν ἐργατική τάξη, ἀλλὰ ὑπάρχουν
μονάχα στήν πιὸ σκληρή τους ὠμότητα οἱ οικονομικές σχέ-
σεις ἐκμεταλλευτῆ πρὸς ἐκμεταλλεόμενο καί καταπιεσθῆ
πρὸς καταπιεζόμενο — ἀντιπροσωπεύει τὴ διαρκὴ προσπά-
θεια γιά ἀπελευθέρωση, πού καταβάλλει ἡ ἐργατικὴ τάξη
ἀπὸ μόνη της, μὲ τὰ δικά της μέσα καί τὰ δικά της συστήμα-
τα, γιά σκοπούς πού δέν μποροῦν νά μὴν εἶναι ἐιδικότητά
της, χωρὶς μεσάζοντες καί χωρὶς ἐκχωρήσεις ἐξουσίας στούς
γραφειοκράτες καί πολιτικάντηδες τῆς καριέρας. Ἀκόμη καί
τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα δέν ἔχει ξεφύγει ἀπὸ αὐτὴ τὴ γενική
διαδικασία διάλυσης καί καταποντίσματος τῶν παραδοσιακῶν
θεσμῶν διακυβέρνησης τῆς διαιρεμένης σὲ τάξεις κοινωνίας.
Ἄλλὰ αὐτό, χάρις στὴ μεγάλη του εὐλυγισία (ἐπειδὴ δὲ βα-
ρύνεται ἀπὸ προσχώσεις ὀργανωμένων συμφερόντων), ἔχει
μάθει νά ἀντιδρᾷ γρήγορα, εἰδικὰ ὅπου εἶναι πιὸ ἔντονη ἡ
ἐπαναστατικὴ τάση (ὅπως στὸ Τουρίνο). Τὸ Κόμμα περνᾷ

μιά κρίση οργανικής μεταμόρφωσης και τὰ στοιχεῖα τοῦ νέου σχήματος εἶναι οἱ ἐργοστασιακὲς κομμουνιστικὲς ὀμάδες.

Ἡ παραδοσιακὴ μορφή ὀργάνωσης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος δὲ διαφέρει ἀπὸ τὴ μορφή ὁποιοῦδήποτε ἄλλου κόμματος πού γεννήθηκε στὸ ἔδαφος τῆς φιλελεύθερης δημοκρατίας. Αὐτὴ ἡ μορφή εἶναι ἡ γενικὴ συνέλευση τῶν μελῶν, πού ἐκλέγει ἓνα ἐκτελεστικὸ γραφεῖο τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς πλειοψηφίας κι ἓνα ἐλεγκτικὸ γραφεῖο. Σ' αὐτὴ τὴ μορφή ὀργάνωσης τοῦ κόμματος θρῖσκονται ἐνσωματωμένες ὅλες οἱ ξεχωριστὲς ἀρχὲς λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτικοῦ συλλόγου: ἡ δι'ἀκριση τῶν ἐξουσιῶν σὲ νομοθετικὴ, ἐκτελεστικὴ καὶ δικαστικὴ καὶ ὁ ἐσωτερικὸς ἀνταγωνισμὸς τῶν... κομμάτων (ἐπαναστατικὲς καὶ μεταρρυθμιστικὲς τάσεις πού προσπαθοῦν νὰ ἐναλλάσσονται στὴν ἐξουσία, μανοῦδράροντας τὸν καιροσκόπο «ἱπποτίσκο») ⁹⁵. Ἐπίσης σ' αὐτὴ τὴ μορφή ὀργάνωσης θρῖσκονται ἀκόμη τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα κάθε συνέλευσης μὲ τὰ ὅποια ἐκφράζεται ἡ ἡγεμονικὴ δημοκρατία: ἡ ἀνευθυνότητα, ἡ ἀναρμοδιότητα, τὸ εὐμετάβολο καὶ ἡ στάση. Αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα «σμπληρῶνονται» φυσικὰ μὲ τὴν ὑπαλληλία καὶ τὴ γραφειοκρατικὴ αὐθαιρεσία τῶν ἐκτελεστικῶν γραφείων. Αὐτὴ ἡ μορφή πού εἶναι χαρακτηριστικὴ ὄλων τῶν ἐνώσεων, πού γεννήθηκαν σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἀστικής πολιτικῆς δημοκρατίας, ἐκφράζει τὴν ἱστορικὴ οὐσία πού ἐνσαρκώνουν οἱ ἴδιες οἱ ἐνώσεις: τὴ θέληση νὰ καταχτήσουν τὴν πλειοψηφία στὶς λαϊκὲς συνελεύσεις (κοινοτικά καὶ ἐπαρχιακὰ Συμβούλια, Κοινοβούλιο) καὶ μάλιστα νὰ καταχτήσουν αὐτὴν τὴν πλειοψηφία μὲ μεθόδους πού εἶναι χαρακτηριστικὲς τῆς δημοκρατίας: δηλαδὴ ἐκθέτοντας μὲ ἔμφαση στὰ σώματα τῶν ἐκλογέων (καὶ θεατώνωντας τους μὲ ὄγκους διὸ θὰ τὰ πραγματοποιήσουν μὲ κάθε θυσία) προγράμματα πού εἶναι τόσο γενικὰ ὅσο εἶναι καὶ συγκεκριμένα. Ἡ συνέλευση εἶναι ἡ μορφή πολιτικῆς ἔνωσης πού ἀντιστοιχεῖ στὸ κράτος πού βασίζεται στὴν ἐδαφικὴ διαίρεση. Αὐτὴ ἡ διαίρεση συνεχίζει τίς συνήθειες τῶν δάρβαρων πληθυσμῶν πού ἐκφράζανε τὴν κυριαρχία τους χτυπώντας τὰ δόρατα στὸ ἔδαφος καὶ ἀλαλάζοντας. Ἡ ψυχολογία τῶν πολιτικῶν συνελεύσεων πού ἐκ-

φράζουν την ανώτατη εξουσία σε δημοκρατικό καθεστώς είναι ή «ψυχολογία του πλήθους», δηλαδή εκφράζουν την επικράτηση των ζωώδικων ένστίχτων και της ανώνυμης ανευθυνότητας πάνω στη λογική και στην πνευματικότητα. Αυτή ή ψυχολογία οδηγεί στο λυντσαρίσμα, αν επικρατήσουν τα λιγότερο ευγενικά αισθήματα, ενώ σε στιγμές λυρικής έξαρσης οδηγεί σε μια άμλλα στα πλαίσια της οποίας ζητούσαν να πάρουν τη θέση των αλόγων στο άρμα που θα κουβαλούσε στο θρίαμβο τη χορεύτρια της ημέρας. Γιαυτό κι ο πιδ έξυπνος και πιδ δραστήριος βουλευτής της Έθνικης Συνέλευσης της Ιταλίας είπε σοβαρά - σοβαρά ότι το Κοινοβούλιο σε σύγκριση με τα Σοβιέτ βρίσκεται στη θέση της πόλης σε σχέση με την βαρβαρική όρδη⁹⁶.

Έπειδή το εργατικό κράτος είναι μια στιγμή της διαδικασίας ανάπτυξης της ανθρώπινης κοινωνίας, που τείνει να ταυτίσει τις σχέσεις της πολιτικής συμπίεσης με τις τεχνικές σχέσεις της βιομηχανικής παραγωγής, γιαυτό το εργατικό κράτος δεν βασίζεται στις έδαφικές διαιρέσεις, αλλά στους οργανικούς σχηματισμούς της παραγωγής: δηλαδή τα εργοστάσια, τα εργοτάξια, τα ναυπηγεία, τα μεταλλεία, τις αγροικίες. Έφόσον το Σοσιαλιστικό Κόμμα οργανώνεται στους τόπους δουλειάς, αυτό παίρνει τη θέση του κόμματος διακυβέρνησης της εργατικής τάξης με τους νέους θεσμούς που επεξεργάζεται ή εργατική τάξη προκειμένου να πραγματοποιήσει την ιστορική της αυτονομία και να γίνει κυρίαρχη τάξη. Το ιστορικό περιεχόμενο της προλεταριακής πολιτικής ένωσης δεν είναι πια μονάχα ή θέληση να αποχτήσει την πλειοψηφία στις λαϊκές συνελεύσεις του άστικου κράτους. Είναι επίσης και ή θέληση να δοτηθεί συγκεκριμένα την εργατική τάξη στο επίπονο έργο της παραπέρα διαμόρφωσής της. Είναι πια δυνατό να προβλέψουμε μια ριζική μεταμόρφωση της οργανωτικής μορφής του κόμματος: Η συνέλευση των μελών, των ξεχωριστών ατόμων, που είναι υπεύθυνα μονάχα άπέναντι στην μπερδεμένη και ναρκωμένη συνείδησή τους, από τη φασαρία από τους δημιουργικούς αυτοσχεδιασμούς κι από το φόβο μήν τυχόν και δεν είναι στο ύψος των πολιτικών θέσεων του προλετα-

ριάτου, ή συνέλευση αυτή θα αντικατασταθεί από συνελεύσεις αντιπροσώπων με αυστηρά καθορισμένη αποστολή, που τις γενικές και θορυβώδεις συζητήσεις θα θελήσουν να τις αντικαταστήσουν συζητήσεις για τα συγκεκριμένα προβλήματα που ενδιαφέρουν τους τεχνίτες του έργοστασίου και που επίσης θα θελήσουν, σπρωγμένοι κι από την αναγκαιότητα της προπαγάνδας και της πάλης που θα διεξάγεται στα εργοστάσια, όπως οι συνελεύσεις του κόμμιατος καταπιαστούν τελικά με την προετοιμασία για την πραγματική κατάκτηση της οικονομικής και πολιτικής εξουσίας από μέρος της προλεταριακής μάζας. Είναι πιά δυνατό να προβλέψουμε τη μεταμόρφωση του Σοσιαλιστικού Κόμματος από ένωση, που γεννήθηκε κι αναπτύχθηκε στο χώρο της φιλελεύθερης δημοκρατίας, σε μιά νέου τύπου όργανωση που είναι: γνώριμα μονάχα του προλεταριακού πολιτισμού.

Στα Τουρίνο, άρχισε να ριζούμε μονάχα το σύνθημα για να συγκροτηθούν κομμουνιστικές ομάδες και να οργανωθούν αυτές άμεσα και να αρχίσουν να λειτουργούν ζωντανά. Στην έσωτερική απεργία των μεταλλουργών, που προηγήθηκε από το γιγάντιο κίνημα του περασμένου Άπριλη, σε κάποιο εργοστάσιο ή κομμουνιστική ομάδα χρειάστηκε να αναλάβει μόλις συγκροτήθηκε, εξαιτίας της ακαταλληλότητας του Συμβουλίου των επιτρόπων τμημάτων, τη διακυβέρνηση της μαστοράντζας, εμποδίζοντας έτσι την καταστροφή της επαναστατικής πειθαργίας και σταματώντας ξαφνικά κάθε διάλυση. Οι έμπειρίες που έχουμε μέχρι τώρα από τα κυριότερα εργοστάσια αντιπροσωπεύουν κιόλας μιά πολύτιμη κληρονομιά που μιά προσεχής συνέλευση εκπροσώπων των ομάδων θα πρέπει να την αξιοποιήσει και να την κάνει προσιτή σε όλους τους συντρόφους του τομέα. Μονάχα από αυτή τη συνέλευση θα μπορέσει να διαμορφωθεί στις βασικές του γραμμές το ένιατο πρόγραμμα δουλειάς που τώρα πιά είναι αναγκαίο: Αυτό το πρόγραμμα θα συγκροτηθεί οργανώνοντας σε ένα σύνολο όλα τα στοιχεία της συγκεκριμένης πείρας που θα προσφέρει ή κάθε ομάδα σαν δική της συμβολή. Είναι δυνατό να πούμε από τώρα κιόλας ότι ή ιστορική φυσιογνωμία του Σοσιαλιστικού Κόμματος θα μεταβλη-

θει χάρη στην ίδρυση των κομμουνιστικών ομάδων. Πιθανότατα αυτή η αντίληψη εκφράζεται με την ιστορική φυσιογνωμία του Ρώσικου Κομμουνιστικού Κόμματος. Το Κόμμα, ενόσω αποτελείται από επαναστάτες εργάτες, αγωνίζεται μαζί με τη μάζα και είναι βαθειά μέσα στη φλεγόμενη πραγματικότητα της επαναστατικής πάλης. Άλλά καθώς αυτό ενσαρκώνει τη μαρξιστική διδασκαλία, η πάλη για τους εργάτες του κόμματος είναι πάλη συνειδητή για έναν συγκεκριμένο και καλά καθορισμένο σκοπό, είναι θείληση καθαρή, είναι πειθαρχία διαμορφωμένη από τα πριν μέσα στις συνειδήσεις και στις θελήσεις. Οι εργάτες του Κόμματος γίνονται έτσι στο εργατικό κράτος μιá βιομηχανική πρωτοπορία, όπως ακριβώς στην περίοδο της πάλης για την ίδρυση της προλεταριακής εξουσίας είναι μιá επαναστατική πρωτοπορία. Ο επαναστατικός ενθουσιασμός μεταφέρεται τώρα στο χώρο της παραγωγής.

Ο κομμουνισμός σά σύστημα νέων κοινωνικών σχέσεων θά εμφανιστεί μονάχα στο βαθμό που θά υπάρχουν οι υλικές προϋποθέσεις για την πραγματοποίησή του: Αυτό τó σύστημα των σχέσεων δέν μπορεί νά επιβληθεί μέσω του νομοθετικού και διοικητικού δρόμου. Το Κομμουνιστικό Κόμμα έχει στα πλαίσια του εργατικού κράτους την αποστολή της ψυχολογικής υποκίνησης των μεγάλων μαζών για νά τίς οδηγήσει στη συνειδητή κι έθελοντική πραγματοποίηση των νέων σχέσεων, που οι νέες συνθήκες θά έχουν κάνει δυνατές. Η είσαγωγή του κομμουνιστικού Σάββατου⁹⁷ σάν «συνήθεια» στις μάζες των Ρώσων προλετάρων οφείλεται στην πειθαρχία των εργατών του Κομμουνιστικού Κόμματος, που έχουν πραγματοποιήσει, διá μέσου των εργοστασιακών ομάδων, από τους πρώτους τó νέο τρόπο δουλειάς και παραγωγής, και αντιπροσωπεύει κατά συνέπεια τó αποκορύφωμα της άρχινομένης επαναστατικής ταξικής πάλης, μαζί με την κατάληψη της πολιτικής εξουσίας και την επιβολή έλέγχου πάνω στη δουλειά και στην παραγωγή.

(Αιτιόγραφο, «Α' Όρισιε Νοτόβο» 17 'Ιούλη 1920, II, άρ. 10).

Η ΡΩΣΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΔΥΝΑΜΗ

Τὸ ἐργατικὸ κράτος, σύμφωνα μὲ τὸ δυναμικὸ ὄρισμὸ τοῦ Λένιν, εἶναι ἓνα ἀστικὸ κράτος χωρὶς τὴν ἀστικὴν τάξην. Τὸ ἐργατικὸ κράτος ὀφείλει νὰ ἐπιλύσει, τόσο στὸν ἐσωτερικὸ τομέα ὅσο καὶ στὸν ἐξωτερικόν, τὰ ἴδια προβλήματα μὲ ἓνα ἀστικὸ κράτος καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιλύσει: αὐτὰ τὰ προβλήματα παρὰ μὲ οὐσιαστικὰ ὄχι πολὺ διαφορετικὰ συστήματα καὶ τεχνικὰ μέσα ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ ἐφαρμόζει ἓνα ἀστικὸ κράτος. Τὸ ρώσικον ἐργατικὸ κράτος ἔχει: ἐπιλύσει: στὸ ἐσωτερικὸ τὰ πρὸ βασικὰ προβλήματα ὑπαρξέως καὶ ἀνάπτυξέως του. Τὸ ὅτι τὰ ἔχει ἐπιλύσει γίνεται φανερὸ μὲ ὁλοζώντανον τρόπο ἀπὸ τὴν ἀποτελεσματικότητά καὶ μαχητικότητά τοῦ στρατοῦ του. «Φυσιολογικά» ὁ στρατὸς εἶναι ἡ πρὸ τυπικὴ ἔκφρασις τῆς πραγματικῆς δυνάμεως ἑνὸς κοινωνικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀπόδειξις αὐτοῦ εἶναι: ὅτι: δὲν μπορούμε νὰ φανταστοῦμε κράτος χωρὶς στρατὸ καὶ οὔτε μπορούμε νὰ φανταστοῦμε στρατὸ πειθαρχημένον, ἀξιόμαχον καὶ πλούσιον σὲ πολεμικὰς πρωτοβουλίας, παρὰ μονάχα σὰ λειτουργία ἑνὸς κράτους σταθερὰ θεμελιωμένου καὶ στηριγμένου στὴ σταθερὴ θέλησις καὶ στὸ σταθερὸ πνεῦμα πειθαρχίας καὶ αὐτοθυσίας τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ἐργατικὴ τάξις εἶναι: στὴ Ρωσία μιὰ μικρὴ μειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ. Ὡστόσο ὅμως αὐτὴ ἦταν καὶ εἶναι ἡ μόνη κοινωνικὴ τάξις ἱστορικὰ προετοιμασμένη νὰ ἀναλάβῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐξουσία. Εἶναι ἡ μόνη ἱκανὴ τάξις ποὺ διαμέσου τοῦ πολιτικοῦ της Κόμματος, δηλαδὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, μπορεῖ νὰ συγκροτήσῃ ἓνα κράτος. Ἡ ρώσικη ἐργατικὴ τάξις ἦταν καὶ εἶναι: ἱστορικὰ ὄριμη καὶ δυνατὴ, ὄχι τόσο γιατί τὰ μέλη της ἀποτελοῦν τὴν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, ἀλλὰ γιατί διὰ μέσου τοῦ πολιτικοῦ της κόμματος ἀποδείχτηκε αὐτὴ ἱκανὴ νὰ ἰδρύσῃ κράτος, ἐπειδὴ δηλαδὴ ἡ ἐργατικὴ τάξις πετυχαίνει νὰ πείσῃ: τὴν πλειοψηφία τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ ἀποτελεῖται: ἀπὸ τὰ ἄμορφα στρώματα τῶν μεσαίων τάξεων, τῶν τάξεων τῶν διανοουμένων καὶ τῶν τάξεων τῶν ἀγροτῶν, ὅτι τὰ ἄμεσα καὶ τὰ μακροπρόθεσμα συμφέροντά της συμπίπτουν μὲ τὰ συμφέροντα αὐτῆς τῆς

πλειοψηφίας. Πάνω σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πειθῶ, πού ἔγινε πλατειά συνείδηση τῆς κοινωνίας, στηρίζεται τὸ κράτος, στηρίζεται ἡ ἔθνικὴ συγκατάθεση γιὰ τὶς πρωτοβουλίες καὶ τὶς ἐνέργειες τῆς ἐργατικῆς ἐξουσίας, στηρίζεται τέλος ἡ πειθαρχία καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἱεραρχίας. Ἱεραρχία; (θὰ ρωτή- σει κανεὶς). Ναι, ἱεραρχία. Ἡ ἐργατικὴ ἐξουσία ἀποτελεῖ τὴν ἐγκαθίδρυση μιᾶς νέας ἱεραρχίας τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Οἱ διανοούμενοι, οἱ ἀγρότες καὶ ὅλες οἱ μεσαῖες τάξεις ἀ- ναγνωρίζουν στὴν ἐργατικὴ τάξη τὴν πηγὴ τῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους, ἀναγνωρίζουν τὴν ἐργατικὴ τάξη σὰν διευθυ- ντικὴ τάξη. Αὐτὲς οἱ τάξεις δταν τοὺς ζητηθεῖ μὲ τὶς ψηφοφο- ρίες γιὰ τοὺς ἀντιπροσωπευτικούς θεσμούς ἐκλέγουν ἀντι- προσώπους γιὰ τὸ Κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης, γιὰ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα. Δηλαδή: Αὐτὲς οἱ τάξεις δίνουν τὶς μάζες τοῦ πεζικοῦ καὶ τοῦ ἵππικοῦ στὸν Κόκκινον Στρατὸ πού ὑπερασπίζεται τὸ κράτος ἀπὸ τὶς ἐξωτερικὲς ἐπιθέσεις, δίνουν τὶς βοηθητικὰς μάζες στὴν ἐργατικὴ στρατιὰ πού πα- λεύει ἐνάντια στὸ κρῦο καὶ τὴν πείνα, δίνουν τοὺς τεχνι- κούς γιὰ τὴ βιομηχανία καὶ τὴ γεωργία, δίνουν τοὺς τεχνι- κούς τῆς πολεμικῆς τέχνης καὶ ὅλες αὐτὲς οἱ τάξεις συμβάλ- λουν καὶ δίνουν ζωὴ στὶς διάφορες λειτουργίες τοῦ κρατι- κοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ρώσικο ἔθνους, πού εἶναι: στὰ χέρια τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ ὄχι πιά στὰ χέρια τῶν καπιταλι- στῶν. Νὰ ποῖο εἶναι τὸ βασικὸ ἱστορικὸ πρόβλημα πού ἔ- χει ἐπιλύσει ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας καὶ νὰ γιατί ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας ἀπόδειξε ὅτι εἶναι ἱστορικὰ ὤ- ριμη καὶ ὅτι εἶναι ὁ θεματοφύλακας τῶν πεπρωμένων τοῦ ρώσικο λαοῦ: Ἡ ἐργατικὴ τάξη τῆς Ρωσίας ὀργάνωσε τὴ ρώσικη κοινωνία μὲ ὅλα τὰ διαφορετικὰ τῆς στρώματα καὶ τὴν ὀργάνωσε μὲ τρόπο πού οἱ κοινὲς προσπάθειες οἱ κοινὲς θυσίες καὶ ἡ κοινὴ θέληση κατευθύνονται σὲ ἓνα μοναδικὸ σκοπὸ: στὴν πραγματοποίηση τοῦ ἐργατικοῦ προγράμματος πού ἀποτελεῖ τὴν ἰδέα καὶ τὴν ἀποστολὴ τοῦ κράτους.

Ἡ Ρωσία τῶν Σοβιέτ σὰν μοναδικὸ ἐργατικὸ κράτος στὸν κόσμον καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ ἓνα σκυλολόι ἀμελίχτων ἐ- χθρῶν ὤφειλε νὰ λύσει καὶ ἓνα δεῦτερο οὐσιαστικὸ πρό- βλημα: δηλαδή νὰ σταθεροποιήσῃ τὴ θέση τῆς στὸ πα- γκόσμιον σύστημα τῶν δυνάμεων. Τὸ ἐργατικὸ κράτος τῆς

Ρωσίας έχει επιλύσει σήμερα αυτό το πρόβλημα και το έχει επιλύσει με τα μέσα και τα συστήματα με τα οποία θα το έλυγε και ένα αστικό κράτος: δηλαδή με τη στρατιωτική δύναμη και νικώντας στον πόλεμο. Δε θα μπορούσε να κάνει διαφορετικά και κανένα άλλο εργατικό κράτος δε θα μπορούσε και δε θα μπορέσει να κάνει διαφορετικά. Ο Κόκκινος Στρατός διέλυσε την Πολωνία και οι καπιταλιστικές δυνάμεις δεν μπόρεσαν να την βοηθήσουν⁹⁸. Αναγκάστηκαν να αφήσουν να πραγματοποιηθεί ή διάλυση της Πολωνίας, αναγκάστηκαν να υποστούν αυτή την ταπεινώση, αναγκάστηκαν να παραδεχτούν ότι είναι ανίκανες να κάνουν τα στρατεύματά τους να προχωρήσουν κι αναγκάστηκαν τέλος να αναγνωρίσουν ότι δεν έχουν στρατό και ότι δεν έχουν τη συγκατάθεση των ανθρώπινων μαζών που κυβερνούν, ότι οι στρατοί τους είναι μόνο άδεις κι άψυχες γραφειοκρατικές οργανώσεις, χωρίς εξουσία και χωρίς κύρος. Η Ρωσία των Σοβιέτ έγινε έτσι παγκόσμια δύναμη, έγινε η πιο μεγάλη από τις παγκόσμιες δυνάμεις, τέτοια που με το βάρος της και το ιστορικό της ανάστημα να μπορεί να εξισοροποιεί ολόκληρο το παγκόσμιο σύστημα του καπιταλισμού. Η Ρωσία με τη στρατιωτική της νίκη, που οφείλεται στην άρετή του στρατού της, τέθηκε επικεφαλής σε παγκόσμια κλίμακα του συστήματος των πραγματικών δυνάμεων που αγωνίζονται ενάντια στον ήγερμονικό καπιταλισμό: Αυτή, ενσαρκώνει την εξέγερση των εργατικών τάξεων ενάντια στους εκμεταλλευτές τους και υποστηρίζεται ρητά από τις εργαζόμενες τάξεις. Αυτή ενσαρκώνει την υπομονή και την πείνα των νικημένων στον παγκόσμιο πόλεμο εθνών. Αυτή ενσαρκώνει την εκδίκηση των εθνών που νίκησαν στρατιωτικά αλλά διαλύθηκαν οικονομικά. Ενσαρκώνει τέλος την εξέγερση των αποικιών που απομωζούν οι μητροπόλεις κι ολόκληρο το άμορφο σύνολο των εξεγέρσεων ενάντια στην ήγερμονική εκμετάλλευση του καπιταλισμού. Αυτή αναπαράγει ακόμη σε παγκόσμια κλίμακα την ίδια Ιεραρχία κοινωνικών αξιών που έχει κιόλας πραγματοποιήσει στο εσωτερικό του κράτους της και πραγματοποιεί, σε παγκόσμια επίσης κλίμακα, μια στιγμή της προλεταριακής δικτατορίας πάνω σε όλες τις μεσαίες τάξεις της ανθρώπινης κοι-

νωνίας για τή συντριβή τής καπιταλιστικής τάξης, πού ανταγωνίζεται τό προλεταριάτο.

Ό παγκόσμιος πόλεμος πού κέρδισε ή 'Αντάντ θάπρεπε, μέ τήν Ειρήνη τών Βερσαλιών και τήν Κοινωνία τών Έθνών⁹⁹, νά εγκαθιδρύσει ένα καθεστώς μονοπωλίου πάνω στόν κόσμο. Τό σύστημα Ισοροπίας κι ανταγωνισμού ανάμεσα στά κράτ θάπρεπε νά τó ακολουθήσει μιá άδιαμφισόητη ήγεμονία. Άλλά, καταχτώντας τή θέση μεγάλης δύναμης ή Ρωσία τών Σοβιετ συνέτριψε τó ήγεμονικό σύστημα, οδήγησε ξανά στην άρχή τής πάλης ανάμεσα στά κράτη και επέβαλε σέ παγκόσμια κλίμακα, μέ μιá μορφή άπόλυτα άπρόδλεπτη για τή σοσιαλιστική σκέψη, τόν άγώνα τής Διεθνούς τών εργαζομένων ενάντια στόν καπιταλισμό.

(Έντύπωμα, «1' Όρει.ε Νουόβο», 11 Αύγούστου 1929, II, άφ. 12).

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ «ΟΡΝΤΙΝΕ ΝΟΥΟΒΟ»

I

Όταν τόν Άπρίλη μήνα του 1919 αποφασίσαμε σέ τρεις ή τέσσερεις ή πέντε συζητήσεις (κι αυτών τών συζητήσεών μας κι αποφάσεων πρέπει νά υπάρχουν τά πρακτικά και οι συμφωνίες, επειδή συντάχτηκαν και καταγράφηκαν σέ πολλά αντίγραφα, ειδικά τά πρακτικά... για τήν έ-

στορία) να αρχίσουμε να τυπώνουμε αυτή την επιθεώρηση του «Όργι:νε Νουόβο»¹⁰⁰ κανείς από μᾶς (κατά πάσα πιθανότητα κανείς...) δεν είχε κατά νου να αλλάξει την όψη του κόσμου ή να αλλάξει τὰ μυαλά και τις καρδιές του πλήθους τῶν ἀνθρώπων ή τέλος να ἀνοίξει ἕναν καινούργιο κύκλο στην ἱστορία. Κανείς ἀπό ἐμᾶς (κατά πάσα πιθανότητα κανείς δὲν μπορούσε να φανταστεί 6.000 συνδρομητές μέσα σὲ μερικούς μῆνες) δὲν ἔκανε ρόδινα ὄνειρα γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐκδόσης. Ἐξάλλου, τί εἴμασταν ἐμεῖς; Τί ἀντιπροσωπεύαμε; Ποιῶν νέων ἰδεῶν οἱ φορεῖς εἴμασταν; Ἄλοῖμονο! Τὸ μοναδικὸ αἶσθημα ποῦ θὰ ἔνωνε σ' ἐκεῖνες τις συνελύσεις ἦταν τὸ αἶσθημα ποῦ μᾶς προκαλοῦσε ἕνα ἀκαθόριστο πάθος γιὰ μιὰν ἀσαφῆ προλεταριακὴ κουλτούρα. Θέλαμε νὰ δράσουμε, νὰ δράσουμε, νὰ δράσουμε¹⁰¹. Νιώθαμε νὰ μᾶς στενεύουν τὰ ρούχα μας, χωρὶς προσνατολισμὸ και θυθιασμένοι στην πυρειασμένη ζωὴ ἐκείνων τῶν μηνῶν ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναχωχὴ, δταν ἔμοιαζε νὰ εἶναι ἄμεσος ὁ καταποντισμὸς τῆς ἰταλικῆς κοινωνίας. Ἄλοῖμονο! Ἡ μοναδικὴ καινούργια κουβέντα ποῦ εἰπώθηκε σ' ἐκεῖνες τις συγκεντρώσεις καταπνίγηκε. Εἰπώθηκε τὸ παρακάτω ἀπὸ κάποιον ποῦ ἦταν τεχνικός: «Πρέπει νὰ μελετήσουμε τὴν ὀργάνωση τοῦ ἐργοστασίου σὰν μέσο τῆς παραγωγῆς. Πρέπει νὰ ἀφιερῶσουμε ὅλη τὴν προσοχὴ μας στὰ καπιταλιστικὰ συστήματα παραγωγῆς και ὀργάνωσης και πρέπει νὰ δουλέψουμε γιὰ νὰ κάνουμε τὴν ἐργατικὴ τάξη και τὸ Κόμμα νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴ τους πάνω σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα». Εἰπώθηκε ἀπὸ κάποιον ἄλλο ὅτι ἀσχολούμασταν με τὴν ὀργάνωση τῶν ἀνθρώπων, με τὴν ἱστορία τῶν ἀνθρώπων και με τὴν ψυχολογία τῆς ἐργατικῆς τάξης: «Πρέπει νὰ μελετήσουμε αὐτὸ ποῦ συμβαίνει μέσα στις ἐργατικὲς μάζες. Ἰπάρχει ἄραγε στην Ἰταλία σὰ θεσμὸς τῆς ἐργατικῆς τάξης κάτι ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ με τὰ Σοβιετ και ποῦ νὰ ἔχει μιὰν ἀνάλογη φύση; Κάτι ποῦ νὰ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ θεβαιώσουμε ὅτι: τὰ Σοβιετ εἶναι μιὰ καθολικὴ μορφή και ὄχι ἕνας θεσμὸς ρωσικός και μόνο ρωσικός; Τὰ Σοβιετ εἶναι ἡ μορφή με τὴν ὁποία, παντοῦ ὅπου ὑπάρχουν προλετάριοι: σὲ ἀγῶνα γιὰ νὰ κατακτήσουν τὴ βιομηχανικὴ τους

αυτονομία, ή έργατική τάξη εκδηλώνει αυτή τή θέληση για χειραφέτηση; Τά Σοβιέτ είναι ή μορφή αυτοδιακυβέρνησης των έργατικών μαζών; Υπάρχει άραγε ένα σπέρμα μιá λόξα, μιá δειλή άπαιτηση για κυβέρνηση των Σοβιέτ στην Ίταλία και τó Τουρίνο;». Κάποιος άλλος πού είχε έντυπωσιαστεί από αυτή τήν έρώτηση στράφηκε ξαφνικά σέ ένα Πολωνό σύντροφο: «Γιατί δέν ενδιαφεροθήκατε ποτέ στην Ίταλία για ένα συνέδριο των έσωτερικών έπιτροπών;» κι έτσι απάντησε σ' εκείνες τις συγκεντρώσεις στις Ίδιες του τις έρωτήσεις: «Ναι υπάρχει στην Ίταλία και στο Τουρίνο ένα σπέρμα έργατικής διακυβέρνησης, ένα σπέρμα για τά Σοβιέτ: Είναι ή έσωτερική έπιτροπή. Νά μελετήσουμε αυτό τόν έργατικό θεσμό. Νά κάνουμε μιάν έρευνα και νά μελετήσουμε λοιπόν τó καπιταλιστικό έργοστάσιο, αλλά όχι σαν όργάνωση τής ύλικής παραγωγής, για τήν όποία θαπρεπε νά έχουμε μιάν ειδική παιδεία, πού δέν τήν έχουμε. Νά μελετήσουμε τó καπιταλιστικό έργοστάσιο σαν αναγκαία μορφή τής έργατικής τάξης. Σαν πολιτικό όργανισμό. Σαν «έθνικό έδαφος» τής έργατικής αυτοδιακυβέρνησης». Αυτή ή κουβέντα ήταν καινούργια. Αυτή ή κουβέντα όμως ειδικά άπορίφτηκε από τó σύντροφο Τάσκα.

Άλλά, τί ζητούσε ό σύντροφος Τάσκα; Αυτός ζητούσε νά μñν άρχίσει καμιά προπαγάνδα πού νά άπευθύνεται άμεσα στις μάζες, αλλά νά γίνει μιá συμφωνία μέ τούς γραμματείς των όμοσπονδιών και των συνδικάτων και τέλος νά προωθηθεί μιá συνάντηση μέ αυτούς τούς γραμματείς και νά διαμορφωθεί ένα σχέδιο έπίσημης δράσης. Όμως έτσι ή όμάδα τού «Όργτινε Νουόβο» θα έρχόταν κι αυτή στο έπίπεδο μιáς άνεύθυνης κλίμας ξιπασμένων και άλογόμυγων¹⁰². Άλλά τότε ποιό ήταν τó πραγματικό πρόγραμμα των πρώτων φύλλων τού «Όργτινε Νουόβο»; Τό πρόγραμμα αυτό ήταν ή άπουσία ένός συγκεκριμένου προγράμματος, έξαιτίας μιáς άσαφούς κι άκαθόριστης άντιμετώπισης των συγκεκριμένων προβλημάτων. Άλλά τότε ποιά ήταν ή κεντρική ιδέα των πρώτων τευχών τού «Όργτινε Νουόβο»; Δέν υπήρχε καμιά κεντρική ιδέα, καμιά έσωτερική όργάνωση τής όλης πού δημοσιεύαμε. Άλλά τί έγγο-

ούσε ο σύντροφος Τάσκα σάν «κουλτούρα», και λέω τί συγ-
 κεκριμένα έννοούσε και όχι γενικά κι άφηρημένα; Νά λοι-
 πόν τί έννοούσε ο σύντροφος Τάσκα σάν «κουλτούρα»: Έννο-
 ούσε «νά θυμάται» και όχι «νά σκέφτεται». Έννοούσε «νά
 θυμάται άποσπάσματα, τετρυμένα λόγια και τή σκαρταδού-
 ρα τής έργατικής σκέψης. Έννοούσε νά κάνει τήν έργατική
 τάξη τής Ιταλίας νά αναγνωρίσει και «νά θυμάται» για
 τήν έργατική τάξη τής Ιταλίας —δτι είναι άμαθής κι ά-
 καλλιέργητη νά θυμάται: δτι ο Λουί Μπλάνκ έχει κάνει
 σκέψεις για τήν οργάνωση τής δουλειάς και δτι τέτοιες σκέ-
 φεις έκαναν τόπο στις πραγματικές έμπειρίες» «νά θυμά-
 ται» άκόμη δτι ο Εύγένιος Φουρνιέ έγραψε ένα καλογραμ-
 μένο σχολαστικό κείμενο για νά σερβίρει ζεστό - ζεστό (ή
 και κρύο - κρύο) ένα σχήμα σοσιαλιστικού κράτους: «νά
 θυμάται» μαζί με τό πνεύμα του Μισελέ (ή του καλού Λευ-
 ίτζι Μολινάρι) τήν κομμούνα του Παρισιού, χωρίς ούτε καν
 νά υποψιάζεται δτι οί Ρώσοι κομμουνιστές θαδίζοντας στα
 ίχνη του Μάρξ ξανασυνδέσανε τό Σοβιέτ —δηλαδή τό σύ-
 στημα των Σοβιέτ, — με τήν κομμούνα του Παρισιού, χω-
 ρίς ούτε καν νά υποψιάζεται δτι οί παρατηρήσεις του Μάρξ
 για τό «θιομηχανικό» χαρακτήρα τής κομμούνας χρησιμο-
 ποιήθηκαν από τους Ρώσους κομμουνιστές για νά κατανοή-
 σουν τά Σοβιέτ για νά επεξεργαστούν τήν ιδέα των Σοβιέτ
 και νά χαράξουν τή γραμμή δράσης του Κόμματός τους,
 πού έγινε Κόμμα κυβερνητικό. Τί πράγμα λοιπόν υπήρξε
 τό «Όρντινε Νουόβο» στα πρώτα του τεύχη; Ήταν μιá έ-
 πιθεώρηση πού θα μπορούσε νά θγει έξίσου στη Νάπολη,
 στην Καλιτανιέτα και στο Μπρίντεζι. Ήταν μιá επιθεώ-
 ρηση άφηρημένης μύρφωσης κι άφηρημένης πληροφόρησης,
 με τήν τάση νά δημοσιεύει ανατριχιαστικές ιστορίες και συ-
 λογραφίες με καλές προθέσεις. Νά λοιπόν τί πράγμα ήταν
 τό «Όρντινε Νουόβο» στα πρώτα του τεύχη, κάτι τό άνορ-
 γάνωτο, ένα προόν μέτριας διανόησης, πού στα τυφλά
 έφαχνε για ένα ιδανικό τόπο και ένα δρόμο για δράση. Αυ-
 τό ήταν τό «Όρντινε Νουόβο», πού στη συνέχεια σπρώχτη-
 κε στις συγκεντρώσεις πού έλαβαν χώρα τον Άπρίλη του
 1919, συγκεντρώσεις άναγκαστικά γραμμένες σε πρακτικά.

Συγκεντρώσεις τέλος όπου ο σύντροφος Τάσκα απόριψε, σαν μη κομφορμιστής για τις καλές παραδόσεις της καθωσπρέπει και ειρηνικής σοσιαλιστικής οικογενειούλας της Ιταλίας, την πρόταση να αφιερώσουμε τις δυνάμεις μας για να «αποκαλύψουμε» μια σοβιετική παράδοση στην ιταλική εργατική τάξη και για να ξιθάψουμε τη μεταλλική, φλέβα του πραγματικού επαναστατικού πνεύματος στην Ιταλία. Πραγματικό γιατί συμπίπτει με ένα καθολικό πνεύμα της εργατικής Διεθνούς, επειδή είναι προϊόν μιας πραγματικής ιστορικής κατάστασης κι επειδή είναι το αποτέλεσμα μιας επεξεργασίας της ίδιας της εργατικής τάξης.

Ο Τολιάτι κι εγώ αποφασίσαμε να κάνουμε ένα πραξικόπημα στη σύνταξη του περιοδικού. Το πρόβλημα των έσωτερικών επιτροπών τέθηκε ρητά στο τεύχος αρ. 7 της επιθεώρησης¹⁰³. Κάποιο βράδυ, πριν να γράψουμε το άρθρο, αναπτύξαμε στο σύντροφο Τερατσίνι τη γραμμή του άρθρου κι ο Τερατσίνι εκφρασε την πλήρη του συγκατάθεση τόσο για τη θεωρία όσο και για την πράξη. Το άρθρο, χάρη στη συγκατάθεση του Τερατσίνι και με τη συνεργασία του Τολιάτι, δημοσιεύτηκε και προκάλεσε όλα όσα είχαμε προβλέψει ότι θα συμβούν: Μας προσκάλεσαν, έμένα τον Τολιάτι και τον Τερατσίνι, να αρχίσουμε συζητήσεις στους μορφωτικούς κύκλους, στις εργοστασιακές συνελεύσεις και μας προσκάλεσαν επίσης οι έσωτερικές επιτροπές να συζητήσουμε σε κλειστές συγκεντρώσεις ελεγκτών και εισπραχτόρων. Συνεχίσαμε. Το πρόβλημα της ανάπτυξης της έσωτερικής επιτροπής έγινε το κεντρικό πρόβλημα, έγινε ή ιδέα του «Όρντινε Νουόβο». Το πρόβλημα αυτό μπήκε σα θεμελιώδες πρόβλημα της εργατικής επανάστασης. Ήταν το πρόβλημα της εργατικής «ελευθερίας». Έτσι το «Όρντινε Νουόβο» έγινε για μας και για δσους μας ακολουθούσαν ή «έφημερίδα των Έργοστασιακών Συμβουλίων». Οι εργάτες αγαπούσαν το «Όρντινε Νουόβο» (αυτό μπορούμε να το θεαϊώσουμε με μεγάλη ικανοποίηση). Αλλά γιατί οι εργάτες αγαπούσαν το «Όρντινε Νουόβο;» Επειδή στα άρθρα αυτής της έφημερίδας ξαναβρίσκανε ένα μέρος από τον έαυτό τους, το καλύτερο μέρος από τον έαυτό τους. Έ-

πειδὴ καταλάβαιναν ὅτι τὰ ἄρθρα τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο» ἦταν διαποτισμένα μὲ τὸ ἴδιο τους τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναζητοῦσε μέσα τους ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα: «Πῶς θὰ μπορέσουμε νὰ γίνουμε ἐλεύθεροι; Πῶς θὰ μπορέσουμε νὰ εἶμαστε κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ μας;». Ἐπειδὴ τὰ ἄρθρα τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο» δὲν ἦσαν ψυχρὰ διαγνωστικὰ κατασκευάσματα, ἀλλὰ ἀναβλύζανε ἀπὸ τὶς συζητήσεις μας μὲ χιλιάδες ἐργάτες κι ἐπεξεργάζονταν αἰσθήματα, θελήσεις καὶ πάθια πραγματικὰ τῆς ἐργατικῆς τάξης τοῦ Τουρίνου, ποὺ εἶχαν δοκιμαστεῖ καὶ προκληθεῖ ἀπὸ ἐμᾶς, καὶ τέλος ἐπειδὴ τὰ ἄρθρα τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο» ἦταν γραμμένα σχεδὸν σὰ «νὰ καταγράψαμε» πραγματικὰ γεγονότα, ποὺ τὰ βλέπαμε σὰ στιγμὲς μᾶς διαδικασίας ἐσωτερικῆς ἀπελευθέρωσης καὶ ἔκφρασης αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς ἐργατικῆς τάξης ἀπὸ μέρους τῆς. Νὰ λοιπὸν γιατί οἱ ἐργάτες ἀγαποῦσαν τὸ «Ὅρντινε Νουόβο» καὶ νὰ μὲ ποιοῦ τρόπο διαμορφώθηκε ἡ ἰδέα τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο». Ὁ σύντροφος Τάσκα δὲ συνεργάστηκε καθόλου γιὰ τὴ διαμόρφωση αὐτῆς τῆς ἰδέας καὶ γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τῆς. Τὸ «Ὅρντινε Νουόβο» ἀνάπτυξε αὐτὴ τὴν ἰδέα του παρὰ τὴ θέληση τοῦ τελευταίου καὶ χωρὶς τὴ «συμβουλή» του στὴν ἐπανάσταση. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἐγὼ βρίσκω τὴν ἐξήγηση γιὰ τὴ σημερινή του στάση καὶ γιὰ τὸν «τόνο» τῆς πολεμικῆς του. Αὐτὸς δὲ δούλεψε κοπιαστικὰ γιὰ νὰ περάσει τὴν «ἀντίληψή του» καὶ (γι' αὐτὸ) δὲν μὲ ξαφνιάζει ποὺ αὐτὴ γεννήθηκε ἄσχημα, ἀφοῦ δὲν τὴν ἀγάπησε, καὶ οὔτε μὲ ξαφνιάζει ποὺ αὐτὸς χειρίστηκε μὲ τόση χοντροκοπιὰ αὐτὸ τὸ ζήτημα καὶ μὲ τόση ἀπερισκεψία καὶ ἑλλειψη ἐσωτερικῆς πειθαρχίας ἀνάλαβε δράση, γιὰ νὰ τῆς ξαναδόσει ἐκεῖνον τὸν ἐπίσημο χαραχτήρα ποὺ εἶχε ὑποστηρίξει καὶ εἶχαμε καταγράψει ἕνα χρόνον πρὶν.

II

Στὸ προηγούμενο σημεῖωμα προσπάθησα νὰ καθορίσω ἀπὸ ποῦ κατάγεται αὐτὴ ἡ πνευματικὴ στάση τοῦ σύντροφου Τάσκα ἀπέναντι στὸ πρόγραμμα τοῦ «Ὅρντινε Νουόβο»,

πρόγραμμα που διαμορφώθηκε σε μία συνεχή πορεία κάτω από την πραγματική πείρα που έμεις αποκτήσαμε για τις πνευματικές και πρακτικές ανάγκες της εργατικής τάξης, γύρω από το κεντρικό πρόβλημα των Έργοστασιακών Συμβουλίων. Έπειδή ο σύντροφος Τάσκα, δεν είχε γνωρίσει αυτή την εμπειρία κι επειδή μάλιστα ήταν ξένος σε ότι είχε σχέση με αυτήν, για το λόγο αυτό δεν μπορούσε να συλλάβει το πρόβλημα των Έργοστασιακών Συμβουλίων μέσα στα πραγματικά ιστορικά του πλαίσια και την οργανική του ανάπτυξη. Όσοσο όμως ύστερα από κάποια ταλάντευση και κάποιο κατανοητό λάθος αυτός προσχώρησε συμβάλλοντας στην επεξεργασία που κάναμε εγώ, ο Τολιάτι και όσοι σύντροφοι θέλησαν να μας βοηθήσουν: Για τον Τάσκα το πρόβλημα των Έργοστασιακών Συμβουλίων ήταν απλούστατα ένα πρόβλημα με την αριθμητική σημασία της λέξης, ήταν ένα πρόβλημα του πώς να οργανώσουμε άμεσα ο λ ό κ λ η ρ η την τάξη των εργατών και αγροτών της Ιταλίας. Σε μία από τις πολεμικές του ο Τάσκα γράφει ότι θεωρεί πώς βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο το Κομμουνιστικό Κόμμα, το Συνδικάτο και το Έργοστασιακό Συμβούλιο. Σ' ένα άλλο σημείο αποδειχνει ότι δεν κατάλαβε τη σημασία του «έθελοντικού» χαρακτήρα που το «Όρντινε Νουόδο» δίνει στις οργανώσεις του Κόμματος και του Συνδικάτου, σ' αντίθεση με το Έργοστασιακό Συμβούλιο που παίρνει μία μορφή «ιστορικής» ένωσης του τύπου που σήμερα μπορούμε να τη συγκρίνουμε μονάχα με εκείνη του αστικού κράτους. Σύμφωνα με την αντίληψη που διαμορφώθηκε στο «Όρντινε Νουόδο», αντίληψη που για να υπάρξει σαν τέτοια χρειάστηκε να οργανωθεί από μίαν ιδέα, δηλαδή την ιδέα της ελευθερίας (και συγκεκριμένα, μέσα στα πλαίσια της τωρινής ιστορικής δημιουργίας, γύρω από την υπόθεση μιας αυτόνομης επαναστατικής δράσης της εργατικής τάξης), το Έργοστασιακό Συμβούλιο λοιπόν είναι θεσμός «δημοσίου» χαρακτήρα, ενώ το Κόμμα και το Συνδικάτο είναι ενώσεις «ιδιωτικού» χαρακτήρα. Στο Έργοστασιακό Συμβούλιο ο εργάτης έρχεται να πάρει μέρος σαν παραγωγός, σά συνέπεια δηλαδή της γενικής του ιδιότητας και σά συνέπεια της θέσης του και της λειτουργίας του

μέσα στην κοινωνία: με τον ίδιο τρόπο ακριβώς που ο πολιτικός έρχεται να πάρει μέρος στο δημοκρατικό κοινοβουλευτικό κράτος. Στο Κόμμα και στο Συνδικάτο ο εργάτης έρχεται να πάρει μέρος «έθελοντικά», αναλαμβάνοντας ένυπόγραφα μίαν υποχρέωση ή υπογράφοντας ένα «συμβόλαιο» που μπορεί να σκίσει οποιαδήποτε στιγμή θελήσει. Γι' αυτό τους λοιπόν τον «έθελοντικό» και «συμβατικό» χαρακτήρα το Κόμμα και το Συνδικάτο δεν μπορούν να υπερβούν από κανένα και με κανένα τρόπο με το Έργοστασιακό Συμβούλιο, που είναι θεσμός αντιπροσωπευτικός, που αναπτύσσεται όχι αριθμητικά αλλά μορφολογικά και τείνει με τις ανώτερες μορφές του να δώσει την προλεταριακή έκδοχή του μηχανισμού παραγωγής και ανταλλαγής που δημιουργήσε ο καπιταλισμός με σκοπό το κέρδος. Γι'αυτό το λόγο αυτό το «Όρντινε Νουόβο» δεν υπόδειχνε την ανάπτυξη των ανώτερων μορφών της οργάνωσης των Συμβουλίων με την πολιτική ορολογία που προσδιόζει στις διαιρεμένες σε τάξεις κοινωνίες, αλλά με αναφορές στη βιομηχανική οργάνωση. Το σύστημα των Συμβουλίων δεν μπορεί, σύμφωνα με την αντίληψη που διαμόρφωσε το «Όρντινε Νουόβο» να εκφραστεί με τη λέξη «δημοσπονδία», ή με κάποια άλλη ανάλογης σημασίας, αλλά μπορεί να παρασταθεί μόνο μεταφέροντας σε ένα ολόκληρο βιομηχανικό κέντρο το πλέγμα των βιομηχανικών σχέσεων που σ' ένα εργοστάσιο συνδέει ένα συνεργείο μ' ένα άλλο συνεργείο, ή έναν τομέα δουλειάς μ' έναν άλλο. Η περίπτωση του Τουρίνου ήταν για μ'ας υποδειγματική και γι' αυτό σ' ένα άρθρο το Τουρίνο ανάγονταν σε ιστορικό εργαστήριο της κομμουνιστικής επανάστασης στην Ίταλία. Σ' ένα εργοστάσιο οι εργάτες είναι παραγωγοί εφόσον συνεργάζονται και με έναν ορισμένο τρόπο είναι τοποθετημένοι ταχτικά από τη βιομηχανική τεχνική, που — με μίαν ορισμένη έννοια — είναι ανεξάρτητη από τον τρόπο ιδιοποίησης των παραγομένων αξιών κατά την παρασκευή του βιομηχανικού προϊόντος. Όλοι οι εργάτες ενός εργοστασίου αυτοκινήτων, είτε είναι αυτοί μεταλλουργοί είτε είναι αυτοί χτίστες, ηλεκτρολόγοι, μαραγκοί κλπ., αποχτούν την ιδιότητα και τη

λειτουργία παραγωγῶν ἐφόσον εἶναι ἐξίσου ἀναγκαῖοι καὶ ἀπαραίτητοι: στήν κατασκευὴ τοῦ αὐτοκινήτου καί, ἐφόσον ἔχουν μιὰ βιομηχανικὴ διάταξη, ἀποτελοῦν ἕναν ὄργανισμό ἱστορικὰ ἀναγκαῖο καὶ ἀπόλυτα ἀδιαχώριστο. Τὸ Τουρίνο ἀναπτύχθηκε ἱστορικὰ σὰν πόλη μὲ τὸν παρακάτω τρόπο: ἐξαιτίας τῆς μεταφορᾶς τῆς πρωτεύουσας στὴ Φλωρεντία καὶ στὴ Ρώμη καὶ χάρις στοῦ γεγονότος ὅτι τὸ Ἰταλικὸ κράτος ἰδρύθηκε ἀρχικὰ σὰν ἐπέχταση τοῦ Πεδεμοντέζικου κράτους τὸ Τουρίνο στρέφθηκε τὴ μικροαστικὴ τάξη του, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἔδωσαν τὸ προσωπικὸ γιὰ τὸ νέο Ἰταλικὸ μηχανισμό. Ἀλλὰ ἡ μεταφορὰ τῆς πρωτεύουσας κι αὐτὴ ἡ ἀφαίμαξη πού τῆς ἔγινε ἀπὸ ἕνα στοιχεῖο χαρακτηριστικὸ τῆς σύγχρονης πόλης δὲν ὀδήγησαν τὴν πόλη στὴν παρακμὴ. Αὐτὴ ἀντίθετα ξαναπῆρε νὰ ἀναπτύσσεται καὶ ἡ καινούργια τῆς ἀνάπτυξη συνέπεσε ὀργανικὰ χέρι μὲ χέρι μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς μηχανικῆς βιομηχανίας καὶ τὸ σύστημα τῶν ἐργοστασίων τῆς Φιάτ. Τὸ Τουρίνο πρόσφερε στοῦ καινούργιο κράτος τὴν τάξη του, τῶν μικροαστῶν διανοουμένων. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς καπιταλιστικῆς οἰκονομίας, καταστρέφοντας τὴ μικρὴ βιομηχανία καὶ τὴ βιοτεχνία τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους, ἔκανε νὰ συρῆσει στοῦ Τουρίνο μιὰ συμπαγῆς προλεταριακὴ μάζα, πού ἔδωσε στὴν πόλη τὴν τωρινὴ τῆς φυσιογνωμία — μιὰ φυσιογνωμία πιθανὸν ἀπὸ τίς πιὸ πρωτότυπες ὀλόκληρης τῆς Εὐρώπης. Ἡ πόλη ἔλαβε καὶ διατήρησε μιὰ φυσιογνωμία πού συγκεντρώθηκε καὶ ὀργανώθηκε φυσικὰ γύρω ἀπὸ τὴ βιομηχανία πού «διευθύνει» ὀλόκληρη τὴν κίνηση τῆς πόλης καὶ ρυθμίζει τὴν ἀνθιστὴ τῆς: Τὸ Τουρίνο εἶναι ἡ πόλη τοῦ αὐτοκινήτου, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο πού οἱ Βερσαλιεῖς¹⁰⁴ εἶναι ὁ οἰκονομικὸς ὄργανισμὸς πού χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ ρύξι, ὁ Καύκασος ἀπὸ τὸ πετρέλαιον ἢ Νότια Οὐαλλία ἀπὸ τὸ κάρβουνο κλπ. Ὅπως σ' ἕνα ἐργοστάσιον οἱ ἐργάτες ἀποχοῦν φυσιογνωμία καθὼς ταχτοποιοῦνται στὶς θέσεις τους, χάρις στὴν παραγωγή ἑνὸς ὀρισμένου πράγματος, πού ἐνώνει καὶ ὀργανώνει ἐργαζομένους τοῦ μετάλλου καὶ τοῦ ξύλου μὲ χτίστες, ἠλεκτρολόγους κλπ. Ἔτσι καὶ στὴν πόλη ἡ προλεταριακὴ τάξη ἀποχοῦν φυσιογνωμία ἀπὸ τὴν ἐπικρατοῦσα, βιομηχανία

πού ρυθμίζει και διευθύνει με τ'ν ύπαρξή της δλόκληρο τ' άστικό σύμπλεγμα. Έτσι, επίσης, σέ εθνική κλίμακα ένας λαός άποχτ'α φυσιογνωμία όπό τις έξαγωγές του, άπό τήν πραγματική συνεισφορά του πού παρέχει στήν οίκονομική ζωή του κόσμου.

Ό σύντροφος Τάσκα, όντας πολύ άπρόσεχτος άναγνώστης του «Όρντινε Νουόβο», δέν κατάλαβε τίποτα άπό αύτή τή θεωρητική έξέλιξη, πού άλλωστε δέν ήταν παρά μι'α μεταφορά στήν Ιστορική πραγματικότητα τής Ίταλίας τών άντιλήψεων πού άνάπτυξε ό σύντροφος Λένιν σέ μερικά κείμενα πού δημοσίεψε σ' αύτό τό ίδιο τό «Όρντινε Νουόβο» και τών άντιλήψεων του άμερικάνου θεωρητικού τών έπαγασατικών συνδικαλιστικών ένώσεων I.W.W.¹⁰⁵ Ντανιέλ ντέ Λεδν¹⁰⁶. Πράγματι ό σύντροφος Τάσκα σέ ένα όρισμένο σημείο έρμηνεύει με μι'α έννοια καθαρά «έμπορική» και λογιστική τό τι άντιπροσωπεύουν τά οίκονομικά σύνολα πού έξφράζονται με τις λέξεις «ρύζι», «ξύλο», «θειάφι» κλπ. Σέ ένα άλλο σημείο άναριωτιέται ποι'α σχέση δέν πρέπει ποτέ ν'ά έμφιλοχωρήσει άνάμεσα στά Συμβούλια. Σ' ένα τρίτο σημείο βρίσκει ότι στήν προυντονική άντίληψη του έργοστασίου ή κυβέρνηση καταστρέφει τήν πρωτοτυπία τής ιδέας πού άνέπτυξε τό Όρντινε Νουόβο» μολοντί στο ίδιο τεύχος τής 5 Ιούνη, όπου δημοσιεύτηκαν τό άρθρο «Τό Έργοστασιακό Συμβούλιο»¹⁰⁷ και τό σχόλιο για τό Συνέδριο του εργατικού κέντρου, άναδημοσιεύτηκε κι ένα άπόσπασμα άπό τό κείμενο για τήν Παρισινή Κομμούνα του Μάρξ, όπου αύτός ό τελευταίος ρητά ύπαινίσσεται τό βιομηχανικό χαρακτήρα τής κομμουνιστικής κοινωνίας τών παραγωγών. Σ' αύτό τό έργο του Μάρξ θρήκαν ό Ντέ Λεδν και ό Λένιν τούς βασικούς πυρήνες τών άντιλήψεών τους. Με τέτοια στοιχεία λοιπόν προετοιμάσαμε κι έπεξεργαστήκαμε τά άρθρα του «Όρντινε Νουόβο», πού ό σύντροφος Τάσκα άπόδειξε — άκόμη μι'α φορά και χάρη άκριβώς στο τεύχος όπου είχε τήν καταγωγή της ή πολεμική — ότι τά διαβάξει πολύ επιπόλαια και χωρίς ν'ά πολυπροσέχει τό ιδεολογικό και Ιστορικό τους περιεχόμενο.

Δέ θέλω ν'ά έπαναλάβω στους άναγνώστες αύτής τής

πολεμικής δλα τὰ ἐπιχειρήματα, πού ἔχουμε ἀναπτύξει: κίβ-
 λας, προκειμένου νὰ ἐξηγήσω δι τι ἡ ἰδέα τῆς ἐργατικῆς ἐ-
 λευθερίας ὑλοποιεῖται: πρωταρχικά μὲ τὸ Ἐργοστασιακὸ
 Συμβούλιο. Θέλησα μονάχα νὰ ἀναφερθῶ σὲ μερικοὺς βασι-
 κούς λόγους γιὰ νὰ ἀποδείξω πῶς λησιμόνησε ὁ σύντροφος
 Τάσκα τὴν ἐσωτερικὴ διαδικασία ἀνάπτυξης τοῦ προγράμ-
 ματος τοῦ «Ὀρντινε Νουόβο». Σὲ ἓνα παράρτημα, πού θὰ
 ἀκολουθήσει αὐτὰ τὰ δυὸ σύντομα ἄρθρα¹⁰⁸, θὰ ἀναλύσουμε
 μερικά σημεῖα τῆς ἔκθεσης πού ἔκανε ὁ Τάσκα, στὸ βαθμὸ
 δέξαια πού μᾶς φαίνεται: σκόπιμο νὰ τὰ διευκρινίσουμε καὶ
 νὰ ἀποδείξουμε τὴν συνέπειά τους. Ἵπάρχει διμῶς ἓνα ση-
 μεῖο πού πρέπει: νὰ διευκρινιστεῖ ἀμέσως. Πρόκειται γιὰ
 τὸ σημεῖο δπου ὁ Τάσκα, μιλώντας γιὰ τὸ χρηματιστικὸ κε-
 φάλαιο, γράφει: δι τι τὸ κεφάλαιο «φεύγει», ἀποσπᾶται: ἀπὸ
 τὴν παραγωγή κι ἀπελευθερώνεται... Ὅλο αὐτὸ τὸ παστί-
 τσιο γιὰ τὴ φυγὴ καὶ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ... χαρτονομί-
 σματος δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς θεωρίας
 γιὰ τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια. Ἐμεῖς ἔχουμε διαπιστώ-
 σει ἀπλούστατα δι τι τὸ π ρ ὁ σ ω π ο τοῦ καπιταλιστὰ ἀπο-
 σπᾶται: ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς παραγωγῆς καὶ ὄχι τὸ κεφάλαιο
 ἔστω κιὰν αὐτὸ τὸ τελευταῖο εἶναι χρηματιστικὸ κεφάλαιο.
 Καὶ ἔχουμε διαπιστώσει: ἀκόμη δι τι τὸ ἐργοστάσιο δὲν διευ-
 θύνεται πιά προσωπικά ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτη του, ἀλλὰ ἀπὸ
 τὴν τράπεζα καὶ διὰ μέσου μιᾶς βιομηχανικῆς γραφειοκρα-
 τίας, πού τείνει νὰ ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴν παραγωγή ὅπως ἀ-
 κριδῶς καὶ ἡ κρατικὴ γραφειοκρατία ἀδιαφορεῖ γιὰ τὴ δη-
 μόσια διοίκηση. Αὐτὴ ἡ εἰσαγωγή μᾶς χρειαζότανε γιὰ τὴν
 ἱστορικὴ ἀνάλυση τῶν νέων ἱεραρχικῶν σχέσεων πού ἔρ-
 χονται νὰ ἐγκυβερνοῦν στὸ ἐργοστάσιο καὶ γιὰ νὰ προσ-
 διορίσουμε τὸν ἐρχομὸ μιᾶς ἀπὸ τίς πιὸ σημαντικῆς ἱστορι-
 κῆς προϋποθέσεις τῆς βιομηχανικῆς αὐτονομίας τῆς ἐργα-
 τικῆς τάξης, τῆς ὁποίας ἡ ὀργάνωση κατὰ ἐργοστάσιο τεί-
 νει νὰ ἐνσωματώσει τὴν πρωταρχικὴ ἐξουσία πάνω στὴν
 παραγωγή. Ἡ ὑπόθεση τῆς «φυγῆς» καὶ τῆς «ἀπελευθέρ-
 ωσης» τοῦ κεφαλαίου εἶναι μᾶλλον μιὰ ἀνόητη ἐπινόηση
 τοῦ σύντροφοι Τάσκα, πού ἐνῶ ἀναφέρεται σὲ μιὰ βιβλιο-
 κριτικὴ πού ἔκανε στὸ βιβλίο τοῦ Ἄρτουρο Λαμπριόλα γιὰ

τὸν «Καπιταλισμὸς» — διδλοκριτικὴ πού δημοσιεύτηκε στὴν «Κοριέρε Οὐνιβερσιτάριο»¹⁰⁹ — γιὰ νὰ ἀποδείξει ὅτι τὸν ἔχει «ἀπασχολήσει» τὸ ζήτημα τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου (ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ Λαμπριόλα ὑποστηρίζει: μὴ θέση ὀλότελα ἀντίθετη ἀπὸ τὴ θέση τοῦ Χίλφερντιγκ¹¹⁰, πού κατόπιν ἔγινε καὶ θέση τῶν μπολσεβίκων) στὴν πραγματικότητα ἀποδείχνει ὅτι: ὁὖν ἔχει καταλάβει: ἀπολύτως τίποτα καὶ ὅτι ἀντίθετα ἔχει χτίσει ἕνα πυργάκι: πάνω σὲ μπερδεμένες ἀναμνήσεις καὶ σὲ λόγια χωρὶς περιεχόμενο.

Αὐτὴ ἡ πολεμικὴ χρησίμεψε γιὰ νὰ ἀποδείξουμε ὅτι οἱ ἔντονος κατηγορίες μου γιὰ τὴν εἰσήγηση τοῦ Τάσκα ἦταν πολὺ βασικές: Ὁ Τάσκα δηλαδὴ διέθετε ἕνα ἐπιπόλαιο πασάκιμα πάνω στὸ πρόβλημα τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων καὶ τὸ μόνο πού εἶχε ἦταν μὴ ἀκατανίκητη μανία νὰ ἐκθέσει: τὴν ἀποψή «του», νὰ ἀρχίζει τὴ δράση «του» καὶ νὰ ἀνοίγει: μὴ νέα ἐποχὴ στὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα.

Τὸ σχόλιο γιὰ τὸ Συνέδριο τοῦ Ἐργοστασιακοῦ Κέντρου καὶ γιὰ τὸ γεγονός τῆς παρέμβασης τοῦ σύντροφου Τάσκα, μὲ σκοπὸ νὰ προσκαλέσει: τὴν ψήφιση μιᾶς εἰσήγησης μὲ ἐκτελεστικὸ χαρακτήρα, ὑπαγορεύτηκε ἀπὸ τὴ θέληση νὰ διατηρήσουν σὲ ὄλη του τὴν ἔκταση τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπιθεώρησής μας. Τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια ἔχουν γιὰ πηγὴ δικαίου τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τους. Δὲν μποροῦν καὶ ὁὖν πρέπει: νὰ ἀποδεχτοῦν τὴ νομοθεσίαν γιὰ τοὺς συνδικαλιστικούς ὀργανισμούς, τοὺς ὁποίους ἀκριβῶς ἔχουν γιὰ ἀμεσο στόχο νὰ ἀνανεώσουν ἀπὸ τὰ θεμέλιά τους. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο τὸ κίνημα τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων ἀπαίτει ἡ ἐργατικὴ ἐκπροσώπηση νὰ ἐκπορεύεται κατευθεῖν ἀπὸ τὴς μάζας καὶ νὰ συνδέεται: μὲ τὴ μάζα μὲ μιὰ αὐστηρὰ καθορισμένη ἀποστολή. Ἡ παρέμβαση σ' ἕνα ἐργατικὸ συνέδριο τοῦ σύντροφου Τάσκα σὰν εἰσηγητὴ, χωρὶς νὰ ἔχει: σταλεῖ ἀπὸ κανένα, ἦταν σὲ τέτοιο βαθμὸ σ' ἀντίθεση μὲ τὴν ἰδεολογικὴ κατεύθυνση τοῦ «Ὀρντινε Νουόβο» πού τὸ σχόλιό μας μ' αὐτὴ τὴν τραχειὰ μορφή ἦταν ὀλότελα δικαιολογημένο καὶ ἀπόλυτα ἀναγκαῖο.

¹⁰⁹Υπογραμμένο, Ἄντόνιο Γκράμοι, «*Α' Ὀρντινε Νουόβο*», σ. 11 Ἀύγ. 1920, II, ἀρ. 11 καὶ 29 Ἀύγ. 1920, II, ἀρ. 11).

ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

I

Ύστερα από το Σορέλ ¹¹¹ κατόντησε κοινοτοπία τὸ νὰ ἀναφέρεται κανεὶς στὶς πρῶτες χριστιανικὲς κοινότητες γιὰ νὰ κριτικάρει τὸ σύγχρονο προλεταριακὸ κίνημα. Ἄλλὰ πρέπει νὰ ποῦμε ἀμέσως ὅτι ὁ Σορέλ δὲν εἶναι μὲ κανένα τρόπο ὑπεύθυνος γιὰ τὴν πνευματικὴ φτώχεια καὶ χοντροκοπιὰ τῶν Ἰταλῶν θαυμαστῶν του, ὅπως κι ὁ Κάρλ Μάρξ δὲν εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὶς παράλογες ἰδεολογικὲς ἐπινοήσεις τῶν «μαρξιστῶν». Στὸ χωρὸ τῆς ἱστορικῆς ἔρευνας εἶναι ἓνας «ἐφευρέτης», ποῦ δὲν μπορούμε νὰ τὸν μιμηθοῦμε καὶ ποῦ δὲ θέτει στὴ διάθεση ὄσων θὰ ἤθελαν νὰ γίνουν μαθητὲς του καμιά μέθοδο ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸ πάντα καὶ στὸν καθένα, ἐφαρμόζοντάς τὴν μηχανικά, νὰ φτάνει σὲ ἐξυπνες ἀνακαλύψεις. Γιὰ τὸ Σορέλ, ὅπως καὶ γιὰ τὴ μαρξιστικὴ διδασκαλία, ὁ χριστιανισμὸς ἀντιπροσωπεύει μὴν ἐπανάσταση στὴν πῖθ ὀλοκληρωμένη τῆς ἀνάπτυξη, μὴν ἐπανάσταση δηλαδὴ ποῦ ἔχει φτάσει ὡς τὶς πῖθ ἀκρατεῖς συνέπειές τῆς, μέχρι καὶ τὴ δημιουργία ἐνὸς νέου καὶ πρωτότυπου συστήματος ἠθικῶν, δικαιοκῶν, φιλοσοφικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν σχέσεων. Τὸ νὰ θεωρεῖ λοιπὸν κανεὶς αὐτὰ τὰ ἀποτελέσματα ὡς τὰ ἰδεολογικὰ σχήματα καὶ θε ἐπανάστασης, νὰ ποῖα εἶναι ἡ χοντροκομιμένη καὶ χωρὶς μυαλὸ προδοσία τῆς ἱστορικῆς ἐνόρασης τοῦ Σορέλ. Ἐνόραση ποῦ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει μονάχα τὴν ἀφετηρία σὲ μὴν σειρά ἱστορικῆς ἔρευνας γιὰ τὰ «σπέρματα» ἐνὸς προλεταριακοῦ πολιτισμοῦ ποῦ πρέπει νὰ ὑπάρχουν, ἂν εἶναι ἀλήθεια (ὅπως εἶναι ἀλήθεια γιὰ τὸ Σορέλ) ὅτι ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση φυτρώνει μέσα στοὺς κόλπους τῆς σύγχρονης βιομηχανικῆς κοινωνίας καὶ ἂν εἶναι ἀλήθεια ὅτι κι ἀπὸ αὐτὴν θὰ προκύψει στὸ μέλλον ἓνας κανόνας πρωτότυπης ζωῆς κι ἓνα σύστημα ἀπόλυτα καινούργιων σχέσεων, ποῦ εἶναι χαρακτηριστικὲς τῆς ἐπαναστατικῆς τάξης. Ἄλλὰ τί νόημα μπορεῖ νὰ ἔχει τότε ἡ διαβεβαίωση

ὅτι, σ' ἀντίθεση μὲ τοὺς πρῶτους χριστιανοὺς, οἱ ἐργάτες δὲν εἶναι ἀγνοί, δὲν εἶναι ἐγκρατεῖς καὶ δὲν ἔχουν ἕναν πρωτότυπο τρόπο ζωῆς; Ἰδιαίτερα ἢ ἐπιπόλαιη γενίκευση, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ «μεταλλουργοὶ ἐργάτες τοῦ Τουρίνου» δὲν εἶναι: παρὰ ἕνα ἑτερόκλητο κοπάδι ζώων πού κάθε μέρα τρῶνε τὸ ψητό τους κοτόπουλο, πού κάθε νύχτα μεθοκοπᾶνε σὲ ὄριωμέρες ταβέρνες, πού δὲν ἀγαποῦν τὴ φιλία τους καὶ πού ἀναζητᾶνε στὸ σινεμά καὶ στὸν πιθηκισμό τῶν συνθηθειῶν τῆς ἀστικῆς τάξης τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἰδανικῶν τους γιὰ ὁμορφιά καὶ ἡθικὸ βίος — καὶ ἰδιαίτερα αὐτὴ ἢ ἐπιπόλαιη καὶ παιδαριώδης γενίκευση, καὶ διαβεβαίωσι δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ ἀποτελέσει: τὴν προϋπόθεσι γιὰ μιὰ ἱστορικὴ κρίσι. Γιατί θὰ ἰσοδυναμοῦσε, σύμφωνα μὲ τὴ λογικὴ τῆς ἱστορικῆς σκέψης, μὲ τὸ ἐξῆς: Ἐπειδὴ λοιπὸν οἱ σύγχρονοι χριστιανοὶ τρῶνε κοτόπουλο, πηγαίνουν μὲ γυναῖκες, μεθοκοπᾶνε, γίνονται ψευτομάρτυρες, μοιχεύουν κλπ. κλπ. γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ εἶναι παραμύθι: οἱ χριστιανοὶ μποροῦν νὰ γίνουν ἀσκητῆς, μάρτυρες καὶ ἄγιοι. Ἀλλὰ τελικά, κάθε ἱστορικὸ φαινόμενο πρέπει: νὰ μελετηθεῖ σύμφωνα μὲ τὰ δικά του ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, στὰ πλαίσια τῆς πραγματικῆς κατάστασι, σὰν ἐξέλιξι τῆς ἐλευθερίας πού ἐκδηλώνεται μὲ σκοπούς, θεσμούς καὶ μορφῆς πού δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μπερδευτοῦν ἢ νὰ συγκριθοῦν ἀπόλυτα (παρὰ μόνο μεταφορικά) μὲ τοὺς σκοπούς, τοὺς θεσμούς καὶ τὶς μορφῆς τῶν ἱστορικῶν φαινομένων τοῦ παρελθόντος. Κάθε ἐπανάστασι πού — ὅπως οἱ χριστιανικὴ καὶ ἡ κομμουνιστικὴ — πραγματοποιεῖται καὶ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ μονάχα μέσα ἀπὸ μιὰ ἀναταραχὴ τῶν πικρῶν μεγάλων καὶ πικρῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ συντρίψει καὶ νὰ διαλύσει: ὁλόκληρο τὸ σύστημα κοινωνικῆς ὀργάνωσι πού ὑπῆρχε. Ποιὸς μπορεῖ νὰ φανταστεῖ καὶ νὰ προβλέψει τὶς ἡμέρες συνέπειες πού θὰ προκαλέσει: ἢ ἐμφάνισι στὸ χῶρο τῆς ἱστορικῆς καταστροφῆς καὶ δημιουργίας τοῦ ἀτέλειωτου πλήθους ὄλων ἐκείνων πού σήμερα δὲν ἔχουν οὔτε θέλησι οὔτε ἰσχύ; Αὐτοὶ ὅμως, ἐπειδὴ ποτὲ δὲ «θέλησαν καὶ δὲν μπόρεσαν», θὰ ζητήσουν τότε νὰ δοῦν νὰ ὑλοποιεῖται σὲ κάθε δημόσια καὶ ἰδιωτικὴ πράξι ἢ θέλησι

και η δυναμη που κατακτησαν. Αυτοι θα ερωνε μυστηριακα εχθρικο καθετι που εχει υπαρξει και θα θελησουν να το καταστρεφουν απο τα θεμελια. Αλλα ακριβως, εξαιτιας αυτης της απεραντοσυνης της επαναστασης κι εξαιτιας αυτου του απροβλεπτου χαρακτηρα και της απεριοριστης ελευθεριας της, ποις μπορει να διακινδυνεψει να κανει εστω και μια μοναχα υποθεση οσον αφορα τα συναισθηματα, τα παθη, τις πρωτοβουλιες και την ηθικη που θα διαμορφωθουν σε ενα τετοιο φλογισμενο καμινι; Ποιες αλλαγες αραγε θα γινει ικανο να δεχτει αυτο που υπαρχει σημερα αυτο που ελεπουμε εμεις σημερα, σαν κατι εξω απο τη θεληση μας και πανω απο τη δυναμη του χαρακτηρα μας; Καθε μερα μιας τόσο εντονης ζωης δε θα ειναι και μια επανασταση; Καθε αλλαγη στις ατομικες συνειδησεις, εφ'οσον θα συμβαινει ταυτοχρονα σε ολόκληρη την εκταση των λαϊκων μαζων, δε θα εχει και αφανταστα δημιουργικα αποτελεσματα;

Ξεκινώντας από τις τωρινές διαπιστώσεις, τίποτα δεν μπορούμε να προβλέψουμε για την τάξη του ηθικού βίου και των συναισθημάτων. Μπορούμε να διαπιστώσουμε σημερα οτι μοναχα ενα αισθημα εχει γινει απο καιρο σταθερο και τετοιο που να χαρακτηριζει την εργατικη τάξη: το αισθημα της αλληλεγγυης. Αλλα η ενταση και η δυναμη αυτου του αισθηματος μπορει να υπολογιστει μοναχα στη βάση της θέλησης για αντίσταση και θυσία για μια ορισμένη χρονική περίοδο, πράγμα που ακόμη κι ο λαός, με τη λειψή του ικανότητα για πρόβλεψη, καταφέρει να το υπολογίσει με κάποια προσέγγιση. Όμως αυτή η ενταση και η δυναμη δεν ειναι δυνατο να εκτιμηθουν και κατα συνέπεια να παρθουν σαν βάση της ιστορικης θέλησης για την περίοδο της επαναστατικης δημιουργιας και της θεμελιωσης της νέας κοινωνιας, αφού τότε θα ειναι αδύνατο να καθοριστεί οποιοδήποτε προσωρινό οριο για την αντίσταση και την αυθουσία που θα απαιτούν οι καιροί. Όταν λοιπόν ο εχθρός που θα πρέπει να αγωνιστούμε εναντίον του και να τον νικήσουμε δε θα ειναι πια εξω απο το προλεταριάτο, δε θα ειναι πια μια περιορισμένη και ικανη να υπολογιστει

έξωτερική φυσική δύναμη, αλλά θα βρίσκεται μέσα στο ίδιο το προλεταριάτο, στην άγνοιά του, στη νωθρότητά του και στη συμπαγή αδυναμία του να άποχτᾶ γρήγορα έποπτεία τῆς κατάστασης και όταν ἡ διαλεχτική τῆς πάλης τῶν τάξεων θά περάσει στο έσωτερικό του και στο έσωτερικό τῶν ατομικῶν συνειδήσεων, τότε ὁ νέος ἄνθρωπος θά πρέπει σέ κάθε πράξη του νά άγωνιστεῖ έναντίον τοῦ «άστοῦ» πού ένεδρεῖει μέσα του. Γιαυτό τὸ έργατικό συνδικάτο, σάν ὀργανισμός πού πραγματοποιεῖ και πειθαρχεῖ τὴν προλεταριακή ἀλληλεγγύη, δέν μπορεῖ νά αποτελέσει κίνητρο και θάση τῶν προβλέψεων γιά τὸ μέλλον τοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ συνδικάτο δέν περιέχει στοιχεῖα ἀνάπτυξης γιά τὴν έλευθερία. Αὐτὸ εἶναι προορισμένο νά ὑποστεῖ ριζικές ἀλλαγές σά συνέπεια τῆς γενικῆς ἀνάπτυξης: Τὸ συνδικάτο καθορίζεται και δέν καθορίζει.

Τὸ προλεταριακὸ κίνημα στὴ σημερινή του φάση τείνει νά πραγματοποιήσει μιάν επανάσταση στὴν ὀργάνωση τῶν ὀλικῶν πραγμάτων και τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Τὰ χαρακτηριστικά του γνωρίσματα θέβαια δέν μποροῦν νά εἶναι τὰ συναισθήματα και τὰ διαδομένα στὴ μάζα πάθη, πού αποτελοῦν και τὸ ὑπόστρωμα τῆς θέλησης τῆς μάζας. Τὰ χαρακτηριστικά γνωρίσματα τῆς προλεταριακῆς επανάστασης μποροῦν νά ἀναζητηθοῦν μονάχα στο κόμμα τῆς έργατικῆς τάξης, δηλαδὴ στο Κομμουνιστικὸ Κόμμα, πού ὑπάρχει κι ἀναπτύσσεται στο βαθμὸ πού αποτελεῖ τὴν πειθαρχημένη ὀργάνωση τῆς θέλησης γιά τὴν ἴδρυση ἑνὸς κράτους, τῆς θέλησης νά προσδόσει προλεταριακή συστηματικότητα στὴ διάταξη τῶν ὑπαρχόντων φυσικῶν δυνάμεων και νά ρίξει τίς θάσεις γιά τὴν λαϊκή έλευθερία.

Στὴν τωρινή περίοδο τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα εἶναι ὁ μόνος θεσμός πού θά μπορούσε νά συγκριθεῖ στὰ σοβαρά με τίς θρησκευτικές κοινότητες τοῦ πρωτόγονου χριστιανισμοῦ. Παίρνοντας ὑπόψη τὸ γεγονός ὅτι τὸ Κόμμα ὑπάρχει σέ διεθνή κλίμακα μπορούμε νά ἀποπειραθοῦμε νά κάνουμε σύγκριση (και νά σχηματίσουμε μιὰ σειρά συμπεράσματα) ἀνάμεσα στους ἀγωνιστές τῆς Πολιτείας τοῦ Θεοῦ¹¹² και τους ἀγωνιστές τῆς Πολιτείας τῶν Ἀνθρώπων. Ὁ κομ-

μουνιστής δὲν εἶναι κατώτερος φυσικά ἀπὸ τὸ χριστιανὸ τῆς κατακόμβης. Ἀντίθετα μάλιστα, ὁ ἄφατος σκοπὸς ποῦ ὁ Χριστιανισμὸς ἔθετε στοὺς ἥρωές του εἶναι, ἕξαιτίας τοῦ ὑποβλητικῆς του μυστηρίου, μὴ δλοκληρωτικὴ δικαίωση τοῦ ἥρωισμοῦ, τῆς δίψας γιὰ μαρτύριο καὶ τῆς ἀγιοσύνης. Ὅποιος πιστεύει στὴν οὐράνια ἐπιβράβευση καὶ στὴν αἰώνια ζωὴ, δὲν ἔχει ἀνάγκη θέβαια νὰ ἐπιστρατεύσει τίς μεγάλες ἀνθρώπινες ἀρετὲς τοῦ χαρακτήρα καὶ τῆς θέλησης γιὰ νὰ δημιουργήσει ἓνα πνεῦμα αὐτοθυσίας. Ὁ κομμουνιστὴς ἐργάτης ποῦ γιὰ βδομάδες, μῆνες καὶ χρόνια δουλεύει μὲ ἀνιδιοτέλεια, ὕστερα ἀπὸ ἓνα ὀχτάωρο δουλειᾶς στὸ ἐργοστάσιο, ἄλλες ὀχτῶ ὥρες γιὰ τὸ Κόμμα, τὸ συνδικάτο καὶ τὸ συνεταιρισμὸ, εἶναι ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου πιὸ μεγαλειώδης ἀπὸ τὸ σκλάβο καὶ τὸν τεχνίτη ποῦ περιφρονεῖ ὁποιοδήποτε κίνδυνο προκειμένου νὰ πάει στὴν μυστικὴ ὀμαδικὴ παράκληση. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἡ Ρόζα Λούξεμπουργκ καὶ ὁ Κάρλ Λήμπκνεχτ εἶναι πιὸ μεγάλοι καὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἁγίους τοῦ Χριστοῦ. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο στρατεύονται εἶναι συγκεκριμένους, ἀνθρώπινος καὶ περιορισμένος, γι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ ἀγωνιστὲς τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι πιὸ μεγάλοι καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγωνιστὲς τοῦ Θεοῦ: Γιατὶ οἱ ἠθικὲς δυνάμεις ποῦ στηρίζουν τὴ θέση τους εἶναι τόσο πιὸ ἀπειρες ὅσο πιὸ περιορισμένος εἶναι ὁ σκοπὸς ποῦ ἐπιδιώκει ἡ θέληση. Ποιὰ δύναμη ἐπέχτασης λοιπὸν θὰ μπορούσαν νὰ ἀποχτήσουν τὰ αἰσθήματα ἐνὸς ἐργάτη, ποῦ σκυμένος πάνω στὴ μηχανὴ ἐπαναλαμβάνει γιὰ ὀχτῶ ὥρες κάθε μέρα τίς ἴδιες ἐπαγγελματικὲς κινήσεις — ποῦ εἶναι μονότονες σὰν τὸ ἀτέλειωτο ξεκούκισμα ἐνὸς κομπολογιοῦ τὴν ὥρα τῆς παράκλησης—τότε δταν αὐτὸς θὰ εἶναι «κυρίαρχος», δταν θὰ εἶναι τὸ μέτρο τῶν κοινωνικῶν ἀξιῶν; Ἀκόμη καὶ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἐργάτης καταφέρνει ἀκόμη νὰ σκέφτεται μολονότι εἶναι ἀναγκασμένος νὰ δουλεύει χωρὶς νὰ ξέρει τὸ πῶς καὶ τὸ γιατί τῆς πραχτικῆς του δραστηριότητος, δὲν εἶναι ἓνα θαῦμα; Αὐτὸ τὸ θαῦμα τοῦ ἐργάτη ποῦ καθημερινὰ καταχτᾷ τὴν πνευματικὴν του αὐτονομία καὶ τὴν ἐλευθερία νὰ συγκροτεῖ τὴν τάξη τῶν ἰδεῶν του, παλεύοντας κόντρα στὴν κούραση,

κόντρα στην άνια, και κόντρα στη μονοτονία των κινήσεων του πού τείνουν να τον κάνουν μια άψυχη μηχανή και κατά συνέπεια να καταστρέψουν την έσωτερική του ζωή, αυτό λοιπόν το θαύμα οργανώνεται στο Κομμουνιστικό Κόμμα, οργανώνεται με τη θέληση να αγωνιστεί και να δημιουργήσει: επαναστατικά, πράγμα που εκφράζεται στο Κομμουνιστικό Κόμμα.

Ο εργάτης στο εργοστάσιο έχει καθήκοντα καθαρά εκτελεστικά. Αυτός δεν παρακολουθεί το γενικό προτάς της δουλειάς και της παραγωγής. Ούτε είναι ένα στοιχείο που μετακινείται για να δημιουργήσει μια γραμμή. Είναι: ένα καρφάκι καρφωμένο σ' έναν όρισμένο τόπο και ή γραμμή προκύπτει από μια σειρά καρφίτσες που μια έξωτερική θέληση έχει τοποθετήσει για τους δικούς του σκοπούς. Ο εργάτης τείνει να μεταφέρει αυτόν τον τρόπο υπαρχής του σε όλα τα καθέκαστα του βίου του. Βολεύεται εύκολα — και παντού — στο ρόλο του εκτελεστικού ύλικού και της «μάζας» που διευθύνεται από μιάν έξωτερική θέληση. Είναι νωθρός διανοητικά. Δεν ξέρει και δε θέλει να προβλέπει πέρα από το ελδότελα άμεσο και γιαυτό του λείπει κάθε κριτήριο στην έκλογή των ήγετων του και επιτρέπει να τον εξαπατούν εύκολα με ύποσχέσεις. Τέλος θέλει να πιστεύει ότι μπορεί να πετύχει κάτι χωρίς να καταβάλει μεγάλη προσπάθεια και χωρίς να πρέπει να το σκεφτεί πάρα πολύ. Το Κομμουνιστικό Κόμμα είναι το εργαλείο και ή ιστορική μορφή του προτάς έσωτερικής απελευθέρωσης χάρη στο όποιο ο εργάτης από εκτελεστικό οργανο μετατρέπεται σε άνθρωπο με πρωτοβουλία, από μάζα γίνεται ήγέτης και οδηγός κι από μπράτσα γίνεται μυαλό και θέληση. Στο σχηματισμό του Κομμουνιστικού Κόμματος δρίσκεται συγκεντρωμένο το σπέρμα έλευθερίας που θα λάβει την πλήρη ανάπτυξή του και θα έπεχταθεί όταν το εργατικό κράτος θα οργανώσει τις αναγκαίες ύλικές προϋποθέσεις. Ο σκλάβος ή έτεχνίτης του κλασικού κόσμου «γνώριζε τον εαυτό του» και πραγματοποιούσε την απελευθέρωσή του, καθώς λάβαινε μέρος σε μιιά χριστιανική κοινότητα, όπου συγκε-

κρίμενα αισθανότανε σαν Ίσος και αδελφός με τους άλλους επειδή ήταν γιός από τον ίδιο πατέρα. Τά ίδια νιώθει κι ο εργάτης όταν έρχεται να συμμετάσχει στο Κομμουνιστικό Κόμμα, όπου συνεργάζεται για να «ανακαλύψει» και να «εφεύρει» τρόπους πρωτότυπης ζωής, όπου συμμετέχει «εθελοντικά» στη δραστηριότητα του κόσμου, όπου σκέφτεται, προβλέπει και γίνεται υπεύθυνος, όπου είναι και οργανωτής πέρα από οργανωμένος και όπου νιώθει ότι αποτελεί μια πρωτοπορία που τρέχει μπροστά ακολουθούμενος από όλη την λαϊκή μάζα.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα ακόμη και σαν άπλη οργανωση φανερώθηκε να είναι μια ξεχωριστή μορφή της προλεταριακής επανάστασης. Καμιά επανάσταση στο παρελθόν δε γνώρισε τα κόμματα. Αυτά γεννήθηκαν μετά την ασοική επανάσταση και αποσυντέθηκαν στο έδαφος της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. 'Ακόμη και σ' αυτό το χώρο επαληθεύτηκε η μαρξιστική ιδέα ότι ο καπιταλισμός δημιουργεί δυνάμεις που κατόπιν δεν κατορθώνει να κυβερνήσει. Τα δημοκρατικά κόμματα χρησίμεψαν για να αναδείξουν πολιτικούς αξίως και να τους κάνουν ικανούς να θριαμβέψουν στον πολιτικό ανταγωνισμό. Σήμερα τους ανθρώπους που κυβερνούν τους έχουν επιβάλει οι τράπεζες, οι μεγάλες εφημερίδες και οι βιομηχανικοί σύνδεσμοι. Τα κόμματα αποσυντέθηκαν σε ένα πλήθος από προσωπικές κλίκες. Το Κομμουνιστικό Κόμμα προβάλλοντας από τις στάχτες των σοσιαλιστικών κομμάτων απορίπτει τη δημοκρατική και κοινοβουλευτική καταγωγή του και αποκαλύπτει τα ουσιαστικά χαρακτηριστικά του που είναι πρωτότυπα μέσα στην ιστορία: 'Η ρωσική επανάσταση είναι επανάσταση που την έκαναν άνθρωποι οργανωμένοι στο Κομμουνιστικό Κόμμα, άνθρωποι που διαμόρφωσαν μέσα στο Κόμμα μια νέα προσωπικότητα, που απόκτησαν νέα αισθήματα και που έχουν πραγματοποιήσει έναν ήθικό βίο που τείνει να γίνει καθολική συνείδηση και σκοπός όλων των ανθρώπων.

II

Τὰ πολιτικά κόμματα εἶναι ἡ ἀντανάκλαση καὶ ἡ ὀνοματολογία τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Αὐτὰ ἐμφανίζονται, ἀναπτύσσονται, διαλύονται καὶ ἀνανεώνονται ἀνάλογα μὲ τὴς μετατοπίσεις τοῦ πραγματικοῦ ἱστορικοῦ φορτίου ποῦ ὑφίστανται τὰ διάφορα στρώματα τῶν ἀνταγωνιστικῶν κοινωνικῶν τάξεων. Ἐπίσης εἶλέπον νὰ ἀλλάξουν ριζικὰ οἱ συνθήκες ὑπαρξῆς καὶ ἀνάπτυξῆς τους καὶ ἀποχοῦν μιά μεγαλύτερη καὶ καθαρότερη ἀντίληψη τοῦ ἑαυτοῦ τους καὶ τῶν ἰδιαίτερων ζωτικῶν συμφερόντων τους. Στὴ σημερινή ἱστορική περίοδο καὶ σὰ συνέπεια τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου, ποῦ ἄλλαξε ἀπὸ τὰ θεμέλιά της τὴ δομὴ τοῦ μηχανισμοῦ παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς σὲ ἐθνική καὶ διεθνή κλίμακα, εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ταχύτητα μὲ τὴν ἑποῖα ἀναπτύσσεται ἡ διαδικασίᾳ διάλυσης τῶν παραδοσιακῶν πολιτικῶν κομμάτων, ποῦ γεννήθηκαν στὰ πλαίσια τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας, καὶ ἡ ἐμφάνιση νέων πολιτικῶν ὀργανισμῶν. Αὐτὸ τὸ γενικὸ προτσές ὑπακούει σὲ μίαν ἀδυσώπητη ἐσωτερικὴ λογικὴ, ποῦ ἔχει τὴς ρίζες της στὴ διάλυση τῶν παλιῶν τάξεων καὶ τῶν παλιῶν ὁμάδων καὶ στὸ πολὺ γρήγορο πέρασμα ἀπὸ τὴ μιά κατάσταση στὴν ἄλλη ἐλόκληρων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ σὲ ἐλόκληρη τὴν ἔκταση τοῦ κράτους καὶ συχνὰ σὲ ἐλόκληρη τὴν ἔκταση τῆς καπιταλιστικῆς κυριαρχίας.

Ἀκόμη καὶ ἐκεῖνες οἱ κοινωνικὲς τάξεις ποῦ ἱστορικὰ βαδίζουν ἀργὰ καὶ μὲ καθυστέρηση στὴ διαφοροποίηση, ὅπως λ.χ. οἱ τάξεις τῶν ἀγροτῶν, ἀκόμη καὶ αὐτὲς δὲν ξεφεύγουν ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴ ἐπίδραση τῶν δυνάμεων ποῦ διαλύουν τὸ κοινωνικὸ σῶμα. Φαίνεται μάλιστα σὰν αὐτὲς οἱ τάξεις, ὅσο περισσότερο νωθρὲς καὶ ἀργὲς ἦσαν στὸ παρελθόν, τόσο περισσότερο γρήγορα νὰ θέλουν νὰ φτάσουν στὴς διαλεκτικὰ ἀκραίες συνέπειες τῆς πάλης τῶν τάξεων, δηλαδὴ στὸν ἐμφύλιο πόλεμο καὶ στὴν ἀπελευθέρωση τῶν οικονομικῶν σχέσεων. Ἐχουμε δεῖ στὴν Ἰταλία στὸ διάστημα δυὸ χρόνων νὰ ἐμφανίζεται — θαρρεῖς ἀπ' τὸ τίποτα — ἓνα ἰσχυρὸ κόμμα τῆς ἀγροτικῆς τάξης, τὸ Λαϊκὸ Κόμμα, ποῦ

στη γέννησή του ύποσχόταν νά εκπροσωπεί τὰ οικονομικά συμφέροντα και τίς πολιτικές επιδιώξεις όλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων τῆς ὑπαίθρου: ἀπό τὸ βαρῶνο τσιφλικὰ μέχρι τὸ μέσο γαιοχτήμονα, ἀπό τὸ μικρὸ γαιοχτήμονα μέχρι τὸν ἐνοικιαστῆ χωραφικῶν κι ἀπό τὸ μεσιακάρη μέχρι τὸ φτωχὸ χωρικό. Ἔχουμε δεῖ τὸ Λαϊκὸ Κόμμα νά καταχτᾶ σχεδὸν ἑκατὸ ἔδρες στὸ Κοινοβούλιο, μὲ καταλόγους ἐνώσεων ὅπου εἶχανε τὴν ἀπόλυτη ὑπεροχὴ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν βαρῶνων τσιφλικᾶδων, τῶν μεγάλων ἰδιοχτητῶν δασῶν και τῶν μεγάλων και μεσαίων γαιοχτημόνων, δηλαδὴ μιᾶς ἐλάχιστης μειοψηφίας τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Ἔχουμε δεῖ ἀκόμη νά ἀρχίζουν ἀμέσως και γρήγορα νά γίνονται σπασμωδικοὶ μέσα στὸ Λαϊκὸ Κόμμα οἱ ἐσωτερικοὶ ἀγῶνες τῶν τάσεων, σὺν ἀντανάκλαση τῆς διαφ.ροποίησης ποὺ συμβαίνει στοὺς κόλπους τῆς ἀρχικῆς ἐκλογικῆς μάζας. Οἱ μεγάλες μάζες τῶν μικροῖδιοχτητῶν και τῶν φτωχῶν χωρικῶν δὲ θέλουν πιά νά εἶναι ἡ παθητικὴ μάζα ποὺ τὴ μεταχειρίζονται γιὰ νά ἐξυπηρετήσουν τὰ συμφέροντα τῶν μεσαίων και μεγάλων ἰδιοχτητῶν. Κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐνεργητικὴ πίεση τὸ Λαϊκὸ Κόμμα διαίρειται: σὲ δεξιὰ πτέρυγα, σὲ κέντρο και σὲ ἀριστερὴ πτέρυγα κι ἔχουμε δεῖ στὴ συνέχεια τὴν ἀκρα ἀριστερὰ τῶν λαϊκῶν νά ποζάρει: κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν φτωχῶν χωρικῶν γιὰ ἐπαναστατικὴ και νά ἔρχεται σ' ἀνταγωνισμὸ μὲ τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα π.ὺ ἔχει καταφέρει κι αὐτὸ νά ἀντιπροσωπεύει πλατειᾶς μάζες χωρικῶν. Βλέπουμε κιόλας τὴν ἀποσύνθεση τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος ποὺ ἡ κοινοβουλευτικὴ του δυνάμεις και ἡ Κεντρικὴ του Ἐπιτροπὴ δὲν εκπροσωποῦν πιά τὰ συμφέροντα και τὴν αὐτοσυνείδηση ποὺ ἀπόχτησαν οἱ μάζες τῶν ἐκλογέων και τῶν δυνάμεων ποὺ θρίσκονται στὰ λευκὰ συνδικάτα. Ἀντίθετα αὐτὲς οἱ δυνάμεις εκπροσωποῦνται ἀπὸ τοὺς ἐξτρεμιστὲς ποὺ δὲ θέλουν νά χάσουν τὸν ἐλεγχό τ.υς και δὲν μποροῦν νά τίς ἐξαπατήσουν μὲ μιὰ νόμιμη δράση στὸ Κοινοβούλιο και γι' αὐτὸ ἀναγκάζονται κατὰ συνέπεια νά καταφεύγουν στὴν βίαιη πάλη και στὸ νά ὑπόσχονται νέους πολιτικοὺς θεσμοὺς διακυβέρνησης. Τὸ ἴδιο τὸ προτσὲς γρήγορης ὀργάνωσης και ταχύτατης διάλυσης ἐπαληθεύτηκε και

σ' ένα άλλο πολιτικό ρεύμα, σ' εκείνο που θέλει να εκπροσωπήσει τα συμφέροντα των χωρικών, δηλαδή στο Σύνδεσμο των παλαιών π.λαμιστών. Το γεγονός αυτό είναι: αντανάκλαση της φούερης έσωτερικής κρίσης που ταλαιπωρεί την Ιταλική ύπαιθρο και εκδηλώνεται με τις γιγαντιαίες απεργίες της κεντρικής και νότιας Ιταλίας, με την επιδρομή και το μίρασμα των τσιφλικιών στην Απουλία, με τις επιθέσεις ενάντια στους φεουδαρχικούς πύργους και με την εμφάνιση στις πόλεις της Σικελίας εκατοντάδων και χιλιάδων ενόπλων χωρικών.

Αυτή η βαθύτατη αναταραχή των αγροτικών τάξεων συγκλονίζει από τα θεμέλια το οικόδομημα του δημοκρατικού κοινοδοουλευτικού κράτους. Ο καπιταλισμός σαν πολιτική δύναμη έρχεται να συγκεντρωθεί στις συνδικαλιστικές ενώσεις των εργοστασιαρχών. Αυτός δε διαθέτει πιά ένα πολιτικό κόμμα που η ιδεολογία του να άγκαλιάζει ακόμη και τα μικραστικά κόμματα της πόλης και της ύπαιθρου, πράγμα που σ' συνέπεια να επιτρέπει τη διατήρηση ενός νομικού κράτους σε πλατιές βάσεις. Ο καπιταλισμός φαίνεται ότι περιορίστηκε να έχει πολιτική εκπροσώπηση μόνο μέσα στις μεγάλες εφημερίδες (400 χιλιάδες φύλλα τιράζ και χίλιους ψηφοφόρους) και στη Γερουσία, που σαν οχηματισμός είναι: άπαλλαγμένη από τη δράση και τις αντιδράσεις των μεγάλων λαϊκών μαζών, αλλά και χωρίς κύρος και γόητρο, μέσα στη χώρα. Για το λόγο αυτό η πολιτική ισχύς του καπιταλισμού τείνει να συνταυτιστεί ολοένα και περισσότερο με την ανώτερη στρατιωτική Ιεραρχία, με τη βασιλική φρουρά και με το πλήθος των τυχοδιωχτών που εμφανίστηκαν σ' αριθμό υστερα από την ανακωχή και που ο καθένας τους ξεχωριστά επιδιώκει και σ' όραμα των άλλων να γίνει ο Κορνίλιοφ¹¹³ κι ο Βοναπάρτης της Ιταλίας. Για το λόγο αυτό τέλος η πολιτική ισχύς του καπιταλισμού δεν μπορεί σήμερα να επιβληθεί παρά μονάχα με ένα στρατιωτικό πραξικόπημα και με την τάση να επιβάλουν μι' ασιδερένια θηνικιστική δικτατορία που θα σπρώξει τις αποχτηνωμένες Ιταλικές μάζες να ανορθώσουν την οικονομία με την ένσπλη λεηλασία των γειτονικών χωρών.

Με τὴν ἀστική τάξη ἐξαντλημένη καὶ φθαρμένη σὰν ἀρχ.υσα τάξη, παράλληλα μὲ τὴν ἐξάντληση τοῦ καπιταλισμοῦ σὰν τρόπου παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς, καὶ καθὼς δὲν ὑπάρχει στὴν ἀγροτική τάξη μιὰ ὁμοιογενὴς πολιτικὴ δύναμη ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα κράτος, ἀναπότρεπτα καλεῖται ἀπὸ τὴν ἱστορία ἢ ἐργατικὴ τάξη νὰ ἀναλάβῃ τὴς εὐθύνες τῆς ἀρχουσας τάξης. Μόνο τὸ προλεταριάτο εἶναι ἱκανὸ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα κράτος δυνατὸ καὶ ἰσχυρό, ἐπειδὴ διαθέτει ἓνα πρόγραμμα οἰκονομικῆς ἀνασυγκρότησης, τὸν κομμουνισμὸ πού οἱ ἀναγκαῖες συνθήκες καὶ προϋποθέσεις του δημιουργήθηκαν στὴ φάση ἀνάπτυξης πού ἔφτασε ὁ καπιταλισμὸς μὲ τὸν ἱμπεριαλιστικὸ πόλεμο τοῦ 1914 - 1918. Μόνο τὸ προλεταριάτο μπορεῖ, δημιουργώντας ἓνα νέο ὄργανο δημοσίου δικαίου, τὸ σύστημα τῶν Σοβιέτ, νὰ δόσῃ μιὰ δυναμικὴ μορφή στὴ ρευστὴ καὶ πυρακτωμένη κοινωνικὴ μάζα καὶ νὰ ἀποκαταστήσῃ μιὰ τάξη μέσα στὴ γενικὴ ἀναστάτωση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Εἶναι φυσικὸ καὶ ἱστορικὰ ἐξακριβωμένο ὅτι ἀκριβῶς σὲ μιὰ περίοδο. ὅπως σὺτὴ μπαίνει τὸ πρόβλημα τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος σὰν ἔκφραση τῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας πού ἔχει ξεκάθαρη συνείδηση τῆς ἱστορικῆς τῆς ἀποστολῆς, δηλαδὴ νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τοὺς νέους κανόνες ζωῆς καὶ νὰ εἶναι ὁ εἰσηγητῆς καὶ ὁ πρωταγωνιστῆς τῆς νέας καὶ πρωτότυπης ἱστορικῆς περιόδου.

Ἀκόμη καὶ τὸ παραδοσιακὸ πολιτικὸ κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ἰταλίας, τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, δὲν ξέφυγε ἀπ' αὐτὴ τὴ διαδικασία ἀποσύνθεσης ὅλων τῶν μορφῶν ἔνωσης καὶ συνεταιρισμοῦ, διαδικασίας πού εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς περιόδου πού περνᾶμε. Τὸ νὰ πιστεύεις ὅτι μπορεῖ νὰ σωθεῖ ἢ παλιὰ δομὴ τοῦ Κόμματος ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ του διάλυση εἶναι ἓνα κολοσιαῖο ἱστορικὸ λάθος πού κάνουν οἱ ἄνθρωποι πού ἀπὸ τὴν ἔκρηξη τοῦ παγκόσμιου πολέμου μέχρι σήμερα ἐλέγχανε τὰ ὄργανα διακυβέρνησης τοῦ Κόμματός μας. Πράγματι τὸ Ἰταλικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα, ἐξαιτίας τῶν παραδόσεών του, ἐξαιτίας τῆς ἱστορικῆς καταγωγῆς τῶν διαφόρων ρευμάτων πού τὸ ἀποτελοῦν, ἐξαιτίας τῆς σιωπηρῆς ἀλλὰ σαφοῦς συμφωνίας

συμμαχίας με τή Γενική Συνομοσπονδία Ἐργασίας (συμφωνία πού χρησιμεύει νά δίνει ἀδικαιολόγητη ἐξουσία καί ἐπιτροή στους ἐπαγγελματίες συνδικαλιστές στά διάφορα συνέδρια, Συμβούλια, καί σέ όλες τίς βουλευτικές συνελεύσεις) καί τέλος ἐξαιτίας μᾶς αὐτονομίας πού ἔχει παραχωρηθεῖ στήν κοινοβουλευτική ομάδα (αὐτονομία πού μέ τή σειρά της δίνει στους βουλευτές μιὰ παρόμοια κι ἄλλο τόσο ἀδικαιολόγητη ἐξουσία κι ἐπιτροή μέ ἐκείνη τῶν ἐπαγγελματιῶν συνδικαλιστῶν στά διάφορα συνέδρια, Συμβούλια καί στίς συσκέψεις μέ τήν πιδ μεγάλη σημασία) τὸ Ἰταλικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα δὲ διαφέρει σέ τίποτα ἀπὸ τὸ Ἐργατικὸ Κόμμα ¹¹⁴ τῆς Ἀγγλίας καί εἶναι ἐπαναστατικὸ μονάχα στίς πιδ γενικὲς διακηρύξεις τοῦ προγράμματός τ.υ. Πρόκειται δηλαδὴ γιὰ ἓνα σύμφυρμα κομμάτων, πού κινεῖται — καί δὲν μπορεῖ νά μὴν κινεῖται — μέ νωθρότητα καί βραδύτητα. Ἀκόμη εἶναι ἐκτεθειμένο συνέχεια στὸν κίνδυνο νά μεταβληθεῖ σὲ εὐκολο χῶρο κατάκτησης γιὰ τοὺς τυχοδιωχτές, τοὺς καριερίστες καί τοὺς φιλόδοξους πού δὲν ἔχουν καμιά σοβαρότητα καί πολιτικὴ ἱκανότητα. Ἐξαιτίας τῆς ἀνομοιογένειάς του κι ἐξαιτίας τῶν ἀμέτρητων προστριβῶν πού δημιουργοῦνται ἀνάμεσα στὰ φθαρμένα κι ὑπονομιευμένα γρανάζια τ.υ ἀπὸ τοὺς αὐτόκλητους - νοικοκυραίους, δὲν εἶναι ποτὲ σὲ θέση νά ἀναλάβει τὸ βάρος καί τὴν εὐθύνη τῶν ἐπαναστατικῶν πρωτοβουλιῶν καί δραστηριοτήτων πού τοῦ ἐπιβάλλουν ἀκατάπαυστα τὰ γεγονότα πού ἔρχονται: τὸ ἓνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐξηγεῖ τὸ ἱστορικὸ παράδοξο χάρη σὸ ὁποῖο στήν Ἰταλία συμβαίνει οἱ μάζες νά σπρώχνουν καί νά «διαπαιδαγωγοῦν» τὸ Κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὄχι τὸ κόμμα νά καθοδηγεῖ καί νά διαπαιδαγωγεῖ τίς μάζες.

Τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα θεωρεῖται: θεματοφύλακος τῆς μαρξιστικῆς διδασκαλίας. Τὸ Κόμμα κατὰ συνέπεια θά πρέπει νά ἔχει αὐτὲς τίς θεωρίες σὰν μπουσούλα γιὰ νά προσανατολιζέται μέσα στὰ μπερδεμένα γεγονότα. Θά πρέπει νά ἔχει ἀκόμη ἐκείνη τὴν ἱκανότητα ἱστορικῆς πρόβλεψης πού χαρακτηροῖζει τοὺς ἐξυπνοὺς ὁπαδοὺς τῆς μαρξιστικῆς διαλεκτικῆς καί ἐπίσης θά πρέπει νά ἔχει ἓνα γενικὸ ἐπίπεδο

δράσης, βασισμένο πάνω σ' αυτή την ιστορική πρόβλεψη, για να είναι σε θέση να ρίξει στην αγωνιζόμενη εργατική τάξη συνθήματα ξεκάθαρα και ακριβή. Αντίθετα το Σοσιαλιστικό Κόμμα, το κόμμα θεματοφύλακας του μαρξισμού στην Ίταλία, είναι εκτεθειμένο, όπως και το Λαϊκό Κόμμα, το κόμμα των πιο καθυστερημένων τάξεων του ιταλικού πληθυσμού, σ' όλες τις πιέσεις των μαζών και κινείται και διαφοροποιείται όταν έχουν κιάλας μετατοπιστεί και διαφοροποιηθεί οι μάζες. Πράγματι αυτό το Σοσιαλιστικό Κόμμα, που αυτοαποκαλείται οδηγός και δάσκαλος των μαζών δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένας φτωχός συμβολαιογράφος που καταγράφει τις πράξεις που αυθόρμητα πραγματοποιούν οι μάζες. Αυτό λοιπόν το φτωχό Σοσιαλιστικό Κόμμα που αυτοανακηρύσσεται σαν επικεφαλής της εργατικής τάξης δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα εμπόδιο στην προλεταριακή στρατιά.

Εάν αυτή ή παράξενη συμπεριφορά του Σοσιαλιστικού Κόμματος κι εάν αυτή ή περίεργη κατάσταση του πολιτικού κόμματος της εργατικής τάξης δεν έχουν μέχρι τώρα προκαλέσει καμιά καταστροφή αυτό οφείλεται στο ότι στους κόλπους της εργατικής τάξης, στους κομματικούς τομείς πόλης, στα συνδικάτα στα εργοστάσια και στα χωριά υπάρχουν δυναμικές ομάδες κομμουνιστών με συνείδηση του ιστορικού τους καθήκοντος, ενεργητικοί και σέβλτοι στη δράση, ικανοί να καθοδηγούν και να διαπαιδαγωγούν τις μάζες του τοπικού προλεταριάτου. Αυτό οφείλεται δηλαδή στο ότι υπάρχει, στο ότι εν δυνάμει υπάρχει, μέσα στους Κόλπους του Σοσιαλιστικού Κόμματος ένα Κομμουνιστικό Κόμμα από το οποίο δε λείπει παρά ή ξεκάθαρη οργάνωση, ή συγκέντρωση και ή πειθαρχία της, για να αναπτυχτεί γρήγορα, να κατακτήσει και να ανανεώσει τους δεσμούς του Κόμματος με την εργατική τάξη και να δώσει με νέα κατεύθυνση στη Γενική Συνομοσπονδία Έργασίας και στο συνεργατικό κίνημα.

Το άμεσο πρόβλημα αυτής της περιόδου, που συμπίπτει με τον αγώνα των μεταλλουργών εργατών και προηγείται του συνεδρίου όπου το κόμμα πρέπει να λάβει σοβαρή και

ξεκάθαρη στάση απέναντι στην Κομμουνιστική Διεθνή, είναι: άκριτως το πρόβλημα της οργάνωσης και συγκέντρωσης όλων των κομμ.υλιστικών δυνάμεων που υπάρχουν και δρούν ήδη. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα από μέρα σε μέρα και με κεραυνόβολο ταχύτητα αποσυντίθεται και εξαρθρώνεται. Οι διάφορες τάσεις σ' ένα πολύ σύντομο χρονικό διάστημα έχουν αποκτήσει κιόλας μια νέα φυσιογνωμία. Αντιμετωπίζοντας τις ευθύνες της ιστορικής δράσης και τα καθήκοντα που αναλάβαμε με τη στρατεύσή τους στην Κομμουνιστική Διεθνή οι άνθρωποι και οι ομάδες αναταράχτηκαν και μετατοπίστηκαν. Οι κεντρίστικες κι όπορτουμιστικές ασάφειες κέρδισαν ένα μέρος από την καθοδήγηση του κόμματος και έριξαν σε αναταραχή και σύγχυση τα τμήματά του. Χρέος των κομμουνιστών μέσα σ' αυτή τη γενική διάβρωση των συνειδησεων, της πίστης και της θέλησης και μέσα σ' αυτή την έξαρση της μικροπρέπειας, της αναντριάς και της ήττοπάθειας, είναι: να συσπειρωθούν δυνατά σε ομάδες, να γνωριστούν αναμεταξύ τους και να είναι έτοιμοι για τα συνθήματα που θα πέσουν. Οι ειλικρινείς κι ανυστερέβουλοι κομμουνιστές, με βάση τις θέσεις που έγκριθηκαν στο 2ο Συνέδριο της Τρίτης Διεθνούς¹¹⁵, στη βάση της πραγματικής πειθαρχίας στην ανώτερη ήγεσία του παγκόσμιου εργατικού κινήματος, πρέπει να αναπτύξουν την αναγκαία δραστηριότητα για να δημιουργηθεί στο πιδ σύντομο δυνατό χρονικό διάστημα ή κομμουνιστική φράξια του Ίταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος, που πρέπει, για χάρη του καλού ενόμιματος του Ίταλικού προλεταριάτου, στο Συνέδριο της Φλωρεντίας¹¹⁶ να γίνει όνομα και πράγμα Κομμουνιστικό Κόμμα Ίταλίας, τμήμα της Τρίτης Κομμουνιστικής Διεθνούς. Τέλος, για να δημιουργηθεί ή Κομμουνιστική πτέρυγα μ' έναν οργανικό και ισχυρά συγκεντρωποιημένο καθοδηγητικό μηχανισμό, με τις δικές του πειθαρχημένες διακλαδώσεις παντού όπου δουλεύει συγκεντρώνεται κι αγωνίζεται ή εργατική τάξη, και με ένα σύνολο υπηρεσιών και όργάνων για τον έλεγχο, τη δράση και την προπαγάνδα, που θα την κάνουν ίκανή αυτή την πτέρυγα να λειτουργεί

ναί νά αναπτύσσεται: από σήμερα σάν ένα άληθινό και ξεχωριστό κόμμα.

Οί κομμουνιστές πού στον άγώνα των μεταλλουργών έσωσαν, μέ τή δράση τους και τό πνεύμα πρωτοβουλίας πού τους διακρίνει, τήν εργατική τάξη από μιá συμφορά, πρέπει νά δγάλουν και τά έσογατα συμπεράσματα για τή συμπεριφορά και τή δράση τους: Δηλαδή νά διασώσουν τήν ούσιαστική δομή (ξαναχτίζοντάς την) του κόμματος της εργατικής τάξης και νά δόσουν στο Ιταλικό προλεταριάτο τό Κομμουνιστικό Κόμμα πού θα είναι ικανό νά οργανώσει τό εργατικό κράτος και τις προϋποθέσεις για τόν έργοιό της κομμουνιστικής κοινωνίας.

(Άνυπόγραφο, «Α' Όργτιτε Νουόβο», 1 Σεπτέμβρη 1920, II, άρ. 15 και 9 Όχτώβρη 1920, II, άρ. 17).

KOKKINH KΤΡΙΑKH ¹¹⁷

Οί συγγραφείς της άστικής τάξης δαγκώνουν τά χέρια τους από τή λύσσα τους, καθώς είναι άναγκασμένοι νά καταγράφουν τή δραστηριότητα της εργατικής τάξης μέσα στα έργοστάσια πού έχουν καταλάβει. Δραστηριότητα της εργατικής τάξης και πρωτοβουλία για τήν παραγωγή, τήν έσωτερική τάξη και τή στρατιωτική άμυνα από μέρους της εργατικής τάξης. Λοιπόν, οί κοινωνικές Ιεραρχίες έγιναν κομμάτια κι άναποδογυρίστηκαν οί Ιστορικές άξίες. Οί «έκτελεστικές» τάξεις, οί τάξεις «εργαλεία» μεταβλήθηκαν σε

«διευθύνουσες» τάξεις, μπήκαν έπικεφαλής του ίδιου του έαυτου τους, έβήκανε μέσα στους κόλπους τους άνθρωπους για εκπροσώπους, άνθρωπους για να επανδρώσουν την κυβερνητική έξουσία κι άνθρωπους για να αναλάβουν όλες τις λειτουργίες που μπορούν να κάνουν ένα στοιχειώδες και μηχανικό σύνολο να μεταβληθεί σε μια οργανική δομή, να γίνει μια ζωντανή δημιουργία. Όλα αυτά κάνουν τους συγγραφείς της άστικής τάξης να δαγκώνουν από λύσσα τα χέρια τους, καθώς και όσους πιστεύουν ότι είναι από θεού ή άστική τάξη περιβλημένη με την έξουσία να παίρνει αποφάσεις και ιστορικές πρωτοβουλίες.

Αυτό που έκαναν οι εργάτες έχει μιά άπειρη ιστορική σημασία που πρέπει να την καταλάβει ή εργατική τάξη σ' όλη της την έκταση. Σήμερα οι εργάτες θα αφιερώσουν τη μέρα τους για να κάνουν συνειδητή κριτική, για να συζητήσουν και να ανασκοπήσουν τα γεγονότα που πέρασαν. Μιά μέρα σαν κι αυτή πρέπει να λογαριάζεται για τους εργάτες όσο δέκα χρόνια κανονικής δράσης, κανονικής παραγάνδας και κανονικής τροφοδότησης με επαναστατικές γνώσεις και ιδέες.

Τί συνέβη λοιπόν αυτές τις μέρες; Η όμοσπονδία των μεταλλουργών εργατών άρχισε ένα συνδικαλιστικό άγώνα για να επιτύχει βελτίωση στη μισθοδοσία των εργατών. Οι βιομήχανοι άρνήθηκαν να δεχτούν ότι το εργατικό αίτημα είχε οποιαδήποτε πραγματική και θετική αξία. Οι ηγέτες της οργάνωσης μολονότι δέν είναι κομμουνιστές και μολονότι υπογράψανε διακηρύξεις ένάντια στην μπολσεβίκικη μέθοδο λαϊκής χειραφέτησης, έντούτοις από την ίδια την μελέτη της πραγματικής κατάστασης υποχρεώθηκαν να δδηγήσουν τον άγώνα σε ένα καινούργιο πεδίο, όπου αν ή βία δέν είναι ακόμη άμεσα αναγκαία έντούτοις ή μελέτη και ή οργάνωση της βίας γίνεται μιά άμεση ανάγκη. Στο μεταξύ, από τη νέα μέθοδο άγώνα δημιουργήθηκε άμέσως ένα καινούργιο γεγονός: Όταν οι εργάτες άγωνίζονταν κάνοντας άπεργία για να καλύτερέφουν την οικονομική τους κατάσταση, το καθήκον αυτών των εργατών για τον άγώνα περιοριζότανε στο να έχουν έμπιστοσύνη στους άπο-

μακρυσμένους ηγέτες και στο να αναπτύσσουν την ἀρετή της ἀλληλεγγύης και της ἀντίστασης, πού βασίζονταν ἀκριβῶς πάνω σ' αὐτή τὴ γενικὴ ἐμπιστοσύνη. Ἄλλὰ όταν οἱ ἐργάτες μέσα στὸν ἀγῶνα καταλαμβάνουν τὰ ἐργοστάσια και θέλουν νὰ συνεχίσουν νὰ παράγουν, τότε ἡ ἠθικὴ κατάσταση, τῆς μάζας παίρνει ἀμέσως ἓνα χαραχτήρα και μιὰ σημασία ὀλότελα διαφορετικὴ. Οἱ συνδικαλιστὲς ἡγέτες εἶναι ἀδύνατο νὰ διευθύνουν, γιατί ἐξαφανίζονται μέσα στὴν πλατύτητα τῶν ὀργανώσεών τους, και ἡ μάζα πρέπει νὰ λύσει ἀπὸ μόνη της, μὲ τὰ δικὰ της μέσα και μὲ τοὺς δικούς της ἀνθρώπους, τὰ προβλήματα τοῦ ἐργοστασίου.

Τὸ ἐργοστάσιο κάτω ἀπὸ τοὺς καπιταλιστὲς ἦταν ἓνα μικρὸ κράτος ἔπου ἀσκοῦσε τὴν ἐξουσία ἓνας δεσποτικὸς κύριος: Ὁ κύριος αὐτὸς εἶχε τὸ προνόμιο νὰ ἀποφασίζει ἀτομικά, προνόμιο πού τὸ ἀσκοῦσε διαλέγοντας τοὺς ἐργάτες, τοὺς ὑπάλληλους, τοὺς ἐπικεφαλῆς και τοὺς εἰδικούς και τοποθετώντας τους στὰ διάφορα τμήματα ὑπηρεσίες και ἐργαστήρια. Τὸ ἐργοστάσιο ἦταν ἓνα κράτος ὀργανωμένο δεσποτικά μὲ τὶς ἐξουσίες ὅλες στὰ χέρια τοῦ ἰδιοκτήτη ἢ τοῦ ἀντιπρόσωπου τοῦ ἰδιοκτήτη. Τὸ σύνολο τῶν κρατῶν πού ἀποτελοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ καπιταλιστικὰ ἐργοστάσια ἐνώσκονταν στὸ ἀστικὸ κράτος πού κατόρθωνε τὴν πειθαρχία και τὴν ὑπακοή τοῦ πληθυσμοῦ πού δὲν ἔχει τίποτα στὴν κατοχή του, δίνοντάς του μιὰν αὐταπάτη δύναμη και ἐξουσίας, μὲ τὸ νὰ τὸν καλεῖ κάθε πέντε ἢ ἑπτὰ χρόνια νὰ ἐκλέξει ἀντιπρόσωπους γιὰ τὸ Κοινοβούλιο και τὰ δημοτικὰ και κοινοτικὰ Συμβούλια. Σήμερα, μὲ τὴν ἐργατικὴ κατάληψη, ἡ δεσποτικὴ ἐξουσία ἔγινε κομμάτια. Τὸ δικαίωμα ψήφου γιὰ τὴν ἐκλογή τῶν βιομηχανικῶν στελεχῶν πέρασε στὴν ἐργατικὴ τάξη. Κάθε ἐργοστάσιο ἔχει γίνει ἓνα παράνομο κράτος, μιὰ προλεταριακὴ δημοκρατία πού ζεῖ μέρα μὲ τὴ μέρα ἐξετάζοντας τὴν ἔκβαση τῶν γεγονότων. Ἄλλὰ, ἂν ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον αὐτῶν τῶν προλεταριακῶν δημοκρατιῶν βασιλεύει ἀκόμη μιὰ μεγάλη ἀβεβαιότητα, δεδομένου ὅτι οἱ ἀντίπαλες δυνάμεις δὲν ἀποκαλύπτονται και δὲν ἀφήνουν νὰ καταλάβουμε τίς πραγματικὲς τους προθέσεις, ἐντούτοις ἡ διαπίστωση ὅτι αὐτὲς οἱ δημοκρατίες

«ζούν» έχει ασύλληπτη ιστορική σημασία και αξία. Ἡ ζωή έχει τή δική της λογική καὶ τή δική της ἐσωτερική δυναμική πού ξεπερνᾶ τή θέληση καὶ τὰ καπρίτσια τῶν μεμονωμένων ἀνθρώπων. Ὅσο αὐτὲς οἱ προλεταριακὲς δημοκρατίες ζοῦν, τόσο θὰ βλέπουν νὰ ξεφυτρώνουν μπροστά τους ὅλα τὰ πρόβλήματα πού εἶναι χαρακτηριστικὰ μιᾶς αὐτόνομης κι ἀνεξάρτητης ἐξουσίας πού ἀσκει τὴν κυριαρχία της πάνω σὲ ἓνα ὀρισμένο ἔδαφος. Ἔτσι μπήκε σὲ δοκιμὴ ἡ πολιτικὴ ἱκανότητα καὶ ἱκανότητα γιὰ ἐπαναστατικὴ πρωτοβουλία καὶ δημιουργία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὸ πρῶτο πρόβλημα, τὸ βασικὸ πρόβλημα πού ἀκκτάπαυστα παρουσιάζεται μπροστά στοὺς πολίτες τοῦ ἐργοστασίου - κράτους εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς στρατιωτικῆς ἀμυνας. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορά. Τὸ ἀστικὸ Κράτος δημιουργεῖ τὸ στρατὸ πάνω σὲ τρία κοινωνικὰ στρώματα: τὴν ἀστικὴ τάξη, τὴ μικρὴ ἀστικὴ τάξη καὶ τὸν ἐργαζόμενο λαό. Ὁ λαὸς δίνει τὴ μάζα τῶν στρατιωτῶν, ἡ μεγάλη ἀστικὴ τάξη τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ ἡ ἀριστοκρατία δίνουν τοὺς ἀνώτερους ἀξιωματούχους καὶ ἡ μικρὴ ἀστικὴ τάξη τοὺς κατώτερους ἀξιωματικούς. Στὸν καπιταλιστικὸ στρατὸ λοιπὸν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἴδια ὀργάνωση πού ἔχει τὸ καπιταλιστικὸ ἐργοστάσιο, ὅπου ἡ ἰδιοκτήτρια τάξη ἢ ἡ τάξη πού τὴν ἀντικαθιστᾶ στὰ ὀικονομικὰ της συμφέροντα ἔχει τὴ λειτουργία τῆς δεσποτικῆς διοίκησης, τὸ προλεταριάτο εἶναι ἡ παθητικὴ μάζα γιὰ χειραγώγηση καὶ ἡ μικροαστικὴ τάξη ἔχει τὴ λειτουργία τῆς κατώτερης διοίκησης. Στὸ ἐργοστάσιο - δημοκρατία ὑπάρχει μιὰ μονάχα τάξη, ἡ τάξη τοῦ προλεταριάτου, ἡ τάξη πού ἔδινε τὴν παθητικὴ μάζα γιὰ χειραγώγηση στὸ στρατὸ καὶ τὴ βιομηχανία. Αὐτὴ ἡ τάξη ὀφείλει νὰ δημιουργήσῃ ἓνα στρατὸ διαρθρωμένο, ὀργανωμένο καὶ πειθαρχημένο μὲ τέτοιο τρόπο ὥστε νὰ μπορέσει νὰ ἀντισταθεῖ καὶ νὰ νικήσῃ τὶς ἀντίπαλές δυνάμεις. Οἱ ἐργάτες ἀναγκάστηκαν λοιπὸν νὰ δοῦν τὴν ἀμυνα σὰ γενικὸ καθήκον καὶ μὴ τέτοια ἀντίληψη εἶναι σωστὴ. Ἀλλὰ ἔφτασαν ὁμως στὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸ τὸ καθήκον πρέπει νὰ πραγματοποιηθεῖ ἅμεσα κι ἐνστιχτώδεια ἀπὸ ὅλους, κι αὐτὸ εἶναι λάθος. Ἡ στρα-

τιωτική άμυνα πρέπει να οργανωθεί σε ένα ειδικό σώμα που θα έχει τις εξουσίες του και τις αρμοδιότητές του. Η ιδέα της Ιεραρχίας δεν έχει πιά κανένα λόγο ύπαρξης μέσα σ' αυτούς τους σχηματισμούς, αφού «*ύ π ά ρ χ ε ι μ ι ά μ ο ν ά χ α τάξη*». Αυτοί οι σχηματισμοί δεν πρέπει να είναι περιορισμένοι στους στόχους τους, αφού η ιδέα της άμυνας μπορεί να μεταβληθεί από τη μιá στιγμή στην άλλη και να γίνει επιθετική ιδέα και ιδέα για στρατιωτική πρωτοβουλία. Το πρόβλημα αυτό της στρατιωτικής πρωτοβουλίας συνδέεται και με το εξής ερώτημα: "Αραγε, τó σύνολο των προλεταριακών δημοκρατιών, που άποτελούν τή διάφορα εργοστάσια που έχουν καταλάβει και κατέχουν οι εργάτες, δέ θα μπορούσαν να οδηγηθούν αναγκαστικά — εξαιτίας της εσωτερικής διαλεχτικής της ιστορικής τους ανάπτυξης — στο να όμοσπονδιοποιηθούν, να οργανωθούν μ' ένιαίο τρόπο και να αντιτάξουν στην κεντρική εξουσία του άστικού κράτους τή δική τους κεντρική εξουσία; Το πρόβλημα της οικοδόμησης των Σοβιέτ στην πόλη μπαίνει σήμερα με συγκεκριμένο τρόπο μπροστά στην εργατική τάξη. "Αν μάλιστα αυτό γεννιέται τώρα, τότε πρέπει να έχει στη διάθεσή του μιάν έννοπλη δύναμη, που μπορούν και πρέπει να τή δόσουν οι σχηματισμοί των εργοστασίων — σχηματισμοί που συγκροτήθηκαν και διοικούνται κανονικά και με τρόπο ώστε να μπορούν διά μέσου των λειτουργιών της διοίκησής τους να αναμιχθούν και να συγκροτήσουν μιá πολιτοφυλακή. Άλλά με τή σειρά του και ή δημιουργία των στρατιωτικών πυρήνων στα εργοστάσια δάξει τó πρόβλημα των Σοβιέτ, αφού ή άμυνα δεν μπορεί να περιοριστεί και πρέπει να βαδίζει σύμφωνα με τή δική της λογική.

Αυτά τή προβλήματα πρέπει να συζητάνε σήμερα οι εργάτες στα εργοστάσια και στις γενικές συνελεύσεις που είναι τή όργανα εξουσίας και κυριαρχίας των προλεταριακών δημοκρατιών των εργοστασίων. Η προπαγανδιστική δουλειά καθώς και ή προπαρασκευαστική δουλειά για τήν εκλογή των εργατικών αντιπροσώπων πρέπει να γίνει με τρόπο που σε μιá όρισμένη στιγμή — όταν ή εξέλιξη των γεγονότων θά έχει οδηγήσει τήν Ιστορία μέσα σ' ένα εύνοϊ-

κό κλίμα όπου ώριμάζονται τὰ καινούργια καὶ πρωτότυπα γεγονότα— ἀπὸ κάθε ἐργοστάσιο ἢ ομάδα ἐργοστασίων νὰ αναβλύσουν οἱ διαρθρώσεις τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀγωνιζόμενου γιὰ τὴ χειραφέτησή του προλεταριάτου. Ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἐπαναστατικὴ δημιουργία, ὅπως εἶναι ἡ δημιουργία τῆς ἐνοπλῆς δυνάμεως, ἀξίζουν οἱ ἴδιες παρατηρήσεις. Μέσα στὸ ἀστικὸ κράτος οἱ ἀρμοδιότητες τῆς ἀνώτερης διοίκησης (ὅπως ἡ κυβέρνησις) εἶναι στὰ χέρια τῶν καπιταλιστῶν ἢ τῆς ἀνώτερης κοινωνικῆς τάξεως ποῦ συνδέεται μὲ τοὺς ἰδιοχτῆτες, μὲ οἰκονομικὰ συμφέροντα. Τὰ κατώτερα πόστα, ὅπως ἡ ἰδιότητα τῶν βουλευτῶν, τὴν ἀφήνουν στὰ χέρια τῆς μικροαστικῆς τάξεως, ποῦ οἰκονομικὰ καὶ ἠθικὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς καπιταλιστῆς. Ἡ μάζα τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ τέλος μανουδράρεται ἔτσι πολιτικὰ ὥστε νὰ ἐξυπηρετοῦνται τὰ ὕλικὰ συμφέροντα τῶν ἰδιοχτητῶν καὶ οἱ ἰδεολογικὲς φιλοδοξίες τῶν μικροαστῶν. Γιὰ νὰ διατηρηθεῖ ἄθικτη αὐτὴ ἡ ἱεράρχηση τῶν τάξεων τὸ σύνταγμα θεωρεῖ παράνομη τὴν ἀνάθεση συγκεκριμένης ἐντολῆς στοὺς βουλευτῆς: Ἡ ἀστικὴ τάξις ὑπολογίζει στὴ δύναμη τοῦ περιβάλλοντος καὶ στὴν ὑπόδειξη τῆς δυνατότητας νὰ ἱκανοποιήσουν τὶς προσωπικὲς τοὺς φιλοδοξίες προκειμένου νὰ διαφθερίει τοὺς βουλευτῆς, ὅπως καὶ τοὺς ἐργάτες, ἐφόσον ὅμως αὐτοὶ θὰ εἶναι συνδεδεμένοι μὲ μιὰν ὀρισμένη ἐντολή. Κατὰ τὴ διαμόρφωση τῆς προλεταριακῆς κεντρικῆς ἐξουσίας ὅλες αὐτὲς οἱ συνθήκες ἔχουν ἀλλάξει: Ὑπάρχει μὲ μόνον ἓν ἀστικὸν καὶ ἐκλέγει τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς διαλέγοντάς τοὺς ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς, ὄντας τὸ ἐργοστάσιο ἐκλογικὸ σῶμα καὶ ἐφόσον ἰσχύει ἡ ἀρχὴ τῆς συγκεκριμένης ἐντολῆς. Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι οἱ ἱεραρχίες ἔγιναν κομμάτια καὶ ὅτι ἡ συγκρότησις τῆς ἐργατικῆς ἐξουσίας θεμελιώνεται πάνω σὲ βάσεις καθαρὰ βιομηχανικὲς καὶ διαχειριστικὲς: Οἱ ἀναρχικοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι οἱ πρὸ εὐχαριστημένοι ἀπὸ μὲ τέτοια ὀργάνωσις τῆς ἐξουσίας, ἀφοῦ οἱ ἰδέες τοὺς ἔρχονται νὰ πραγματοποιηθοῦν μὲ τρόπο συγκεκριμένο.

Σήμερα, τὴν Κόκκινη Κυριακὴ τῶν ἐργατῶν μεταλλουργῶν, πρέπει νὰ συγκροτηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς ἐργάτες

τὸ πρῶτο ἱστορικὸ κύτταρο τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, πού ἀναβλύζει ἀπὸ τῆ γενικῆ κατάσταση μὲ τὴν ἀκαταγώνιστη δύναμη τῶν φυσικῶν φαινομένων.

(Ἐντύγραφο, σὴν Πεδεμονιέζικη ἔκδοση τοῦ «Ἄβάντι», φ. 5 Σεπτεμβρίου 1919, XXIV, ἀρ. 224).

ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΜΟΝΟ ΗΛΙΘΙΟΤΗΤΑΣ;

Ἄξιζει νὰ ρίξουμε τὴν προσοχή μας στὶς εἰδήσεις καὶ τὰ σχόλια πού δημοσιεύει ἡ «Γκαζέτα ντέλ Πόπολο»¹¹⁸ γιὰ τὴ δραστηριότητα τῶν μεταλλουργῶν ἐργατῶν. Οἱ συντάχτες αὐτῆς τῆς ἐφημερίδας ἔχουν γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἰταλικῆς ἱστορίας τόση σημασία ὅση ἔχει ἓνα μουνόπανο¹¹⁹ γιὰ τὴν ἱστορία μιᾶς οἰκογένειας. Γιατὸ αὐτοὶ πρέπει νὰ βλέπονται ὡς ἐκπρόσωποι μιᾶς κοινωνικῆς ὑποτάξεως πού ἀποχτᾷ σημασία μονάχα χάρις στὸ μέτρο: ἀριθμὸ τῶν μελῶν τῆς, ἀριθμὸ πού σὲ μιὰ ὀρισμένη στιγμή θὰ δημιουργήσει ἓνα κάποιο πρόβλημα σὴν προλεταριακῆ ἀστυνομία.

Οἱ συντάχτες τῆς «Γκαζέτα» ἀποτελοῦν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μὲν ἀπόδειξη τῆς ἀσχημῆς ἱστορικῆς θέσεως ὅπου ἔχει φτάσει ἡ ἀστικὴ τάξη: Γιατὶ αὐτοὶ οἱ μισεροὶ καὶ δυστυχεῖς κατασκευαστὲς τεσσάρων σελίδων πεζοῦ λόγου κάθε μέρα ἀποδείχνουν ὅτι ἡ διευθυντικὴ ἱκανότητα τῶν ἀστῶν εἶναι ἓνας γελοῖος μῦθος. Αὐτοὶ γράφουν χωρὶς συντονισμό καὶ χωρὶς καμιά συγκεντροποίηση τῆς συλλογικῆς δουλειᾶς

τους. Αυτόι, πράγματι, είναι ἓνα συνεργεῖο ἀπὸ χειρῶ-
ναχτες ἐργάτες πού τοὺς λείπει τὸ θεμέλιο τοῦ «ἐπικεφα-
λῆς»: παράγουν κωμικτιστά, συμπτωματικά καὶ χωρὶς κα-
μιὰ πιθανότητα νὰ φτάσουν σ' ἓνα ἀποτέλεσμα. Αυτόι οἱ θε-
ματοφύλακες τῆς πολιτικῆς ζωῆς δὲν καταλαβαίνουν τίπο-
τα ἀπὸ ὅσα συμβαίνουν γύρω τους: Δὲν καταλαβαίνουν τί-
ποτα οὔτε γιὰ τίς γενικῆς σχέσεις τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων
πού πραγματικῶς δίνουν μιὰ φυσιογνωμία στὸν ἀγῶνα καὶ
πού τίς ἀποτελοῦν ἢ κυβέρνηση, ἢ ἐργατικῆ
τάξῃ, οἱ βιομήχανοι καὶ ἡ στρατιωτικὴ κλά-
στα, οὔτε γιὰ τίς νέες συνθήκες πού διαμορφώνονται στὸν
ἐργατικὸ χῶρο — γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ δυνατότητα βιομηχανι-
κῆς καὶ πολιτικῆς αὐτοδιακυβέρνησης — οὔτε καὶ γιὰ
διεθνεῖς σχέσεις πού διαγράφονται στὸν ὀρίζοντα καὶ χρη-
σιμεύουν γιὰ νὰ διαμορφώσουν τὸ μεγαλειῶδες φόντο: τῶν
γεγονότων στὴν Ἰταλία. Αυτόι οἱ φύλακες τῶν ἱερῶν καὶ τῶν
ὁσίων ἀκολουθοῦν ἓνα μονάχα ἔνστιχτο: τὸ μῖσος τους ἐναν-
τια στὴν ἐργατικὴ τάξη. Ἕνα μῖσος πού κουφοβράζει, ἓνα
μῖσος τυφλό, σκοτεινὸ καὶ συμπαγές πού τοὺς ὀδηγεῖ στὸ
κατώτερο σκαλοπάτι: τῆς ἡλιθιότητος καὶ τῆς ποταπότητος.
Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ φύλακες τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ὁσίων κρίνουν
τὸ σημερινὸ κίνημα τῶν ἰταλῶν ἐργατῶν μὲ τὸ μέτρο τῶν
διανοητικῶν σχημάτων πού ἐπινοήθησαν στὴν πολεμικὴ ἐ-
ναντίον τοῦ ρώσικου μπολσεβικισμοῦ. Ἄλλὰ, ἐπειδὴ ἕμως
αὐτὰ τὰ σχήματα δὲν ὑπάρχουν στὴν ἰταλικὴ πραγματικό-
τητα, οἱ θεματοφύλακες τῆς «Γκαζέτα» φάσκουν κι ἀντιφά-
σκουν ἀπὸ τὴ μιὰ στήλη στὴν ἄλλη κι ἀπὸ τὴ μιὰ παρά-
γραφο στὴν ἄλλη. Οἱ ἰταλοὶ ἐργάτες δουλεύουν καὶ
παράγουν πρὶν ἀκόμη νὰ ἀποκτήσουν τὴν πολιτικὴ ἐ-
ξουσία καὶ πειθαρχοῦν μονάχα μὲ τὴν ἀπλὴ τοπικὴ ἰσχὺ
τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων. Ἄλλὰ γιὰ νὰ ἐπιτύχουν
ἓνα γεγονός αὐτοῦ τοῦ εἴδους στὴ Ρωσία χρειάστηκε νὰ πε-
ράσουν μῆνες καὶ μῆνες ὑπομονητικῶν προσπαθειῶν,
προπαγάνδας καὶ ὀργάνωσης. Ἔτσι λοιπὸν, οἱ συν-
τάχτες τῆς «Γκαζέτα» στὴ μιὰ στήλη παραδέχονται ὅτι
ὑπάρχει ἐργατικὴ πειθαρχία (καὶ θαυμάζουν μάλιστα μὲ
μεγάλῃ ἡλιθιότητι πού αὐτὴ ἢ πειθαρχία εἶναι τόσο σ.βα-

ρή και τόσο αποτελεσματική), σε μίαν άλλη στήλη δέχονται: ότι ή δουλειά και ή παραγωγή, καθώς αναπτύσσονται με μίαν όρισμένη ένταση οδηγούν σε μιά ταχύτατη έλάττωση των πρώτων ύλων και σε μιά τρίτη στήλη μεγάλωπρεπα και θριαμβευτικά «διαπιστώνουν» ότι, με δοσμένη την άπουσία των ιδιοκτητών, οι εργάτες δέ δουλεύουν και δέν παράγουν μέγιστο και μόνο γιατί είναι αδύνατο a priori νά μπει μπρός ένα μοτόρι και νά μασήσει μέταλλο μιά μηχανή χωρίς τόν άγρυπνο και φιλόπονο μάτι του ιδιοκτήτη που έχει λάβει από τή θεία πρόνοια τήν εξουσία νά διευθύνει και νά συντονίζει.

Ή ήλιθιότητα αυτών των μονόπαντων τής «Γκαζέτα» είναι ένα δείγμα των τρομερών κινδύνων που μπορεί νά διατρέξει σήμερα τόν Ιταλικόν έθνος. Τόν Ιστορικό παράδειχο, που έχει κιάλας πραγματοποιηθεί στή Ρωσία, ή εργατική τάξη νά σώξει τόν έθνος από τήν ξένη κυριαρχία, έπαληθεύεται επίσης και στήν Ίταλία σάν μιά πραγματικότητα. Ή «Γκαζέτα ντέλ Πόπολο» που δέ δίστασε στή διάρκεια του πολέμου νά παραδόσει δεμένη χειροπόδαρα τήν Ίταλία στή Γαλλία, ίσως νά μή βλέπει ούτε και σήμερα μέ άσχημο μάτι μιά δυνατότητα αυτού του είδους. Αυτό φυσικά θά μπορούσε νά συμβεί μέ τόν έρχομό στήν Ίταλία μιάς δυναμικής κυδέρνησης ύστερα από μιά συντριβή τής εργατικής τάξης. Ή Ίταλία έτσι θά ξέπεφτε στήν κατάντια τής Λευκής Ούγγαρίας¹²⁰ που κρατιέται ακόμη στα πόδια της μόνο και μόνο έπειδή υποτάχτηκε στό γαλλικό μιλιταρισμό και στή γαλλική οικονομία. Αυτό φαίνεται νά τόν καταλαβαίνουν πάρα πολύ καλά οι άστοι που βρίσκονται στήν κυδέρνηση τώρα και είναι φυσικό νά μήν τόν καταλαβαίνουν οι θεματοφύλακες τής «Γκαζέτα» (άν ή ήλιθιότητά τους είναι άληθινή και δέν είναι μιά μέθοδος που έχει σχέση μέ τή μασονία και τή γαλλική πρεσβεία), όπως επίσης είναι φυσικό ή «Γκαζέτα» νά περνά στα βόδια που τή διαβάζουν, για σημασιφόρος του πιό καθαρού πατριωτισμού. (Οι συνεχείς αντιδραστικές έρωτήσεις τής «Γκαζέτα ντέλ Πόπολο» δέν ανταποκρίνονται μήπως στή φιλική συμβουλή που έδωσε ό Κλεμανσώ στό Νίττι και στις άλλες ρωμαϊκές έντριγ-

κες του πρεσβευτή Μπαρέρ;). Από τις πραγματικές δυνάμεις που βρίσκονται σήμερα σε σύγκρουση μεταξύ τους — εργατική τάξη, βιομήχανοι και στρατιωτική κάστα — μιὰ μονάχα είναι εθνική: η εργατική τάξη. Οι βιομήχανοι που διώχνουν τα κεφάλαιά τους στο εξωτερικό και που πασχίζουν να αποφύγουν την πληρωμή των αναγκαιών για τη ζωή του κράτους φόρων, είναι ένα διαλυτικό για το έθνος στοιχείο: Γιατί αυτοί, όπως στη Ρωσία κι όπως στην Ούγγαρία, έχουν σκεφτεί κιόλας να ανοίξουν τα σύνορα σ' έναν ξένο милитарισμό ικανό να τους εξασφαλίσει την ιδιοκτησία τους και την ύποταξη της εργατικής τάξης. Η στρατιωτική κάστα είναι ένας καρκίνος της εθνικής ζωής που η μόνη δουλειά που κάνει είναι να τραβάει άρρογισθίες και που έδω και καιρό έχει μεταβληθεί σ' ένα μεγάλο αστυνομικό κράτος που βλέπει για εχθρό του την εθνική εργατική τάξη και όχι εκείνους που μπορεί να καταστρέψουν την εθνική ανεξαρτησία.

Η εργατική τάξη είναι η μοναδική δύναμη που εκπροσωπεί τα συμφέροντα του Ιταλικού έθνους στα πλαίσια της ελευθερίας και της διεθνούς συνεργασίας. Η εργατική τάξη έχει αποδείξει ότι γνωρίζει να διευθύνει τη βιομηχανία κι έχει αποδείξει ακόμη ότι θέλει να σώσει την παραγωγή κόντρα στην καταστροφική θέληση των βιομηχάνων. Η εργατική τάξη διαθέτει φίλους στο διεθνή χώρο που δεν διαθέτει η καπιταλιστική τάξη: Στην Αγγλία το Συμβούλιο Έργατικής Δράσης θα αντιταχτεί με νικηφόρο αγώνα σε κάθε μορφή αποκλεισμού που θα επιχειρηθεί ενάντια στο Ιταλικό προλεταριάτο. Στη Γερμανία το Κόμμα των Ανεξαρτήτων¹²¹ που διστάζει να αναλάβει την έξοδα γιατί φοβάται τη Γαλλία και για να μη βρεθεί μόνη η Γερμανία απέναντι σε μιὰ γαλλική επίθεση θα αποκτήσει ξανά εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του. Στη Γιουγκοσλαβία το Κομμουνιστικό Κόμμα, που κέρδισε τους δήμους σ' όλες τις πόλεις, απόδειξε ότι είναι μιὰ δύναμη ικανή να βάλει φρένο στο δικό της милитарισμό και να τον ανατρέψει. Η Ιταλική εργατική τάξη, που η «Γκαζέτα ντέλ Πόπολο» (άλλα δέ θα περάσει λοιπόν τίποτα από το πνεύμα του Μιλεράν

και του Μπαρέρ μέσα στην ήλιθιότητα των συνταχτών της «Γκαζέτα»;) θα ήθελε πολύ να τη δει να εκμηδενίζεται, να γίνεται σκόνη και να εξαφανίζεται από τα μηδράλια και τα φλογοβόλα, είναι σήμερα η μοναδική εθνική δύναμη που μπορεί να σώσει την Ίταλία από την άβυσσο όπου την έχουν οδηγήσει οι άνθρωποι με την εφήμερη ακτινοβολία και οι καπιταλιστές, οι απληστει μονάχα για άτομικό πλουτισμό και πολιτική παντοδυναμία.

(*Ανυπόγραφο στην Πεδεμοντιζικη Έκδοση του «Α-βάντι», φ. 10 Σεπτεμβρη 1920, ΧΧΙΥ, αρ. 229).*

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

Σήμερα, οι εργάτες μεταλλουργοί πρόκειται με δημοψήφισμα¹²² να επιδοκιμάσουν ή να απορίψουν την πρόταση που ψηφίστηκε από το Συνέδριο της Όμοσπονδίας τους. Δεν είναι δύσκολο να προβλέψουμε το αποτέλεσμα αυτής της συνδιάσκεψης των τεχνιτών των εργοστασίων. Η μορφή του δημοψηφίσματος είναι εξαιρετικά δημοκρατική και άντεπαναστατική. Χρησιμεύει για να δώσει αξία στην άμορφη μάζα του πληθυσμού και να συντρίψει τις πρωτοπαρίες που καθοδηγούν και δίνουν πολιτική συνείδηση σ' αυτές τις μάζες.

Η πρωτοπορία του προλεταριάτου δεν πρέπει κατά συνέπεια να αποθαρυνθεί και να αποδιοργανωθεί από αυτή την κατάληξη του επαναστατικού κινήματος. Η ποιότητά της

σάν πρωτοπορίας, μάλιστα, θά αποδειχτεί από τήν ψυχική δύναμη κι από τήν πολιτική ικανότητα πού θά καταφέρει νά επιδείξει σ' αυτές τίς συνθήκες. Οί εργατικές ομάδες όμως πού ήσαν επικεφαλής αὐτοῦ τοῦ κινήματος, στίς μέρες πού πέρασαν, ἔκαναν σωστό ὑπ.λογισμό τῆς δύναμης δράσης τους καί τῶν δυνάμεων παθητικῆς ἀντίστασης πού ὑπάρχουν μέσα στίς μάζες; Ἀπόχτησαν συνείδηση τῆς ιστορικῆς τους ἀποστολῆς; Ἀπόχτησαν συνείδηση τῶν ἐσωτερικῶν ἀδυναμιῶν πού παρουσιάστηκαν στό σύνολο τῆς εργατικῆς τάξης, ἀδυναμιῶν πού δέν εἶναι ἀτομικές καί δέν μειώνουν τήν ἐκτίμησή μας γιά τό ἐπαναστατικό πνεῦμα τοῦ προλεταριάτου στήν τωρινή ιστορική περίοδο, ἀλλά πού πρέπει νά ἀναζητηθοῦν μέσα στίς γενικές σχέσεις τῆς ἐπαγγελματικῆς ὀργάνωσής τους; Μεταπλάσανε σέ δραστήρια κι ἐνεργητική συνείδηση τίς πρόσφατες ἐμπειρίες τους; Ἐχουν τέλος συνηθίσει νά ἀναγνωρίζουν τά πιδ μύχια αἰσθήματα πού κάνουν νά πάλλεται τή λαϊκή ψυχή, καθῶς ἐπίσης καί τά ἀρνητικά αἰσθήματα, τίς ἀνασταλτικές δυνάμεις πού ἀκινητοποιοῦν καί φθείρουν καί τίς πιδ γενναίες καί τολμηρές διαθέσεις αὐτῆς τῆς ψυχῆς;

Ἡ πολιτική ικανότητα τῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας (καί κατὰ συνέπεια ἡ πραγματική ἐπαναστατική ικανότητα τῆς ἰταλικῆς εργατικῆς τάξης) θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό τίς διαθέσεις πού θά ξεπηδήσουν ἀπό τό τωρινό δημοψήφισμα. Πολλοί κίνδυνοι ἀπειλοῦν τήν εργατική τάξη. Αὐτοί οἱ κίνδυνοι δέν εἶναι ἐξωτερικοί, ἀλλά εἶναι εἰδικά ἐσωτερικοί. Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος εἶναι ἡ ἀπουσία «πνεύματος προσαρμογῆς» στίς καταστάσεις ἀνώτερης βίας, δηλαδή τοῦ πνεύματος κριτικῆς, συνειδητῆς καί θεληματικῆς προσαρμογῆς πού δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά συγχέεται μέ τόν ὀπορτουнизм. Ἡ ἔλλειψη, μάλιστα, αὐτοῦ τοῦ πνεύματος προσαρμογῆς ὁδηγεῖ στόν ὀπορτουнизм ἢ, πράγμα πού ἀξίζει τό ἴδιο, στό θρίαμβο τῶν ὀπορτουλιστῶν πάνω στίς μάζες καί στή διατήρηση τῶν διευθυντικῶν ἱεραρχιῶν πού ἔχουν φέρεi στήν τωρινή του κατάσταση τό ἐπαναστατικό κίνημα. Ἡ προλεταριακή πρωτοπορία πρέπει νά ἐκτιμήσει καί νά ἀξιολογήσει τά γεγονότα πού μόλις ἔχουν λάθει χῶ-

ρα, όχι σύμφωνα με τις επιθυμίες της, τὰ πάθη της και τή θέλησή της, ἀλλά αντικειμενικά σάν εξωτερικά γεγονότα πού πρέπει νά εκτιμηθοῦν πολιτικά και σάν ἱστορικό κίνημα ἰκανό νά δεχτεῖ συνειδητῆ επέκταση κι ἀνάπτυξη. Ἀπό μιὰ καθαρὰ αντικειμενική ἀποψη ἡ ἐργατική τάξη μπορεῖ νά ποῦμε ὅτι: ἔκανε ἕνα γιγάντιο βῆμα μπροστά. Ἡ ἐργατική τάξη, σά μάζα ὀδηγημένη και πειθαρχημένη στο ἐργαστάσιο ἀπό τοὺς ἄμεσους ἐκπροσώπους της, ἀπόδειξε ὅτι εἶναι: σέ θέση νά αυτοκυβερνηθεῖ βιομηχανικά και πολιτικά. Ἀπό αὐτὸ τὸ γεγονός, πού εἶναι βασικό γιά τοὺς ἐπαναστάτες κομμουνιστές, ἀπορέουν συνέπειες ἀνυπολόγιστης κοινωνικῆς σημασίας. Τὰ μεσαῖα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ ἔχουν συγκρίνει τὴ δύναμη τοῦ προλεταριάτου μὲ τὴν ἀνεπάρκεια τῆς βιομηχανικῆς τάξης. Μισὸ αἰῶνα πρὶν ἡ ἐργατική τάξη, ἦταν ἀκόμη, σύμφωνα μὲ τὸν Μάρξ ἕνα τσουβάλι: μὲ πατάτες, ἕνα συγκεχυμένο σύνολο κι ἕνας ἄμορφος σωρὸς ἀτόμων χωρὶς ἰδέες, χωρὶς θέληση και χωρὶς ἐνιαία κατεύθυνση. Σήμερα εἶναι ἡ βιομηχανικὴ τάξη πού μεταβλήθηκε σ' ἕνα τσουβάλι μὲ πατάτες κι ἕνα ἄθροισμα ἀνάξινων και ἡλίθιων, χωρὶς πολιτικὴ ἰκανότητα και χωρὶς ἐσωτερικὴ δύναμη. Τὰ ἐπαναστατικά γεγονότα τῶν περασμένων ἡμερῶν φέρανε στο φῶς τῆς ἡμέρας αὐτὴ τὴν κατάσταση τῶν δυὸ τάξεων πού διεκδικοῦν τὴν διακυβέρνηση τῆς παραγωγῆς και τῆς κοινωνίας. Οἱ προλήψεις και οἱ ἀνοησίες πού ὁ πούλημένος στὸν καπιταλισμὸ τύπος διέδινε στὴν κοινὴ γνώμη ἔχουν καταρῆσει. Οἱ μεσαῖες τάξεις προσχωροῦν στὶς θέσεις τοῦ προλεταριάτου και πείθονται ὅτι αὐτὴ ἡ νέα και γεμάτη ἐνεργητικότητα τάξη κρατᾶ στὰ χέρια της τὰ πεπρωμένα τοῦ πολιτισμοῦ και τῆς ἀνθρώπινης προόδου. Ἀπὸ τὴ δοκιμασία πού και οἱ δυὸ τάξεις ἔχουν περάσει τὸ προλεταριάτο βγήκε νικητῆς στὴ δημόσια ἐκτίμηση, ἐνῶ ὁ καπιταλισμὸς ἀπόδειξε ἀκόμη περισσότερο τὴν ἀνεπάρκειά του και τὴν ἀνικανότητά του. Ἀπ' αὐτὴ τὴν πολιτικὴν κατάσταση τὸ προλεταριάτο βγήκε μπροστὰ ὀριστικὰ σάν κυρίαρχη τάξη, πράγμα πού ἀποτελεῖ μιὰ κινήτῆρια δύναμη πού ἀκατάσχετα σπρώχνει: πρὸς τὴν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας.

Γιατί λοιπόν δεν φτάσαμε σ' αυτή την κατάληξη άμέσως; Ή τουλάχιστον γιατί δεν έγινε καμιά απόπειρα ώστε να φτάσουμε εκεί; Ή ταχτική που άκολουθήθηκε μέχρι σήμερα, ή ταχτική που άποκορυφώνεται με τὸ δημοψήφισμα μπορεί να δώσει μιάν άπάντηση σ' αυτές τις έρωτήσεις. Οί επικεφαλής του προλεταριακού κινήματος βασίζονται στις «μάζες», δηλαδή ζητούν από τις μάζες προκαταβολικά την άδεια για δράση και τις συμβουλεύονται με τις μορφές και τη στιγμή που διαλέγουν αυτοί. Ένα επαναστατικό κίνημα όμως δεν μπορεί να στηρίζεται παρά μόνο στην προλεταριακή πρωτοπορία και πρέπει να καθοδηγείται χωρίς προηγούμενες διαβουλεύσεις και χωρίς τὸ μυγανισμό τῶν αντιπροσωπευτικῶν συνελεύσεων. Ἡ επανάσταση είναι όπως ὁ πόλεμος: πρέπει να προπαρασκευάζεται με κάθε λεπτομέρεια από ένα εργατικό γενικό έπιτελείο, όπως κι ὁ πόλεμος προπαρασκευάζεται από τὸ γενικό έπιτελείο τοῦ στρατοῦ. Οί συνελεύσεις δεν μπορούν παρά να ξεικυρώσουν μονάχα αὐτὸ που έχει γίνει κιόλας, να επαινέσουν αὐτοὺς που πέτυχανε ἢ να τιμωρήσουν σκληρά δσους αποτύχανε. Τὸ καθήκον τῆς προλεταριακῆς πρωτοπορίας είναι να κρατάει ζωντανὸ στις μάζες τὸ επαναστατικό πνεῦμα και να δημιουργεῖ τις συνθήκες μέσα στις ὁποῖες οί μάζες θά είναι έτοιμες για δράση και θ' ανταποκρίνονται άμεσα στα επαναστατικά καλέσματα. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο οί εθνικιστὲς και οί ἱμπεριαλιστὲς προσπαθοῦν, με τὸ ξεφρενιασμένο κήρυγμά τους για πατριωτικὲς άνοησίες και τὸ μίσος τους ενάντια στοὺς ξένους, να δημιουργήσουν τις συνθήκες μέσα στις ὁποῖες τὰ πλήθη θά δεχτοῦν ένα πόλεμο που έχει από καιρὸ σχεδιαστῆί από τὸ γενικό έπιτελείο τοῦ στρατοῦ και τὴ διπλωματία. Κανένας πόλεμος δεν θά ξεσποῦσε ποτὲ αν για να τὸν κηρύξουνε έπρεπε να ρωτηθεῖ προκαταβολικά ὁ λαός. Τὰ Κοινοβούλια ψηφίζουν ὑπὲρ τοῦ πολέμου επειδὴ άκριβῶς ξέρουν ότι έχει άποφασιστεῖ άνέκκλητα, επειδὴ ξέρουν ότι αν άντιταχτοῦν στὸν πόλεμο θά πεταχτοῦν άδυσώπητα στην άκρη. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, κανένα επαναστατικό κίνημα δεν μπορεί να προκηρυχτεῖ από μιὰ εθνική εργατική συνέλευση. Τὸ να συγκαλεῖ κανεὶς μιὰ τέτοια συν-

έλευση σημαίνει ότι αποδείχνει τη δική του έλλειψη πίστης σ' αυτή και κατά συνέπεια σημαίνει ότι άσκει πίεση σ' αυτήν προκαταβολικά.

Η προλεταριακή πρωτοπορία, που σήμερα είναι απογοητευμένη κι απειλείται με διάλυση, πρέπει να αναρωτηθεί αν δεν είναι αυτή ή ίδια υπεύθυνη γι' αυτή της την κατάσταση. Είναι γεγονός ότι δεν υπάρχει στους κόλπους της Γενικής Συνομοσπονδίας Έργασίας οργανωμένη επαναστατική αντιπολίτευση και συγκεντρωμένη κατά τρόπο που να μπορεί να άσκει έλεγχο πάνω στα καθοδηγητικά γραφεία και να είναι σε θέση όχι μόνο να αντικαταστήσει έναν άνθρωπο μ' έναν άλλο, αλλά ν' αντικαταστήσει μιá μέθοδο με μιάν άλλη, ένα σκοπό μ' έναν άλλο και μιάν όρισμένη θέληση με μιάν άλλη. Άφου αυτή είναι ή πραγματική κατάσταση και άφου γιά να την μεταβάλουμε δεν χρησιμεύουν σε τίποτα τά δάκρυα, οί κατάρες και οί έξορκισμοί, αλλά απαιτείται τολμηρή κι επίμονη δουλειά οργάνωσης και προπαρασκευής, τότε είναι ανάγκη οί ομάδες τών εργατών που ερέθησαν επίκεφαλής τών μαζών να δεχτούν ότι έτσι είναι ή κατάσταση, γιά να μπορέσουν να την μεταβάλουν αποτελεσματικά. Πρέπει να διατηρήσουν τη μάζα ένωμένη και συμπαγή γύρω από τó πρόγραμμά τους και τά συνθήματά τους, και πρέπει να γίνουν ικανοί να θγάουν από τούς κόλπους τους ένα δραστήριο γενικό έπιτελείο, που να ξέρει με εύφύτα και τόλμη να καθοδηγεί μιá πλατειά μαζική δράση. Σήμερα πάμε γιά δημοψήφισμα. Τά αποτελέσματά του δεν πρέπει να γίνουν άφορμή γιά άπελπισία και διάλυση, αλλά αντίθετα μιá πρόκληση γιά πιό σκληρή, πιό πειθαρχημένη και καλύτερα οργανωμένη δράση. Η χειραφέτηση τού προλεταριάτου δεν είναι μικροδουλειά γιά ανθρωπάκια. Μονάχα όποιος, μέσα στη γενική και μεγάλη σύγχυση, ξέρει να κρατά άδάμαστη την καρδιά του και τη θέληση κοφτερή σαν σπαθί, μονάχα αυτός μπορεί να θεωρηθεί σαν άγωνιστής της εργατικής τάξης και μπορούμε να πούμε πως είναι επαναστάτης.

Γ' Ανυπόγραφο, στην Πεδαμονεζική Έκδοση τού α' Άβάντιο, 24 Σεπτέμβρη 1920, XXIV, αρ. 243).

Η ΦΙΑΤ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΜΙΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ;

Ἐπειδὴ τώρα πιά ἡ φήμη κυκλοφορεῖ ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀστοὺς, ἐπειδὴ ἔχει γίνει λόγος γι' αὐτὸ δημόσια σὲ μιὰν ἐργατικὴ συνέλευση, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἴδιοι οἱ ἐνδιαφερόμενοι βιομηχανοὶ φαίνεται νὰ ἔχουν ἐκθέσει μὲ εἰλικρίνεια τὰ πράγματα στοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν τοῦ ἐργοστασίου τους, γι' αὐτὸ τὸ λόγο λοιπὸν μπορούμε νὰ σταματήσουμε καὶ ἐμεῖς τὶς ἐπιφυλάξεις καὶ νὰ ποῦμε τὰ πράγματα ὅπως εἶναι στὴν πραγματικότητα. Ἡ Φιάτ ἡ μεγαλύτερη βιομηχανικὴ ἐπιχείρηση τοῦ Τουρίνου, ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχείρηση ποὺ στὸ τομέα τῶν μηχανοκτασκευῶν καὶ τῆς μεταλλουργίας κατάφερε νὰ γίνει ἡ πιὸ σημαντικὴ δλόκληρης τῆς Ἰταλίας, ἡ ἐπιχείρηση, τέλος, ποὺ ἔχει ἕνα ὄνομα καὶ μιὰ πίστη παγκόσμια, ἀνοίξε τὶς πόρτες τῆς στὶς ἐργατικὲς ὀργανώσεις γιὰ νὰ τὴν μετατρέψουν ἂν θέλουν σὲ μιὰ ἐπιχείρηση συνεργατικὴ.

Ἐμεῖς ξέρουμε νὰ ποῦμε μονάχα ἂν πρόκειται γιὰ πρωτοβουλία ποὺ ὀφείλεται σ' ἕνα μόνο πρόσωπο ἢ σὲ μιὰ ομάδα ἀπὸ διευθυντικὰ στοιχεῖα ἢ σὲ ἕνα μέρος ἀπὸ τοὺς μετόχους. Τὸ Σάββατο 18 Σεπτέμβρι, ὁ ἱππότης Ἀνιέλι, ἐκλεγμένος διαχειριστὴς τῆς ἐταιρίας Φιάτ, ζήτησε νὰ κάνει μιὰ συζήτηση γιὰ τὸ κατεπεῖγον καὶ σοβαρὸ αὐτὸ πρόβλημα μὲ τὸ σύντροφο βουλευτὴ Ρομίτα. Αὐτοὶ ἔπρεπε τὸ πρωτὶ τῆς ἐπόμενης μέρας νὰ φύγουν γιὰ τὴ Σαβόνα. Ἡ πρώτη συνάντηση ἔλαβε χώρα στὸ σταθμὸ καὶ στὴ συνέχεια ὁ σύντροφός μας ἀνέβαλε τὸ ταξίδι του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀπασχοληθεῖ μὲ τὸ ζήτημα ποὺ τοῦ εἶχαν θέσει. Ὁ ἱππότης Ἀνιέλι τοῦ πρότεινε νὰ ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις γιὰ νὰ μετατρέψουν τὴ Φιάτ, δηλαδὴ τὴν ἐπιχείρηση ποὺ μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι αὐτὸς τὴ δημιούργησε καὶ τὴν ἐμφύχωνε σὲ μιὰ μεγάλη συνεργατικὴ ἐπιχείρηση παραγωγῆς. Στὸ σταθμὸ συμφωνήσανε γιὰ τὶς ἐπόμενες συναντήσεις.

Σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐπόμενης ἑβδομάδας, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ἴδια Κυριακὴ, λάβανε χώρα πολυάριθμες συναντήσεις. Σ' αὐτὲς στὴν ἀρχὴ λάβανε μέρος μονάχα ὁ ἱππό-

της 'Ανιέλι, άλλοι δυο διευθυντές της Φιάτ κι ο βουλευτής Ρομίτα. Στή συνέχεια όμως παρενέβησαν στίς συζητήσεις κι άλλοι σύντροφοί μας επίσης, σάν εκπρόσωποι όλων εκείνων που θά μπορούσαν νά ενδιαφέρονται γι' αὐτή τήν υπόθεση όταν θά κατέβαινε ἀπό τὸ χῶρο τῶν ἀφηρημένων σχεδίων στή γῆ τῆς πραγματικότητας. Δηλαδή ἡ Ἐνωση τῶν Συνεργατικῶν, τὸ Ἑργατικὸ Κέντρο καὶ ἡ Ὀμοσπονδία τῶν Ἑργατῶν Μετάλλου.

Καὶ προσθέτουμε ἀμέσως ὅτι, χάρη στίς πολὺ διαφανεῖς προθέσεις τοῦ προτεινόντος καὶ γιὰ λόγους πού εἶναι εὐκόλο νά τοὺς ἀντιληφτοῦμε, ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόθεση ἔχει μείνει μέχρι τώρα στὸ ἐπίπεδο τῶν μελετῶν, τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν διευκρινίσεων.

Ὁ ἱππότης Ἄνιέλι διευκρίνισε στὸ μεταξὺ ὅτι παρακινήθηκε σ' αὐτὴ του τὴν ἐνέργεια ἀπὸ κίνητρα πού εἶναι εὐκόλο νά ἐξηγηθοῦν καὶ μποροῦν νά γίνουν ὁλότελα κατανοητά: Δεδομένου ὅτι προοδεύουν συνεχῶς ἀνάμεσα στίς μάξες οἱ ἐπαναστατικὲς ἰδεολογίες καὶ δεδομένου πάνω ἀπὸ ὅλα ὅτι αὐτὲς οἱ ἰδεολογίες παίρνουν γιὰ τίς μάξες τὴν πολὺ συγκεκριμένη μορφή τοῦ νά καταχτήσουν τὴν ἐλευθερία τους καὶ τὴν αὐτοδιακυβέρνησή τους μέσα στὸ ἐργοστάσιο, ἡ ἐπιχείρησή του δὲν μπορεῖ πιά νά συνεχίσει νά δουλεύει μὲ αὐταρχικὲς μεθόδους καὶ σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος. Ἐδῶ καὶ κάμποσους μῆνες τώρα καὶ παρόλες τίς προσπάθειες πού ἔχουμε κάνει, οἱ ἰθύνοντες τῆς Φιάτ θρασανίζονται ἀπὸ τὸν ἐφιάλτη ὅτι στὸ ἐργοστάσιο ἔχουν ἀντί γιὰ συνεργάτες μισρικές δεκάδες χιλιάδες ἔχθρους.

Μέσα σὲ παρόμοιες συνθήκες, λοιπόν, δὲ θά μπορούσε ποτὲ νά πάει μπροστὰ ἡ ἐπιχείρηση κι ἐπιπλέον αὐτὲς οἱ συνθήκες ὅσο πάει χειροτερεύουν, συμβάλλοντας ἔτσι στὴν ἐπιδείνωση τῆς κατάστασης καθὼς ἐπίσης καὶ στὴν ἔκβαση τοῦ τωρινοῦ ἀγῶνα πού θά καταλήξει στὴν ταπείνωση τῶν ἀφεντικῶν ἀπέναντι στοὺς ἐργάτες. Ἀφοῦ ἔκανε αὐτὸν τὸν πρόλογο ὁ ἱππότης Ἄνιέλι συνέχισε λέγοντας ὅτι αὐτὸν πάνω ἀπὸ ὅλα τὸν ἐμπνέει μιὰ μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὴν ἐπιχείρηση του. Σπου αὐτὸς νιώθει ὅτι ἔχει δόσει ζωὴ σὲ μιὰ

φίρμα πού περικλείει μέσα της τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης. Η Φιάτ θα μπορούσε να γίνει μιὰ παγκόσμια φίρμα, θα μπορούσε να επιβάλει στην αγορά τὰ προϊόντα της και θα μπορούσε να δώσει στην Ίταλία για πρώτη φορά ένα παράδειγμα σύγχρονης και τέλειας βιομηχανικής οργάνωσης. Ἀλλὰ όλα αυτά δὲ θα μπορούσαν νὰ γίνουν ἂν δὲν ξεπεραστεί ἡ τωρινὴ ἐσωτερικὴ κρίση. Ὁ Ἰππότης Ἀνιέλι ζήτησε νὰ πιστέψουμε ὅτι κάνοντας ἕνα πείραμα συλλογικῆς διαχείρισης μὲ συνεργατικὴ μορφή θα μπορούσε νὰ ξεπεραστεί ἡ κρίση, οἱ ἐργάτες θα γύριζαν στὴ δουλειά τους γιὰ νὰ γίνουν συνεργάτες καὶ ἡ Φιάτ θα μπορούσε νὰ ξαναπάρει τὸ δρόμο της πρὸς τὰ πάνω.

Αὐτὰ τὰ πράγματα πάνω κάτω ξεκαθάρισε ὁ Ἀνιέλι, ζητώντας στὴ συνέχεια τεχνικὲς διευκρινίσεις γιὰ τὴ συνεργατικὴ ἀπὸ τοὺς συντρόφους μας καὶ πρακτικὲς συμβουλὲς γιὰ τίς μορφές καὶ τὴ δυνατότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὅσον ἀφορᾷ ἑμᾶς ξαναθυμίζουμε ὅτι ὁ Ἀνιέλι εἶναι συνηθισμένος νὰ κρατᾷ μιὰ στάση διαφορετικὴ ἀπὸ τοὺς ἄλλους βιομήχανους. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο μάλιστα εἶναι δύσκολο νὰ βροῦμε μιὰ λογικὴ γραμμὴ σ' αὐτὴ του τὴ στάση. Πρὶν ἀπὸ τὸν περασμένο Ἀπρίλη αὐτὸς εἶχε τὴ φήμη φιλελεύθερου καὶ πολλοὶ θὰ θυμῶνται ὅτι οἱ ἄλλοι βιομήχανοι σ' αὐτὸν καὶ στὴ συγκαταβατικότητά του ἀποδίνουν τὸ λάθος τῆς σοβαρῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς ἐλευθερίας πού ἀπόχτησαν οἱ ἐσωτερικὲς ἐπιτροπὲς καὶ οἱ ἐπίτροποι τῶν τμημάτων. Στὶς τωρινὲς ταραχὲς αὐτὸς κάνει σκληρὰ παράπονα γιὰ τὴν οὐδετερότητα τῆς κυβέρνησης, ἀλλὰ στὴ συνέχεια γίνεται ἀπὸ τοὺς πιδὸ συγκαταβατικούς στὶς τελευταῖες ἐργατικὲς ἀπαιτήσεις. Συνήθως εἶναι εὐκολο νὰ εἶναι κανεῖς διαλλαχτικὸς σὲ χρηματικὰ ζητήματα, ἀλλὰ ἀρνούμενος νὰ ὑποχωρήσει σὲ ζητήματα ἐξουσίας καὶ δύναμης. Σὰν ὀργανωτῆς παραγωγικῶν ἔργων αὐτὸς χαίρει σεβασμοῦ ἀπὸ τὴ μεριὰ τῶν ἴδιων τῶν ἐργατῶν του. Σὰν οἰκονομικὸς ὅμως ἔχει τὴ φήμη ὅτι δὲν ἔχει δισταγμούς. Τώρα πού, μπορεῖ νὰ πει κανεῖς, αὐτὸς προσφέρει στοὺς ἐργάτες ὅλη τὴν ἐξουσία του καλὰ εἶναι νὰ ἔχουμε στὸ μυαλὸ μας τὰ παραπάνω.

Οἱ σύντροφοί μας, πού λάβανε μέρος στὶς συναντήσεις

μέ τον Άνιέλι, στην αρχή δέν κάνανε τίποτα άλλο παρά νά του δόσουν διευκρινίσεις για τή μορφή και για τόν τρόπο συγκρότησης τών συνεργατικῶν επιχειρήσεων και νά του ἐξηγήσουν ποιές δυσκολίες σκέφτηκαν ὅτι ὑπάρχουν ἀπό μιὰ πρώτη ἀποψη. Πάνω σ' αὐτές τίς δυσκολίες ἄρχισε ἡ συζήτηση καί μιὰ ἀνταλλαγή ἰδεῶν για τή δυνατότητα και τούς τρόπους ἐκχώρησης τῆς ἐπιχείρησης.

Δέν πρέπει: θέβαια νά λησμονάμε ὅτι ἡ Φιάτ δέν εἶναι μονάχα μιὰ βιομηχανία ὅπου δουλεύουν περισσότερο ἀπό εἴκοσι χιλιάδες ἐργάτες, ἀλλά εἶναι μιὰ πολύπλοκη καπιταλιστική ἐπιχείρηση. Καί σάν τέτοια αὐτή ἔχει τή φυσική ἔλση ἔλων τών καπιταλιστικῶν ἐπιχειρήσεων: τούς μέτοχους.

Σάν τέτοια λοιπόν αὐτή πέρα ἀπό παραγωγικός ὀργανισμός εἶναι: και ἐμπορικός ὀργανισμός μέ διακλαδώσεις σ' ἔλες τίς ἀγορές τῆς Ἰταλίας, τῆς Εὐρώπης και τοῦ κόσμου. Ἐπὶ τὸ γεγονός αὐτό προκύπτει ἕνα πλέγμα και μιὰ διασταύρωση σχέσεων τῆς πιδ διαφορετικῆς φύσης. Σχέσεις τραπεζικές ἐξαιτίας τῆς χρηματοδότησης (8, 10 ἑκατομύρια τῆ ὀδομάδα;) και σχέσεις πιστωτικῆς φύσης χάρη στίς ἀνταλλαγές, κ.λ.π. Ἡ μεταβίβαση μιᾶς τέτοιας ἐπιχείρησης δέ θά μπορούσε νά γίνει παρά μονάχα για πολύ εἰδικούς λόγους και κατά τρόπο πού νά διασφαλίζει και νά ἐγγυᾶται τὰ συμφέροντα και τών δυδ μερῶν. Γι' αὐτά τὰ πράγματα και για νά μελετηθοῦν καλύτερα ἔγινε συζήτηση ἀνάμεσα στά διάφορα μέρη πού κλήθηκαν νά συνομιλήσουν μέ τόν ἱππότη Ἐνιέλι.

Εἶναι φυσικό ἄλλωστε νά ἐνεργηθεῖ ἔρευνα, ἀπό τήν πλευρά ἐκείνου πού ἔχει τήν πρόθεση νά μεταβιβάσει, για ἔλες τίς ἐγγυήσεις πού δίνονται ἐνάντια σ' ὀποιαδήποτε ἀπώλεια και σ' ὀποιαδήποτε ὑποτίμηση τών ἀγαθῶν πού θά ἀποτελοῦσαν τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐκχώρησης. Κι ἐπίσης εἶναι φυσικό ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ νά ἀσχοληθοῦν οἱ ἐνδεχόμενοι ἀποδέχτες για νά βεβαιωθοῦν ὅτι αὐτές οἱ ἐγγυήσεις κι ὁ ἴδιος ὁ τρόπος τῆς ἐκχώρησης δέ θά ὀδηγήσουν σὲ νά φορτώσουν βάρη στή νέα ἐπιχείρηση και νά τὰ κάθουν νά χάσουν τὸ χαρακτήρα πού ἀρχικά θά θέλαν νά

τούς δόσουν. Γι' αὐτὰ τὰ πράγματα θὰ μπορούσε νὰ γίνουν διαπραγματεύσεις —καί θὰ γίνουν διαπραγματεύσεις ἐφόσον θὰ προχωρήσουν στὸ νὰ συγκεκριμενοποιήσουν αὐτὴ τὴν ὑπόθεση— ἀνάμεσα στοὺς παλιούς διαχειριστὲς καὶ σ' ἐκείνους πού θὰ μπορούσαν νὰ γίνουν οἱ νέοι διαχειριστὲς.

Γιαυτό, στοὺς συντρόφους μας, πού κλήθηκαν νὰ λάβουν μέχρι τώρα τίς προτάσεις τοῦ τουρινέζου βιομήχανου, ἔχει εἰπωθεῖ καὶ μὲ σαφήνεια ἐπίσης ἐνεῖ: ξεκαθαριστεῖ ὅτι, πρὶν καὶ πάνω ἀπὸ τὰ τεχνικὰ ζητήματα, ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ γίνει ἀντικείμενο διαπραγματεύσεως καὶ νὰ λυθεῖ ἓνα πολιτικὸ ζήτημα. Ἡ μετατροπὴ σὲ συνεργατικὴ ἐπιχείρηση τῆς Φιάτ ποιᾶν ἀξία θὰ μπορούσε νὰ ἔχει; Θὰ ἀποτελέσει πραγματικὰ μιὰ κατάκτηση τῶν ἐργαζομένων ἢ ἀντίθετα θὰ μπορούσε νὰ καταλήξει σὲ μιὰ μείωση τῆς πολιτικῆς τους δυνάμεως καὶ κατὰ συνέπεια σὲ μιὰ οὐσιαστικὴ ἀπώλεια; Καὶ οἱ δυσκολίες εἶναι μονάχα τεχνικὲς ἢ εἶναι τέτοιες πού πρέπει νὰ ἀποκαλύψουμε ὅτι κάτω ἀπὸ τὸ τεχνικὸ πρόβλημα ὑπάρχει ἓνα πάρα πολὺ σοβαρὸ πολιτικὸ πρόβλημα πού πρέπει νὰ ἐξεταστεῖ καὶ νὰ λυθεῖ μὲ πνεῦμα πολιτικὸ καὶ ὄχι μονάχα μὲ πνεῦμα συνεργατικὸ καὶ ὀργανωτικὸ; Δὲν ἔχουμε ἀκούσει κιόλας νὰ λένε ὅτι: γιὰ τὴ χρηματοδότηση μιᾶς τόσο μεγάλῃς ἐπιχείρησης θὰ χρειαστεῖ νὰ προστρέξουμε στὸ κράτος; Καὶ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο δὲ θὰ δημιουργηθοῦν μιὰ σειρά ἐπικίνδυνες σχέσεις διὰ μέσου τῶν ὁποίων θὰ μειωθεῖ ὁ ἐπαναστατικὸς ἐνθουσιασμὸς τῶν ἐργατῶν;

Ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα κάναν ἀμέσως τὴν ἐμφάνισή τους στὸ μυαλὸ τῶν συντρόφων πού ἦρθαν σ' ἐπαφὴ μὲ τίς προτάσεις τοῦ Ἀνιέλι καὶ συγχρόνως ἀντιλήφθηκαν ὅτι αὐτὸ τὸ ζήτημα δὲν μπορεῖ νὰ λυθεῖ ἂν δὲ συζητηθεῖ πρῶτα πλατιὰ στὰ πλαίσια τῶν σχετικῶν ὀργανισμῶν, πού εἶναι ὄχι μονάχα οἱ οἰκονομικοὶ ὀργανισμοί, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ οἱ πολιτικοὶ ὀργανισμοὶ τοῦ προλεταριάτου.

Ὅσα εἶπαμε μέχρι ἐδῶ εἶναι τὰ πρῶτα στοιχεῖα γιὰ μιὰ δλοκληρωμένη κρίση. Ἡ συζήτηση ἀνοίξε. Καὶ θέλουμε αὐτὴ νὰ εἶναι ἐξαντλητικὴ.

(Ἀνυπόγραφο, σὴν Πεδεμοντέζικη ἔκδοση τοῦ «Α-βάντι», φ. 1 Ὀκτώβρη, ΧΧΙΥ, ἀρ. 250).

ΤΟ ΤΟΥΡΙΝΕΖΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΩΝ ΕΡ- ΓΟΣΤΑΣΙΑΚΩΝ ΣΤΜΒΟΤΛΙΩΝ

(Έκθεση πού στάλθηκε τόν 'Ιούλη τοῦ 1920
στήν 'Εκτελεστική 'Επιτροπή τῆς Κομμουνιστικῆς
Διεθνούς).

Ένα ἀπό τὰ μέλη τῆς 'Ιταλικῆς ἀντιπροσωπείας, πού
μόλις γύρισε ἀπό τῆ Σοβιετική Ρωσία, ἀνέφερε στοὺς Του-
ρινέζους ἐργάτες ὅτι τὸ βῆμα πού προοριζότανε γιὰ τὴν ὑπο-
δοχή τῆς ἀντιπροσωπείας μας στὴν Κροστάνδη ἦταν στολι-
σμένο μὲ τὴν παρακάτω ἐπιγραφή: «Ζήτω ἡ Τουρινέζικη
γενική ἀπεργία τοῦ 'Απρίλη 1920».

Οἱ ἐργάτες ἄκουσαν μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση καὶ ἱκα-
νοποίηση αὐτὴ τὴν εἶδηση. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν μελῶν
τῆς 'Ιταλικῆς ἀντιπροσωπείας πού πῆγε στὴ Ρωσία ἦταν ἀν-
τίθετοι στὴ γενική ἀπεργία τοῦ 'Απρίλη. Αὐτοὶ στὰ ἄρθρα
τους κατὰ τῆς ἀπεργίας ὑποστηρίζανε ὅτι οἱ Τουρινέζοι ἐρ-
γάτες πέσανε θύματα μιᾶς φαντασίωσης κι ὅτι εἶχαν ὑπερ-
τιμήσει τὴ σημασία τῆς ἀπεργίας.

Γιαυτὸ οἱ Τουρινέζοι ἐργάτες ἄκουσαν μὲ ἱκανοποίηση
τὴν ἐκδήλωση συμπάθειας τῶν συντρόφων τῆς Κροστάνδης
καὶ εἶπαν: «Οἱ κομμουνιστὲς σύντροφοί μας τῆς Ρωσίας
κατάλαβαν κι ἐκτίμησαν καλύτερα τὴ σημασία τῆς ἀπερ-
γίας τοῦ 'Απρίλη παρὰ οἱ 'Ιταλοὶ ὀπορτουμιστὲς, δίνοντας
ἔτσι σ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους ἓνα καλὸ μάθημα».

'Η ἀπεργία τοῦ 'Απρίλη

Τὸ Τουρινέζικο κίνημα τοῦ 'Απρίλη ὑπῆρξε πραγματι-
κὰ ἓνα μεγαλειώδες γεγονός στὴν ἱστορία, ὄχι μόνο τοῦ 'Ι-
ταλικοῦ προλεταριάτου, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἑυρωπαϊκοῦ κι ἀκό-
μη, μποροῦμε νὰ ποῦμε, καὶ στὴν ἱστορία τοῦ προλεταριά-
του ὅλου τοῦ κόσμου.

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία συνέβη πράγματι: τὸ γε-

γονός ένα προλεταριάτο ν' αποδυθεί στον αγώνα για τον έλεγχο της παραγωγής, χωρίς να έχει εξαναγκαστεί στη δράση από την πείνα ή την ανεργία. 'Ακόμη περισσότερο που δεν ήταν μονάχα μια μειοψηφία, μια πρωτοπορία της εργατικής τάξης που άρχισε τον αγώνα, αλλά δλόκληρη ή μάζα των εργαζομένων του Τουρίνου που κατέθεσε στο στίβο και κράτησε τον αγώνα μέχρι το τέλος, άδιαφορώντας ελότελα για τις στερήσεις και τις θυσίες.

Οί μεταλλουργοί άπεργήσανε για ένα δλόκληρο μήνα, ενώ οί άλλες κατηγορίες των εργαζομένων για δέκα μέρες συνέχεια.

'Η γενική άπεργία των τελευταίων δέκα ήμερών άπλώθηκε σ' δλόκληρο τó Πεδεμόντιο, κινητοποιώντας γύρω στο μισό εκατομύριο βιομηχανικούς κι άγροτικούς εργάτες. Κατά συνέπεια άφορούσε έναν πληθυσμό γύρω στα τέσσερα εκατομύρια.

Οί 'Ιταλοί καπιταλιστές διαθέσανε όλες τους τις δυνάμεις για να καταπνίξουν τó εργατικό κίνημα του Τουρίνου. 'Όλα τά μέσα του άστικού Κράτους μπήκανε στην ύπηρεσία τους, ενώ οί εργάτες στηρίζονταν μονάχα στον έαυτό τους για τή διεξαγωγή του αγώνα, χωρίς καμιά βοήθεια ούτε από τή ήγεσία του Σοσιαλιστικού Κόμματος, ούτε από τή Γενική Συνομοσπονδία 'Εργασίας. 'Αντίθετα μάλιστα, οί καθοδηγητές του Κόμματος και της Συνομοσπονδίας χλευάζανε τους Τουρινέζους εργάτες και κάνανε ότι ήτανε δυνατό για να άπομακρύνουν τους 'Ιταλούς εργάτες και πολίτες από όποιαδήποτε έπαναστατική δράση με τήν οποία οί τελευταίοι σκοπεύανε να εκδηλώσουν τήν άλληλεγγύη τους στους άδελφούς τους του Τουρίνου και να τους δόσουν μίαν άποτελεσματική βοήθεια.

'Αλλά οί Τουρινέζοι εργάτες δεν έχασαν τó ήθικό τους. 'Αν και ύποφέρανε όλο τó θάρος της καπιταλιστικής αντίδρασης, διατηρήσανε τήν πειθαρχία τους μέχρι τήν τελευταία στιγμή και παραμείνανε πιστοί στη σημαία του κομμουνισμού και της παγκόσμιας έπανάστασης και μετά τήν ήττα τους άκόμη.

Ἄναρχικοὶ καὶ Συνδικαλιστῆς

Ἡ προπαγάνδα τῶν ἀναρχικῶν καὶ τῶν συνδικαλιστῶν ἐνάντια στὴν πειθαρχία τοῦ Κόμματος καὶ τῆ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου δὲν εἶχε καμιὰ ἐπιρροή στὶς μάζες. Ἄκρμη κι ὅταν, ἐξαιτίας τῆς προδοσίας τῶν ἡγετῶν, ἡ ἀπεργία κατὰλξε σὲ ἤττα. Οἱ Τουρινέζοι ἐργάτες ὀρκίστηκαν, ἀντίθετα, νὰ ἐντείνουν τὴν ἐπαναστατικὴ πάλη καὶ νὰ τὴν διεξάγουν σὲ δυὸ μέτωπα: ἀπ' τὴ μιὰ ἐνάντια στὴ νικητρία ἀστική τάξη κι ἀπ' τὴν ἄλλη ἐνάντια στοὺς προδότες ἡγέτες.

Ἡ ἐπαναστατικὴ συνείδηση καὶ πειθαρχία ποὺ οἱ μάζες τοῦ Τουρίνου ἐπιδείξανε ἔχουν τὴν ἱστορικὴ τους βάση στὶς οἰκονομικὲς καὶ πολιτικὲς συνθήκες ποὺ στὰ πλαίσιά τους ἀναπτύχθηκε ἡ ταξικὴ πάλη στὸ Τουρίνο.

Τὸ Τουρίνο εἶναι ἓνα κέντρο καθαρὰ βιομηχανικοῦ χαρακτήρα. Σχεδὸν τὰ τρία τέταρτα τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ υπολογίζεται γύρω στὸ μισὸ ἑκατομύριο κατοίκους, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐργάτες. Τὰ μικροαστικὰ στοιχεῖα ἔχουν ἐλάχιστο ὄγκο. Στὸ Τουρίνο ὑπάρχει ἐπὶ πλέον μιὰ μάζα ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑπαλλήλους καὶ τεχνικοὺς ποὺ εἶναι ὀργανωμένοι στὰ συνδικάτα καὶ συμμετέχουν στὸ Ἐργατικὸ Κέντρο. Αὐτοὶ στάθηκαν στὴ διάρκεια ὅλων τῶν μεγάλων ἀπεργιῶν στὸ πλευρὸ τῶν ἐργατῶν κι ἔχουν κατὰ συνέπεια — ἂν ὀχι ὅλοι τους, τουλάχιστον τὸ μεγαλύτερο μέρος τους — ἀποχτήσῃ τὴν ψυχολογία τοῦ ἀληθινοῦ προλεταρίου σὲ ἀγῶνες ἐνάντια στὸ κεφάλαιο γιὰ τὴν ἐπανάσταση καὶ τὸν κομμουνισμό.

Ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή

Ἡ Τουρινέζικη παραγωγή εἶναι ἀπὸ ἐξωτερικὴ ἀποψη ὀλόκληρα συγκεντροποιημένη καὶ ὁμοιογενής. Ἡ μεταλλουργικὴ βιομηχανία, μὲ πενήντα χιλιάδες ἐργάτες καὶ δέκα χιλιάδες ὑπαλλήλους καὶ τεχνικοὺς περίπου, κατέχει τὴν πρώτη θέση. Στὰ ἐργοστάσια τῆς Φιάτ μονάχα δουλεύουν τριανταπέντε χιλιάδες ἐργάτες, ὑπαλλήλοι καὶ τεχνικοὶ.

Στα κυριώτερα εργοστάσια αυτής της επιχείρησης απασχολούνται δεκάξι χιλιάδες εργάτες που κατασκευάζουν αυτοκίνητα κάθε είδους με τα πιο σύγχρονα και τελειοποιημένα συστήματα.

Η παραγωγή αυτοκινήτων είναι το βασικό χαρακτηριστικό της μεταλλουργικής βιομηχανίας του Τουρίνου. Το μεγαλύτερο μέρος των τεχνιτών αποτελείται από ειδικευμένους εργάτες και τεχνικούς. Όσοσο αυτοί δεν έχουν τη μικροαστική νοοτροπία των ειδικευμένων εργατών των άλλων χωρών, όπως λόγω χάρη της Αγγλίας.

Στην παραγωγή αυτοκινήτων, που κατέχει την πρώτη θέση στη μεταλλουργική βιομηχανία, είναι υποταγμένοι οι άλλοι κλάδοι της παραγωγής, όπως λόγω χάρη οι βιομηχανία του ξύλου και των ελαστικών.

Οι μεταλλουργοί αποτελούν την πρωτοπορία του Τουρινέζικου προλεταριάτου. Με δεδομένη την ιδιαιτερότητα αυτής της βιομηχανίας, κάθε κίνηση των εργατών της μετατρέπεται σ' ένα γενικό κίνημα μαζών που παίρνει πολιτικό κι επαναστατικό χαρακτήρα, ακόμη κι όταν δεν αφορά στην αρχή παρά μόνο συνδικαλιστικά ζητήματα.

Το Τουρίνο έχει μιά μονάνα σημαντική συνδικαλιστική οργάνωση: το Έργατικό Κέντρο που έχει γύρω στις ενενήντα χιλιάδες μέλη γραμμένα στη δύναμή του. Οι αναρχικές και συνδικαλιστικές ομάδες που υπάρχουν έχουν σχεδόν μηδενική έπιροή πάνω στην εργατική μάζα, που είναι τοποθετημένη σταθερά κι αποφασιστικά με το μέρος της οργάνωσης του Σοσιαλιστικού Κόμματος, που αποτελείται στο μεγαλύτερο μέρος της από κομμουνιστές εργάτες.

Το κομμουνιστικό κίνημα διαθέτει τις ακόλουθες αγωνιστικές οργανώσεις: Τήν οργάνωση του Κόμματος με 1.500 μέλη γραμμένα στη δύναμή της, 28 κύκλους με δέκα χιλιάδες μέλη και 23 οργανώσεις νεολαίας με δυο χιλιάδες μέλη.

Σε κάθε επιχείρηση υπάρχει μιά μόνιμη κομμουνιστική ομάδα με ξεχωριστή δική της καθοδήγηση. Οι μεμονωμένες ομάδες συνδέονται μεταξύ τους ανάλογα με την τοπο-

γραφική θέση της επιχείρησης όπου ανήκουν κι αποτελούν συνοικιακές ομάδες, στους κόλπους της οργάνωσης του κόμματός, που έχουν επικεφαλής τους μία καθοδηγητική επιτροπή, που συγκεντρώνει στα χέρια της ολόκληρο το Κομμουνιστικό Κίνημα της πόλης και την καθοδήγηση της εργατικής μάχης.

Το Τουρίνο πρωτεύουσα της 'Ιταλίας

Πριν από την άστική επανάσταση, που δημιούργησε το τωρινό άστικό καθεστώς στην 'Ιταλία, το Τουρίνο ήταν η πρωτεύουσα ενός μικρού κράτους, που περιλάβαινε το Πεδεμόντιο, τη Λιγκουρία και τη Σαρδηνία. Ή εκείνη την εποχή επικρατούσε στο Τουρίνο η μικρή βιομηχανία και το εμπόριο.

Μετά την ένοποιηση του βασιλείου της 'Ιταλίας και τη μεταφορά της πρωτεύουσας στη Ρώμη φάνηκε για μία στιγμή ότι το Τουρίνο διέτρεχε τον κίνδυνο να χάσει τη σημασία του. Αλλά η πόλη ξεπέρασε μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα την οικονομική κρίση και γρήγορα έγινε ένα από τα πιο σημαντικά βιομηχανικά κέντρα της 'Ιταλίας. Μπορούμε να πούμε μάλιστα ότι τώρα η 'Ιταλία έχει τρεις πρωτεύουσες: τη Ρώμη σε διοικητικό Κέντρο του άστικού κράτους, το Μιλάνο σαν έμπορικό και οικονομικό κέντρο της χώρας (όλες οι τράπεζες, τα έμπορικά γραφεία και οι οικονομικοί οργανισμοί είναι συγκεντρωμένοι στο Μιλάνο) και τέλος το Τουρίνο σε βιομηχανικό κέντρο, όπου η βιομηχανική παραγωγή έχει φτάσει στον ύψηλότερο βαθμό ανάπτυξής της. Με τη μεταφορά της πρωτεύουσας στη Ρώμη από το Τουρίνο μεταναστεύσανε όλοι οι διανοούμενοι της μικρής και μεσαίας άστικής τάξης που εφοδιάζει το νέο άστικό κράτος με το αναγκαίο για τη λειτουργία του διοικητικό προσωπικό. Η ανάπτυξη αντίθετα της μεγάλης βιομηχανίας τράβηξε στο Τουρίνο το άνθος της 'Ιταλικής εργατικής τάξης. Η διαδικασία ανάπτυξης αυτής της πόλης, από την άποψη της 'Ιταλικής Ιστορίας και της επανάστα-

σης του Ἰταλικού προλεταριάτου, εἶναι ἐξαιρετικά σημαντική.

Τὸ Τουρινέζικο προλεταριάτο μεταβλήθηκε ἔτσι σὲ πνευματικὸ ἡγέτη τῶν ἐργατικῶν μαζῶν τῆς Ἰταλίας, πού συνδέονται μ' αὐτὴ τὴν πόλη μὲ πολλαπλοὺς δεσμοὺς: συγγένειας, παράδοσης, ἱστορίας καὶ πνευματικῶν δεσμῶν (τὸ ἰδανικὸ κάθε Ἰταλοῦ ἐργάτη εἶναι: νὰ μπορέσει: νὰ δουλέψει: στὸ Τουρίνο).

Ἄλλα αὐτὰ ἐξηγοῦν γιατί οἱ ἐργατικὲς μάζες ὅλης τῆς Ἰταλίας ἔχουν τὴν ἐπιθυμία, πηγαίνοντας ἀκόμη καὶ κόντρα στὴ θέληση τῶν ἡγετῶν τους, νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ἀλληλεγγύη τους στὴ γενικὴ ἀπεργία τοῦ Τουρίνου. Οἱ μάζες αὐτὲς βλέπουν σ' αὐτὴ τὴν πόλη τὸ κέντρο καὶ τὴν πρωτεύουσα τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασης, τὴν Πετρούπολη τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης στὴν Ἰταλία.

Δυὸ ἔνοπλες ἐξεγέρσεις

Στὴ διάρκεια τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου τοῦ 1914 - 18, τὸ Τουρίνο γνώρισε δυὸ ἔνοπλες ἐξεγέρσεις: Ἡ πρώτη ἐξέγερση, πού ξέσπασε τὸ Μάη τοῦ 1915, εἶχε γιὰ στόχο τῆς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰσοδο τῆς Ἰταλίας στὸν πόλεμο ἐνάντια στὴ Γερμανία (στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς ἐξέγερσης ἦταν πού λεηλατήθηκε τὸ Σπίτι τοῦ Λαοῦ). Ἡ δευτέρα ἐξέγερση, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1917, πῆρε τὸ χαραχτήρα μιᾶς ἔνοπλης ἐπαναστατικῆς πάλης μεγάλης κλίμακας.

Τὴν εἶδηση τῆς ἐπανάστασης τοῦ Μάρτη στὴ Ρωσία τὴν πληροφορηθήκαμε στὸ Τουρίνο μὲ ἀπερίγραφη χαρά. Οἱ ἐργάτες ἐκλαιγαν ἀπὸ συγκίνηση δταν ἤρθε ἡ εἶδηση πὼς οἱ ἐργάτες τῆς Πετρόπουλης συντρίψανε τὴν ἐξουσία τοῦ Τσάρου. Ἀλλὰ οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ Τουρίνου δὲν ἐξαπατήθηκαν ἀπὸ τὴν δημαγωγικὴν φρασεολογίαν τοῦ Κερένσκι καὶ τῶν Μενοσεβίκων. Ὄταν τὸν Ἰούνη τοῦ 1917 ἔφτασε στὸ Τουρίνο ἡ ἐπιτροπὴ πού ἔστειλαν τὰ Σοβιέτ τῆς Πετρούπολης στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, οἱ ἀντιπρόσωποι Σμυρνῶφ καὶ Γκόλντμπεργκ, πού ἐμφανίστηκαν μπροστὰ σ' ἕνα πλῆθος πενήντα χιλιάδων ἐργατῶν, ἔγιναν δεχτοὶ μὲ οὐρα-

νομήχεις ζητωκραυγές: «Ζήτω ο Λένιν! Ζήτω οι Μπολσεβίκοι!».

Ο Γκόλντεμπεργκ μάλιστα δεν ήταν πολύ ικανοποιημένος απ' αυτή την υποδοχή. Δεν μπορούσε να καταλάβει με ποιό τρόπο ο σύντροφος Λένιν είχε αποκτήσει τόσο δημοτικότητα, ανάμεσα στους εργάτες του Τουρίνου. Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτό το περιστατικό έλαβε χώρα ύστερα από την καταστολή της μπολσεβίκικης επανάστασης του Ίούλη κι ότι ο άστικος τύπος της Ιταλίας λυσσομανούσε ενάντια στο Λένιν και τους Μπολσεβίκους, καταγγέλλοντας τους σά ληστές, δολοφλόκους, πράχτορες και κατασκόπους του Γερμανικού Ιμπεριαλισμού.

Από την άρχή του Ιταλικού πολέμου ακόμη (το Μάη του 1915) το Τουρνέζικο προλεταριάτο δεν είχε κάνει καμιά τέτοια μαζική εκδήλωση.

Όδοφράγματα, Χαρακώματα και Συρματοπλέγματα

Η επιβλητική συγκέντρωση που οργανώθηκε προς τιμήν των αντιπροσώπων των Σοβιέτ της Πετρούπολης σηματοθεύει την άρχή μιας νέας περιόδου για το μαζικό κίνημα. Δεν πέρασε ένας μήνας και οι εργάτες του Τουρίνου ξεσηκώθηκαν με τα όπλα στα χέρια ενάντια στον Ιταλικό Ιμπεριαλισμό και μιλιταρισμό. Η εξέγερση ξέσπασε στις 23 Αυγούστου 1917. Για πέντε ολόκληρες μέρες οι εργάτες πολεμούσαν μέσα στους δρόμους της πόλης. Οι επαναστάτες που διαθέτανε μονάχα ντουφέκια, χειροβομβίδες και μυδραλιοβόλα καταφέρανε να καταλάβουν κάμποσες συνοικίες της πόλης και κοντέψανε τρεις ή τέσσερεις φορές να γίνουν κύριοι του κέντρου της πόλης, όπου δρισκόντανε τα κυβερνητικά καταστήματα και οι στρατιωτικές διοικήσεις.

Αλλά, δυό χρόνια πολέμου και αντίδρασης είχαν εξασθενήσει την αρχικά δυνατή οργάνωση του προτελαριάτου και οι εργάτες, που ήταν πολύ άσχημα εξοπλισμένοι νικήθηκαν. Μάταια έλπιζανε στην υποστήριξη των στρατιωτών. Οι τελευταίοι απέθηκαν να εξαπατηθούν ότι την εξέγερση την είχαν σκηνοθετήσει οι Γερμανοί.

Ὁ λαὸς σήκωσε ὁδοφράγματα, ἔσκαψε χαρακώματα, περιτριγύρισε μερικὲς συνοικίες μὲ ἠλεκτροφόρα συρματοπλέγματα καὶ ἀπόκρουσε γιὰ πέντε ὀλόκληρες μέρες ὄλες τὶς ἐπιθέσεις τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἀστυνομίας. Ἐπῆσαν πάνω ἀπὸ 500 ἐργάτες καὶ περισσότεροι ἀπὸ 2.000 τραυματίστων σοβαρά. Μετὰ τὴν ἥττα τῆς ἐξέγερσης τὰ καλύτερα στοιχεῖα φυλακίστηκαν καὶ ἐξορίστηκαν καὶ τὸ προλεταριακὸ κίνημα ἔχασε τὴν ἐπαναστατικὴν του ὁρμή. Ἀλλὰ τὰ κομμουνιστικὰ αἰσθήματα τοῦ Τουρινέζικου προλεταριάτου δὲν ἀφανίστηκαν.

Μὴ ἀπόδειξη γιὰ τὰ παραπάνω ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἀκόλουθο περιστατικόν: Λίγους καιροὺς μετὰ τὴν ἐξέγερση τοῦ Λυγούστου λάβανε χώρα οἱ ἐκλογές γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Συνεργατικῆς Ἐνώσεως τοῦ Τουρίνου, μὴ μεγάλη ὀργάνωση ποῦ ἀσχολοῦνταν μὲ τὸν ἐπισιτισμὸν τ.ῶ ἐνὸς τετάρτου τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Τουρίνου.

Ἡ Συνεργατικὴ Ἐνωσις

Ἡ Συνεργατικὴ Ἐνωσις¹²³ τοῦ Τουρίνου (Ε.Σ.Τ.) ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴ Συνεργατικὴ τῶν Σιδηροδρομικῶν καὶ τὴ Γενικὴ Ἐνωσις Ἐργατῶν. Ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἡ σοσιαλιστικὴ ὀργάνωση εἶχε τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο στὰ χέρια της, ἀλλὰ τώρα αὐτὴ ἡ ὀργάνωση δὲν εἶχε πιά τὴ δυνατότητα νὰ ἀναπτύξει μὴ δραστήρια κινητοποίηση τῶν ἐργατικῶν μαζῶν.

Τὸ κεφάλαιο τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ τὰ μερίδια τῆς Συνεργατικῆς τῶν Σιδηροδρομικῶν, ποῦ ἦταν στὴν κατοχὴ τῶν σιδηροδρομικῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους. Ἡ ἀνάπτυξη ποῦ τῆς ἔδωσε ἡ Ἐνωσις προκάλεσε μὴ αὔξηση τῆς ἀξίας τῶν μεριδίων (μετοχῶν) ἀπὸ 50 σὲ 700 λίρες. Τὸ Κόμμα δημοῦς κατάφερε νὰ πείσει τοὺς μετόχους ὅτι μὴ ἐργατικὴ Κερατοῖδα ἔχει γιὰ σκοπὸ τῆς ὄχι τὸ κέρδος τῶν μεμονωμένων ἀτόμων ἀλλὰ τὴν ἐνίσχυση τῶν μέσων τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἀγῶνα καὶ ἔτσι οἱ μέτοχοι δέχτηκαν νὰ περιοριστοῦν σὲ ἓνα μέρος 3,5% πάνω στὴν ὀνομαστικὴ ἀξία τῶν 50 λιρῶν καὶ

δχι στην πραγματική αξία των 700 λιρών. Μετά την εξέγερση του Λυγούστου σχηματίστηκε, με τη διήθεια της αστυνομίας και του αστικού και ρεφορμιστικού τύπου, μια επιτροπή σιδηροδρομικών που προσπάθησε να πάρει από την επιτροπή του Σοσιαλιστικού Κόμματος το διοικητικό συμβούλιο της Ένωσης. Στους μετόχους προτάθηκε ή άμεση ρευστοποίηση της διαφοράς των 650 λιρών της κάθε μετοχής, ανάμεσα στην ονομαστική και στην πραγματική αξία. Στους σιδηροδρομικούς υποσχέθηκαν ακόμη διάφορα προνόμια στη διανομή των τροφίμων. Οι προδότες ρεφορμιστές κι ο αστικός τύπος έδωσαν σ' εφαρμογή όλα τα μέσα προπαγάνδας και διαφώτισης για να μετατρέψουν τη Συνεργατική από εργατικό οργανισμό σε απλή εμπορική εταιρία μικροαστικού χαρακτήρα. Η εργατική τάξη έμεινε έκτεθειμένη σε κάθε είδους διώξεις. Η λογοκρισία έπνιξε τη φωνή της σοσιαλιστικής οργάνωσης. Αλλά παρά το κύμα των διώξεων και όλων των ειδών καταπίεσης, οι σοσιαλιστές, που δεν εγκαταλείψανε ούτε για μια στιγμή τις απόψεις τους ότι η εργατική κοπερατίβα είναι ένα μέσο της ταξικής πάλης, αποχτήσανε ξανά την πλειοψηφία της Συνεργατικής Ένωσης.

Το Σοσιαλιστικό Κόμμα πέτυχε πλειοψηφία 700 ψήφων στους 800, μολονότι η πλειοψηφία των εκλεκτόρων ήταν σιδηροδρομικοί υπάλληλοι, από τους οποίους αναμένονταν ότι ύστερα από την ήττα της εξέγερσης του Λυγούστου θα εκδηλώνανε μια κάποια διστακτικότητα, μέχρι ακόμη κι αντιδραστικές τάσεις.

Στόν Μεταπόλεμο

Μετά το τέλος του ιμπεριαλιστικού πολέμου το προλεταριακό κίνημα έκανε γρήγορες προόδους. Οι εργατικές μάζες του Τουρίνου καταλάβαινε ότι η ιστορική περίοδος που άρχισε με τον πόλεμο ήταν ολότελα διαφορετική από την εποχή που προηγήθηκε του πολέμου. Η εργατική τάξη του Τουρίνου ένωσε άμέσως ότι η Τρίτη Διεθνής είναι η οργάνωση του παγκόσμιου προλεταριάτου για την καθοδήγηση του εμφύλιου πολέμου, για την κατάκτηση της πολιτικής

έξουσίας, για την έγκαθίδρυση της δικτατορίας του προλεταριάτου και για τη δημιουργία τέλος μιας νέας τάξης πραγμάτων στις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις.

Τα οικονομικά και πολιτικά προβλήματα της επανάστασης αποτελούσαν αντικείμενο συζητήσεων σε όλες τις συγκεντρώσεις των εργατών. Οι καλύτερες δυνάμεις της εργατικής πρωτοπορίας ενώθηκαν για να δώσουν ένα εβδομαδιαίο περιοδικό κομμουνιστικού προσανατολισμού, το «Όρντινε Νουόβο». Στις στήλες αυτού του εβδομαδιαίου φύλλου πραγματευόμασταν τα πιο διαφορετικά προβλήματα της επανάστασης: την επαναστατική οργάνωση των μαζών που έπρεπε να πετύχουν τα συνδικάτα για χάρη του κομμουνισμού, τη μεταφορά της συνδικαλιστικής πάλης από το κατώτερο συνεταιριστικό και μεταρρυθμιστικό πεδίο στο πεδίο του επαναστατικού αγώνα, του έλεγχου της παραγωγής και της δικτατορίας του προλεταριάτου· ακόμη και το ζήτημα των Έργασιασικών Συμβουλίων τέθηκε στην ημερήσια διάταξη.

Στις Τουρινέζικες επιχειρήσεις υπήρχαν κόλας από πριν μικρές εργατικές επιτροπές, αναγνωρισμένες από τους καπιταλιστές, που μερικές απ' αυτές είχαν κόλας στρατευθεί στη μάχη ενάντια στη γραφειοκρατία, στο μεταρρυθμιστικό πνεύμα και τις συνταγματικές τάσεις των συνδικάτων.

Άλλά το μεγαλύτερο μέρος αυτών των επιτροπών δεν ήταν παρά εθιμούργγημα των συνδικάτων. Οι κατάλογοι των υποψηφίων για αυτές τις επιτροπές (έσωτερικές επιτροπές) καταρτιζόντανε από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, που διαλέγανε κατά προτίμηση εργάτες με όμορπονιστικές τάσεις με σκοπό να μη στεναχωρήσουν τους κυρίους τους και να καταπνίγουν στη γένεσή της κάθε μαζική δραστηριότητα. Οι όπαδοι του «Όρντινε Νουόβο», αντίθετα, δάξανε στην πρώτη γραμμή της προπαγάνδας τους το μετασχηματισμό των έσωτερικών επιτροπών και την αρχή ότι ο καταρτισμός των καταλόγων των υποψηφίων θα πρέπει να γίνεται στους κόλπους της εργατικής μάζας και να μην κατεβαίνουν οι κατάλογοι από την κορυφή της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας. Τα καθήκοντα που θέτανε αυτοί στα Έργατικά Συμβούλια ήταν ο έλεγχος της παραγωγής, ο έ-

ξοπλισμός και ή στρατιωτική προετοιμασία τών μαζών και ή πολιτική και τεχνική προετοιμασία τους. Τα Έργοστασιακά Συμβούλια δέ χρειάζονται πιά ούτε τόν παλιό τους ρόλο νά παίζουν, τó ρόλο τών μαντρόσκυλων πού προστατεύουνε τά συμφέροντα τών κυρίαρχων τάξεων, ούτε και νά φρονάρουν τή δράση τών μαζών ενάντια στό καπιταλιστικό καθεστώς.

Ό ένθουσιασμός για τά Συμβούλια

Ό προπαγάνδα για τά Έργοστασιακά Συμβούλια έγινε δεχτή μ' ένθουσιασμό από τούς εργάτες. Στα μέσα του χρόνου συγκροτήθηκαν Έργοστασιακά Συμβούλια σ' όλες τίς μεταλλουργικές επιχειρήσεις κι εργοστάσια. Ό αρχή τών Έργοστασιακών Συμβουλίων και τού έλέγχου τής παραγωγής επιδοκιμάστηκε κι έγινε άπιδεχτή από τήν πλειοψηφία τού Συνεδρίου κι από τó μεγαλύτερο μέρος τών συνδικάτων πού άνήκουν στό Έργατικό Κέντρο.

Ό οργάνωση τών Έργοστασιακών συμβουλίων βασίε-ται στις παρακάτω αρχές: σέ κάθε εργοστάσιο και σέ κάθε επιχείρηση πρέπει νά συγκροτείται ένας οργανισμός στη βάση τής αντιπροσώπευσης (κι όχι στην παλιά βάση τού γραφειοκρατικού συστήματος) πού νά υλοποιεί τή δύναμη τού προλεταριάτου, νά αγωνίζεται ενάντια στην καπιταλιστική τάξη πραγμάτων και νά άσκει τόν έλεγχο στην παραγωγή, εκπαιδεύοντας όλόκληρη τήν εργατική μάζα για τόν έπαναστατικό άγώνα και τή δημιουργία τού εργατικού κράτους. Το Έργοστασιακό Συμβούλιο πρέπει νά διαμορφωθεί σύμφωνα μέ τήν αρχή τής οργάνωσης κατά διαμηχανία. Αυτό πρέπει νά αντιπροσωπεύει για τήν εργατική τάξη τó μ.ντέλο τής κομμουνιστικής κοινωνίας, όπου θά φτάσουμε διά μέσου τής δικτατορίας τού προλεταριάτου. Σ' αυτή τήν κοινωνία δέν θά υπάρχουν πιά ταξικές διακρίσεις κι όλες σί κοινωνικές σχέσεις θά ρυθμίζονται ανάλογα μέ τίς τεχνικές ανάγκες τής παραγωγής και τής αντίστοιχης οργάνωσης τής και δέ θά είναι πιά ύποταγμένες σέ μία οργανωμένη κρατική έξουσία. Ό εργατική τάξη πρέπει νά κατα-

λάβει ὅλη τὴν ἡμορφίαν καὶ τὴν εὐγένεια τοῦ ἰδανικοῦ γιὰ τὸ ὁποῖο ἀγωνίζεται καὶ θυσιάζεται. Πρέπει νὰ ἀναλογιστεῖ ὅμως ὅτι γιὰ νὰ φτάσει σ' αὐτὸ τὸ ἰδανικὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ περάσει ἀπὸ κάμποσους σταθμούς. Κι ἀκόμη πρέπει νὰ ἀναγνωρίσει τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἐπαναστατικῆς πειθαρχίας καὶ δικτατορίας.

Κάθε ἐπιχείρηση ὑποδιαιρεῖται σὲ τμήματα καὶ κάθε τμήμα σὲ ἐπαγγελματικὰ συνεργεῖα. Κάθε συνεργεῖο ἀναλαμβάνει ἓνα ὀρισμένο μέρος τῆς δουλειᾶς. Οἱ ἐργάτες κάθε συνεργείου ἐκλέγουν ἓναν ἐργάτη μὲ ὀρισμένη καὶ καθορισμένη ἐντολή. Ἡ συνέλευση τῶν ἐκλεγμένων αὐτῶν ἀντιπροσώπων ὅλης τῆς ἐπιχειρήσεως σχηματίζει ἓνα Συμβούλιο πού ἐκλέγει ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ μὲν ἐκτελεστικῆ ἐπιτροπῆς. Ἡ συνέλευση τῶν πολιτικῶν γραμματέων τῶν ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν σχηματίζει τὴν κεντρικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Συμβουλίων πού μὲ τὴ σειρά τῆς ἐκλέγει ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς μιᾶς ἐπιτροπῆς πόλης γιὰ τὴ μελέτη τῆς ὀργάνωσής τῆς προπαγάνδας καὶ τὴν ἐπεξεργασία τῶν πλάνων δουλειᾶς, γιὰ τὴν ἐγκριση τῶν σχεδίων καὶ τῶν προτάσεων τῶν μεμονωμένων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν μεμονωμένων ἐργατῶν ἀκόμη καὶ τελικὰ γιὰ τὴ γενικὴ διεύθυνση ὅλου τοῦ κινήματος.

Συμβούλια καὶ ἐσωτερικὲς ἐπιτροπὲς στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου

Μερικὰ καθήκοντα τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων ἔχουν χαραχτῆρα καθαρὰ τεχνικό, (μέχρι καὶ δι-μηχανικό), ὅπως γιὰ παράδειγμα ὁ ἔλεγχος τοῦ τεχνικοῦ προσωπικοῦ, ἡ ἀπόλυση ἀνθρώπων τῶν ἀφεντικῶν πού ἀποδείχονται ἐχθροὶ τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὁ ἀγώνας ἐνάντια στὴ διεύθυνση γιὰ τὴν κατάκτηση δικαιωμάτων καὶ ἐλευθεριῶν τῶν ἐργαζομένων καὶ τέλος ὁ ἔλεγχος τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια ἔπιασαν γρήγορα ρίζες στὶς μάζες. Αὐτὲς οἱ τελευταῖες δέχτηκαν πρόθυμα αὐτὴ τὴ μορφή κομμουνιστικῆς ὀργάνωσής, συσπειρώθηκαν γύρω ἀπὸ τίς ἐκτελεστικὲς ἐπιτροπὲς καὶ ὑποστηρίξαν ἐνεργητικὰ

τὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὴν καπιταλιστικὴ αὐταρχικότητα. Μολοντοί οὔτε οἱ βιομηχανοὶ οὔτε ἡ συνδικαλιστικὴ γραφειοκρατία ἤθελαν ν' ἀναγνωρίσουν τὰ Συμβούλια καὶ τὶς ἐπιτροπές, ἐντούτοις αὐτὰ πετύχανε σημαντικὰ ἀποτελέσματα: καταδύωξαν τοὺς πράκτορες καὶ τοὺς σπιούνους τῶν καπιταλιστῶν, ἀναπτύξανε δεσμοὺς μὲ τοὺς ὑπάλληλους καὶ τοὺς τεχνικοὺς γιὰ νὰ ἔχουν πληροφορίες βιομηχανικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσης. Ὅσον ἀφορᾷ τὶς δουλειές τῆς ἐπιχείρησης τὰ Συμβούλια καὶ οἱ ἐπιτροπές συγκεντρώσανε στὰ χέρια τους τὴν πειθαρχικὴ ἐξουσία καὶ δεῖξαν τίς διαιρέμενες καὶ διαλυμένες μάζες τί σημαίνει ἀμεση διαχείρισις τῶν ἐργατῶν στὴ βιομηχανία.

Ἡ δραστηριότητα τῶν Συμβουλίων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐπιτροπῶν φάνηκε πρὸ καθαρὰ στὴ διάρκεια τῶν ἀπεργιῶν. Αὐτές οἱ ἀπεργίαι ἔχασαν τὸν τυχαῖο καὶ παρορμητικὸ χαραχτήρα τους καὶ ἔγιναν ἡ ἔκφρασις τῆς συνειδητῆς δράσεως τῶν ἐπαναστατικῶν μαζῶν. Ἡ τεχνικὴ ὀργάνωσις τῶν Συμβουλίων καὶ τῶν ἐσωτερικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἡ ἱκανότητά τους νὰ δροῦν τελειοποιήθηκαν ἔτσι ὥστε νὰ γίνῃ δυνατὸ νὰ πετύχουν μέσα σὲ πέντε λεπτὰ νὰ σταματήσουν τὴ δουλειά τους 16 χιλιάδες ἐργάτες διασκορπισμένοι σὲ 42 τμήματα τῆς Φιάτ. Στὶς 13 Δεκέμβρη 1919 τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια ἔδωσαν μιὰ χειρπιαστὴ ἀπόδειξις τῆς ἱκανότητάς τους νὰ καθοδηγοῦν μαζικὰ κινήματα σὲ πλατειὰ κλίμακα. Ὑστερα ἀπὸ ἐντολὴ τῆς Σοσιαλιστικῆς ὀργάνωσις, πού συγκέντρωνε στὰ χέρια της ὁλόκληρο τὸ μηχανισμό τοῦ μαζικοῦ κινήματος, τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια κινήτοποιησαν, χωρὶς ἄλλη προεיד.ποίηση, στὸ διάστημα μιᾶς ὥρας ἑκατὸν εἰκοσι χιλιάδες ἐργάτες, ὀργανωμένους κατὰ ἐπιχειρήσεις. Μιὰ ὥρα ἀργότερα τὸ ἔνοπλο προλεταριάτο κατρακυλοῦσε σὰ χιονοστιβάδα μέχρι τὸ κέντρο τῆς πόλης καὶ σάρωνε ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ ἀπὸ τίς πλατεῖες ὅλο τὸ ἐθνικιστικὸ καὶ μιλιταριστικὸ σκυλολόι.

Ὁ ἀγῶνας ἐνάντια στὰ Συμβούλια

Ἐπικεφαλῆς τοῦ κινήματος γιὰ τὴ συγκρότησις τῶν Ἐρ-

γοστασιακῶν Συμβουλίων ἦταν οἱ κομμουνιστές, πού ἀνήκαν στή σοσιαλιστική ὀργάνωση καί στίς ἀντίστοιχες συνδικαλιστικές ὀργανώσεις. Πήραν μέρος ὡστόσο καί οἱ ἀναρχιστοὶ σ' αὐτὸ τὸ κίνημα πού πάσχιζαν νὰ ἀντιπαραθέσουν τὴν πομπώδη φρασσιολογία τους στὴν καθαρὴ καί σαφὴ γλώσσα τῶν μαρξιστῶν κομμουνιστῶν.

Ὅμως τὸ κίνημα συνάντησε τὴ λυσσασμένη ἀντίδραση τῶν ἐπαγγελματιῶν συνδικαλιστῶν, τῆς καθοδήγησης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος καί τοῦ «Ἀδάντι». Ἡ πολεμικὴ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων βασιζότανε στὴ διαφορά ἀνάμεσα στὴν ἐννοια τοῦ Ἐργοστασιακοῦ Συμβουλίου καί στὴν ἐννοια τοῦ Σοβιέτ. Τὰ συμπεράσματά του εἶχαν ἓνα χαρακτηρισθὰ θεωρητικὸ, ἀφηρημὲν καί γραφειοκρατικὸ. Πίσω ἀπὸ τὴ μεγαλόστομη φρασσιολογία τους κρυβόταν ἡ ἐπιθυμία τους νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀμεση συμμετοχὴ τῶν μαζῶν στὴν ἐπαναστατικὴ πάλη, ἡ ἐπιθυμία τους νὰ διατηρήσουν τὴν κηδεμονία τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων πάνω στίς μάζες. Αὐτοὶ πού ἀποτελοῦσαν τὴν ἡγεσία τοῦ κόμματος ἀποφύγανε πάντοτε νὰ πάρουν τὴν πρωτοβουλία μιᾶς ἐπαναστατικῆς δράσης, πρὶν νὰ ὑπάρξει ἓνα σχέδιο συντονισμένης δράσης, ἀλλὰ δὲν ἔκαναν ποτὲ τίποτα γιὰ νὰ προετοιμάσουν καί νὰ ἐπεξεργαστοῦν αὐτὸ τὸ σχέδιο.

Γιαυτὸ καί τὸ Τουρινέζικο κίνημα δὲν κατάφερε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ τοπικά του ὅρια, ἀφοῦ ὀλόκληρος ὁ γραφειοκρατικὸς μηχανισμὸς τῶν συνδικάτων μπῆκε σὲ κίνηση γιὰ νὰ ἐμποδίσει τίς ἐργατικὲς μάζες τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Ἰταλίας νὰ ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ Τουρίνου. Τὸ Τουρινέζικο κίνημα χλευάστηκε, περιγελάστηκε, συκοφαντήθηκε καί κριτικαρίστηκε μ' ὄλους τοὺς τρόπους.

Οἱ σκληρὲς κριτικὲς τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καί τῆς καθοδήγησης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος δόσανε θάρρος καί πάλι στοὺς καπιταλιστές, πού δὲν εἶχαν ὄριο στὴν πάλη τους ἐνάντια στὸ Τουρινέζικο προλεταριάτο καί στὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια. Τὸ Συνέδριο τῶν θιομηχάνων, πού συνήρθε τὸ Μάρτη τοῦ 1920 στὸ Μιλάνο, ἐπεξεργάστηκε ἓνα ὀλόκληρο σχέδιο ἐπίθεσης, ἀλλὰ οἱ «προστάτες τῆς ἐργατικῆς τάξης», οἱ οἰκονομικοὶ καί πολιτικοὶ ὀργανισμοὶ τους

δὲν ἀσχολήθησαν καθόλου μ' αὐτὸ τὸ γεγονός. Ἐγκαταλειμέ-
ν. ἀπὸ ὄλου, τὸ Τουρινέζικο προλεταριάτο, ἀναγκάστηκε νὰ
ἀντιμετωπίσει: μονάχα μὲ τὶς δικές του δυνάμεις τὸν ἐθνικὸ
καπιταλισμὸ καὶ τὴν ἐξουσία τοῦ κράτους. Τὸ Τουρίνο
πλημμύρισε ἀπὸ στρατιᾶς ἀστυνομικῶν καὶ γύρω ἀπὸ τὴν πό-
λη τοποθετήθηκαν κανόνια καὶ μυδράλια, σ' ὅλα τὰ στρα-
τηγικὰ σημεῖα. Καὶ ὅταν ὄλος αὐτὸς ὁ στρατιωτικὸς μηχανι-
σμοὸς ἦταν ἔτοιμος, οἱ καπιταλιστὲς ἄρχισαν νὰ προκαλοῦν
τὸ προλεταριάτο. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι μπροστὰ σ' αὐτὲς τὶς ἄ-
σχημες συνθήκες γιὰ ἄγωνα τὸ προλεταριάτο ταλαντεύτηκε
ἂν ἔπρεπε νὰ δεχθεῖ τὴν πρόκληση. Ἀλλὰ ὅταν φάνηκε ὅτι
ἡ σύγκρουση ἦταν ἀναπόφευκτη, τότε ἡ ἐργατικὴ τάξη ἔγρη-
κε θαρραλέα ἀπὸ τὴν ἐπιφυλακτικὴ τῆς θέσης καὶ θέλησε νὰ
ὀδηγήσει: τὸν ἄγωνα μέχρι τὴν τελικὴ νίκη.

Τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος στὸ Μιλάνο

Οἱ μεταλλουργοὶ ἀπεργήσανε γιὰ ἓνα ὀλόκληρο μῆνα καὶ
οἱ ἄλλες κατηγ.ρίες ἐργαζομένων γιὰ δέκα ὀλόκληρες μέ-
ρες. Ἡ διομηχανία σταμάτησε σ' ὀλόκληρη τὴν περιοχὴ καὶ
οἱ συγκοινωνίες παραλύσανε. Τὸ προλεταριάτο τοῦ Τουρίνου
ὄμως ἀπομονώθηκε ἀπὸ τὸ ὑπόλοιπο προλεταριάτο τῆς Ἰτα-
λίας. Τὰ κεντρικὰ ὄργανα δὲν ἔκαναν τίποτα γιὰ νὰ τὸ βοη-
θήσουν. Κι ἐπὶ πλέον δὲν δημοσίεψαν οὔτε ἓνα μανιφέστο γιὰ
νὰ ἐξηγήσουν στὸν Ἰταλικὸ λαὸ τὴ σημασία τοῦ ἄγωνα τῶν
Τουρινέζων ἐργατῶν. Τὸ «Ἀβάντι» ἀρνήθηκε νὰ δημοσιέ-
ψει: τὸ μανιφέστο τῆς Τουρινέζικης ὀργάνωσης τοῦ Κόμμα-
τος. Οἱ σύντροφοι τοῦ Τουρίνου ἀπόχτησαν ἐκτὸς ἀπὸ ὅλα
τὰ ἄλλα καὶ τὰ ἐπίθετα τῶν ἀναρχικῶν καὶ τῶν τυχοδιω-
κτῶν. Ἐκαίγη, λοιπὸν, τὴν ἐποχὴ ἦταν νὰ συνέρθει στὸ Του-
ρίνο καὶ τὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο τοῦ Κόμματος, ὄμως ὁ τόπος
τῆς συνόδου μεταφέρθηκε στὸ Μιλάνο, ἐπειδὴ μὲ πόλη στὸ
«ἔλεος μᾶς γενικῆς ἀπεργίας» φαίνεται ὅτι: δὲν ταίριαζε κα-
θόλου γιὰ θέατρο τῶν σοσιαλιστικῶν συζητήσεων.

Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωσι ἀποδείχτηκε ὅλη ἡ ἀνικανότητα
τῶν ἀνθρώπων πού κλήθηκαν νὰ διευθύνουν τὸ Κόμμα. Ἐνώ

ή εργατική μάζα υπερασπιζόταν θαραλέα στο Τουρίνο τὰ Ἐργοστασιακὰ Συμβούλια, τὴν πρώτη ὀργάνωση π.ὸ βασιζόταν στὴν εργατικὴ δημοκρατία κι ἐνσαρκώνει τὴν ἐξουσία τοῦ προλεταριάτου, στὸ Μιλάνο φλυαροῦσαν γύρω ἀπὸ τοὺς θεωρητικοὺς σκοποὺς καὶ τίς μέθοδοις πού συνεπάγεται ἡ διαμόρφωση τοῦ Συμβουλίου σὰ μορφή τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας πού θὰ καταχτοῦσε τὸ προλεταριάτ.. Συζητοῦσαν γιὰ τὸν τρόπο πού ἔπρεπε νὰ συστηματοποιηθοῦν οἱ καταχτήσεις πού δὲν εἶχαν συμβεῖ καὶ ἐγκαταλείπανε τὸ προλεταριάτο τοῦ Τουρίνου στὴ μοίρα του, ἐνῶ δίνανε δηλαδὴ στὴν ἀστική τάξη τὴ δυνατότητα νὰ εξαφανίσει τὴν εργατικὴ ἐξουσία πού εἶχε πραγματικὰ καταχτηθεῖ.

Οἱ προλεταριακὲς μάζες τῆς Ἰταλίας ἐκδηλώσανε τὴν ἀλληλεγγύη τους στοὺς συντρόφους τοῦ Τουρίνου μὲ τοὺς πιδ διαφορετικοὺς τρόπους: Οἱ σιδηροδρομικοὶ τῆς Πίζας, Λιθόρνου καὶ Φλωρεντίας ἀνήθησαν νὰ μεταφέρουν τὰ στρατεύματα πού προορίζονταν γιὰ τὸ Τουρίνο. Οἱ ἐργάτες τῶν λιμανιῶν καὶ οἱ ναυτικοὶ τοῦ Λιθόρνου καὶ τῆς Γένοδας συμποτάρανε τὴν κίνηση στὰ λιμάνια. Τέλος τὸ προλεταριάτο πολλῶν ἄλλων πόλεων κατέθηκε σὲ ἀπεργία, παρὰ τίς ἐντολὲς τῶν συνδικάτων.

Ἡ γενικὴ ἀπεργία τοῦ Τουρίνου καὶ τοῦ Πεδεμοντίου βάλισε κόντρα στὸ συμποτάζ καὶ στὴν ἀντίδραση τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ Κόμματος. Αὐτὸ ἐκτός ἀπὸ ἄλλα τὰ ἄλλα, ἔχει μεγάλη διαπαιδαγωγικὴ σημασία, γιὰτὶ ἀποδείχνει ὅτι ἡ ἔνωση τῶν εργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν στὴν πράξη εἶναι δυνατὴ, καθὼς καὶ τὴν ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἀγωνιστοῦμε ἐναντίον σ' ὀλόκληρο τὸ γραφειοκρατικὸ μηχανισμό τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων, πού ἀποτελεῖ τὸ πιδ σημαντικὸ στήριγμα γιὰ τὸ δοροτουμιστικὸ ἔργο τῶν διαφόρων κοινοβουλευτικῶν καὶ ρεφορμιστῶν, πού ἔχουν γιὰ στόχο τους νὰ καταπνίξουν κάθε ἐπαναστατικὸ κίνημα τῶν ἐργαζομένων μαζῶν.

(Δημοσιεύτηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ Ρώσικα, Γερμανικὰ καὶ Γαλλικὰ στὴν «Κομμουνιστικὴ Διεθνή» τὸ 1920 (ἀρ. 11). Ξαναδημοσιεύτηκε στὰ Ἰταλικά χωρὶς ὑπογραφή στὸ καθημερινὸ «Οργάνισε Νουόβο», στίς 11 Μάρτη 1921, I, ἀρ. 73).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

Στό άρθρο του «Γιατί είμαι ένας άνθρωπος της τάξης»¹²⁴ ο καθηγητής Μπαλμπίνο Τζουλιάνο θέτει ένα ζήτημα ειλικρίνειας και πολιτικής τιμιότητας σέ όλους εκείνους που «πιστεύουν» ακόμη στο σοσιαλισμό, στην πάλη των τάξεων, στον οικονομικό νετεριμνισμό και σέ παρόμοιες μεταφυσικές υλιστικές ματαιότητες. Ο καθηγητής Μπαλμπίνο Τζουλιάνο είχε «πιστέψει» κι αυτός μιάν εποχή σέ «δλα αυτά τὰ πράγματα». Σήμερα δέν τὰ «πιστεύει» πιά. Τήν πίστη του και τήν εμπιστοσύνη του τίς έχει αφιερώσει σέ ιδέες και έννοιες πιδ ύψηλές και πιδ ζωντανές. Αυτός ξαναγύρισε στόν Ματσόινι¹²⁵ και πείστηκε δι τὸ κοινωνικό ζήτημα είναι ουσιαστικά ἠθικό ζήτημα, ζήτημα καλλιέργειας και πνευματικής ἐκπαίδευσης γενικότερα. Ἔτσι γκρέμισε ἀπὸ τὸ θρόνο του τὸ «Κομμουνιστικό Μανιφέστο» και ξανάβαλε στό εἰκονοστάσι του «Τὰ καθήκοντα τοῦ Ἀνθρώπου»¹²⁶.

Ἄλλὰ ὁ Μπαλμπίνο Τζουλιάνο είναι ουσιαστικά ένας δάσκαλος. Κατὰ συνέπεια θέλει ἡ ἀτομική του πείρα νὰ μὴν πάει χαμένη. Και νὰ πού ἡ ἀτομική πείρα τοῦ Μπαλμπίνο Τζουλιάνο γίνεται: «δλότελα συγκεκριμένη» θεωρητικά και γενικεύει ἕναν κανόνα πρακτικῆς ἐράσης. (εἶναι: σὰ νὰ λέει): «Ὡ παιδιά, πού, ἐξαιτίας τῆς πνευματικῆς νωθρότητας ἢ τῆς δικολαβιστικῆς σοφιστικῆς, «πιστεύετε» ακόμη στο σοσιαλισμό, ἀλλάξτε γνώμη, κι αφιερώστε τὴ δύναμη τοῦ πνευ-

ματός σας στον εσωτερικό καθαρισμό και στη μελέτη των συγκεκριμένων πρ.βλημάτων!

Πιστεύω ότι ο Μπαλμπίνο Τζουλιάνο είχε «πιστέψει» στο σοσιαλισμό, αλλά δεν πιστεύω όμως ότι αυτός είχε «γίνει» ποτέ σοσιαλιστής. Η πνευματική ιστορία (ή μάλλον το πνευματικό χρονικό του Μπαλμπίνο Τζουλιάνο, όπως και του Γκαετάνο Σαλθεμίνι ¹²⁷ καθώς και όλων των διανοουμένων που έχουν «πιστέψει στο σοσιαλισμό») είναι: λοιπόν κι αυτή μια στιγμή της ιστορίας της σύγχρονης καπιταλιστικής κοινωνίας: Είναι η πονημένη ιστορία της μικροαστικής τάξης, δηλαδή αυτής της μεσαίας τάξης που στην Αγγλία και στη Γαλλία κατάφερε να φτάσει μέχρι την εξουσία του κράτους, αλλά που στην Ιταλία και στη Ρωσία δεν μπόρεσε να εκπληρώσει καμιά καθορισμένη αποστολή και υπήρξε επαναστατική μονάχα μέχρισώτου ή τάξη των εργαζομένων, ή αδύναμη και διαλυμένη, διατύπωσε τη θεωρία για τη διαλεκτική της ξεχωριστής λειτουργίας της, πράγμα που για τους διανοούμενους στάθηκε ένα εξωτερικό στοιχείο για να δημιουργήσουν ιδεολογικούς μύθους. Αυτή λοιπόν μετατράπηκε κατά «διαταγή» μόλις η εργαζόμενη τάξη, αφού άποχτησε κοινωνική ένότητα, άρχισε να πραγματοποιεί με δικές της μεθόδους και τρόπους το δικό της ξεχωριστό γίνεσθαι, καταστρέφοντας κάθε προκαθορισμένο διανοητικά σχήμα που είχαν κατασκευάσει οι αλογόμυγες ¹²⁸ της μικροαστικής τάξης.

Ο σοσιαλισμός ήταν για τον Μπαλμπίνο Τζουλιάνο μια πράξη πίστης σ' ένα φυσικό νόμο που ξεπερνά το πνεύμα. Ο σοσιαλισμός του δεν ήταν κατά συνέπεια μια πράξη ζωής, αλλά μια καθαρή συναισθηματική αντίταξη, δηλαδή κάτι μυστικιστικό και όχι πρακτικό. Αυτός δεν έχει ξεπεράσει κριτικά αυτή τη στιγμή του πνεύματός του ούτε και τώρα ακόμη. Σ' αυτόν συνέβη λοιπόν μια απλή μετατόπιση, μια υποκατάσταση εμπειρικού περιεχομένου, αλλά η ανωριμότητά του δεν μεταβλήθηκε σε ώριμότητα, παρόλη τη χρήση και την κατάχρηση της ιδεαλιστικής φρασεολογίας.

Ὁ οικονομικός ντετερμινισμός προτοῦ νά γίνει ἡ ἐπιστημονική θεμελίωση τῆς πολιτικῆς καὶ οικονομικῆς δράσεως τῆς τάξεως τῶν ἐργαζομένων, ὑπῆρξε ἱστορική αὐτοσυνείδηση τῆς ἐργαζόμενης τάξεως, ὑπῆρξε κανόνας δράσεως, ὑπῆρξε ἠθικό χρέος. Ἡ θεωρία τῆς πάλης τῶν τάξεων θά εἶναι λιγότερο ζωτική καὶ λιγότερο ὑψηλή ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Μαρξίνι, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ τελευταία ἀποτελεῖ μιὰ ἀφηρημένη, καὶ καθαρὰ διανοητικὴ ἐκτίμηση: Ἱστορικά καὶ συγκεκριμένα ἡ θεωρία τῆς πάλης τῶν τάξεων εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴ θεωρία τοῦ Μαρξίνι· στὸν ἴδιο βαθμὸ π.ὸ ἡ κριτικὴ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὸ συναίσθημα, στὸν ἴδιο βαθμὸ πού ἡ κριτικὴ θέληση εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν παιδικὴ αὐθαιρέσια καὶ στὸν ἴδιο βαθμὸ πού ἡ ἀναγκαιότητα δταν συνειδητοποιηθεῖ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν κενὴ ἀνθρωπιστικὴ φρασολογία πού αὐταπατάται μὲ τὸ νά προτείνει ἕναν ὑπέροχο σκοπὸ γιὰ νά εἶναι ἠθικὴ καὶ ὑπέροχη κι αὐτὴ.

Ὁ Μπαλμπίνο Τζουλιάνο εἶναι ἕνας ἀνθρωπος πού σκέπτεται ἀφηρημένα καὶ ὄχι ἕνας ρεαλιστής, εἶναι ἕνας καθολικός κι ὄχι ἕνας ἰδεαλιστής.

Αὐτὸς ἐνῶ συμβουλεῖ τὰ παιδιά νά μελετοῦν τὰ «συγκεκριμένα» προβλήματα, ταυτόχρονα ὑποστηρίζει ὅτι τὸ κοινωνικὸ ζήτημα εἶναι ζήτημα ἠθικῆς, εἶναι ζήτημα πνευματικῆς ἐκπαίδευσης.

Ἀλλὰ τὰ «συγκεκριμένα προβλήματα» γιὰ τὰ ὁποῖα μιλάει εἶναι ἀπλούστατα προβλήματα ἐμπειρικῆς πολιτικῆς. Τὸ συγκεκριμένο γι' αὐτὸν δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ὁ ἐμπειρικός περιορισμός κατὰ τὸν καιρὸ καὶ τὸν τόπο, δηλαδή καθαρὸς ὕλιστικός τεχνικισμός, πού στὴν τέχνη θά μπορούσε νά μᾶς ξαναφέρει στὰ γενικὰ γράμματα καὶ στὴν αἴσθηση τοῦ περιεχομένου.

Συγκεκριμένο εἶναι τὸ ὀργανικὸ καὶ ἡ ὀργανικότητα τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων βρίσκεται στὴν πολιτικὴ πού εἶναι ἡ δημιουργικὴ πράξη τοῦ πραχτικοῦ πνεύματος. Ἡ ἀτομικὴ «γνώση» καὶ θέληση πρέπει νά ὑλοποιούνται σὲ «ἐξουσία», ἐὰν θέβαια ἔχουν ἕνα συγκεκριμένο σκοπὸ καὶ ἐὰν εἶναι «τίμες» καὶ «εἰλικρινεῖς».

Τὸ συγκεκριμένο πρόβλημα δὲν μπορεῖ νὰ λυθεῖ παρὰ μονάχα στὰ πλαίσια τοῦ κράτους, καὶ κατὰ συνέπεια δὲν μπορεῖ νὰ «γίνει συγκεκριμένο» χωρὶς μιὰ γενικὴ σύλληψη τῆς οὐσίας καὶ τῶν ὁρίων τοῦ κράτους. Καὶ ἀφοῦ τὸ κράτος εἶναι μιὰ κυριαρχία ὀργανωμένη σὲ ἐξουσία, τὸ πρόβλημα δὲν μπορεῖ νὰ γίνει συγκεκριμένο χωρὶς μιὰ γενικὴ σύλληψη τῆς ἔννοιας τῆς κυριαρχίας καὶ χωρὶς μιὰ προσαρμογὴ τῆς ξεχωριστῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας στὴν καθολικὴ πράξη πού ἐκδηλώνεται διὰ μέσου τῆς κυριαρχίας καὶ ἐκφράζεται σὲ ὁλόκληρο τὸ σύνθετο μηχανισμό τῆς κρατικῆς διοίκησης.

Ὁ Τζουλιάνο δὲν εἶναι ἕνας ἰδεαλιστής. Εἶναι ἕνας θετικιστὴς ἀλλὰ ἀγγλικά, μὲ ἕνα πασάλευμα ἰδεαλιστικῆς φρασεολογίας. Τὸ κοινωνικὸ ζήτημα τὸ βλέπει —σάν καλὸς πυριτανός— σάν ἠθικὸ ζήτημα, σὰ ζήτημα ἐσωτερικῆς κάθαρσης, ὅπου πρέπει νὰ φτάσουμε διαμέσου τῆς καλλιέργειας καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐκπαίδευσης. Ἔτσι, τὸ κοινωνικὸ ζήτημα δὲν εἶναι πιά ἕνα ἱστορικὸ πρόβλημα, ὅγλαδὴ μιὰ ἀναγκαία στιγμή τῆς προοδευτικῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, στιγμή πού πρέπει νὰ ξεπεραστεῖ ἱστορικά, χρησιμοποιώντας σάν ὕλικὴ καὶ πνευματικὴ δύναμη τὴν ἐργαζόμενη τάξη, πού θὰ θεμελιώσει τὸ οἰκοδόμημα τῆς κυριαρχίας καὶ τοῦ κράτους πάνω στὴν πράξη τῆς παραγωγῆς ἀγαθῶν μέσα στὴν ὁποία πράξη θὰ φτάσουν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σὲ μιὰ πνευματικὴ εὐγένεια, καὶ ἀντικαθιστώντας μ' αὐτὴ τὴν πράξη τὴν ἐμπειρία τῆς «δημοκρατικῆς πλειοψηφίας» πού ὀργανώνεται μὲ τὴ βία καὶ τὴν ἀπατηλὴ δημαγωγία, ἀλλὰ γίνονται τὸ πρόβλημα τοῦ κακοῦ ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνονται οἱ καθολικοὶ ἢ ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνονται οἱ ἐπίγονοι τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ διαφωτισμοῦ, πού φωλιάζουν στὰ διάφορα λαϊκὰ Πανεπιστήμια. Γιὰ ἕνα ἰδεαλιστὴ, ἂν τὸ βάλεις ἔτσι, τὸ πρόβλημα εἶναι ἕνας θερμπαλισμὸς χωρὶς περιεχόμενο καὶ «πολιτικὰ» ἀναποτελεσματικός. Πρόκειται γιὰ ἕνα γελοῖο μασκάρεμα τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος. Εἶναι μιὰ πολὺ κακὴ πράξη. Εἶναι ἕνα ξεχειλίσιμα τῆς κοινωνικῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦ ἀτομικοῦ σχε-

τικισμού. Πρόκειται: τέλος για τὸ σταμάτημα τῆς ἱστορικῆς ζωῆς γιὰ τὸ χατήρι ἑνὸς ἀσκητισμοῦ, πού τὰ κοινόν: α τ.υ τ' ἀντικαθιστοῦνε οἱ διβλιοθήκες καὶ τὸ τελετουργικὸ του οἱ ρητορικοὶ διαξιφισμοὶ καὶ οἱ π:λεμικὲς στίς ψευτοεπιθεωρήσεις.

Ἐὰν ὁ Τζουλιάνο δὲν εἶχε «πιστέψει» ἀπλῶς στὸ σοσιαλισμό, ἀλλὰ ἐὰν εἶχε γίνει σοσιαλιστῆς, ἐὰν ἀπὸ τὴν ἀνώριμη διανοητικὴ κατάσταση εἶχε περάσει στὴν ὠριμότητα μέσα στὴ δημοουργικὴ πράξη τῆς θεωρητικῆς συνειδητοποίησης καὶ τοῦ πραχτικοῦ κανόνα, τότε θὰ εἶχε πρ:τείνει διαφορετικὰ συγκεκριμένα προβλήματα γιὰ μελέτη καὶ λύση - δράση.

Ἐπειδὴ ἀκόμη καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ ἔχει κι αὐτὴ τὰ δικά της συγκεκριμένα ἐκπαιδευτικὰ καὶ πνευματικὰ προβλήματα. Ἐπειδὴ καὶ οἱ διανοούμενοι τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἔχουν ἄμεσα καθήκοντα, ὅταν μεταφέρουν στὴν πραχτικὴ τὴ θεωρητικὴ μελέτη. Μ' αὐτὰ τὰ καθήκοντα ὁ Τζουλιάνο δὲν ἔχει συμμορφωθεῖ καὶ ἡ ἀπουσία προσήλωσης στὸ καθήκον δικαιολογεῖται τώρα μὲ τὴ χρεωκοπία τῆς θεωρίας.

Ἡ θεωρία τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ ἀποτελεῖ τὴν κριτικὴ ὀργάνωση τῆς γνώσης πού ἀφορᾷ τίς ἱστορικὲς ἀναγκαιότητες καὶ πού ὀλοποιοῦν μὲ τὴ σειρά τους τὴ διαδικασία ἀνάπτυξης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας. Δὲν πρόκειται γιὰ τὴν ἐπιβεβαίωση ἑνὸς φυσικοῦ νόμου πού ἀναπτύσσεται «ἀπόλυτα», ξεπερνώντας κάθε ἀνθρώπινο πνεῦμα. Εἶναι αὐτοσυνοείδηση πού διεγείρεται ἀπὸ τὴ δράση καὶ ὄχι μιὰ φυσικὴ ἐπιστήμη πού ἔχει γιὰ ἀποκλειστικὸ τῆς σκοπὸ τὴν ἐκμάθηση τῆς ἀλήθειας. Ἐὰν ἡ ἱστορικὴ «ἀναγκαιότητα» διαπερνᾷ τὴν προαίρεση τοῦ ἀτόμου, ὀριζομένου σὰν καθαροῦ λόγου, σὰν ἐμπειρικὸ κύτταρο τῆς κοινωνίας, τότε ἐνυπάρχει μέσα σὲ κάθε ἄτομο, συγκεκριμένη στιγμή τοῦ παγκόσμιου πνεύματος πού πραγματοποιεῖ τὸ στοιχειακὸ νόμο τῆς ἀνάπτυξής του: καὶ κατὰ συνέπεια «πράξη», συνεχὲς ξεπέρασμα καὶ συνεχῆς προσαρμογὴ τοῦ ἐμπειρικοῦ ἀτόμου στὸ παγκόσμιον πνεῦμα.

Ὁ Τζουλιάνο δὲ στάθηκε «πιστός» στὸ παγκόσμιο πνεύμα, αὐτὸς ποῦ εἶχε σὰ σοσιαλιστὴς τὸ ἐκπαιδευτικὸ καθήκον νὰ προσαρμόζει τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ἀγρότες στὶς παγκόσμιες ἱστορικὲς ἀναγκαιότητες, ποῦ συγκεκριμενοποιούνται καὶ τελειώνονται στὴν ἱστορικὴ λειτουργία τῆς ἐργατικῆς τάξης. Τὰ συγκεκριμένα προβλήματα θὰ ἦταν τότε γι' αὐτὸν ἡ ἐκπαίδευση τῶν ἀνώριμων πνευμάτων τῆς ἐργαζόμενης τάξης στὴ συγκεκριμένη ἀσκηση τῆς κυριαρχίας τῆς ἐργασίας καὶ στὴ θεμελίωση τοῦ νέου κράτους ποῦ θὰ ρυθμίζει τὴ δραστηριότητά του μὲ βάση τὴν παραγωγικὴ πράξη καὶ μὲ βάση τὸ δυναμισμό τῆς δουλειᾶς, ἀντικαθιστώντας τὸ καπιταλιστικὸ κράτος, ποῦ εἶναι ἐξαρτημένο ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία τῶν μέσων παραγωγῆς καὶ ἀνταλλαγῆς, ποῦ λατρεύει τὸ «χρυσὸ Μόσχο», τὸ τερατώδη Μολώχ¹²⁹, ποῦ θυσιάζει τὴ ζωὴ γιὰ νὰ μετακινήσει ἀτομικὰ καὶ ἐθνικὰ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία.

Σήμερα ποῦ ὁ πόλεμος (ἀφοῦ ἔχει καταστρέφει καὶ ἐρημώσει τὶς πλουτοπαραγωγικὲς πηγές), κάνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ φρενιάζουν καθὼς βλέπουν μπροστά τους τὸν κίνδυνο νὰ καταδικαστεῖ σὲ θάνατο ἀπὸ αἰτία ἢ μισῆ ἀνθρωπότητα, χάρη στὸ φυσιολογικὰ ἀπίθανο πρᾶγμα νὰ ξαναστηθεῖ στὰ πόδια του ἀπὸ τὰ ἐρείπια καὶ νὰ ἀποχτήσει δυνατότητα ζωῆς τὸ ἀτομικιστικὸ καθεστὼς τοῦ ἐλεύθερου ἀνταγωνισμοῦ, —σήμερα λοιπὸν μέσα στὴν ὀλοκληρωτικὴ κοινωνικὴ καταστροφή ὅταν τὰ πάντα ἔχουν διαλυθεῖ καὶ κάθε αὐταρχικὴ ἱεραρχία ἔχει ξεθεμελιωθεῖ ἀνεπανόρθωτα— τὸ συγκεκριμένο πρόβλημα εἶναι νὰ δοηθῆσει κανεὶς τὴν ἐργατικὴν τάξιν νὰ καταλάβει τὴν πολιτικὴν ἐξουσία καὶ νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὰ κατάλληλα μέσα ὥστε ἡ μεταδίδασιν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας νὰ γίνῃ μὲ τὴ μικρότερη δυνατὴ αἱματοχυσία καὶ τὸ νέο κομμουνιστικὸ κράτος νὰ πραγματοποιηθῇ πλαυσιᾶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ σύντομη περίοδο ἐπαναστατικῆς τρομοκρατίας.

Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ συγκεκριμένο πρᾶγμα διαφεύγει ἀπὸ τοὺς θεοφώτιστους διανοητὲς τοῦ ἀφηρημένου λόγου. Αὐτοὶ οἱ θαθεῖς μελετητὲς τῶν συγκεκριμένων προβλημάτων θεω-

ρουν τον μπολσεβικισμό καθαρά «ρωσικό» φαινόμενο και ξεχνούν τον άνθρωπο για χάρη της ιδέας, ξεχνούν το κράτος για χάρη του «πρ.βλήματος» και της «τάξης» μέσα στη διαδικασία έκχυδαίσεως της ιστορικής συνείδησης και μπορεί να καταλήξουν να τζυτιστούν με τους ανθρώπους που εκπροσωπούν την ασφάλεια. (Στο περασμένο τεύχος της ή επιθεώρηση «Ένεργιέ Νουόβε»¹³⁰ δημοσίεψε ένα άρθρο τοῦ Π. Μπαλάριο για τον μπολσεβικισμό. Ἐκεῖ, ἕνας ἐπίσημος Ἴταλος πού γύρισε ἀπὸ τὴ Μόσχα, ἀφηγεῖται: ὅτι τὰ Σοβιετ τῆς Μόσχας σὲ κάθε συνέλευσή τους ζητοῦν νὰ τοὺς μεταφερθοῦν οἱ κρίσεις καὶ οἱ ἐντυπώσεις τῶν λατίνων καὶ τῶν ἀγγλοσαξόνων γιὰ τὸν μπολσεβικισμό καὶ τὰ Σοβιετ. Ὁ Ἴταλος αὐτὸς ἐπίσημος ἐνίωσε ντροπὴ μπροστὰ στὰ χαρούμενα ἀστειὰ πού τοῦ κάναν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργατῶν γιὰ τὶς ἠλιθιότητες πού γράφονται στὰ εὐρωπαϊκὰ χρονογραφήματα ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ δραστηριότητά τους. Ἐνίωσε ντροπὴ καὶ ἐξευτελισμὸ, ἐπειδὴ ὁ πόλεμος ἔφερε στὴ Ρωσία μὴ τάξη πραγμάτων πού συμπίπτει μὲ τὴ συνείδηση καὶ τὴ θέληση ὀλόκληρης τῆς ρωσικῆς κοινωνίας καὶ πού μέσα σ' ἕνα χρόνο ἀναπτύσσεται γιὰ ἕνα ἡλόκληρο αἰῶνα, καθὼς ἐξαρτᾶται μονάχα ἀπὸ τὴν καλὴ θέληση τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ στίς χῶρες μας ὁ πόλεμος δὲν κατάφερε παρὰ νὰ πολλαπλασιάσει τὸν κίβλας πολὺ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἠλιθίων πού μπερδεύουν τὴ ζωὴ καὶ τὴ σκέψη μὲ τὴν τέχνη νὰ κάνουν πιθηκίστους μορφασιμούς).

(Τὸ ἀρθρο αὐτὸ δημοσιεύτηκε στὴν δεκαπενθήμερη ἐπιθεώρηση «Ένεργιέ Νουόβο» — τεύχος 1 - 28 Φλεβάρη, σειρά 1, ἀρ. 7 - 8 —, καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὸν Πιέρο Γκομπέτι, μὲ τὴν ὑπογραφή Ἀντόνιο Γκράμισι καὶ μὲ τὴν ἀκόλουθη σημείωση τοῦ διευθυντῆ τῆς ἐπιθεώρησης:

«Γιὰ νὰ ἐκκληρώσουμε τὴν ἐπόσχεση καὶ ἔχουμε δώσει στοὺς ἀναγνώστες μας δημοσιεύουμε ἀπὸ τὶς γραμμὲς τοῦ φίλου Γκράμισι, σημειώνοντας ὅτι γιὰ λόγους ἑτέρας αὐτὸς δὲν μποροῦσε τώρα νὰ

*επεξεργαστεί αυτό το κείμενο, που το έγραψε δια-
στικά άμέσως μετά το διάβασμα του άρθρου του
Τζουλιάνο. Προσεχώς θα ξαναγυρίσουμε σ' αυτό το
θέμα με έναν ολόκληρο αριθμό κειμένων και τότε
θα πάρομε κι εμείς θέση πάνω στο ζήτημα του
σοσιαλισμού).*

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΤΟΜΕΑΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ

Προοίμιο

Το παρόν πρόγραμμα ψηφίστηκε από την πρώτη γενι-
κή σχεδόν συνέλευση των εργοστασιακών επιτροπών του
Τουρίνου. Αυτό περισσότερο κι από πρόγραμμα θέλει να εί-
ναι μια έκθεση των αντιλήψεων που διαμορφώνουν την έμ-
φάνιση της νέας μορφής προλεταριακής εξουσίας, έκθεση
με σκοπό προπαγανδιστικό και για να καθορίσουμε μια
πλατφόρμα συζήτησης με τους προλεταριακούς οργανισμούς
που έχουν εμφανιστεί από πού πριν.

Αυτή η πρώτη συνέλευση δε σφετερίστηκε κατά συνέπεια
το δικαίωμα να διατυπωθεί ένα όριστικό πρόγραμμα, γιατί
αυτό έδω είναι ένα πρόγραμμα επαναστατικής δουλειάς και
πρέπει κατά συνέπεια να παραμείνει ανοιχτό σε συνεχή και
ριζική ανανέωση. Πρέπει μάλιστα να χρησιμεύσει για να
ξεκινήσει στην Ίταλία ή πραχτική δοκιμή της πραγματο-
ποίησης της κομμουνιστικής κοινωνίας.

Ο σφετερισμός όλων των δικαιωμάτων χαρακτηρίζει

αυτούς που έχουν έρθει πρώτοι. Έτσι κάποιον μερικοί από εκείνους τους ανθρώπους που θέλουν να ενσαρκώσουν αυτοί οι ίδιοι τη ζωή των συνδικάτων και που θα ήθελαν να γίνουν αποδεχτή από όλους η ιδέα ότι το συνδικάτο με τις λειτουργίες του μπορεί να καλύψει όλη την κοινωνική ζωή.

Εμείς με την πραγματικότητα της εξουσίας μας και των δραστηριοτήτων μας αποτελούμε μια πρώτη άρνηση αυτής της θεωρίας. Πράγμα που δεν αποτελεί μόνο θεωρητική άρνηση και ούτε τεχνική κατασκευή του ανθρώπινου μυαλού: Η εξουσία μας εμφανίστηκε χάρη στην αυθόρμητη θέληση του βιομηχανικού προλεταριάτου, που κουράστηκε να είναι αναγκασμένο να υφίσταται — με όλο αυτό το δημοκρατικό κήρυγμα μια πειθαρχία και έναν καθορισμό των κατευθυντηρίων ιδεών χωρίς να του πέφτει λόγος και να πρέπει να δυσπιστεί συνέχεια στο ζήτημα ότι (εξαιτίας των τάσεων και των άποτυχών διαφόρων ανθρώπων) τον οδηγούν σε ένα δρόμο που είναι διαφορετικός από τον επαναστατικό δρόμο.

Χάρη σ' αυτή την πνευματική αντίδραση έγινε δυνατή η εμφάνιση των επιτρόπων γενικά ανάμεσα σε όλα τα έθνη. Η εμφάνιση των επιτρόπων αποδειχνει ότι το να διαπραγματεύεσαι τις τιμές στο πεδίο του αστικού ανταγωνισμού και το να διαχειρίζεσαι τα μέσα παραγωγής και τις ανθρώπινες μάζες είναι δυο λειτουργίες ολότελα ξεχωριστές. Η πρώτη έχει ένα σκοπό που μπορεί κανείς να τον πει έμπορικό και που συνίσταται στο να αξιοποιεί μέσα σε μια ορισμένη αστική αγορά τη δουλειά μιας κατηγορίας ανθρώπων για να την πουλήσει σε μεγαλύτερη τιμή (λειτουργία που ασκούν τα συνδικάτα). Ένω η δεύτερη έχει το δυναμικό σκοπό να προπαρασκευάσει ανθρώπους, οργανισμούς και αντιλήψεις, με μια συνεχή προ-επαναστατική δουλειά έλέγχου για να είναι έτοιμοι να αντικαταστήσουν την εξουσία του αφεντικού στην επιχείρηση και να εντάξουν σε μια νέα πειθαρχία την κοινωνική ζωή. Αυτή η λειτουργία των επιτρόπων, χάρη στο μηχανισμό διαμόρφωσής της, αντιπροσωπεύει την πιο δημοκρατική από τις εξουσίες. Προς το σκοπό ακριβώς να καθοριστούν τα ακριβή όρια εργασίας και

ἐξουσίας ἀνάμεσα στίς δυό παραπάνω λειτουργίες, ἔγινε ἀναγκαῖο τὸ πρόγραμμα νὰ ἀρχίζει μὲ μιὰ διακήρυξη βασικῶν ἀρχῶν.

Τὸ παράδειγμα τῆς θλιβερῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα σὲ συνδικαλιστὲς ἡγέτες καὶ στὴν ἐξουσία τῶν Συμβουλιῶν στὴν Οὐγγαρία μᾶς ἔχει ἀναγκάσει νὰ δοκιμάσουμε νὰ προλάβουμε τὴν ἐπανάληψη αὐτοῦ τοῦ πράγματος στὴν ἰταλικὴ ἐπανάσταση, καθορίζοντας τίς σχέσεις ἀνάμεσα στίς δυό λειτουργίες καὶ δάξοντας ἐπίσης σὲ κάθε λειτουργία ἐκεῖνα τὰ καθήκοντα πού ἡ σύσταση τῆς, ὁ σκοπὸς ἰδρυσῆς τῆς καὶ ἡ καθημερινή τῆς ἐξάσκηση τὴν ἔχουν κάνει ἱκανή νὰ ἀσχεῖ.

Ἡ ἀρχὴ τῆς δημοκρατικῆς ἐντολῆς πρέπει νὰ ἐπικρατεῖ σὲ κάθε ἐξουσία. Ὅσοι ἐκλέγονται δὲν πρέπει νὰ εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπὸ ἐκτελεστὲς τῆς θέλησῆς τῆς μάζας. Κι αὐτὴ τὴν ἀρχὴ πραγματικὰ τὴν ἔχουν πραγματώσει οἱ ἐπίτροποι.

Ἡ ψηφοφορία σ' αὐτὸ τὸ σύστημα δὲν εἶναι ἀκόμη καθολικὴ κι αὐτὸ γιὰ λόγους συμπτωματικούς: Ὑπάρχει ἀκόμη μιὰ μπουρζουαζία μὲ πολλοὺς ὑπηρέτες καὶ ὑπάρχουν ἐπίσης προλετάριοι ὄχι συνειδητὰ διαλυτικὰ στοιχεῖα πού ἐὰν μποροῦν καὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου γιὰ νὰ ἐκφράζουν τὴ θέλησή τους, ἐντούτοις δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ θάλουν ὑποψηφιότητα: δηλαδὴ νὰ περιβληθοῦν μὴν ἐξουσία πού πρέπει νὰ ἐλέγχει τὰ συνδικάτα, πού αὐτοὶ δὲν καταλαβαίνουν καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ πού ἐπίσης αὐτοὶ δὲν καταλαβαίνουν.

Ἄλλὰ οἱ ἐπίτροποι γιὰ νὰ ἐκλέγονται ἀκριδῶς ἀπὸ ὅλους τοὺς προλετάριους (πού σὰν πιδ συνειδητοὶ ἐπιβάλλονται ἀναμφίβολα στὴ μάζα) θὰ πει ὅτι μποροῦν νὰ ἐκπρ.σωποῦν τὴ θέληση τῶν ἰδίων τῶν ὀργανωμένων στίς ὀργανώσεις.

Τὸ πρόγραμμα — τὸ ξαναλέμε — δὲν πρέπει καὶ δὲ θὰ πρέπει ποτὲ νὰ εἶναι ὀριστικό. Οἱ περιφερειακὲς — καὶ κατὰ συνέπεια — καὶ οἱ ἐθνικὲς συνελεύσεις πού θὰ ἐπακολουθήσουν θὰ πρέπει νὰ τὸ ξανακοιτάζουν συνέχεια, ἀναπτύσσοντας παραπέρα τίς ἰδέες πού περιέχονται σ' αὐτό.

Στό μεταξύ γιά τή διάδοσή του και τή συζήτησή του ή συνέλευση τῶν ἐπιτρόπων ψήφισε τίς ἀκόλουθες ἡμερήσιες διατάξεις:

1) Οἱ ἐργοστασιακοὶ ἐπίτροποι τοῦ Τουρίνου στή συνέλευση πού ἔλαβε χώρα στίς 31 Ὀκτώβρη 1919, ἔχουν διατυπώσει ὁμόφωνα τὸ πρόγραμμα γιά τήν ἐξουσία τῶν ἐπιτρόπων και τῶν Συμβουλίων. Ἀποφασίζοντας ὡς ἔκ τούτου:

α) νά ζητήσουν τή δημοσίευσή του σέ δλα τὰ καθημερινά και περιοδικά προλεταριακά ἔντυπα.

β) νά τὸ διαδώσουν σέ δλα τὰ ἐργοστάσια τῆς Ἰταλίας.

γ) νά δημιουργήσουν βιομηχανικές ἐπιτροπές πού θά σχηματιστοῦν ἀπό τίς παλιές ἐσωτερικές ἐπιτροπές, γιά νά μελετήσουν τήν ἐφαρμογή του στίς διάφορες βιομηχανίες.

δ) νά κάνουν νά συζητηθεῖ και ἐνδεχόμενα νά γίνει ἀποδεχτὸ ἀπὸ δλες τίς ὀργανώσεις και τίς συνεργατικές πού παραμένουν στό χῶρο τῆς ταξικῆς πάλης.

2) Ἡ συνέλευση τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτρόπων τοῦ Τουρίνου ἀποφασίζει νά συγκαλέσει ξανά μιὰ περιφερειακή συνέλευση, μόλις θά ἐκλεγθοῦν στήν περιφέρεια οἱ ἐπίτροποι, γιά νά ξαναδοῦν τὸ πρόγραμμα και νά προετοιμάσουν ἕνα πρῶτο περιφερειακὸ ἢ ἐθνικὸ συνέδριο.

Διακήρυξη ἀρχῶν

1) Οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐργοστασίων εἶναι οἱ μόνοι και ἀληθινοὶ κοινωνικοὶ (οἰκονομικοὶ και πολιτικοὶ) ἐκπρόσωποι τῆς προλεταριακῆς τάξης ἐπειδὴ ἔχουν ἐκλεγεῖ μέ γενική ψηφοφορία ἀπὸ δλους τοὺς ἐργαζόμενους στὸν ἴδιο τὸν τόπο τῆς δουλειᾶς τους. Μὲ τίς διάφορες βαθμίδες τῆς συγκρότησής τους, οἱ ἐπίτροποι ἀντιπροσωπεύουν τήν ἐνότητα δλων τῶν ἐργαζομένων ὅπως πραγματοποιεῖται αὐτὴ στοὺς διάφορους ὀργανισμοὺς τῆς παραγωγῆς (συνεργεῖο δουλειᾶς, τσμέκς, ἐργοστάσιο, ἔνωση ἐργοστασίων μιᾶς ὀρισμένης βιομηχανίας, ἔνωση τῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς μιᾶς πόλης, ἔνωση τῶν ὀργανισμῶν παραγωγῆς τῆς μηχανουργικῆς και ἀγροτικῆς βιομηχανίας μιᾶς περιοχῆς, μιᾶς ἐπαρχίας, μιᾶς

περιφέρειας, του Έθνους και του κόσμου), των οποίων τα Συμβούλια και το σύστημα των Συμβουλίων αντιπροσωπεύουν την κοινωνική εξουσία και διεύθυνση.

2) Οι εργάτες ενωμένοι με το σύστημα των Συμβουλίων αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα των επαγγελματικών και βιομηχανικών συνδικάτων στην Ιστορία της ταξικής πάλης και την ανάγκη να συνεχίσουν αυτά με τη λειτουργία τους να οργανώνουν τις μεμονωμένες κατηγορίες των εργαζομένων για να πετύχουν μισθολογικές βελτιώσεις και καλύτερη ζωή του δραρίου. Στο θα συνεχίσει να διατηρείται ο ανταγωνισμός στην αγορά εργασίας, έτσι όπως έχει συγκροτηθεί σε καπιταλιστικό καθεστώς. Αναγνωρίζουν ότι τα συνδικάτα είναι: μια ανεξάρτητη μορφή οργάνωσης επειδή αυτά αντιπροσωπεύουν την ανώτερη ένότητα των εργαζομένων που έχουν τα ίδια συμφέροντα σαν άτομοι παραγωγοί που ασκούν τις ίδιες λειτουργίες στην τάξη της καπιταλιστικής παραγωγής. Υποστηρίζουν ότι στα συνδικάτα πρέπει να οργανωθούν όλοι οι εργαζόμενοι.

3) Οι κατευθύνσεις του εργατικού κινήματος πρέπει να προέρχονται κατευθείαν από τους οργανωμένους εργάτες και να εκφράζονται δια μέσου των επιτρόπων των εργοστασίων.

Τα επαγγελματικά και βιομηχανικά συνδικάτα πρέπει να συνεχίσουν την τωρινή τους λειτουργία που είναι να διαπραγματεύονται συλλογικά, με τα όργανα των αφεντικών, καλές συνθήκες μισθών, δαρίου και κανονισμού δουλειάς για διάκληρες κατηγορίες εργαζομένων, αφιερώνοντας όλη τους την ικανότητα που έχουν αποκτήσει από τους αγώνες τους στο παρελθόν για την προπαρασκευή καθαρών κι αποσαφηνισμένων συμφωνιών, που αληθινά θα πρέπει να καθρεφτίζουν τις τωρινές ανάγκες της δουλειάς και της ψυχολογίας των εργατών των εργοστασίων.

Τα Συμβούλια, αντίθετα από τα συνδικάτα, ενσαρκώνουν την εξουσία της εργατικής τάξης που είναι οργανωμένη κατά εργοστάσια, σ' αντίθεση με την κυριαρχία του αφεντικού που εφαρμόζεται στο ίδιο το εργοστάσιο. Κοινωνικά ενσαρκώνουν τη δράση όλου του προλεταριάτου, που

είναι: αλληλέγγυο στον αγώνα για την κατάκτηση της δημοσίας εξουσίας και για την κατάρρευση της ατομικής ιδιοκτησίας.

4) Οι εργάτες που είναι οργανωμένοι στα πλαίσια των Συμβουλίων δέχονται χωρίς καμιά συζήτηση ότι την πειθαρχία και την τάξη των οικονομικών (μερικών ή συνολικών) κινήματων θα πρέπει να την κρατάνε τα συνδικάτα, όταν όμως οι κατευθύνσεις των συνδικάτων θα δίνονται από τους επίτροπους εάν εκπρόσωποι που είναι της εργαζόμενης μάζας ἄρκεύονται όμως εάν τεχνητό, πολιτικάντικο και λάθος κάθε άλλο σύστημα που θα ήθελαν να ακολουθήσουν τα συνδικάτα με σκοπό να αγνοήσουν τη θέληση των οργανωμένων μαζών. Η εργατική δημοκρατία δε βασίζεται στον όριθμό και στην άστική έννοια του πολίτη, αλλά βασίζεται στις εργασιακές λειτουργίες και στη θέση που η εργατική τάξη καταλαμβάνει φυσικά με τα επαγγέλματά της στη βιομηχανική παραγωγική διαδικασία και στα εργασιακά.

5) Οι επίτροποι των εργοστασίων διακηρύσσουν ότι είναι αποφασισμένοι να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε αντίσταση θα προσπαθούσε να εμποδίσει το δικαίωμα των ειδικών για αυτό οργανισμών να ελέγχουν την εσωτερική ζωή των προλεταριακών οργανώσεων, τόσο των ομοιοεπαγγελματικών όσο και των εργοστασιακών.

6) Οι επίτροποι αναλαμβάνουν την υποχρέωση να ασκήσουν δηλαδή τους την προπαγανδιστική δραστηριότητα για να πετύχουν τη συγχώνευση σε ένα μοναδικό εθνικό συνδικάτο όλες τις οργανώσεις που ανήκουν σε μία και την αυτή κατηγορία και που δεν ανήκουν σε κάποια δημοσπονδία, αλλά που λειτουργούν πάνω στη γραμμή της ταξικής πάλης για τους σκοπούς της κομμουνιστικής επανάστασης.

Όλα τα επαγγελματικά και βιομηχανικά συνδικάτα του Ιταλικού προλεταριάτου θα πρέπει να προσχωρήσουν στη Γενική Συνομοσπονδία Ἐργασίας. Οι επίτροποι κάνουν έκκληση σε όλους τους συντρόφους της δουλειάς, που τους έχουν εκλέξει με κομμουνιστική συνείδηση, να αναπτύξουν πρόθυμα δηλαδή τη δουλειά ατομικής πειθοῦς για να δυναμώ-

σουν οί οργανώσεις τῶν ὁποίων εἶναι μέλη. Ἐάν οἱ ἐργαζόμενοι ἔχουν ἀποκτήσει πραγματικά, ὅπως διακηρύσσουν, μιὰ ὀλικληρωμένη καὶ ὠριμη ταξικὴ συνείδηση, πρέπει νὰ πειστούν τότε γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα νὰ συγκροτήσουν μιὰ καὶ μόνο μεγάλη ἔνωση ὄλων τῶν προλεταριακῶν δυνάμεων στὴν Ἰταλία. Αὐτοὶ πρέπει νὰ λάβουν μέρος μὲ μεγάλη ἐνεργητικότητα στὴ ζωὴ τῶν συνδικάτων, ἐπιβάλλοντας ἐκεῖ τίς ἰδέες ποὺ ἐμπνέουν τὸ σύστημα τῶν Συμβουλίων. Αὐτοὶ πρέπει νὰ δουλέψουν γιὰ νὰ ἐξαφανιστοῦν ὅλες οἱ δυσκολίες ποὺ σήμερα μπαίνουν ἐμπόδιο στὴν προλεταριακὴ ἐνότητα. Ὅταν στίς διάφορες οργανώσεις, ποὺ σήμερα ἔχουν διαφορετικὲς γνώμες, θὰ φέρουν οἱ ἐργαζόμενοι αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς κατάκτησης καὶ αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία γιὰ αὐτοδρακυδέρνηση καὶ τῆς προλεταριακῆς ἐξουσίας ποὺ ἐμφυχώνει τὸ σύστημα τῶν Συμβουλίων, τότε ἡ συγχώνευσις αὐτῶν τῶν ὁργανώσεων δὲ θὰ εἶναι τίποτα ἄλλο ἀπὸ μιὰ ἀπλὴ πράξις μιᾶς συνθησιμένης διοίκησης. Οἱ ἐπίτροποι προσκαλοῦν ἀντίθετα τοὺς συντρόφους τῆς δουλειᾶς νὰ φύγουν γρήγορα ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁργανισμοὺς ποὺ στηρίζονται εἴτε σὲ θρησκευτικὲς εἴτε σὲ ἐθνικιστικὲς ἀρχές. Ἀρχές ποὺ εἶναι ἀπόλυτα ξένες στίς λειτουργίες καὶ στὰ καθήκοντα τῶν ἐργατικῶν ὁργανώσεων.

7) Ἡ συνέλευσις ὄλων τῶν ἐπιτρόπων τῶν τουρινέζικων ἐργοστασίων θεβαιώνει μὲ περηφάνεια καὶ σιγουριά ὅτι ἡ ἐκλογή τους καὶ ἡ συγκρότησις τοῦ συστήματος τῶν Συμβουλίων ἀντιπροσωπεύει τὴν πρώτη συγκεκριμένη ἐπιβεβαίωσις τῆς κομμουνιστικῆς ἐπανάστασις στὴν Ἰταλία. Ἡ συνέλευσις ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσις νὰ θάλλει στὴ διάθεσις τῶν μεμονωμένων ἐπιτρόπων καὶ τοῦ συστήματος τῶν Συμβουλίων ὅλα τὰ μέσα γιὰ νὰ πετύχει τὸ σύστημα τῶν ἐργατικῶν Συμβουλίων, ποὺ βασίζονται στοὺς κατὰ τμήμα καὶ κατὰ συνεργεῖα δουλειᾶς ἐκλεγμένους ἐπιτρόπους, νὰ διαδόσει ἀκατάπαυστα σὲ ὅληκληρη τὴν Ἰταλία καὶ νὰ μπορέσει στὸ πῶς σύντομο χρονικὸ διάστημα νὰ συγκαλέσει ἕνα ἐθνικὸ συνέδριον τῶν ἐκλεγμένων ἀπὸ ὅλη τὴν Ἰταλία ἐργατῶν καὶ ἀγρ.τῶν.

Γενικός Κανονισμός

Ἀνάδειξη καὶ ἰξουσίες τῶν ἑπιτρόπων

1) Οἱ ἐπιτροπὸι ἀναδείχτηκαν κατὰ ἐργοστασιακὸ τομέα καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ συνεργεῖα δουλειᾶς. Ὁ ἀριθμὸς τους, ποὺ καθορίστηκε τῶρα προσωρινὰ ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς ἐπιτροπές, θὰ καθοριστῆι ὀριστικὰ ἀπὸ τὰ ἐργοστασιακὰ Συμβούλια καὶ θὰ ἀποτελέσει τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα τῶν διαφόρων ἐπεξεργασιῶν. Οἱ συνελεύσεις τῶν Συμβούλιων θὰ καθορίσουν τὰ ποσοστὰ ἀντιπροσώπευσης ἀνάμεσα στὸν ἀριθμὸ τῶν ἐργατῶν καὶ στὸν ἀριθμὸ τῶν ὑποψηφίων.

Τὸ διοικητικὸ καὶ διευθυντικὸ προσωπικὸ θὰ διακριθεῖ στὶς ἀκόλουθες εἰδικότητες: μηχανικοί, ἐπικεφαλῆς τεχνικοί, σχεδιαστές, γραμματεῖς τομέων, ὑπάλληλοι: ἐσωτερικῆς διοίκησης, ὑπάλληλοι τῆς ἐμπορικῆς ὑπηρεσίας, ὑπάλληλοι τῆς λογιστικῆς ὑπηρεσίας καὶ τοῦ ταμείου καὶ ὑπάλληλοι τῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἡ ἀκριθὴς φυσιγγνωμία τῶν εἰδικότητων αὐτοῦ τοῦ εἴδους τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος θὰ καθοριστῆι ἀπὸ τὶς ἐργοστασιακὲς συνελεύσεις.

2) Ἐκλογεῖς εἶναι ὅλοι οἱ προλετάριοι τοῦ ἐργοστασίου, χειρῶναχτες καὶ διανοούμενοι.

3) Ἐκλέξιμοι εἶναι οἱ ὀργανωμένοι σὲ ὀποιοδήποτε συνδικάτω ποὺ δέχεται τὶς κατευθύνσεις τῆς ταξικῆς πάλης. Ὁ ἐπιτροπὸς ποὺ ἔχει ἀνακληθεῖ δὲν μπορεῖ νὰ ἐκλεγῆι γιὰ τρεῖς συνελεύσεις συνέχεια. Τὸ δικαίωμα τῆς ὑποψηφιότητος τὸ ἔχουν κατὰ συνέπεια γιὰ μιὰ μονάχα ἐκλογή.

4) Οἱ πρῶτες ἐκλογές καθοδηγήθησαν ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὲς ἐπιτροπές παλιοῦ τύπου. Οἱ ἐκλεγμένες ἐπιτροπές διαρκοῦν κανονικὰ γιὰ ἔξι μῆνες: στὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς περιόδου μποροῦν νὰ ἀνανεωθοῦν τμηματικὰ (σὲ μερικοὺς τομεῖς) ἢ ὀλοκληρωτικὰ σὲ ὀλ: τὸ ἐργοστάσιο μὲ τὴν παραίτηση τῶν ἐπιτρόπων. Στὴ συνέλευση τῶν ἐπιτρόπων ποὺ λήγει ἡ θητεία τους πρέπει νὰ ὀριστοῦν οἱ κατευθύνσεις γιὰ τὴν διεξαγωγή καὶ τὴ διάρκεια τῶν νέων ἐκλογῶν, κα-

τευθύνσεις που θα βασίζονται γερὰ πάνω στις γενικές αρχές.

5) Ο επίτροπος πρέπει να απολαμβάνει συνέχεια την εμπιστοσύνη των εκλογέων. Κατά συνέπεια είναι ανακλήτως σε κάθε στιγμή. Εάν γίνει γνωστό ότι τουλάχιστον οι μισοί σύν ένας από τους εκλογείς του ή από την πλειοψηφία της συνέλευσης του εργοστασίου αποσύρουν την εμπιστοσύνη τους, τότε ο επίτροπος είναι υποχρεωμένος να ζητήσει να αναθεωρήσουν την έντολή. Η συνέλευση του εργοστασίου αρνείται το δικαίωμα εκπροσώπησης στον επίτροπο που ενώ βρίσκεται σε μιὰ τέτοια κατάσταση δεν ζητά να του επανεπιβεβαιώσουν την έντολή.

6) Οι ψηφοφορίες πρέπει να είναι μυστικές και να γίνονται στις ώρες της δουλειάς. Η διαλογή των ψήφων πρέπει να γίνεται δημόσια και άμεσα, με άμεση ανάδειξη. Το όνομα του υποψήφιου για την ψηφοφορία πρέπει να είναι γραμμένο με το χέρι. Στη διάρκεια της ψηφοφορίας κανένας άλλος εργαζόμενος από άλλο τομέα δεν μπορεί να μπει στον τομέα. Εάν το αποτέλεσμα και το κύρος της εκλογής τεθούν σε αμφισβήτηση τότε η ψηφοφορία πρέπει να επαναληφθεί με την παρουσία του γραμματέα του Συμβουλίου.

7) Το Έργοστασιακό Συμβούλιο οφείλει να ξανασυγκληρωθεί δυο τουλάχιστον μέρες μετά τις εκλογές. Προσωρινά, το Συμβούλιο θα συγκληθεί στις έδρες του πιο κοντινού σοσιαλιστικού κύκλου. Όταν τα Συμβούλια θα αποκτήσουν ισχύ στο εργοστάσιο, τότε η συνέλευση πρέπει να γίνεται μέσα στο ίδιο το εργοστάσιο. Οι δροι για τη σύγκληση του Συμβουλίου θα πρέπει να καθοριστούν από το ίδιο το Συμβούλιο.

8) Ο επίτροπος έχει διπλά καθήκοντα: α) από τη μιὰ να είναι ο επίτροπος δυνάμει είναι οργανωμένοι στο τμήμα για να άσκει τον έλεγχο στην οργάνωση της κατηγερίας της δποίας είναι μέλος και β) από την άλλη να είναι επίτροπος όλων των εργατών του τμήματός του, σ' δ,τι αφορά την οικονομική άμυνα και την κοινωνική δράση τους.

9) Στο Έργοστασιακό Συμβούλιο κατά συνέπεια οι επίτροποι εκπροσωπούν ολόκληρο το προλεταριάτο του Έργο-

στασίου. Ἐπίσης ἀπὸ τοὺς κόλπους τοὺς ἀναδείχνουν οἱ ἐπιτροποὶ τὴν ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἐργοστασίου, πού τὴν ἐπιφορτίζουν μὲ ἐκτελεστικὴ ἀποστολὴ γιὰ τὸ ἴδιο τὸ ἐργοστάσιο καὶ μὲ τὴν ἐκπροσώπησή τ.υ.ς στὶς συνελεύσεις τῶν Συμβουλίων.

10) Στὴ Γενικὴ Συνέλευση ὄλων τῶν ἐπιτρόπων ἑνὸς τόπου, οἱ ἐπιτροποὶ ἐκπροσωποῦν ἀντίθετα τὰ συμφέροντα τῆς δικτῆς τοῦς κατηγορίας καὶ τῆς τοπικῆς παραγωγῆς.

11) Στὶς συνελεύσεις ὄλων τῶν ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν ἑνὸς τόπου οἱ ἀπεσταλμένοι ἐκπροσωποῦν ἀντίθετα τὰ συμφέροντα ὀλόκληρου τοῦ προλεταριάτου τῶν ἐργοστασίων καὶ τῆς παραγωγῆς στὴν κοινωνικὴ ζωὴ.

12) Οἱ ἐπιτροποὶ μιᾶς ὀλόκληρης περιοχῆς, πού εἶναι μέλη τοῦ ἴδιου ἐπαγγελματικοῦ ἢ βιομηχανικοῦ συνδικάτου, συνέρχονται σὲ συνελεύσεις κατὰ ἐπάγγελμα ἢ βιομηχανία. Οἱ συνελεύσεις ἀναδείχνουν ἀπὸ τοὺς κόλπους τοὺς τὴν ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ τοπικοῦ τμήματος τοῦ συνδικάτου.

Ἐπιτροποὶ καὶ Συνδικάτα

13) Οἱ συνελεύσεις τῶν (διαφόρων) κατηγοριῶν συγκαλοῦνται μὲ πρωτοβουλία τῶν ἐπιτρόπων πού ἐκπροσωποῦν τὸ ἓνα δέκατο τῶν μελῶν ἢ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ συμβούλιο τοῦ τμήματος. Αὐτὲς πρέπει ὥστόσο νὰ συγκαλοῦνται αὐτόματα γιὰ κάθε κίνηση τῆς κατηγορίας.

14) Οἱ γραμματεῖς τῶν διοικητικῶν ἢ προπαγανδιστικῶν συνδικαλιστικῶν τμημάτων πρέπει νὰ εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ ἀναμφισβήτητὴ ἱκανότητα γιὰ νὰ καθοδηγοῦν τὶς διαπραγματεύσεις μὲ τὰ ὄργανα τῶν ἀφεντικῶν καὶ πρέπει νὰ θεωροῦνται ἐκτελεστὲς τῆς θέλησῆς τῶν ὀργανωμένων ἐργατῶν, θέληση πού ἐκφράζεται μὲ τὸ συνδικάτο καὶ μὲ τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο. Αὐτοὶ εἶναι ὑπεύθυνοι ἀπέναντι στὶς ἐκτελεστικὰς ἐπιτροπὰς .

15) Ἡ σύνταξη τῶν συμφωνιῶν καὶ οἱ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ὀργανισμοὺς τῶν ἀφεντικῶν εἶναι καθήκον τῶν

ἔδωκε τῶν γραμματέων πού βοηθοῦνται στό ἔργο τους ἀπό τοὺς ἐκπρόσωπους τῶν ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν.

Ἡ ἐπικύρωση τῶν οἰκονομικῶν συμβάσεων πού ἀφοροῦν τίς διάφορες κατηγορίες γίνεται ἀπό τὴ συνέλευση τῶν κατηγοριῶν.

Καμιὰ σύμβαση δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἰσχὺ πρὶν.

16) Πρὶν νὰ υποβληθεῖ μιὰ συμφωνία στὴ συνέλευση γιὰ ἐπικύρωση, πρέπει νὰ διανεμηθεῖ σὲ ἀντίγραφα κι αἰτιολογημένη σὲ κάθε ἐνδιαφερόμενο ἐργοστάσιο.

17) Οἱ συμφωνίες θὰ ἔρθουν ἔτσι γιὰ συζήτηση στὴ συνέλευση τῶν ἐπιτροπῶν καὶ θὰ ἔχουν κι αὐτοὶ δικαίωμα ψήφου γιὰ τὴ συμφωνία, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ ἐπιτροποὶ πού εἶναι: μέλη, σὲ διαφορετικὴ ὀργάνωση ἀπὸ ἐκείνη πού ἔχει καθοδηγήσει αὐτὴ τὴν ἐκδήλωση. Στὰ πλαίσια τῆς συνέλευσης τῆς κατηγορίας, ὅμως, οἱ ἐπιτροποὶ δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα κριτικῆς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ συστήματα ἐνὸς συνδικάτου πού δὲν εἶναι μέλη του.

18) Ὅλοι οἱ ἐπιτροποὶ πού συνέρχονται σὲ συνέλευση κατηγορίας ἔχουν ἀντίθετα τὸ δικαίωμα νὰ συζητήσουν καὶ νὰ κριτικάρουν τὰ συστήματα ἐκείνων τῶν συνδικάτων πού δὲν συμμορφώνονται μὲ τίς ἐπιταγὲς τῆς ταξικῆς πάλης.

Τὰ καθήκοντα τῶν ἐπιτροπῶν στὸ ἐργοστάσιο

1) Τὸ πρὶν σημαντικό καὶ τὸ πρὶν λεπτὸ καθήκον τοῦ ἐπιτροποῦ ὀρίζεται μέσα στὸ ἐργοστάσιο. Αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι πάντα ὁ πιστὸς ἐρμηνευτὴς τῶν αἰσθημάτων τῶν συντρόφων του ἀπέναντι στοὺς ἐκπρόσωπους τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀφεντικοῦ καὶ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Συμβουλίου.

Αὐτὸς πρέπει νὰ ἀντλεῖ τὴ δύναμή του ἀπὸ τὸν τομέα, δύναμη πού ὀρίζεται στὴν ἀλληλεγγύη μὲ τὴν ὁποία οἱ σύντροφοὶ του ὑποστηρίζουν τίς πράξεις του καὶ πειθαρχοῦν στὶς συμβουλές του: Ἀλληλεγγύη καὶ πειθαρχία πού ἐπαληθεύονται μονάχα ὅταν οἱ ἐκλογεῖς του τὸν ἀναγνωρίζουν σὰ φυσικὸ ἐκπρόσωπο τῶν αἰσθημάτων τους.

2) Οἱ ἐπιτροποὶ δουλεύουν. Ἡ ἐπιβεβαίωση τῆς ἐξουσίας τους στὸ ἐργοστάσιο πρέπει νὰ περιορίζεται, μ' αὐτὴ

τήν έννοια, στό νά πετύχουν νά έχουν τή δυνατότητα οί έπί-
τροποι νά διακόπτουν προσωρινά τή δουλειά τους, σέ όρισμέ-
νες περιπτώσεις π.ύ άπαιτείται ή παρουσία τους έξω από τό
τιμήμα.

3) Η λειτουργία του έπιτρόπου στή διάρκεια τής δου-
λειάς μπορεί νά συνοψιστεί στόν έλεγχο. Αύτοί πρέπει νά κά-
νουν έλεγχο:

- α) για τήν άκριβή έφαρμογή τών συμφωνημένων όρων
δουλειάς και για νά επιλύουν τίς διαφορές πού θά
μπρούσαν νά έμφανιστούν ανάμεσα στους τεχνίτες
του τομέα και στους εκπρόσωπους τής διεύθυνσης,
- β) για τήν υπεράσπιση τών συμφερόντων και τών προ-
σοπικών αίσθημάτων τών εργαζομένων σέ περίπτωση
κατάχρησης έξουσίας από μέρος τών επικεφαλής,
έξαιτίας τής άνικανότητάς τους ή άδικίας κατά τήν
άξιολόγηση τής δουλειάς και σέ περίπτωση μεταβο-
λής τών όρων τής δουλειάς ή σέ περίπτωση κρίσης
τής παραγωγής στήν αγορά,
- γ) για νά διατηρούν τήν τάξη στήν δουλειά ενάντια στις
προκλήσεις τών άφεντικών και τά ζημιογόνα έργα
όσων διαφωνούν μέ τή θέληση τής πλειοψηφίας,
- δ) για νά γνωρίζει μέ άκρίβεια 1) τήν αξία του έπεν-
δυμένου κεφαλαίου στό τιμήμα του 2) τήν απόδοση
του τιμήματός του σέ σχέση μέ όλα τά γνωστά έξοδα
και 3) τήν αύξηση τής απόδοσης π.ύ είναι δυνατό
νά επιτευχτεί,
- ε) για νά έμποδίσει όποιαδήποτε άπαλλοτρίωση, από
μέρος τών καπιταλιστών, του κεφαλαίου πού έχει
έπενδυθεί σέ άκίνητα στό έργοστάσιο.

4) Ο έπίτροπος πρέπει νά μελετάει και νά παρ.τρύνει
και τούς συντρόφους του νά μελετάνε τά άστικά συστήματα
παραγωγής και τίς διαδικασίες έπεξεργασίας, ζητώντας τους
νά κάνουν κριτική και προτάσεις για τίς κατάλληλες μετα-
βολές ώστε νά διευκολύνεται ή δουλειά μέ τήν επιτάχυνση
τής παραγωγής. Είναι ανάγκη νά γίνει κατανοητό από όλους
ότι ή κομμουνιστική ισότητα δε θά μπορέσει ποτέ νά γίνει

πραγματικότητα, παρά μονάχα διὰ μέσου μιᾶς ἐντατικής παραγωγῆς, καὶ ἔτι ἡ εὐημερία μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆι, ὄχι ἀπὸ τὴν ἀναρχία τῆς παραγωγῆς ἢ ἀπὸ τὴ μείωση τῆς πειθαρχίας στὴ δουλειά, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἀπὸ μιὰ καλύτερη καὶ πρὸ δίκαια κατανομή τῶν κοινωνικῶν καθηκόντων καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτῆς τῆς κοινωνίας, πού θὰ γίνῃ πραγματικότητα μὲ τὴν ὑποχρεωτικὴ δουλειά καὶ τὴν ἐξόχτητα τῶν ἀμειβῶν.

5) Σύμφωνα μὲ ὅσα εἶπαμε παραπάνω, οἱ ἐπίτροποι πρέπει νὰ μελετᾶνε τὶς ἐσωτερικὲς τεχνικὲς μεταβολές πού προτείνει ἡ διεύθυνση καὶ νὰ μὴν ἐκφράζονται γι' αὐτές ἐὰν δὲν τὶς ἔχουν πρῶτα συζητήσει μὲ τοὺς συντρόφους τους, προσκαλώντας τους νὰ τὶς ἀποδεχτοῦν μόνο στὸ βαθμὸ πού αὐτές, καταλήγοντας σὲ προσωρινὴ ζήτημὰ τῶν ἐργατῶν, σημαίνουν ἐπίσης καὶ θυσίες ἀπὸ μέρος τοῦ διευτήσανου καὶ ἐγγυῶνται ὅτι θὰ ἀποδοῦν πρὸς ὄφελος τῶν παραγωγικῶν διαδικασιῶν. Ὅφειλουν κατὰ συνέπεια οἱ ἐπίτροποι νὰ πιέζουν τὴ διεύθυνση νὰ ἐφαρμόσει ὀλοτέλα τοὺς νόμους γιὰ τὰ ἀτυχήματα καὶ τὴν υγεία, βελτιώνοντας τοὺς χώρους δουλειᾶς ἐφοδιάζοντάς τους μὲ τὶς ἀναγκαῖες εὐκολίες.

Γιὰ τὰ ἐργατικὰ σχολεῖα

6) Τὸ Συμβούλιο ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ὀργανώσῃ στὰ πλαίσια τοῦ ἐργοστασίου ἓνα σχολεῖο, πού θὰ συγκεντρώνει ἑλπὸς τοὺς ἐργάτες πού θὰ ἤθελαν νὰ τελειοποιηθοῦν στὴν ἐπαγγελματικὴ τους εἰδικότητα, βρίσκοντας μέσα στὸ ἴδιο τὸ ἐργοστάσιο τοὺς κατάλληλους δασκάλους καὶ καταφέρνοντας νὰ τοὺς παραχωρήσῃ ἢ διευθύνῃ χώρους καὶ μέσα.

7) Τὸ Συμβούλιο ἔχει ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ στὴ διεύθυνση ἓνα ὀργανικὸ σύστημα ἐκπαίδευσης γιὰ τοὺς μαθητευόμενους, ἐπαγρυπνώντας ταυτόχρονα γιὰ τὴν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων τους.

8) Τὸ Συμβούλιο θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ παρεμβαίνει κατὰ τὴν προσφ.ρὰ ἀνώτερων θέσεων στοὺς ἐργάτες, γιὰ νὰ ξεσκεπάσῃ τοὺς εὐνοούμενους καὶ νὰ τοὺς καταγγεῖλῃ σὰν

δργανα (τῆς) ταξικῆς πάλης καὶ ὑπάλληλους τῶν ἀφεντι-
νῶν.

9) Οἱ τομεακοὶ ἐπίτροποι πού ἀδιαφοροῦν ἢ καθυστεροῦν
πρέπει νὰ ἀποβάλλονται μὲ συχνῆς ἐκλογῆς καὶ δημοψηφί-
σματα. *Οἱ οἱ ἐπίτροποι εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ὑποδεί-
χνουν συχνὰ δημοψηφίσματα στὰ τμήματά τους πάνω σὲ κοι-
νωνικά καὶ τεχνικά ζητήματα καὶ νὰ συγκαλοῦν συχνῆς συνε-
λεύσεις γιὰ νὰ ἐξηγοῦν τίς δημοσιευμένες ἀρχές καὶ συμβου-
λές τῶν πριλεταριακῶν ὀργάνων.

10) Κανένα Συμβούλιο δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀκυρώ-
σει μιὰ σύμβαση ἐργασίας, χωρὶς νὰ ἔχει πετύχει πρῶτα τὴν
ἐγκρίση τῆς συνέλευσης τῶν ἐπιτρόπων ὄλων τῶν κατηγο-
ριῶν καὶ διὰ μέσου αὐτῆς τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ
τομέα.

11) *Ὅταν οἱ ἀντιθέσεις ἐνὸς τμήματος μὲ τὴ διεύθυνση
ἐρχονται νὰ ἐπιλυθοῦν ἀπ' τὸν ἐπίτροπο ἢ παίρνουν χαρα-
χτήρα ἀρχῆς ἢ ὀφείλονται σ' ἀντίθεση συμφερόντων ἀ-
νάμεσα στὰ διάφρα τμήματα, τότε ὁ ἐπίτροπος ὀφείλει νὰ
φέρει ἀμέσως τὴν περίπτωσιν στὸ γραφεῖο τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ
ἐργοστασίου. Γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴν περίοδο τῆς ἀντίθεσης ὁ ἐπί-
τροπος ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴ δουλειά.

Ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐργοστασίου

* Ἀνάδειξη, Καθήκοντα, Ἐξουσίες

1) Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο, γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν
ἀποφάσεων πού ἔχουν παρθεῖ, καὶ γιὰ νὰ διαπραγματεύεται
μὲ τὴ διεύθυνση ὑποδείχνει ἕναν ἀνάλογο ἀριθμὸ ἐπιτρόπων
πού συγκροτοῦν τὴν ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ἐργοστασίου.
Αὐτὴ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξία της εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν παλιὰ
ἐσωτερικὴ ἐπιτροπὴ στὴ θέση τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ἀναγνω-
ριστῆ ἀπὸ τὴ διεύθυνση τοῦ ἐργοστασίου.

2) Ἡ ἀναλογία καὶ οἱ κανόνες ἐκλογῆς τους θὰ καθο-
ριστοῦνε ἀπὸ τὰ μεμονωμένα Συμβούλια καὶ ἀπὸ τίς συνέλευ-
σεις τῶν ἐπιτρόπων.

3) Ένας σταθερός αριθμός εκλεγμένων μελών της επιτροπής θα απασχολούνται από τη δουλειά τους για την περίοδο της ύπηρεσίας τους, καθώς και ο μόνιμος εκπρόσωπος στο ανάλογο γραφείο της εκτελεστικής επιτροπής για να συγκεντρώνει τις αναφορές των επιτρόπων, να τις εξετάζει και να τις απορίπτει ή να τις εγκρίνει, υποστηρίζοντας τις με την εξουσία που έχει συγκεντρώσει χάρη στη δύναμη του τ.ϋ έργου.

4) Οι αντιπρόσωποι της επιτροπής οφείλουν να παρακολουθούν από κοντά τις συνομιλίες των γραμματέων των συνδικάτων με τα όργανα των αφεντικών του εργοστασίου.

5) Κάθε βράδυ τα μέλη της επιτροπής καλούνται να κρίνουν την κατάσταση του εργοστασίου και της δουλειάς που έχουν πραγματοποιήσει οι σύντροφοί τους.

6) Οι επιτροπείς της Έκτελεστικής Επιτροπής οφείλουν να ευνουθούν με κάθε τρόπο το έργο έλέγχου, μελέτης και προπαγάνδας που αναπτύσσουν οι επιτροπείς, παρακινώντας και ενισχύοντας τους καθυστερούν και κατηγορώντας μπροστά στο Συμβούλιο τους ακατάλληλους και τους άνικανους.

7) Τα μέλη της Έκτελεστικής Επιτροπής μπορούν να βρίσκονται σε ύπηρεσία συνέχεια, σε όλη τη διάρκεια των εργασιών του Συμβουλίου: παραμένουν σε ύπηρεσία κατά τη διάρκεια των εκλογών και την περίοδο που τις ακολουθεί, για να παραδώσουν τις εξουσίες και τα πρακτικά στην επιτροπή που θα τους διαδεχτεί.

Τα μέλη που με ψήφο του Συμβουλίου χάνουν την ιδιότητα του επιτρόπου, χάνουν αυτόματα και την εντολή που τους έχει ανατεθεί.

8) Η Έκτελεστική Επιτροπή και η διεύθυνση έχουν το ίδιο δικαίωμα να τοιχοκολλούν ανακοινώσεις στο εργοστάσιο.

9) Η Έκτελεστική Επιτροπή οφείλει να εξασφαλίζει την ελεύθερη διανομή όλων των εφημερίδων μέσα στο εργοστάσιο, κατά τις ώρες ανάπαυσης από τη δουλειά.

10) Η Έκτελεστική Επιτροπή οφείλει να προσπαθήσει να εκδίδει ένα δεκαπενθήμερο δελτίο ειδήσεων τ.ϋ εργοστασίου που θα έχει σκοπό να: συγκεντρώνει τα στατιστικά στοιχεία για να βελτιώνει τις γνώσεις των εργατών στον απο-

ρᾶ τῆ ζωῆ τοῦ ἐργοστάσιου, νά ἐξηγῆι τῆ δουλειᾶ πού ἔχει γίνοι ἀπό τὴν πλευρὰ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Ἐργοστασιακοῦ Συμβουλίου νά μαζεύει ἀπὸ τίς ἡμερίδες κάθε κατηγορίας τίς εἰδήσεις πού ἀφοροῦν τὸ ἐργοστάσιο κ.λ.π.

Ἐὰν τὸ ἐργοστάσιο εἶναι πάρα πολὺ μικρὸ ,τότε θὰ ἐνωθεῖ μὲ ἄλλα ἐργοστάσια τοῦ ἴδιου βιομηχανικοῦ κλάδου.

11) Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ πρέπει ἀκόμη νά προσπαθήσει νά ἰδρύσει ἓνα κοινωνικὸ ταμεῖο καὶ ἐργοστασιακὴ ἀποταμίευση γιὰ νά δημιουργήσει μιὰ συνεργατικὴ γιὰ ἐστιατόριο σὸ ἐργοστάσιο, κατόπιν συμφωνίας καὶ μὲ τὴν τοπικὴν συνεργατικὴ Ἐνωση.

12) Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νά κρατᾶει ἐνήμερο ἓνα ἡμερολόγιο γιὰ τίς δικές της δουλειές, πού θὰ τὸ ὑποβάλλει κάθε βδομάδα στὴν ἔγκριση τοῦ Συμβουλίου.

13) Ἡ Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ κατανέμει ἀνάμεσα στὰ μέλη της καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καθήκοντα προπαγάνδας καὶ μελέτης.

14) Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιον θὰ πρέπει νά συγκαλεῖται ἀπὸ τὴν Ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ κάθε βδομάδα, ἂν εἶναι δυνατὸ (τὸ λεγόμενον ἐγγλέζικο σάββατο), γιὰ νά ἀκούσει τὴν ἔκθεση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς νά ἐκθέτει τὴν κατάσταση καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐργοστασίου, νά ὑποδείξει στὴν ἐκτελεστικὴ Ἐπιτροπὴ τίς κατευθύνσεις γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς ἐξουσίας καὶ νά ἀποφασίσει σχετικὰ μὲ τὰ ἐξωτερικὰ συμφέροντα τοῦ ἐργοστασίου ἢ τῆς κατηγορίας τῶν ἐργαζομένων.

Σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις μπορεῖ νά συγκεντρώνεται καθημερινὰ τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιον.

Ἰημοσιεύσεις, Εἰδοποιήσεις, Ἐκθέσεις, Ἀναγγελίες σύγκλησης ἐπιτροπῶν

1) Ἡ Συνέλευση τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Τουρίνου ἀποφασίζει νά ἀναγνωρίσει τὴν ἡμερίδα «Ἀβάντι» ὡς τὴ μοναδικὴ καθημερινὴ πολιτικὴ ἡμερίδα τῆς περιχῆς καὶ Ἐ-

λαβε ἀπ' αὐτῆ τὸν χώρο γιὰ τὴν δημοσίευση εἰδοποιήσεων, ἐκθέσεων καὶ ἀναγγελίης σύγκλησης τῶν ἐπιτρόπων. Δυσπιστεῖ πρὸς τὰ ἄλλα καθημερινὰ δημοσιεύματα ποὺ σπαταλοῦν τὰ κοινωνικὰ μέσα.

2) Ἀποφασίζει ἐπιπλέον νὰ ζητήσῃ τὴ δημοσίευση ἀρθρῶν προπαγάνδα τῶν νέων ἀντιλήψεων σὲ ὅλες τὶς περιοδικές προλεταριακές ἐκδόσεις. Οἱ ἀπαντήσεις τῶν περιοδικῶν στὸ αἴτημα τῶν ἐπιτρόπων θὰ πρέπει νὰ διαβαστοῦν στὴν ἐπόμενη συνέλευση.

(Ἀνυπόγραφο, στὸ «Ὁργάνο Νουόβο», 8 Νοέμβρη 1919, I, ἀρ. 25).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

1. Στά Ιταλικά *sovranità della legge*. Σημαίνει αυτό που έμεις αποκαλούμε εκράτος του νόμου κλπ. Η διακήρυξη αυτής της αρχής αποτέλεσε το ιδεολογικό υπόβαθρο της έθνικης ασπυκοδημοκρατικής επανάστασης στην Ίταλία στά 1848. Έκφράστηκε από το λεγόμενο Καταστατικό Χάρτη (*Statuto Fondamentale*), που δημοσίεψε στο Τουρίνο ο βασιλιάς του Πεδεμοντίου και της Σαρδηνίας Κάρολος Άλδέρτος. Τά αίτήματα αυτής της επανάστασης ήταν: ένοποίηση της Ίταλίας, έθνικη Άνεξαρτησία και δημοκρατικό Σύνταγμα.
2. Στά Ιταλικά *società di «cittadini»*. Η έκφραση αυτή ξαναφέρει στο προσκήνιο (σε συνδυασμό και με τις σημ. 6, 24 κλπ.), το άλλο άκωμα για τους Έλληνες μεταφραστές πρόβλημα του τρόπου μετάφρασης του όρου: *società civile*, που είναι το συνώνυμο του όρου: *società di «cittadini»*.
3. Στά Ιταλικά *regime dei decreti*. Στις αρχές (1914) του Α΄ Παγκοσμίου (ιμπεριαλιστικού) Πολέμου (1914 - 1918) ή Ίταλική κυβέρνηση τήρησε στάση ουδετερότητας ανάμεσα στους δυό συνασπισμούς, προσπαθώντας να ολοκληρώσει τις αποικιακές της κατακτήσεις. Στά 1915 όμως και κάτω από την πίεση των έθνικιστικών στοιχείων, που υποκινούνταν από τη μονοπωλική άστυχ τάξη της χώρας, καθώς και του τότε εσοσιαλιστή Μουσολίνι μπαίνει στον πόλεμο στο πλευρό της Άντάντ (Συμμαχία Άγγλίας - Γαλλίας κλπ.) και έναντι των Γερμανικών κρατών (Καίτηρική Γερμανία - Αύστρια κλπ.). Οι ανάγκες του ιμπεριαλιστικού πολέμου από τη μια και ή

προσπάθεια να αντιμετωπιστεί ή πίεση του ισχυρού εργατικού κινήματος από την άλλη σπρώχνουν την άστική κυβέρνηση στον περιορισμό και στην ύπονόμηση του ρόλου του Κοινοβουλίου στην πολιτική ζωή της χώρας. Έτσι σ' όλη τη διάρκεια του πολέμου και μέχρι το 1919 η χώρα κυβερνιέται με νομοθετικά διατάγματα που εκδίδει η κυβέρνηση. Τα διατάγματα αυτά άναιρούν σιγά - σιγά το ένα μετά το άλλο όλα τα πολιτικά δικαιώματα του Ιταλικού λαού με τελική επιδίωξη να σταματήσουν την ανάπτυξη του μαζικού και εργατικού κινήματος στη χώρα.

4. Στα Ιταλικά *Finzione giuridica*. Σημαίνει ταυτόχρονα, τόσο το νομικό δρο «νομικό πλάσμα» ή όσο κι αυτό που αποκαλούμε «νομικό κατασκεύασμα». Έξάλλου και στα ελληνικά δεν υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους δυο δρους: απλώς ο πρώτος δρος είναι ο εύφημισμός του δεύτερου δρου. Θα μπορούσαμε ίσως να τους αντικαταστήσουμε και τους δυο (δηλαδή να τους ένοποιήσουμε) στον δρο: «νομική κατασκευή».
5. Πρόκειται εδώ για μιὰ μεταφορά, για μιὰ αναφορά στο μύθο που λέει ότι από τα δόντια του δράκου που σπάρθηκαν σ' ένα χωράφι φυτρώσανε όλα τα κακά του κόσμου κλπ.
6. Στα Ιταλικά *società borghese* (βλ. και σημείωση 2). 'Ο δρος αυτός πρέπει να διακρίνεται από τον δρο *società civile*. Στη μετάφρασή μας ο δρος *società borghese* μεταφράζεται πάντα «άστική κοινωνία».
7. Στα Ιταλικά *taglia* (βλ. *taglia della storia*, *taglia di sangue* κλπ.). Πρόκειται γι' αυτό που λέμε λύτρα, φόρος [βλ. τα λύτρα της ιστορίας, τα λύτρα (ή ο φόρος) αίματος κλπ.].
8. Στο κείμενο στα γαλλικά: *routine*.
9. Τό Γενάρη του 1919, με πρόταση του πρωθυπουργού της Μ. Βρετανίας Λόυδ Τζώφριτς και παρά τις αντιρήσεις της Γαλλίας, οι Δυτικές Δυνάμεις αποφάσισαν να συγκαλέσουν μιὰ συνδιάσκεψη στην Πριγκηπόνησο της Προποντίδας, όπου θα λάβαιναν μέρος από τη μιὰ αντιπρόσωποι της Σοβιετικής Ένωσης κι από την άλλη οι άντεπαναστατικές κυβερνήσεις που εύπηρχαν τότε στη Ρωσία. Οι δροι που έθεσαν γι' αυτή τη Συνδιάσκεψη κάνανε φανερή την πρόθεσή τους να πετύχουν με ένα διπλωματικό έλεγχο ο,τι αποδείχτηκε αδύνατο με την άνοιχτή ένοπλη επέμβαση. 'Η Σοβιετική Ένωση φυσικά αρ-

νήθηκε να πάρει μέρος σ' αυτό τον έμπαιγμό και να παγιδευτεί, ματαιώνοντας έτσι τους στόχους τής άντεπαναστατικής διατησίας.

10. Πρόκειται για τή μάχη που έλαβε χώρα κοντά στο χωριό Βαλμό του νομού Μάργης τής Γαλλίας, στις 20 Σεπτεμβρίου 1972. Σ' αυτή τή μάχη, αντίθετα με κάθε πρόβλεψη, τά επαναστατικά στρατεύματα τής Γαλλίας, πολεμώντας με μεγάλη αυτοθυσία, νικήσανε τά πρωσικά στρατεύματα του ευρωπαϊκού άπολυταρχισμού και τής άντεπανάστασης. 'Ο Γκαίτε που παρακολούθησε άπώ κοντά τή μάχη έγραψε: «Στό σημείο εκείνο κι άπώ εκείνη τήν ώρα άρχισε μιá νέα περίοδος για τήν ιστορία του κόσμου» ('Εκστρατεία τής Γαλλίας»).
11. Στά Ιταλικά ό όρος *associazionismo*. Δέν έχοιμε ύπόψη μας αντίστοιχο όρο στα έλληνικά. Γιαυτό τον μεταφράζοιμε σηματικά σέ «συνεργατισμός». Πρόκειται για τήν άρχή τής συνένωσης τών εργατών σέ διαφόρων ειδών ένότητες (συνδικάτα, κόμμα, έπιτροπές κλπ.).
12. Στο κείμενο αυτή ή πρόταση έχει πολú μεγαλύτερη οικονομία. 'Αλλά είναι άδύνατο να τήν άποδόσοιμε με τον ίδιο τρόπο στα έλληνικά. Γιαυτό τήν παραθέτοιμε στα Ιταλικά: *che sono imposte e non proposte*.
13. Στο Ιταλικό κείμενο έχει ως εξής: *L' apoliticismo degli apolitici*. 'Η έκφραση άναφέρεται στους άναρχοσυνδικαλιστές (δπως και όλο τó άρθρο) που άρνούνταν τήν άναγκαιότητα τής πολιτικής οργάνωσης τής εργατικής τάξης σά συνέπεια τής άρνησης τής άναγκαιότητας του κράτους.
14. Στά Ιταλικά *la configurazione sociale*. Πρόκειται για συνώνυμο του όρου *formazione sociale*. Στά έλληνικά θά μπορούσε να άποδοθεί και με τον όχι πολú δόκιμο όρο «κοινωνικό μόρφωμα».
15. Με τήν έννοια «μικροκή κρίση», έννοεί τήν πρωτόγονη κρίση του Φ. Τουράτι, δεξιού ήγέτη του Σοσιαλιστικού Κόμματος 'Ιταλίας. Για τον Τουράτι όλ. Λένιν, «'Ο 'Αριστερισμός παιδική 'Αρρώστια του Κομμουνισμού», έκδ. ΘΕΜΕΛΙΟ, σελ. 40, 41, 87, 88 και (κυρίως) 145 - 147.
16. Με τή λήξη του Α' Παγκοσμίου (ιμπεριαλιστικού) Πολέμου και τή διάλυση τής σάπιας Αύστρο - Ούγγρικής Αύτοκρατορίας ή χώρα άπωχτά τήν άνεξαρτησία της. Τόν 'Οχτώδρη του

1918 ξεσπά στη Βουδαπέστη και σ' όλη την Ούγγαρία μιá άστυκωδημοκρατική εξέγερση. 'Ο πρόεδρος της Ούγγαρίας Μ. Κάρολιá άνακηρύσσει τή χώρα σέ Δημοκρατία στις 16 Νοεμ. 1918. 'Ο άκρωτηριασμός όμως της Ούγγαρίας πού επέβαλε ή σιμμαχία της 'Αντάτ, ή επαναστατική κατάσταση στην Εύρώπη και ή άνακήρυξη της Ρώσικης Σοβιετικής Δημοκρατίας, προκαλέσανε μιá ραγδαία ανάπτυξη τοú λαϊκού κι εργατικού κινήματος στην χώρα και την πτώση της άστυκής κυβέρνησης. "Τότερα άπ' αυτά στην κυβέρνηση άνεβαίνουν οι Σοσιαλιστές και οι Κομμουνιστές. Στις 21 Μαρτ. 1919 άνακηρύσσουν την Ούγγαρία Σοβιετική Δημοκρατία. 'Ο σημαντικότερος ήγέτης αυτής της περιόδου είναι ό κομμουνιστής Μπέλα Κούν, 'Υπουργός Παιδείας ό κατοπινός κομμουνιστής φιλόσοφος Γκ. Λούκατς. Οι ταλαντεύσεις τών Σοσιαλιστών και ή Ρουμάνικη φασιστική επέθεση δέν έπατρέπουν στην νεαρή Σοβιετική Δημοκρατία νά ζήσει πέρα άπό τις 11 'Ιούλη (συνολικά 113 μέρες). Για περισσότερα βλ. τό άρθρο τοú Γκράμσι στον παρόντα τόμο: «Συνδικάτα και Δικτατορία».

17. Στο κείμενο «leaders». Σημαίνει ήγέτης κόμματος. Για νά ξεχωρίζουμε τόν όρο άπό τούς αντίστοιχους Ιταλικούς τόν γράφουμε μέσα σέ εισαγωγικά πάντα: «ήγέτης». 'Επίσης μέ τόν όρο άποκρυσταλλώνεται μεταφράζουμε την έκφραση: «obbiettivata, πού κατά λέξη θά πει: «έχει άντικειμενοποιηθεί».
18. Στο κείμενο ή πραγματική έκφραση είναι: la coreografia de pagogiga. 'Ενώ για τά μάτια κέντρο της 'Αντάτ ήταν στο Παρίσι, στην πραγματικότητα ή άληθινή έξουσία βρισκότανε στο Λονδίνο, καθώς ή Μ. Βρετανία ήταν ή ήγεμονική δύναμη αύτου τοú συνασπισμού. Παρακάτω ή λέξη Ράιχ είναι γραμμένη στα γερμανικά: Reich.
19. Στο κείμενο ό όρος είναι: fedecommeso (ή fidecommesso). Προέρχεται άπό τό λατινικό fideicommissum, πού είναι σύνθετος όρος άπό τό fides=πίστη committo=άποστολή. 'Ο θεσμός ήταν άγνωστος στο παλιό Ρωμαϊκό δίκαιο και θεσπίστηκε για πρώτη φορά τόν καιρό τοú Νέρωνα. Στο Μεσαίωνα ό θεσμός έλαβε μεγάλη ανάπτυξη. Σημαίνει την υποχρέωση πού φορτώνει ό κληρονομούμενος (διαθέτης) στον κληρονόμο του νά παραδώσει ό δεύτερος σέ κάποια χρονική στιγμή άδιχτη την πατρογονική κληρονομιά (περιουσία) στους κατι-

- όντες συγγενείς του πρώτου. Σήμερα έχει καταργηθεί στην 'Ιταλία. Στην 'Ελλάδα ισχύει περιορισμένος και σε παραλλαγή.
20. Στο κείμενο: *di una collettività*. Στην κυριολεξία σημαίνει: «συλλογικότητας». 'Από εδώ και ο δρος: «συλλογικός έργαζόμενος», «συλλογικός διανοούμενος» (π.χ. τὰ πολιτικά κόμματα αρχών), «συλλογικός φεουδάρχης» (π.χ. ή εκκλησία) ή «συλλογική ζωή», όπως συναντάμε λίγο πὸ κάτω (*vita collettiva*).
21. Στο κείμενο *έξιταλισμένος* ο έλληνικός δρος: *isciofanti*.
22. Στο κείμενο γιὰ τὴν κυριολεξία χρησιμοποιείται ο δρος: *cimento* (τσιμέντο).
23. Στο κείμενο ή φράση είναι επαγγελματική. Τὴν παραθέτουμε στὰ ιταλικά: *La rivoluzione proletaria é imposta e non proposta*. (βλ. και σημείωση 12).
24. Στο κείμενο κατὰ λέξη: *del mondo civile*. Μπορούμε κατὰ παραχώρηση νὰ μεταφράσουμε και ὡς ἐξῆς: «τοῦ ἀστικού κόσμου». Προτιμήσαμε τὸν δρο: «πολιτισμένου κόσμου», γιατί ο Γκράμσι αὐτὸ πὸν θέλει νὰ τονίσει δὲν είναι ἀπλὰ και μόνο ή κατάρρευση τοῦ ἀστικού κόσμου, ἀλλὰ και τὴ βαρβαρότητα ὅπου μπορεί νὰ μᾶς διψήσει αὐτὴ ή κατάρρευση. 'Εξάλλου ξέρουμε ὅτι παράγωγο τοῦ *civile* είναι τὸ *civiltà* πὸν θὰ πει πολιτισμός. Περισσότερα γιὰ τὰ προβλήματα πὸν θέτει ο δρος *civile* στὴ μετάφραση βλ. στὴ σημείωση 2, 6.
25. Στο κείμενο γιὰ τὴν ἀκρίβεια: *una Morgana fallace*. Πρόκειται γιὰ τὸ ὄνομα μᾶς νεράιδας πὸν τὴν συναντάμε συχνὰ στοὺς ρομαντικούς θρύλους. 'Απὸ τὸ ὄνομα αὐτὸ δημιουργήθηκε μὰ μεταφορὰ γιὰ τὰ εὐχάριστα φανταστικά πράγματα: τὰ ὀνειροπολήματα ή τὶς οὐτοπίας κλπ.
26. Στο ιταλικὸ κείμενο: *mugik*.
27. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια στὸ ιταλικὸ κείμενο είναι: *una crisi costituzionale*, πὸν πάει νὰ πῆ μὰ κρίση δομῶν, μὰ κρίση πὸν σχετίζεται μὲ τὴν ἴδια τῆς τὴ σύσταση. 'Η μεταφορὰ πὸν κάναμε ἴσως είναι ἀδόκιμη, ἀλλὰ δὲν μπορέσαμε νὰ βροῦμε καλύτερη.
28. Αὐτὸ τὸ ἄρθρο ξαναδημοσιεύτηκε στὸ καθημερινὸ «'Οφντινε Νουόβο» τὴν πρωτομαγιά τοῦ 1921, μὲ τὴν ὑπογραφή τοῦ

- Γκράμισ. Είχε τότε για τίτλο: «Ἡ ταχτική τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων», γιατί εἶχε προστέσει καὶ μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ ἄρθρο «Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιον» ποὺ δημοσιεύτηκε καὶ αὐτὸ στὸ «Ὁρντινε Νουόβο» στίς 5 Ἰοῖνη 1920 (βλ. στὸν παρόντα τόμο).
29. Βλ. σχετικὰ καὶ τὴ σημείωση 16 αὐτοῦ τοῦ τόμου, καθὼς καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ Γκράμισ, «Il soviet ungherese», ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ «Λ' Ὁρντινε Νουόβο» τῆς 9 Αὐγούστου 1919, 1, ἀρ. φυλ. 13, κάτω ἀπὸ τὴν ρουμπρική: «La settimana politica». Τὸ τελευταῖο αὐτὸ ἄρθρο ἀναδημοσιεύεται στὸν τόμο: opere di Antonio Gramsci: I. Ordine Nuovo 1919 - 1920, ἐκδόσεις Einaudi, σελ. 268.
30. Ἡ Τρίτη Διεθνὴς ἢ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς ἢ Κομντέρν γιὰ συντομία ἰδρύθηκε τὸ Μάρτη τοῦ 1919 ἀπὸ τὸ Πρῶτο Συνέδριο τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων ποὺ συνήρθη στὴ Μόσχα. Γιὰ τὴν Τρίτη Διεθνὴ βλ. σχετικὰ τὸ ἄρθρο τοῦ Λένιν τῆς 15 Ἀπρ. 1919, «Ἡ Τρίτη Διεθνὴς καὶ ἡ θέση τῆς στὴν Ἱστορία» (στὰ ἐλληνικά: Λένιν, «Διαλεχτὰ Ἔργα», ἐκδ. ΓΝΩ-ΣΕΙΣ, Τομ. 2, μέρος 2, σελ. 181 κ. ἐπ.) καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ Γκράμισ «Γιὰ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνὴ» στὸν παρόντα τόμο.
31. Φαινόμενο Νόσκε. Πρόκειται γιὰ τὸ δεξιὸ ἡγέτη τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κόμματος ποὺ στὴν περίοδο τοῦ Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου ὑποστήριξε σοσιαλσωβινιστικὲς θέσεις γιὰ νὰ καταλήξει στὰ 1919 - 20 ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ ὑπέβαλε καὶ ὀργάνωσε τὴν καταστολὴ τῆς ἐργατικῆς ἐξέγερσης τοῦ Βερολίνου καὶ τίς ἀγριότητες σὲ δάρος τῶν ἐπαναστατημένων ἐργατῶν καὶ τῶν κομμουνιστῶν, στὰ πλαίσια τῶν ὁποίων ἔλαβαν χώρα καὶ οἱ δολοφονίες τῆς Λούξεμπουργκ καὶ τοῦ Λήμσπενχτ. Κατάληξε στὰ τέλη τῆς ὑπουργίας του καὶ ἑστερα ἀπὸ τὴ δευτέρη σφαγὴ τῶν Σπαρτακιστῶν νὰ ὑποβάλει τὸ πραξικόπημα Κάπ.
32. Δὲν ἀναφέρεται φυσικὰ ὁ Γκράμισ στὰ στελέχη τῶν συνδικάτων, ἀλλὰ στὸ εἰδικὸ ρεῦμα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ποὺ στὰ τέλη τοῦ 19ου καὶ στίς ἀρχὲς τοῦ 20ου αἰῶνα ἔκοιμαζε στίς λατινογενεῖς Εὐρωπαϊκὲς χῶρες (Γαλλία, Ἰταλία, Ἰσπανία κλπ.) καὶ ἦταν γνωστὸ μὲ τὸ ὄνομα συνδικαλισμὸς ἢ ἀναρχο-συνδικαλισμὸς.

33. Ντ' 'Αραγκόνα, γενικός γραμματέας τότε (1918 - 1925) τῆς Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἐργασίας τῆς Ἰταλίας. Μπόργκι και Μπονότσι, ἄλλα συνδικαλιστικά στελέγη τῆς Γ.Σ.Ε.Ι. Ἰταλίας.
34. Περσοναλισμός, θεωρία γιά τόν κυριαρχικό ρόλο στήν ἱστορία τῶν ξεχωριστῶν προσωπικοτήτων. Μπορεῖ νά συνοψιστεῖ στήν πρακτική φράση: «οἱ ἡγέτες κάνουν τήν ἱστορία».
35. Οἱ ἐργάτες τῆς Τουρνέζικης μεταλλουργίας ἀπεργήσανε, ἀπό τίς 17 μέχρι τῆς 23 Νοέμβρη τοῦ 1919, γιά νά πετύχουν τήν κατάργηση τῆς χρηματικῆς ποινῆς πού τοὺς ἐπιβάλανε οἱ ἐργοδότες, ἐπειδή ἐγκαταλείψανε τή δουλειά τους γιά νά γιορτάσουν τήν ἐπέτειο τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης στίς 7 τοῦ Νοέμβρη, καί γιά νά διακηρύξουν ἐπίσης τήν ἀλληλεγγύη τους στοὺς Ρώσους ἐργάτες. (Ἡ σημείωση αὐτή στηριζέται σέ ἀνάλογη τῆς ἰταλικῆς ἔκδοσης τοῦ Einaudi).
36. Gino Olivetti, μέλος τῆς οἰκογένειας τῶν γνωστῶν Ἰταλῶν βιομηχάνων καί ἰδιοκτητῶν τῶν ὁμώνυμων ἐργοστασίων πού παράγουν γραφομηχανές κλπ.
37. Στό ἰταλικό κείμενο: mosca cosciera = ἀλογόμυγα, μύγα τοῦ Κάρον. Μὲ τὸ ψευδώνυμο αὐτὸ ἔγραφε ὁ συντάχτης τῆς Stampa τὰ ἄρθρα πού κριτικᾶρει ὁ Γκράμισι.
38. «La Stampa», παλιὰ ἰταλικὴ ἐφημερίδα, πού συνεχίζει νά βγαίνει καί σήμερα. Ἐπὶ τίς ἀρχές τοῦ αἰῶνα συνδεδεμένη μὲ τὴ βιομηχανία αὐτοκινήτων τῆς FIAT, τῆς οἰκογένειας Agnelli. Τελευταία μάλιστα πέρασε δότελα στὸν Ἐλεγγό της καί τὴν ἰδιοκτησία της, μὲ τὴν ἀνοιχτὴ ἔξαγορά τῶν μετοχῶν της ἀπὸ τὴν οἰκογένεια Ἀνιέλι καί τὴ FIAT. Σ' αὐτοὺς τοὺς δεσμοὺς ἀναφέρονται καί οἱ ἐρωτήσεις μέσα σὲ παρήνθεση, ὅπως ἐπίσης σ' αὐτοὺς τοὺς δεσμοὺς ἀναφέρεται καί τὸ λογοπαίγνιο πού ἀκολουθεῖ γιά καπιταλιστικὸ κάρο καί προλεταριακὸ αὐτοκίνητο. Ἡ φόρμουλα λοιπὸν πού πρότεινε ἡ «Στάμπα» τοῦ Τουρνέου καί τὴν ὁποία ὑπαινίσσεται παρακάτω ὁ Γκράμισι ἦταν ὅτι γιά νά σωθεῖ ἡ Ἰταλία χρειάζότανε μιά συμμαχικὴ κυβέρνησις ἀπὸ τὸν Τζιολίτι τοὺς Λαϊκοὺς καί τὸν Φ. Τουράτι (βλ. καί σημ. 39).
39. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὑπαινίσσεται ἀκριβῶς τὴ φόρμουλα πού ἀναφέραμε στὴ σημ. 38. Ἡ κοινωνικὴ δάση αὐτῆς τῆς κυβέρ-

νησης θά ήταν μιὰ συμμαχία τῆς ἀστικῆς τάξης μὲ τὰ μικρο-
 μεσαία ἀστικά στρώματα τῆς πόλης καὶ τῆς ὑπαίθρου καὶ τὴν
 ἐργατικὴ τάξη, συμμαχία φυσικὰ ποὺ θά ἔπρεπε νὰ ἀποκατα-
 στήσῃ τὴν κυριαρχία τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης τῆς Ἰταλίας
 στὴ χώρα, ἔναντι μικρῶν ἀνταλλαγμάτων στὶς ἄλλες δύο. Φυ-
 σικά, ἢ «Στάμπας» ὅταν μιλά γιὰ Σοσιαλιστές, ἔννοεὶ τὸν Φ.
 Τουράτι. Τέλος ὅσον ἀφορᾷ τὸ κόμμα τοῦ Τζιολιτί (Τζιο-
 λιτιανοὶ) ποὺ κυβέρνησε γιὰ 14 ὀλόκληρα χρόνια (1900 - 1914)
 τὴν Ἰταλία, πρόκειται γιὰ ἓνα κλασικὸ κυβερνητικὸ κόμμα
 τῆς ἀστικῆς τάξης (κόμμα δημόσιας τάξης καὶ μικρῶν με-
 ταρρυθμίσεων). βλ. Τολιᾶτι, δ.π., σελ. 30, 37 κ.ά.

40. Στὸ κείμενο: strumento di lavoro βλ. καὶ τὸ σχετικὸ ἄρθρο τοῦ
 Γκράμισι μ' αὐτὸ τὸν τίτλο στὸν παρόντα τόμο.
41. Στὸ κείμενο: deficit.
42. Στὸ κείμενο: Risorgimento italiano. Πρόκειται γιὰ τὴν ἰτα-
 λικὴ ἐθνεγεργασία (ξεσηκωμὸς) ποὺ πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὰ
 μίση τοῦ 19ου αἰῶνα γιὰ νὰ καταλήξῃ στὴν ἐκδίωξη τῶν ξέ-
 νων ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ στὴν ἐνοποίηση τῆς κομματιασμένης
 χώρας, α' ἀποτέλεσμα τῆ συγκρότηση τοῦ σύγχρονου ἀστικοῦ
 ἰταλικοῦ κράτους. Βάση γι' αὐτὴ τὴν ἐξόρμηση τῆς ἰταλικῆς
 ἀστικῆς τάξης ὑπῆρξε τὸ κράτος τοῦ Πεδεμόντιου - Σαρδηνί-
 ας, ὅπου στὴν πρωτεύουσά του τὸ Τουρίνο ἐβγαίνε καὶ ἡ ὁμώνυ-
 μη ἐφημερίδα τοῦ Μάξιμου Ἀζέλιου (Il Risorgimento). Τὸ
 βασίλειο τοῦ Πεδεμόντιου - Σαρδηνίας ὑπῆρξε τὸ προγεφύ-
 ρωμα γιὰ τὴν ἔνωση καὶ ἀνεξαρτησία τοῦ Ἰταλίας στὰ τέλη
 τοῦ 19ου αἰῶνα, τὸ πραγματικὸ ἐπαναστατικὸ κέντρο τῶν φι-
 λελευθέρων ἀστῶν καὶ τῶν συνταγματικῶν.
43. Στις 15 Νοέμβριον 1919 λάβανε χώρα στὴν Ἰταλία οἱ γενικὲς
 βουλευτικὲς ἐκλογές γιὰ τὴν 25ῃ περίοδο τοῦ Κοινοβουλίου.
 Σ' αὐτὲς τὶς ἐκλογές τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα πέτυχε μιὰ πλα-
 τεῖα νίκη, συγκεντρώνοντας 1.840.593 ψήφους καὶ λαβαίνον-
 τας 156 ἔδρες ἀπὸ τὶς 508. Ἐπίσης ἑκατὸ ἔδρες πάνω κάτω
 κατάχτησε καὶ τὸ Λαϊκὸ Κόμμα. Ἔτσι τὰ παραδοσιακὰ ἰτα-
 λικὰ κόμματα τῆς ἀστικῆς τάξης ἔχασαν τὴν πλειοψηφία ποὺ
 διαθέτανε στὸ Κοινοβούλιο.
44. Στὸ ἰταλικὸ κείμενο: ordine pubblico.
45. Πρόκειται γιὰ τὴν συνδικαλιστικὴ ὀργάνωση τῶν ἀναρχοσυν-

- δικαλιστῶν, πού ιδρύθηκε μετά ἀπό τή διαγραφή τῶν συνδικαλιστῶν, ἀπό τὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα (1908). Βλ. καὶ Ant Gramsci, «I. Ordine Nuovo 1919 - 1920», Einaudi, σελ. 326.
46. Στὸ Ἰταλικὸ κείμενο: di vita civile e intellettuale. 'Εδῶ ἐρμηνεύουμε civile = ὕλικῆς.
47. Αὐτὸ τὸ κείμενο ἀναφέρεται στὸ αὐθόρμητο κίνημα ἀπεργιῶν καὶ ἐξεγέρσεων πού ξέσπασε σὰν ἀπάντηση τῶν ἐργατῶν στὶς ἐπιθέσεις τῶν ἐθνικιστικῶν καὶ μοναρχικῶν ὁμάδων ἐνάντια στοὺς σοσιαλιστὲς βουλευτὲς, πού στὴν ἐναρκτήρια συνεδρία τῆς 25ης Βουλῆς εἶχαν κηρυχτεῖ ἐνάντια στὴ μοναρχία.
48. Μαῦρες 'Εκατονταρχίες, ἀντιδραστικὲς σημμορίες πού ἔδρασαν στὴ Ρωσία στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ αἰῶνα μας.
49. Στὴ διάρκεια τῆς ἀπεργίας τῆς 2 καὶ 3 τοῦ Δεκέμβρη, οἱ χειρῶναχτες ἐργάτες τῆς Ἄντρια (πού θρίσκεται στὴν περιοχή τῆς Ἀπουλίας καὶ ἀποτελεῖ ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀγροτικοὺς δήμους τῆς Ν. Ἰταλίας) ὄστερα ἀπὸ μιὰ ἐπίθεση τῆς ἀστυνομίας ἐναντίον τους, ἀποκλείσανε τὴν πόλη καὶ ἀμύνθηκαν ὀχυρωμένοι σ' αὐτήν, χτυπώντας καὶ μὲ πυροβόλα ὄπλα ἀκόμη. Ὅστερα ἀπὸ μιὰ φονικὴ μάχη ὑποχωρήσανε ἀφήνοντας στὸ πεδίο τῆς σύγκρουσης γύρω στοὺς διακόσιους τραυματίες.
50. Στὸ Ἰταλικὸ κείμενο: dei diritti civili e spirituali. Δὲν ξέρω ἂν μποροῦμε νὰ τὰ ἀνάγουμε σ' αὐτὸ πού ἐμεῖς ὀνομάζουμε: «ἀστικά καὶ πολιτικά δικαιώματα». Μιὰ πρόχειρη ἔρευνα σὲ λεξικά καὶ ἐγκυκλοπαίδειες δὲν ἔφερε καρπούς. Ὅμως εἶναι τὸ πῶς πιθανό.
51. Στὸ Ἰταλικὸ κείμενο «Resto del Carlino», Ἰταλικὸ ἔντυπο.
52. Ἀπόφθεγμα τοῦ δεξιοῦ σοσιαλιστῆ ἡγέτη Φ. Τουράτι, βλ. καὶ σημείωση 15.
53. Ὁ Κάρολος Ἀλμπέρτος, βασιλιάς τοῦ Πεδεμοντίου καὶ τῆς Σαρδηνίας, (στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειάς του νὰ ἐνοποιήσει τὴν Ἰταλία σὲ μιὰ Συνταγματικὴ Μοναρχία καὶ ἀμέσως ὄστερα ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τῆς αἰματηρῆς ἐξέγερσης στὸ Παλιέριο τῆς Σικελίας τῶν ἐνοτικῶν Ἰταλῶν) ἀνακήρυξε τὴ Συνταγματικὴ Μοναρχία καὶ δημοσίευσε τὸν Καταστατικὸ Χάρτη (Statuto Fondamentale) στὶς 8 Φεβρουαρίου 1848. Βλ. καὶ τὸ πρῶτο ἄρθρο αὐτοῦ τοῦ τόμου. Ἡ Κιρφαρχία τοῦ Νόμου καὶ τὴ σημ. 1.

54. Anti Salandra (1853 - 1931). Φιλελεύθερος άστος πολιτικός, πού διετέλεσε πρωθυπουργός τής 'Ιταλίας άνάμεσα στά 1914 - 1916, έπασε από τήν έξουσία, όταν ή 'Ιταλία μπήκε στον πόλεμο, έπειδή ήταν ουδέτερόφιλος. Τόν έριξε ό Τζιολιτί, με τις ραδιοφωνίες του. Για τό Νίττι πού έκανε πρωθυπουργός στην περίοδο 1919 - 1920) ό Τολιάτι γράφει: «Τό πρώτο πρόγραμμα είναι του Νίττι, ό όποιος αντιπροσωπεύει τό χρηματιστικό κεφάλαιο, στην πιο τραπεζική του μορφή. 'Ο Νίττι είναι ό άνθρωπος των μεγάλων τραπεζών, είναι αυτός πού όργάνωσε τή μεγαλύτερη ιταλική τράπεζα, τήν Banca di Scopia. 'Αλλά ό Νίττι είναι έπίσης ό άνθρωπος τής πιο προοδευτικής, τής πιο προχωρημένης δημοκρατίας. Στο πρόγραμμα του Νίττι βρίσκουμε τήν ένωση δυό στοιχείων: τήν ύπεροχή του χρηματιστικού κεφαλαίου και ένα δημοκρατικό πρόγραμμα. Δυό αντιφατικά από πρώτη άποψη στοιχεία: τό πρώτο είναι έννοικό στό χρηματιστικό καπιταλισμό και τό άλλο είναι ένα πολύ προωθημένο στοιχείο κοινωνικής δημαγωγίας» (βλ. Τολιάτι, «Μαθήματα για τό Φασισμό», σελ. 35 - 37).
55. Ψευδώνυμο του 'Εττόρε Μαρόνι (Ettore Magroni). 'Η πρόταση πού ακολουθεί μέσα σέ εισαγωγικά είναι μεταφρασμένη πού έλεύθερα. Τήν παραθέτουμε στά Ιταλικά για καλύτερη κατανόηση: «Di grazia, non fate venire.
56. Τερν και Ansaldo, πλουτοκράτες τής έποχής. 'Ο Ansaldo ειδικά έλεγε με τόν χρηματιστικό δούλο του δλόκληρη τή χαλιουργία τής δόρειας 'Ιταλίας. 'Η διομηχανία 'Ανσάλντο ήταν (και είναι) για τήν 'Ιταλία ότι ήταν (και είναι) ή διομηχανία Κρούτ για τή Γερμανία.
57. Στο ιταλικό κείμενο ή έκφραση είναι: lo strumento di lavoro.
58. 'Ο Γκράμια σαρκάζει σ' αυτό τό σημείο τούς δεξιούς ήγέτες του Σοσιαλιστικού Κόμματος, πού άσχολούνταν με τή μικρολογία αντί να έρευνούνε τις συνθήκες έπαναστατικής ανάπτυξης πού είχαν δημιουργηθεί τότε στην 'Ιταλία.
59. Πρόκειται για τήν Ιμπεριαλιστική έπίθεση πού διεξήγαγε ή 'Ιταλία και οι χρηματιστηριακοί της κύκλοι, έναντίον τής 'Οθωμανικής Αύτοκρατορίας στά 1911 - 1912 για τήν άπόσπαση του Λιβυκού έδάφους. Για να σύρουν τούς 'Ιταλούς άγρότες σ' αυτή τήν έπίθεση τούς ύποσχέθηκαν ότι με τήν κατάκτηση

- της Λιβύης: θά λυθεί τό αγροτικό πρόβλημα τής νότιας 'Ιταλίας, αφού άπέραντα και εύφορα έδάφη θά τεθούν στη διάθεση όποιαδήποτε θά ήθελε νά αποικίσει στη Β. 'Αφρική.
60. Giuseppe Benito, άστός Ιταλός πολιτικός, υποψήφιος τής 4ης εκλογικής περιφέρειας του Τουρίνου.
61. Θωμάς Γούντροου Ουίλσον (1856 - 1924). Πρόεδρος των ΗΠΑ κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. 'Από τά άστικά μέσα επικοινωνίας όλου του κόσμου εμφανίστηκε σαν ο πατέρας μιας δίκαιης και προοδευτικής ειρήνης ανάμεσα στα έμπόλεμα κράτη τής Ειρώπη. Στην ουσία ήταν ο έκφραστής του άνερχόμενου 'Αμερικάνικου ιμπεριαλισμού και οί ένέργειές του για την ειρήνη στην Κοινωνία των 'Εθνών έξυπηρετούσαν την έπεκτατική πολιτική των ΗΠΑ και μόνο.
62. «Μαύρη χείρα», όργάνωση τής μαφίας, έκτελεστικό όργανο των άποφάσεων των κάτω τής μαφίας. Μ' άλλα λόγια διάβει πληρωμένων δολοφόνων για την έπβολή τής μαφίας.
63. Giulio Bechi, «Caccia grossa».
64. Στο κείμενο άγγλικά: «Labour Party»
65. Πρόκειται για δύο ξεχωριστά σημειώματα (τό κυβερνητικό κόμμα και ή κυβερνητική τάξη), που δημοσιεύτηκαν στα πλαίσια τής ίδιας στήλης και βρίσκονται σε στενή σχέση μεταξύ τους.
66. Στο Ιταλικό κείμενο υπάρχει ή λέξη: Tribuno, που σημαίνει τό δήμαρχο (ή άρχηγό φυλής) τής άρχαίας Ρώμης. Μεταφορικά όμως χρησιμοποιείται για νά αποδώσει την έννοια του δημαγωγού.
67. Συμβατικά αποδίνουμε τό όνομα Masanielli.
68. Όπως θά λέγαμε έμεις από τή Σπάρτη μέχρι την 'Αλεξανδρούπολη και από την 'Αλεξανδρούπολη μέχρι τά Γιάνενα και την Πρέβεζα. Τπονοεί δηλαδή όλη την έκταση τής Ιταλικής επικράτειας, αφού ο Νοβάρα είναι στο δυτικό Βορρά και ή 'Απουλία στον άνατολικό Νότο. Κι αντίστοιχα ή Μπρέσια και τό Μπέργκιανο στον κεντρικό Βορρά.
69. Στα Ιταλικά il Partito Popolare Italiano. 'Ιδρυτής αυτού του κόμματος ήπηρεζε ο don Luigi Sturzo (1871 - 1959), καθολικός παπάς από τή Σικελία. Τά κοινωνικά στρώματα που εκπροσωπούσε αυτό τό κόμμα ήταν οί άρχότες και οί μικροαστοί. Πρό-

κειται γιά τόν πρόγονο τοῦ σημερινοῦ Χριστιανοδημοκρατικοῦ Ἴταλικοῦ Κόμματος.

70. Στό Ἴταλικό κείμενο: *cominissione interna*. Πρόκειται γιά ἐπιτροπές ἐργατῶν μέσα στά ἐργοστάσια, γιά τή διεξαγωγή τοῦ οικονομικοῦ καί πολιτικοῦ ἀγώνα τῶν ἐργατῶν ἐναντίω στα ἀφεντικά. Θεσμός κατεξοχὴν ταξικός πού ἀποτελεῖ τὸ πρόπλασμα τῶν κατοπινῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων. (βλ. περισσότερο γι' αὐτὲς στὸν παρόντα τόμο τὴν ἐκθεση «Τὸ Τουρνεζικό κίνημα τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων», ὑποκεφάλαιο «Στὸ Μεταπόλεμο»).
71. Στό Ἴταλικό κείμενο: *Guardia Regia*. Ἐνοπλιὴ δύναμη 377 ἀξιωματικῶν καί 25 χιλιάδων ἀνδρῶν, ὅπως σημειώνει ἄλλοῦ ὁ Γκράμισι. Αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν μισθοφόρων τὸ ἴδρυσε ὁ πρωθυπουργὸς Nitti τὸ φθινόπωρο τοῦ 1919, προκειμένου νὰ ἐνισχύσει τὴ δύναμη καταστολῆς τοῦ ἀστικοῦ κράτους στα πλαίσια καί γιά τὶς ἀνάγκες τῆς τότε δξύτατης ταξικῆς πάλης.
72. Ἡ καθιέρωση τῆς νόμιμης ὥρας στα ἐργοστάσια τῆς ΦΙΑΤ προκάλεσε μιὰ διαμάχη ὅσον ἀφορᾷ τὶς ἐξουσίες τῶν ἐσωτερικῶν ἐπιτροπῶν (ἡ μετατόπιση τῆς ὥρας ἐγινε χωρὶς κὰν νὰ ἐρωτηθοῦν αὐτὲς οἱ ἐπιτροπές). Οἱ μεταλλουργοὶ τοῦ Τουρίνου ἀποφασίσανε καί πραγματοποιήσαν λευκὴ ἀπεργία στίς 28 τοῦ Μάρτη 1920. Οἱ βιομήχανοι ἀπαντήσανε τὴν ἐπόμενη μέρα μὲ λὰκ - ἄουτ καί διατάξανε τὴ δημόσια δύναμη νὰ καταλάβει τὰ ἐργοστάσια. Ἡ ἀθέτηση τῆς ἀναγνώρισης τῶν ἐξουσιῶν τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν βιομηχάνων, δημιούργησε μιὰ κατάσταση ἐξαιρετικὰ τεταμένη ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς τελευταίους καί στοὺς ἐργάτες τοῦ Τουρίνου, καί τοῦ Πεδεμοντίου, γενικότερα, γύρω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἐργοστασίων. Ἡ γενικὴ ἀπεργία, πού ἀρχισε στίς 13 Ἀπριλίου, τελείωσε στίς 24 τοῦ ἴδιου μήνα.
73. Ἐχοῖμε κιόλας στή σημ. 66 ἀναφέρει γιὰ τὸν δῆμο Ansaldo, πού πρὶν τὸν Α' Πόλεμο ἀκόμα ἐξελίχτηκε σ' ἓνα μονοπώλιο στή σιδηρουργία τῆς Ἰταλίας, ἀνάλογο μ' ἐκεῖνο τοῦ Κρούπ στή Γερμανία.
74. Βλ. καί σημείωση 73 (στὸ ἀρθρο «Τὸ τέλος μιᾶς ἐξουσίας»).
75. Στό κείμενο «*Corriere della Sera*» καί «*Giornale d' Italia*». Ἡ πρώτη ἰδρύθηκε στα 1876 καί συνεχίζει νὰ θγαίνει καί σήμε-

ρα, κλείνοντας σχεδόν 100 χρόνια, στο Μιλάνο. Και τὰ δυὸ εἶναι ἀστικά - φιλελεύθερα φύλλα, εἰδικὰ τὸ δεύτερο ποὺ ἦταν καὶ εἶναι δεξιό.

76. Κιομπούλις τοῦ Πεδεμοντίου. Ἐπ' αὐτὲς μεγαλύτερη (ἀν δὲν κάνω λάθος) εἶναι τὸ Ἄστι, χτισμένη στὶς δεξιές τοῦ ποταμοῦ Τάναρο καὶ ἀποτελεῖ μεγάλο οἰνοπαραγωγικὸ κέντρο.
77. Μεταφορὰ ποὺ σημαίνει: θρόνισαν μὰ τυποτένια ἀφορμὴ. Αὐτὴ τὴν ἀφορμὴ τὴν περιγράφει ἀμέσως παρακάτω καὶ πρόκειται γὰρ μὰ χωρὶς σημασία παραβίαση τοῦ ὄραριου στὰ ἐργοστάσια «Industrie metallurgiche».
78. Βλ. ἄρθρο: «Συνδικάτα καὶ Συμβούλια» στὸν παρόντα τόμο.
79. Στὸ ἰταλικὸ κείμενο: il Monte di pietà.
80. Πρόκειται γιὰ ἀναφορὰ στὴν πρώτη - πρώτη φράση τοῦ «Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου» ποὺ ὡς γνωστὸν ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Ἐνα φάντασμα πλανιέται πάνω ἀπὸ τὴν Εὐρώπη: τὸ φάντασμα τοῦ Κομμουνισμοῦ...».
81. Τὸ κείμενο «Γιὰ τὴν ἀνανέωση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος» (Per un rinnovamento del Partito Socialista) ἀποτελεῖ τὴν εἰσήγηση ποὺ παρουσίασαν στὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο τοῦ Μιλάνου οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς σοσιαλιστικῆς ὀργάνωσης καὶ τῆς Περιφερειακῆς Ὁμοσπονδίας τοῦ Τουρίνου καὶ χρησίμεψε σὰ βάση γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ ἔργου καὶ τῆς γραμμῆς τῆς ἡγεσίας τοῦ Κόμματος.
82. Στὸ κείμενο Confederazione Generale dell' Industria italiana (σὲ συντομογραφία Confidustria) ἰδρύθηκε στὰ 1910 ἀπὸ τὴν ἔνωση διαμηχάνων τοῦ Τουρίνου.
83. Ἐπαινίσσεται τὴ Βασιλικὴ Φρουρὰ (βλ. σημ. 71).
84. Πρόκειται γιὰ τὸ ἐπεισόδιο ποὺ ἔλαβε χώρα στὸ ἐργοστάσιο τῆς Φιάτ στὸ Τουρίνο, δταν ἀπολύθηκε ἕνας ἐργάτης (χωρὶς νὰ ζητηθεῖ ἡ γνώμη τῆς ἐσωτερικῆς ἐπαγγελίας) μόνον καὶ μόνον ἐπειδὴ γύρισε πίσω τοὺς δείχτες τοῦ ρολοιοῦ τοῦ ἐργοστασίου κατὰ λίγα λεπτά. Οἱ ἐργάτες διαμαρτυρήθηκαν γιὰ τὴν ἀπόλυση τοῦ συντρόφου τους καὶ τότε οἱ διαμηχανοὶ κήρυξαν στὶς 28 Μάρτη 1920 ἄουτ. Ἡ σύγκρουση κλιμακώθηκε καὶ αὐτὸ τὸ ἐπεισόδιο (ἢ λεγόμενη ἀπεργία γιὰ τοὺς δείχτες τοῦ ρολοιοῦ) ῥῥῥῥῥῥε τελικὰ στὴ γενικὴ ἀπεργία τῶν Τουρινέζων ἐργατῶν τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1920.

- γησε τελικά στη γενική απεργία των Τουρινέζων εργατών του 'Απρίλη του 1920.
85. Το Συνέδριο της Μπολόνια του Σοσιαλιστικού Κόμματος κράτησε από τις 5 μέχρι τις 8 'Οκτώβρη 1919 και έληξε με την ήττα των ρεφορμιστών και την αποδοχή με πολύ μεγάλη πλειοψηφία της εισήγησης του Σεράτι για την προσχώρηση του Σ.Κ.Ι. στην Τρίτη Διεθνή.
86. Στο κείμενο «Αναντί». 'Επίσημη καθημερινή έφημερίδα του Σ.Κ.Ι. που ιδρύθηκε στα 1896 και έβγαυε σε ξεχωριστή έκδοση στο Τουρίνο, με υπεύθυνο για ένα διάστημα τον Γκράμισι.
87. Πρόκειται για την επίχειρηση που όργάνωσε ο σοσιαλδημοκράτης ύπαιργός Νόσκε ενάντια στους Σπαρτακιστές από τις 6 μέχρι τις 14 Γενάρη 1919, στη διάρκεια του οποίου δολοφονήθηκαν εκτός από άλλους και ή Ρόζα Λούξεμπουργκ με τον Κάρολ Λήμπκενχτ.
88. Πρόκειται για το λόγο που έβγαλε στη Βουλή ο Κλαούντιο Τρέβεζ, δεξιός ήγέτης των Σοσιαλιστών, στις 30 Μάρτη 1920 και που είναι γνωστός σά «λόγος της εξέλιωσης». Σ' αυτό τον τελευταίο ο Τρέβεζ ύποστήριξε ότι, αν ή αστική τάξη δέν είναν πα σι θέση νά ασκήσει την έξουσία, ταυτόχρονα και ή εργατική τάξη δέν είναν ακόμη σέ θέση νά καταλάβει την έξουσία. 'Από το γεγονός αυτό πηγάζει ή τραγωδία, αλλά και ή «εξέλιωση» των κυρίαρχων τάξεων.
89. Πρόκειται για την πρόταση νά συνέρθουν σέ μιά Συνέλευση όλοι οί σοσιαλιστές βουλευτές, οί εκπρόσωποι των ταξικών πολιτικών, συνδικαλιστικών και συνεργατικών οργανώσεων με σκοπό νά έπεξεργαστούν προτάσεις νόμων και νά ασκήσουν πίεση για μεταρρυθμίσεις στην κυβέρνηση. Σέ μιά τέτοια Συνέλευση είναν σίγουρο πώς οί ρεφορμιστές του Σ.Κ.Ι. θά είχαν την πλειοψηφία.
90. Για τις ρίζες και την εξέλιξη της πολεμικής με τον Τάσκα βλ. και το άρθρο «Τό Πρόγραμμα του 'Ορντινε Νουόβο στον παρόντα τόμο. 'Ο Τάσκα διαγράφηκε τελικά από το Κ.Κ.Ι. και πέρασε στη Γαλλία, όπου κατηγορείται για βυοπτη δράση και είναν γνωστός με το όνομα Ρόσι.
91. Στο κείμενο στα λατινικά: *in partibus infidelium*.
92. Βλ. στον παρόντα τόμο στο «Παράρτημα» το κείμενο «Τό

Πρόγραμμα τῶν τομεακῶν ἐπιτροπῶν», ὅπου τὸ κεφάλαιο «Γενικὸς Κανονισμὸς».

93. Βλ. αὐτὸ τὸ ἄρθρο στὸν παρόντα τόμο.
94. Στὸ κείμενο: *allucinazioni particolaristiche*. Μποροῦμε νὰ ἀποδόσουμε τὴν ἔννοια αὐτῆς τῆς ἔκφρασης μόνον συμβατικά καὶ περιγραφικά: ἐπὶ μέρους (διασπαστικῆς) αὐταπάτες.
95. Στὸ ἰταλικῶ κείμενο ἡ ἔκφραση εἶναι: *manovrando il «cavalierino» opportunista*. Πιθανότατα ἰταλινισμὸς ἐναντίον τοῦ δασιλιά ἢ τοῦ προθυποιοργοῦ.
96. Αὐτὴ τὴν ἀσχετὴ σύγκριση (ποῦ ἰσχύει ἀντίστροφα) τὴν ἔκανε στὸ Κοινοβούλιο ὁ Φ. Τουράτι. (Βλ. στὸν παρόντα τόμο τὸ ἄρθρο «Ἡ κατάχτηση τοῦ Κράτους» καὶ τὴ σμ. 15).
97. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1919 ἐμφανίστηκε στὴ Ρωσία τὸ κίνημα τῶν *Subbotniki* (Κομμουνιστικὰ Σάββατα). Χάρη σ' αὐτὸ τὸ κίνημα, τὰ Σάββατα, ποῦ κανονικὰ ἦσαν μέρες ἀργίας, ἀφιερώνονταν τώρα στὴν ἐθελοντικὴ καὶ χωρὶς ἀμοιβὴ δουλειά, γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστοῦν οἱ ἀνάγκες τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀνόρθωσης τῆς ρωσικῆς παραγωγῆς. Γιὰ τὰ «Κομμουνιστικὰ Σάββατα» βλ. Λένιν, «Ἡ Μεγάλῃ Πρωτοβουλία» (στὰ «Διαλεχτὰ Ἔργα», τόμ. 4, σελ. 196 - 223).
98. Ἀναφέρεται στὴν ἐπίθεση τοῦ στρατάρχη Τουχατσέφσκι, ποῦ τὸν Αὐγουστο τοῦ 1920 ἔφτασε μέχρι τὴν Βαρσοβία (πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας), Τοροῦν καὶ Λδῶφ.
99. Ὅστερα ἀπὸ πέντε χρόνια (1914 - 1919) σκληρῶν συγκρούσεων ἀνάμεσα στὸ Ἀγγλο-Γαλλικὸ ἱμπεριαλιστικὸ μπλόκ («Ἀντάντ») καὶ τὸ Γερμανικὸ Ἔξονα, οἱ Ἀγγλο - Γάλλοι ἐπιβλήθηκαν στοὺς ἀντιπάλους τους. Συνέπεια αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης ἦταν ἡ Συνθήκη τῶν Βερσαλιῶν (Ἰούνιος 1919) ποῦ ἐπαστέγασε τὴν Ἀγγλο - Γαλλικὴ νίκη. Στὴ Συνθήκη αὐτὴ προβλεπόταν καὶ ἡ δημιουργία τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν (κάτι ἀνάλογο μὲ τὸ σημερινὸ ΟΗΕ), μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὁποίας ἐλάζανε νὰ συνεχίσουν τὴν ἀπομόνωση τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας μέχρι νὰ τὴν καταπνίξουν μὲ τὴν οικονομικὴ καὶ διπλωματικὴ ἀσφυξία καὶ νὰ ἐπαβάλουν καὶ διατηρήσουν στὸν κόσμον τὴν ἡγεμονία τους. Φυσικὰ τίποτα ἀπὸ τὰ δυὸ δὲν πετύχανε: καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία ἐπέζησε καὶ ἡ ἡγεμονία του καταστράφηκε ἀπὸ τὸ Β' Παγκόσμιον Πόλεμον, μὲ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου τόσο

ή Γαλλία και ή 'Αγγλία όσο και ή Γερμανία βρέθηκαν νά ξεαρπώνονται από τόν 'Αμερικάνικο ιμπεριαλισμό (άτ' όπου δειλά - δειλά προσπαθοῦν ν' ἀπαλλαγοῦν τώρα), ἐνώ ταυτόχρονα τὸ σοσιαλιστικὸ στρατόπεδο μεγάλωσε ἐκπληχτικῶς.

100. Ἡ ἐπιθεώρηση Ordine Nuovo (Νέα Τάξη) ἰδρύθηκε τὴν Ἀνοίξη τοῦ 1919 ἀπὸ τοὺς Γκράμισ, Τολιάτι, Τερατσίνι, Τάσκα καὶ πολλοὺς ἄλλους νέους σοσιαλιστῆς τῆς ἐποχῆς. Λίγο ἀργότερα κυκλοφόρησε καὶ σὰν καθημερινὴ ἐφημερίδα. Τώρα, πῶς ἀπὸ κομμουνιστικὸ φύλλο πῶς ἦταν τὸ «Ἐργατικὸ Νουόβο» τότε κατὰληξε στὶς μέρες μας σὲ φασιστικὴ ὀργάνωση; εἶναι κάτι πὸν μποροῦμε νά τὸ ἐξηγήσουμε μονάχα ἂν πάρομε ὑπόψη μας τὴν ἔκταση τοῦ λαθρεμπορίου σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν καὶ ἰδεολογίας, πὸν ἔκανε τὸ φασιστικὸ καθεστῶς στὴ διάρκεια τοῦ Μεσοπολέμου, προκειμένου νά παγιδέψει τὶς λαϊκὲς καὶ μικροαστικὲς μάζες. Μὴν ξεχνᾶμε ὅτι ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χίτλερ καὶ νωρίτερα καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμη ὁ φασισμὸς προσπαθεῖ νά ξεγελάσει τὶς μάζες αὐτο - ἀποκαλούμενος: «ἐθνικο - σοσιαλισμὸς».
101. Στὸ ἰταλικὸ κείμενο, ἡ ἔκφραση εἶναι: volevamo fare, fare, fare. Ἐκφραση πὸν δείχνει μὲ ἔμφραση τὴν τιφλὴ ὄρεξη γιὰ δουλειὰ αὐτῶν τῶν τότε, νεαρῶν σοσιαλιστῶν.
102. Βλ. Τὸ ἄρθρο «Ὁ Ἐπαναστάτης καὶ ἡ Ἀλογόμυγα» στὸν παρόντα τόμο.
103. Βλ. Τὸ ἄρθρο «Ἐργατικὴ Δημοκρατία» στὸν παρόντα τόμο.
104. Φυσικῶς, οἱ Βερσαλιεὺς δὲν ἦταν ὁ τύπος ὅπου παραγότανε τὸ ρόζι, ὅπως ἀντίθετα συνέβαινε μὲ τὰ αὐτοκίνητα στὸ Τουρίνο, τὸ πετρέλαιο στὸν Καύκασο, τὸ κάρβουνο στὴ Ν. Οὐαλία κλπ. Οἱ Βερσαλιεὺς ὅμως, μὰ πῶς ἡ Γαλλία εἶχε ἀποικιοποιήσει ὀλόκληρη τὴν ὀρυζοπαραγωγὸ Ἰνδοκίνα, ἦταν τὸ κέντρο τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου τοῦ ρυζιοῦ, ἡ παγκόσμια μητρόπολη τοῦ ρυζιοῦ.
105. Καταρχὴν τὸ I.W.W. σημαίνει Industrial Workers of the World (Βιομηχανικοὶ Ἐργάτες τοῦ Κόσμου). Αὐτὸ ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πρὸ ἐπαναστατικὰ συνδικάτα τῆς Ἀμερικῆς. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ οἱ ἀμερικάνοι βιομήχανοι (εσφαλῶναις ἢ εμογγόλοις, ὅπως τοὺς λέγανε) κάνανε τὸ πᾶν γιὰ νά τὸ διαλύσουνε. Μέσα στὰ πλαίσια τῆς σχετικῆς προδοκάτσικας καὶ ἐπίθεσης

- πού ὀργανώσανε ἐναντίον τους, συλλάβανε, ὅπως εἶναι γνωστό, τοὺς Σάκο καὶ Βαντσέτι, πού καταδικάσανε καὶ ἐκτέλεσαν με μιά δλότελα ἀστήριχτη κατηγορία.
106. Daniel de Leon, ἑπαναστάτης συνδικαλιστής, θεωρητικὸς τῶν «Βιομηχανικῶν Ἑργατῶν τοῦ Κόσμου».
107. Βλ. στὸν παρόντα τόμο.
108. Αὐτὸ τὸ Παράρτημα δὲ φαίνεται νὰ δημοσιεύτηκε κι οὔτε νὰ γράφτηκε ποτέ.
109. Στὸ κείμενο: «Corriere Universitario» (Πανεπιστημιακὸς Ταχυδρόμος). Ὁ Arturo Labriola εἶναι λίγο μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν Γκράμισι καὶ δὲν πρέπει νὰ μπερδεύεται μετὰ τὸν Antonio Labriola. Ὁ Arturo L. λοιπὸν ἦταν ἀναρχοσυνδικαλιστὴς κι ἀπαδὸς τοῦ Σορέλ. Ἐξῆσε ἐξόριστος στὴ Γαλλία τὴν ἐποχὴ τοῦ Μοικολινικοῦ φασισμού. Εἶναι γνωστὸς ἀπὸ τὸ ἔργο του «Καπιταλισμὸς (1910) πού ἀναφέρεται καὶ στὸ κείμενο.
110. Πρόκειται γιὰ τὸν R. Hilferding, συγγραφέα τοῦ ἔργου «Κρηματιστικὸ Κεφάλαιο», ὅπου στηρίχτηκε ὁ Λένιν γιὰ νὰ γράψει τὸ ἔργο του «Ὁ Ἰμπεριαλισμὸς».
111. Georges Sorel (1847 - 1922). Γάλλος δημοσιογράφος καὶ συγγραφέας κοινωνιολογικῶν μελετῶν. Ἀσχολήθηκε μετὰ τὴν πολιτικὴ προπαγάνδα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς ἐποχῆς του καὶ ὑπῆρξε ὁ βασικὸς θεωρητικὸς τοῦ ἀναρχικοῦ συνδικαλισμοῦ. Ὁ Σορέλ ἔβλεπε στὸ Συνδικάτο τὸ μοναδικὸ κατάλληλο ὄργανο γιὰ τὴν διεξαγωγὴ τῆς Ταξικῆς πάλης, ἐνῶ στὴ γενικὴ ἀπορροή ἔβλεπε τὸ βασικὸ ὄπλο γιὰ τὴν ἀνατροπὴ τῆς ἀστικῆς ἐξουσίας. Ὁ Σορέλ ὑπῆρξε ἐπίσης ὁ θεωρητικὸς τῆς δίας καὶ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ σὰν ἀναθεωρητὴς τοῦ μαρξισμού ἀπὸ ἐτὰ ἀριστερά». Ἐπηρέασε σημαντικὰ τὸ συνδικαλιστικὸ κίνημα τῶν Γάλλων καὶ Ἰταλῶν ἐργατῶν καὶ συνέβαλε στὴ διαμόρφωση τῆς σκέψης στὴν Ἰταλία ἀνθρώπων ὅπως ὁ Ἀρτούρο Λαμπριόλα καὶ ὁ Μπενίτο Μουσσολίνι.
112. Θεία Πολιτεία ἢ Πολιτεία τοῦ Θεοῦ (στὸ κείμενο Città di Dio). Πρόκειται γιὰ τὸν τίτλο ἑνὸς ἀπὸ τὰ πρὸ σημαντικὰ ἔργα τοῦ Ἀγίου Αὐγουστίνου (854 - 450). Αὐτὸ τὸ ἔργο ἀποτελεῖ κατάγτηση τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας τοῦ πρώιμου Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ ἐπαρση πού ἄσκησε σ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ Μεσαίωνα στὴν ἱστορία τῆς πολιτικῆς σκέψης εἶναι ἀπο-

- φασιστική. Αυτό τὸ ἔργο ἀποτελέσσει ταυτόχρονα τὸ θεωρητικὸ θεμέλιο ὄλων τῶν προσαθειῶν τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας νὰ ἐλέγξει καὶ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία, ἐκδήλωση τῶν ὁπίων ὑπῆρξε καὶ ὁ καισαροπαπισμὸς. (Σ' ἀντιπαράθεση στὴν Πολιτεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ Πολιτεία τῶν Ἀνθρώπων).
113. Ὁ Ρῶσος στρατηγὸς Κορνίλωφ κινήθηκε τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1917 ἐνάντια στὴν Πετρούπολη γιὰ νὰ συντρίψει τὴν Προσωρινὴ Κυβέρνηση καὶ νὰ ξαναφέρει τὸν Τσάρο στὴν ἐξουσία, ἀπ' ὅπου τὸν εἶχε γκρεμίσει ἡ ἐπανάσταση τοῦ Φλεβάρη. Ὁ αἰφνιδισμὸς τοῦ ἀπώταξε χάρη στὴν ἀντίσταση πὺν ἀντιτάξανε οἱ στρατιῶτες καὶ οἱ ἐργάτες τῆς Πετρούπολης, πὺν τοὺς ὀργάνωσαν οἱ Μπολσεβίκοι.
114. Στὸ κείμενο στὸ ἀγγλικὰ: Labour Party.
115. Τὸ 2ο Συνέδριον τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς συνήλθε στὴ Μόσχα τὸν Ἰούλιον τοῦ 1920. Στὸ Συνέδριον αὐτὸ καθορίσθηκαν οἱ 21 ὅροι, πὺν ἔπρεπε νὰ ἀποδεχτεῖ κάθε ἐργατικὸ ἢ σοσιαλιστικὸ Κόμμα πὺν θὰ ἤθελε νὰ γίνῃ μέλος τῆς Τρίτης Διεθνοῦς.
116. Ὁ τάπος τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Ἰταλίας μεταφέρθηκε τελικὰ ἀπὸ τὴ Φλωρεντία στὸ Λιβόρνο γιὰ λόγους ἀσφάλειας καὶ περιφρούρησης. Στὴ Φλωρεντία μαίνονταν κίβλας οἱ φασίστες, ἐνῶ στὸ Λιβόρνο οἱ ἐργάτες ἐλέγγχανε σ' ἕνα μεγάλο βαθμὸ τὴν κατάσταση.
117. Στὰ πλαίσια μιᾶς κίνησης γιὰ μισθολογικὰς αὐξήσεις, οἱ μεταλλουργοὶ ἐργάτες ἀποφασίσχανε νὰ ἐφαρμόσουν τὴ μέθοδο τῆς κωλυσιεργίας πὺν εἶχε ἀρχίσει νὰ ἐφαρμόζεται σ' ὄλοκληρὴ τὴν Ἰταλία ἀπὸ τὴν 19 Αὐγούστου 1920. Οἱ διομήχανοι ἀντιδράσανε ἀναγγέλλοντας τὸ κλείσιμο τῶν ἐργοστασίων τους ἀπὸ τὴν 1 Σεπτέμβριον. Οἱ ἐργάτες στὴ συνέχεια ἀρνήθησαν νὰ ἐγκαταλείψουνε τὰ πόστα τους καὶ καταλάβανε πεντακόσια (500) ἐργοστάσια. Ἡ ἀντίθεση αὐτὴ ἔληξε ὕστερα ἀπὸ ἕνα μῆνα σχεδὸν μὲ μιὰ συμφωνία πὺν τὴν ὑποστήριξε καὶ ὁ τότε πρωθυπουργὸς Τζιολίτι, πὺν μέσα στὰ πλαίσια τῆς συμφωνίας ἀνάλαβε τὴν ὑποχρέωση νὰ φέροι στὸ Κοινοβόλιον ἕνα Σχέδιον Νόμου γιὰ τὸν ἐργατικὸ ἐλεγχὸ πάνω στὶς βιομηχανίας.

118. Στο κείμενο στα Ιταλικά: «Gazzetta del Popolo» (= έφημερίδα του Λαού).
119. Στο κείμενο: *cencio mestruato*, που σημαίνει κοινά, κομμάτι πανί που χρησιμοποιούν οι γυναίκες κατά την περίοδό τους.
120. Σ' αντιπαράθεση με την Κόκκινη Ούγγαρία των Σοβιέτ.
121. Πρόκειται για το 'Ανεξάρτητο Σοσιαλιστικό Κόμμα Γερμανίας που συγκροτήθηκε σ' αντιπαράθεση με το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα. Αυτά τα δυο Κόμματα συγχωνεύτηκαν στα 1922. 'Ωστόσο, ένα μέρος από τους 'Ανεξάρτητους προσχώρησε στο Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας και όχι στο 'Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα.
122. Στο κείμενο: *referendum*. 'Η συμφωνία έργατών και διομηχάνων με την παρέμβαση του πρωθυπουργού Τζολίτι (δλ. άρθρο «Κόκκινη Κυριακή» και σημ. 117) μπήκε στην έγκριση των έργατών με δημοψήφισμα. Πραγματικά με όχι μεγάλη πλειοψηφία έγκρίθηκε αυτή ή συμφωνία που έβαλε τέλος στην κατάληψη των εργοστασίων από τους εργάτες. 'Ο Γκράμσι πρόβλεψε την έκβαση του αποτελέσματος και μ' αυτό του το άρθρο αποκαλύπτει τους λόγους αυτής της έκβασης, καθώς και το χαρακτήρα του δημοψηφίσματος σε σχέση με την ταξική πάλη της περιόδου εκείνης.
123. Στο κείμενο *Alleanza Cooperativa Torinese (A.C.T.)*.
124. Στα Ιταλικά: Balbino Giuliano, «Perché sono uomo d'ordine».
125. Giuseppe Mazzini (1805 - 1822). 'Ιταλός άστος επαναστάτης του 19ου αιώνα και ήγέτης της άριστερης πτέρυγας του έθνικο-ένωτικο-και άπελευθερωτικο-κινήματος της 'Ιταλίας (*Risorgimento*). Για τους άγώνες του αυτούς συχνά φυλακίστηκε και κλητήθηκε. Έζησε εξόριστος στην 'Αγγλία, Γαλλία κλπ. Έγινε πρόεδρος της δημοκρατικής κυβέρνησης του 1849 (Μάρτης - 'Ιούλης) στη Ρώμη. Γενικά θεωρείται από τους θεμελιωτές της άστικής 'Ιταλικής Δημοκρατίας.
126. Στο κείμενο: «*Il doveri dell' uomo*».
127. Gaetano Falvemini. Γεννήθηκε στον Ιταλικό Νότο και μέχρι το 1914 συμμετείχε στο εργατικό κίνημα. Τότε άποστάτησε από αυτό για να υποστηρίξει τον Ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Τ-πήρξε μετριοπαθής άντικρασίστας στη συνέχεια.

128. Βλ. τὸ ἄρθρο «Ὁ ἑπαναστάτης καὶ ἡ ἀλογόμυθα» σ' αὐτὸ τὸν τόμο. Καθὼς καὶ τῆ σσμ. 37.
129. Ὁ «Χρυσὸς Μόσχος», κατασκευάστηκε (σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης) ἀπὸ τὰ κοσμήματα τοῦ λαοῦ τῶν Ἰσραηλινῶν, κατὰ τὴ φυγὴ τους ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, δταν ἔχασαν τὴν πίστη τους στὸν Ἰεχωβά. Ὁ «Χρυσὸς Μόσχος» ἀποτελοῦσε τὸ εἶδωλο κάποιου θεοῦ καὶ μεταφορικὰ ἀναφέρεται σὰ λατρεία τοῦ χρυσοῦ. Ὁ Μολὼχ ἦταν θεὸς τῶν ἀρχαίων Μωαβιτῶν στὸν ὁποῖο θυσίαζαν ἀνθρώπους καὶ μάλιστα παιδιὰ. Ἀναφέρεται μεταφορικὰ σὰ σύμβολο τῆς ἀνθρωποσφαγῆς (καὶ πρὸ εἰδικὰ τοῦ πολέμου).
130. Περιοδικὸ *Energie Nuove* (Νέες Δυνάμεις). Τὸ περιοδικὸ δι-ετύθηνε ὁ Piero Gobetti, φιλελεύθερος, φίλος τοῦ Γκράμισι, συν-εργάτης τοῦ Ordine Nuovo. Γιὰ τὴν ἀντιφασιστικὴ του δράση δολοφονήθηκε στὸ μεσοπόλεμο ἀπὸ τοὺς φασίστες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΝΑ ΜΙΚΡΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	7
ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΤΖ. ΕΙ-ΝΑ-ΟΥΝΤΙ	14
Ἡ Κυριαρχία τοῦ Νόμου	23
Τὰ Λύτρα τῆς Ἱστορίας	28
Ἐργατικὴ Δημοκρατία	34
Ἡ Κατάχτηση τοῦ Κράτους	40
Γὰ τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνή	49
Ἐργάτες καὶ Ἀγρότες	54
Ἡ Ἀνάπτυξη τῆς Ἐπανάστασης	62
Πρὸς τοὺς Τομεακοὺς Ἐπίτροπους τῶν Ἐργοστασίων τῆς Fiat, Centro καὶ Brevetti	68
Συνδικάτα καὶ Συμβούλια	73
Τὰ Συνδικάτα καὶ ἡ Δικτατορία	81
Συνδικαλισμὸς καὶ Συμβούλια	89
Βιομήχανοι Ἐργάτες καὶ Παραγωγή	95
Ἡ Ἐπανάσταση καὶ ἡ Ἀλογόμυγα	98
Ἐκτὸς Διλήματος	103
Τὸ Πρόβλημα τῆς Ἐξουσίας	107
Τὰ Γεγονότα τῆς 2 - 3 Δεκέμβρη [1919]	114

	Σελ.
Τὸ Κόμμα καὶ ἡ Ἐπανάσταση	124
Τὸ Ἴταλικὸ Κράτος	131
Ἡ Ἐξουσία στὴν Ἴταλία	138
Τὰ Μέσα Ἐργασίας	143
Ὁ Μεθυσμένος Λαὸς	150
Ἐργάτες καὶ Ἀγρότες	157
Κυβερνητικὸ Κόμμα καὶ Κυβερνητικὴ Τάξη	161
Ἡ Προλεταριακὴ Ἐνότητα	169
Τὸ Πρόβλημα τῆς Δύναμης	177
Τὸ Τέλος μᾶς Ἐξουσίας	181
Τουρίνο καὶ Ἴταλία	184
Προλήψεις καὶ Πραγματικότητα	187
Ἡ Δύναμη τῆς Ἐπανάστασης	196
Γιὰ τὴν Ἀνανέωση τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος	200
Τὸ Ἐργοστασιακὸ Συμβούλιο	210
Ἡ εἰσήγηση Τάσκα καὶ τὸ Συνέδριο τοῦ Ἐργατικοῦ Κέν- τρου Τουρίνου	217
Συνδικάτα καὶ Συμβούλια	223
Διὰ Ἐπαναστάσεις;	229
Οἱ Κομμουνιστικὲς Ὅμαδες	236
Ἡ Ρωσία Παγκόσμια Δύναμη	242
Τὸ Πρόγραμμα τοῦ «Ὁργάνου Νουόβο»	245
Τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα	257
Κόσκηνη Κυριακὴ	271
Εἶναι Ἀποτέλεσμα μόνο Ἡλιθιότητος;	277
Πολιτικὴ Ἰκανότητα	281
Ἡ Φίατ θὰ γίνῃ μὰ Συνεργατικὴ;	286
Τὸ Τουρινέζικο Κίνημα τῶν Ἐργοστασιακῶν Συμβουλίων ...	291
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	 307
Κράτος καὶ Κυριαρχία	809
Τὸ Πρόγραμμα τῶν Τομεακῶν Ἐπιτρόπων	816
 ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ	 833

